

חלק אחר עשר
תהלים משלי

ספר אות גדולות
עם
ל"ב פירושים

הלא הזמ: תרגום אונקלוס, תרגום ירושלמי, תרגום למגלות, תרגום שני לאסתר עם באור, פירשי שלם עם המראה מקומות, אבן עזרא, רמב"ן, בעל הטורים כולו, ספרנו, תרגום יונתן לנין, מסורה גדולה, מסורה קטנה, מערכת המסורה, רד"ק, רלב"ג, פירוש רבינו סעדיה גאון, פי' רבינו ישעיה, כלו יקר, חירושי מהרש"א, אדרת אליהו, מצודת דוד, מצודת ציון, יוסף לקח, אגרת שמואל, לחם רמעה, ספרנו לשח"ש וקהלת, מנחת שי, תולדות אהרן, תולדות יעקב, ביאור לנבולין ובנין הבית, באור על יתשע ישעיה ודה"י, מהגאון מווילנא וצוק"ל, וכדר הפטרות עם ביאור המלות, ועוד הרבה מעלות וכללי המסורה והדקדוק.

מוגה ומדויק במלא וחסר דגש ורפי

בהשתדלות הנגיד מוה"ר עקיבא פרענקעל נ"י

ווארשא

בשנת סוד ה' ליראיו ובריתן להודיעם לפ"ק

בדפוס הרבני מוה"י יואל לעבענזאדן נ"י

אהרן

משה

MIKRAOS GÉDOLOS Tom 11.

w WARSZAWIE
w Drukarni J. Lehsenow
1864.

Gift

[Redacted]

(RECAP)

Bs 715

1860 g

h. v

Wolno drukować z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury, po wydrukowaniu, prawem przepisanej liczby exemplarzy. Warszawa dnia 28 Kwietnia (10 Maja) 1864.

p. o. Cenzora B. CYMERMAN.

אזהרה

גם אלה לחמיהם יבינו מדעתם, כי לא כנויים שהיו בימים הקדמונים, האומות אשר אהבו ב"י מתגוררים כעת בארצות, וכחשבים ואזרחי ספרך אהבו ביניהם. כי כנויים בימים הקדמונים יתבני אדמת ספרך ולרפת ולשכנו אכזרים היו נגדנו ונורו עלינו גורחה ושמדות, אשר לואת סמאגריס שהיו בימיס כתבו עליהם שמים, לא כן האומות אשר בזמנינו, טובות גדולות עשו עם אבותינו. ועמנו, ובכל כפיסם נחמס, וחליילס לט לדבר או לכחוד ואף לחשוב שום גנאי עליהם, ולכן אף במקומות המעטים שמוכר כמס חייבת גוי וכדומה סכוונס על אופן שהיו בימים הקדמונים על אדמת ספרך ולרפת כי שם השיעו אבותינו כל הצרות והגירושים, ולא אחת נעשה על אדמת האומות אשר אהבונו גרים עמה בימיס.

ואחרו כי על נהרות בכל חכרו אחד מן המשוררים בכלל וככה אמרו כי אל מומור לבני קרח הוא לאחד מן המשוררים מבני בני יתמן שהיו בכלל דבריכס יורו על כגלות ולא ימנא ככה בדברי דוד ואחרו כי גם אסף שם משורר היה בכלל ואינו אסף המנא שהיה בימי דוד וככה איתן האזרחי חכר מומור כהכרת מלכות בית דוד בימי דקיקו והמומורים שאין כתוב עליהם שם לא ידעו כמתכרים זה ספר תהילות שם המתכר וככה לבני קרח לאחד מורשו ולא ידעו שמו ואשרי תמימי דרך דברי נער מערי ישראל היה לו כבוד ממלכי ככל והעד כמה יזכה נער זעיר אנכי ונכח. וגם כי ישנו שרים כי נדברו ודעתי מוטע עם דברי הקדמונים ז"ל כי זה הספר כולו נאמר ברוח הקודש ולמה תמא ממלכת שיר וכה שירת האוינו תוכיח גם תפילה לחכוק גם המתכר על לשון הכדוקים עד אנה ה' שועתי ובספר ישעיה למה תתענו ה' מדרכך וכל מומור כתוב בראשו לדוד הוא לדוד או לאחד מן המשוררים המתכרים על דוד על דרך לשלמה אלהים משפטיך למלך מן שגם הוא לאחד מהמשוררים על שלמה ותפילה למשה הוא למשה ומומור לאסף גם הוא לאסף שהיה בימי דוד וכתוב עליו בכלל על ידי המלך ולבני קרח לבני יתמן המשורר וכולם היו בימי דוד וכתוב על יתמן חוזה המלך ולשלמה לאחד המתכרים על שלמה או על המשיח בנו כאשר נקרא שמו ודוד עבדי נשיא להם לשלם על דרך ותהי אל תירא עבדי ישקו והמומורים שאין כתוב בראשם שם אדם יתכן שאינן לדוד אולי הם לדוד מומור הדו לה' קראו בשמו שאין שם דוד והוא לדוד וזה מפורש בדברי יתמים כי דוד סיברו על הארון וכתבו לאסף המשורר ולמה תמכו מפרשים בעבור שאין בתחילת הספר נבואת דוד כי אין ספק בין הישראלים כי ספר בראשית משה לדומנו כתבו כי ככה קבלו אבותינו הקדושים ז"ל אש"ס שאין כתוב בתחילת וידבר השם אל משה:

- אמר אל אשר כל הגדולות
- למוט אחת גדולותיו נקלות
- ברוח פיו יטובב העגלות
- ויריק כל צבאיו על מסלות
- רצונו העשנה כל המלות
- עלילותיו פליאות גם סגולות
- הדרו אערוך המיד במלות
- יקרות כי בכתם לא מסלות
- משוש לבי פני צורי לחלות
- וכל הפצי לבונן לו תפלות
- ובשמו אכתבה ספר תפלות
- והוא עזרי לתהל גם לכלות

נאם אברהם בר מאיר אבן עזרא הספרדי

זה ספר תהלות יש בו מומורים ושם המשורר או המתכר כתוב בראש המומור ויש מהם רבים כלא זכר שם המשורר מומור הראשון גם השני ומומור יושב בסתר עליין ואשר אחריו ומחלוקת גדולה יש בינות המפרשים יש אומרים כי כל הספר לדוד ויהי נביא והעד כמציית דוד איש האלהים וככה לא נמנא בספרינו כי אם על נביא ועוד שאמר בדבריו האחרונים רוח ה' דבר בי כמו בדובר כי ועוד ומלתו על לשוני ומנאנו שם ידותון מחיבר עם דוד מומור ויהי כן כי המומור לדוד וכתנו לידותון לנגן כי הוא אחד מהמתכרים וככה לשלמה אלהים משפטיך למלך מן נבואת דוד על שלמה בנו ותפילה למשה איש האלהים הוא לדוד וכתן המומור לבני משה לשבואל ובניו וככה כל מומור לאסף ולבני קרח לאחד מבני יתמן נכד שבואל שהיה מבני קרח ככתוב בדברי יתמים ועל כהרות בכל גם אלהים כאו גויים כמלחך נבואת דוד שהתכר לעתיד על דרך ככה כן נילד לבית דוד יאשיכו שמו ויש אחרים אומרים כי אין בספר הזה נבואה לעתיד ובעבור זה כתבוהו הקדמונים עם איוב ומגילות והעד מומור אשר ומפלה

כי כתוב בספר אחר ותדבר מגורת דבר כבוד מאלו: אלימו. החוקים כמו ואת
 אילי הארץ לקח ואינו נכון כי אילי הארץ על דרך אגב נשן גם הוא ביו"ד
 כי הוא מגורת אין איל. והנכון כי ידבר כמשמעו ואלימו כמו אליהם ועלימו
 כמו עליהם וככה ידבר אליהם למה רגשו גוים: (ו) ואני נסכתי. המלכתי והטעם
 שהוא נסיכי כמו חמשת מלכי

(ו) ואני נסכתי מלכי. למה
 ציון כר קדשי: (ז) אספרה אל
 זאת ולהודיע: ה' אמר אלי.
 לישראל הקרוין בתורה בני צבורי
 (ט) כה אמר ה' ביד דוד
 עבדי אזיע את עמי ישראל
 וכשילם אתה לפני כבן שולם
 תלויך: חמי כיום. שהמלכות
 עליהם: ילדתך. להיות קרוי
 בני והביע עלי כבן בשולם כמו
 שנאמר (דכ"א יד) ודע דוד כי
 בכינו ה' למלך על ישראל וכי
 נשאת מלכותו בעבור עמו ישראל
 וחזינו בתלכי ישראל הכניינו
 למצו שקרוין בניו כמו שנאמר
 (ע"ב כז) בשלמח הוא יהיה לי
 לכן ואני הטיח לו לאח ושד
 מניו כדוד כחומר ס"ט הוא
 יקראו בני אתה אלו ותר
 ישמעתי: (ח) שאל ממני. הסלל
 אלו בכל מה שאתה נא להלחם
 באויבך: (ט) תרום. תרומה:
 בשבט ברזל. הוא החרב:
 תנפס. תשברם והוא לי נסך
 ככל המקרא חרם המשובר
 לשבטים דקים: (י) ועתה
 מלכתי השבילי. נצוהו ישראל
 אנשי רחמים ומוביחם אומות
 השלם לסוד מרעמם שהק"ה
 שושן יה לרשעים ולצדיקים:
 (יא) וגילו כרעה. כשתבוא
 אותה ועדה שכתוב בה (ישעי'
 לג) אחזי רעה חסדים תגילו
 ותשמחו אם עבדתם את ה':
 (יב) נשקו בר. ורוזו עמכם
 כדור לב(כ"א) נשקו בר ארמיט'
 כלמו. ומתם ספר אותו לי
 פאיה כמו (בראשית ג) ואל
 איש תשוקתך: פן יאנף. פן
 יקפץ. ותאכזרו דרך. כענין
 שנאמר ודרך רשעים תאכל
 (לשיל א): כי יבשר כמשע אסו.

יבְהִלְמוּ: ו ואני נסכתי מלכי על-
צִיּוֹן הַר־קִדְשִׁי: אספרה אל-הַקֹּדֶשׁ
יְהוָה אֱמַר אֵלַי בְּנֵי אֶתְהָא אֲנִי הַיּוֹם
יְלֻדְתִּיהָ: ה שאל ממני ואתנה גוים
נְחַלְתֶּהּ וְאֶתְהָא אֲמַר אֲרִי: הַתְרַעַם
בְּשֵׁבֶט בְּרִזְל כְּכֹלִי וְיִצֵר תְּנַפְצִים:
וְעַתָּה מַלְכֵי־הַשָּׁבִילֹ הוֹסְרוּ שְׁמַי
אֲרִי: יַעֲבֹדוּ אֶת־יְהוָה בִּירְאָה וְגִילוּ
בְּרַעְדָּה: יב נשקו בר פן יאנפו
וְתֵאבְדוּ דְרֹךְ בְּרִיבְעַר בְּמַעַט אַפּוֹ
אֲשָׁרֵי כְלִי־חַסֵּי בּוֹ:
ג א ממוזר לדוד בברחו מפניו
אבשלום בנו: ב יהוה מהדבו צרי
רבים קמים עלי: ג רבים אמרים
לנפשי אין ישועתה לו באלהים
ב ב פמה בגיאון מעיני בגיאון דקמין עלי: ג בגיאון אמרין לנפשי לית פורקנא ליה

בשחר ישפטו. אולת ארם הסלף רדנו: בשבט ו' רמין בקריאה וס' בישיעה ריש ס' יא: מוסר לדוד
 ח' ר"ם בסוף בברחו מפני אבשלום. ה' כי יגור באהרן. ה' רעי לא אחר. הבו לח' בני אליה. ח' אל
 תולדות אהרן אהרן אהרן. סכס נכ וסר משפטים: עבדו. ברכות כט וימא ד עקרים מג ס' לג וסר ויחי ואחרי
 מות (ברכות ח): שקו בר. סנהד' כ: אשרי. ברכות י: ממוזר לדוד. שס ז' שבושט פו
 וסר ויאל עקיד שער מד: מה רבו לרי. ברכות ז' (שבת ח ערובין כו):

ככה ענדו את ה' כנגד על ה' ונשקו בר כנגד על משוחו והנה פירוש בר כמו
 מה ברי ומה בר בטוני וכן כתוב בני אתה ומגב גוים בשולם לשום יריהם חתת
 יד המלך כאחי שלמה או העבד חתת ירך אדונו או לנשק את המלך וזה המגב
 עד היום בדרך כדו ופן יאנף שב אל השם כמכר בסוק הראשון ואם הוא חוקק
 כמו תכלסמו ארץ אינו שב אל מלת מי כמוכר באלים רק אל אמר אויב וככה
 והקימו את המשכן עד בואם ויש אומרים כי נשקו מגורת נשק והטעם נשקו
 כלי בר והנה בר כמו ברי לבב וביד ראויה להיותו בור או יהיה תקנו הכר או
 כלי הכר: ותאכזרו דרך. תהיו אונדים משפת הדרך כמו נובלת עליה כי היא
 בעצמה אינה נובלת רק עליה נובלים כי היא מסופעלים העומדים ורבי משה
 הכהן אמר כי דרך כמו מדרך כף רגל וזה רחוק כי אין לו טעם: כי יבשר כמשע
 אסו. פועל יוצא כזה תבשר ישר כדרך אש אוכלה והפעולה חסר כי אין לדרך
 כל המזמורים זה עם זו ואמר אחר רגשו גוים כי יקרה להם חתקרה אנשולם ואין

כי חרי האף נמשל לאש: (א) ממוזר לדוד בברחו. רצה בגאון רב סעדיה לקשור
 יכולת במפרש לקשור ככה וזה המזמו' הוא כתוב בספר הראשון כי חמשה ספרים
 דבר אנשולם וממוזר בדרך נבוא' שהתנבא שהוא ינצח על ויעניי מהר קדשו כחטיבת יוזה ותבא אלך חטיבת: (ב) ה' מה. בלשון הקודש פועל על דבר נכבד וכבו' כמו
 מה רבו משעך מה אנש כי תזכרנו ובמקום הזה לתומה וישראל נחלפו בו לג' חלקים יש מהם צרים כבני בנימין ויש מהם קמים וסכ כבו ועמשה וקרובים ויש אחרים
 אומרים כי נאל ולא יוסף קום: (ג) לנפשי. בעבור נפשי כדרך ואמר פרעה לבני ישראל אמרי לי אחי היא: ישועתה. שנים סימנים לשון נקבה דרך
 נחות

מצודת ציון

(ו) ואני. כו"ו במקום אכל כמו ועבדך באו לשבר אוכל (בראשית פ"ג): נסכתי. ענין
 ממשלה כמו נסיכי סיחון (יבשע י"ג): (ז) אל חק. את חוק וכן ירדשו אל מדין (שופטים ז):
 חק. מלשון חקיקה ומתיבה: (ח) אספי. קוזה כי נקסו הארץ כאלו אספ וכלם: (ט) תרום.
 פשרם כמו רעות רוח (קבלת א'): יוצר. אומן חרם: תנפס. ענין כשור עם השבר וינזף
 וכן ופסח הכדים (שופטים ז'): (יא) כרעה. כפחד ורפת: (יב) נשקו. מלשון השוקה ומתמר:
 בר. מלשון כרוז וקץ: יאנף. מלשון חף וכן כי אנטם בי (ישעים י"ג): ג (ה) ממוזר. מלשון
 זמר

(יא) עבדו את ה'. לקבל טול מלכותו: וגילו. או השמחו בעת בוא רעדה על
 המורדים כי לא עליהם חסיה הרעדה: (יב) נשקו בר. חמדו בר לבב לקבל מלכותו
 בהם לבב לא נרעים: פן יאנף. כי פן יחרס אף ה' בכם: ותאכזרו דרך. ר"ל
 תהיו תועים מבלי דעת דרך אנטם חפנו: כי יבשר. כאשר יבשר אסו אף בעשר פעם או תאכזרו דרך:
 אומן כח ס' ושנש ורשו ולס חסו: ג (ה) ממוזר. כהפסח הסיף אמרס בזמרה: לדוד. על דוד כי הוא יסדה: בברחו. ונפס או ברוח הקודש שחוזר
 למלכותו

מצודת דוד

ימתיקו סודו וסעפס שיעפס ידבר וכו': (ו) ואני. וכה יאמר אכל אני הוא אשר
 המשלתי ורשו למלך ואף א"כ תוכלו לו לנמוד למוני וכאומר נראה דבר מי יקום
 שלכם או עלי: (ז) אספרה. אמר דוד אספרה את הכבר החקיק בספר שס' אמר
 אלי בני אתה כמ"ס בני צבורי ישראל (שמות ד) והמלך יחשב ככל העם: אני
 היום ילדתך. ר"ל חניו אתה ממני כבן לאב ביום סולדו: (ח) שאל. לואת
 שאל ממני ואתן שאלתך: (ט) תרום. תשבר אותם כמו שהשבר מס בשבט ברזל:
 (י) ועתה. הואיל והוא עונשם מ' על כ"ו השכילו וקבלו מעור ואל הדברו כואת:
 המורדים כי לא עליהם חסיה הרעדה: (יב) נשקו בר. חמדו בר לבב לקבל מלכותו
 בהם לבב לא נרעים: פן יאנף. כי פן יחרס אף ה' בכם: ותאכזרו דרך. ר"ל
 תהיו תועים מבלי דעת דרך אנטם חפנו: כי יבשר. כאשר יבשר אסו אף בעשר פעם או תאכזרו דרך:
 אומן כח ס' ושנש ורשו ולס חסו: ג (ה) ממוזר. כהפסח הסיף אמרס בזמרה: לדוד. על דוד כי הוא יסדה: בברחו. ונפס או ברוח הקודש שחוזר
 למלכותו

אחית כמו אומתה זכרתה והזכיר על נפשו לו כמו להרוק נפש רעב. ורבים יושגו סלה כמו לנצח ואינו נכון ומתרגם ספר תהלות לאחרים אמר כי מלת סלה אין לה טעם רק היא לתקון טעם כהגון וכעד כי לא תמצא זאת במלה בכל המקרא כי אם בת: ילת חנקוס שלשה שהוא כדרך תהלות על שגינות כמו שגיון לדוד למנצח בנגינותיו והנה יסיה פירוש סלה לנצח וכתיב על מי תריבה סלה ופטם אחת היתה גם כתוב וקדוש מהר פארן סלה וי"א כי סלה טכ אל וקדוש ועוד כתיב ערות יסוד עד זואר סלה והכוכן כי טעם סלה כמו כן הוא או בכך ואמת הדבר וכוון הוא: (ד) ואחיה. מנן. טס ואינו טועל כי היה ראוי להיותו על משקל הכני מוסב וטעם מנן שהוא לא כח במלחמה וטעם כבודי כי כל המנצח יש לו כבוד: (ה) קולי. והטעם אהי לא זכור במלחמה רק אהים קולי בתפלה: מהר קדשו. בעבור הארון שהיה בגיון נקרא כך קודש וזה קודם דבר ארונה היבובי: (ו) אהי. לנצח אהכבה ואינן נבילה שהיתה למחרת המלחמה ויש אומרים כי נטפול מול האדם הוא דומה לישן וכשהשורר המול לבעיב לו דומה לתקין: (ז) שמו עלי. כמו שיה שמו העשרה כמו נלחמו ויש שמירשו שהתו והטעם כמו רשתות שכל מלת סביב: (ח) קומה. דע כי טס הטועל הוא ככל טעל עבר או עתיד ואח"כ שאינו טעמים כתוב כמו וכך ולא אשיכנה והטעם וכך זכרה וככה וכרוב ויעלים טעם תקום וככה כי הכיית את כל אויבי מכת לחי או תחסר את ביה"ת כמו הנמצא בית ה' כי שעת ימים טעם והנה הוא בלחי וטעם ואינו רשעים בנגד רבים ואומרים לנפשי. או

על נפשי: אין ישועתה לו כאלהים סלה. לפי שכל על אשת איש: (ו) אחי שכנתי ואישתי. לבי אטום כדאגה ופחד: הקיצוני. מדאגתי כי בטחתי כי ה' יסמכני: (ז) שמו. לשון שאיב גאטר'ט בלעז ויש אומרים שמו כמו שמו כמו (שמות ו) למנן שיתו אותותי: (ח) כי הכיית את כל אויבי לחי. מכת בזיון היא כד"ל (א"כ"ג) יתן למכרו לחי. (מיכה ד) כשנט יבו על הלחי. ומ"ל מכת ספה כד"ל (ש"ב ז) ויגו. אל ביקו ויחנק: שני רשעים. גבורתם: (ט) לה' הישועה וגו'. עלו להשיע את עבדיו ואת עמו ועל עמו מוטל לכרך ולהדות לו סלה: (א) למנצח בנגינות. מוזמר זה יסוד דוד שיאמרובו בני לוי המלחמין בנגינות כשיר על הדוכן. לשון נצוח נטל בתחזוקים בעבודה כענין שגל' (עזרא ג) ושמדו הלויים מנן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלחמת בית ה': (ב) נצר כרחבת לוי. בימים ששכרו עלי ומשח חנוני ושמע תפלתו: (ג) בני איש. בני אברהם יצחק ויעקב קרויים איש. באברהם נאמר (בראשית כ) כשכ את אשת אהיש. ביצחק נאמר (טס כד) וי אהיש כלוב ביעקב נאמר (טס כה) אהיש תס: עד מה כבודי לכלומה. עד מחי אחס מבזים אותי (ש"ל כב) כרחיט את בן ישי. (טס כה) מי דוד ומי בן ישי. (טס כב) זכרות בני טס בן ישי. (טס כ) כי בוזר אתה לבן ישי. אין לי טס: חנקשו כוז. תרדפו למצוא כוכים בגון הוימים שאלשיים עלי ולי היו מראים שלום וכיוצא בכס דילטורין שהו בימי שאל (טס כג) כלל דוד מסתתר בזנעתה תכילה וכן כרעס: (ד) סלה. כדיל: רבנו

סלה: ואתה יהוה מן ובעדי כבודי

ומרים ראשי: קולי אליהוה

אקרא ויעניי מתר קדשו סלה: ואני

שכנתי ואישתי הקיצוני פי יהוה

יסמכני: ולא אירא מרובות עם

אשר סביב שתי עלי: קומה יהוה

הושיעני אלהי פיהכית אתפל

איבי לחי שני רשעים שפרת:

ליהוה הישועה על עמך ברכתה

סלה:

ד למנצח בנגינות מוזמר לדוד:

ב בקראי עניי אלהי צדקי בצר

הרחבת לי חני ושמע תפלתי:

בגראיש ערמה כבודי לכלמה

תאהבון ריק תבקשו כזב סלה:

ודעו פיהה יהוה חסיד לו

וידעון אהרם פריש וי זקאה ליה וי יקבר צלותיה דוד

בבקש. בחיותו במביר יהודה. ה' קראתוך חושש לי. שמעת תפלתו החינה: הקיצוני

ג בקראי וסי' אני שכנתי הישועה. על זאת הקיצוני. הקיצוני ועוד עמך: ברכתך ב' וסי' בא אחד

בטרסה. על עמך ברכתך סלה: בנגינות ג' מ'ל בליש' וסי' בקראי עניי אלהי צדקי. אל באמן תוכיחו.

תולדות אהרן ואהס'. וזכר לך נר: שני רשעים. זכרות נד מלס פו כוסס יב: לה' הישועה. שמועט פו

פקים פכ"ד וזכר אמור עקדס שער ע: (מקראי. טעמים טס):

ותכרר לכל לי לטעם הישועה כי הוא וישע מי שיחסוך בו וטעם על שמו הם הכלמחים בעבור דוד כי הם טס ה' באמת ולא ככה העורים לכן לקשור על אחי והנה תפלה שזכרם טעם ולא יסקד מהם במלחמה איש או תכנא: (א) למנצח בנגינות. אמר בארון כי זה המוזמר לדוד ונתנו לאחד מן השמורים לנגן אותו תמיד כמו לנצח ואחרים אמרו כי המנצח הוא הסקיד שהוא שר על המנגנים כמו ומנצחים עליהם חכו הכוכן ונסתח למ"ד למנצח בעבור היותו ידוע וטעם בנגינות יש לו שתי נשמות ויש אומרים כלי שיר נקרא בנגינות ולפי דעתו שכיבישראל בנגינות ושירות על נשמות רבות וטעם בנגינות שהיה תחלת שיר והנה נכתב טס זה המוזמר היותו וככה למעלות והמלחות ועל עממות ועל אילת השחר ועל יונת אלס ועל מחלת: (ב) בקראי. וטעם אלהי צדקי אתה כסבס כראשונה לכרחות צדקי ונצר טס דבר כמו נצר לי: (ג) בני. אמר רבו משה ככה ז"ל כי זה המוזמר ככתוב למעלה וידבר עם בני איש בעבור גבכות לבס בנחירות. עד מחי שמתם בכודי לכלמה ולא יעמוד זה שלכיתם ולא יקום ולא ייכה כי באמת תחקשו כוז ועל דעת רבי משה שהוא מדבר על שורזי אשלוס: (ד) ודעו כי כפלה ה'. כמו אשר וטלה ה' כדיל וסודיע מי שהוא חסידו כי ישמע

מצודת ציון

אמר: (ג) סלה. שיש ככ"ט כמו לעולם: (ד) מנן. שני מנצח כהמנן הוא המנצח את הלוואו ממכת חרב ומתים: כעדי. כעדי: (ו) סקולתי. הערס משיס: (ז) שמו. שמו וכן שמו בשמים ויס (לקמן פ"ג): (ח) לחי. הוא המקום הסמוך אל העין מתחת: ד (ה) למנצח. בעלי השיר יקרא מנצחים כי דרכם לנצח זה את זה בהרפת הקול ובהכרעתו: בענין. מלשון עינה חזר השמו בהרפת הקול: (ג) איש. ר"ל גדול והבוט וכן הלא איש אתה (שמואל א' כ"ז): עד טס. עד מתי כמו עד מה ט' האק (לקמן פ"ט): (ד) סלה. ספרים כמו והסליתו ביום שהוא (שמות)

באקרא לעדמין: ד ואנת יי

תרים עלי יקרי ומרים ראשי:

הקדי קדמי אצלי יקבל צלותי

מן מור בית מקדשיה לעלמין:

ואנת שכיבית ודמכית

אתערית מסול דיי סמיה

ותי: ו לא תדחל ממצותא

דעם דחזור חזור אתכנשו

עלי: חקום יי פרוק יתי אלהי

אהרם מחיתך פי בעלי דבבי

עד ליסתהון פבי רשעי

תפרת: מן קדם יי פורקנא

על עמך ברכתך לעלמין:

א לשבחה על הנגינתא

תושבתתא דוד: ב בעין

צלותי קבל מני אלהי צדקותי

בעין עקתא אפתיקא לי

חום עלי וקבל צלותי: ג בני

נשא מסול מה איקרי

לאתכנעו את תרמין סרקותא

תבעון פריבותא לעדמין:

ד וידעון אהרם פריש וי זקאה ליה וי יקבר צלותיה דוד

בבקש. בחיותו במביר יהודה. ה' קראתוך חושש לי. שמעת תפלתו החינה: הקיצוני

ג בקראי וסי' אני שכנתי הישועה. על זאת הקיצוני. הקיצוני ועוד עמך: ברכתך ב' וסי' בא אחד

בטרסה. על עמך ברכתך סלה: בנגינות ג' מ'ל בליש' וסי' בקראי עניי אלהי צדקי. אל באמן תוכיחו.

תולדות אהרן ואהס'. וזכר לך נר: שני רשעים. זכרות נד מלס פו כוסס יב: לה' הישועה. שמועט פו

פקים פכ"ד וזכר אמור עקדס שער ע: (מקראי. טעמים טס):

עח

(ה) רגזו. חדרו מלפני הקב"ה ואל תחטאו: אמרו בלבבכם על משכבכם. השיבו על לבבכם שהכיר הקב"ה על כך: (ו) זכחו זכחי דקד. הצדיקו מעשיכם והכיר אדם כמקריבים זכחים: וזכחו אל ה'. שישמע לכם טובה ואל תחטאו לו בשביל ממון שאתם מצפים לקבל שכר מאת שאלו: (ז) רבים אומרים מי יראנו טוב. רבים מיראהל יש שראין רשעים בעבור ובעלה ואומרים מי יראנו טוב להיות עשירים ומשיגי תהיה כאלו: כסה עליו. כרס עליו לגם את אור פניו לשון דרימו גם (ישעי' יג) ארים יוסף ל"ח כסה עליו רסנבל"ד כלמו כמו (זכרי' ט) אכני מר מתקוססת לכל אני איני מקנא כסס כי שמה מתונה כלכי ממת דגס ומירושם רבו בטוח אני אס למכמיסם כך לעשי רגזו על אחת כמה וכמה למתיר לכא שהוא יוס קבול שכרס: (ט) בשלום יחדו אשכבה ואישן. אס היו ישראל בשלום יחדו עמי הייתי שוכב וישן בטח ולא כיותי וירא מכל רר ארובי: לכדד לכסח. כמו (דכריס לג) בטח דדד עין יעקב לשון מנחם ושקט הוא שאינו צריך להושיב גייסות עמו: (פ) אל הנחילות. מנחס סתר ככולן נחילות ועלמות גינות ידותן כלס שמות כלי זמר סס ונעמות המחומר היטה לפי שיר הראוי לזותו כלי ומדרש אגדה יש מפרשים נחילות לשון נחלה ואין זה משמעת הקינה וגם ענין המחומר אינו מדבר נחילה ויתכן לפסוק נחילות גייסות כמו נחיל (יש) ונחל בלועל ות"י (תהלים יח) ונחל בלועל ות"י סימת חייבין תפלה בשביל גייסות אויביסכנאים על ישראל ואומר המשורר מזמור הזה בשביל כל ישראל: (כ) אמרי האויסה ה'. כשיש בי כח לשלול צרכי לפסיד וכשאין בי כח להסתכל לפסיד והדאגה עצורה בלבי כוונס רגיוני כסן כגיון לבי כך מושרש במדרש כל בינה שבמקרה הטעם תחת כסן חן מוח וזכירו (בלויוב ט) וסם כינה שמעש זאת שאינו עש דבר

בקרואו אליו: (ס) רגזו. בעבור שחלמוכו תחת כבודו וידברו כזב עליו אמר רגזו מהסס סמרו כמו אל תרגזו בדרך כי המלך שואל בלענות שלו וי"ל כי השנחם כזב בלבבכם אל ילא מהססם וזה אינו נכון וכתוב דובר אמת בלבבו לב חורש מחשבות און דבור כלב הוא השיקר והלשון אינו רק מליץ בין כלב ובין השומעים רק הכי הוא שתחשבו בלבבכם בלילות על משכבכם שאין לכם עסק בני אדם ולא תדברו כזב ביום וזכו דומו סלס: (ו) זכחו זכחי דקד. כס השלמים שסס קריבים אמריכס לא בעבור אסס או חטאת או עולה על כלב שהיא המחשבה ואין טעמה מן און תחסן זכחי דקד עולה וכליל כי הטעם ועולה כנגד ראובן ושמעון וטעם זכחו הכיחו דכרי ריק והדור לשם שנתן נעמו לכס: (ז) רבים. שד לזכור דכרי מנקשו כזב כי דכיותי ככרס אני ואכני אומרים מנקשים כזב עלי ועל אנשי: מי יראנו טוב. יש אומרים כי מלת כסה מהפעלים עלומי הלמ"ד כס והיה ראוי על משקל וראה ועשה וזכא על דרך שהוא כמו ואשעה בחוקד וכזון הוא להיות כה"ל כמו כה"לף וכסמ"ד כמו השי"ן יש פעלים שנקראים עלומי השי"ן כגון כל הספעלים של שתי אותיות שזמר קוס שוב שאות האמצעי עלומה שהיא נגד כסין של פעל וכזון להיות כה"ל כמו כה"לף וכסמ"ד כמו השי"ן על דרך ישא כ' פניו אלך וכמו כסה דבר אלך תלחש: (ח) נתתה סס מתאויס שלא כראה טוב ואני הייתי שמה בראותי אותם בטוב וטעם מתת כי אחת נתתה לי לז טוב להתאות טוב לכל. ויחמר רבי יהודה כן בלשם כי מתת דגנס הסדך והתחת מתת דכז ומירושם ואין צורך להסד דכריס נאמריס ברוח הקדש: (ט) בשלום. בלח סקד וטעם יחדו רכריס והוא עמהם ומלת דדד בלמ"ד או בחרונה שוב וככה מלת לכסח וסם בטח וכסס ה' בדר כלכחו ונכון הוא שהסס לכדו וככה זס או טעמו או היו יחדו עמי או הייתי לכדד והטעם לכדי תוסכני: (פ) למנחם אל הנחילות. אל כמו על בטעם כמו ותתפלל על ה' אל הנשר הזה להסד ולא יתחלף ה'אלף' בעי"ן רק אותיות אכוי"ס סס המתחלסים ושי"ן בסמ"ד כי סס קרובים כמולא והנחילות נחילות סימת אולי הוא מגזרה ונחלו לכסכדרך האכילה סה"א: (כ) אמרי האויסה. מגזרת אוניס הטח חזק: כינה. לשון זיווי כמו שמה נל. רגיוני כסול השי"ן כי מן בגל הוא כמו זכויסה ואמר לשם כינה כדרך כן אדם וככה דע לכדי גס האויסה והטעם שיתברר לכל כי אין ספק כי הכל ידע ואין לו צורך לאוניס כדרך המוטע און הלל ישמע: מלכי און לי מלך שאשוע אליו רק אחת לכדד: (ד) ה'. טעם בקר כל בקר כמו ואחרת עמה כמו יכסה חף והגס הוא ולאספס לך: (ס) כי. טעם ה' ישע לך להטיב וברשע

יִהְיֶה יִשְׁמַע בְּקִרְאֵי אֱלֹהֵי: ה' רגזו
וְאֵלֵי הַתְּהַלְלוּ אֱמָרוּ בְּלִבְבְּכֶם עַל־
מִשְׁפַּבְּכֶם וְדַמּוּ סֵלָה: ו זכחו זכחי
צִדְקוֹ וּבְמַתּוֹ אֵלֵי הַיְהוָה: רבים אמרים
מִי־יִרְאֵנוּ מִי־יִבְרָא נֶסֶם עֲלֵינוּ אִם פְּנִיָה
יְהוָה: ה' נתתה שמחה בלבי מעת
דגנם ותירושם רבו: ש בשלום יחדו
אשכבה ואישן כפי אתה יהוה לברך
לכמת הושיבני:

בְּמִקְרֵי לְוָתֶיךָ: ה' זעז מניה
וְלֹא תַחֲסוּן אִמְרֵי בְּעוֹתְכוֹן
בְּפִסּוּמְכוֹן וְשִׁיתְכוֹן בְּדַבְּבוֹן
וְצִדּוֹ עַל עֲזוּבֵיכוֹן וְאִדְרֵרוֹ יוֹם
מִיתוֹתָא לְעִדְמִין: ו פבשו
יִצְרָכוֹן וְיִתְחַשְׁיב לְכוֹן פְּנִיכֶת
צִדְקָא וּסְפְרוּ עַל יי: ו סגיאין
דְּאִמְרִין מִן יַחְמִינְנָא סְבָא
נִשְׂא עֲלֵנָא נְהַר סְבַר אִפְקֵי
יי: ה' יתבנת החותם בלבי
מִן עֵדן דְּעִבּוּרְהוֹן וְתִמְרְהוֹן
סְגִיָא: ש בשקמא פחדא
אֲשִׁכּוּב וְאִדְמוֹךְ מִן בְּגִל
דְּאִנְתָּ הוּא יי בלחודדי
בְּסִבְרָא הוֹתְבִנְנִי: א לשפחא
עַל הַגִּיּוֹן תוֹשַׁבְחָתָא לְדוֹדִי:
ב מימרי אצית יי אתבין
רגווי: ג צית דקל בעותי
מִלְכִי וְאִדְהִי אָרַם קִדְמָךְ
עַל הַגִּיּוֹן תוֹשַׁבְחָתָא לְדוֹדִי:
ב מימרי אצית יי אתבין
רגווי: ג צית דקל בעותי
מִלְכִי וְאִדְהִי אָרַם קִדְמָךְ
עַל הַגִּיּוֹן תוֹשַׁבְחָתָא לְדוֹדִי:
ב מימרי אצית יי אתבין
רגווי: ג צית דקל בעותי

ה' למנחם אלה הנחילות
מזמור לדוד: אמרי האויסה יהוה
פינתה גיני: הקשיבה לקול שועי
מלכי ואלהי פי אליך אתפלג:
יהוה בקר תשמע קולי בקר
אעריך לך ואצפה: פיולא אל תחפני
רשע אתה לא יגדעני: לא יתיצבו
הוללים לנגד עיניך שנאת כל
פעלי און: ותאמר דברי כזב איש
מתעבין קבל עינך סגיתא פל עובדי שקר:

ה' למנחם אלה הנחילות
מזמור לדוד: אמרי האויסה יהוה
פינתה גיני: הקשיבה לקול שועי
מלכי ואלהי פי אליך אתפלג:
יהוה בקר תשמע קולי בקר
אעריך לך ואצפה: פיולא אל תחפני
רשע אתה לא יגדעני: לא יתיצבו
הוללים לנגד עיניך שנאת כל
פעלי און: ותאמר דברי כזב איש
מתעבין קבל עינך סגיתא פל עובדי שקר:

וגינות שתי שבר: מה כ"ד בסגול וסי' נספר בסדר כי תשא: כל לשון במיחה עד במז' אל וסי' במסרה
דבתא בערך אל בשמ"א דב"ל ליש' על כ"מ איגון דסרינ' תמן בס"ד: לברד ג' וסי' בסוף מיכה
ובסדר בלק אל הנחילות כל לשון נחלה על במ"ג אל וסי' כי לא באתא עד עתה. וישבו אל נחלתם
דספר שפטים ילמ"צח אל הנחילות: בינה ב' במעיל וסי' בינה שבעה ואת דאויב. ו' ו'

וגינות שתי שבר: מה כ"ד בסגול וסי' נספר בסדר כי תשא: כל לשון במיחה עד במז' אל וסי' במסרה
דבתא בערך אל בשמ"א דב"ל ליש' על כ"מ איגון דסרינ' תמן בס"ד: לברד ג' וסי' בסוף מיכה
ובסדר בלק אל הנחילות כל לשון נחלה על במ"ג אל וסי' כי לא באתא עד עתה. וישבו אל נחלתם
דספר שפטים ילמ"צח אל הנחילות: בינה ב' במעיל וסי' בינה שבעה ואת דאויב. ו' ו'

אלה לשון כסן כמו (משלי כג) בין תנין את אשר לפניך לסיכך הטעם תחת הכי"ת:
(ד) בקר תשמע קולי. בזוקר אני קורא לך עליהם שהוא עת משפט ברשעי'
כמו שגמאר לבקרים אצמית כל רשע ארץ (לקחן קח) היה זרועם לבקרים
(ישעי' לו) כי בבקר בבקר יעבור (גס כח): בקר אעריך לך. תפלתני על זאת.
אעריך ל' משרכה הוא כך הכרו ממום: ואכסה. שתעשה כסס משפטים: (ה) כי
לא אל חסן רשע אחת. וגאה לך לאכד ברשעה מן השלם: לא יגודך רע.
לא יגור אלך: (ו) הוללים. משתפים ובלשון משנה משורכנין: (ז) איש דמים
ומרמה
הקשיכה. זאת בגורה קאורה עם למ"ד על כן לא כזון לדבר מי יקשיבני וטעם
חדשים לבקרים ופסול אעריך לך חסר כחילו אמר אעריך לך תפלתני כאשר פירשתי
כתוב למעלה כי אלך אתפלג תפלתני ומלת לך עם בקר אעריך לך מושכת עצמה

אלה לשון כסן כמו (משלי כג) בין תנין את אשר לפניך לסיכך הטעם תחת הכי"ת:
(ד) בקר תשמע קולי. בזוקר אני קורא לך עליהם שהוא עת משפט ברשעי'
כמו שגמאר לבקרים אצמית כל רשע ארץ (לקחן קח) היה זרועם לבקרים
(ישעי' לו) כי בבקר בבקר יעבור (גס כח): בקר אעריך לך. תפלתני על זאת.
אעריך ל' משרכה הוא כך הכרו ממום: ואכסה. שתעשה כסס משפטים: (ה) כי
לא אל חסן רשע אחת. וגאה לך לאכד ברשעה מן השלם: לא יגודך רע.
לא יגור אלך: (ו) הוללים. משתפים ובלשון משנה משורכנין: (ז) איש דמים
ומרמה
הקשיכה. זאת בגורה קאורה עם למ"ד על כן לא כזון לדבר מי יקשיבני וטעם
חדשים לבקרים ופסול אעריך לך חסר כחילו אמר אעריך לך תפלתני כאשר פירשתי
כתוב למעלה כי אלך אתפלג תפלתני ומלת לך עם בקר אעריך לך מושכת עצמה

מצודת דוד

מצודת ציון

עח אשר מחשבות הולס פנוים מן סמרה או השכו בלבבכם אשר הכזב הוא רע
בעיני המקום ושחקו לעולם מדבר כזב: (ו) זכחו. הצדיקו מעשיכם ויחשב לה'
כנחיים וזכו כסחו כי יש תקום ולמס תכחו צו להחניף לשלול בעבור לכוונת ממנו
נאמרו ממון סלס מוב לחסות כס: (ז) רבים. ראיתי רבים מתאויס ואומרים מי הוא
אשר יראנו טוב ר"ל חושקים עושר רב: כסה. כרס עליו אור פניו אמריס מי הוא
האומרים: (ח) נחמה. אל לא כן אני כי אחס ה' נחת כלכי לסינת שמה בחלקי
יחמר מהכריס ססס משפטים ממת ערבו דגנס ומירושם: (ט) בשלום. מבלי פחד
מיד כאשר יאכז אלני בטחתי כס' ולא אירא וזהו אשכח ואישן יחד סמך זס לזס: כי אחס ה'. כמושל בכל וביקר הוא לסופיב אחתי בטחתי מבלי פחד:
ך (כ) כינה רגיוני. אשר תפלתני סיה בטוחה סלס: (ג) כי אלך תתפלל. והמלך

(שמות ל"ב): (ס) רגזו. ענין תנועת הכערה כמו שמעו עמיס ורגזו (שס פ"ז): דמנו. ושחקו
כמו ירוס אכרן (ויקרא י'): (ז) כסה. מלשון גם וכלונס וענינו כרסה וסגכסס: (ח) תירושס. מלשון
תירוש והוא ענבי סיון: (ט) לכדד. יחדי כמו כסח דד (דכריס ל"ג) ור"ל מפלי פחד כי
במתפחד מתירא לשכת יחדי: (פ) הנחילות. מלשון נחיל של דבורים (ב"ק ק"ד) והוא שס
כ"ז אשר קולו כשמע כשריקת סדבורים: (ג) האויסה. כסס און לשמות: (ג) הקשיכה. ענין
שמיעה שועי. לעקתי: (ד) ולאספס. ואקוס: (ה) יגודך. ידור עמך: (ו) כוללים. שופים
וערבי

שמות ל"ב): (ס) רגזו. ענין תנועת הכערה כמו שמעו עמיס ורגזו (שס פ"ז): דמנו. ושחקו
כמו ירוס אכרן (ויקרא י'): (ז) כסה. מלשון גם וכלונס וענינו כרסה וסגכסס: (ח) תירושס. מלשון
תירוש והוא ענבי סיון: (ט) לכדד. יחדי כמו כסח דד (דכריס ל"ג) ור"ל מפלי פחד כי
במתפחד מתירא לשכת יחדי: (פ) הנחילות. מלשון נחיל של דבורים (ב"ק ק"ד) והוא שס
כ"ז אשר קולו כשמע כשריקת סדבורים: (ג) האויסה. כסס און לשמות: (ג) הקשיכה. ענין
שמיעה שועי. לעקתי: (ד) ולאספס. ואקוס: (ה) יגודך. ידור עמך: (ו) כוללים. שופים
וערבי

רשע לא תחסן בעבור עכו"ר מלכי : לא יגורך רע . יגור עמך כמו תכבנה וככה גדלני פאז גדל עמי ורע הוא אדם לא שם דבר והעד לא יתיצבו כוללים מלשינים לנגד עיניך כמשפט אנשי ארץ : (ו) לא . טעם יתיצבו כדרך העבדים נצבים על מלכס : (ז) תאבד איש דמים ומרמה . הוא הכיול כמו חן שחוט לשום מרמה : יתעב ה' . השם הוא הפועל והטעם שהוא נתעב בעיניו ומחמס : (ח) ואני . שם לאשר החל בך תשמע קולי שהוא בא אל בית השם ואין עמו מנחה להשתחות כביכול כמבוא מראשית סרי האדמה ששם תבוא והשתחיות לפני ה' אלכהך והנה טעם אין לי מנחה רק הודות ברוב חסדך עלי וטעם ביראתך אין לי במה אשהחיה רק ביראתי ממך כדרך וכעבור תהיה יראתו על פניכם כי האחרים יראו מהשם : (ט) ה' . תחלת תפילתי שתחנני בדרך דקתך : רמז שוררי . כי אפסד שתממד רגלי ותמנישני אז ישמחו שוררי וטעמו מגזרת אשורנו ולא קרוב כמו עוין את דוד המסמכלים ביום רעה ומלת הושר כמו היא לאחד (י) כי אין בטיהו . בטי כל אחד מהם כמו מנכה על בניה מאכזה להנחס כי איננו וכוונה תואר למלה או דברה וככה יענה עוות ומאכלו ברוחה : קרנס . הוא כלב הכסתר : הוות מגזרה הוה להם למלך כי ישבו מחשבות רעות אולי תהיינה ופוקמה : קבר פתוח . אסון מיד : יחליקון . מגזרת איש חלק והכל מגזרת חלק חלק עבדו הוות החלקים שוים : (יא) האשמים . האל"ף שרש או התחלק כו"ד תישמנה כמו והאדמה לא תשם וטעם מנושעוהיבים כי ענתם תפילים (יב) וישמחו . טעם ומסד עלימו בעביר עכו"ר חוסי בך והמלה מפעלי הכפל ובה הסמ"ך בלא דגש על דרך והקל משליך : (יג) כי . זה הספוס דבק בעליון כי אוכזי עמך ישמחו בך

ומרמה . זה עמלק ורעו : (ח) ואני . אלה ביתך לפדות לך ברב חסדך שהסלחת עלינו להרחותינו נקמה מהם : (ט) שוררי . שוויי המצנים שכבוד בך ותמנינו שוררי כמו (במדבר כד) אשורנו ולא קרוב : (ו) כי אין בפיכו כוונה . נראים כאוכזים והם אויבים : קרנס כוות . מחשבות מרמה : קבר פתוח גרום . לבלוע יגיע אחרים קבר כבולע את כבוד : יחליקון . דברי חלקלקי : (יא) ממושעוהיבים . ששם יעצוים על ישראל : ואז ישמחו כל חוסי בך : (יב) ומסד עלינו . תגונן ותסוכך עלימו : ועללו כן . כשיראו שאחת תנדר רעיד ואוכזי : (יג) ככנס . המקמת שלש רוחותיו של אדם : רצון . נחת רוח אפיומ"ש כלעו : תמטורנו . תסוככו כמו (ש"ל כג) ושאלו ואנשי שטרים אל דוד ואל אנשי : (ט) על השמיניות . כיגור של שמונה נימון ושמיניות שמו וכן מצונו (כד"ה טו) סלוני וכינו על השמיניות ללצה (ג) אומלל . נשחת ודל כח (קופלדי"ן כלעו) כמו ויהוים כאומללים דמורא (נחמיה ו) : (ד) ואתה ה' עד מתי . תביט ואיך רוסס : (ה) שוכס ה' . מחרוך : חלצה נפש . מחולוי : אשחה

דמים ומרמה יתעב יהוה : וואני
ברב חסדך אבוא ביתך אשתחיה
אלהיבר קדשך ביראתך : יהוה
נחני בצדקתך למען שוררי הושר
לפני דרכך : יפי אין בפיתו נכונה
קרבים הוות קבר פתוח גרנסל שונם
יחליקון : יא האשמים אלהים יפלו
ממעצותיהם ברב שיעיהם היתמו
בירמרו בך : יב וישמחו כל יעמי
בך לעולם ירגנו ותסד עלימו ויעלצו
בך אהבי שמך : יג ביראתך תברך
צדיק יהוה בצנה רצון תעטרנו :
ו א למנצח בנגינות על
השמינית מזמור לדוד : ב יהוה
אל באסף תוכיחני ואל בחמתך
תיפרני : ג חנני יהוה כי אמלל אני
רפאני יהוה כי נבהלו עצמי ונפשי
נבהלה מאד ואת יהוה עד מתי :
שובה יהוה חלצה נפשי הושיעני
דחש אנא אסי יתי מוסול דאתה הילך גרמי : ד ונפשי אתה הילכת דחא ואת
י עד אימתי רנח די : ה תוב יי פצי נפשי פרק לי בגלגל

דמים ומרמה יתעב יהוה : וואני
ברב חסדך אבוא ביתך אשתחיה
אלהיבר קדשך ביראתך : יהוה
נחני בצדקתך למען שוררי הושר
לפני דרכך : יפי אין בפיתו נכונה
קרבים הוות קבר פתוח גרנסל שונם
יחליקון : יא האשמים אלהים יפלו
ממעצותיהם ברב שיעיהם היתמו
בירמרו בך : יב וישמחו כל יעמי
בך לעולם ירגנו ותסד עלימו ויעלצו
בך אהבי שמך : יג ביראתך תברך
צדיק יהוה בצנה רצון תעטרנו :
ו א למנצח בנגינות על
השמינית מזמור לדוד : ב יהוה
אל באסף תוכיחני ואל בחמתך
תיפרני : ג חנני יהוה כי אמלל אני
רפאני יהוה כי נבהלו עצמי ונפשי
נבהלה מאד ואת יהוה עד מתי :
שובה יהוה חלצה נפשי הושיעני
דחש אנא אסי יתי מוסול דאתה הילך גרמי : ד ונפשי אתה הילכת דחא ואת
י עד אימתי רנח די : ה תוב יי פצי נפשי פרק לי בגלגל

תולדות אהרן ואני . נכמת כע : וישמחו . סוסס לא (פ"א מה) :

תולדות אהרן ואני . נכמת כע : וישמחו . סוסס לא (פ"א מה) :

בראותם שתידי הרשעים ותברך הכדים . יש אומרים תמטורנו מהבנין הקל כמו עטרים אל דוד והכין שהוא מבנין הכוסף על דרך יעשרנו סמלך שהוא יעשרנו וואל לטנים פטולים והפעול דאמת הוא רצון כי הקב"ה משטיד רצון את הכדים כרי שהדיוק פועל במקמת מאת הקב"ה שהוא עטור מן הרצון אך את הרצון הוא סמל לבדו דאמת : (א) לנגזה על השמינית . השמינית יש אומרים כלי מגון יש לו שמנה יתרים או פיות יש לו ה' נשימות על כן תבוא בנגינת וזה על הכומס השמיני : (ב) ה' הקרוב אלי כי זה הזמור חכרו דוד בחלותו ויחי מחלו או כיה דרך כוונה על ישראל שכן בגלות כמו חולים ואם על הדרך הראשון גם התנבא דוד שיתרפא כהסלת יונה חף אוסיף לביטי וכעבור השון יוכיה השם בתחלוטיו כמו בתוכחות על שון יסרת איש : (ג) חנני . בעבור שמאל ר' משה הכהן אמלל ספח אחר כי איננו שם התואר רק הוא חסר כמו ונאשר אני שהכין ונאשרתי על דרך אני גבנר ראש עמי כנני ווסף על ימדך וכונן הדבר . נכילו עממי . ששם מוסדי בגוף ולא יריגים וכאלו רגישו מכובד החולי והכע עממי כנגד בגוף : (ד) ונפשי . שיהא קשור בגוף ככהלה יותר מכבוף על כן מלת מאלד : עד מתי . תהיה נפשי נכלת שאין כח בה לסבול : (ה) שוכס . שיטוב מחרון אפו ולמטן חסדך הושיעני מחלוי לא כאשר אמר יחזקיהו כי הקשה עלי מאלד במותי שלא אוכל להכיר בלשוני ולא

בראותם שתידי הרשעים ותברך הכדים . יש אומרים תמטורנו מהבנין הקל כמו עטרים אל דוד והכין שהוא מבנין הכוסף על דרך יעשרנו סמלך שהוא יעשרנו וואל לטנים פטולים והפעול דאמת הוא רצון כי הקב"ה משטיד רצון את הכדים כרי שהדיוק פועל במקמת מאת הקב"ה שהוא עטור מן הרצון אך את הרצון הוא סמל לבדו דאמת : (א) לנגזה על השמינית . השמינית יש אומרים כלי מגון יש לו שמנה יתרים או פיות יש לו ה' נשימות על כן תבוא בנגינת וזה על הכומס השמיני : (ב) ה' הקרוב אלי כי זה הזמור חכרו דוד בחלותו ויחי מחלו או כיה דרך כוונה על ישראל שכן בגלות כמו חולים ואם על הדרך הראשון גם התנבא דוד שיתרפא כהסלת יונה חף אוסיף לביטי וכעבור השון יוכיה השם בתחלוטיו כמו בתוכחות על שון יסרת איש : (ג) חנני . בעבור שמאל ר' משה הכהן אמלל ספח אחר כי איננו שם התואר רק הוא חסר כמו ונאשר אני שהכין ונאשרתי על דרך אני גבנר ראש עמי כנני ווסף על ימדך וכונן הדבר . נכילו עממי . ששם מוסדי בגוף ולא יריגים וכאלו רגישו מכובד החולי והכע עממי כנגד בגוף : (ד) ונפשי . שיהא קשור בגוף ככהלה יותר מכבוף על כן מלת מאלד : עד מתי . תהיה נפשי נכלת שאין כח בה לסבול : (ה) שוכס . שיטוב מחרון אפו ולמטן חסדך הושיעני מחלוי לא כאשר אמר יחזקיהו כי הקשה עלי מאלד במותי שלא אוכל להכיר בלשוני ולא

מצודת ציון

ורשעי דשמו וכן ודעם סוללות וסללות (קבלת א') : און . עמל ושקר : (ט) שוררי . עיני כנסת כמו לא תשורני עין (איוב ז') : (י) נכונס . מלשון נכון וישר : קרנס . סוף נכס : כוות . שבר כמו עד ישבור סוות (לקמן ז') : גרום . אזרח כמו קרא גררון (ישעים יח) : יחליקון . קיין דברים רבים : (יא) האשמים . מלשון אשמת : מרו . מלשון מרי ומרד : (יב) ומסד . מלשון סדך ויעללו . ושמחו : (יג) אלוס . דומס הוא למגך השערנו . עיני סבוב וכן עוקרים אל דוד (שמואל ב' ג') פ"ש שהמטמס מבכנת את הראש : ו (ה) השמינית . כ"ז כמלם שמוס נימון : (ג) אומלל . עיין מריסס כמו יעול ויעז (לקמן ז') וואל מלשון פילה : (ס) מלס . עוף וואל כמו פלן

מצודת דוד

נחם אנו נחסד אל עבדו כבושא עניו ומנקש ממנו שאלו : (ד) נוקר . בכל נוקר השמע קולי כי בזיות הנוקר אסדר לפניך חסלתי ולא סקדמתי לס דבר רשות ולזה אקום אשר השמע קולי : (ה) כי לא וגו' . ולא חתן כח ביד טרשעים המרישים לי : לא יגורך . לא ידור כרע אלגך וואל דרך משל לומר שרע שנוס למקום : (ו) לא יתיצבו . איך חסן טרשעים יעמדו מול עיניך : (ז) האלד . ידעתי שהאבד את המדבר עלי כזכ פניי שאלו כי מעולם יתעב ה' את האורב על דם רעשו ונמרמס דבר עמו בלכזה וכ"כ יתעב ואלד את המדבר עלי כזכ כי כלל עמי מרמס ידבר הן

כאלו הוא לי לאוכב : (ח) ברוב חסדך . בעבור רוב חסדך שחמסה עמדי אבוא בבינתך להשתחוות : ביראתך . ולא להתיכר בפני אנשים : (ט) נחני בגלגלך . הן בלני ללכה בדרך דקס ולמטן טרשעים הללו טרשעים ומאפסי על מפלתי לכל יאמרו ידוהס רמס הן בלני להיות דרכך ישר בעיני ולא אכשל בם כי אז בודלתי לא יוכלו לי : (י) כי אין בפיכי . אין כפס אחד מהס עגונים נראים כאובסיס כווח חושבים כווח לשבר אותי וגרוםס קבר פתוח כי שואפסי לבלעני קבר סבולע את המה ובלשונם ידברו חלקיקות ואינם יולאין מן סלב : (יא) האשמים . לכן האשמים במשפט ויסלו בשפל המכס בעבור רוע עתהס וכפי רוב טרשעיםס כן דיחיס מדחי אל דחי כי הלא בך מרדו כי חוסרת על זס : (יב) וישמחו . אלל החוסים בך ישמחו לעולם ואתה חסך עליהם מפני כרעס : בך . בתשועתך : (יג) כי אהס וגו' . כרס המקרא כי אהס ה' תנרך דקיס : כונס . כמו שהננס מסכנת את הנוף כן הסוכנתו ברצון : ו (ג) ואל בחמתך . כפל הדבר במ"ש : (ג) חנני . לבל תוסף עוד לחרות ני כי שלא אומלל אני ודי כזכ :

כאלו הוא לי לאוכב : (ח) ברוב חסדך . בעבור רוב חסדך שחמסה עמדי אבוא בבינתך להשתחוות : ביראתך . ולא להתיכר בפני אנשים : (ט) נחני בגלגלך . הן בלני ללכה בדרך דקס ולמטן טרשעים הללו טרשעים ומאפסי על מפלתי לכל יאמרו ידוהס רמס הן בלני להיות דרכך ישר בעיני ולא אכשל בם כי אז בודלתי לא יוכלו לי : (י) כי אין בפיכי . אין כפס אחד מהס עגונים נראים כאובסיס כווח חושבים כווח לשבר אותי וגרוםס קבר פתוח כי שואפסי לבלעני קבר סבולע את המה ובלשונם ידברו חלקיקות ואינם יולאין מן סלב : (יא) האשמים . לכן האשמים במשפט ויסלו בשפל המכס בעבור רוע עתהס וכפי רוב טרשעיםס כן דיחיס מדחי אל דחי כי הלא בך מרדו כי חוסרת על זס : (יב) וישמחו . אלל החוסים בך ישמחו לעולם ואתה חסך עליהם מפני כרעס : בך . בתשועתך : (יג) כי אהס וגו' . כרס המקרא כי אהס ה' תנרך דקיס : כונס . כמו שהננס מסכנת את הנוף כן הסוכנתו ברצון : ו (ג) ואל בחמתך . כפל הדבר במ"ש : (ג) חנני . לבל תוסף עוד לחרות ני כי שלא אומלל אני ודי כזכ :

(ז) אשחא בכל לילה מטתי . לשון סחי ומלאוס (איכ'ג) וסיתך נכלתם כסוחה .
 (ח) אשחא (שם כה) ועם מי שחו (יחזקאל מז) בדמתי ערשה אמהס . אלהלח
 וארטיבו כמו מים : (ח) עששה . ל' עששית עין שמאורה כסה וזמה לו
 כאלו הוא רואה דרך זכוכית
 שכנגד עיני ומחמם פירשו לשון
 רבקהו כמו (לקמן לא) ועלמי
 עששו וכן כל לשון עש : עתקה .
 כתישבה וזודקה פניו ככהיות
 אור ומחמם חדרו עם ועתקה
 משס הכסה (בראשית יב)
 ככל צוררי . כשניל צרות
 שמצורין לי : (וא) יבשו ויבהלו
 וגו' . מכו יבשו ויבשו פעם
 שניה אמר רבי יוחנן לעתיד
 לבוא הקב"ה דן את כרששים
 ומחייבן לגיהנם וזה מתעמת
 עליו והקב"ה מחזירן וחוזר
 ומראה גילויין שלכם הן אותם
 ומתחייבין והוא מחזירן לגיהנם
 כרי עשה כטולס . ר' שמואל
 בר נחמיה אומר לעתיד לבא
 כל שרדי גלולי קוראי' לאלהים
 ואין שנה וחזרין וקוראין
 להקב"ה ואומר להם אילו אלי
 קראתם תחילה כיותי עושה
 אתכם עששו עשיתם ענודת
 גלולים עיני ואותי טפילה
 לסיק שיקר שנה שנאמר יששו
 ואין מושיע זו ענודת גלולים
 ואחר כך אל כ' ולא עש (לקמן
 יח) לכך נאמר יבשו ויבשו :
 רגע . כחמש זמן : (א) שגיון
 לדוד . מחמם אמר עשש זה
 אחד משמות חומר פ"ש הכלי
 וכן פ' על צניעות . ורבותיו
 פירשו ל' משגש שנחמם ונתפלל
 על הציון שאמר שירש על
 משלכו של שאלו כמו שנאמר
 וידבר דוד לה' וגו' (ש"ב כב)
 אבל ענין המזמר אינו מוכיח
 על כך . והואל חזי שאמר על
 עסקי ושני כנוכ (שם כה) שאל
 עליו על עונשו של שאלו כמו
 שפירשו רבותיו שאמר לו
 הקב"ה על ידך נטרד דואב
 האדומי על ידך נברג שאלו
 וכינו כו' (כדלית' נחלק שגיאות

למען חסדך : ו פ' אין במוות זכרה
 בשאלו מי יודה לך : ו יגעתי
 באנתי אשתה בכל לילה משתי
 בדמתי ערשי אמסה : ח עששה
 מבצע עיני עתקה בקל צוררי :
 ס סורו מקני כל פעלי און כרשמע
 יהיה קול בפי : שמע יהיה תהנתי
 יהיה תפילתי יקח : יא יבשו ויבהלו
 מאד כל איבי יבשו רגע :
 ז א שגיון לדוד אשר שר
 ליהיה על דברי כוש בן ימיני :
 ב יהיה אלהי בה חסיתי הושיעני
 מבלי רדפי והצילני : ג פן ימרק
 באריה נפשי פרק ואין מציל : ב' אין מירס
 ד יהיה אלהי אדם עשיתי זאת אם
 יש עול בכפי : ה אדם מלתי שלמי
 רע ואחליצה צוררי ריקם : ו ירדה
 איבו נפשי וישג וירמס לארץ חיי
 בישא אין אית מרומא בידי : ח אין פרעית לבעיר שלמי ביש ודמקית מעיקי
 מן : ו יהי רדף בעד דבא נפשי ירדק ויכבוש לארעא

מובך : ו מסוד דלית במוותא
 דברך בשאלו מן יודי קה :
 אשתלחית בתנחתי אמלל
 בצערי בכל דיליא עד שווי
 בדמתי ערשי אממש :
 ח חשבת מן רוגי עיני
 אתבליאת בקל מעיקי :
 ט זורו מני פד עבדי שקר
 ארום שמינע קדם יי קד
 בכותי : שמינע קדם יי פעותי
 יי צדתי יקבל : יא יבהתון
 ויתבהתון יתרא בוקדון בעלי
 דבכי יתובון ויתתון כשעא :
 א תרנומא דאודיתא לדוד
 די שבה קדם יי מסוד די
 אמר שירתא עד תבירא
 דשאלו בר קיש דמן שבם
 בנימן : ב יי אודו במימרך
 סברית פרק יתי מבד רדפי
 נפשא יתי : ג דקמא יתבר
 יהיך אריותא נפשי יפשא
 ולית דיפצי : ד יי אלהי אין
 עבדית שירתא יהא בבונתא
 בישא אין אית מרומא בידי : ח אין פרעית לבעיר שלמי ביש ודמקית מעיקי
 מן : ו יהי רדף בעד דבא נפשי ירדק ויכבוש לארעא

ולא חודש לך בגלוי : (ז) יגעתי . יספר רוב חליו ואנחותיו ואשחא כמו כאשר יפרש
 השחה לשחות ומטתי פעול וקטעס ממי בזיותי על דרך ושמח לא נאמר
 כי ויש אומרים כי אשחא תרגום ארמק בלרמית : (ח) עששה . מגורת עש נאמר
 וטעם עיני בעבור שהיא רואה כחליו לויכו שמחים וזה טעם מחמם ואלה אויביו
 מקרריסאותו לראות נקמתם ע"כ
 אחריו סורו ממני ומלת עתקה
 שבה אל עיני מרוב בכי וטעם
 ככל צררי בעבור כל צוררי ורבי'
 כמוהו : (ט) סורו . צוררי הם שוטלי
 אוחקד פעלו : (י) שמע . מודה כי
 השם רפאו מחליו לה הרופאים
 בעבור שהחנן אליו וטעם
 יקח ויקבל או יקחנה תחת שלבס :
 (יא) יבשו . הם בראותם חיותי
 וחילו הם על כן ויבהלו כנגד
 נכחלו עממי וכפשו נכחלס
 מאלד : יבשו . ינחמו או יבקשו
 שלומי : (א) שגיון . יש מפרשים
 בו תענוג כמו תשבה תמיד ויש
 אומרים על שנגתו והכנון בעיני
 שהוא על נוסס פיוט שתחלתו
 שגיון : על דברי כוש . כמו
 שכתבין כותבי ספרד הפיוטין
 וכתבו למעלה נחלת עור
 הפיוט טעם פיוט ידוע : על
 דברי כוש בן ימיני . יש אומרים
 שהוא שאלו שביה יפה כדרך כי
 אשה כושית לקח וזה רחוק
 שניני שירודו מלת שבה לגנאי
 וזה הקד סגול כבוד ומה שאמרו
 ר"ל שלא הזכירו לברכה שלא
 תשלוט בו עין כרע רחוק הוא
 מאלד והכנון שזה כוש היה יבדוי
 וכה שמו והוא מכני בנימין
 כי רחוק הוא שיאמר על שאלו
 בחיר ה' ככה יחבל און : (כ) כ' .
 חסיתי . טעם עומד ולעולם
 דבק עם בית : (ג) פן יטרף . כל
 אחד מאויביו כמו בנות צדעה
 עליו עור וטעם פורק כי האריה
 וסמיק המפרקת : ואין מציל .
 רק חתה על כן למעלה והגלוי :
 (ד) ה' . הטעם אם עשיתי כואת
 שערפתי ופרקתי וטעם כף כי
 זה וכה האדם ויהרג : (ה) חס .
 שלומי . מהכנין הקל אע"פ שלא
 נמלא מהכנין הקל שלומים כי
 חס מהכנר וי"א שיהי בשלום
 עמי וטעם ואחלצה צוררי ריקם ואין חיותי עושה רע לשלומי ואני אחלצה לצוררים
 והשוארים אותי שגלח חסם וזה טעם ריקם על דרך ואני נסכתי מלכי ורבי
 משה אמר כי הוי"ו כמו רק כמו ועבדך בלא לשבר אבל ויש אומרים כי ואחלצה על
 דרך וינללו את מזרים והוא רחוק : (ו) ירדוק . יש אומרים יתרוף ואין צורך
 כי אין שם דגש שתייה התי"ו מוכלל ושד היה ראוי להיות ית' : (ז) וירמוס
 לארץ חיי . בעבור הקלון : וכחדי . טעמו הפש כמו בסודס אל תכל נפשי
 וכנגדה אל תחד כבודי וככה שמה לבי ויגל כבודי ואחריו חף כשרי יאכון לבטח
 שהוא כגוף על כן עשה רבי יהודה בן בלעם שאמר שכבודי הוא גופי והלא
 ידע

מצודת דוד

רשמי . כוסף לשאל ואמר רשמי מן המכות אשר עברו עלי מאו כי הלא נכסלו
 פנאי : (ד) ונפסי . ואף נפשי נכסלו וא"כ עד מתי אחיה עוד ננוע וטובה הלא
 עמם שפרעניות בשי לנלות און למסור וכהם כבר נכבתי וקבלתי המוסר :
 (ה) עושה ס' . לזה שובס לטוילא נפשי מהצרה והושיעני למטן חסדך אף אם עדיין
 לא נפרעתי כפי חסאי : (ו) כי אין במות . כי אם אמות מהצרה כהלא שוב לא
 אזכיר שדך כי מי הוא הנוחן סודאס בקבר הלא חי הוא יודוך : (ז) יגעתי .
 נעשהי עיף וצע במה שאני מהאנה בכל עת : אשחא . אני מטיח את מטתי צמי
 וכפל הדבר צמ"ש : (ח) עששה מכסם . מתרון האויב בלו עיני : עתקה . בעבור
 צרותי כסם עיני כאלו נתיינסם בזון וא"כ די בכל הצרות אשר כבר עברו עלי :
 (ט) סורי . לט ממני כי לא תוכלו לי מעשה כי נתקבלם חפלותי : (י) שמע וגו' . כפל
 הדבר צמ"ש : (יא) יבשו . בראותם ה' : ויבהלו . כדרך אדם שהמם
 ונכחל לראות דבר אשר חשב לנמנע : יבשו . או יביו חורים מרעתם לבקש שלומי
 וברגע שהוא יבשו ולא לאחר זמן כי אמחול להם על מה שעשו בי ולא תזכרנס עוד
 לסיח להם לנפש : (א) שגיון לדוד . שהפלה בזה על השיגה מה שברת כנף מעיל שאלו :
 כוש בן ימיני . זה שאלו בלא מבנימין וקראו כוש כי הים משנים נמטעין
 לבטח ככאוי סוס המשושם בשורו : (ג) פן יטרף . כלל חושיעני יתנבר עלי האריה
 וכן יפריסני כאריהם : פורק . ישבר אותי ולא אמלא מציל כי כולס קמו עלי : (ד) חס
 עשיתי

מצודת ציון

חלן חסס (כושע ס') : (ז) אשחא . עיני שטיס נמיס כמו כאשר יפרש השוחם לשחות (ישעיה כ"ב) :
 ערשי . מטתי כמו ערש יונתי (לקמן קל"ז) : אמהס . מלשון חמסה והתחם : (ח) עששה .
 לשון בליס ורקבון וכן ועלמי עששו (לקמן ל"א) : עתקה . עיני יושן כמו והדכרתי עתיקים
 (ד"ס א' ד) : (א) שגיון . מלשון שגיאס . שר . מלשון שירס : על דברי . עיני בעבור כמו על דבר
 כוזי (במדבר ל"ב) : (ג) פורק . עיני שברס כמו וסרסיכו יסרק (זכריה י"א) : (ה) ואחלצה .
 אוילא ואלסוף : צוררי . מלשון אויב ריקס . רשע לומר נחמס : (ו) ירדף . הוא לשון מורכב
 מן

חלן חסס (כושע ס') : (ז) אשחא . עיני שטיס נמיס כמו כאשר יפרש השוחם לשחות (ישעיה כ"ב) :
 ערשי . מטתי כמו ערש יונתי (לקמן קל"ז) : אמהס . מלשון חמסה והתחם : (ח) עששה .
 לשון בליס ורקבון וכן ועלמי עששו (לקמן ל"א) : עתקה . עיני יושן כמו והדכרתי עתיקים
 (ד"ס א' ד) : (א) שגיון . מלשון שגיאס . שר . מלשון שירס : על דברי . עיני בעבור כמו על דבר
 כוזי (במדבר ל"ב) : (ג) פורק . עיני שברס כמו וסרסיכו יסרק (זכריה י"א) : (ה) ואחלצה .
 אוילא ואלסוף : צוררי . מלשון אויב ריקס . רשע לומר נחמס : (ו) ירדף . הוא לשון מורכב
 מן

חלן חסס (כושע ס') : (ז) אשחא . עיני שטיס נמיס כמו כאשר יפרש השוחם לשחות (ישעיה כ"ב) :
 ערשי . מטתי כמו ערש יונתי (לקמן קל"ז) : אמהס . מלשון חמסה והתחם : (ח) עששה .
 לשון בליס ורקבון וכן ועלמי עששו (לקמן ל"א) : עתקה . עיני יושן כמו והדכרתי עתיקים
 (ד"ס א' ד) : (א) שגיון . מלשון שגיאס . שר . מלשון שירס : על דברי . עיני בעבור כמו על דבר
 כוזי (במדבר ל"ב) : (ג) פורק . עיני שברס כמו וסרסיכו יסרק (זכריה י"א) : (ה) ואחלצה .
 אוילא ואלסוף : צוררי . מלשון אויב ריקס . רשע לומר נחמס : (ו) ירדף . הוא לשון מורכב
 מן

מה דקרא מליד פתחא וכסא : (יח) אורח ה' כדקו . כשילדקו כדן כנמור
 לשוט פרשטס כרשטס : (א) כגתית . כלי זמר שנה גנת שס מזוים
 אומים לעשותם ורבותיו אמרו על ארזם שמעידה לידך כנת כמו שאלמר
 סרה דרתי לכדי (ישע' 30) אך ענין המזמר אינו מוכיח : (ב) מה אדיר

העמל שחשכ שכ בראשו וכעבור שהזכיר קדקדו אמר ירד כי בגזרות בלות
 מהשמים כעבור חמוס : (יח) אורח . שדן דין דקדו והזכיר עליון כנגד ירד :
 (א) למנצח על כגתית . כ' אדונינו . זה המזמר נתנו למשפחות עובד אדום כגתי
 שכול מנכי לוי כמו לידותיו או סיוט תחלתו כגתית מתפארת והדומה לה ורבי משה
 אמר כי הוא כלי יתחם אל

שמך . יותר מכדי כה מדת
 התחומים לא היו התחומים
 כדאי שתשרה שכינתך בימיס :
 אשר תהי סודך על השמים .
 ראוי שתתנה על השמים ותתה
 בערוך כדולכ יסדת שח מתי
 שוללים ויונקים השרית שכינתך
 נחמדש ותקמת להדות לך שח
 מתי הלזים והכבדים שסכ בני
 אדם גדלים נליכך כעוללים
 ויונקי שדים . שוללים לשון
 ושוללתי בעשר קרני אשר תנה
 וי"ש הלכלך נקראו כל תיגיות
 שוללים : (ג) למען צורדיך .
 להודיעם כי שמך אנהו להשכית
 חרסת אויב ומתקנס כמזמר לא
 טובים אתם מהאומות ואני כשאתי
 רואה שמך וגו' אני תמה נכדי
 מה אלוש כי תוכרנו : (ו) ותחמרה
 משג מאלהים וגו' . מאלהים
 ל' מאלהים שנתת כח ביהושע
 להמית המתה וליכש את הירדן
 במשה לקרוע ימי סוף ולטלות
 למרוסובליו להחיות אתהמת :
 (ח) כנה ואלהים . כאן ובקר
 כמו (דברים כב) שגר אלמד .
 כנה לשון ששלה הוא כמו (במדבר
 לב) וגדרות לנחאס . אוכילידין
 כלע . יש מדרשי אגדה ואינם
 מתוישדן לפי המקראות :
 (א) על מות לבן . יש שפרין על
 מות לבן על מות בניו אכשלוס
 ולא יתקשרונו מפני אומ' לבן
 ולא אמר ככן ואין לו במזמור
 שדות וחרון לאמן זה הסתרון
 ויש שפרין על מות לבן ככל
 וף זה לא יתכן כהסדר את
 הכס ואין במזמור וכוונתו (כ"א) (א)
 ורשיתי כמפורס גדולה כהאל
 קיבה אחת שהרי חזיר לה
 (לקחן מה) והוא ינכגו עלמות
 פתרו מנחם ודונש מה שפתרו
 ואינו

ועל קדקדו חמוס ירד : יה אורח
 יהיה בצדקו ואומרה שם יהיה
 עליון :

ח * למנצח על הגתית
 מזמור לדוד : ב יהיה אדנינו מה
 אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה
 הורה על השמים : נפשי עוללים
 ויונקים יסדת עז למען צורדיך
 להשכית אויב ומתקנס : ד כרי
 אראה שמך מעשה אצבעותיך
 ירח וכוכבים אשר בוננתה : ה מה
 אנוש פיתונו ובן אדם פי
 תפקדנו : ו ותחמרה מעט מאלהים
 וכבוד והדר העמרה : ז תמשלהו
 במעשי ידך כל שמה תחת רגליו :
 צנה ואלפים כלם וגם בהמות
 שרי : ט צפור שמים ודגי הים עבר
 ארתות ימים : י יהיה אדנינו מה
 אדיר שמך בכל הארץ :
 ז * למנצח על מות לבן מזמור

יהיה : יח אשבת יי בצדקתיה
 ואשבת שום אלהא עלאה :
 * לשבתא על בגורא דאיתי
 מנת תושבתתא לדוד : ב יי
 אלהא רבוננא כמא תליל
 שמך ומשבת כבולא ארעא
 דיתבתא זוך עיר מן שמיא :
 : מפום עירמיא ויונקיא
 אשתתתא עושנא מן בגד
 מעיקך דבמלא בעיל דבבא
 ונומא : ד מסור דאחמי
 שמך עובדי אצבעתך סיתרא
 וככבא די אתקינתא : ה מה
 בר נשא מוטל תדבר עובדי
 ובר נשא מוטל תסער ערוי :
 ו ותסתא יתיה קליל
 ממלאכיא ואיקרא ושבוהרא
 תכלגניה : ז אשלתתיה
 בעובדי יך פולא שויאת
 תחות רגליו : ח עאן ותורי
 כולדון ולחוד בעירי חקלא :
 ט צפרי שמיא וגוני ימא
 וליונת דחליף אסרמימא :
 יי אלהא רבוננא כמה
 תליל ומשבת שמך כבולא
 ארעא : * לשבתא ער מיתותא

יהושפט . הו הבין כלי מות חציו לדולקים : ה' אדנינו ג' וס' מה אדיר שמך . וחברו של אדיר . מחזיקים על
 אדירם אדיריהם דערא : שסך ג' וס' וחיו שסך אשר על ראשך . כי אראה שסך מעשה . ה' חס
 שסך ותרד : וכבבים ו' וס' במסר בינאל ס' ב' : וגם בהמות שרי יד פסוקים וגם ותרין מלין ס' ס'
 וס' במסר במסר משפטים ביהוקאל ס' ס' : על מות ב' וס' על מות לבן הוא יתגנו עלמות : אויבי יא
 תולדות אהרן כ' אדונינו . שנת פה זכר תרומה : מפי עוללים . כוסה ל עזרים מה ס' כל המזמר זכר משפטים :
 כי אראה . כשנות ס : מה אנוש . שנת פה כנה' לח וזכר בלג : ותמארו . ר"ס כה מדים לת :

נגד הרקיע וכן אדם נחלק שלא יקבל חלוק כנגד כל הארץ על כן מה אנוש לו תוכרנו דרך כונו והטעם אחר שיש לך בריאות גדולות וכבודות מהאלם אדך
 שמת לב לתת לו כבוד : ותחמרה משג מאלהי . המלאכים והכלל כאשר אמר דניאל חלכין די מדרבון עם בשרא לא איתוקי : וכבוד והדר תשטרבו . בעבור כח
 נחמת חיים שנתת בו שהיא עליונה ואינה גוף על כן לא תמות : (ו) תמשילכו במעשי ידך . בחרך לבדכ כאשר וכירס אחר כן ויש אומרים כי כל שמה תחת
 רגליו המתכת והצמחים : (ז) כנה . הזכיר האין והאלפים בעבור זרכו למאכלו ומלבושו יותר מרכיבת הסוסים והחמורים ואחר כן הזכיר חיות השדה ועדו כמו שדה
 על דרך כל אצילי ודי ומלת כמות כוללת לא כאשר אמר יסת כי ככהמה היא האוכלת עשב וכנה מה יעשה ליש גבור ככהמה : (ח) צפור . ואחר כן הזכיר השוף
 שישף למעלה כיתמו והדג שיוצף למטה כיתמו וטעם עובר ארחות ימים שחכמתו שושה פסיונות ויכיר ארחות ימים והזכיר זה בעבור שיוצד
 הדגים בלב הים ויש אומרים כי על הדג ידבר שישוב שוכר ארחות ימים : (ט) כ' . פעם אחרת ככה בכל דור ודור כי הארץ לשלם שומדת : (א) למנח על מות לבן .
 על

מצורת דוד

מצורת ציון

על ראשו : ועל קדקדו . כפל סדנר כמ"ש להחמדתו : (יח) כדקו . כאשר ראוי
 לזרות על כדקת דיו : ואומרים . אשבה בזמר את שס ס' לומר שעוד הוא
 עליון ומאל נעלה על כל הפשחות : ח (ב) מה אדיר שמך . מה מאל חזקת
 כל הארץ משגיח ועושל בכל : אשר תנס . בעבור אשר גם הוד שכינתך נתון
 בשמים מעמל ופיליו חלם למעלה לחק יתשג ומכ"ש גבור למעלה : (ג)
 מיס ויונקים חדיר מעדי למן מן ספלא סה יסדת יסד מוסד לדעת עורך כי הוא דכר שאין הסנע מתחייב : למען צורדיך . למען כחשיו צורדיך אשר כחשו כס' :
 להשכית . לבטל דברי השויב והמאקס את המאמינים כס' : (ד) כי אראה . מן ספלא סה אראה נחמה שמעשה אצבעותיך הס עמין אף סירה והטובכים אשר
 סונתה סמם כולס מעשה ידך ואין השולס קדמון : (ס) מה אנוש . סוסוף להוכיח סס' משגיח על סכל ואמר סלא מס הוא חשיבות סאלס לסוכר לפני ס' :
 (ו) ותחמרה . על כל זס כשהנחך חפרתו רק מעט סהמלאכים נדכר כהכמה וסלעת ועמרתו בכבוד והדר כי הוא מעמלה על כל חי כחוש הדבור : (ז) תמשילכו :
 סמשלכו בכל סנריות : תחת רגליו . ר"ל כנכטיס אליו : (ט) צפור שמים . ספורה למעלה לאויר השמים ועס כל זס ימשול בו סאלס ויטרד כהכמה : עובר ארחות
 ימים . ר"ל כי סאלס כהכמתו יעשה חנינה וסטה עובר ארחות ימים ויסל סוא לצוד אף דגי סיס : (י) מה אדיר . מכל זס נראה שמה מאל אדיר שמך בכל
 סאלך (תחלים)

יתחלק הסער חילך וחילך : ח (א) כגתית . כ"ו כהאל מנת : (ב) כנה . כמו נחש עמיד במקום
 עבר וכמוה רכס במקרא : (ג) עוללים . אף כנשיי אמן יקראו עוללים כמו כעוללים לא רלו אור (אויב
 ג') : חקדט . תוכרט וכסל סדנר כמ"ש : (ו) שמה . סמת : (ח) יניס . מלשון אף : ואלטיס .
 פריס . כמו שגר אלסך (דברים כ') : שרי . כמו שדה כה"א . ש (א) לכן : שס אדם
 נלחם
 יתחלק הסער חילך וחילך : ח (א) כגתית . כ"ו כהאל מנת : (ב) כנה . כמו נחש עמיד במקום
 עבר וכמוה רכס במקרא : (ג) עוללים . אף כנשיי אמן יקראו עוללים כמו כעוללים לא רלו אור (אויב
 ג') : חקדט . תוכרט וכסל סדנר כמ"ש : (ו) שמה . סמת : (ח) יניס . מלשון אף : ואלטיס .
 פריס . כמו שגר אלסך (דברים כ') : שרי . כמו שדה כה"א . ש (א) לכן : שס אדם
 נלחם
 יתחלק הסער חילך וחילך : ח (א) כגתית . כ"ו כהאל מנת : (ב) כנה . כמו נחש עמיד במקום
 עבר וכמוה רכס במקרא : (ג) עוללים . אף כנשיי אמן יקראו עוללים כמו כעוללים לא רלו אור (אויב
 ג') : חקדט . תוכרט וכסל סדנר כמ"ש : (ו) שמה . סמת : (ח) יניס . מלשון אף : ואלטיס .
 פריס . כמו שגר אלסך (דברים כ') : שרי . כמו שדה כה"א . ש (א) לכן : שס אדם
 נלחם

על מות שמים מלות הם על כן טעה האומר כי הוא על שלמות שיר ועוד למה היה סמוך אחריו למ"ד גם האומר כי לכן היה שם משורר כמו בן ויעאל איננו נכון כי אין משפט הלשון לאמר ליצחק ליעקב כסתחות כלמ"ד כשם אדם כי השם נודע בלשון פירשתי בספר השם ויש אומרים כי לכן הוא נכל הסוף ועל מות

איש הכנים ומות בנו והכנון דברי רבי דונש הלוי שהיה שם אחד נסוכי הכנים שלח את ישראל כאשר ירש כמזמור: (ב) אחיה. טעם ככל לבי כסתר: אספרה. בגלוי: אשמחה. ומרוב השמחה אומרה שמך ואם הוא בעלה מזמור: (ד) כבוד אויבי. אכזי הנזיר לא תהיה להם תקומה כמות מלכס: (ה) כי. משטמי ודיני. לאות כי חמס עשה לדוד והסר בריתו והתפלל דוד בעבור זה וששמה תפלתו וטע' ישבת לכסא לשמות משפט: (ו) גערת. בלא כ"ף כדמות כריתה הכני גוער לכס את הזע: אכדת רשע. הוא לכן: לעולם ועד. מלה קצרה לעולם ועד שלם ובעבור שהוא סוף הפסוק שם כסתח קמץ קטן ובעבור אות התנועה בלות ע"ן שהוא הראשון קמץ הוי"ו כמו הוי"ו לחס ויו: (ז) פאויב. אמר בן לכת כי מלא חרבות כסתח כסטר קדמון על כן פירש בו כמו חרבות לורים והכנון בעיני שהי"ת חטוף בקמץ. ולאמר רבי משה היה ראוי לכות אבד זכרם אתה וכמוהו ימ אשר גנתה בקומה ויתן למרתו יתן אמיתו ולא דבר נכונה כי כח השם כפעלים כמו מטי עליון לא תלא והטעם ויציאות הרעות והטובות והם הגזרות וככה הוא וכן אשר גנתה בקומה ויתן גנתך ולא דמתי כי האויב כמו הקבל חקה אחת לכס וכן הסי' והוא האויב בעבור שמו החרבות שהכרית לנצח וערים נטת אחד זכרם חשבת כי תמלט ושחבת כי השם לעולם ישן ויפק הדק מתך על כן אחריו וכו' לשלם ישב והכח הוא קשור עם אחד זכרם בעדים הכה מהה השם את שמו ככתוב לתעלה והוא הטעם שגמל לך כמעשהו: (י) ויהי. לך. שאין לו כח שהוא שפט על כן משגב בצרם כמעשהו בצר לך ורבי דונש פירש בו לשון יחיד מן דברי הכזרות ואין זה מטעם המזמור: (יא) וינעמוך כן. כאשר יראו שהים משגב לך אז יהיו לנטח: (יב) זמרו. בעבור שהזכיר כי גער בגוי' ואבד הרשע שהשחית ודעי הש' ע"כ זמרו לכיושב כיון כי אותם הם יודעי השם דורשו: (יד) חגגו. נמצא שלם והוא מלה זכר: ראש עניי. ככה טעה לו תמיד ובעבור היות שערי מות כסתיות אמר כנגדו מרוממי: (טו) כשערי בת כיון.

וגברא דינפך מבני משריתא
הושבתתא דדוד: ב אשבח
קדם יי בקר לבי אשתעי
בגדיון פרישנתך: ג אחדי
ואבדה במימך אשבח שמך
עלצה: ד בדיחוב בעל
דבבי לאחורא יתקלון
ויהודון מן קדמך: ה מטול
דעבדתא פורענותי ודיני
יתבתא על כורסי דינא
וזבאה: ו גזפתא עממי
דפרשתאי הובדתא גלות
רשעא שוקהון מחיתא
לעלמי עמין: ז וד נפר
בצר דבבא אשתעיו הלוחיה
וגבריהון אצתדיו לעלמא
וקריהון צדיקא הובדתא
דכנהון מנהון: ח ומימרא
די לעמין מותבחה בשמי
מרוקא תקין דינא כורסיה:
ו והוא דין עמא דארעא
בזכותא דין עממא
בתרצותא: י ויהי מימרא
די תקוף למסבנא תקוף
בעדי עקתא: יא ויסתבדון
בספרותך ידעי שמך מטול
דלא שבקתא תבעדי יי: יב שבתו קדם יי דאשרי שכנתיה בציון תניאו בעממא
עובדיו: יג מטול דתבעי דמא חפאה ית צדיקא דכיר ולא שלי קבלת ענותנין:
יד חום עלי יי חמי כנופי מבועלי דבבי מרוקם די ממעלני מותא: טו מן בגלל דאשתעי

לדוד: ב אודה יהוה בכל-לבי
אספרה כל-נפלאותיה: ג אשמחה
ואעליצה בה אזמרה שמך עליון:
ד בשוב-איבי אהור יבשרו ויאבדו
מפנה: ה פיעשית משפטמי ודיני
ישבת לכסא שפט צדק: ו גערת
גויס אפרות רשע שמם מהית לעולם
ועד: ז האויב תמו חרבות לנצח
וערים נתשת אבך זכרם המות:
ח ויהוה לעולם ישב כיון למשפט
כסא: ט והוא ישפט תבל בצדק
ידין לאמים במישרים: י יהי יהוה
משגב לך משגב לעתות בצרתה:
יא ויבמתו בה יודעי שמך בני לא-
עובת דרשיה יהוה: יב זמרו ליהוה
ישב ציון הגדו בעמים עליגותיו:
יג פי-דרש דמים אותם זכר לא
שבת צעקת עניים: יד תנגי יהוה
ראה עניי משנאי מרוממי משערי-
מות: טו למען אספרה כל-יהודה-לתיה
קדם יי דאשרי שכנתיה בציון תניאו בעממא
עובדיו: יג מטול דתבעי דמא חפאה ית צדיקא דכיר ולא שלי קבלת ענותנין:
יד חום עלי יי חמי כנופי מבועלי דבבי מרוקם די ממעלני מותא: טו מן בגלל דאשתעי

מ'ל ופי' רחב פי' על אויבי. ואנקה מאויבי. בשוב אויבי אהור. אדרוף אויבי ואשיגם. אל יעלצו אויבי לי. הצילני סוד אויבי. אויבי יאמרו רע לי. כי אברו אויבי לי. אז ישנו אויבי אהור. מהוללי בו נשבעו. פרץ האלהים: למשפט מ' דגשום ופי' נכסר בשב' מ' מ' ו' ויבסחו ב' ופי' בך יודעי שמך. ויתן בפי שיר הוש: אותם ר' מ'ל בכחובים זכר. וישא ידו להם להפיל. ויתן אותם לרשעים. לעשות אותם ימי משחת ושחיה. כי דורש דמים אותם זכר. וכל עורא דכות' מ'ל במ'א ופי' ושבחם אלי ושמחת מצותי ועשייתם אתם: עניים ה' דכתיב עניים ופי' כי דורש דמים אותם זכר. קומה ה' אל נשא ידך. אם ללצים תנא יליץ. בו לרעתו הוטא. טוב ששל רוח אתיו' הלוף כתיב עניים וקיינ עניים ופי' וכלי כלי רעים. כי לא תולדות אהרן האויב כמו. סוריות יד: למען אספרה. מקיים מכ ס'כ:

מצודת דוד

ללך עשניה ומטול בכל: (ג) אומרה שמך עליון. ששנחו לומר ששמו עוד עליון ונעלם על כל השכחות: (ד) כשבו. כשלא יכלו לויבי לו וישונו לאחור דכסלו ויאבדו אז אסתחא אמלנא שמחה כסולס בעבור טובה כסולס: (ה) כי עשית. הלא רבות פעמים עשית משפטמי וישבת ככסא לשטמ' אויבי: (ו) גערת. בעבורי גערת גויס וכו' ומחית שמם לכל יזכרו: (ז) האויב. אתה האויב דע לעולם ישב. כי ה' חיי לעולם וכו' ממשלנו וא"כ מי יבנה את אשר הרם הוא: (ט) והוא יספוט. עד שלם יספוט אותם בנין ופי' והצדק כאשר ראי להם: (י) משגב לך. לנצחתי לנ כייה למשגב ומתעבדים למשגב כשיהיה בעולם עת צרם: (יא) כי לא מנח. כי יראו אשר לא מנח דורשך: (יב) יושב ציון. הסגרת עקינת ציון: (יג) כי דרש דמים. כי הוא דורש לדעת הים וזכורים הם לפניו עם שאינו ממטר לפרוט: (יד) מרוממי. הלא אתה משלם

ואינו נראה בעיני. וראיתי כפסיקת' שהענין מדבר בעמלק גערת גויס שם מנחית ואומר אני למנח על מות לכן שיר זה לעתיד לבא כשיתלכן ילדותן ושחרותן של ישראל ותגלה דקחס ומקרב ישועתם שימחה עמלק ורשו. עלמות ילדות. לכן כמו ללכן. וממס פתר עלמות לכן. נגינות ללמד וכה פתרונו למנח על מות לכן למשיר נגינות ללמד. ויהי לכן כמו להבין ולבון. עלמות מ'ש כלי שיר ששמו עלמות כמו שאמר (להלן מו) על עלמות שיר ודונש פתר לכן שם אדם שהי' שמו לכן שהי' נלחם בדוד בימים ההם ומס שהוא אומר גערת גויס אכדת רשע רשע רשע כזה הוא לכן הסורג עם כקיים ואפי' ש שאין אתה רואה במקום אחר אדם שהי' שמו לכן רק במקום הזה כן אתה מוצא בשמות אחרים שאינן נכתבים במקרא רק פעם א': (ב) כל נפלאותיך. גאולה כהאחרונה שקטולה כנגד כל הכסים כמו שנלמ' (ירמי' טו) לא יאמר עוד חי ה' אשר בעלה וגו': (ה) משטמי ודיני. פיכות כטולות במקרא ואין מילוק בנייה' כמו עדי וסכדי כזמרים (אויב טו) עלמיו אסיקי מוחש גרמו כמטיל ברזל (ס מ): משטמי ודיני. בשמים: ישבת לכסא. כסא המשפט: (ו) גערת גויס. עמלק ראשית גויס (כמדכר ט): אכדת רשע. כי אכדותי: שם מחית. כי מחה אומה (שמות יז): (ז) האויב תמו. כי חרבות השגחה לנחם הם עליו כחרב חדה. ד"א חרבות לנחם אותי אויב שחרבות שנלמ' היתה עליו לנחם חכו שמלק שנלמ' בו ועברתו שמרה נח (שמות א) חרבות לשון חרבין וכן פתרונו האויב תמו חרבות לנחם. וכן נאמר (ביוחזקאל לה) שמות טולס אתך ועריך לא תשובה: וערים נקשת. כי תאמר אדום רשעו וגו' ונשבו ונכנע חרבות כה אמר ה' צבאות כמה יבנו ואני אחרום (מלכ' א): אבד זכרם. אותה השעה: (ח) וכו' לעולם ישב וגו'. שם שלם וכסא שלם כמו שנלמך כסאז לכל קודם שימחה כקוב כי יד על כס יב (שמות יז) כס חסר וסס חלוק: (ט) והוא יספט תכל בצדק ודין לאמים במישרים. עד נח הקץ הי' רגיל לשטט כרחמים לפי מישרים כמלויין ככס דן אותם כלילה כשהם ישנים מן הסבירות: (י) ויהי כ' משגב לך. לשון דכא אילאמינשי' כלעז לעתיד כשיכונן למשפט ככאו ויהי משגב לישראל שם דכיס: לעשות בצרם. עמים של צרם: (יב) זמרו לה' יושב ציון. כשחזור ישבתו לציון זמרו לו כן: (יג) אותם זכר. את הדמים שנשכחו בישראל: (יד) חגגו כ'. עתה בגולה

מרחם

שומר אמונים כי הוא שם : (ג) חלקות . תולד וכמתולד חסד והם אמרות . כמו וידבר אדם קשה ת : בלב ולב . כמו שיש לו שתי לבבות והלשון תלוי בעד האחד : (ד) יכרת . נכואש כדרך רפאלי כ' וארסא או תסלה : מדכרת גדולות . כמו מאלכו בריאה : (ה) ללשוני . בעבור לשוניו כמו פן יאמרו לי : (ו) מ' משד כמ' מחמם מחיד ועקב עתה אקום ואמר ה' . דרך נכואש : אשית ביטע . כמו לכו לחמו בלחמי ושתי בתי חסכתי והטעם אשית ישע אשר יפיה לו ידבר כמו יפיה כזבים והוא דבק עסקסוקבנה אמרו : (ז) אמרות . והטעם כי השם יושע מיד אלה המגבירים כלשונם הסוגה בתורתו על כן אתה תשמרם ומלת בעליל כסול הלמ"ד כדרך סגור והוא מנו' ובעל הארץ שהוא אדמיה ויהיה כסף צרוף כסף אדוני הארץ : שנעמים . סמנים רבות : (ח) אתה . יתכן להיות מ' ששמרם על אמרות השם ותלדו המיפה בהם וכו' כמו אלה ושירו כי בני דורו רעים על כן אמרו סביר והטעם שהם משוטטו' בכל מקום להרע ופי' זולות קלון כמו יקר מוולל כי הייתי זוללה כל מכדיה הילכ והוא חסד הראוי כרום אנשי זולות כדרך וגבורת במלחמה אל תהי מרי ואני וסלה ויש אמרים מן זולל וסלה והראשון כנון : (ט) למנחם . עד אלה . הטעם אם לא יהיה נועם מאויביו ידמה לטני בני אדם כי אלהיו שכו או לא ידע אשר קרו : (ג) עד אלה . אחשיב ואשית עלות בנפשי כל עת בעבור היגון שהוא בלכני וימם בעור שירוש אויבי עלי : (ד) כניטה . כנגד תסתיר את סניך : סן אישן . שינת המות כי השמות

אדם : ג' שואו ידברו איש את דעהו
 שפת חלקות בלב ולב ידברו :
 יכרת יהיה כל שפתי חלקות לשון
 מדברת גדולות : ה' אישר אמרו
 ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי
 ארון לנו : י' משד עניי מאנקת
 אביונים עתה אקום ואמר יהיה
 אשית ביטע יפיה לי : ו' אמרות
 יהיה אמרות מהרות כסף צרות
 בעליל לארץ מזקק שבועתים :
 אלה יהיה תשמרם תצננו מן
 הדור וז' לעולם : ט' סביב רשעים
 יתהלכו פרום זלות רבני אדם :
 יג' למנצח מזמור לדוד :
 ב' עד אנה ו יהיה תשפתי נצח
 עד אנה ו תסתיר את פני מפני :
 ג' עד אנה ו אשית עצות בנפשי
 יגון בלכני יומם עד אנה ירום
 איבי עלי : ד' תביטה עניי יהיה
 אלהי האירה עיני פן אישן המות :

בני נשא : ג' שקרא ממדין
 אנש עם חבריה ספנתא שעיאן
 בלבבון מנבלין ובבבא שקרא
 ממדין : ד' ישיצי יי מן עצמא
 פד ספון שעיעין לשנא דמקרא
 רברבנותא : ה' מן דבפרין
 בעקרא דאמרין בלשונא
 נתגבר ספנתא עמנא מן רבון
 דקנא : ו' מאונסא דעניי מן
 צנתת חשיבי השפתא אקום
 אמר יי אשוי פורקן ולרשיעי
 אסחיר בישותא להון : ז' מלין
 דיי מקיא דבן סימא סנינא
 בכורא עד ארעא זיקק שבועתי
 זמנין : ח' אנת יי תגברון
 לצדיקא תגברון מן דרא
 בישא דדין לעדמין : ט' חזור
 חזור רשיעא מהלכין בעדקא
 דמצנא דמיהון דבני נשא :
 א' לשבתא תושבתא דוד :
 ב' עד אן יי תשליגי לעדמין
 עד אן תסמור ייו אפך כני :
 ג' עד אן אשוי מקרא בנפשי
 דונא בקבי יומם עד אן יתרים
 בעל דבני עלי : ד' אסתבר
 וקבר צלותי יי אלהי אגיד

תולדות אהרן יכרת ס' . מלכין מן
 (שאלו מן) : משד
 עניי . סגדון : אמרות ס'
 ראם כף עקיים מא' פ' : (כסף צרוף .
 ר' ט) : סניכ רשעים . ברכות ו :

עניי באמריהך דלמא אהוב ואדמוך עם חבי מותא :

הפריים . חלקות ג' וס' דברו לנו חלקות . שפת חלקות בלב ולב ידברו . יכרת ה' כל שפתי חלקות :
 עתה אקום ב' וס' אשית ביטע יפיה לו . עתה ארום : אתה ה' ג' ר' וס' אתה ה' תשמרם . אתה ה' לא
 תכלא רחמך ממני . אתה ה' לעולם תשב : סביב ג' ר' וס' בסוף יחוקאל : בלבני ג' וס' ויחוקאל לי
 כחן נאמן . ככל אשר כלבבי עשית דיהא . עד אנה אשית עצות : איבי ו' וס' ותשליגי את איבי . המצאתי
 איבי . עד אנה ירום איבי . מן יאמר איבי וכלתי . כי לא ירוע איבי יהי כרשע איבי . אשר ספדתי ורביתי :

לכל דר וכו' שנעמים ויהי דוד מתפלל עליהם רבש'ע ראה כמה תירחק ואמרתך נרור ומוקפת שנעמים כלכם אתה ה' תשמרם שומר אדם כלכם תצננו מן הדור כזה שלא ילמדו דרכיהם להיות דלטורין : (ט) סביב רשעים יתהלכו . לטמון מוקשים להכשילני : כרום זלות לכני אדם . מקנאקס שניגס רשע בגדולתו שנלקחתי מאחרי כאזן למלך וכו' מתדורו כרום זלות לכני אדם כשמתרומ' איש הוולל בעיני כ"א וכו' דוגמא האמור במקום אחר אכן מאסו כבונים לקמן קיה) ומדרש אז דה ס תרו על ישראל לעתיד לכה כשיתרוממו ומנחם סתר כרום זלות לכני אדם כראש הוולל לאכול בני אדם ויהיה כרום כמו רום וראש זולת כמו זולל והיבא (דברים כה) וכן פתרו סביב רשעים יתהלכו סביבות העני הולכים רשעים לכלשו חנם כרום זלות לכני אדם : (ב) עד אנה . ד' שנעמים כנגד ארבעה גלויות ובעשיל כל ישראל נאמר : (ד) סן אישן המות . שהמיתה נקראת שינה וישנו שינת עולם (ירמיה נה) :

מצודת ציון מצודת דוד

אספו וכלו : (ד) גדולות . השונות ויקרות כמו אשם גדולה (מ' ד') : (ו) משד . ענין עשוק :
 מאקס . ענין נעקש כמו אקת אסיר (לקמן ע"ט) : (ז) בעליל . במקום מגולה ובמחשבה בין
 שנקאה בעליל (כ"ה) : לארץ . כמו כראש והוא מין החיים זלות .
 מלשון זולל ורענתן : יג' (ג) עד אנה . עד מתי : נח . לעולם : (ה) יכלתי מל' יכולת וכה
 נלל
 המדכרת דברים חשובים ויקרים בכדי לרשוח : (ס) ללשוני . המדכרת גדולות נגביר על כולם כי נוכל לרשוחם שפתינו אתנו בלא שפתינו ברשוחותינו ונוכל לדבר בהסדברי שקריהפוך
 מה שנלכ כי מי ארון לט לוח לבל לדבר כ"ה סדר שכלב כי מי יודע מה שנלכ : (ו) משד . מחמת השוד ששועים לעניים ע"י פרמחם : מאנקת . הטעמים על משד : אקום . לספוק
 מה : אשית ביטע יפיה לו . כאלו אמר אשית ישע בסיחה לו ר"ל אושיע את סכס כלבד לאכד את סרשע בספחת רוח בפלמא : (ז) אמרות ס' . סלה אמרות ס' הפס
 ספורות ככסף הנצרך במקום מגולה במעשה האדם פממים רבות שאז היה ספורס מבלי סוג וכן אמרי ה' לא ישל מה מהס ארסא כי כן יהיה שיסן כה ביד המלכד
 את סרשע : (ח) השמרם . את האביונים : תצננו . השמור כל אחד לשלם מידי אנשי סדור הסוא : (ט) סביב . כי הרשעים הולכים סביבות האביון ללכדו כמו
 סרסא הוולל אשר סוכב סוכך למרוך בני אדם ולום אין שמירם להאביון כ"א על ידיך : יג' (ג) עד אנה . עד מתי אסיס נד וממלטל וכי תשכחתי נח : (ג) אשית
 ענח . אשית ענח חיד להמלט מן היגון אשר בלכני כל היום : (ד) בעיני . ראה בעיני ומנני : סמירם עיני . להחכים בפעם מועלת להנלל מיד ספויב כי סן אסיס
 נלכד

(א) אמר בכל בלבו וגו'. שני חומרים אחר דוד כספר זה כענין א' הראשון על כבודו וזהו השני (לקמן ג) על טיטוס הרשע זה הנכבד על כבודו שעתיד ליכנס לביבול והמריבו ואין א' מכל חיילותיו מוחה בידו: און אלהים. ואעלה על בחתי עב (ושע' ד): השחיתו התשיבו עליהם. מעללים: (ג) הכל סר וגו'.

השמות ככה הספלים: (כ) סן יאמר. יכלתיו. יכול טועל עומד על כן כמו וכלת' לו כמו ויזקקו ואלויד או ל': (ו) ואני. ואין לי חסד שאכנה כי כן אס בחסדך ולמטן זה הכתוב יגל לבי: (א) למנחם. אמר בכל. ספק חסס בעבור שידת: שאין אלהים בעבור זה השחיתו דרכם והתשיבו מעללים: כמו ובעילותך אשיח און שיש טוב: (ב) כ'. השקף. עיני כבודו נמקס עלין והוא השמים וזה דרך משל כי הוא יודע הכל ודרך כל: (ג) הכל כר. מהדרך הישר: יחדו נאלחו. כמו נשחיתו: און גם אחד. אסילו אחד כמי גם נחזק יאכב לב גם לרשכו ישאל רש ואלה כרשע' שהם כשונאי' את ישראל והעד אכלומו: (ד) כלל ידשו. יתמה כלומר כלל ידשו אלה פעלו און בעוד שאכלו עמי כאילו אכלו לחם ולא אמרו כי השם נתן לחם כה על דרך ידו רמז וזה הוא כ' לא קראו: (ה) סס. נמקס שאכלו שם עמי סחזו כלה טבחה עליהם עד שידשו כי השם בעזרת דוד צדיק כמו למרס כ' בגבורים: (ו) עלת עמי. הוא ישראל וכל עלתו הוא כי כ' מחסו: (ז) מי. טעם מציון כמו טטה עוד ישלח כ' מציון ומציון יסעדך בעבור היות הכבוד עם הארון בניו דוד ויסקן ששכו ונחשם מישראל או הוא לעתיד ויהי טעם מציון ישבו כבוד ומו יתן כדך מי יתן כל עם כ' ככתיב: (א) ממזור. כ' מי יגור באהלך. ביתך וכמוהו איש לאהלך ישראל: כהר קדש. כר המוריה אג כר ציון קודם שידע כי הוא כר המוריה כשכחוהו ציון צבית שסכין לו ד' ככתב: כדברי חסיו: (ב) כולך. זו תשובת מי יגור באהלך: תמים. סאר והתמזר חסר סולך כדך תמים בעניינו ודבריו: וטועל צדק. וסס חכמיו: ודובר אמת בלבו וכו' כל האדם: (ג) לא רגל על לשוני. כמו וירגל בעבדך (ש"צ): לא נשא קדשך. לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קדשך: ד נבזה ו בעיניו נמאם בלישניהו עבד לחבריה בישותו וכו' סאר על קריביה: ד דשם באנפיו

ה פן אמר איבי יבלתי צרי יגילו פי אמום: וואני בחסדה במחתי יגל לבי בישועתך אשירה ליהוה פי נמל עלי:

יד למנחם לדוד אמר נבל בלבו אין אלהים השחיתו התעיבו עליה אין עשה טוב: ב יהוה משמים השקף על בני אדם לראות היש משכיל דרש את אלהים:

ה הכל סר יחדו נאלחו אין עשה טוב אין גם אחד: י הלא ידעו כל פעלי און אכלי עמי אכלו לחם יהוה לא קראו: ה שם פחדו פחד פי אלהים בדרך צדיק: ו עצת עני תבישו פי יהוה מחסו: ו מיייתן מציון ישעת ישראל בשוב יהוה שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל:

מן ממזור לדוד יהוה מי יגור באהלך מיישכונבך קדשך: ב הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו: ג לא רגל על לשוני לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קדשך: ד נבזה ו בעיניו נמאם בלישניהו עבד לחבריה בישותו וכו' סאר על קריביה: ד דשם באנפיו

ה פסוקים אין און במצעות פסוק ו' נמסר בישועה ס' מ' וברמיה סוף ס' ה': ישועת ה' פתרון בקריאה וס' התייבשו וראו את ישועת ה'. חשף ה' את זרוע קדשו לעיני. מי יתן מציון ישועת ישראל קדמתי. ובר חסדו ואמונתו. לא לבז להלום כזאת: ודובר ה' והסר בקריאה וס' פועל צדקת ודבר משרים. ודבר

ה דלמא ימר יצרא בישא אשלמתיה מעיק ירגנו מטול אסמי מארחהך: וואני במשנה אתר הצית ירגן קבבי במורקנה אשבח קדם יי מטול דפרע עלי סבתא: * לשבחא ברוח נבואה על דוד אמר שטיא בלבביה לית שולמנא דאדנא בארעא חבידו עובדיה ויהי קיטבתא ואשבחו עלא לית דעבד טב: ב יי משטיא אודיק על בני נשא דמחמי און אית משכיל תבע אולפן מן קדם יי: ג בודהון דוד לאהורא פחדא אתרשלו לית דעבד טב אפידו לית קד: ד הקא ידעו פר עבדי שקר מעדי עמי מעדי דחמא שקא דיי לא בריכו: ה תקמן דחדו דחמא מטול דמימרא דיי בדרא דצדיקי: ו מדבת עניא תבהתון מטול דשני בני סבריה: ז מן ירהיש מציון פורקנא דישראל בד יתיב יי גלות עמיה ירגן יעקב יחדו ישראל: * הושבתתא לדוד יי מן חמי למדר במשנהך מן חמי דמשרי בטור בית מקדשך: ד דמהליך בשטימא ועבד צדקתא וממלל קושטא בקרביה: ג לא אבד קרצין

ה פסוקים אין און במצעות פסוק ו' נמסר בישועה ס' מ' וברמיה סוף ס' ה': ישועת ה' פתרון בקריאה וס' התייבשו וראו את ישועת ה'. חשף ה' את זרוע קדשו לעיני. מי יתן מציון ישועת ישראל קדמתי. ובר חסדו ואמונתו. לא לבז להלום כזאת: ודובר ה' והסר בקריאה וס' פועל צדקת ודבר משרים. ודבר

ה פסוקים אין און במצעות פסוק ו' נמסר בישועה ס' מ' וברמיה סוף ס' ה': ישועת ה' פתרון בקריאה וס' התייבשו וראו את ישועת ה'. חשף ה' את זרוע קדשו לעיני. מי יתן מציון ישועת ישראל קדמתי. ובר חסדו ואמונתו. לא לבז להלום כזאת: ודובר ה' והסר בקריאה וס' פועל צדקת ודבר משרים. ודבר

ה פסוקים אין און במצעות פסוק ו' נמסר בישועה ס' מ' וברמיה סוף ס' ה': ישועת ה' פתרון בקריאה וס' התייבשו וראו את ישועת ה'. חשף ה' את זרוע קדשו לעיני. מי יתן מציון ישועת ישראל קדמתי. ובר חסדו ואמונתו. לא לבז להלום כזאת: ודובר ה' והסר בקריאה וס' פועל צדקת ודבר משרים. ודבר

ה פסוקים אין און במצעות פסוק ו' נמסר בישועה ס' מ' וברמיה סוף ס' ה': ישועת ה' פתרון בקריאה וס' התייבשו וראו את ישועת ה'. חשף ה' את זרוע קדשו לעיני. מי יתן מציון ישועת ישראל קדמתי. ובר חסדו ואמונתו. לא לבז להלום כזאת: ודובר ה' והסר בקריאה וס' פועל צדקת ודבר משרים. ודבר

ה פסוקים אין און במצעות פסוק ו' נמסר בישועה ס' מ' וברמיה סוף ס' ה': ישועת ה' פתרון בקריאה וס' התייבשו וראו את ישועת ה'. חשף ה' את זרוע קדשו לעיני. מי יתן מציון ישועת ישראל קדמתי. ובר חסדו ואמונתו. לא לבז להלום כזאת: ודובר ה' והסר בקריאה וס' פועל צדקת ודבר משרים. ודבר

מצודת ציון

יד (א) נבל. אדם פחות ופסל. טעולבאן. השקף. עיני כבסה: (ג) נאלחו. נבאשו כמו נחש ונאלח (איוב ט'): גס. הוא כענין אסילו: (ה) כבוד. עיני כבסה כמו כבוד ונחש (ישעי' ל'): שנות. מלשון שני: פו (ג) רגל. עיני רכילות ולכ' כמו וירגל בעבדך (ש"צ): לא נשא

מצודת דוד

נלכד בידו ואישן שינת המוח כי יאנד נשפי: (ס) סן יאמר. אס לא למעיני נשס סן יאמר הליוב יכלתו ורמס ידי ונרי ישמחו כאשר אהים טסה ליטול בחרן: (ו) ואני. מטולס כאשר בשחתי נחמדך סיה לבי שמה כסישועס הנשא ממך: אשירס. גס עתס אשירס לם' כאשר יגמול עלי חסדו: יד (א) אמר נבל. נבזרלדן המחריב אה ביה המקדש אמר בלבו און אלהים הכל לפי המקרס: השחיתו. סוף ועמו ויאמר הכל בלשונו עבר כי במרמס הנכוחס רואה כללו כנר עשוי: השחיתו עליהם. עשו מעשים חטויים ואון כסה מי שיעשה טוב: (ג) השקף. לראות במעשה העם הסוף: סיה משכיל. למחוח נדבר: דורס. לביית דורס וחוקר אה אלהים הלך לדעת נסעלי הסון שטס שאוללים אה עמי כמו שאולל אה הלחם הים בעבור אשר עמי לא קראו לם': (ה) שס. שכרי שס צירושלים עמס בעת נוא עליה סנחריב הלא פחדו שס פחד כי נפלו פגריס מתיס וארז' סנכודנלנר עמס סיה עמסס וסיס מלחוס שנסחירו: כי אלהים. כפחד ססוף סיה על כי כ' סיה כפדור ססוף שסיס דור צדיק אכל בניו נכודנלנר סיו רשטיס ולמס לא עורס ס' אכל און דבר טפל במקרס: (ו) שנת עני. אהס מביישיס ענת עם עני שאומר בענטו אשר כ' מחסו כי הכחשו לומר און אלהים: (ז) מי יתן. הלואי שחנא מרסר השועת ישראל מהשכ בניון: נאוב. בעת אשר ישקם ס' אה בני השנים ר"ל סייסיס ניכר לכל אשר כ' השקיסס: יגל. אה ישמחו כי סלחיו בעתס לחסות כס' ובעל כרחך ידן לחס: מן (א) מי יגור. כללו שאלל אהס ס' מי הוא הראוי לדור באהלך חסו ביה המקדש כי און כולס לראוים וכמ' מי ניסקס וס' רמס חררי (ישעי' א ג): טולך תמים. כללו עשיס הסולך כדך תמים וס' סוף

כל מצוה שמצא וכל טוב שעשה כבוד ונקל הוא בעיניו כנגד מה שהוא חייב לעשות לכבוד בוראו וככה משפט הכדושים שיבקשו לעלות אל מעלת קדוש ממנו וכבוד ואחר יכבד כנגד כבודו. נשבע להרע. נשבע כמו לזנו כי יכחיש כבשר: (פ) כספו. אמר לא לקח כנגד כולל מצות עשה ומצות לא תעשה כמו לעשות את יום השבת כי הטעם כדרך חיקון כמו וימחר לעשות אותו: (א) מכתם. מומור ככבד כמו קמט פו או נוטם פוטם שחמלקו מכתם: שמרני אל. וטעם שמרני כי חסיתי בך שמרני כי אתה ה' והטעם גבור שתוכל להושיעני: (ב) אמרת. אומר לנשבע כבר הודית כי השם הוא הדומה ואת חייבת לשכחו ואם לא ייטע לך על דרך אל תהיו כעבדים ויאמר רב שלמה הכסברי בחשילותיו הכה לך לא לי עמדו לפניך ולשם כבודך לא לשכר שאלתי. אמר רבי משה טובתו אינו חייב עליך כי אינו ראוי לך כמו הקדושים אשר נארחם ואלו דמתי שהוא מבקש רחמים נהגם שיטיב לקדושים אשר נארחם והוא יבחר לומר אשר נארחם כי הקדושים הם המלאכים כמו וכל קדושים עמך והרבה עמך לאשר לא יעבדוך רק יעבדו אתהים על כן ירבו עבנותם לקדושים והנה טובתי כל עליך רק תן טוב לקדושים ואדירי ארץ אשר כל חסלי נס ואירוש כל רצונו להיות כמותם וכמדתם לקדושים על האבות אינו מטעם המזמור: (ד) ירבו עבנותם אחר מהרו. אשרי אחר מהרו והוא מגזרת מחר ימחרנה אשר תפקדו אל עם אחר רק אני לא אסך נשכיתם עם משורבי' בדם זכיהם ואפילו שמ תס לא אזכירם בפי: (פ) וכסוי כמו חלקי מגזרת תכסו על הנה וכמוהו לשלל מוס כוסם ולהיותו משקה כמו כוס רויח אינו נכון ומלת תומך כמו ותומך שנת כי מואל רוח כמו מוציא ולהיותו כמשקל משיב רוח מאל: (ו) חבלים. לשון חלקים כמו יוסף חבלים ובעשיתים חרר כמו הנאכדים והעשיתים ותהמר מקומות והוא דרך משל אמר רבי משה כי אף נחלת כמו נחלת ועד אשר דעתי במלת עמי חמרת יה והכנו בעיני שהוא סמוך אל השם כדרך במורקי יון: (ז) אכרך. זאת הענה היתה ממנו חולף כי הוא המלמד אדם דעת וטעם בלילות בהתבודדו משקפו העולם וכליותו רמו לכוח התולדה עכס בסמך כמו הכליות וטעם יסדו שהשג בלבו כל הקורות להולכים תן העולם הזה על כן נוסר: שויתי. הענה והאומר הביאוכו לשום השם לנגדו יומם וזילה והנה נשמתו

כדיון: נשבע להרע. לעצמו ולא ימור שבוש ק"ו שאינה מומרה בדבר שאינה לרעתו: ושחך לא לקח. על עניו להרשיעו בדין לטעות משפטו ושד פירשוכו רבותיו לא לקח שחך על נקו לנקותו בדין ק"ו שאינו לוקח שחך לטעות המשפט: לא ימוט. הוא ראוי לגור באהלך (סא"ל): לא ימוט לשלם. אם ימוט אין מוטתו מוטת לשלם אלא מתחמטט ושלה: (א) מכתם לדוד. אמרו רבותיו לדוד שחי' מק ותם שהיתה מכתו חמה שאלד מכול ואין טיטת המקרא מוסל על המדרש כאן. יש מומור שאמרו בו לדוד מכתם. אם יש למרש שיר זה לדוד שחי' מק ותם אבל כאן שאמרו מכתם לדוד אין למרש כן ואמרו אני שהוא אחד מן שמות מימי נשימות האמר וחלוק בנישמות האמר. ד"ל מכתם לדוד לשון עטרה כמו כחם שמעט דבר זה כי רגיל לומר דוד שמרני אל כי חסיתי בך וחי' לו כעטרה שא' (לשיל ס"ב) כלכד רצון שטרומ(סא"ל): (א) אמרת לך אדני חסד וגו'. לכנסת ישראל אמר דוד יש עליך לומר לה' אדון חסד ויוד על כעליונה לכל הכה עלי. ד"ל אמרת לה' אדני חסד. לנפש ה' אומר וכן מצונו דוגמתו (ש"ב ד) ותכל דוד ושמרונו ותכל נפש דוד אף כאן אמרת נפשי לך את נפשי יש עליך לומר כן להקב"צ (סא"ל): טובתי כל עליך. טובות שאהב ששה לי לא עליך הם לנמלי כי לא נבדקתי אהב מטיב לי: (ג) לקדושים אשר נארחם כשנל לקדושים אשר נארחם קבורי' נארח אשר התכלמו לפניך נאמת: ואדירי כל חסדי כס. הם האדירים אשר כל חסדי כס וכל זכרי נעשים כשילם: (ד) ירבו עבנותם. כל זה אמרו לה' ירבו עבנותם ה' כושרים בך במהורי' ומרדדי לעבודת אל אחר. ל"א מהרו לשון מוסר דואירל"ט בלעז. כל אסך נשכיתם מוס. אני לא אהיה מומתם לזרוק דם לע"ג ולא אשא שם ע"ג על שמי: (פ) ה' מנת חלקי וכסוי טובתי כימנו. לשון אחר וכסוי והשכתי כמו (שמות יב) תכסו על פני וכן אכרך מנחם: אהב תומך גורלי. אהב הוא אשר בניחות ירי על החלק הטוב שאמרו החיים והמות נתתי וגו' ובחרת בחיים (דברי' ל) כאלה האובד אחד מנכחו ומיח ודו על החלק הטוב ואומר את זה בחר לך. תומך השפלת ידי על אגודל ל' יתך המקרה (קבלת י) ישלל. כך הוא נדרש בסמרי. וגם יש לשמרו לשון תמיכה מדרש האגדה כמו ותתמוך יד אביו וגו' (בראשי' מת) (ו) חבלים נסלו לי בנישמיים. כשנל לי אגודל להיות בחלקך חבל נשים הוא זה אף על שמה מלכ כו: (ז) אכרך את ה'. עד כאן יבא דוד על כנסת ישראל שאמרו כן אף לילות יסדו כליותי. ליראה אותם ולאסבה ורבותיו פירשוכו על אהרסם על סדרן: (ח) שויתי ה' לנגדי תמיד. בכל משגי שמתי מוראו לנגד עיני ולמח

ובסיר ית דחלמ דיי מוקיר
דימיי לאבאשא לגרמיה ולא
משלחך: ה סימיה לא ירב
בהבליא ושחךדא עד זכאה לא
קבל דעביד אלין לא יזוע
לעלקא: א גלימא תריצא לדוד
נפר יתי אלהא מפאל דסברית
במי מרד: ג מליה אנת נפשי
קדם יי אלהי אנת פרסמיבתי
לא מתייבא בר מנה:
ג קדישיא די בארעא הנון
הדעו בח גבורתי מן שרוא
ונותנין בעובדיהון סביא בר
רעותי סבא בהון: ד מסגן
אלכגידון מן בטרן מן מוחן
לקרבא קורבגידון לא אקבל
ברעוא נסוכהון ודם קורבגידון
ולא אדבר שומהון על ספותי:
ה יי מודבית בדידי וחלקי
אנת תסוגר עדבי: ו עדיבין
נפרו די בבסימא אופ
אחסנתא שפירא עלי: ז אכרך ית יי דמלכגני אופ בליצא דדאן די בולתי: ח שויתי

ואת יראי יהוה יכבד נשבע לתרע
ולא ימיר: ה כספו לא נתן בנשף
ושחר עלנקי לא לקח עשה אלה
לא ימוט לעולם:
מז א מכתם לדוד שמרני אל
ביחסיתי בך: ב אמרת ליהוה
אדני אתה טובתי בל עליך:
ג לקדושים אשר בארץ החמה ואדירי
כל חסדיך: ד ירבו עבנותם את
מתני בל אפיך נספיתם מדם ובל
אשא את שמותם על שפתי:
ה יהוה מנת חלקי וכסוי אתה תומך
גורלי: ו חבלים נסלו לי בנישמיים
אף נחלת שפחה עלי: ז אכרך את
יהוה אשר יעצני אף לילות יסדו
בלחתי: ח שויתי יהוה לנגדי תמיד

חמים יתעבו. ודבר אמת בלבבו. ודבר ישרים יאמרו. ודבר שלום לכל ידעו: ונאמם ב' קמץ וס' כסף נאמם קראו. נבזות בעיניו נאמם: ימיר ד' ג' מל' וא' זכר וס' לא יחליפנו ב' בו. חלק עמי ימיר. נשבע להרע. בתרא זכר: אמרת ו' וס' חת מלת וגם אמרת באחי. אין רחמי. ברב דרכך יצעת. דברתי אלך בשלותך. צד את אמרת אני כליה יופי. ותם זאממות אשר רשמואל. אמרת לה' אדני אתה:

חמים יתעבו. ודבר אמת בלבבו. ודבר ישרים יאמרו. ודבר שלום לכל ידעו: ונאמם ב' קמץ וס' כסף נאמם קראו. נבזות בעיניו נאמם: ימיר ד' ג' מל' וא' זכר וס' לא יחליפנו ב' בו. חלק עמי ימיר. נשבע להרע. בתרא זכר: אמרת ו' וס' חת מלת וגם אמרת באחי. אין רחמי. ברב דרכך יצעת. דברתי אלך בשלותך. צד את אמרת אני כליה יופי. ותם זאממות אשר רשמואל. אמרת לה' אדני אתה:

תולדות אדרן כספו. מכות כד נ"ט ע"א (כ"ט י): עשה אלה. עקדת שמרן כל שמואר: אמרת לה' מנחת ע: טובתי. מנחת ע (כ"ט ט): לקדושים. אבות י: כל חסדי. סתקדון ע: (ס' מפת. פסוקים ל): שויתי ה' שם כה (ברכות ד):

תולדות אדרן כספו. מכות כד נ"ט ע"א (כ"ט י): עשה אלה. עקדת שמרן כל שמואר: אמרת לה' מנחת ע: טובתי. מנחת ע (כ"ט ט): לקדושים. אבות י: כל חסדי. סתקדון ע: (ס' מפת. פסוקים ל): שויתי ה' שם כה (ברכות ד):

ולחיותו משקה כמו כוס רויח אינו נכון ומלת תומך כמו ותומך שנת כי מואל רוח כמו מוציא ולהיותו כמשקל משיב רוח מאל: (ו) חבלים. לשון חלקים כמו יוסף חבלים ובעשיתים חרר כמו הנאכדים והעשיתים ותהמר מקומות והוא דרך משל אמר רבי משה כי אף נחלת כמו נחלת ועד אשר דעתי במלת עמי חמרת יה והכנו בעיני שהוא סמוך אל השם כדרך במורקי יון: (ז) אכרך. זאת הענה היתה ממנו חולף כי הוא המלמד אדם דעת וטעם בלילות בהתבודדו משקפו העולם וכליותו רמו לכוח התולדה עכס בסמך כמו הכליות וטעם יסדו שהשג בלבו כל הקורות להולכים תן העולם הזה על כן נוסר: שויתי. הענה והאומר הביאוכו לשום השם לנגדו יומם וזילה והנה נשמתו

ולחיותו משקה כמו כוס רויח אינו נכון ומלת תומך כמו ותומך שנת כי מואל רוח כמו מוציא ולהיותו כמשקל משיב רוח מאל: (ו) חבלים. לשון חלקים כמו יוסף חבלים ובעשיתים חרר כמו הנאכדים והעשיתים ותהמר מקומות והוא דרך משל אמר רבי משה כי אף נחלת כמו נחלת ועד אשר דעתי במלת עמי חמרת יה והכנו בעיני שהוא סמוך אל השם כדרך במורקי יון: (ז) אכרך. זאת הענה היתה ממנו חולף כי הוא המלמד אדם דעת וטעם בלילות בהתבודדו משקפו העולם וכליותו רמו לכוח התולדה עכס בסמך כמו הכליות וטעם יסדו שהשג בלבו כל הקורות להולכים תן העולם הזה על כן נוסר: שויתי. הענה והאומר הביאוכו לשום השם לנגדו יומם וזילה והנה נשמתו

וגשיו אומר ואני גם אני אכרך את ה' אשר יעצני לנחור בחיים וללכת בדרכיו: אכיו שלמד תורה מחליו עד שלא נתנה תורה אף לנו זריכין לישב המקראות

וגשיו אומר ואני גם אני אכרך את ה' אשר יעצני לנחור בחיים וללכת בדרכיו: אכיו שלמד תורה מחליו עד שלא נתנה תורה אף לנו זריכין לישב המקראות

מצודת ציון

לא כסיל: (ד) ימיר. מלשון תמורה וחלוק: (פ) נכר. כרבי: (ח) מכתם. מלשון כחם והוא הכבד הסוד ואלו לומר שסיה המזמור הוא חייב לפני כחם: (ד) מהרו. עיני מהן כמו כושר הכעלות (שמות כ"ב): אסך נשכיתם. עיני וייקם: (ו) חבלים. כן יקראו הממונות וכן ממנה בני יהודה (יהושע י"ט) ע"ש כי נתגל יחולק נחלם: עקדת שמרן כמו ז' ס': (ב) אמרת. אהב נפשי אמרת על ה' שהוא אדון הכל והכנסת לו: מנחת ע. ככנעי שוד לפנאשים הקדושים אשר סמך נארח ולהאדירים ביראת ה' כי כל חסדי בדם לי בזכותם: (ד) אחר מהרן. ר"ל אבל האנשים המרבים מוכר לסקריב זכחים לנגולים ירבו עבנותם על דרך כי תרדסם להטעיב לבם ולא אכניע להם: כל אסך. לא אזרוק דם לנגולים כמנס ואף לא אזכיר שם נשמי: (פ) מנת חלקי. הוא סמכה היתה לחלקי ר"ל זו אני מאמין: וכסוי. הוא סמכה היתה בחך כוסי וככל הכר נמ"ם: חסדי. מנחת בידי להניחה על סגודל שהוא ר"ל שררה לבי לפאמין כך ואמר במשל כדרך סאב השומך יד ננו החביב לו ומניחה על חלק היסס לומר את זה בחר לך: (ו) חבלים. הממונות אשר נסלו בחלקי הם המיוחדים בהדברים הכניעיים ר"ל הלהים אשר נחמתי בו הוא סאל המיוחד: אף נחלת. הנחלת שנחמתי וסס הוא בעיני וככל הכר נמ"ם: (ו) אשר יפאני. נשבור שיען אותי לקבל לאלום: אף לילות. כאשר הוא יען אותי כן אף שויתי מוסרות וישענה אותי ע"ל בלילות מטיס עת אשר סלכ פטוי ממחנכם המורדה: (ח) שויתי ה' תמיד

מצודת דוד
הוא הוא אשר ימיר כס: בלבו. מאמת מחנכה לנו לדבר מוס: לא נשא. לא כסיל על קרובו דבר חרספ: (ד) נכוס. אדם סנכוס הוא נמאם בעיניו ולא יחניף למי: להרע. לענות נפשו: (פ) על נקי. לטעות דין סנקי: לא ימוט לשלם. לא ינפס לנפול כי את הטוב עשה וממילא ראוי הוא לשבח בבית המקדש כי חסך מוכתי. הכוונה שאהב ששה לי אינם מוטלת עליך כי הכל נחמד: (ג) לקדושים. מוכתי. כלם לי בזכותם: (ד) אחר מהרן. ר"ל אבל האנשים המרבים מוכר לסקריב זכחים לנגולים ירבו עבנותם על דרך כי תרדסם להטעיב לבם ולא אכניע להם: כל אסך. לא אזרוק דם לנגולים כמנס ואף לא אזכיר שם נשמי: (פ) מנת חלקי. הוא סמכה היתה לחלקי ר"ל זו אני מאמין: וכסוי. הוא סמכה היתה בחך כוסי וככל הכר נמ"ם: חסדי. מנחת בידי להניחה על סגודל שהוא ר"ל שררה לבי לפאמין כך ואמר במשל כדרך סאב השומך יד ננו החביב לו ומניחה על חלק היסס לומר את זה בחר לך: (ו) חבלים. הממונות אשר נסלו בחלקי הם המיוחדים בהדברים הכניעיים ר"ל הלהים אשר נחמתי בו הוא סאל המיוחד: אף נחלת. הנחלת שנחמתי וסס הוא בעיני וככל הכר נמ"ם: (ו) אשר יפאני. נשבור שיען אותי לקבל לאלום: אף לילות. כאשר הוא יען אותי כן אף שויתי מוסרות וישענה אותי ע"ל בלילות מטיס עת אשר סלכ פטוי ממחנכם המורדה: (ח) שויתי ה' תמיד

ולכח כי מיומיו הוא תמיד לעזרני לכל אמוט. ד"ל שיתו כ' לנגדי תמיד כ"ט היה עמו לקרות בו כל ימי חייו וזה שאמר מיומיו כל אמוט ע"ש

התורה שנתנה בימיו שאני שםם כח ולפיכך כל אמוט (ס"א): (ט) לכן שמה לבי וגו'. לפי שאני בוטח כי לא תעזוב נפשי לשאול שהרי בעון עבירה גדולה שיהיה צריך

בשעתך גם כ' העביר חטאתך (ש"ב וק"ו) שמתנה לא תעזובי לכור חמץ: (יא) תודיעני ארח חיים. לשון עתיד הוא ואינו לשון סתלה: שבע שמחות. שמחה שאין לה קץ ותכלה היא השמחה של עתיד (ס"א): את סוד. שמחות אשר לפניך ככת בקרובך לך: (ג) מלפניך תשפטי ואל. עבדות שרדי שאני ראוי להשפט עליהם דיסורין ינאו מלפניך ולא יבואו לפניך דבין: שיעך תחייבה מישאים. אם יש בידי זכיות כח תחייבה במישאים שיעך: (ג) נחמת לבי וגו'. ידעתי כי יש עבירה בידי ולא משפט שונע ונח לפניך לא אצדק בדך אשר כדכ נחמת לבי: פקדת לילה. למען הסיר בעון כת שבע שאלמר ויחי למען שרד ויקם דוד וגו' (ש"ב יא): זרמתי. כשיתו: כל חמץ. לא מלאכת בני חפץ: זמותי כל יעבר פי. אם תעלה שרד כמתחשבו לניבון לפניך כל יעבר פי לומר שרד נחמתי וגמתי כמו שאמרתיו כבר כמו שאלמר (לקמן כו) כחמתי כ' ונסתי שאלמר דוד לפי הקב"ה חמתי מה אומרים אלכי אנרכה ואין אומרים אלכי דוד אמר ל' אני בחקתי ב' נסיונות ומלא שם אמר נחמתי וגמתי כדאיתא במכתב שבת: (ד) לפעלות אדם כדבר שמתוך וגו'. תמוך אשורי וגו'. מלא וכלאה לכל פעולת אדם שגאתי לפעול אני שמרתי כשביל דבר שמתוך ארץ ת פרוץ למנוח מהם שלא אלך כהם אך לתמוך אשורי תמיד כמעלותיך לא נעונו מהם פעמי. פירוש אחר לפעולת אדם כדבר שמתוך וגו' לפי שצדק אדם להשתמש בפעולותיו לפי ישרת דבר שמתוך אשר אמרת לא תקלף אני שמרתי ארמות פרוץ אש"ס שטשיתי שלא כראוי בטובתך: (ה) תמוך אשורי וגו'. מלא וכלאה לכל פעולת אדם שגאתי

כפי מימיני בלא אמוט: מ לכו שמשח לבי ויגל כבודי אף בשלי ישכן לבטח: י פיו לא תעזוב נפשי לשאול לאתתן חסדיך לראות שחת: יא תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעמות בימינה נצח:

יז תפלה לדוד שמעה יהוה צדק הקשיבה רנתי האזינה תפילתי בלא שפתי מרמה: ב מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים: ג בתנת לבי ופקדת לילה צרפתי בלהמצא זמתי בל-

יעברפי: ד לפעלות אדם בדרך שפתיה אני שמרתי ארמות פרוץ: ה תמוך אשורי במעגלותיך בל נמטו פעמי: ו אני קראתיך ביר תענני אל הטאזנה לי שמע אמרתי: ז הפלה חסדיך מושיע חוסים ממתקוממים בימינה: ח שמרתי באישון בתעין בצל מן דקיסון עליהן באידא דימינה: ה נטר יתי בגדגוד די במציעות עינא בטולא

שמה ג' וסי' לכן שמה לבי וגל כבודי. וגם רודר המלך שמה שמחה. שמה מצרים בצאתם: ויגל ב' בתרו לישני וסי' ויגש יעקב ויגל את האבן. לכן שמה לבי וגל כבודי: תאשר לדוד ב' וסי' שמעה ה' צדק הפה ה' אויך עניו: משפטי יז בקריאת וסי' למה תאמר יעקב ותדבר ישראל. קרוב מצדקי מו ירום אחי בעמרה יוד. ואני אמרתי לרויך יבעתי. הקשיבו אלי עמי ולאמי. ונתתי את כבודי בגוים. זעה ה' אשא כי תצאתי. לכן חבו לי נאס ה' כי. הצירה והקיצה למשפטי. מלשינד משפטי יצא. בי עשית משפטי ויני. ראיתה ה' עותתי. די אל הסיר משפטי. צדק לבשתי וילבשני. כי אמר איוב צדקתי. האף תפר משפטי. על משפטי אכזב: באישון ג' ומל' וסי' יצרנהו באישון עינו. שמרתי באישון בת עין. ותורתי תולדות אהרן שמה לבי. עקידה שער ח: אף בשרי. מל' עג כתר ח: כי לא פצחו. עירובין יס יומא טו עקרים מכ ס"ל (תיגה ט: שמעה. ר"ס טו: פלגין. סיסודין כ): כמות. ססודין ק:

לפעול את המישאים תחייבה שיעך והמשפט מלפניך ואל: (ו) כי תענני אל. כי בטוח אני שתענני: (ז) הפלה חסדיך. דשיכר"ל בלע"ו כמו ונסליונו ארי ועמך (שבת לב) מושיע בימיוך את החוסים כד מתקוממים עליהם הפלה חסדיך מושיע חוסים הכי זה מקרא מפורסם הפלה חסדיך לכושיע בימיוך את החוסים וגו': (ח) כלאשון. הוא

מצודת ציון

כמו אמרי שפר (בראשית מט): (ח) שיתו. שמתו כמו משוש רגלי (לקמן יח): (יא) נשמות. עין מתקנות ועבדות: (ז) (ג) פקדת. עין וזכרון וכשגחה כמו וסי' פקד (בראשית כ"א): זמותי. עין מחשבה: (ס) אשרי. הרגלים הסוסעים וכן לא תמעד אשוריו (לקמן ל"ז): נמשלותיך. ננחיתותיך: נמולו. עין הסעדה ונסים לנשול כמו לפת תמוך רגלם (דברים ל"ב): פעמי. רגלי כמו מ. יסו פעמך (ש"ב ז): (ז) הפלה. עין ספרשה: מתקוממים. מהקצים למולך: (ח) כלאשון כח עין. הוא הוא ויקרה אישון על שגאה בו זורת איש קטן וטג"ו יורה על קוטן הדבר וסס טעם

לפניו: נשמות. ולסיות שנת עד נחא מן הסעמות הכחשות בימיוך וסס מעגיו עוס"ב הסלכנים והכעמיים: יז (ב) דק. תפילתי הנלמרה כצדק וצבונות סלנ: בלא. סלמרה בלי שפתי מרמס: (ג) משפטי יאל. רזה לומר לא חטעס ני משפט כפלאו על אשמותי כי רזה מעשה הישרים שעשיתי ולפיכך שפטי: (ג) נחמת לבי. לדעת מהשנותי והשגחה בלי גילס והוא עת שמתחנכה האדם לנלס: זרמתי. כלארף כזה הארף כספו לדעת הסוכס היא כן נחמת אחי ולא מלאה ני מחשבת רשע: זמותי. מחשבותי אינם שברים דברי פי רזה לומר כמתחנתי כן אמרי פי: (ד) לפעלות וגו'. מה שזית כדבר שמתוך על פעולות האדם את הסעשה אשר ישש: ארמות פרוץ. אורח שפרון וספרס סמנל אורח סעמט הסס אני שמרתי לבל תח למי ללכה צו לנכל אורח סמלתי: (ס) תשן. סמוך רגלי ללכה כנתיבותיך (תהלים)

בשמתו דבוקה כבורכה טרם הכרדה מעל לנגדי מיומיו לא חמוט שיסור מהדרך ה שרה: (ט) לכן. לבי. הוא שכל הדעת: וכבודי. הכשמה: אף בשרי. הגוף והטעם כי אחר שהוא דבק ככה עליון תעלו נפשו וכח הדבוקו צו ישמרנו מתחלואים גופו בשלם היה לבטח: (ו) כי. הזכיר סכת גילת הכשמה כי לא תמות ותאבד: (יא) תודיעני דרך כמות הגוף אז תודיעני דרך החיים והטעם הדרך שאעלה בה אל השמים להיותי עם מלאכי עליון וטעם שבע שמחות את פניך שיהנה מזון שכינה וטעם תודיעני כי אז תאמן הגשמה מעסקי העולם ותראה עין כעין האמת וטעם נשמות בימיוך שתתענג על השם וטעם בימיוך כמותן מתנות נשמות ללוכה בימיוך וטעם ללכה שלא תספקנה מתנותיו והנה שר הדגים מורש כמותור זה:

(א) תפלה. שמעה ה' צדק שמעה כי צדק אדבר כי השוף לא ישמע אל: רנתי. בקול גדול כמו ותעבר הרנה ותסלתי כללש: (ב) מלפניך. יאל דיני מלפניך שפשיעתי אשי שיעך לא תחויבה מישרים: (ג) נחמת לבי. אתה תדע כל מחשבותי וטעם כלילה כהתנדודו מחמי אדם: כל תמלא. סכול אז מוס: כל יעבור פי. כמו ומים לא יעברו סיו והנה מחשבתו כדברי סיו ואזינה להסד:

(ד) לפעלות. מרוב אהבתי שיענדוך הכל זה טעם לפעולות אדם שיעטלו בני אדם מה שצויתם: שמרתי ארמות פרוץ. והטעם שמתו שומרים על אורחותיו ועד שלא יעברו על דבר שפתיים כעבור וסותו פרוץ: (ה) תמוך אשורי. רק אני לשלם תמכו אשורי כמעלותיך: (ו) אני. טעם אל כי יש לו כח: (ז) הפלה חסדיך. בחר והסרש כמו אשר וסלח ה' וכימיוך דבק עם חוסים כי לא מלאנו ארת בגזרה בלא כח: (ח) ויש אומרים כי הוא סמוך אל מלת מושיע: מפני

(ט) ז: שבע שמחות. עירובין י: מצודת ציון

מצודת רוד

תמיד לחשב כלאו ס' עומד נגדי ורזה מעשי: כי מימיני. כי בעבור זה יעמוד מימיני לעזור לי ולל אהיה נוסה לנשול: (ס) שמח לבי. כי חשני תאוחס: ויגל כבודי. היא השמחה שהיא כבוד הניף: ישכון. אחר הטות בקבר: (י) כי לא תעזוב נפשי. לא תכלה נפשי בקבר עם הניף: לא תהן וגו'. על הכסף יאמר וכפל הדבר נמ"ס: (יא) תודיעני. תן ני דעש ללכה בלורה המביאה חיים הנלחמים להיות שונע בשמחות ומה שאראה את פניך וכמ"ס ר"ז שהלדיקים נכנין מעין סאניס: נשמות. ולסיות שנת עד נחא מן הסעמות הכחשות בימיוך וסס מעגיו עוס"ב הסלכנים והכעמיים: יז (ב) דק. תפילתי הנלמרה כצדק וצבונות סלנ: בלא. סלמרה בלי שפתי מרמס: (ג) משפטי יאל. רזה לומר לא חטעס ני משפט כפלאו על אשמותי כי רזה מעשה הישרים שעשיתי ולפיכך שפטי: (ג) נחמת לבי. לדעת מהשנותי והשגחה בלי גילס והוא עת שמתחנכה האדם לנלס: זרמתי. כלארף כזה הארף כספו לדעת הסוכס היא כן נחמת אחי ולא מלאה ני מחשבת רשע: זמותי. מחשבותי אינם שברים דברי פי רזה לומר כמתחנתי כן אמרי פי: (ד) לפעלות וגו'. מה שזית כדבר שמתוך על פעולות האדם את הסעשה אשר ישש: ארמות פרוץ. אורח שפרון וספרס סמנל אורח סעמט הסס אני שמרתי לבל תח למי ללכה צו לנכל אורח סמלתי: (ס) תשן. סמוך רגלי ללכה כנתיבותיך (תהלים)

מצודת ציון

הוא השחור שבעין שאור תלוי בו ועל שם שחוריותו הוא קרוי אישון לשון חשך והקנ"ה הכין לו שומר את ריבוי העין כמכסין אותו תמיד: (ט) זו שלוני. כשנולד וזאת שארדים אותי אויבי: אשר נכנס יקופו עלי. לטול נפשי: (י) חלכמו סגרו. בחלכס וכשמנס סגרו לנס ועיניכם מהביט אל פעלת יראת מוסר: (יא) אשרנו עתה סבוכו. את עקבו עתה סבוכו האויבים ועיניכם ישמו לנטות בארץ לפשוט בארץ ויראה לי שנתלל דוד תפילה זו לאחר שבה לידו מעשה של אוריה ויואב וישאל כי בארץ בני עמון צרים על רבה (ט"ז יא) וירא דוד שלא יכשלוש כשנולד עניניו שזירו ושמעו פלשתים ומואב וחרום וכל שכני א"י כדעים המנפסים ליום אדם ויבאו עליהם: (יב) יכסוף יתמוד כמו כי נכסוף נכספת (בראשית לא): קדמה פני. של אויב: הכריעהו. קפח את רגליו ויכרע ויפול: פלטס נפשי. מכל רשע שהוא חרץ שאתה מלטיו לפרע מן האחויבים לך: (יד) ממתים יד. מן המתים ביד על מטת' לניבחר להיות: ממת' מחלד. מאותם שמתים בזקנה משהעלו חלודה רדיוניאל בלעז ומן הכריקים אשר חלקם בחיים: וכתוב תמלא בטנם. ומאותם אשר תמלא מעינם משובח אשר צמת ליריחו: תרם. ככסיים אשר ישאירו כמותם: (טז) אמי כדק אחז פניך. לעתיד. או כדק אחז פניך משפטי כולל מלפניך והכדקות שבידי אחוז וכסה אחז פניך. אשבע בחסדך תמונתך. אשבע מראשית חמונתך כדקן החמים משנתם ל"א אשבע מראות פניך כדקן המת' משנת' ס' דמות תמונתך שכן נאמר כי בללם אלפים עשה את האד' (שם ט'): (ח) ביום האל' ה' אותו וגו'. כשחקן וכבר עברו עליו כל צוריו ונזול מהם: ומיד שאלו. והלא שאלו בכלל כי הלא לפי שהיה קשה עליו ורדפו יותר מכלם כיוצא בדבר אהה אומר וראו את הארץ ואת יריחו (יחושע ב'): (כ) ארמק. ארמק. כדמתרגס והכתב לרע (ויקרא יט) ותרם: (ג) סלעי. שערותני כסלע המחלקות כשכיתוי מזומצם בין שאלו ואכשיו להפסם כמו שאלת' ושאלו ואכשיו עומרים אל דוד וגו' (ש"א כג): ומגדתי. לשון מצרע: צירי. לשון סלע: אחסה. ככר' אויר בלע"ו אחסה בו אחסה כענין שאלת' מכלי מחסה חקני צור (איוב כד) שהסלעים כסוי ומגן להולכי דרכים מן הרמות ומורם גשמים: (ד) מסולל אקדס ה'. כהוללים אקדס ואתפלל. ללפני תמיד כלומר אף למי

(ט) מסני. זו. כמו אלה. שדוני. כמו סבוכי: כנפס. בחלכות נכס. חסר צ"ת בחלכמו סגרו פירו אשר דברו בגלות או חלכמו סגור בקרבם ופירו מדבר גלוח והראשון נכון ציני כי הוא דרך כי כסה פניו בחלכו: (יא) אשרנו. תחסר מלת עם לא לפאת וככה העשם סבוכו לפי שאורו ועיניכם ישמו אולי ינטו אשרנו בארץ כמו אם תטה אשרי מני הדרך: (יב) דמיונו. דמיון כל אחד מהסוכים: (יג) קומה. להראות הכח: קדמה פניו. צבואו לטרוף אותי. מרשע שהוא חרץ: (יד) ממתים. דנק עם הפסוק של מעלה והעטם פלטיו ממתים ידך שם מתך בעבור היותה ביד כמו הנה יד ה' הויה: ממתים מחלד. שכל הפלס להיותם מבני זה העולם כי חלד אינו דבר עומד והעד וחלדי כאין נגדך כל יושבי חלד וכל שאלתם שחיו שנים רבות וכל טוב צפון שיש לך שתמלא בטנסעול' הזה ויתענגו בו הם ישמחו וישבעו בניכם ריחומו המותר לעולמי בניכם: (טו) אמי. אין לי חסד רק לחיות פניך כי דק שמתתי הנה סבה להפענני בראותי פניך והעטם להכיר מעשה השם כי הם כולם כללים ובחכמה פשוים וללנה עומדים ואני שבע מתענגו תמונתך לא כאשר תמלא בטנם זה איננו בחלום רק כדקן וזאת המחזה אינה כנראה העין רק כנראה שקול הדעת שם מראות אליהם כמות אלה הדברים לא ביוני רק מי שלמד חכמת הנפש: (א) למנחם. טעם לעבד ה' כי הוא משמר דרכיו כמו שמרתי דרכי ה' וגמלני ה' כדקן וזאת השירה חברה כהשבע אנשיו שלא יבוא עמכם עוד למלחמה והכיר עם אויביו שאלו: (ב) ויאמר. מלת רחמים ככל המת' מהכנין הכבד וארמק מנין הקל ואינו פועל ונא על דרך בני ילאונו ילאו ממני חוקתי חוק' ממני וזה אבק רחמים ממך ויש אומרים כמו תרגום ארמק: (ג) ה' סלעי. דרך משל כאלם שכול במקום נבוכ ולא יסד מהסלע ממנו: (ד) מסולל אקדס ה'

כַּנְפֵיךָ תַּסְתִּירֵנִי : מַפְנֵי רִשְׁעִים

זו שְׁדוֹנֵי אֵיבֵי בְּנֵפֶשׁ יִקְיֹפוּ עָלַי :

חַלְכָמּוֹ סִגְרוּ פִּימוֹ דְּבַרְךָ בְּגֹאוֹת :

אֲשֶׁרֵנוּ עִתָּה סִבְכָנוּ עֵינֵיהֶם

יִשְׁתִּינּוּ לְנִשְׁוֹת בְּאַרְצָן : יב דְּמִינּוֹ

בְּאַרְיָה יִכְסֹף לְטָרֵף וְכַכְפִּיר יִשָּׁב

בְּמִסְתָּרִים : יג קוֹמָה יִהְיֶה קִדְמָה

פְּנֵיו הַכְרִיעָהוּ פְּלִטָה נַפְשִׁי מִרִשְׁע

חַדְבָּךְ : יד מִמָּתִים יִדְדֶהּ | יוֹהֵה

מִמָּתִים מַחְלָד חֲלָקֶם בְּחַיִּים וְצַפִּינָה

תִּמְלֵא בְּטָנֶם יִשְׁבְּעוּ בָּנִים וְהַזְחִיחוּ

יָרֵם לְעוֹלָלֵיהֶם : טו אֲנִי בְּצַדֵּק

אֶחָזֶה פְּנֵיךָ אֲשַׁבְּעָה בְּהַקִּיץ

תְּמוֹנָתְךָ :

יח * לְמַנְחָם לְעַבְדֵי יְהוָה לְדוֹד

אֲשֶׁר דִּבְרָ | לִיהוָה אֶת־דְּבָרֵי

חַשְׁרָה הַזֹּאת בְּיוֹם הַצִּיל־יְהוָה

אוֹתוֹ מִבַּף כָּל־אֵיבָיו וּמִיַּד שָׂאוֹל :

יב וַיֹּאמֶר אֶרְחֹמֶךָ יְהוָה חֲזָקִי :

יג יְהוָה | סִלְעִי וּמְצוֹדֹתַי וּמַפְלְטִי אֱלֹהֵי

צוּרֵי אַחְסָה־בוּ מִגְּנֵי וּקְרָן יִשְׁעֵי

מִשְׁבָּבַי : ד מִהַלֵּל אֶקְרָא יְהוָה וּמִן

וּפְוֹרְקָן עַל פְּעֵי דְבָבִי רַחֲמֵי : ד אֲמַר דוֹד בְּתוֹשֵׁבְתָהּ אֲנָא

באישון עיניך: במסתרים ג' רמיו וס' נמסר בויעמיה סימן יג: והניחו ב' וס' והניחו אותם בלשכת והניחו יתרם לעולליהם: למנחם לעבד ה' לדוד ב' וס' את דברי השירה. נאם משע: מהלל ג' והסר תולדות אהרן משמים. כדכס ס מהל: אמי כדק. כנראה י וסר נח (פסנתס סס ססדקין כח):

דְּשִׁכְבְּתֶךָ תִּטְמֹד יָתִי : ט כִּן

קָדָם רִשְׁעֵיךָ אֲלֵיךָ דְּמַתְּבִינִי

יָתִי בְּעֵצֵי דְבָבִי בְּרַעוֹת

גִּפְשִׁיהוֹן מְחֹרָן עָלַי : יג עֲתֵרְהוֹן

סָנְא שׁוּמְגִיהוֹן כְּסִיאוֹ פּוֹמְהוֹן

מִלְדוֹ בְּרַבְרְבוֹתָאֵי אֲסִתּוֹרָנָא

הַשְׁתָּא חֲזוֹר לָנָא עֵינֵיהוֹן

מִשְׁוֹן דְּמַפְשֵׁט בְּאַרְעָא :

יב דְּמוֹתֶיהָ הִיךְ אֶרְא דְּמִרְגָּ

לְמַתְבַּר וּכְשִׁתָּא דְּתִיב

בְּשׁוּמְרָא : יג קוֹם יי אֶקְדָם

אֲפוֹי תְּמַמִּיהָ פְּצָא נַפְשִׁי

מִן רִשְׁעָא דְאַתְחִיב קְטוֹל

בְּסִיפֶךָ : יד וְצִדִיקָא דְּמִסְרִין

גִּפְשִׁיהוֹן מְשִׁוֹתֶךָ יי לְמִיתוּתָא

בְּאַרְעָא הוֹדְקוֹן בְּחַי עֲלָמָא

וּפְשִׁוִיתֶךָ מְבָא יִתְמִלִין

כְּרִימָהוֹן יִסְבְּעוֹן בְּנִין וַיִּשְׁבְּקוֹן

שׁוֹיְרָהוֹן לְשִׁלְהוֹן : טו אֲנָא

בְּקוֹשְׁפָא אֲחִמִּי סָבַר אֶפְךָ

אֲשַׁבְּע בְּעַדְן דְאַתְעַר מִן אֶיךָ

פְּרַצְפֶּךָ : א דְּשִׁבְתָּא עַל גְּסִיָּא

דְאַתְרַחֲשִׁו לְעַבְדָּא דִּי לְדוֹד

דְּשִׁבְתָּא גְּבֻוּהָ קָדָם יי יָת

פְּתַגְמֵי שׁוֹרְתָא הָדָא עַל קָל

חִמְיָא דְשִׁבְיָה יי מִן יָדָא

דְּבַךְ בְּעֵצֵי דְבָבִי וּמַחְרָבָא

דְּשָׂאוֹ : ב וַאֲמַר אֶתְבַּבְּנָךְ

יי תּוֹקְפֵי : ג יי תּוֹקְפֵי וְרַחֲמֵי

וּמְשׁוֹיֵב יָתִי אֶקְרָא דְאַתְרַעֵי בִּי קָרְבֵי

לְחַדְתִּיהָ תְּרִיסֵי דְמִן קְדָמוֹ אֶתִּיב לִי תְּקוֹף

וּפְוֹרְקָן עַל פְּעֵי דְבָבִי רַחֲמֵי :

מצודת דוד

מצודת ציון

כדי שלא ימסדו לנטל: (ו) כי הענני. כי ידעתי שחענני: (ז) הסלע חסדיך וגו'. רצה לומר אהה המופיע את החופים כך ספרת חסדיך מן הפקים ציניך לעשות עול רנוך לבל עשות להם חסד בלבד להחופים כך העשם החסד: (ט) זו שדוני. אשר שדדו אותי: כנפס. בעבור קחת נפשי מקיפיים וסוכבים עלי: (יא) אשרנו וגו'. מסכבים עתה רגלנו ללכוד אותנו ושמים עינינו לנטות בארץ מסמין פנמו להרוץ לבל יראונו: (יג) קדמה פני. שד שלא ילכדנו אהים מן המתים מידך: מחלד. מחמת שכלם זמן חייכם בעבור חלקם: חלקם. ואותן שהלקם בחיי עולם כהה ואשר ישבעו בניכם הנונים ומאוחן אשר יניחו וירחו עשרם לבניכם לרשת אהה אחרי מותם: (טו) כדק. בעבור כדק שעשיתי אהה לחיות פניך ואשבעה ממראות תמונתך בעת בה זמן סיפיקים הוא חתייה המתים כמ"ש ורבים מישיני אדמת עפר יקופו וכו' (דניאל י"ב): יח (א) ביום האל' שאלו לי ישע ועור כמו הקרן לבעל סקריים: (ד) מסולל. ככאני קרא לם' ככלל למי

העשם הוא בה עין ופוא נגלל ספון משם בה באור וכסל הדבר בשמות גרדסים וכמו אדמת עפר (דניאל י"ב): (יא) אשרנו. רגלנו: (יג) יכסוף. יתמוד כמו כסוף נכספת (בראשית ל"א): (יד) מחלד. ענין זמן כמו מה חלד (לקמן ס"ט): יתרום. יתרון ומרבות כשומר: לעולליים כנביים קפיים: יח (ב) ארמק. לפי האהה ותיבס: (ג) ומגדתי. מגדל נבוכ וחוק: ומפלסי. עין (י) חלכמו. על שחלכס סגרו פיהם מגדל הסומן מרוב כל לזה ידברו בגלות: (יב) אמי. ואנס להרוץ פלניו: (יג) דמיונו. דומם הוא כהריס החומל למרוף: יושב במסתרים. מסמין עתה רגלנו ללכוד אותנו ושמים עינינו לנטות בארץ חקיימותו וספילתו לכרוע על ברכיו: פלטס. סלל נפשי מיד הרשע אהנה חרץ: (יד) ממתים. אהים מן המתים מידך: מחלד. מחמת שכלם זמן חייכם בעבור חלקם: חלקם. ואותן שהלקם בחיי עולם כהה ואשר ישבעו בניכם הנונים ומאוחן אשר יניחו וירחו עשרם לבניכם לרשת אהה אחרי מותם: (טו) כדק. בעבור כדק שעשיתי אהה לחיות פניך ואשבעה ממראות תמונתך בעת בה זמן סיפיקים הוא חתייה המתים כמ"ש ורבים מישיני אדמת עפר יקופו וכו' (דניאל י"ב): יח (א) ביום האל' שאלו לי ישע ועור כמו הקרן לבעל סקריים: (ד) מסולל. ככאני קרא לם' ככלל למי

ומשי ממים רבים. כנגד אחלי בלעל: (יח) יזלמי. נראה כמשל במים סחוף אויבי יחסר מלה סחוף עז: (טו) יקדמוני. כנגד קדמוני מוקשי מות: (כ) ויוצאני למרחק. הסך כנר לי אקרה ס': (כא) יגמלני. דבק עם אשר למי וכל זה עשה שגמלני כדקוי: כנר ידו. על דרך נקום לבני ובטור סיות רוב המעשים

(שמות ב'): (טו) יקדמוני. אויבי סיו ממחרין ומקדימין לכל עליו ביום ארדי ויחי ס' וגו': (כא) כדקוי. כדקו לכתי אחריו במדבר: כנר. לשון נקום כמו וכר לבנ ד'א' ושלח ממרום יקחני כנגד עצמו אמר על סם המלאך שכל ככלע המחלקות לפנות את שאלו מעליו שגמרו שלח הרגתיו ככרתי את כנר מעליו: (כג) כי כל משפטיו לבגדי. תמיד שמתים אותם לבגדי עיני: (כו) עם חסידו תתחסד. כלומר לסי שכן דרכיו לגמול מדה כנגד מדה. חסיד תמים וכר כנגד שלש אבות: עם נכר. נחמן: עם עקש. כנגד מרע: (כז) כי אהבתי חסידו נר. כשנלחם כלילתה בגדוד עמלק הוא על קלע שגלחור ויכס דוד מהכסף עד הערב למחרתם (שם ל'): (ל) כי כך. במצותך: ובאלהי אדלג שור. כשכל להלחם על יבוס ואמר כל מכה יבוסו יהיה לראש ולשר (ד'י' יא) הביא ויאלץ ברוש רענן וכפסו ותכלה בו ועלעל על החומה אחר דוד והלמני דקוק וגו' (לקמן קמ"א) קצר לו הקט"ה את החומה ודילג במדרג סתלים: (לא) צרופה. ברורה מכוונת ועושה: (לב) ויתן תמים דרכי. הסור מדרכי כל תקלה ומכשול עד שנעשה שלם וכבוש: (לד) משה רגלי כאליות. רגלי הנקיבות עומדת ביושר

מדדתיקהדיתיב בתמוןרומא דברני שובני מעממין סגיאין: יח שובני מן סגיא ארום עשיגין דיגון ומן בעלי דבבי ארום אתנברו עקי יח אקדמו לי ביום מלשתי יהיה מימרא דיי סמך לי: כ ואפק יתי לרנא שובני משול דאתרעי בי: כא יגמלני יי בזכותי כברירות ידו יתיב לי: כב משול דנפרית אורחן דתקנו קדם יי וקא הלכות ברשע קדם יי: כג משול דבך דינו גדו לקבלי למעפדהון וקמוי לא אעדי מני: כד ותייתי שדים בדתתיה ותויתי גסיר גפשי מחובין: כה ופרע יי לי ידך וכותי כפרירות אידו קדם מימריה: כו עם אברדם דאשתבח חסיד קדמך אסגיתא למעבד חסדא עם נרעיה דייצק דתה שלים בדתתך אשלתמא מימר רעותך עמיה: כז עם יעקב דתה בריר קדמך בתרמא בגוי מן קד עממא ואמרשתא ורעיה מן קל פסילא ועם פרעה ורעיה ומצראי דחשיבו מחשבון בישן על עמך בבלתגון במחשבוןתהון: כח משול דאנת ית עמא בית ישראל דחשיבון ביני עממא בגלותא אנת עתיד למפרק ובמימך אומיא תקיפא דמתגברון עליהון תמאיה: כט משול דאנת תנהר שרנא דישראל דמספיא בגלותא דאנת הוא מריה דנהרא דישראל יי אלהי יפקנני מחשבא לגדור יהמנני בגיחמותי דעלמא דעתיד למיתו לעדיקא: ל מטור דבמימך אסגיי משרון ובמימר אלהי אכבוש כרבין תקיפין: לא אקדא דבגון ארחתיה אנרייתא דיי בתירא תרים הוא לכך דמתרחצין עלוי: לב ארום על גסא ופורקנא דמעבדי למשיחה ודשיורי עמך דישתארון יודון קל עממא אומיא ולשנא ויימרון לית אקדא אלא יי ארום לית בר כנך ועמך יימרון לית דתקיף אקדא אקדא דמורו די קמור בחילא ומתקן שלים ארחי: לד דמשוי רגלי קליין דיה אקדא ועל

ממים רבים: יח יצילני מאויבי עז וכושנאי כראמצי מפני: יח יקדמוני ביום אידו ויהי יהוה למשען לי: כ ויוציאני למרחק יחלצני ביי חסין בי: כא יגמלני יהוה בצדקי פבר ידו ישיב לי: כב פר שמרתי דרכי יהוה ולא רשעתי מאלהי: כג כי כל משפטיו לבגדי ונתתיו לא אסיר מני: כד ואהי תמים עמו ואשתפר מעוני: כה וישב יהוה לי בצדקי פבר ידו לגד עיניו: כו עם חסידו תתחסד עם גבר תמים תתם: כז עם יבוס ויעם עקש תתפחל: כח כראתה עם עני תושע ועינים רמות תשפיל: כט כי אתה תאיר נרי יהוה אלהי יגיה חשבי: ל כי בך ארץ גרוד ובאלהי אדלג שור: לא האל תמים דרכו אמרת יהוה צרופה מן הוא לכל החוסים בו: לב כי מי אלוה מפלעדי יהוה ומי צור זולתי אלהינו: לג האל המאזני חיל ויתן תמים דרכי: לד משוה רגלי כאילות

ראשי הבריה מן הקיש. וחברו דר"ה: יד כ"א בקריאת וסי' ואפן ואיר מן הדד בער באש. ואחפש בגני הלוואה והשלים מעל שתי. יגמלני ה' בצדקתי דשמואל. מלמד ידו למלחמת רשומאל. אשר ברכו ה' צבאות לאסר. כי בראותו לידו מעשה. ועל פעל ידו תצור. אבני עשייתו ארץ. ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. פורשתי ידו כל יום. ה' ה' למחפרות. יגמלני ה' בצדקי דתהלות. וישב ה' לי בצדקי כנר ויו. מלמד ידו למלחמת דתהלות: כי כבובני כלבים עזת מרעים הקיסוני. שבע קל תרגמי בשויתי אליך. פרשתי ידו אליך נשתי בארץ עיפה. לרוד ברך ה' צור. תגותי אני בכל מעשי שעשו ידו וכעסל

מצודת ציון

(שמות ב'): (טו) ארדי. ענין אמר ומקדם רע כמו בלא איד לשול (אחז ל"ח): (כא) כנר. מלשון כנור ונקי:(כג)אני.ממני: (כז)אנר. איש כמו דרך גבר בעלמה (משלי ל'): (כח) עקש. עקש: תתפחל. גם הוא ענין עקוס כמו דור עקש ופתלתל (דברים ל"ב): (כט) יגיה. חרית ויאר: (ל) אדלג. אקס: שור. חומה כמו נטש נערה על שור (בראשית מ"ט): (לג) זור. ענין חזק: וזלמי. בלתי: (לג) המחורני. מלשון חור ומוקרה: חיל. כח: (לד) משום. משום כמו שויתי עד נקד

מצודת ציון: ככל כדנר נמ"ס: (כז) מאלכי. עמנחת אלהי: (כד) עמו. ע"ס ס': ואשתמר. שמרתי את עממי מן סדנר שנחשכ לי לשון: (כח) ויפן. ולוה סביב ס' לי כדקוי: לגד עיני. ולא נגד בני אדם ולכחיסר: (כו) עם חסידו. כי כן דרכך להסתבג נחמד עם החסיד: (כז) עם נכר. עם איש כנור ונקי התכנב כנרירות כי השם לאיש כמטעבו: (כח) עם עני. עם מוכנע: ועינים רמות. כמנהגים צינור: (כט) תאיר נרי. רנה לומר תשלה לי עזרס: יגיס חשכי. יושעני מן הכרס: (ל) כי כך וגו'. ננמחונך ארוץ למחנכ סאויב ולא אירא וכעור אלוה אדלג על הסומם לכבוש סעיר: (לא) תמים דרכו. לנטול ללדס קמטעו

תולדות אהרן ואשתמר. זוכה טא: עם חסיד. נהיים לב: אחרתי. יומא עב: מנן סוא. טקיס מא ס' כא: כמאזני. יומא מן הקטלא:

בתוך הדברו : (מט) מפלטו מלוינו . יש אומרים שאלו ואכסו : אף מן המי . הם גויי הכרזות : מאיש חסם . מלך פלגתים כי רחוק הוא שאמר על שאלו מאיש חסם גם יתכן להיות רמו לשאלו כאשר אמר מרשעים יאל רשע : (ג) על כן אודך . כפי כי הגבורה שלך היא : (נא) מגדל . ולשמך אומרה שהוא מגדיל :

(לקמן מ"ז) : תחתי . במקומו וחלוסי כענינו שאלמר ואמן אדם תחתיך (ישע' מ"ג) נחתי כסדר מזרים (שס) : (א) השמים מספרים כבוד אל . המשרר עצמו סירש את הדבר : אין אומר ואין דברים . אינן מדברי' עם הכריות ללא מתוך שכל הכרז' יאל קום ומאידים לברו' מתוך כך מספרים הכריות כבוד אל ומודים ומזכרין על המאורות : ומעשה ידיו מגיד רקייע . הכוכבים ואת המולות שסם מעשה ידיו על הקב"ה אשר הם שם כמו גאלמ' ויסן אותם אלהים ברקיע השמים (ברא' י"ח א') ומשם מגידים כבודו : (ג) ויס ליוס ויביע אומר . מעשה בראשית מתחדש מיום אל יוס לערד חמה שוקע' וזורחת לבקר ומתוך כך ויביעו הכריות אמרי שנה על ידי הימי' והלילות שמורים את הכריות לקלם ולהדות מתקם פתך ויביע לשון מעין נובע' ייחם . לשון בגדל : (ה) ככל הכרז' יאל קום . קו השמים שסם מתמתי' על פני כל הכרז' ומחמת כן בקצה פגל מליכס שכל מדברי' נטלגות שסם רואים : לשמש שסם . הקב"ה : אהל כסם . נשמי' מחלן שהשמש נתון מתוך תיקו נחמתו : (ו) והוא כחתיך ואלא מחופתי . ככל בקר וזה שאמר השמים מספרים כבוד אל :

דְּקִימִין לְאַבְרָאָה לִי תְהוֹתִי : כס מְשׁוּבֵי מִבְּעַרִי דְּבָבִי דְחֹד עַל דְּקִימִין לְאַבְרָאָה לִי תְהוֹתִי מִן גֹּזַג וּמִשְׁרִית עִמָּוִן דְּחַמְסִין עִמָּוִן תְּשׁוּבֵנִי : נִמְצָא דִּיכְנָא אֲוֵדָה קְדָמָךְ בִּינִי עִמָּוִן יִי וְלִשְׁמֶךְ אֲזַמְרָה תְּשׁוּבָתָא : נא מִכְּנִי דְמַעֲבַד פְּרָקִין עִם מַלְכֵיהּ וְעַבְדִּי מִיבֹו לְמִשְׁיַחִיהּ לְדוֹד וְלִרְעִיָה עַד עָרְמָא : * * * לְשִׁבְתָּא תְּשׁוּבָתָא לְדוֹד : נִדְמַסְתְּמִלְדִין בְּשִׁמְיָא מִשְׁתַּעִין יִקְרָא דִּי וְעֹבְדֵי יְדִי מְחִיִן דְּמִדִּיקִין בְּאֲוִרָא : נא יִמָּא לִימָא מִוִּסְתִּי וּמִבְּעַר מִימָרָא וְיִלְיָא לִלְיָא פְּרִיתִי וּמְחִיִי מִנְדַּעָא : ר לִית מִימָר דְּתוֹרַעְמָתָא וְיִתִּי מְלִי דְשִׁנְשִׁא דְדָא מִשְׁתַּמַּע קְלָחוּן : ה בְּכֹזָא אֲרַעָא נֶפֶק מִתַּח עֲנִיָּהוּן וּבְכִיפֵי תַבַּל מִלִּיהוּן לְשִׁמְשָׁא שְׁוִי מִשְׁרֵי וְיִתְרָא בְּהוּן : ו הוּא בְּצַפְרָא בְּמַפְקִיָה יִפּוֹק דִּיךְ תְּתַנָּא דְנֶפֶק מִגְּנִיָּה וּבְסִיחָרָא יְחִדִּי הִיָּה גְּבָרָא לְמִרְתַּם בְּאֲרָחָא : ו מִכְּנִי שְׁמִיָּא מִפְּקִיָּה וְתִקְפִּיָּה עַל סְפִירָהוּן וְלִית דְּמַסְמַר מִן רִתְחִיָּה : ח אֲוִרִיתָא דִּי שְׁלִמְתָּא מְתִבָּא נֶפֶשׁ יִשׁוּשׁ ה' בְּקִרְיָהּ וְס' גִּמְרָה בְּסִדְרִי כִי תִבָּא וּבִישׁוּעָה סִימֵן סִבְּ :

עַמִּים תְּתַחֲוִי : כס מִפְּלִטִי מְאִיבִי אִתְּ מִךְ קָמִי תְרוּמְכִי מְאִישׁ חֶמֶס תְּצִלְנִי : נ על־בְּנוֹ אֲוֵדָה בְּגוֹיִם יְהוָה וְלִשְׁמֶךְ אֲזַמְרָה : נא מִגְּדֵל יְשׁוּעוֹת מַלְכֵנוּ וְעֲשֵׂה חֶסֶד לְמִשְׁיַחֵנוּ לְדוֹד וְלִרְעֵנוּ עַד־עוֹלָם : ימ * לְמִנְצַח מְזֻמֹּר לְדוֹד : הַשְׁמַיִם מִסְפְּרִים כְּבֹד־אֱלֹהִים וּמַעֲשֵׂה יְדֵיו מְגִיד תְּרַקִיעַ : ג יוֹם לְיוֹם יִבְיַע אֲמַר וְלִלְיָהּ לִלְיָהּ יְתוֹהֲרֵת : א אֵין־אֲמַר וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נֶשְׁמַע קוֹלָם : ה בְּכֹל־הָאָרֶץ וְיִצְא קוֹם וּבְקִצָּה תַבַּל מְלִיחָם לְשִׁמְשׁ שֶׁמֶר אֵהֵל בְּהֵם יוֹהֵא בְּתַתִּי יִצְא מִחַפְתּוֹ יֵשִׁישׁ בְּגִבּוֹר לְרוּחַ אֲרָח : י מִקְצֵה הַשְׁמַיִם מוֹצֵאוֹ וְתִקְפִּיתוֹ עַל־קְצוֹתָם וְאֵין נִסְתָּר מִחַפְתּוֹ יְתוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ עֲדוּת

השמים מספרים : זה המומור נכבד מאד והוא קשור עם מלאכת השמים ועתה אשרעו בדרך הקרה רק לא ויבוכו מי שלא למד חממת המולות : השמים . תנועת הגלגלים שכן שוות בדרך אחת ושונות בדרך אחרת והולכות על דרך ישרה בעצמם ואיננה ישרה כנגד יושבי הכרז' ומדת התנוע' לא תופסו ולא תגרעו בראיות גמורות והיא תופסין ותגרעו במראית העין והנה היודע דרכי הטובות ויודע דעת עליון והנה השמים כמו מלמדים מורי קדק על דרך או שיה לארץ ותורך והנה השמים הם משונות הכוכבים ומלת מספרים נעבור היותם עומדים על מתכות אחת וזה הוא כבוד השם ואמר אל להודיע כמו : ומגיד כרקייע . שהוא האויר כמו שפירשתי בפרשת בראשית דברים מתחדשים בכל יום על כן כתוב ומעשה ידיו כי עם השמים כתב כבוד אל וזה אחת כי יקבל האויר כח המשרתים והכבד הגדול : (ג) יוס . יש ראיות גמורות מחכמת החשבון כי מערכת השבשם משתנה בכל חלקיה ולשולל לא תמצא מתכות מערכת דומה לאחרת אילו היה העולם שומד אלפי אלפים רבבות שנים גם זה מפורש בספר יצירה וכעבור זה מה יתחדש ביום הזה וידיענו ליום הלא זה לזה תור לל דור כי בכל יום יש דבר חדש ואין טענה מדברי שלמה אין כל חדש כי על הכלל ידבר : ויביע . שלא יספוק כמו מנוע או כמו יגיד הכה ויבוען בסיפס כמו אחר שומד לי וטעם יוס ולילה הזון שמש (ד) אין . הכויר כי אין לשמים עה כגון בן אדם וטעם אומר הם הכריות יש להם טעם שלם כאומר ראונו מי וזה לא יאה רק מחובר דברים והכויר הוא ראונו והקול ישמיע אות רי"ש ראונו והנה כוזר כי במראה העין על גוף ומראה עין הנשמה הכנימית . החכמה יראה אחת ספור שמים וזה שגיד כרקייע : (ה) ככל קום . כמו קו לקו והוא המכתב ומ"ס קום שב אל השמים והטעם כי מכתבם יקרא ככל מקום ויבוכו מה טעמי כל המשכילים ככל מקומות הארץ : ובקצה תבל . היא הארץ המיושבת מלי"ש ישמיעו והנה ספור והקו הוא הספר והם שהכויר בעל ספר יצירה בספר וספר וסיפור כי אלה שלשם שיקרו כל החכמות וטעם להכויר השמש כי הוא גדול ממל גוף והתנועת העליונות כולם קשורות זו והוא מוליד הומו השנה והשנה והיום והלילה והמתכות והנמחים וכל האיים תלויים בשמש וככה אמר שלמה תחת השמש והאל ניה כמו איש לאהלו כי השמש קבוע בגלגל בראיות גמורות מחכמת מלאכת השמים וי"ל כדמות אור וכווהו לא יאהיל ולפי דעתי של"ף יאהיל כוסף כאל"ף והאזוניה נהרות והוא מגורת לא וכלו אורם וטעם כסם בשמים והוא הוא נסתר משימי וטעמי הארץ כנגד מרחק המדינות מקצה מזרח והמשילו לחתן בעבור שכל רואיו שמחים בו וטעם כביוכר בעבור שירקן גלגלו בו ולא יועף ולא ייגע : (ז) מקצה . הכויר תנועתו כי תולדתו באת שיהא הסך התנועה נגדולה ומלת תקופה כמו כי הקיפו ימי המשנה הקיסווי וטעם ואין נסתר כי אחת השמש בשלם כדמות חום הלכ בגוף האדם מראיות חכמת התולדת והנה הוא חיי כל הגופות : (ח) תורת . אמר רב סעדיה הגאון כי תחסר מלת יאמר כי השמש יאמר תורת השם תמונה ולפי דעתי שכויר

השמים מספרים כבוד אל : (א) השמים מספרים כבוד אל . המשרר עצמו סירש את הדבר : אין אומר ואין דברים . אינן מדברי' עם הכריות ללא מתוך שכל הכרז' יאל קום ומאידים לברו' מתוך כך מספרים הכריות כבוד אל ומודים ומזכרין על המאורות : ומעשה ידיו מגיד רקייע . הכוכבים ואת המולות שסם מעשה ידיו על הקב"ה אשר הם שם כמו גאלמ' ויסן אותם אלהים ברקיע השמים (ברא' י"ח א') ומשם מגידים כבודו : (ג) ויס ליוס ויביע אומר . מעשה בראשית מתחדש מיום אל יוס לערד חמה שוקע' וזורחת לבקר ומתוך כך ויביעו הכריות אמרי שנה על ידי הימי' והלילות שמורים את הכריות לקלם ולהדות מתקם פתך ויביע לשון מעין נובע' ייחם . לשון בגדל : (ה) ככל הכרז' יאל קום . קו השמים שסם מתמתי' על פני כל הכרז' ומחמת כן בקצה פגל מליכס שכל מדברי' נטלגות שסם רואים : לשמש שסם . הקב"ה : אהל כסם . נשמי' מחלן שהשמש נתון מתוך תיקו נחמתו : (ו) והוא כחתיך ואלא מחופתי . ככל בקר וזה שאמר השמים מספרים כבוד אל :

השמים מספרים : זה המומור נכבד מאד והוא קשור עם מלאכת השמים ועתה אשרעו בדרך הקרה רק לא ויבוכו מי שלא למד חממת המולות : השמים . תנועת הגלגלים שכן שוות בדרך אחת ושונות בדרך אחרת והולכות על דרך ישרה בעצמם ואיננה ישרה כנגד יושבי הכרז' ומדת התנוע' לא תופסו ולא תגרעו בראיות גמורות והיא תופסין ותגרעו במראית העין והנה היודע דרכי הטובות ויודע דעת עליון והנה השמים כמו מלמדים מורי קדק על דרך או שיה לארץ ותורך והנה השמים הם משונות הכוכבים ומלת מספרים נעבור היותם עומדים על מתכות אחת וזה הוא כבוד השם ואמר אל להודיע כמו : ומגיד כרקייע . שהוא האויר כמו שפירשתי בפרשת בראשית דברים מתחדשים בכל יום על כן כתוב ומעשה ידיו כי עם השמים כתב כבוד אל וזה אחת כי יקבל האויר כח המשרתים והכבד הגדול : (ג) יוס . יש ראיות גמורות מחכמת החשבון כי מערכת השבשם משתנה בכל חלקיה ולשולל לא תמצא מתכות מערכת דומה לאחרת אילו היה העולם שומד אלפי אלפים רבבות שנים גם זה מפורש בספר יצירה וכעבור זה מה יתחדש ביום הזה וידיענו ליום הלא זה לזה תור לל דור כי בכל יום יש דבר חדש ואין טענה מדברי שלמה אין כל חדש כי על הכלל ידבר : ויביע . שלא יספוק כמו מנוע או כמו יגיד הכה ויבוען בסיפס כמו אחר שומד לי וטעם יוס ולילה הזון שמש (ד) אין . הכויר כי אין לשמים עה כגון בן אדם וטעם אומר הם הכריות יש להם טעם שלם כאומר ראונו מי וזה לא יאה רק מחובר דברים והכויר הוא ראונו והקול ישמיע אות רי"ש ראונו והנה כוזר כי במראה העין על גוף ומראה עין הנשמה הכנימית . החכמה יראה אחת ספור שמים וזה שגיד כרקייע : (ה) ככל קום . כמו קו לקו והוא המכתב ומ"ס קום שב אל השמים והטעם כי מכתבם יקרא ככל מקום ויבוכו מה טעמי כל המשכילים ככל מקומות הארץ : ובקצה תבל . היא הארץ המיושבת מלי"ש ישמיעו והנה ספור והקו הוא הספר והם שהכויר בעל ספר יצירה בספר וספר וסיפור כי אלה שלשם שיקרו כל החכמות וטעם להכויר השמש כי הוא גדול ממל גוף והתנועת העליונות כולם קשורות זו והוא מוליד הומו השנה והשנה והיום והלילה והמתכות והנמחים וכל האיים תלויים בשמש וככה אמר שלמה תחת השמש והאל ניה כמו איש לאהלו כי השמש קבוע בגלגל בראיות גמורות מחכמת מלאכת השמים וי"ל כדמות אור וכווהו לא יאהיל ולפי דעתי של"ף יאהיל כוסף כאל"ף והאזוניה נהרות והוא מגורת לא וכלו אורם וטעם כסם בשמים והוא הוא נסתר משימי וטעמי הארץ כנגד מרחק המדינות מקצה מזרח והמשילו לחתן בעבור שכל רואיו שמחים בו וטעם כביוכר בעבור שירקן גלגלו בו ולא יועף ולא ייגע : (ז) מקצה . הכויר תנועתו כי תולדתו באת שיהא הסך התנועה נגדולה ומלת תקופה כמו כי הקיפו ימי המשנה הקיסווי וטעם ואין נסתר כי אחת השמש בשלם כדמות חום הלכ בגוף האדם מראיות חכמת התולדת והנה הוא חיי כל הגופות : (ח) תורת . אמר רב סעדיה הגאון כי תחסר מלת יאמר כי השמש יאמר תורת השם תמונה ולפי דעתי שכויר

השמים מספרים : זה המומור נכבד מאד והוא קשור עם מלאכת השמים ועתה אשרעו בדרך הקרה רק לא ויבוכו מי שלא למד חממת המולות : השמים . תנועת הגלגלים שכן שוות בדרך אחת ושונות בדרך אחרת והולכות על דרך ישרה בעצמם ואיננה ישרה כנגד יושבי הכרז' ומדת התנוע' לא תופסו ולא תגרעו בראיות גמורות והיא תופסין ותגרעו במראית העין והנה היודע דרכי הטובות ויודע דעת עליון והנה השמים כמו מלמדים מורי קדק על דרך או שיה לארץ ותורך והנה השמים הם משונות הכוכבים ומלת מספרים נעבור היותם עומדים על מתכות אחת וזה הוא כבוד השם ואמר אל להודיע כמו : ומגיד כרקייע . שהוא האויר כמו שפירשתי בפרשת בראשית דברים מתחדשים בכל יום על כן כתוב ומעשה ידיו כי עם השמים כתב כבוד אל וזה אחת כי יקבל האויר כח המשרתים והכבד הגדול : (ג) יוס . יש ראיות גמורות מחכמת החשבון כי מערכת השבשם משתנה בכל חלקיה ולשולל לא תמצא מתכות מערכת דומה לאחרת אילו היה העולם שומד אלפי אלפים רבבות שנים גם זה מפורש בספר יצירה וכעבור זה מה יתחדש ביום הזה וידיענו ליום הלא זה לזה תור לל דור כי בכל יום יש דבר חדש ואין טענה מדברי שלמה אין כל חדש כי על הכלל ידבר : ויביע . שלא יספוק כמו מנוע או כמו יגיד הכה ויבוען בסיפס כמו אחר שומד לי וטעם יוס ולילה הזון שמש (ד) אין . הכויר כי אין לשמים עה כגון בן אדם וטעם אומר הם הכריות יש להם טעם שלם כאומר ראונו מי וזה לא יאה רק מחובר דברים והכויר הוא ראונו והקול ישמיע אות רי"ש ראונו והנה כוזר כי במראה העין על גוף ומראה עין הנשמה הכנימית . החכמה יראה אחת ספור שמים וזה שגיד כרקייע : (ה) ככל קום . כמו קו לקו והוא המכתב ומ"ס קום שב אל השמים והטעם כי מכתבם יקרא ככל מקום ויבוכו מה טעמי כל המשכילים ככל מקומות הארץ : ובקצה תבל . היא הארץ המיושבת מלי"ש ישמיעו והנה ספור והקו הוא הספר והם שהכויר בעל ספר יצירה בספר וספר וסיפור כי אלה שלשם שיקרו כל החכמות וטעם להכויר השמש כי הוא גדול ממל גוף והתנועת העליונות כולם קשורות זו והוא מוליד הומו השנה והשנה והיום והלילה והמתכות והנמחים וכל האיים תלויים בשמש וככה אמר שלמה תחת השמש והאל ניה כמו איש לאהלו כי השמש קבוע בגלגל בראיות גמורות מחכמת מלאכת השמים וי"ל כדמות אור וכווהו לא יאהיל ולפי דעתי של"ף יאהיל כוסף כאל"ף והאזוניה נהרות והוא מגורת לא וכלו אורם וטעם כסם בשמים והוא הוא נסתר משימי וטעמי הארץ כנגד מרחק המדינות מקצה מזרח והמשילו לחתן בעבור שכל רואיו שמחים בו וטעם כביוכר בעבור שירקן גלגלו בו ולא יועף ולא ייגע : (ז) מקצה . הכויר תנועתו כי תולדתו באת שיהא הסך התנועה נגדולה ומלת תקופה כמו כי הקיפו ימי המשנה הקיסווי וטעם ואין נסתר כי אחת השמש בשלם כדמות חום הלכ בגוף האדם מראיות חכמת התולדת והנה הוא חיי כל הגופות : (ח) תורת . אמר רב סעדיה הגאון כי תחסר מלת יאמר כי השמש יאמר תורת השם תמונה ולפי דעתי שכויר

תולדות אהרן וטעם . (נכוח ה) : השמים . מספרים קיפ עקידה עילית שער וזכר בראשית ומראה סקרים מה פ"ז : מספרים . כשכותב ה' והוא כחתי . וזכר בשלמות . תורת ה' . קיזשין ב פקדים מה סכ"ט עקידה שער עט ועטיל (מגילת מה) : עדות . יומה עב :

מצודת ציון

(גא) מגדל . מלשון גדול : ימ (ג) יביע . דבר כמו יביעון בטיס (לקמן ל"ט) : יחוס . יגיד כמו אחוה דעי (אזוב ל"ב) : (ה) קום . ר"ל ככרין שלשם כעשה כנטיית קו המשקל : מליכס . אמריכס כמו אין מלה נגשויו (לקמן קל"ט) : (ז) ותקופתו . מלשון הקפה והכוב : (ח) משבת . ענין כחש והקפס

מצודת דוד

האויב : וידבר . שמני למנהיג להם : (מט) מן קמי . תרומם אותי יותר מן סקמים עני : (ג) על כן . בעבור התשושה סגדולה הזאת : (נא) מגדל . וזוה ארץ בניים כי אספר לומר דעו שם' מגדיל יסופות רצה לומר ששה ישועות גדולות למלכו ולא בתשלום גמול כי אם בחסד : ולורשו . וכן ישעיה לורש עד שולם : ימ (ב) השמים מספרים . רשם לומר על ידי השמים נראה כבוד האל וכלאו הם יספרו כבודו : ומעשה . כרקייע מגיד ומעיד על פלאי מעשה ידיו ה' : (ג) ויס ליוס . מיום ליום יביע אומר ר"ל בכל יום כאלו יאמרו נו פלאי ה' כי בכל מה נראה בהם מפלאות המקום : (ד) אין אומר . כן אחת שאין בהם אמירה כי בהם שמראים מפלאות ה' הארץ . אבל על כי בנייני השמים יאלו להיות נראים בכל הארץ לזה נשמע דבריהם בקצה הארץ עם שאין בהם אמירה כי בהם שמראים מפלאות ה' הכי הם כאלו אמרו : לשמש . הנה לשמש עם אהל בהשמים כי מהלכו בשמים ולא יועף ולא ייגע : (ז) מקצה . הכויר תנועתו כי תולדתו באת שיהא הסך התנועה נגדולה ומלת תקופה כמו כי הקיפו ימי המשנה הקיסווי וטעם ואין נסתר כי אחת השמש בשלם כדמות חום הלכ בגוף האדם מראיות חכמת התולדת והנה הוא חיי כל הגופות : (ח) תורת . אמר רב סעדיה הגאון כי תחסר מלת יאמר כי השמש יאמר תורת השם תמונה ולפי דעתי שכויר

כסתר מחמתו ליום קדון וליוט אוחס היום הכה (מלאכי ג') אבל תורת ה' תנמיחה היא חשיבת נפש לדרכי חיים ומגינה היא על לומדיה מאותו להט כמד שנאמר וזרח להם יראי שמי שמש נדקה ומרסא וגו' (ס): (ח) עדות ה' נאמנה. נאמנה היא לכהניד בלומדיה. משיבת נפש. משיבת מדרכי מיתה לדרכי חיים (ט) כרה. מלכרת.

תורת עדות פקודי מצות יראת משפטו שזה כנגד שש סדרי משיב וכן כל שם ועם השמה תיבות עם השם עצמו כנגד ה' יחמי תורה ומוחס בסופן אמת לדקו יחדיו כלם יחד מתקנים בחדש ואמת: מחכימת פסו: נותנת חכמה ללמאנים: (ו) ונתת צופים ומתק צופים ברובי קאהש כלעז ומנחס סתר ונתת לשון טפה וכן נפת חטטה (שלי ה') כפתי משכני (ס) (סא"ל): (יב) בשמס עקב רב. זוהרתי בשמית' נשכיל רב טובך אשר ככל וכלשון עקב כמו (בראש') (כ"ז) עקב אשר שמע אברהם בקולי ד"ל עקב רב סוף של תלמודי קמחים לכל לודי גדולה עקב לשון סוף ויש לו חכר כלשון משנה עקבות משיח: (יג) גיאות מי יבין. אני זוהרתי ככה אבל מי איסר לחסד שלא אשגב ככה ואמתי בקי מנסרות שנסתרו ממני ולא ידעתי נחטאי: נצנבה: (יד) גם מזדים. מן הזדונות. אז איתם. אהיה תמים אמרו חכמים למד דוד דומה לכותי המחור על הפתחים וחס מערימים נדבר יותר מכל אדם תנו לי מים לשתות אמרתי ען חסרון כים משתה לדר יש כאן כלל קטן משנתנו לו אומר יש כלל כלל מלה משנתנו לו אחר תנו לי מעט לחם שלא יחיקי הכלל ק' אחר דוד נחמל על הגזרות ואחר שק' על הזדונות' ואחר ג' על המרדים שפעים אלו המרדים שמחכוין להכטים וכן הוא אומר (מ"ג ג') מלך מואב פשע צי: (טו) יכו לראון. למיום לרעות: (ז) יעקב ה' ביום כרה. המזמור הוה על שם שהיה שלח את יואב ואת כל ישראל

יהוה נאמנה מהבימת פתי: שפקודי יהוה ישרים משמחי לב מצות יהוה ברה מאירת עינים: יראת יהוה מהורה עומדת לעד משפטי יהוה אמת צדקו יחדו: י הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים: יב גם עבדה נהיה בהם בשמרים עקב רב: יג שגיאות מריבון מנסרות נקניי ידם מזדים השדה עבדה אל ימשלובי או איתם ונקייתי מפשע רב: טו יהוה לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צדקי וגואלי: כ למנצח מזמור לדוד: ב יענה יהוה ביום צרה ישגבך שם ו

ספרותא דיי מהימנא מחכמא שברא: שפקודיא דיי תריצין מחזין רבא פקודיא דיי בריא מנהרא עינין: דחלתא דיי דכיא קימא לעלמין דיניא דיי הימנותא זכראו פחדא: יא דרגינן מדתבא ומן אורחין סגי ובסימין יתיר מן דכשא ובבריתא חליאתא: יב ברם עבדה אודר בהון פדנשרין חלופי היכנא אתעביד מבהון דישראל: יג שוליותא מיתרובם וממכירתא זכרי יתי: יד ברם מן זידיניא פצא עבדה דלא ישלטון פי הדין אהי בלא מום ואהי זכי מחובא רבא: טו יהוה לדעוא מימרי פומי ורגנת רעיני קדמך יי תוקפי ופריקי: א לשבחא תושבתתא לדוד: ב יקבר צלותה יי ביתא דעקא ישגיבך שמוא דאדרא דעקב:

עד כה אך וכלל המשכיל למצוא עדות על החלכות ולהכיר מעשיו ואמר דוד גם יש עד אחר נכבד ממנו ויותר נאמן והיא תורת השם ועדותיו ופקודיו ומלותיו ויראתו ומשפטיו ופירושו תורה שתורה הדרך הישרה בסימנים נזכרי' כמו תורת הכרע' והנזיר והזכיר משיבת נפש כי התורה תסיר הספק מן הנפש וטעם לאמר תמימי' כנגד השמש בעבור היות השמש תמימי' נאור' ואינה כמו הלככה וטעם משיבת נפש כשמש כי מעת היות השמש נחמי גלגל העולה תשוב נפש רבים מהחוליים הסך מה שיקרה בהיותו נחמי גלגל היורד והרופאים ידעו זה ועדות הדברי' העתיקים מפי המעידים שראו בעיניהם ובעבור שלא יוכל אדם לדעת' מדרך האיות אמ' מחכימי' סתי ואמ' שנאמני' הם ואינם כוז אף על פי שאינם יודעים אותם חכמי לב ואמר על התורה תמימה כי אין צריך לעדות עד אחר עמה: (ט) פקודי. מנורת פקודיו הם' הנמצאות בכח הנשמי' בכל אדם בהיותו בר מצוה והשם הפקודי' כלל והזכיר ישרי' עמהם כי כל המשכילים מחכימי' עליה' כדרכה ישר שאינם משכיל ואמר משמחי לב כי בעבור סיגוי החכ' למעלת שמחה עולם וכנגד השמש הזכיר ישרים בעבור כי מהלך השמש על סדני גלגל המזלות והוא הדרך הישר ועוד יתרו לפקודים כי השמש שפמים נוסה מגלגל המישור ושמחה לב כנגד השמש כי ככה הוא רק ביום תשמח ולא כליל' והפקודי' משמחים תמיד ומצות ה' מצות עשה וקראם מצות בעבור שאין כתוב ברובם למה עו ואמר עליהם כרה כי כן הם לכרי לבב על כן מאירת עינים כלדם שהיה בחשך וכנגד השמש אחר כרה כי אין בה כדמות שמרות בחוכה כמו ללככה ויתרון המצו' כי העינים יסתירו אור השמש ביום ולא כן המצוה ומאירת עינים כי היא אור השמש ביום גם כליל' כי אור הלככה מורה בראיות גמורות: (ו) יראת. מצות לא תעשה ואמר טהורה כי הטהור הוא שלא יגאל במצות לא תעשה: עומדת לעד. שלא יתכן שהשם יתחבס אחר טהורה

מצות ה' ג' וס' לא שבקתון שמואל בזהרה ופי' ביהושע סימן ב"ב: מהורה ה' ג' מ"ל וב' חס' וס' אשר לא מהורה היא שנים. אשר אינה טהורה. כל צפור טהורה. לשמי ומנחה טהורה. יראת ה' טהורה. ג' בתראה מ"ל וחד וטהורה דא ונקמה: עבדה ד' חס' בסגול וס' נססר בסרי בהגלת: תולדות אהרן ספדי. שם הפניתי ל מרכין יא עקבים יא ס"ח עקידס שער מו: יראת. יזחא שם: גיאות סנארינן ק: יהוה לראון. נרכות ד וזכר וישלת עקבים סג' ט' כ' (מכות כ הפניתי סה): יעקב נרכות סד עקידס שער עב וזכר שלח לך:

בעבור שיש טעמים שיקרר השמש אף על פי שגוסה טהור הוא רק הדבר כנגד אחר' עמידת השמש כפי כדמות: משפטו. ידוע כי משפטו חכמת המזלות כפי מערכת המערכת בערכים אל השמש ויש משפטים בערכים מחישים אלה לחלה ובעבור זה יטעו בעלי הדיון על כן אחר על משפטו השם דקדו יחדו ואחר שהשלים לדבר על יתרון הטהרה המושלת למשכיל בעולם הכה הזכירה כנגד תענוגי זה (א) הנחמדי'. אכזי בעולם מתאווים להיות לכה וכו' וכו' רב הם אכזים יקרות בעבור שהם עומדים וימלאם בשעת הנוצד בעבור היותם עומדים בעצמם ולא יחסרו ולהכמה יתרון עליהם כי האדם ימלאם בחייו ובמותו וטעם ומתוקים כי האוכל צריך אליו כל חי טוב ורע אחר כי תענוג החכמה יותר מתענוג האוכל המתוק ואין למעלה מהדבש בעבור היות האוכל תענוג רגע והחכמה לעולם גם טעם מתוקים הם מדבש ונותן למשכילים לנדס לא לכל אדם על כן ענדך ומלת נהם כמו הנחמדים וטעם בשמרים עקב רב ידעתי כי בשמירתם שרר רק יקבל השומר והנה וישילו בעולם הזה ובצא: (יג) שגיאות. יתכן היות האלף תחת אות הכפל או תחת וי"ד כמו שכיות החמדה והטעם אהי נוכר בכל מאדיו רק אסחד אולי משגב יקר' לי על כן אחר מנסרות ממני נקני: (יד) גם. יתפלל אל השם ששכב סבות כי לו נתנו עולות שהשכבו מחברת חזים ומרעם ואל ימשלו בו וטעם אז איתם אז אהיה תם והיא מלה זרה והטעם כי לא יוכל לשמור החז' אם ימשלו בו וזים כי בריחוקו: (טו) יהוה לראון אמרי פי. שלא ימשלו בו וזים וטעם כרי שלא יסחד שימשלו בו וזים ואילו היו מושלים בו אין לו גואל מידם וזלתו על כן ה' צורי וגואלי: (א) למנצח. יעקב ה' ביום כרה. כי ביום כרה. יתקן שיה המזמור חכרו אחד מהמטורדים על דוד ויהיה פי' לדוד כמו של דוד כמו לשלמה אלהים

מצודת ציון

מצודת דוד

הספקה כמו למשיב נפש (רות ד'): (ט) כרה. מ"ל. כדור ונקי: (יא) ונתת עינין הולכ כמו נופת תפוסה (ש"ד'): צופים. כן יקראו מלות הדבש וכן לוף דבש (משלי י"ז) וכפל דבורו: (יב) עקב. עיני שזר וגואל שחא סוף שמעם כהעקב הוה שהוה כוף בגוף וכן עקב תשמעון (דברים י)

החמול והאקב ברוח ששקם אפתול וכן טובב והולך יוש יום: ואין נסתר. ואין מי שיהיה נסתר מחוס השמש: (ח) אורה ה' תמימה. אבל תורת ה' היא יותר תמימה ר"ל עלימה בפעולותיהם ונעלה יותר מן השמש: משיבת נפש. ראה לומר כי השמש עם כל חועלתו לפעמים יזיק נחמו הרב עד כי יחלם האיש חולי הטות אבל הטהרה משיבת נפש נפש האדם כי היא מנייה ומללת מן הטות: עדות. המצות יקרא עדות כי מעידים על המקיימם אשר מאמינים בה: מחכימת פתי. אבל השמש לפעמים יכניס חומו נמוח האדם וישתגע: (ט) משמחי לב. ולא כן השמש כי לפעמים יכסו הענין: דקדו יחדו. אינם מחכימין זה את זה אבל השמש כשהוא נראה ביום האופק אינו נראה להאופק שממולו וכאלו מחכים זה את זה: (יא) הנחמדים. למי שחומד מהם אין לו דבר יערוך עליו כי חמודים הם לו מזהב וגו' ומחוקים הם לו מדבש וגו': (יג) גם ענדך. ראה לומר גם אני מן החומדים נהם ואני נוסל בקיומם: בשמרים עקב רב. כי יש בשמירתן גמול שזר הכרה: (יג) מי יבין. מי יוכל להטעון מבלי מאוס ט ענינאם רבים יקרה שישנם האדם נדעתו לחשוב שאין רע בדבר מה אבל לא כן היא כי נעלם ונסתר ממנו חוכן הדבר: מנסרות נקני. לוח אשאל לקר הכסר לי ותקסא לוחי הטרע טעמיני על כי פיה נפתר ממני חוכן סדכר: (יד) גם מזדים. גא מעשות רע כמויד מנע אותי ואמץ לבני לנל טעוהם: אל ימשלו

החמול והאקב ברוח ששקם אפתול וכן טובב והולך יוש יום: ואין נסתר. ואין מי שיהיה נסתר מחוס השמש: (ח) אורה ה' תמימה. אבל תורת ה' היא יותר תמימה ר"ל עלימה בפעולותיהם ונעלה יותר מן השמש: משיבת נפש. ראה לומר כי השמש עם כל חועלתו לפעמים יזיק נחמו הרב עד כי יחלם האיש חולי הטות אבל הטהרה משיבת נפש נפש האדם כי היא מנייה ומללת מן הטות: עדות. המצות יקרא עדות כי מעידים על המקיימם אשר מאמינים בה: מחכימת פתי. אבל השמש לפעמים יכניס חומו נמוח האדם וישתגע: (ט) משמחי לב. ולא כן השמש כי לפעמים יכסו הענין: דקדו יחדו. אינם מחכימין זה את זה אבל השמש כשהוא נראה ביום האופק אינו נראה להאופק שממולו וכאלו מחכים זה את זה: (יא) הנחמדים. למי שחומד מהם אין לו דבר יערוך עליו כי חמודים הם לו מזהב וגו' ומחוקים הם לו מדבש וגו': (יג) גם ענדך. ראה לומר גם אני מן החומדים נהם ואני נוסל בקיומם: בשמרים עקב רב. כי יש בשמירתן גמול שזר הכרה: (יג) מי יבין. מי יוכל להטעון מבלי מאוס ט ענינאם רבים יקרה שישנם האדם נדעתו לחשוב שאין רע בדבר מה אבל לא כן היא כי נעלם ונסתר ממנו חוכן הדבר: מנסרות נקני. לוח אשאל לקר הכסר לי ותקסא לוחי הטרע טעמיני על כי פיה נפתר ממני חוכן סדכר: (יד) גם מזדים. גא מעשות רע כמויד מנע אותי ואמץ לבני לנל טעוהם: אל ימשלו

(כב) הושיעני מפי ארצה . כאשר תקרני רחמים עניתני . זה האמוראי אשר כבוכה ארצו גבוה (שמוס כ') שלשים ואחד מלכי' : (כג) אספרה שמך לפני כל בנהאספה כל כנסיותיו וכן אומר ל'ס יראי ה' הללוהו אלו כגרים וכל זרע ישקך : (כד) יגורו . ענינה שבמקרא לבן זעקו : ועוד יש למקור ענות לשון הכנעה כמו (שמות ו') לצנות מפני . שהוא כנעה ומתפלל למלך : (כו) יאכלו עמים . לעת בגאולה . לזמות המשיח : ויהי לכנעם לעד . כל זה אומר למיחס : (כז) יזכרו וישוכו אל ה' . זכרו האומות הרעש שנאלצתו כשראו את הטובים וישוכו אל ה' : (כח) כי לכה' המלוכה . כי יראו שחזרת לך המלוכה והממשלה : (ל) אכלו והשתחויו כל דשני ארץ . כרי זה מקרא מפורסם אכלו עמים כל דשני ארץ והשתחויו לה' בהלל והודאה על הטובה . דשני ארץ טוב חלב כארץ כל זה יראו חסדי הארץ וישוכו אל ה' לפניו ירש . או כל מהו הרשעים מחוק גיהנם ולא ירחם עליהם להיות את נפשם מגיהנם : ונפשו . של כל אחד ואחד : לא יחיה . לא יחיה . רבותיו דרשו מן המקרא הזה שבמקום למי חיתתם בשעת טיולת נשמה רוחני פני עבדי : (לא) זרע יעבדו וגו' . זרע ישראל אשר תמיד שנידים אותו : יוספר לה' לדור . כיום המקרא ודרשו יוספר לדור אחרון לשם ה' ולשכח את אשר עשה לאותו זרע : (לב) יצאו . הראשונים ויזרו דקתו לשם כבוד כי שש לבס דקדק : (לג) מוזמר לדוד . אמרו רבותינו כל מקום שנאמר מוזמר לדוד ונח"ל שרה עליו שכונה מוזמר להבית רוח הקודש לדוד . וכל שנאמר בו לדוד מוזמר שרה עליו עבדי ונח"ל אמר שרה : ה' רועי . במדבר הזה שאני כולך בו בטוח אני שלא אחסר כלום : (לד) כנאות דשא . כנה דשאן לפי שהחיל לדמות מוזמותיו למרעה בהמה שאמר ה' רועי נופל על כלשון של ה' רועי נאות דשא

יְיָ יִדְּרֵנִי : כב הושיעני מפי ארצה
וּמְקַרְנֵי רַחֲמִים עֲנִיתֵנִי : כג אספרה
שִׁמְךָ לְאָחִי בַתּוֹךְ קָהֵל אֲהַלְלֶךָ :
כִּי יִרְאִי יְהוָה הַלְלוּהוּ כָּל יַרְעֵי יַעֲקֹב
בְּבִרְוָהוּ וּגְדוֹל מַמְנוֹ בְּלִיזְעֵי יִשְׂרָאֵל :
כִּי בִּי לֹא-בָהָה וְלֹא שִׁקְץ עֲנֹת עֲנִי
וְלֹא-הִסְתִּיר פְּנֵי מַמְנוֹ וּבִשְׁעוֹ
אֵלָיו שָׁמַע : כו מאתך תהלתך בקהל
רַב נְדָרֵי אֲשֶׁלְּסַנְגֵּד יִרְאִיו : כז יאכלו
עַמִּים וַיִּשְׁבְּעוּ יְהַלְלוּ יְהוָה דְּרֵשֵׁי
יְחִי לְבַבְכֶם לְעַד : כח יזכרו וישוכו
אֶל-יְהוָה כָּל-אֲפִסֵּי-אָרֶץ וַיִּשְׁתַּחֲוּ
לְפָנָי כָּל-מִשְׁפְּחוֹת גּוֹיִם : כט כי
לְיְהוָה הַמְּלוֹכָה וּמוֹשֵׁל בְּגוֹיִם :
ל אָכְלוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּ וּבְלִיזְעֵי יִשְׂרָאֵל
לְפָנָיו יִכְרְעוּ כָּל-יְיָדָי עַפְר וְנִפְשׁוּ
לֹא חִיָּה : לא זרע יעבדו ו יוספר
לְאֲדָנָי לְדוֹר : לב יצאו ויזרו צדקתו
לְעַם נוֹלַד בִּי עֲשֵׂה :
כג * מוזמר לדוד יהוה רעי לא
אחסר : ב בנאות דשא ירביצני על

רַחֲמֵי דְגוֹשְׁמֵי : כב פרוקני
מִפְּנֵי אֲרִיא וּמִגְּבֻרַת דְּחַקִּיפִין
וְדַמִּין בְּרִימָנָא קַבְּלִימָא צְלוֹתֵי :
כג אחי גבורת שמך לאחי
בְּמִצַּע פְּנֵי שְׂמָתָא אֲשֶׁבַחְתָּךְ :
כד דחליא דיי שפחו קדמוי כד
זרעא דיעקב הבו ליה יקר
ואדעזעו מניה כד זרעא
דישראל : כה מסוד דקא במר
וקא שאם צלותהון דעגני וקא
סדיק שכינתיה מביגיהון
ובצלותהון קדמוי מקבד :
כו מנה תושבחתו בגבישת
סניעת עמא נדרי אשלים
קביל דחלוי : כז ייכלון ענותני
וישבעון ישפחו קדמוי דתבעין
ליה ישרי רוח גבואה ברעיוני
קבון לעמין : כח דפרון
גסוי ויתבון קדם יי קל מימי
ארעא ויסגדו קדמך כל גיטת
עממיא : כט מסוד דמן קדם
יי מלכותא ושלים בעממיא :
ל סעודו וסגדו כל דדוני ארעא
קדמוי יתנון קל גחתין בי
קבורתא ונפש רשיעא לא
יתיי : לא זרעיה דאברהם
יפלוהון קדמוי ויתוון ביה
גבורתא דיי דררא בתראה : לב יתבון בגיהון ויתנון צדקתיה לעמיה דעתיד למיכד
פרישן דעבד : * תושבחתא לדוד יי זן ית עמיה בגבורא לא חסרו כולא :
ב באתר ציחאת פדינת דחאין ישריני על

(כב) הושיעני מפי ארצה . זה האמוראי אשר כבוכה ארצו גבוה (שמוס כ') שלשים ואחד מלכי' : (כג) אספרה שמך לפני כל בנהאספה כל כנסיותיו וכן אומר ל'ס יראי ה' הללוהו אלו כגרים וכל זרע ישקך : (כד) יגורו . ענינה שבמקרא לבן זעקו : ועוד יש למקור ענות לשון הכנעה כמו (שמות ו') לצנות מפני . שהוא כנעה ומתפלל למלך : (כו) יאכלו עמים . לעת בגאולה . לזמות המשיח : ויהי לכנעם לעד . כל זה אומר למיחס : (כז) יזכרו וישוכו אל ה' . זכרו האומות הרעש שנאלצתו כשראו את הטובים וישוכו אל ה' : (כח) כי לכה' המלוכה . כי יראו שחזרת לך המלוכה והממשלה : (ל) אכלו והשתחויו כל דשני ארץ . כרי זה מקרא מפורסם אכלו עמים כל דשני ארץ והשתחויו לה' בהלל והודאה על הטובה . דשני ארץ טוב חלב כארץ כל זה יראו חסדי הארץ וישוכו אל ה' לפניו ירש . או כל מהו הרשעים מחוק גיהנם ולא ירחם עליהם להיות את נפשם מגיהנם : ונפשו . של כל אחד ואחד : לא יחיה . לא יחיה . רבותיו דרשו מן המקרא הזה שבמקום למי חיתתם בשעת טיולת נשמה רוחני פני עבדי : (לא) זרע יעבדו וגו' . זרע ישראל אשר תמיד שנידים אותו : יוספר לה' לדור . כיום המקרא ודרשו יוספר לדור אחרון לשם ה' ולשכח את אשר עשה לאותו זרע : (לב) יצאו . הראשונים ויזרו דקתו לשם כבוד כי שש לבס דקדק : (לג) מוזמר לדוד . אמרו רבותינו כל מקום שנאמר מוזמר לדוד ונח"ל שרה עליו שכונה מוזמר להבית רוח הקודש לדוד . וכל שנאמר בו לדוד מוזמר שרה עליו עבדי ונח"ל אמר שרה : ה' רועי . במדבר הזה שאני כולך בו בטוח אני שלא אחסר כלום : (לד) כנאות דשא . כנה דשאן לפי שהחיל לדמות מוזמותיו למרעה בהמה שאמר ה' רועי נופל על כלשון של ה' רועי נאות דשא

ששע' בקריאה וס' זה עני קרא וה' שמע . זקרו וה' שמע ומכל . כי לא בזה חל שקץ ענות עני . ויג' להם מיכיהו וס' בלשון ארמי מבידו צוח מסביבא ואיתבדו : מזמור לדוד ח' ר"ס וס' נמסר לעיל ביוש סיפרא ס' ג' :

תולדות אהרן יראי ס' . פקדס שמר עד : למיו יכשו . מש : זרע יעבדו . סוסה כ פנהדין פנ : (שניעית לט) : מוזמר לדוד . פסחים ק"ז : רועי . זוכר תחומם :

יכרשו כל ירדי עפר וטעם ונפשו לא חיה על דרך כנות צדקתו עליו שור כי אחד מהם לא יוכל להיות נפשו וזה רמז כי תאחד נפשו בהם ויהי לכנעם לעד : (לא) זרע . וי' לפניו גם וי' ועבדו שג אל כי לה' המלוכה והטעם כמו וחסד ה' משולם זרע עולם על יראיו וככה בני עבדיך ישכנו ותחסר מלת אשר כמו שם לכנעם שלם כאילו הוא זרע אשר יעבדו וזה כהן על כן אחריו יביאו על דרך דור הולך ודור בל : (לב) לשם נולד . הוא דור שלישי וטעם צדקתו על דרך דקתו עומדת לעד גם בשלם ה' : (לג) מוזמר לדוד ה' רועי לא אחסר . זה המוזמר נכבד ודמה עמנו כשה שמשעמנו על הרועה והנה השם הוא הרועה אותו על כן לא אחסר כל והטע' לא יחסר לי מה שאני צריך כדרך מלא : (כ) בנאות . הטעם שימצא

מצודת הוד

לכבד למפר מוח והוא הקבר : (י) כלבים . נותכים כלכלים : כארי . ישכרו ידי ורגלי כמו כארי המשבר עממות הכערף כסוי : (יח) אספר . מגודל סרוון בולמים עממותי עד שאוכל לספרם וסוכאי מסוכלים כי דרך גזיון ונקמה : (יט) יחלקו . מספטיים מעלי וחלקים ביניהם : ועל לבושי . כהל סדנר במ"ט : (כ) אילוחי . אחם חקיק פשר לשרתי : (כא) מיד כלב . מדואג הסוחר כלכל : (כב) עניתני . סלה משולם ענית לי לסילמי לום הושיעני גם עתה : (כג) אספרה . או אספר סנס ברכים : (כד) יראי ה' . כה אומר לשם אחם יראי ה' סללו לוחו : (כה) כי לא בזה . על שלא בזה סכנתה בעני : ובשש . אבל כשמשק אל ה' שמוע אליו : (כו) מאתך וגו' . ר"ה למר מה שמשלך בקהל רב נאה היה מאתך בעבור הושיעני מעשית לי ולזו סנדריים סנדריה בעת זרם אשלים נגד יראיו לפרסם סנס : (כז) יאכלו . פונחי שלמי סה ד' אר אביא לה' : יחי . ר"ה למר ישתחו כלכלים לעד כי סעיר כאלו לנו מה כמ"ם כנכל סכרמלי וימת לנו (ש"א כ"ה) : (כח) יי כרו . בגודל סלאי ה' וישוכו כולם אליו : (כט) כי לה' המלוכה . ר"ה למר הכל יכירו אפר לה' המלוכה והוא מושל בכל כגוים : (ל) כל דשני ארץ . כל עממיא וב יראים כאשר יאכלו פה

מצודת ציון

(לקמן ס"ח) : (כא) יסדתי . גשמי שסיה יחדה מול חלקי סגוף וכחתי וכן מכתיבים יסדתי (לקמן ל"ט) : (כד) יגורו . יספדו : (כה) שקץ . ענין טעוה : עתה . הכנעה כמו לשנות מפני (שמו"ט) : (כח) אספי . קלות : (ל) דשני . מלשון דשן ושמן : כב (כ) בנאות . ענין מדור כמו נאות השלש (ירמיהו ל"ט) : ירביצו . ענין השכינס למה : יאלטי . ענין הסנה כמו נאלת כעוד (שמות טו)

ר"ל

דורשו : (ז) שאו שערי ראשכים . בימי שלמה בנו כשנבא להכניס ארון לביית קדשי הקדשים ודבקו שערים זו בזו אמר כ"ד רגנות ולא נענה עד שאתר (ד"ה כו) אל תשג פני משיח וזכה לחסדי דוד עבדך : (ט) פתחי עולם . פתחים שקדושתן שלמות : (ח) נפשי אשא . אכוון לני : (ג) הכוונדים . ריקס . הכוונדים

שכ לנכח השם כי זה הדור הם מנקשי פניו . זרע יעקב ואין צורך לשי' אחר שאמר תחבר אמרו קדמוניו ז"ל כי זה רמו להכנס ארון אל כתוב למעלה במקו' קדשו וזה שאומר לשערי' ששם הארון נכון מכל הר גבוה ושאל בעבור הכבוד שישן שם וטעם שערים ופתחי עולם ששם רבים ופתחי עולם ששם עומדים לנכח בעור כבוד הכבוד וטעם מלך הכבוד שבעבורו היה כבוד הכבוד הגדול : (ח) מי . אם ישאל השואל מי זה מלך הכבוד התשובה ה' עוז וגבור שירא גבורתו בעשיו וילחם בעבור קדושו והנה העש' כי כשכין הכבוד בין ישראל ושבו לנטח כי לא יעמד מן האויב : (ט) שאו . פעם שני' רמו לשב הכבוד בבוא הגואל כי לא היה הכבוד כביט שני וראשכים הראשון בעבור אחר כאילו אמר ושאו פתחי עולם ראשכים : (י) מי . תוספת והוא בעבור שיטמה בית שלישי ולא הזכיר גבור מלחמה בעבור וכמתו חרבותם ללאתים והארץ תשקט מכל מלחמה וטעם ה' זכאות שיהיו אנשי הדור כמו מלאכי השם וטעם ה' זכאות כי נקרא השם ככה בעבור זכא השמים כאשר פירשתי לא בעבור זכא ישראל כאשר אמר בגאון : (א) לדור אלך ה' נפשי אשא . אמר רבי משה טעם נפשי אשא כדרך מנחה כמו וישא משאות והכנון בעיני שהוא כמו ואליו הוא נושא את נפשו לא לאחר : (ב) אלכי . יתכן להיות כ"ת כך בטחתי תחת הכי"ו כמו וי"ו ולמדתי תחת הכי"ו לו ככה נמצא והנה בטחתי כך לינני ראוי שאבוש : (ג) גס האמת והראוי שיבושו הכוונדים . ריקס כמו חסם והמה נוסף : (ד) דרכיך . הם דרכי השם והכוללת שגרא כדרך חכמה : ואורחותיך . על יד הכניו והם הארחות שניות : (ה) הדריכני . זה הסוס נכדו והטעם שינקש שיעורו השם כדרך האמת עד היותו רגיל וזה טעם ולמדתי כמו למוד מדבר כעגל לא לומד וטעם אלכי ושני שיושיעוהו מכל

פניך יעקב סלה : ז שאו שערים ו

ראשיכם והנשאו פתחי עולם

ויבוא מלך הכבוד : ח מירזה מלך

הכבוד יהוה עוזו וגבור יהוה גבור

מלחמה : ט שאו שערים וראשיכם

ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד :

מי הוא זה מלך הכבוד יהוה

צבאות הוא מלך הכבוד סלה :

כה * לדור אליך יהוה נפשי

אשוא : ב אלחי בך במתתי אל-

אבושה אלי עלצו אויבי לי : ג גם

פל קיוד לא יבשו יבשו הבוגרים

ריקס : ד דרכיך יהוה הודיעני

ארתותיך למדני : ה הדריכני

באמתך ולמדני כיראתה אליך

ישעי אותך קייתי בל-היום : ו זכר-

רחמיך יהוה וחסדך פי מעולם

המה : ז תפאות נעורי ונפשי אל-

תזכר כחסדך זכר-לי אמת למען

מובך יהוה : ח מובדי ישראל יהוה

עלבן יורה תפאים בדרךך : ט ידרך

עננים במשפט וילמד עננים דרכיך :

י בל-ארחות יהוה חסד ואמת

לנצרי בריתו וערתיו : י"א למען

את העניים ריקס - מנכסיהם כמו (לשול ז') ואחלצה צוררי ריקס : (ה) הדריכני . אדריכניו' כלעז : אחר קייתי כל היום . הוא העש' שיהא ווס לאומות ולינה לישראל : (ו) כי מעולם המה . יממות אדם הראשון שאמרת לו ביום אלכך ממנו מתת תמות (ראשית ב') ונתת לו יום משלך שהוא אלף שנים : (ז) כחסדך זכר לי . כרמלי לחסדך זכור לי אלו מעשים טובים שנידי : (ח) טוב וישר ה' . וחסן להדליק כריותיו : על כן יורה הטואים כדרך תשובה . ד"ל יורה הטואים כרונחם שנאמר תכין לך כדרך וגו' (דברים י"ט) מקלט מקלט כי כתוב על פרשת דרכים כו' כדליתא כמכות : (יא) למען שכן

זקפו תרעי בית מקדשא רישכון ואודקפו מעלני עלמא ויעור מדך יקירא : ח מן הוא דיכי מקבא יקירא יי עשין וגבר יי מרי גבורתא ועבד קרבא : ט זקופו תרעי גנתא דעדן רישכון ואודקפו מעלני עלמא ויעול מקבא יקירא : מן הוא דיכי מקבא יקירא יי צבאות הוא מלכא יקירא עלמין : * לדור קדמך יי נפשי אמור בעלו : ב אלהי בך אתרחצית לא אבהת לא יחדון בעלי דבבי עמי : ג ברם בך דסברין דך לא יבדתון יבדתו גוזזין וסריקיא : ד איי התך יי אודע יתי הקבתך אליך יתי : ה דברני בזכותך ואדפנני ארום את הוא אליה דפורקני יתקסברית פל יומא : ו אדבר רחמך יי ושבנותך ארום מן עלמא הגנון : ז חובי מקיותי ומרדי לא תדבר כשבוק אדבר לי אגנת משור סיבותך יי : ח סב ותריץ יי בגין בן מליף תיביא באורחא : ט מדריה ענותני בדינא ומליף ענותני אורחיה : י בך הקבתיה דיי סיבו קשומ לנפרי קימיה אדחתיה : יא מן בגלל שמוך

דבר שימנעו ללכת בדרך האמת כי אין לי מי אקוב וולתך : (ו) זכור . מבקש רחמי וחסדיו שלא ינמלנו על מעשיו הקדמונים שמשכו עד עתה ללכוד דרכי השם נאמ' על כן אחריו חטאות ושערי הסעש שיאל הסעש מחתה הרשות והעד על כל דבר פשע ומטעם חסדך בעבור כי אחת מקור החסד ומבוע הטוב על כן אחריו טוב ופתחת כבי"ת כדרך שהוא דרך השם כאשר החל דרכיך ה' הודיעני וכנה יורה החטאים אי זה הדרך הישר והטובים ידריכס בדרכו וירגילם עד שיהיה להם חוק ומשפט : (ז) כל ארמות ה' . כתחלה חסד ואחריו כן אמת : לנוצרי בריתו . על דרך נוצר חסד לאלפים : (יא) למען . כי רב הוא . אף על פי שהוא

ראשיכם ו' בקריאה ופי' ראשכים אל הפרעו ובגדיכם . אתם נצבים היום . את הבאים ואת ראשיכם הדורים . ומאריכם על ראשיכם . שאו שערים . וחברו : כי הוא זה ג' דסמכו וסי' כי הוא זה ערב את לבו . סי הוא זה מלך הכבוד התיניא . סי הוא זה חיי זה הוא אשר בלאו : לדור ב' פשעם פור כסיפרא וסי' לדור אליך ה' נפשי אשא . לדור אליך ה' אקרא : הבוגרים ה' מיל בליש' בקיאל וסי' ונג' כוגרי' בגרו למה תביס בוגרים . יבושו הבוגרים ריקס . ורשעים מארץ יכרתו . אף היא כחפה תארב : אמת מ"ב פתרון באתנהא בספרא וסי' נמסר במס"ד בערך פתח : ועדותיו ה' בליש' וסי' נמסר בסוד ומתרגו :

תולדות אהרן שאו שערים . שנת ז' ספסא ח ר"ס לג סהדקין קו וכל ספסא (ר"ס עג) : שאו שערים . ר"ס שס מ"ק ס כהדקין ס ספסא ח ר"ס : תפאת נעורי . שקידה שער סו : סוב וישר . מכות . שקידה שער סו (מכות א') :

מצורת דוד

זרע יעקב ראשכים לנכש פניך לעולם ולבא לביית המקדש : (ז) שאו . אחש שערי בית המקדש סנה לכס יהיה נשיאה וסרמת ראש וגדולה יחירה : והנשאו . כפל הדבר לגדול הסתפאות : פתחי עולם . כן יקרא פתחי בית המקדש כי המשכן לא היה קבוע במקום אחד אבל בית המקדש קבע במקומו עד עולם וכן נאמר מכן לשבת שולמים לביית המקדש לשמע אל הרנס ואל הסתפא מן הכניס בו : (ח) מי זה . כאומר ואם תשאלו מי זה מלך הכבוד אשיב לכם שהוא ה' החק הבטור : גבור מלחמה . מתגבר הוא על הלוותים עם אויביו : (ט) שאו וגו' . כפל הדבר כדרך המשוררים ויתכן שהאחד אמר על בית ראשון והשני על בית השני כי ציית השני לא שרחה השכינים : (י) ה' צבאות . השושל נכבדות משלה ומטה : ס"ה . עד עולם הוא מלך הכבוד : כ"ה (א) נפשי אשא . אמסור נפשי לך למנה : (ז) כך נפחתי . סואלי ונפחתי כך ידעתי שלא אבוש ולא ישמחו אויבי במשלתי : (ג) גם . או גם כל המקיים לך לא יבושו מן השלפונים כי יראו כי יש חקיהם : הכוונדים . אבל הכוונדים בריעיסם חסם הם יבושו : (ה) הדריכני . ריגס לומר למדני לדעת אמתת דרכך לפי שאזע משיעי ואלך אקיס לזע למדני דרכך ואליך בך ואסייה ראוי לתעם : (ו) המה . חסדיך ורחמיך : (ז) כחסדך וגו' . אחס ה' כפי מדת חסדך זכור ר"ל זכור מעשיו הטובים המביאים מרחח חסד : למען טובך . עשה למען מדת טובך : (ח) טוב וישר ה' . ורואם הוא לסיב לכל ע"כ מלמד הוא את החוטאים ומזהירם ללכת בדרך הכינון : (ט) ידרך . מדרך את העניים לאחז בדרכיכם כמשפט הראשון ולא יסורו ממנה ומלמדם עד לאחז בדרכי ה' וכמ"ס ר"ל מה הוא רחום וגו' : (י) לנוצרי . לשלם חסד לשומרי בריתו ועדותיו : (יא) למען שמך ה' . הסודע על הרחמים : כי רב הוא (תהלים) 5

מצודת ציון

א' : (ח) שוח . מלשון שח וחחק : כ"ה (א) אשא . ענין מנחה . דודון כמו וישא משאות מנחת פניו (בראשית מ"ד) : (ג) ריקס . נחמס וכן ואחלצה צוררי ריקס (לשול ז') : (ה) הדריכני . מלשון דרך : (ח) חיורכ . ילמד : (ט) ידרך . מלשון דרך : ועי' כ"ה (ח) : (ח) מ"כ ח' : ויבוא מלך הכבוד . כי ה' שהוא המלך אשר בו כל הכבוד הוא יבוא בכס מלכותו לשמע אל הרנס ואל הסתפא מן הכניס בו : (ח) מי זה . כאומר ואם תשאלו מי זה מלך הכבוד אשיב לכם שהוא ה' החק הבטור : גבור מלחמה . מתגבר הוא על הלוותים עם אויביו : (ט) שאו וגו' . כפל הדבר כדרך המשוררים ויתכן שהאחד אמר על בית ראשון והשני על בית השני כי ציית השני לא שרחה השכינים : (י) ה' צבאות . השושל נכבדות משלה ומטה : ס"ה . עד עולם הוא מלך הכבוד : כ"ה (א) נפשי אשא . אמסור נפשי לך למנה : (ז) כך נפחתי . סואלי ונפחתי כך ידעתי שלא אבוש ולא ישמחו אויבי במשלתי : (ג) גם . או גם כל המקיים לך לא יבושו מן השלפונים כי יראו כי יש חקיהם : הכוונדים . אבל הכוונדים בריעיסם חסם הם יבושו : (ה) הדריכני . ריגס לומר למדני לדעת אמתת דרכך לפי שאזע משיעי ואלך אקיס לזע למדני דרכך ואליך בך ואסייה ראוי לתעם : (ו) המה . חסדיך ורחמיך : (ז) כחסדך וגו' . אחס ה' כפי מדת חסדך זכור ר"ל זכור מעשיו הטובים המביאים מרחח חסד : למען טובך . עשה למען מדת טובך : (ח) טוב וישר ה' . ורואם הוא לסיב לכל ע"כ מלמד הוא את החוטאים ומזהירם ללכת בדרך הכינון : (ט) ידרך . מדרך את העניים לאחז בדרכיכם כמשפט הראשון ולא יסורו ממנה ומלמדם עד לאחז בדרכי ה' וכמ"ס ר"ל מה הוא רחום וגו' : (י) לנוצרי . לשלם חסד לשומרי בריתו ועדותיו : (יא) למען שמך ה' . הסודע על הרחמים : כי רב הוא (תהלים) 5

רז כדרך כי עם קשה שרץ כי טמא לך . ויש אומרים למען ארבע שמך והכונן שידוע ששך סלח : (יב) מי האיש . הוא הנכבד כמו ומוקת והיית לנפש והטעם כי יראת השם תביאנו אל הדרך שיכחד זכ : (יג) נפשו . טעם נפשו כדוד כי נפש כל בשר דמו תליון כמו תשכב והטעם כי עד יום מותו יהיה בעולם הזה בטוב ויש אומרים כי זה רמז לחיי נשמתו ומהיה בטוב : (יד) סוד . סודות האלהים לא יתגלו כי אם ליראיו ואף כי אחי תתליון נפשו ואמר ליראיו כאשר החל יראה ה' : (טו) עיני . הכוון בשני כי טעם מרשת רגלי תלות היצר הרע והכשמה נתפסת ברשת התאווה וזה דרך משל ואם השם לא יעוררו אף לאל דיוו ללאת מרשע על כן הוא יוציא : (טז) פנה . כי הכשמה יחידה וככה הלך וטעם עני בעבור חסרון כמו לעמוד כנגד התאוה : (יז) צרות לבני . הוא השכל הטוב בלב על כן נקרא בשמו והרה בו טעם עומד והטעם שהם רבות ויש אומרים כי לבני פטול והוא רחוק כי אחריו ממזוקותי : (יח) ראה עיני . מן עיני ורב עמלי למנוע טעמי מן התאוה : ושא לכל חטאתי . טעמו : (יט) ראה . ועוד שאספד מליני חנם שישנאוני והיו סבה שלא אלמד דרכיך : (כ) שמרה . אל אכזב . מאשר אקוב להיות עבד השם : (כא) חוס . חוס לבנו ויושר מעשו יצרכו שלא ילך כדרך עקש גם נכון הוא שיצרכו מן האויבים על כן אחריו סדה וכמו שהסלל שהשם יצרכו ואל ימשלו בו שונאיו כן יסדה כל ישראל : (כב) לדוד סטני . אמר רני משה כי טעם סטני קח משפטו ועשה לו דין מחויבי הנכון אשני טעמו קח דיון ממני אם נסה לני מאחרך על כן כי אני בתומי כמו תמים תהיה : ובה בטחתי . שימורני להיות לבני שלם על כן לא מדעתי : (כג) כחני . ידוע כי השם יודע הכשמות והכש הטעם כי אחי תדע לבני כדיון הכסף : (ג) כי . כאילו אני רואה חסדך לשלם לבני שני : והתהלכתי כדרך להרגיל כדרך ותהלך חנוך : באמתך . מדך האמת : (ד) לא . מתי שוא . העך דרך האמת : נעלמים מגורת ונעלם דבר שיטעו דברים לא כן בסתר ויש אומרים מגורת עלם שהוא אובד השחוק והלעג : (ה) שנאתי . הזכיר לא ישנתי ואחר כן הביאה לא

שך . הרז סלח לעמי : כי רז הוא . כי נאה לרז לסלוח מן רז : (יב) מי זה האיש יראה ה' . כקב"ה יורנו כדרך שהוא יבחר תליון . כשילין נקבר תליון בטובה נפשו : (יג) נפשו נפשו כי ולנגדן אני יחיד לסיכך פנה אלי ומנני כי תפלתו צריכה לתשועת כל ישראל : (יח) ראה עיני ועמלי . ועל דיהם שא לכל חטאתי : (יט) ושנאת חמם . שלא כדון : (כא) יצרוני . ושמרוני : (כב) סטני ה' . וכמקום אחר הוא אומר אל תבא כמשפט וגו' (לקמן קמ"ג) אמר דוד כשאתה דן את כרשעים שפטני כי לפי הרשעים אני צדיק וכשאתה דן את הצדיקים אל תביאני כמשפט : (ד) ועם נעלמים . הנכנסין בסתר לעשות במחשך מעשיכם : לא אכזב . איני רגיל לבוא ולכנס במחשכים : (ו) נקיון . שאין גזל במצות שאני מקיים לולב בגזול פטול : (ז) לשמע . כמו להשמיע : כל נפלאותיך . כמו הלל שיש בו לשמור ויש בו לגזול ויש בו לימות המשיח ויש בו למתיר לבא : ומכ

י ויתשבוק לחזבי ארום בני הוא : יב מן הוא דין גברא ידחיל מן קדם יי ילפניה באורחא דאתרעו : יג נפשיה בשיבותא תבית ובגוי יחסנו ארעא : יד רוא דוי גליא דדחלו וקנמיה דאודעותהון : טו עיני מסתבלין תדיבא קדם יי ארום הוא יפיק ממצדתא רגלי : טז אסתבי דותי וחוס עלי מטול דיחדי ועניא אנא : יז עקתיך דלכבי שתן משגוקי אפק יתי : יח חמי סגופי וסרחי ושבוק לכוהדון חלבי : יט חמי בעלי דכבי ארום סניעו וסנאתה דתפופין סנו יתי : כ מור נפשי ושוב יתי לא אבתת מטול דסברית לך : כא שגיימותא ותריצותא יסורני ארום סברית במימרה : כב פרוק יי ית ישראל מכל עקתוי : * דוד דון יתי יי ארום בשלמותי אנא תלכות ובוי סברית לא אודעו : כ בחון יתי יי ונסי יתי סגין כדיתי ורעיוני : ג מטול דמוכך קביר עיני ותלכת בקוששך : ד לא אסתברית עם גברי שקרא ועם מסמרין לאבאשא לא אעול : ה סניתי כנישת מבאישין ועם רשיעא לא אסתתר : ו אקדיש בזכותא אדי ואחרית ית מדבחה יי : ז ראשמעא בקל שבחא ולאשתעא כר פרישותך : יי רחמימת מדור בית קדשה ואתר משכן יתך : ט לא תבגוש עמתי ברא נפשי ועם אנשי שדן דמא תי :

שמך יהוה וסלת לעוני פי רב דוא : יב מיייה האיש ירא יהוה יורנו כדרך יבחר : יג נפשו במוב תליון ורעו יירש ארץ : יד סוד יהוה ליראיו ובריתו להודיעם : טו עיני תמיד אל יהוה פי הוא יוציא מרשת רגלי : טז פנה אלי ותנני כייחיד ועני אני : ז צרות לבני הרחיבו ממזוקותי הוציאני : יח ראה עיני ועמלי ושא לכל חטאתי : יט ראה איבי בידפו ושנאת חמם שנאוני : כ שמרה נפשי והצילני אל אבוש בייחסיתי כה : כא תם יישר יצרוני פי קויתך : כב פנה אלהים את ישראל מכל צרותיו : כג לדוד ושמעני יהוה פי אני בתמי הלכתי וביהוה פמחתי לא אמעד : כ בתנני יהוה ונסני צרופה כליזתי ולפי : ג פי חסדה לנגד עיני ותתהלכתי באמתך : ד לא ישכתי עם מתי שוא ועם נעלמים לא אבוא : ה שנאתי קהל מרעים ועם רשעים לא אשב : ו ארתן בגפון כפי ואסבבה את מזבחך יהוה : ז לשמע בקול תודה ולספר כל נפלאותיך : ח יהוה אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך : ט אל תאסף עם תשאים נפשי ועם לא תבגוש עמתי ברא נפשי ועם אנשי שדן דמא תי :

יבד ה' קמיון וסי' נסמר ביהאשע סג' סי' ט' : בטוב ד' רשעים בקריאה וסי' לא יחליפנו ולא יכיר אתו טוב . ביום טובה היה בטוב . לכה בו אנכבה במטות . נפשו כמוב תליון ורעו יירש ארץ : ושא ג' בקריאה וסי' עלה ראש השנה ושא ענין ימח . ושא את מספר שמורתם דפקוד כל זכר . ושא לכל חטאתי : לרוד ד' במשע בסיפרא וסי' לרוד שפטי ה' . ה' אורי וישעי . ריבה ה' את יקבי לחם . אל תתיר במרעים . לרוד ברבי נפש . לרוד אודך בכל לבי . לרוד ברוד ה' צווי : ומקום ג' וסי' ומקום רגלי אבד . ומקום משכן כבודך . ומקום הצדק שמה הרשע :

תולדות אהרן מי זס . עקדים מד ס' : סוד ה' . שנת עז תניגס ס' ס' ד' י סנהדרין מת נדס כ ייסד ד וזכר סקודי (ס' ס' ו') : פנה אלי . וזכר לך לך : כחני ס' . סנהדר' ק' : ארתן . כרבות ס' וזכר וינא : אל תאסף . עקדים שמר כב (ס' ס' ג) :

מצורת ציון : (ס) ועני . ראה לומר מוכתב : (י) ממזוקותי . מלשון זקא וזרס : (יח) ושא . ענין מפילס ופליחס : (יט) רבו גדלו : כו (א) חמס . ענין כחלקס והכשמה ממקום : (ד) מתי . אכני כמו מתי מספר (כרשית ל'ד) : (ח) משון . מדור : מאסף . ענין מיתס :

מצורת דוד

הוא . אף ששני גדול ורב : (יב) מי זס . מי שירא מס' ובוחר בטוב אז ה' תלמדו ללכת כדרך שנחר וכמ"ס ר"ל הכא לפרס מטייעין לו : (יג) תליון . כשימות וישכב נקבר תנוו נפשו בטוב ובזכותו ילינת זרעו ויירשו ארץ : (יד) ליראיו . מנגל ליראיו : ובריתו . החורה שחונסו צברית יגלס לפס לארדיעם : (טו) כי סוף וגו' . ולוא עיני אליו נבטוח בו כי יש תקים : (טז) כי יחיד . ראה לומר פון לי אובד ורית כי כולם זיי עלי : (יח) צרות לבני . סנחות אשך בלכני סעס מתרחים וסולכים לזא אשאל

(ו) כי אזי ואמי. שכי סנות כואי בעולם. כזה עזובי צמותא וחסה אסכתני
חמיר ואם הוא לשון עמיד כדרך נחתי כסף השדה קח ממני ועשו עגל חרבר:
(יא) כורני. אמר אחד מחכמי לב כרונס להתגבר על גולאי ויוסף בעבודת
הס: (יב) נכפש. בתאותם שאלט נכפש: ויפח. מדבר חמס כמו יפוח:
(יג) לולא. זה קשור באשר
לפניו כמעט וימשלו ני שגלי
לולי האמנתי כשם ואמרת
לנפש קוק אל ה' אז יחברר
יושר דברי שהייתי מוכיח
ואמרת קוק אל ה': (יד) חוק
ויחמץ לבך. פועל יוצא והטעם
כי השם יחמץ לבך וטעם וקוי
אל ה' תמיד בראשו' ובלאחריו:
(טו) לדוד אליך ה' אקרא. זה
המומר חנרו דוד או אחד
מהמוררים עליו. אמר צורי
לנגד יורדי צור ומלת תחרש
מזורת דומיה ואמרו אל תחרש
על רשך רעה להפריש בינות
הטעמים כי השרש הוא אחד:
(טז) קמע. נכשאי. אל מקום
החרון יקראו דביר: (ג) אל:
חסכני סנות שאתערב עם
רשעים ואמחש עמם: (ד) חן.
כפעלם. כנגד פועלי חן:
(ה) כי. פטולות השם כנגד
פעלם: ואל מעשה ידיו. כנגד
מעשה ידיהם והטעם אילו היו
מכונים פעולות השם לא היו
פועלי חן כי ידעו כי השם
יברסם ויש אומרים שזאת תפלה
לו דרך נבואה וטעם ולא יבנס
שיפלו ולא יקומו עוד: (ו) ברוך.
בדרך נבואה כי נשמע תפלתו
והוא שמע קול תחנוני על דרך
ותבוא אלך תפלתו: (ז) ה'.
לפי דמיונו כן בטחולו כדוד
ועור יו רבים כי הוא כזה לכס:
ומשירו. כמו בשירי הסך וכי תר
בכשר ובלחם ואמר רבי משה
הכחן יותר מזה הסיר אהרנו:
(ח) ה' עז. טעם למו לעזורי
כי השם הוא עז. לעזורים ומעו
לנעור והוא משתחו דוד ר' משה
אמר כי עז למו כמו לו וכמו
נגע למו ואינו כעון כי למו שז
אל עכד ה' ולעמו: (ט) כושיעה.
בעבור שהכיר כי השם היה עזו
ועליו לבו התפלל שירעה את יו'
על כן הושיע וכך להוסיף השם
עליהם וישמחם כמו הר עק על
כן ורעם ונשאל כלומר שישמחם
במקו' נבוכ שלא הוכלנה החיות
להיקים רבני משה אמר כי
ונשאל שיחן להם צרכם כדרך
וישאלו אנשי מקומו:
(י) מזמור: (ב) כבו לה' בני
אלים. כבו אולי תשתנה תנועת
הה"א

ויט כמים (לעול ו'ח): (ו) כי אזי ואמי עזובי. נשעת תשמיש להנחלון
נחמינו כיוון נגמרו הנחלון זה כוכך פניו אינך וזה כוכך פניו אינך: (ז) ה'
ואכפני. כקנ"ה שומר את הטיפה וצר את השומר: (יב) נכפש צרי.
נחלות שונאי להיות תאותם מתקיימת עליו: ויפח חמס. דוברי רעה
לשון אחר לשון מוקש
(סא"ל): (יג) לולא כאלמתי
וגו'. אם לא שהאמנתי בכקב"ה
נכר קמו יו אחס עדי שקר
וכלוני. לולא נקוד עליו למדרש
שדרשו רבותינו יודע אזי שאתה
נותן שכר לזדוקים לעולם כבא
אכל אזי יודע אם יש לי חלק'
שחמס אם לא: (יד) וקוי אל
ה'. ואם לא התקנל תפלתך
חזור וקוי: (ג) אל תמשכני.
אל חרנינו טס רשעים
אטרירא"ש מו"י כלעו:
(ו) ומשירי אהרנו. ומש כיה
כדודים ה' עז למו ללוחן
לחלוין כן בטח שמעו ישועת
משירי חו: (ט) ורעם. לשון
מרעם: (א) כבו לה'. ככינו
לה' וכינו לו אחס בני אילי
בארץ מכלן שאומרים אבות.
ומחם חר כבו לשון מתיב:
אלים שרים (סא"ל): כבו לה'
כבוד

תשובתני אלהי ישעי: יי אבי ואמי
עזובני ויהוה יאספני: יי הורני
יהוה ירפך וינחני בארץ מישור
למען שררי: יי אליהנני בנפש
צרי כי קמו בני עדי שקר ויפתחמם:
לולא האמנתי לראות במזב
יהוה בארץ חיים: יי קנה אליהוה
חוק ויאמץ לבך וקנה אליהוה:
כח * לדוד אליה יהוה אקרא
צורי אל החרש לפניו פן החשה
מפני ונמשלתי עם יורדי בור:
ב שמע קול התנוני בשועי אליה
בנשאי ידיו אל דביר קושף:
אל המשכני עם רשעים ועם
פעלי חן דברי שלום עסרעיהם
ורעה בלבבם: יי תן להם פפעלם
וכרע מעלליהם כמעשה ידיהם תן
להם האש גמולם להם: ה פיו לא
יבינו ארפעלת יהוה ואל מעשה
ידיו יהדסם ולא יבנם: יי ברוך
יהוה כי שמע קול התנוני: יי יהוה
עז ומנני פו במח לפני ונעזרתי
וי עלו לפני ומשירי אהרנו: ה יהוה
עזלמו ומעזו ישועות משיתו הוא:
ה הושיעה ו את עמך וברך את
נחלתך ורעם ונשאלם עד העולם:
כח * מזמור לדוד תבו ליהוה
בני אלים תבו ליהוה פבור ועז:

לולא דוד מן מ"ו נקודות בקריאה
ומי' בסדר כדבר סיני: יי כ"א
ומי' נמסר לעול בסוף סי' י"ח:
ורעה מ' בקריאה ו' בינין וגו' פנין
ומי' ורעה עינך בארץ האביון.
ורעה יך זאת דשמואל. ורעה לא
תמצא כך מימך ראוביל. ונשבע
לחם. ונודה פובים. אל המשכני
עם רשעים. גם זה הבל ורעה רבה.
וגו' מבין ומי' ועמר ורעה בעו ה'.
ורעה אתהן את עבדי דוד. ורעה
הפרמל ותבשן: זכר ג' ומי'
השקפת כמעון. ועתה החל וברך
דשמואל. הושיעה את עמך וברך.
אניך: אלים ו' כתובים כן בנביאים
וכתובים. ומי' תחובים באלים.
הבו לה' בני אלים. ידמה לה' בבני
אלים. משתחו יגורו אלים. ועל אל
אלים ידבר. ויבחה לה' וכדורש
ד"ה. ויודי האלים ושחבו האלים
ויורקו הם דד"ה:

תולדות אהרן. סנו לו'. נרמח
כח סכס נס ר"ס
לס מגיש יו עקידס שמר לד (נכרוב)
ח חמס סס):

סוית עורתי לוס גם פחם אל חסני: (ו) מזובני. לא נחנו לי די מחסרי: יאספני.
אסף אוהי אזי נחת לי די מחסרי: (י) למנן שוררי. כי כשאלת דברני ה'
ואענש עליו ישמעו שוררי ויאמרו ידיהם רמס: (יב) נכפש צרי. לכשיני בני הפוחס
ורעם: ויפח חמס. המדברים עלי דברי חמס: (יג) לולא. כאומר סנס כמעט
סיו מלנדים אחי אם לא עמד לי זכות כאלמנה שכלמתי נדבר ה' אשר כבמתי
לראות בטובו כוס פעלם: (יד) קוי. ואמרת אל נשאי קוי אל ה' וחוק נבנמחתי
וזכות כאלמנה כיה היא אשר עמד לי: וקוי וגו'. ככל סדבר להחמדת:
נעת כהכלס: (ז) אל תמשכני. לכיוח עמ: ודומס לנס כקבל סנמול: ורעם
אינס נוחים לב להנין פעולת ה' שמשלם לרעס כרעמח: יברסס. ולוס יברס לחס
לן גשיר מן השירים שאמרת: (ח) למו. לל חמימי לרנכללס: ומעו. וחוק ישועות של משיתו: (ט) נחלקך. ישראל שלקחה לך לנחלס: ורעם. רעס לוחס
נמרעס מוז וחן להס רוממות טד עולס: ב"ג (א בני אלים. הס כמלאכים:
הנו

מצודת דוד

מצודת ציון

תשובתני אלהי אקרא דפורקני:
מטור דאבא ואמא ישבקו
יתני יי ויגוש די: יי אלפני
יי אורחתך ודברני בהלכתא
תריצא מטול תושבתתי: יי
תמסרני ברעות מעיקי
ארום קמו עלי סהדי שקרא
וימלדי חפופא: יי ארורי
די הימנית למחמי בסובא
דיי בארעא דמי עקמא:
יי סבור עד יי תקוף ועלם
לך וסבור עליי: * לדוד
והך יי אנא אקרי תקיפי
לאת שתוק מני דקמא תשתוק
מני ואתמתלית עם גחתי
נובא: ב קבר בקר בעותי
במצויי לתך בד אפרוש
ידי בצלו קדם היבל קדשך:
ג דא תנגדעני עם רשיעא
ועם עבדי עזא די ממליון
שלמא עם חבריהון ובישתא
בלבדהון: יי רב דהון בעזבידהון
ובבישתא עזבידהון בעזבי
ידיהון פרע דהון אחיב
פורענותהון להון: ה מטול
דקא מתבינין לאורייתא דיי
ולעובדי אידוי יפגננון ולא
יבגנון: ו ברוך יי ארום כבך
קר צלותי: יי עושני ותריסי
ביה סבר. לפי ופעדני ודאיץ
לפי ומתושבתתי אודה
קדמוי: ה יי תקוף להון
ועושנא פורקנות משיתיה
הוא: * פרוק ית עמך וברך
ית אחסנתך זון להון וסובר
יתהון עד עקמא: * תושבתתא
לדוד הבון קדם יי תושבתתא כתי
מלאכיא בני אלים הבון

(יא) כורני. למדנו: שוררי. ענין הכעס וכן שאפו שוררי (לקמן ל"ו) ורעם לומר כאויבים המביטים
עלי בעין רעה: (יב) נכפש. כגון כמו אם יש את נפשכם (בראשית כ"ג): ויפח. ענין דבור
הכאה כהפחת רוח הספ: (יג) לולא. אם לא: בדרך חיים. זה בעולם נקרא ארץ חיים: (יד) ויאמץ.
ענין כח וחוק: ב"ג (א) זורי. רעה לומר חוקי: חמס. ענין שתיקה כמו וכתיב
יעקב (שם ל"ד) וכמו עת לחשות (קהלת ג') (ב) כשועי. בעיקר: דביר. הוא בית קדשי
הקדשים: (ו) ויעלון. וישמח: ב"ג (א) כבו. תנו כמו כבה את אשתי (בראשית כ"ט) רעה
לומר תנו כעס ואמרו כמו ולא נתן תפלה (איוב א'): אלים. חוקים כמו אילי עוואכ (שמות
כ"ז)
(א) סן חססה. סן כשהחמס ממני אהים נמשל עם יורדי צור: (ב) נכשאי ידיו. (ג)
נכשאי ידיו. חושנים נלכנס לעשות רע: (ד) חן להס. להרשעים הללו: כי לא יבינו.
ולא יבנס עוד אחס לחזור לקדמותם: (ו) כי שמע. אשר שאלתי לבל אפיס עם הרשעים
הללו בכת קנול כנמול: (ז) ויעלון לני. בעבור כעורם: ומשירי. אודס
לן גשיר מן השירים שאמרת: (ח) למו. לל חמימי לרנכללס: ומעו. וחוק ישועות של משיתו:
(ט) נחלקך. ישראל שלקחה לך לנחלס: ורעם. רעס לוחס
נמרעס מוז וחן להס רוממות טד עולס: ב"ג (א בני אלים. הס כמלאכים:
הנו

כבוד ועוז . מלאך שלומים גבורות : (ב) כבוד כמו . וז קדושת כהן .
 ויש נמוזר זה שמנה עשרה אזכרות וכנגדן תקנו י"ח זכרות : (ג) קול ה'
 על המים . על ים סוף ירעם משמים ה' וגו' (לעיל י"ח) : הרעים .
 סודמיטטאל"ש בלעז : (ד) קול ה' ככה . נשעת מתן תורה זמנא את קולו לפי כרן
 של ישראל הנאמר והאלהים

הכ"ח נעבור אות כגרון כמו את אשר תאפו אפו וכני אלוים הם הככבים וכעד
 כרן יחד ככני נקר ואחריו וירעו כל בני אלהים והטעם כפול טעם
 להזכיר הככבים כי כפי מערכתם ירדו בגשמים נעורת אלהים האלהים
 והזכיר פעם אחת הכו לה' כי כן תמיד על דרך נשאו זכרות ה' וטעם הכו
 לה' זכרות על דרך חנו עוז
 נעודו שהעוז והכבוד לשם לבדו
 ונעם והשתחוו כהשתחוה כעבד
 לאדוניו זכרותו לטעו' את אשר
 יאנו והטעם כי אין יכולת
 זכוכים לשנות את תנועתם
 ודרכי מערכתם : (ג) קול .
 הזכיר ה' נעבור כראות כחו
 ועוזו נעת רדת הגשם כאשר
 כתוב בלויב עושה גדולות עד
 אין חקר ואחריו הנותן מטר
 ונעבור כי הזכיר כבוד שמו
 קראו אל הכבוד הרעים וזה פי'
 קול ה' על המים וטעם ה' על
 מים רבי' שמביא רעם והיה מלת
 הרעם מושעת עמה ואחרת
 עמה : (ד) קול . ויש אזכרות
 ככה ששם השם בתולדת וככה
 נבדר ויש אזכרות בגופות יש
 לכס כח ונבדר הם הכרים
 כמו והדורים איישר ועל זה
 דרך יהיה השם תאר כאלו
 אחר כבעלי הכח על דרך ואני
 תפלה או פי' נבד הכתוב אחר
 זה קול ה' שזכר ארום והזכיר
 הארום נעבור היותם חזקים
 וטעם ארום הלגנון הם הידועים
 בארום : (ו) וירקידם . זה
 נבד ידוע ממעשה הרעם : כמו
 בן רחמי . בן תורים בן אמונות :
 (ז) קול ה' חוצב לכתוב את .
 אחר רבי משה זה רמו לאבן
 שהוא כדמות כדול התורפת
 וטעם חוצב שמצבס מהכור
 והטעם בדמיון כאלו חצבס
 ולפי דעתי שהטעם על הכרקים
 כדרך ועליון יתן קולו ואחריו
 ישלח חצו : (ח) קול ה' יחיל
 מדבר . דרך משל כמו תכאובו
 באכזבים או רמו לחיות המדבר
 כאשר יפרש : (ט) קול ה' וחולל אילות . והזכיר
 מדבר קדש נעבור היותו גדול ונורא והזכיר אילות כי לידתו קשה ופנה הרעם
 מחוללם והטעם יניא להם החיל מהרה ותלדנה בהפתח הרחם האיולה גם
 נעבור הפחד וטעם ויהפך יערות יגלה נפול האילות . וי"א כי טעם ובהיכלו
 השמי' כמו ה' כהיכל קדשו וטעם בהשוכים נו יתנו כבוד לשם ואומרים כמה
 גדול כבודך ואחרים אמרו כי הטעם על הכהנים והלוים העומדים להתפלל
 ור' משה אמר כי הטעם שהשוכים בהיכלו הוא בית המקדש ולא יפחדו כי השם
 יכבדם שלא יבא להם שום נזק נעבור הרעם על כן אחריו ה' למבול ישב והטעם
 ימלט אהרן כהן ה' . פסחים ק"ב ע"ד : ונפיקלו . ונחיים ק"ו : ה' עוז . זכרות ו' ופד
 ונחיים שם עקידה שער י"ג פ"א אהרן : ה' יבדך . מעלה יח עוקלין עת :

בְּהָבוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְּׁתַחֲוּ
 לַיהוָה בְּהַדְרַת־קִדְשׁ : ג קול יהוה
 עַל־תַּיִם אֶל־הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה
 עַל־מִים רַבִּים : ד קול־יהוה בַּבְּהָ
 קול יהוה בַּהַדְרַת : ה קול יהוה שֶׁבַר
 אַרְזִים וַיַּעֲבֵר יְהוָה אֶת־אֲרִזֵּי
 הַלְּבָנוֹן : ו וירקידם כְּמֹד־עַגֵּל לְבָנוֹן
 וְשִׁרְיוֹן כְּמֹד בְּרִיאִים : ז קול־יהוה
 חִצְב לַתְּבוֹת אֵשׁ : ח קול יהוה
 יחיל מִדְּבַר יחיל יהוה מִדְּבַר קִדְשׁ :
 ט קול יהוה ו יחולל אילות ויחשף
 יַעֲרֹת וּבַהֲיִכְלוֹ בָּלוּ אֲמַר כְּבוֹד :
 י יהוה לַמַּבּוּל יֵשֵׁב וַיֵּשֶׁב יְהוָה
 מִלֶּךְ לְעוֹלָם : יא יהוה עוֹ לַעֲמוֹ
 יתן יהוה יִבְרַךְ אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם :

קדם יי איקר ועשנא : ב הבון
 קדם יי איקר שמייה בגידו
 קדם יי בשבהורת קודשא :
 ג קלא דיי שמייע על מנא
 בתקופה איקריה אכבי יי עד
 מיין סגיאיין : ד קלא דיי
 שמייע בחיזא קלא דיי שמייע
 בשבהורא : ה קלא דיי מחבר
 ארניא ותבר מימרא דיי ית
 ארני דבגון : ו ושורגון היך
 עגל דבגן וסור פסרי פרוי
 היך בר רמנא : ז קלא דיי
 מימרא דיי מברא דיי נור : ח קלא
 דיי כרמש כדברא מרמש
 מימרא דיי מדברא דרקם :
 ט קלא דיי מכמין איקתאומיזית
 חות חורשא ובמקדשיה
 דעיד פוקדון שמשוי
 אמרין איקר קדמוי : י יי בדר
 שופנא יתיב על פורסי דדינא
 דמתפרע מגדון ויתבי יי על פורסי רחמותא ושייב ית נח ומדך עד בגוי לעלמי
 עמין : יא יי אוריתא לעמיה יתב יי יברך ית עמיה בשלם :

בכח ד' דגשים וסי' ימינה ה' נאדרי . בכח . הדימי בכח כולך מבשרת ירושלם . קול ה' בבח קול ה' בהדר .
 איש חל בכח : ישב ה' קמצים וסי' . שב נא עבדך וארת בעיני . לבני עמון 'בה אמר' . ובבושב לצים . ה' למבול
 ישב . ה' נכל זדקתיך : בשלם ב' . דגשים בקריאת וסי' בשלם שורד יבואנו . ה' יבדך את עמו בשלם .
 תולדות אהרן כהן ו . זכרות כס : קול ה' . פסחים ק"ב ע"ד וזכר זו (זכרות ה') : מדבר קדש . שבת פס :
 וחולל אילת . פסחים ק"ב עקידה מנ פי"ד : ונפיקלו . ונחיים ק"ו : ה' עוז . זכרות ו' ופד
 ונחיים שם עקידה שער י"ג פ"א אהרן : ה' יבדך . מעלה יח עוקלין עת :

בכח ד' דגשים וסי' ימינה ה' נאדרי . בכח . הדימי בכח כולך מבשרת ירושלם . קול ה' בבח קול ה' בהדר .
 איש חל בכח : ישב ה' קמצים וסי' . שב נא עבדך וארת בעיני . לבני עמון 'בה אמר' . ובבושב לצים . ה' למבול
 ישב . ה' נכל זדקתיך : בשלם ב' . דגשים בקריאת וסי' בשלם שורד יבואנו . ה' יבדך את עמו בשלם .
 תולדות אהרן כהן ו . זכרות כס : קול ה' . פסחים ק"ב ע"ד וזכר זו (זכרות ה') : מדבר קדש . שבת פס :
 וחולל אילת . פסחים ק"ב עקידה מנ פי"ד : ונפיקלו . ונחיים ק"ו : ה' עוז . זכרות ו' ופד
 ונחיים שם עקידה שער י"ג פ"א אהרן : ה' יבדך . מעלה יח עוקלין עת :

גבכו : ובהיכלו . שדינה כולו אומר כבוד . הכל יקלסוכו שם ואחריו ה' למבול
 ישב בגדולתו יחדי וגם עתה וישב ה' לבדו מלך לעולם . והאלילים כליל
 החלף . אבל לעמו יתן עוז וזכרת שלום . ורבותינו דרשוכו נחמן תורה שנתכחדו
 ומתכבלו האומות ואלו להם אלא בלעם ואחריו מה קול הכמון שמענו שמה
 מבול הוא לא להביא לעולם אחר להם כבד נשעט שלא יביא מבול אלא קול הכמון
 ששמעם . הקכ"ה נותן תורה לעמו :

בכח ד' דגשים וסי' ימינה ה' נאדרי . בכח . הדימי בכח כולך מבשרת ירושלם . קול ה' בבח קול ה' בהדר .
 איש חל בכח : ישב ה' קמצים וסי' . שב נא עבדך וארת בעיני . לבני עמון 'בה אמר' . ובבושב לצים . ה' למבול
 ישב . ה' נכל זדקתיך : בשלם ב' . דגשים בקריאת וסי' בשלם שורד יבואנו . ה' יבדך את עמו בשלם .
 תולדות אהרן כהן ו . זכרות כס : קול ה' . פסחים ק"ב ע"ד וזכר זו (זכרות ה') : מדבר קדש . שבת פס :
 וחולל אילת . פסחים ק"ב עקידה מנ פי"ד : ונפיקלו . ונחיים ק"ו : ה' עוז . זכרות ו' ופד
 ונחיים שם עקידה שער י"ג פ"א אהרן : ה' יבדך . מעלה יח עוקלין עת :

בכח ד' דגשים וסי' ימינה ה' נאדרי . בכח . הדימי בכח כולך מבשרת ירושלם . קול ה' בבח קול ה' בהדר .
 איש חל בכח : ישב ה' קמצים וסי' . שב נא עבדך וארת בעיני . לבני עמון 'בה אמר' . ובבושב לצים . ה' למבול
 ישב . ה' נכל זדקתיך : בשלם ב' . דגשים בקריאת וסי' בשלם שורד יבואנו . ה' יבדך את עמו בשלם .
 תולדות אהרן כהן ו . זכרות כס : קול ה' . פסחים ק"ב ע"ד וזכר זו (זכרות ה') : מדבר קדש . שבת פס :
 וחולל אילת . פסחים ק"ב עקידה מנ פי"ד : ונפיקלו . ונחיים ק"ו : ה' עוז . זכרות ו' ופד
 ונחיים שם עקידה שער י"ג פ"א אהרן : ה' יבדך . מעלה יח עוקלין עת :

כי המים השחיתו הרשעים או נחגלתה מלכות השם כי עשה בהם משפט והנה השם ימלט חסדיו כמה ונבין וימית שונאיו ואחרים אמרו כי טעם להזכיר המבול
 נעבור שהזכיר חלק מנפלאותיו והוא רדת הגשם הזכיר הפלא העולם והוא הגשם הרב נימי נח וזכו אות . כי השם י' שב קדש ולעולם חסדו על עמו על כן אחריו ה' עוז
 לעמו יתן ויש אומרים כי הזכיר המבול נעבור שהבושה שמים לא ישחוו כל הארץ ולא תשחת מלכות השם שהוא מלך החיים על כן אחריו וישב ה' מלך לעולם ויש
 אומרים כי מיום שישב לשטט נימי המבול נראתה מלכותו ויפחדו בני אדם כאלים אחרי המבול כי לפני נח לא היה מבול : (ז) ה' . תפלה או ברוח הקודש שהשם
 יתן עוז לעמו נעשות הרעם ושלום ים ה' להם :

כי המים השחיתו הרשעים או נחגלתה מלכות השם כי עשה בהם משפט והנה השם ימלט חסדיו כמה ונבין וימית שונאיו ואחרים אמרו כי טעם להזכיר המבול
 נעבור שהזכיר חלק מנפלאותיו והוא רדת הגשם הזכיר הפלא העולם והוא הגשם הרב נימי נח וזכו אות . כי השם י' שב קדש ולעולם חסדו על עמו על כן אחריו ה' עוז
 לעמו יתן ויש אומרים כי הזכיר המבול נעבור שהבושה שמים לא ישחוו כל הארץ ולא תשחת מלכות השם שהוא מלך החיים על כן אחריו וישב ה' מלך לעולם ויש
 אומרים כי מיום שישב לשטט נימי המבול נראתה מלכותו ויפחדו בני אדם כאלים אחרי המבול כי לפני נח לא היה מבול : (ז) ה' . תפלה או ברוח הקודש שהשם
 יתן עוז לעמו נעשות הרעם ושלום ים ה' להם :

מצורת ציון

מצורת דוד

פ"א : (ז) : (ג) הכהנים . מלשון רעם ורעם : (ה) בלגנון . שם יער בארץ ישראל : (ו) וירקידם .
 ענין קטיףס חלוג : לבגון ושיריון . שמות כרים : בן רחמים . ראש קטן וכן וכן יונה (ויהרא
 י"ג) : (ז) חוצב . ענין תמיכה וחמון כמו חצבס עמודיה כטעם (משלי ט') : (ח) יחיל וחולל .
 מלשון חיל וחלמה : (ט) אילות . נקבות מאילים : ויהשוף . ענין גלוי כמו מחשף בלגן
 (בראשית

הט לסי' חוזר ומפרש מהו ואמר הכו לה' כבוד ועוז ר"ל שנתו ואמרו הכבוד והעוז הם
 לה' : (ב) כבוד שמו . כבוד הראוי לשמו כי כל שמותיו מורים על כבודו : כסדרת .
 במקום שהוא מסודר בקדושה וסוף כה"מ : (ג) קול ה' . או ישאג קול ה' להחריד כמס'ים
 לנחלי מים : הרעים . ירעם בקול : ה' של מים רבים . ה' ירעם בקול על הנמשלים למים
 רבים וכסל בדבר פטמים ושלש להממה הדבר : (ד) ככה . ישאג ככה רב : נבדר . נעבור להפיר את ישראל להיות להם למחסה : (ה) ארום . הוא פסל על
 אנטים גבורים וחזקים : (ו) וירקידם . נחניעת הרעם : לבגון ושיריון . כסל המליטה מארצים : (ז) חוצב . כורח לכתוב את לשלחם על פני הארץ והם הברקים וכמה
 יחידו את השבדי : (ח) יחיל מדבר . ירעד וישבי מדבר : מדבר קדש . שפיא גדולה ורחבה : (ט) ויהשוף יערות . כי ישבר ויפיל כל עניי היערות וישארו א"כ היערות
 מנולים ופטוים מן האילות והכל הוא דרך משל על מסלה אויבי ה' : ובהיכלו . כל כפאים בנית המקדש יאמרו סנס עתה נראה כבודו : (י) ה' למבול ישב כמי . נעת שכיב המבול
 ישב ה' לבדו כי הכל נשסף וטעד אז שהוא המושל בכל : וי שב . ראש לומר כ"כ בימי המשיות ישב הוא לבדו למלך לעולם אוי כולם יכירו כי הוא בורא עולם : (יא) ה'
 עוז

על כמו אל כמו ותתפלל על ה' כמו יאר ה' פיו כי הוה כמזוק כיוצא
בחדש על כן האירה: (וט) האלמנה. בעבור הזכיר למעלה כי שמעתי דבת
רבים והנה עתק כדרך וידבר אתם קשות והנה יחסר דבר וטעם דזיק
כמוני: (כ) מה. וא': הדוכים עתק לא ידעו הטוב שפנת ליריח וכבר עשית

על פד. כס ובגרותיך: (יח) אל אנושה וגו'. אחרי שקראתך אין גאה שאנוש:
ידמו לשאלו. ישחקו ויאלמו למות: (יט) הדבורות על דזיק עתק.
שאלמות לשאלו על דוד מנקה רעתך: עתק (כראשית י"ג). ודוגש פתח אותו לשון
מסע טובות בגלוי לחוסים כך

כמה טובות בגלוי לחוסים כך
וזה טעם נגד בני אדם:
(כא) תסתירם וככה כל יריאך
תסתירם וסתרים הוא שסתיר
פנים מאנשים מעותים:
מרכסי. מגורה ורכסיס
לכקעה ויש אומרים תסתירם
בסת שיראו פניך מרוב לשונות
ויש אומרים בסת חסך וכעת
מהם דרוב לשונות כי דבת
רבים: (כב) ברוך ה'. יז
אומרים כאילו הייתי בעיר מאור
או לא אומר בעיר נאור
ברוך ה': (כג) ואני נגרותי.
מגורת גרון שהוא כלי להרוג
בו ויש אומרים אותו ויתכן היות
וכאשר אמר עיניך אחר שמעת:
(כד) אהבו. לשון צווי כמו
אחזו לנו שטלים: אמונים.
תאר כמו ססו אמונים: על
יתר הנותים מאנשי הגאווה
ומלת מעשה לתקן הסבות כמו
וימחר לעשית אותו ויתכן היות
גאווה חסר ד"ת גם יחסר מלת
מעשה כאילו אמר ומשלים על
יתר עושה מעשה בגאווה:
(כה) חזקו. אמר לחסידים
אהבו בעבור גודל מעלתם
ולחסידיהם חזקו: (כז) לדוד
משכיל אשרי נשוי טעם. ויתכן
היות זה המזמור על טעם פיוט
תחלתו משכיל או בעבור שכתוב
בו אשכילך ומלת נשוי טעם
מבטלי האל"ף בא על דרך
בעלי כה"א או שניהם מנאחים
והעד וגשאו את כלומתם וכסוי
פעול כי וכסה קלון טועל ונא
והטעם כי המוכה או הגנוע
בעבור טעם שטעם בגלוי על
כן אמר אהב עלי טעם ויש
שאלה כי שיהיה כה מלאו דוד
אומר כי חסדו אהב ולא תקן
חסידך אם כן אף מלאו בכמה
מומרים שיש לו טעמים וענות
כי טעם אהב אהב והתשובה כי
לבו היה שלם עם השם ולא
טעם ולא חטא רוק כנגד בני
אדם יש לו טעמות כנגד
ואחרים אמרו שהוא מדבר בעד
אחרים שם בגלות אם כן מה
יעשה במלת כי טעם אהב אהב
שהוא בדבר בת טעם ועוד
אפרסנו: (ג) אשרי. הנה
כסוי חטאה הוא העושה תשובה

במוך: יח"י לא אבהת ארום
קריתך יביתך רשעי ישתקו
ויהתן לשיל: יט התפקקו
ספות שקרא דמלך על
צדיקיא גרופין בגינותותא
ובסרנותא: כ במו סגי מוכך
דאמשייתא דדחלין מןך
עבדתא דסברין עקה למפרע
דהון אגר מב קביל בני נשא:
כא הממרינון במוקרא בעדן
רוך מנדודי גבריא תמשנון
פד במסלתא מהגרת
לישניא: כב בריך יי ארום
פרש סיבותיה לי בקרמא
כריכתא: כג ואנא אמרית
באתבעתי למערוך
אשתציתי מקביל יקרך
בקושמא שמעת קד צלותי
באתנגותי לותך: כד רחומי
ית יי כל חסידוי מהימנא
נשיר מן ביש יי ופרע עד
דורגני דעבדין גינותותא:
כה תקופו ויתעם רעיונכון
פד דקדן דמימרא דיי:
א לדוד שכלא טבא אמר
דוד טובוי דמן דשבקן דיה
מרדתי חפין על חטאוי:
ב טובוי דבר נשא דלא חשיב
יי ליה עון ודלא ברוחיה נכא:
ג ארום יומא: ד ארום יומא

יח יהוה אל-אבושה פי קראתך
יבשו רשעים ידמו לשאלו:
יט תאלמנה שפתך שער הדברות
על צדיק עתק בגאווה וכו': כ מה
רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת
לחוסים בך גודל בני אדם: כא תסתירם
בסת פניך מרכסי איש הצפנם
בסת מריב לשונות: כב ברוך
יהוה כי הפליא חסדו לי בעיר
מצור: כג ואני אמרתי בחפזי
נגרותי מנגד עיניך אכן שמעת
קול תחנוני בשועי אליה: כד אהבו
את יהוה פלי חסידיו אמנים נצר
יהוה ומשלים עלי יתר עשה גאווה:
כה חזקו ויאמין לבבכם בל המיתלים
קיהוה:

רב א לדוד משכיל אשרי
נשיר פשעו פסי חטאה: ב אשרי
אדם לא יחשב יהוה לו עון ואין
ברוחו רמיה: ג פי התרשתי בך
עצמי בשאנתי פלי היום: ד בך
יומם ולילה תכבד עלי יך גהפך
בגאווה ב' וסי' בגאווה ובגודל לבב לאמר. בגאווה וכו': צפנת ג' בקריא וסי' מה רב טובך אשר צפנת
ליריך. ואלו צפנת בלבך. כי לבם צפנת משכיל: אהבו ב' בקריא וסי' שנומו רע. אהבו את ה' כל
חסידיו: ומשלים ג' בקריא וסי' ומשלים לשנאיו אל פניו להאבדו. ומשלים עון אבות אל דיק בניהם אחרים.
ומשלים על יתר עשה גאווה. אג' אשרי ר' בשע' וסי' נמס' ברוש סופ' בלו ר' וסי' לא בלו שלמותיכם
מעליכם. בלו מרוב הרך מאד. שלמותיכם לא בלו רעוא. כי הרשתי בלו עצמי: יך ה' חסר בסופ'
וסי' קוסה ח' אל נשא יך. והגדת עלי יך. תכבד עלי יך. אם אלק בקרב צדה. פותח את יך:
תולדות אהרן האלמנה. כ"ט עט (תגיגה טו): מה רב. סופס לא זוכר בראשית מרמז אמר פקדי שאל לך
(שם ע"ג טו): חזק. פקדים מא' פתח: לדוד משכיל. פסוקים קיו וזכר נח אמר: אשרי נשוי.
בכנות לך יומא טו טו: ד אשרי אדם. וזכר נח:

אחרי שקראתך אין גאה שאנוש:
ידמו לשאלו. ישחקו ויאלמו למות:
שאלמות לשאלו על דוד מנקה רעתך:
מסע טובות בגלוי לחוסים כך
כמה טובות בגלוי לחוסים כך
וזה טעם נגד בני אדם:
(כא) תסתירם וככה כל יריאך
תסתירם וסתרים הוא שסתיר
פנים מאנשים מעותים:
מרכסי. מגורה ורכסיס
לכקעה ויש אומרים תסתירם
בסת שיראו פניך מרוב לשונות
ויש אומרים בסת חסך וכעת
מהם דרוב לשונות כי דבת
רבים: (כב) ברוך ה'. יז
אומרים כאילו הייתי בעיר מאור
או לא אומר בעיר נאור
ברוך ה': (כג) ואני נגרותי.
מגורת גרון שהוא כלי להרוג
בו ויש אומרים אותו ויתכן היות
וכאשר אמר עיניך אחר שמעת:
(כד) אהבו. לשון צווי כמו
אחזו לנו שטלים: אמונים.
תאר כמו ססו אמונים: על
יתר הנותים מאנשי הגאווה
ומלת מעשה לתקן הסבות כמו
וימחר לעשית אותו ויתכן היות
גאווה חסר ד"ת גם יחסר מלת
מעשה כאילו אמר ומשלים על
יתר עושה מעשה בגאווה:
(כה) חזקו. אמר לחסידים
אהבו בעבור גודל מעלתם
ולחסידיהם חזקו: (כז) לדוד
משכיל אשרי נשוי טעם. ויתכן
היות זה המזמור על טעם פיוט
תחלתו משכיל או בעבור שכתוב
בו אשכילך ומלת נשוי טעם
מבטלי האל"ף בא על דרך
בעלי כה"א או שניהם מנאחים
והעד וגשאו את כלומתם וכסוי
פעול כי וכסה קלון טועל ונא
והטעם כי המוכה או הגנוע
בעבור טעם שטעם בגלוי על
כן אמר אהב עלי טעם ויש
שאלה כי שיהיה כה מלאו דוד
אומר כי חסדו אהב ולא תקן
חסידך אם כן אף מלאו בכמה
מומרים שיש לו טעמים וענות
כי טעם אהב אהב והתשובה כי
לבו היה שלם עם השם ולא
טעם ולא חטא רוק כנגד בני
אדם יש לו טעמות כנגד
ואחרים אמרו שהוא מדבר בעד
אחרים שם בגלות אם כן מה
יעשה במלת כי טעם אהב אהב
שהוא בדבר בת טעם ועוד
אפרסנו: (ג) אשרי. הנה
כסוי חטאה הוא העושה תשובה

מצודת ציון

מצודת דוד

(יח) ידמו. יכרתו כמו אל פדמו בעושה (ורמיה גא): (יט) האלמנה. מל' אלם: עתק. עתק. חזק
וקשה כמו ידכרו עתק (לקחן ל"ד) וכו'. ובין: (כא) מרוכסי. ענין גבסות וכן ורכסיס
לכקעה (ישעיה מ'): (כג) כחסי. מל' חזון ובהלם: גרתי. מל' גרון ור"ל נכרתי כדבר
הנכרת נגרון: לב (א) נשוי. ענין מחילת כזו. כל תפא עין (סופס יד): (ג) כול. נקב:
לשני

מגל הכסוד בין אדם לרעסו: (יח) כי קראתך. וכו' וכן נפתחי מסרתי שלם
אנוש: ידמו. יכרתו לרדת לשאלו: (יט) האלמנה. מסרתי שחאלמנה שפתי שקר:
(כ) מס רב. מס עמל רב סטוב אשר צפנת לח ליריך בשוע"ב ואף סרכס טובה
פעלת לסחוסים כך נגד בני אדם ר"ל אשר כל אדם חסו ט: (כא) תסתירם.
מסתרינם הפס מהלשונות: (כב) כי הפליא. אשר גם לי עשה חסד נפלא לחק
למכמר ביד שאול: אכן שמעת. כי נולדת גם אז מידו: (כד) אהבו. לזה אהבו את ה' כי היה קרוב מאד
(כה) חזקו. כל המקיים לה' חזקו ואמנו לבככם ותהיו נפוחים כי הלא תראו כי יש חקים: לב (א) משכיל. כזה ישכיל את הטעם ללמד דעת: נשוי טעם.
אשרי למי שנמחה פשעו ונתחכסו חטאו למען לא יזכר כי בודאי פשע חטובה טענה: (ג) לא יחשוב. שישן טעם לא יחשוב לו ה' כחשבונו מעשיו כי נמחל
לו על ידי חטובה: ואין ברוחו רמיה. חזו קשאין נמחכתי רמיה שאין עשם חטובה לרמיח סכריות כי אם בלב שלם: (ג) כי חרשתי. ועל שגדול כל כך

(א) כשנתו את טעמו . כענין שאמר (ש"א כ"א) ויתן על דלתות השער וגו' ושנה את טעמו כשנתו דברו וטעמו ושנה ענינו שונה והוריד רירו על זקנו (ס"א"ל): לפני אבימלך . כד כל מלכי פלשתים קראים וכל מלכי מצרים פרעה וזמ"ס שאלו ארבע קורין לו אבימלך . ומדרש אגדה שהיה צדיק כאבימלך (שנכתב בנזירא שאלו ארבע קורין לו רצה להרגו ואנשו אומרים לו (ס) הלא זה דוד מלך הארץ כדאיתא במדרש תהלים :

(ב) כשנתו את טעמו . טעמו לבו ושכלו ודעתו כמו משיבו טעם ואכיש היו לו שני שמות וכמוהו רבים : (ב) אנרכה . ככל עת כבייתו במרחב או צר או בטעמו או כשנתו אותו : (ג) כה' . זו אחתה עד שישמעו עניו תהלתו ושמו : (ד) גדלו . כאילו ודבר עמהם וקבץ מהם שימרוהו לגדל את השם : (ה) דרשתי . ספר להם שדרש השם צדק לו ועשהו (ו) הכיעו . טעם אליו זה שאכיר אחרי כן עני קרל וכמוהו ארזנו ולא עשה והוא דרך כובד מיעקב : ונכרו . יאורו פניהם הפך אל יחפרו מגזרת המכרות ונתרנו' ונכורא עמיה שריה יש אומרים מגזרת ונכרו אליו מגזרת נכר : (ז) שמע . עבר כמו כאשר אהב בעבור היותו באתחתא : (ח) חוכה . בעבור שסבבו עבדי אכיש והשם שלח מלאך להצילו על דרך ישלח מלאך לפניו וטעם סביב טעם מלאך שם המין כמו ויהי לי שור וחמור והנה הטעם מלאכים רבים ככתוב צדקו אלישע ואז"ס שאינה נראים במראה העין ויראו נודעים בלב בלחת : (ט) טעמו . מגו' כעמו זה הוא מראה הלב וראו מראה העין : (י) יראו . א"ר משה היה ראוי להיות יראו כמו קראו רק כל משונה בעבור שלא תתערב עם יראו צדיקם וטעם קדושו הם העצמים תלות העולם ועסקיו וטעם יראו שלא תיראו ש צוא להם זק או מחסור אפילו מחסם : (יא) כפירים . יש אומרים הכפירים צדיק והכנון בעיני השם בני האל' הדומים לכפירים לטורף ברוב אכלם הנה רשו ורעבו ודרשי ה' שלא יבקו לחס רק מהשם לבדו ויש אומרים כי כאשר תפסוהו אנשי אכיש כרעיוכו ובעמדו לפני אכיש היה רעב והשם בחסדו עזרו נלדו אליו : (יב) לבו . הזכיר בניו שהם צדיקים לימוד : (יג) ומי . תלות הכל לחיות שנים רבות על כן אהב ימים חרוכים כמו אנשי מדות אנשי לבב והנה הטעם ימים ידועים כמו פלוני שחיה ככה : (יד) נגור . אחר לקדושים היראה בלב כי מעלתם גבוהה להכמר בלשון ובמעשה : (טו) סור מרע . מצות לא תעשה ועשה טוב מצות עשה : פקש שלום . כי אין משפט הננים לנקש שררה ולהתגבר זה על זה : (טז) עיני הזכיר העינים והאזניים הסתר

רד א לךוד בשננתו את- מעמו לפני אבימלך ויגרשנה וילך : ב אברכה אתיהוה בכל- עת תמיד תהלתו בפי : ג ביהוה תתחילל נפשי ישמעו עניו וישמחו : ד גדלו ליהוה אתי וגרוממה שמו יחדו : ה דרשתי אתיהוה וענני ומפל מגזרותי הציגני והפיטו אליו ונהרו ופניהם אליהם : ו זה עני קרא ויהוה שמע ומפל צרותיו הושיעני : ח הנה מלאך יהוה הסביב ליראיו ויחלצם : ט מעמו וראו פני טוב יהוה אשרי הנבר יחסדבו : י יראו אתיהוה קדשו בראון מחסור ליראיו : יא כפירים רשו ורעבו ודרשי יהוה לא יחסרו כל טוב : יב לברבנים שמעו לי יראת יהוה אלמדכם : יג מיראיש החפץ היום אהב ימים לראות טוב : יד נצר לשונה מרע ושפתיה מדבר מרמה : טו סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו : טז עיני יהוה אל צדיקים ואזניו אל שועתם : יז פני יהוה בעשי רע להכרית מארץ זכרם : יח צעקו ויהוה שמע ומפל צרותם הציגם : יט קרוב יהוה לגשבריי

עלך : א לךוד כד שני ית מדעיה קדם אבימלך ופמריה ואור : ב אברך ית יי בך עין תדריא תושבתתיה בפומי : ג במימרא דיי תושבתת נפשי ישמעון ענתתניא ויחדון : ד הבו רבותא קדם יי עמי וגרומם שמייה בחדא : ה תבעית אוקפן מן קדם יי וענני ומפל דחלתי פצי יתי : ו אסתפלדו לתיה ואתנהרו ואפיהון לא עצבו : ז דין עניא צדי קדם יי שמיע ומפל עקתוי פרכיה : ח שרי מלאכא דיי חוזר חוזר דחלון כגיה ושזיב הגון : ט אשתמדרעון וחמון ארום טוב יי טובוי נבר דאתרחיץ במימריה : י דחילו מן קדם יי קדישוי ארום לית חוסרנא דחלון : יא בני אריון אתמספנו ובפנו ותבעי אולפנא דיי לא חסרין כל טובא : יב אוידו בגינא קבילו מני דחלתא דיי אליף יתכון : יג מן נברא דבעי חיי רחם יומיא למחמי טבא : יד סור לישנה מביש וספתה מקמלא נבלא : טו סור מביש ועבד טב בעי שלמא ורדה בתרדתי : טז עיני דיי נות צדיקא ואודנוי לקמלא צלותהון : יז פרעופא דיי רגיו בעברי בישא לשצאה מן ארעא דברנהון : יח ציון צדיקא וקדם יי שמיע ומפל עקתהון פצגון : יט קריב יי לתבירי לבא וית מביכי

ובציו : (ח) פני . חרון אף שיראה בפנים כמו ופניה לא היו לה : (יח) צעקו . שזכרם מרשעתם ויש אומרים כי זה הספוק שב אל שועת הצדיקים . והכנון

מצודת דוד

מצודת ציון

החצר : לד (א) כשנתו . בעת ששינה את דברו לדבר מנלי חכמה : לפני אבימלך . שהים ירא ממנו לכל יכנו נפש כמ"ש (נש"א) ולזה דבר סוללות וסללות לחצו צלמן הוא דוד : ויגרשו . ועי"ז צוה אבימלך לגרשו והלך לדרכו וניגול מילוי : (ג) כה' . כחשועת ס' החסלל נפשו וכאשר ישמע עניו ישועתי ישמחו גם המה : (ד) גדלו . ספרו גדולתו עמי יחדו . ואני אחם : (ו) בניו אליו . לנכותו : ונכרו . וינאו אליכם הכרם והשועה : אל יחסרו . כי בשואל מס ואין נוחים לו יחפר ויכלם : (י) זה עני קרא . כשזם הקורא הוא עני מוכנע אז ס' שומעו : (יג) החפץ חיים . חיי טוב"ב : אויב ימים . ר"ל אויב ימי העולם להרבות במעש"ם לראות צדוק באמייתו בעו"ב : (ט) נקש שלום . בקשך יהיה לעשות שלום בין שיש לאחיו : ורדסהו . ר"ל מאד חסיה מחור אחר השלום : (יח) צעקו ו' . אכל כאשר יעקו בתפלה וישונו לה' או ישמע להם וינילם מצרופם : (יט) לנצחיי לב

לד (א) טעמו . ענין דבור החכמה כמו וטעם זקנים יקח (איו"ב) : אבימלך . זה אכיש וקרא אבימלך כי הוא שם כולל לכל מלכי פלשתים כמו ששם פרעה כולל לכל מלכי מצרים : (ב) מגזרותי . פתדי . (ו) ונכרו . ענין הרכה כמו ואל תוסע עליו והנה (ס"ב) : יחסרו . ענין כלים : (ט) טעמו . כן יקרא ידיעת השכל ובחינתו כמו עמיה כי טוב חכמה (משלי י"א) : (י) יראו . פחדו : (יא) רשו . מלבון רש ועני : (יב) לבו . הוא עיני ל' רזון כמו וטעה לבו ונכרהו (בראשית ל"ז) והלא הוא צא אליהם : (יח) פני . ענין כעם הוא וכן אהן את פני (ויקרא כ"ב) וזהו לפי שבהענין נראה הכעם : (יט) דכתי . ענין

במכניע

והנכוו כאשר דברתי והעד קרוב : (ט) לנשכרי לב . הם ששבו מדרכם הרעה : (כ) רבות הטעם אם תראו דרוק שאלו עליו רעות אל יואש כי השם יוליגו מכולם : (כא) שומר . והטעם שאפילו על אבריו שם נזק גדול לא יהיה והזכיר העצמות בעבור אחת מיד תמותה הרשע כנגד רבות רעות דרוק : (כב) שודה . ולא יאשמו . כמו ושנאו דרוק יאשמו וכמוהם תאשם שמרון : (א) לדוד ריבה ה' את יריבו . יריבו יש אומרים שהוא הסוד כמו אם שוב תשובו אם שוב ישיבני ה' והנכוון בעיני שהם שנים שרשים : (ב) החזק . הטעם כי המגן והכנה שאחזק למלחמה אין משעני עליהם רק עיני שמתוקני ותחזק מגיני : (ג) והרזק . כאילו אתה הוא שפריק הכוונה : וסגור . לסגור עליהם שלא ישגובו בדרפס אחריו : אחר . כי תשועה תהיה מהסם : (ד) יבושו יסוגו אחר . כמו יכנוו מכנין נפגל כי אילו היה מצעלי הט"ן היה כמו ופלו בלב אויבי המלך : (ה) יהיו . יתכן שדחה כרוח המון אל מקום וינזח בו רק אם היה המלאך דוחה לא ינזח לעולם רק יתפזר כולו עד שלא ימצא : (ו) יהי . הטעם שברחם עד שלא ידעו אותה דרך יכרחו : ומלאך השם רודפם . עד שלא ינצלו : וחלקלקות . כסול כמו שחרחר שחרחרת וטעם חש' עב וחלק שיוכל כח כרגשת המשוש להכירו כדרך יומש חש' שהוא כמו כאשר יומש העור ולהיווהו כמו ויאמש איניו נכון כלל : (ז) כי . שחם . מגזרת ישית על משקל אשר וזרה ברכת מגזרת רוח : (ח) תבוואו . לכל אחד רעה שישתאה כל שומעה : תלכדו . כדרך וזה שמו אשר יקראו : (ט) ונפשו . רמז לנשמה בטלוינה ונקראה נפש בעבור היותה קשרה עמה : (י) כל עצמותי . רמז לגוף כי בעצמות מוסדותימו וכאילו תדברנה ותשירנה כי אין אליהם רק השם שיכול להציל זה העני : (יא) יקומון . יבאר למה יבוא השם עליהם כרעה ותבוואם שואה לא ידעוה כנגד אשר לא ידעתי וטעם ישאלוני ישאלו ממני שאחזק להם מה שלא ידעתי רק בעדות חמם : ישלמוני

כדקוים וה' שמע : (כ) רבות רעות דרוק . הדכה רעות וסמדים נאות עליו ומכלם נזיל : (כא) שומר . הקב"ה כל עצמותיו : (כב) תמותה רשע רע . תמותה את כרעה שהוא עשה : תמותה . תמותה : (כג) לא יאשמו . לא יתאדעו לאמר אשמו ששמינו כך לירונטור"ט כלנו : (א) ריבה ה' את יריבו . עשה מריבה עם אותם שעוים מריבה עמו : להם . לשון מלחמה וכן לוחמי כללם עם הכלחמים עמו (ג) והרזק חיות . הדוין כמו אריק חרבו (שמות ט"ז) . וירק את חייבו (בראשית י"ד) : וסגר לקראת דרסי . בגויני ובימיכם כמחוי' : לנפשי אימויותימח"ש בלע"ז . כמו כרו שואה לנפשי (ירמיה י"ח) : (י) חשך ומלקקו' . שניכם יחד כדו שחלקיו רגליה' בתלקקות והחשך אינו ממיחם להאמר מן החלקקות כד"ל (שם כ"ג) לכן יהיה דרכם להם בחלקקות כהפלה ידמו ופלו בה : (י) חסרו לנפשי . שואה ליסול בה : (ח) שואה . חשך בראו"ל נלע"ז : והשמו אשר עמו . כן דרך לשון הרשע ולכסותו נקט אי בעשר כדי שלא ירגיש בה שבער עליה עד שילכד בה : (ט) ונפשי תגיל . כשאלהה נמלחם : (י) כל עצמותי . יקלסוך על ק כי עתה : (יא) יקומון . עלי תמיד מדי

לב ואת יבא ידוה יושיע : רבות רעות צדיק ומפלים יצילנו יהוה : כא שומר כל עצמותיו את מהנה לא נשברה : כב תמותת רשע רעה ושנאי צדיק יאשמו : כג פודה יהוה נפש עבדיו ולא יאשמו כל החושים בו :

לה * לדור וריבה יהוה את יריבי להם אתי לחמי : ב החזק מגן וצנה וקומה בעזרתו : ג והרזק חנית וסגר לקראת הדפי אמר לנפשי ישעתה דאני : ד יבשו ויכלמו מבקשי נפשי יסגו אחר ויחפרו חשבי רעתי : ה יהיו במין לפגרי רוח ומלאך יהוה רחה : ו יהי דרכם חשך וחלקלקת ומלאך יהוה רדפם : ז פרחם ממגדלי שחת רשתם תנחם חפרו לנפשי : ח תבוואו שואה לא ידעו ורשתו אשר ממון תלכדו בשואה יפל בה : ט ונפשי תגיל ביהוה תשיש בישועתי : י כל עצמותי | תאמרנה יהוה מי כמותי מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגולו : יא יקומון עדי חמם אשר לא ידעתי ישאלוני :

רחא יפרזק : ב פגיאין בישון מערען לצדיקא וכן בודהון פצא ליה יי : כא נטר לבולהון אברוי חדא מגדוהון קא מתברא : כב מיתותא דרשיעא בישא : כג פגיא צדיקא יתחיבון : כד פרוק יי נפשא דעבדוי וקא מתחיבין כל דסברין במימריה : א לדוד אתגר יי בפרוי תגרתו סדר קרב קבד בעלי קרבתי : ב אתקיה תרים ועגיל וקום בסעדי : ג ושלוח מורגיתא ופרזק ואורעות דדפי אמר לנפשי פריקת אנא : ד יבדתון ויבספון תבעי נפשי ירתעון לאחורא : ו יתבנעון חשבי בישותי :

ה יתנין הין מוזא קדם ועפא ומלאכא דיי דחי : ו יהי אורחתוון חשוקא וחסירא ומלאכא דיי רדיה קדוהו : ז ארום מגן פרסו קותי שיח מצדוון מגן במנו לנפשי : ח תיתיה שליא לא יתחבם ומצדתייה די פרם תצדידה בשליא יפור בה : ט ונפשי תחדי במימרא דיי תדוץ בפורגניה : בודהון אברוי תדוין אפרין יי מן כותך פצי עניא מן תקיה מגיה ועניא וחשיקא מן אנביה : יא קיימין סחדי חסופין מן דקא

החפץ ימלא ידו . החפץ את שלום עבדו . מי האיש החפץ חיים . מדבר ה' בקריא' וסימ' נמסר בסדר וצא וביחזקאל סוף סימן א' ובסי' מג' : בעשי ג' כתיב יוד בקרי' וסי' העשו כל הכס לב בעשי המלאכ' . אל תקנא בעשי עודה . פני ה' בעשי רע להכריח מארץ : סנהה ז' וסימ' נמסר בסדר ויקרא ובידסיח סימ' ה' ויחזקאל סימן מב' : פודה ל' ה' נפש עבדיו . וד פודה ראש : יריבו ב' יד פתח וד קמץ וסימ' ושמע לקול יריבו ידסיח . ריבה ה' את יריבו . בתרא פתחה ישועתך ר' חס' בלש' וסימ' יגבל צור ישעתי . ותודו החשעתיבו תהו . מי יתן מציון ישעת ישראל . ולכה לישעתי לנו . אמר לנפשי ישעתי אני . וכעב עברה ישעתי : ונפשי ה' וסימ' ונפשי אשר פרוח . ונפשי ידעתי מאד . ונפשי בח' . ונפשי נברחה מאד . ונפשי

אשים בכפי : כל ב' כמצין בשעמא וכימ' כל עצמותי האמרנה ה' כי כמותי . כל אודי רש שנאוהו וכל מקף רבו' במ"א כי הגדלת עד כל שמך . ודוד וכל בשליש עפר הארץ . בספר מסדה ראיתי שמונה כל מעיני כך ונמסר ג' קמצין ושעוה כי זה הוא במקף :

תולדות אהרן רבות רעות . זכר וישכ : שמוחה . סאכדין פא : כל עששטי . כריטם כס זכר מרוסס וחמקס (מכזס ג ח) :

מצודת דוד

מצודת ציון

מכניע עמנו ושב ממעשיו : (כ) רבות רעות . וספ אם יבוא על סלדיק רעות רעות אין תוחלתו לאנדה כי מכלם יוליגו כ' : (כב) חמותה ונו' . הרעם שטרעט שטס סיה חמית אורו ר"ל . רשון עמנו מקסרג עליו : (כג) שודה . שמהל ספר סמעש"ע שרבו מן הכרה : לך (א) את יריבי . עם המריבים עמדי חריב אהם בעטרי : (ב) החזק . אחוז בידך מגן ונו' והוא דרך ששל מלשון סטוכס בלסם : (ג) וסגור . (ס) יסו כמץ . יסו נעים וכדיס ממקס למקס כמון סנד מסני כרוח : (ו) יסי כל חמם נכפי : לנפשי . כמו לגוסי וכן ברזל באס נכפו (לקמן ק"ס) : (ח) חבוטסו . חבוט עליו חשך שלא ידע להוסר : אשר עמן . כי כן סדרך להסמין ולככות סרשת לבל יכא כרסס להסמג סמו . הלכדו . אה סטורס אותס : שוואס . בעבור כחושך סכא עליו לא יראוהו ויסול בה : (ט) כס' . בעזרה ס' : (י) מי כמות . מי טושע כמות : מחזק ממנו . מן סהויב כחזק רמנו : מגוולו . ממי סרווס לגו' : (יא) יקומון . עדי רשע קמיס להסעיד זי וסוללים ומנכקסיס ממני להסחיר דבר אשר לא ידעתי משולס

ענין פחות וקטנ' : (כא) מהכס . מהן : (כד) יאשמו . מל' שממה וכן סדרי סלון נאשמו (יואל ה') : לך (א) להס . מל' מלחמה : (ב) מגן וננה . שמות כלי מלחמה לבגן : (ג) וסרק . ענין חיליה כדכר מהערה כמו וחרב אריק (יחזקאל ה') : (ד) יסגור אחר . יתרו אחר וכן לא כגו אחר (לקמן מד) : חושבי . מל' מחשבה : (כ) כמות . סיה סכולח סמנוס : וחלקקות . מל' חלק : (י) שחת . נור . רשמה . כמו ורשמה ורוא פח יקוש : (ח) שואה . חושך כמו אמש שואה (איוב ז') : סכול

עדי חמס וגו' : (יג) ותפלתו על חוקי תשוב . כלומר ואם יאמרו לא עריתו נפשי אלא לרעתם שיכבד עליהם חליוס תפלתו שהתפללתי עליהם תשוב עלי : (יד) כרע כאח לי ההלכתי . כאילו היו לי אחים ורעם ההלכתי מיצר עליהם על צרתי : כאלל . אם

(יב) ישלמוני . והרעה הוא שכול לנפשי והוא עס : (יג) ואני . יספר טובתו והוא בחלותם לכושו שק והנה ידענו כי כל עינוי דבק עס נפש לעולם הוא זום ועיניתם את נפשותיכם ונפש נענה תשביע יום ענות אדם נפשו ואם כן מה טעם להסופך מלת נצוים והכו"ת פתוח והטעם כי זיום שכבד עליו חליו קראו אוהביו וחבריו זום וזיה ויום ידוע גם אני עניתו בו נפשי: ותפלתו על חוקי תשוב . אמר רבי לוי הטעם שהייתי מתפלל ואני משתחוה ונדכה והכונן קודר ו:שג לשכוננו שבעתים אל חוקים שיתן לי הטעם כמו תפלתו ובקשתי מהטעם בעבורו : (יד) כרע . התהלכתי . דבק עס כאלל אם והכונן שהוא עס קודר הלכתי וטעם קודר כי מנהג האכל להלגיש ענמו הקרות : (טו) וכלעשי . הרמז בחליו מגזרת והוא זולע על וריכו בעבור שילאה לעמוד על רגליו וללכת ככל כריש : נכיס . תאר על משקל מתים והוא ככה רוח כמו גאים ויש אומרי' נכוס נכה רגלים כנגד וכלעשי וטעם ולא ידעתי שהם שדי חמס שהכרתים ובקרתים כחליוס נאספו נכיס פחותים מהם לבקר אותי ואע"פ שלא ידעתי מי הם קרש כשרי דרך משל שדברו רעוטי : ולא דמו . מגזרת דמס מפעלי הכפל כמו . תמו דברי חיווי :

יב ישלמוני רעה תחת מובה שכול לנפשי : יג ואני בחלותם ולבושי שק עניתו בצום נפשי ותפלתו על חוקי תשוב : יד כרע פאח לי התהלכתי פאבלאם קדר שחיותי : טו ובצלעתי שמחו ונאספו נאספו עלי נכיס ולא ידעתי קרעו ולא דמו : טז בתנפמי לעני מעוג חרק עלי שנימו : יז אדני פמה תראה השיבה נפשי משאיהם מבפירים יחידתי : יח אודה במהל רב בעם עצום אהללה : יט אל ישמחו לי איבי שקר שנאי חנם יקרצרוני : כ פי לא שלום ידברו ועל רגעי ארץ דברי מרמות יחשבו : כא וירחיבו עלי פיהם אמרו האה האה ראתה עיננו : כב ראתה יהוה אל תחרש אדני אל תרתק מפני : כג העירה והקיצה למשפמי אלהי ואדני לריבי : כד שפמני בצדקה יהוה אלהי ואל ישמחו לי : כה אל יאמרו בלבם האה ומרי נצחני יי לתגרת : כו דון יתי בצדקתך יי אלהי וקא יחדון עלי :

חבימית שילין די : יב פרעין לי בישתא חקה סבתא בען למתבר דנפשי : יג ואנא בעדן מרעותהו דבישת סקא סגפית בצמא נפשי וצלותי עד עובי תתוב : יד הך תברא הך אהא דידי הקבית הך אבילא דמאבר עד אמיה חביר שחית : טו ובתברי חדו ואתנשו מתכנשין עלי רשיעא דמכבין די במהדון וקא חבימית אדו מבועין משכי וקא מפקין דמא : טז במלי שעיעותא ומדחכיא וממקנא מעסן עלי בפידון : יז פמה את חמי אתיב נפשי משליתיהו מבגני אריותא גושמי יהאודי קדמך בבגשתא רבא בעמא תקיפא אשבתנה : יח קא יחדון עלי בעלי דבבי שקרא סנאי מנרמוי ובעינייהו : כ ארום לא שלמא ממליין ועד צרויקי ארעא דניחין בעלמא יהוה מלי נלחין מחשין : כא ואפתיאו עלי פמהו אמרו חדו חדו חמת עיננא : כב חמיתא יי קא תשתוק יי קא תתרחיק מני : כג אתער ותקין דיני אלהי כה לא ימרון בדרהו חדיאת ולא ידעתי ה' וסימ' במסר בירמיה סימן יא : מעוג ב' וסימ' אס יש לי מעוג . בחגפוי לעני מעוג : השיבה ג' בקריא' וסימ' ועתה השיבה אתהו בשלום . השיבה נפשי משואיהם . השיבה לי ששון ישעך : ארץ ד' פחדון באנתחמ וסימ' כי לא שלום ידברו . גוראות בצדק העננו תחת שלש רגזה ארץ . דוד הרבות שניו : אלהי ח' קבצין וקפין וסי' נמסר בסדר בלק וכל אסף דכוי' : בלבם ט' וסי' נמסר ביחזקאל סי' יד : תולדות אהרן ואני בחלום . נכוס יב' וכלעשי . מיעל נכ' נאספין ק' : כחסי . סכחדין נכ' :

ומחם : (כה) וירחיבו מלת סאח רמז לנקמה : (כב) ראתה . כנגד ראתה עינינו אל תחרש . כנגד אמרו : (כג) העירה . שניהם פעלים אוים יוצאים או יכיה העירה ואלא והטעם עתה כדרך קודר הלכתי שהוא ואלא ובעבור שחבר העירה והקיצה למשפמי חדר אלהי הטעם העירה אלהי למשפמי והקיצה אדני לריבי ולפי דעתי בעביר אתה אלהי אדני והטעם האדון שלי כי עס אל"ף ודל"ת הוא כתוב : שפטני . קח לי משפט צדק מחם : (כה) אל . תשמח נפשי ויתהללו כלשונם : יבוש

מצודת דוד

מצודת ציון

משלם ולא נא לדי : (יב) תחה . במקום הסודס שטעתי להם : שכול לנפשי חפיים לנפשי עלי עה המיחה : (יג) בחלותם . כשהיו חולים סיס לבושי שק והייתי מענה נפשי צום בעבורם : ותפלתו . ר"ל כן יאמרו שכל' סיה למטן וכבד עוד החולי עליהם לזם אמר ותפלתו מה שהתפללתי עליהם תשוב אל חוקי ויקוייס עוד (יד) כרע . שהלכתי כסוף ומשונה כאלו יסיו רעי ואחי : כאלל אם . כאם המהללה על צום כי הלכתי בקדרות שחוח : (טו) וכלעשי . ר"ל בחליו כי אז ילאם האדם לעמוד על רגליו צוים כ"א כחגר וכסח : נכיס . אף המוכים דרגליהם נאספו עלי ור"ל כולם נאספו אים לא נעדר : ולא ידעתי . על מה נאספו הלא לא כרעויה אחד מהם : קרעו . והמס שחיהם סייס בשחוק ואים יכולים להחלפס ולשחוק מן השחוק : (טז) בחנפמי . כמה יחכרו עס החנפמיס לוטעניס ומתולוצים בניי אדם ובעבור מתן החררה מהכבליים ממי שרועס צום וכל אחד מהם חרק עלי שני דרך כעס וקאף : (יז) כמה ת' אה . עד מתי תראם נעניי ולא חושיע : כשינס . כאלל נפשי מהסכה כהרוע אבר יניאו עלי : (יח) אודך . ואז אודך בקבל רב : (יט) לויני שקר . לויניס כי נחום : יקרא עין . מלת אל ממשה נהיח כאלו למר אל יקרא עין בדך לעג : (כ) כי לא שלום ידברו . כל דבריכם נביב ומלס

(יב) שכול . ענין חושך כמו שמש וירח קדרו (יחל ב') : שחתי . עינושחים וכשיס : (טו) וכלעשי . ענין חגר וסכה כמו והוא זולע (נראשית ל"ב) : נפיש . מוכה דרגל כמו נכה רגלים (ש"ב ד') : קרעו . כן יקרא פתיחה הסה לשחוק וכאשר כן יקרא פתיחה חלונות כמ"ש וקרע לו חלונות (יחמיס כג) : ולא דמו . ולא שחקו : (טז) מעוג . החרה ועגנה כמו אם יש לי מעוג (מ"א י"ז) : חרוק . ענין שחיקה וטחינת כשיים אלו נאלו בהתקף כמו ויחרקו שן (איכה ב) : (יח) כמה . ענין זמן רב : משואיהם ענין חושך . מכפירים . חוקים ככפירים : יחידתי . בשמתי : (יח) עלום . ענין נדוי וכן עלמו לי אלמנותי (ויחיה טו) : (יט) לי . עלי : יקראו . ענין נדוד העין ללעג וכן הוזה נשינו (משלי כ') : (כ) רגש . ענין נקוט כמו עורי רגש (איוב ז') : (כה) הכח . ענין ל' שמחה הוא וכן אמרה זור על ירושלים כהח (יחזקאל כ"ו) : כמנדיליס

(כו) יבוש . טעם יתדו כנגד האספו . עלי נכוס ופטול מגדילים חסד והוא לשון או חלה : (כז) וירגו . כאשר יבושו שמה רעתי . או ישמחו החפלים לראות דדקי ויגלו ה' כנגד המגדילים עלי : (כח) ולשוני . כנגד אמרו האח ותהבה דדקך כנגד טעניו כדדקך וטעם ה' לדוד . טעם לעבד ה' בעבור שהזכר דברי הסופרים והמורדו' בעם הכנעני : (כ) נאם . הטעם זה אחשוב נקרב לב כי הפשע כאילו ידבר אדם הרשע אל תפחד על כן אין אליהם לנגד עיניו : כי החליק . מגזרת אמרו החליקה כמו ואכני איש חלק כי החליק דבר הרע בעיניו למצוא השם עינו וישנאכו על דרך אליהם מצא את עון עבדיך : (ד) דברי . ונקשר חלל עם למ"ד כמו ויחללו לבנות בניו : (ה) און . על משכבו . כלילה : יתיצב . הפך המשכב ביום : על דרך לא טוב . מצו' לא תעשה : רע לא ימאס . הטעם כסול : (ו) ה' . נראתי ה' א"ל החסירה ממלת ה' בשמים כעין כסאו : על כן נפתח הכו"ט וטעם זה הפסוק כי אני עבד השם כי אדע כי חסדו כולל בכל והטעם כי אין למעלה מהשמי' כמראה כעין ויש אמרו' כי השמים מקור החסד ומכוע האמונה : (ז) דדקך . אמר ר' משה כי דדקך לא יוכלו בני אדם שאתה כי הוא ככריו אל וכנכון כי הוא נשגב לעתה ככריו אל תקיפים שלא יוכלו אדם להגיע לשם וככה דעת משפטך כהסוד רבה שהיא עמוקה שלא יראה אדם וטעם אדם וככהם שהאדם יושט כל מרגיש על דרך ומיד כל חיה אדרשנו : (ח) מה . בעבור שהזכיר אדם וכמה הזכיר הכנענים מהאד' ומה יקר ישרת בעבור שנים כמשפט כאילו כתוב ומה יקרים בני אדם כאלו ככל כנסך יחסיון או מה יקר לכל אחד מהם : (ט) ירויון . כמו ירויון וטעם ניתך הם המתבודדים לעבד השם בביתם והעבודה דשן נפש ודעת השם תעמדם וטעם נחל שלא יפסק : (י) כי . מקור חיים . חיו הנשמה העליונה שלא תמות : בלודך נראה אור . כינוי לשכר העולם כהא כי אין דבר בעולם הזה ככ' מהאור והוא עשם

(כ) נאם פשע לרשע בקרב לבי וגו' . כדי זה מקרא מסורס יש בקרב לבי ששפיע הוא יצר הרע אומר לרשע שלא יהא סחד אליהם לנגד עיניו ונקרב לבי כאלים שאומר כחמותו אמי : (ג) כי החליק . הפשע על הרשע בחלקקות בעיניו כדי שמואל הקב"ה את עונו לשמואל ארזו : (ד) חלל להשכיל להיטיב . מעט עמנו מהשכיל להיטיב ומשאו : (ה) יתיצב על דרך לא טוב . הקב"ה נתן לפניו דרך כטוב ודרך רעה והוא בוחר לו דרך לא טוב : (ו) ה' בהשמי' חסדך . כשכיל רשעם הללו אהם מאלק חסד מן התחזותים ומגביה אתוונך עד שחק' לסלקה מבני אדם : (ז) דדקך . יתרה מן הכריות ככריו אל כשכיל משאי הרשעים זמשפטך נאום לעת' עד תכוס רבה . ל"ה דדקך ככריו אל מי שאתה רוצה לעשות דדקה עמו אתה מגביה ומתקפו ככריו אל . לשון תוקף כמו ויחזקאל י"ח ואת אליהו בלודך לקח : משפטך תכוס רבה . מי שאתה רוצה לדון אותו וליקח נקמתך ממנו אתה מורידו עד תהו' רב' . משפטך . ויטעו' אל כלם : אדם ובהמה תושע ה' . בני אדם שהם ערומים נדעת כאלים הראשון ומשימין עמנו כבהמה בעובד תושע ה' : (ח) מה יקר חסדך . אינו כדאי להמקד על הרשעים כללו אל כל בני אדם אשר ככל כנסך יחסיון הם ירויון מדשן ניתך

נפשנו אל יאמר בלענוהו כי יבשו ויחפרו ויתדו עמתי רעתי ילבשו בשבת וכלמה המגדילים עלי ירגו וישמחו חפצי דדקי ויאמרו תמיד יגדל יהוה החפץ שלום עבדו : כח ולשוני תהנה צדקה כל הימים ותהלתה :

לו א למנצח לעבד יהוה לדוד : ב נאם פשע לרשע בקרב לבי אין פחד אלהים לנגד עיניו : ג ביה החליק אליו בעיניו למצא עונו לשנא : ד דברי פיו און ומרמה חלל להשכיל להיטיב : ה און ו יחשב על משכבו יתיצב על דרך לא טוב רע לא ימאס :

ו יהוה בהשמים חסדה אמונתה עד שחקים : ז צדקתה ו פהררי אל משפטיה תהום רבה אדם ובהמה תושע יהוה : ח מה יקר חסדה אלהים ובני אדם ככל בנפיה יחסיון : ט ירויון מדשן בניתך ונחל עדניתך שקים : י כי עמה מקור חיים בוארחה נראה אור : יא משך חסדה לידעיה וצדקתה לישרי :

גהרמא : יא ונגוד שובך על ידדך וצדקתה על תריצי

החפץ וס' לעיל כימן לד' ולשוני ג' וסמ' נמסר לעיל כסופרא ס' כב : למנצח לעבד ה' לדוד ב' וס' את דברי השירה הזאת . נאם פשע לרשע : וסמ' ה' וס' ופקדתי כל כל הדורג . מאבד דברי כוב . ואחא אלהים תודים . דברי פיו און ומרמה . הוות בקרבת ולא ימיש : משפטך תהום רבה וד מן ד' מליו בקרואה עשור סופרים וסמ' אחר תעברו . אחר תאסף אל עמך קרבנו שרים אחר נובג : משפטך תהום רבה : נראה ה'

תולדות אהרן נאם פשע . כמדות סא עקידה ש' ענ : דדקך . מרים לו חולין כב מרכין ח עקידה שער מד זכר אמור וגמא : משפטך . חליק שם : אדם ובהמה : כנסך יחסיון : כנסך יחסיון יכ וזכר לו

שם ה' (מלכות) : מה יקר . שוכם מע עקיים מב פ' טו (פענית סת מגילת עד) : ירויון . כנסך יחסיון : כי עמך . מניגס יכ וזכר לו

מצודת ציון

מצודת דוד

(כו) המגדילים . מל גדול : (כז) וירגו . תדכר : לו (כ) נאם . ענין מאמר הוא כמו נאם כאדון ה' (ישעיה ה) : פשע . יס' יקר נקרא פשע כמו שנקרא תפלת וכו' לפתח תפלת רובין (בראשית ד) : (ז) און . עמל ושקר : (ז) בהשמי' ר"ל עד השמים וכן בלא ויכלו יעשו בלבושיתם (איכה ד) ור"ל עד לא יוכלו : (ז) ככריו אל . הרוש להגדיל דבר מה שומכו למלת אל וכן ועניניה ארוי אל (לקמן ט) : רבה . גדולה : (ט) ירויון . מל' רויה ושיעיה : מדשן . ענין שומן : (י) מקור משין

וכ"א יראה בנות חזירו : שמה רעתי . השמים בנוא עלי הרשע . כמגדילים עלי דדקה מס' : ויאמרו חסד . ככל מה יאמרו יגדל כבוד ה' כחסך בשלום עבדו : (כח) דדקך . כדדקה שפתי לי : כל סיוס . אכסר הכלוך : לך (כ) נאם פשע ונו' ר"ל חושב אני בקרב לבי שתיס' מסיח ואומר לרשע אין מי בעולם שיהיה סחד אליהם לנגד עיניו ונקרב לבי כאלים שאומר כחמותו אמי : (ג) כי החליק . הפשע על הרשע בחלקקות בעיניו ונקרב לבי כאלים שאומר כחמותו אמי : (ד) חלל להשכיל להיטיב . מעט עמנו מהשכיל להיטיב ומשאו : (ה) יתיצב על דרך לא טוב . הקב"ה נתן לפניו דרך כטוב ודרך רעה והוא בוחר לו דרך לא טוב : (ו) ה' בהשמי' חסדך . כשכיל רשעם הללו אהם מאלק חסד מן התחזותים ומגביה אתוונך עד שחק' לסלקה מבני אדם : (ז) דדקך . יתרה מן הכריות ככריו אל כשכיל משאי הרשעים זמשפטך נאום לעת' עד תכוס רבה . ל"ה דדקך ככריו אל מי שאתה רוצה לעשות דדקה עמו אתה מגביה ומתקפו ככריו אל . לשון תוקף כמו ויחזקאל י"ח ואת אליהו בלודך לקח : משפטך תכוס רבה . מי שאתה רוצה לדון אותו וליקח נקמתך ממנו אתה מורידו עד תהו' רב' . משפטך . ויטעו' אל כלם : אדם ובהמה תושע ה' . בני אדם שהם ערומים נדעת כאלים הראשון ומשימין עמנו כבהמה בעובד תושע ה' : (ח) מה יקר חסדך . אינו כדאי להמקד על הרשעים כללו אל כל בני אדם אשר ככל כנסך יחסיון הם ירויון מדשן ניתך

לצדקה שבו לכרכה: (ל) פי צדיק יבגה. תחלה בלבו חכמה לראות דין שפסקה
 תורה לכל דבר. ו'ח'כ' לשונו תדבר משפט: (לא) לא תמעד אשוריו. לא
 יחליקו צדויו: (לכ) ותחמרה. משרים כמו וישעיה י"ט ערות על יאור.
 ובלשון משנה יש כרכה אילן שגשגה ומעורה בקליפה: כאורח רעון. כאחד

כפ צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד
 עניה: י פירצדיק יהנה חכמה
 ולשונו תדבר משפט: לא תורת
 אלהיו בלבבו לא תמעד אשוריו:
 לב צופה רשע לצדיק ומבקש
 להמיתו: לג יהוה לא יעזבונו
 בידו ולא ירשיענו בהשפמו:
 לד קנה אל יהוה ושמר דרכו
 וירוממוה לרשת ארץ בהברת
 רשעים תראה: לה ראיתי רשע
 עריץ ומתערה באורח רעון: לו ייעבר
 והנה איננו ואבקשהו ולא נמצא:
 לו שמרתם וראה ישר פי אחרית
 לאיש שלום: לח ופשעים נשמרו
 יחדו אחרית רשעים נברתה:
 לש ותשועת צדיקים מיהוה מעוזם
 בעת צרה: מ ויעזרם יהוה ויפלטם
 ויפלטם מרשעים וישועם פירחם:
 כו:
 לח * מזמור לדוד להזכיר:
 ב יהוה אל בקצפה תוכיחני
 ובחמתך תיפני: ג פי חציצה
 ברוך הלבן יתי וקא ברתקה תרד יתי: ג סמאל דגירך איתחן עזי ושרת
 ולשונו מ'ל וסמ' נסר בשפמי' סימן ז' ובזכריה סימן י'ד: צופה ג' ב' מ'ל א' ח' וסמ' צופה רשע
 לצדיק. צופה פני רשע. צפה נתחך לבית. ב'רא ח' : והנה איננו ג' בקריאה וס' וירא יעקב את
 פני לבן. ויחלו ער בוש. ויעבר הנה איננו. אג' צדיקים כל נביאים וכתובים מ'ל במיד ח' ג' חתיב
 צדיק ח' י' צדיק ח' : ב'רא וסמ' פגע בשני אנשים צדיקים. ויאמר אל כל העם צדיקים.
 וצדיקים ילכו בם. ואנשים צדיקים הבה ישפמו. ב'רא חתיב צדיקים וכל אורחא צדיקים חתיב במ'א מלא

מאורתי הארץ כנשרשין
 וממולאים בנכמים וכן פירש
 פנחס פאורח רעון מתלחלה
 ומתנחם כאלה כנשרש אורח
 מאורתי בני אדם אנשי רשעים
 כחכ (ס"ו): (לו) שמר חס.
 הסתכלו בדרכי התמימים ללמד
 מתעשיהם: כי אחרית לאיש
 שלום. אם ראשית און לו
 אחרית יש לו. אבל פשעים
 וחסמים ורשעים אחרית נכרת'
 ונשמרה כתיב: (א) מזמור לדוד
 להזכיר. ללומרו כשמת צרכ
 להזכיר צדקם של ישראל לפני
 הקב"ה וכנגד כל ישראל אחרו:
 (ג) נחתו. חרוק ל' נחת נוסל
 בגטיית קשת ולפי שכל ימי
 לדיכח הקשת מרקיס חתמים
 כתיב נחתו בי וכן (שמות ט"ו)
 ארצו חרבו כיה ל' לכתוב חזיק
 קשרי לאלה לפי ששמואלין חרב
 מתערה כהער ריק ממנה לכך
 תולה הריקות בחרב וכן (לעיל
 י"ח) ונחתה קשת מחולש ואין
 כח' שרש שרש חתיבה שם חתיבה
 שרש כיה לו לומ' נחתו בי אבל
 כו"ן של נחתו וכן של ונחתה
 אינ' שרש ונוסל' למרקיס כמו
 וכו"ן של נגף. נשך. דר. נקס.
 כשמתפסל יאמר ניגף נישך
 מידר חקס כמו נגף נשך נגד
 נקס נשך כג' כתיבה נחתוס
 חו"ן. וכן ע"ל דר' (ויקרא
 כ"ז). שינו נגרה (איכה ג')
 כמו נגדף נגרה כן יאמר נחתו
 כמו נחתו וכן ונחתה קשת
 מושב (ש"ב כ"ב) כמו ונחתה
 שדר' חו"ת' להכנה כחכב
 דגשות נרוב מקומות כגון כחש
 לו. וממשקל דגוש כמו דבר
 מגזרת וידבר כן כחש מגזרת
 וסבחה שרש (בראשית י"ח) ולא
 יאמר כחש כאשר יאמר מן
 כמגדך כך ולא יאמר כירך
 כאשר יאמר דינר לפי שאין
 דגשות ניכר כו"ן' לכל בחו"ת'
 ככר דגשות וכן (דברים ל"ב)
 שיחת כמו כיסר דינר אף כאלן
 יאמר נחתו כמו נגש נחתו מגזר'
 נחת נחן נגש וכו"ן יסוד נוסל
 לכנס דגש נחמותה כשהיא
 מתפעל וכן (ש"ב כ') קשת גבורי' חתים מגזרת נחת ונחתה כאשר יאמר מן נכס סכב מן נשם שמים ונשמו דרכיהם (ויקרא כ"ו) ושמו עליה (שם) וכן כלל

תולדות אהרן זופה רשע. סכה נג קדושין ל שקרים מד פ"ח. קוס אל ס'. שם פכ"ע: ס' לא ישנונו. נכרת
 ח סכה שם קדושין שם:

מצודת ציון

מצודת דוד

הארץ ופה אשר יקלס יכרתו: (כג) מס' מעדי וגו'. מעדי סגבר בתורה סמס
 סכנע מס' ר'ל ס' מסנן ומישר צדויו: ודרכו. ס' חסן דרכו. ומגליוו:
 (כד) כי ישול. אף אם יסיה טוסט לא יושך לארץ: (כס) נער וגו'. ר'ל בנפרותי
 ובנקותי סהכלתי לראות הנעשה נדיק: ולא ראיתי. להיות נעון מכל וכל
 חרש ישאלו פה: (כו) כל היום. לפי שכל הימים סיה חוין עניים ומלפס להם
 ולזה מהרואי פהיו ורשו לנרכס: (כז) סור מרע. לכן סור מרע וטעה סוב ותשטן במנוסה לעולם: (כח) אובס משפט. לשלם לאיש כנמולו לזה לא יעזוב את
 חסידיו וסיו נשמרים לעולם אבל זרע רשעים יוכרתו כל אחד לפי גמולו: (ל) לא תמעד. לזה לא תמעד אשוריו: (לב) טפס. מניס לארוב על הצדיק: (לג) בידו.
 ציד הרשע: נהספטו. כאשר יסיה הרשע נשפט עם הצדיק נדבר העליה ששם עליו לא ירשיעו המקסם כי יוסיף לאור משפטו ויאל זכאי: (לד) קוס אל ס'.
 אשר הוא ייחך מיד הרשעים: ושפור דרכו. מגלי לעשות להם כמעשיהם: (לס) רשע עריץ. החוק ברשע: ומתערה. והוא נשרש כליין סכנוס מוזמן רב
 והוא רשע ומלחלה ור'ל סיהס ממולא בכל טוב: (לז) ויעבור. פהאוס ענר מן העולם והסס אינט: (לח) שמר חס. שמר דרך חס ורלס דרך ישר ללכת נס
 כי יש אחרית טוב לאיש סמכקש שלום כל אדם להסנהב עם כל נישרות ובחמימות: (לח) יחדיו. כולס כאלח: אחרית וגו'. סוסס לכריחה: (לט) ותשופח. אבל
 השועת צדיקס סיה מס' והוא משחס נמת זרס והוא דגנר סמתקיס: (מ) כי חסו. ודרך ס' להשוע את החוסיסו: (מ) להזכיר. המזמור סוס נפשה
 לפזכיר את סמזוכס ויסרוין להסלל לס' כדכריס סאלס: (ג) ונחמתך. מלת אל פשמהה נשהיס כאלו אמר אל נחמתך תיסרני: נחתו בי, ככר ירדו בי
 חזי

אשוריו. רגלו שפוטב כסס: (לס) עריץ. חוק: ומתערה. כשרש ומעורה וכן ערות על יאור
 (ישעיה י"ט): אורח. ענין אילן סכנוס מוזמן רב והוא שאלו מלשון כנר כאורח (ויקרא כ"ד) אשר
 יאמר על טושב סארך: רעון. רשוכ כמו וסיה עלכו רעון (ירמיה י"ז): (לו) אחרית. סוף:
 (מ) ויפלטם. ויילס: ד"ח (כ) תוכיחי. תיסרני. ענין פורעניות ופושט: (ג) נחתו. ונחתה.
 ענין

לנו לפי שאלומדים אלו במכות
 תזומן הוא לכה עלי תמיד : (ט) כי עוני אגיד . לבי מגיד לי את עוני ולפיכך
 אבי דואר וירא מחטאתי שלא יגרום לי כלע ומכאוב : (כ) חיים עצמו . מעשימים
 חיים בשלום ובטובה : ורבו . והגדילו שגא על דברי שקר : (כא) קמת
 רדפי טוב . כשגיל שגאחו דבקי
 כהקכ"ה ובמזקו : (א) לידותון .
 שם אלס אחד מן המעוררים
 וגם כלי שר היה שם ששמו
 ידוקון ומדרש אגדה על הדקות
 ועל דינין והגאות של צרכ
 הנבואה על ישראל : (ב) אמרתי
 אשמרה דרכי וגו' . אהמונו היו
 בלבנו לשמור את עצמנו על כל
 הצרות הנאות עלינו שלא נהרס
 וכדבר קשה אחר חדת הדון
 אט"פ שרשעים לנגדנו המצויר'
 לנו : מחסום . כמו לא מחסום
 שר (דברים כ"ה) אמושלמנ"ט
 בלמו ונאלמו דומיה ימים רבים
 וגם כהשמו מטוב אפילו מדברי
 תורה מפני יראתם ומתוך כך
 כאבנו נעדר ונכה וכששקמו
 חס לבנו בקרבנו ובהגיון לבנו
 בושר בנו כמו אש והוא גורם
 לנו שאנו מדברי בלשונו (בלש
 סא"ל) לפיכך זה הוא שגאו
 מדברים הודיענו על קצונו עד
 מפני נכיה צרכה ועד מתי
 נסיה אהמו חללים ממנה :
 (ו) הכה עמחות . מדודים הם
 כי ימי האדם כדבר הנמרד בטמחי'
 ונמי האדם קצוים : וחלדי .
 ונקמתו כאן נגדך . חלד . לי
 חלודה רדיוול בלמו : כל אלס
 נכז . כל אלס חי הכל הם חיוני
 ומצו : (ז) אך כללם . בחושך .
 פירש דונל ל' כלמות . ומנחס
 פירש כלל ממש כמו כי כללם
 אלהים עשה את האדם (בראשי'
 ט') ולא תכנו דבריו : אך
 כל . הוא כל ההמיה ותחובה
 שלהם : יזכר . תבואה בשדה כל
 גנות הקציר : ולא ידע מי
 אססס . אינו יודע מי אססס
 אכית שחא לפני האססס ימות :
 (ח) ועשה מה קחתי . מה הוא
 כשאלה אשר אלו שאל ומיחל
 שחא אינו אלא שמשעי הילוני :
 (ט) חרסם ככל . חרסת ככל
 אל תשימני הבה גם עליו נגשים
 ומכאובות שלא יוכל לומר לי
 אסס לוקים ואנו אין אנו לוקים
 והסתלה דוחת גרמה להכניח
 יחסרו חללים עליכם : (י) כי
 אתה עשית . שככחת עלינו צרכה
 מתגרת

עוני אגיד אדאג מתמאתי כואיבי
 חיים עצמו ורבו שנאי שקר :
 כא ומשלמי רעה תחת טובה
 ישמנני תחת רדופי טוב כב אל
 תעזבני יהוה אלהי אל-החרק
 ממני : כג הושה לעזרתי אדני
 תשועתי :

למא למנצח לידיתון מזמור
 לדוד : ב אמרתי אשמרה דרכי
 מחטוא בלשוני אשמרה לפי
 מחסום בעד רשע לנגדי : נאלמתי
 דומיה החשייתי משוב וכאבי נעפר :
 יתם לפי ו בקרפי בהניני תבער
 אש דפרתי בלשוני : ה הודיעניו
 יהוה וקצי ומדת ימי מה-היא
 אדעה מהחלל אני : הנה מפחותו
 נתתה ימי וחלדי כאין נגדה אך
 בלהבל בלאדם נצב סלה : י אך
 בצלם ו יתהלך איש אן-הבל
 יהמיון יצבר ולא ידע מראספם :
 ח ועתה מה-קניתי אדני הוחלתי
 לך היא : ט מפל-פשעי הציגני
 חרפת נבל אל-השימני : י נאלמתי
 לא אפתחפי כי אתה עשית :

אתני אתיצף מן חטאי :
 כ ובעלי דבבי חיי אלימו
 וסניאן קנאי על שקרא :
 כא ופרעין בישתא חקף מבתא
 במסמן לי חלופי דרדפית
 טב : ככ לא תשפקיני יי
 אדני לא תרחיק מיני :
 כג ורז דסינעי יי פורקני :
 א לשבחא על מפרת בית
 מקדשא עד פמיה דידותון
 תשבחתא לדוד : ב אמרתי
 אנמור אורחי מקמחסי בדישני
 אנמור לפומי וממא בדיאת
 רשועא לקבלי : ג אתאמית
 שתחית במלית מן פתנמי
 אורייתא ממול היבנא ביבי
 מברשיט : ד רתח בי בגושמי
 פריני תדלק אשתא מללית
 בדישני : ה אודע יי לי אורח
 סופי ומשחתא דיומי מנא
 אינון אידע אימתי אפסוק מן
 עלמא : ו קלילין סדרתא יומי
 וגושמי כלמא לקבדה ברם
 בולא ללמא חשיבין ברם
 בולחון צדיקיא קימין לחי
 עלמא : ז ברם בדיקנא דיי
 יתהך גברא ברם ללמא
 מושתגשין פניש זרא חכים
 ממול מנא מן פנישונ : ח וקדון
 מנא סברית יי אוריכותי
 דותך היא : ט מןבולחון מרדי

אל תעזבני חד מן כ"ג פסו רישיתון וכצעותהון אל אל וסי' נמסר בשמואל חלק ב'
 ס' א . מרואו' ומשני' בכתיבתהון וסימ' ואחשך גם אבי אותר מחטו לי . הלילה לי מחטא לה'
 כחל : אשמרה דרכי מחטוא : א-ך . אורי' מן נביאי' מא בחו' סוא : דם ב' א' פתח וא' קמץ וסי' זה להמנו
 חס הצטיירונו . חס לבי בקרבו . בתרא פתח ובל שום בר נש רבו' וקמץ : בצלם ג' וסי' בצלם אלהי' . שופך
 דם האר' באר' . אך בצלם יתהלך איש : יהמונו ג' וסי' בישעיהו סי' י"ז : כלתי ב' חד בחי' א' וסי' מתגרת

אל תעזבני חד מן כ"ג פסו רישיתון וכצעותהון אל אל וסי' נמסר בשמואל חלק ב'
 ס' א . מרואו' ומשני' בכתיבתהון וסימ' ואחשך גם אבי אותר מחטו לי . הלילה לי מחטא לה'
 כחל : אשמרה דרכי מחטוא : א-ך . אורי' מן נביאי' מא בחו' סוא : דם ב' א' פתח וא' קמץ וסי' זה להמנו
 חס הצטיירונו . חס לבי בקרבו . בתרא פתח ובל שום בר נש רבו' וקמץ : בצלם ג' וסי' בצלם אלהי' . שופך
 דם האר' באר' . אך בצלם יתהלך איש : יהמונו ג' וסי' בישעיהו סי' י"ז : כלתי ב' חד בחי' א' וסי' מתגרת

תולדות אהרן אמרתי . גישין וזכר פתח : נאלמתי . נרבות ס וזכר כלאשית : הודיעני . שנת לו וזכר נח ויחי : הכה קפתות . עקדה שער סו .
 אך כללם . זכר אמור (שנת ג קדושין י) :

נגדי תמיד : (ט) כי . אמי מודה לאנשים זה טעם
 יש אימרים כי עוני אדאג מחטאתי סן חמות
 דברו ויכוח כי הוא נקדם בחללים והטיב להם כאשר ספר במזמור אחר
 (כב) אל תרחק ממני . כנגד מרחוק עמדו : (כג) חושה . לפי דעתי חושה
 למרתי אתה כ' שאתה תשועתי
 כמו אמור לנפשי ישועתך חמי
 ור' משה אמר כי חושה ישרת
 אחר וכ"כ הוא חושה למרתי
 כ' חושה לתשועתי : (א) למנח
 לידותון . כבר הזכרתי בראש
 הספר ולפי דעתי שפיות ידוע
 היה בדרום וסברו ידותון או
 אחר חכרו ששבתו והיה ראש
 הסיט לידותון גם זה המזמור
 כמו העליון כי על מחלתו ידבר
 וטעם אמרתי בלבי וטעם
 אשמרה דרכי תולדתי ומכאני
 כמו וכל דרכי הסכנת והטעם
 שלא אדע' כמו ידע' החול' מרוב
 צערו וכאילו כפי מחסום
 אשמרנו להיותו כפי ולא אסירנו :
 (ב) בעוד רשע לנגדי . שאל
 לבקר אותי : (ג) נאלמתי .
 החשייתי . אפילו שאדבר טוב :
 (ד) חס . כל כך חס לבי שבהגיגי
 תבער אש : דברתי בלשוני .
 הטעם כפול או זה הוא שדברתי :
 (ה) הודיעני . מה חלל אני .
 תואר השם והטעם כמה אעמוד
 עם יושבי חלד : (ו) הכה .
 מטע מזמר כדבר שימודד
 בטפחות וחלדי כמו חלד ככש
 יכבז ושמלה ושלמה . אך כל
 הכל . הוא כל אלס והטעם
 כמו הכל הכלים וטעם נכז כן
 הוא לשלם לא ישתנה שסור
 ממשלת ההכל : (ז) אך . כי ישתנה
 בצלמו מיום אל יום ומעת אל
 עת כדמו' הנכר המתהלך וצלמו
 עומד וי"א כי כללם כמו כלמות
 והכונן צמינו כי האדם דומה
 לכלל וכאשר ישתנה הכלל כן
 ישתנה הוא וטעם הכלל מערכו'
 המשרתים וכוכני עליון שלא
 יעמדו רגע אחד על מתכות
 אחת וחכמי המולות יודעים
 זה ויהמיון קבון ממון כמו ומי
 אובד בהמון : יזכור . מטע
 מטע ולא ידע מי אוססס כולס
 רגע אחד במותו : (ח) ועתה .
 הכה בא קצי מה תקוה יש לי
 רק תיחלתי לך היא והיא :
 (ט) חלל . כי בעבור פשעי
 חליותי : (י) נאלמתי . בעבור
 שהזכיר חרפת נכל אמר הכע
 כי

אל תעזבני חד מן כ"ג פסו רישיתון וכצעותהון אל אל וסי' נמסר בשמואל חלק ב'
 ס' א . מרואו' ומשני' בכתיבתהון וסימ' ואחשך גם אבי אותר מחטו לי . הלילה לי מחטא לה'
 כחל : אשמרה דרכי מחטוא : א-ך . אורי' מן נביאי' מא בחו' סוא : דם ב' א' פתח וא' קמץ וסי' זה להמנו
 חס הצטיירונו . חס לבי בקרבו . בתרא פתח ובל שום בר נש רבו' וקמץ : בצלם ג' וסי' בצלם אלהי' . שופך
 דם האר' באר' . אך בצלם יתהלך איש : יהמונו ג' וסי' בישעיהו סי' י"ז : כלתי ב' חד בחי' א' וסי' מתגרת

תולדות אהרן אמרתי . גישין וזכר פתח : נאלמתי . נרבות ס וזכר כלאשית : הודיעני . שנת לו וזכר נח ויחי : הכה קפתות . עקדה שער סו .
 אך כללם . זכר אמור (שנת ג קדושין י) :

מצורת ציון

אלמנותיו (ירמיה ט"ז) : ורבו : גדלו : (כא) ישמנוני . מל' שסנה ונטירת איבה כמו וישקוס עשו
 (בראשית טו) : רב (א) לידותון . שם כלי ענון : (ב) דרכי . מנהגי . מחסום . ענין דבר ההכוס
 כפי הכהמה שלא חושך ולא תחלל כמו לא מחסום טוב (דברים כ"ה) : (ג) דומיה . ענין שחיקה כמו
 לך דומיה חלה (לקמן סה) : החשייתי . ענין שחיקה כמו החשייתי מעולם (ישעיה מז) : נעכר .
 ענין כשסתה כמו עכרם אותי (בראשית ל"ד) : (ד) כהניני . מל' הגיון ודבור : (ה) מה היא . כמו
 כמה : חלל . היא הכור מן חלד כמו כשב כשב וענינו מןהעולם : (ו) הכל . יש הכל שהוא ענין
 פורעניות וצרות כמו כהכל בא וכחושך ילך (קהלת ז') : (ז) כללם . מלשון כלמות וחושך : יהמיון . ענין
 קבון הממון כמו ומי אובד בהמון (ס"ה) : יזכור . מל'

מצורת רוד
 שחטאתי וזה אדאג סן יואל בעונם וישמחו עלי : (כ) ואויבי . לכל אויבי ימי
 חייכם רבו וגדלו : (כא) ומשלמי וגו' . גם הם ימי חייכם רבו וגדלו : תחא .
 במקום שאני רודף ורזי להטיב עמכם : (כב) אל תעזבני . ה חיל ולא אוכל בעממי
 להשיב מה להם לכן אל תעזבני אחס ותחשב על הנחובה על לענם : (כג) חושה . מכר
 לעזור לי כי אתה מעולם לי לישובה ואין על מי להסתין לי להיות לעורה :
 לך (ג) אמרתי . שחבתי בלבי אשמרם מנסני מלחמתי בלשוני לדבר מה מול ארת
 הדין : אשמרה לסי מחסום . א-מור עממי כאלו היה על פי מחסום אשר ימנע
 הדבור ר"ל עם כל הכאב הבה עלי לא אצטק להחרסם : בעד רשע לנגדי . בזמן אשר פרשע הבה לנקרני עומד לנגדי כי אהבוב כאשר אצטק אז ישמח בלרתי :
 (ג) נאלמתי דומים . כ"כ ארגיל עממי בשחיקה עד שנעשיחי כאלס בעבור השחיקה : החשייתי מטוב . כי שחקתי מלדבר גם דברים טובים ונחומים כי סן ברב נה דברים
 אצטק ואחרים : עס כי כאני נעכר עכ"ל אחאסק ואחרים : (ד) חס לבי . כלז אשר בקרבי נחמסם מאלד מאש החלי : כהניני . כהניני . כשהכנה יולא מפני
 נוצרת כלש גי הכלל חס מאד : דברתי בלשוני . מוכב על תנער אל נוקר הנער כלש כשארנבר בלשוני וכפל הכר כמ"ש : (ה) הודיעני . הודיע לי סוף ימי מתי
 אמות

כי נאלמתי לענות לו: (יא) כסר. מתגרת ידך. מסחד ידך שטעמו מתקן כמו ויגר מואב ומשקלו לכל תכלה שהוא יגזרת וכל נשליש כאשר חסרש: (יב) בתוכחות. על דרך הוכחה במכאוב ידענו כי תיכר אדם בעבור עונו במכאובים: חמדו. חמדת גוף והנה חמדתו היתה ככל: (יג) שמעתי תפילתי. כנה תפילתו ודמעתו כמשקיה

(יא) מתגרת ידך. ממורא מכותך. תגרת לשון ויגר מואב (כמדבר כ"ב) וכתיב יסוד כופה כמו תכונה תלויה תקומה תחכה כן פירש מנחם. ויגו אומר שאין תגרת לשון מגור שהיה לו לומר תגורת כאשר יאמר מן ועב תשובה וקס וירס וילן תקומה תרומה תלויה כן אחר ויגר תגורת או תגורה כמו (יבמיה כ') מגור מסביר. מגורתם אבא להם (ישעיה ס"ו) הא למדת שאין תגרת אלא כמו למח תגורה כרה (ד"ה ב כ"ה) אל תגורו כס (דברי' ב') שהטעם שלו גרה כמו קוב אוב זכ ששולתם תקוה תלוה מנוה. כן יאמר מן גרה תגרת וכן פירושו ממכת ידך אשר תחכה תגרה עלי אמי כליות: (יב) בתוכחות. ככתובי' בתורה על עוניה שטעמו למיך ויסרתנו כהם: ותמס כעש חמדו. חקקת בעריו כנגד שלכלו עש: חמדו. בערו שהוא חמדתו: (יד) השע ממנו. הרף ידך מלהקוותי: ואכליגה. ואחתוקה: (ב) קוס קויתו כ'. במזרים. ומזמור זה גם הוא כנגד כל ישראל: ויש אלי. אמו: (ג) מזור שאון. מאסירם של מזרים ומשאון כמייח ים: מטיט היון. מן היס היון לשון רשע כיונה כלמו: כוק. הכין לשורו ועשוי: (ד) שר חדש. שירת היס: (ה) רכבים. לשון גסות כמו (ישעיה ג') ויהי הנער. עהס הכריבוני (שר ז'): והטו כוז. משעים מדרך שיר אחרו הכוז שטי איטור"ל"ץ כלמו: (ו) נכלאותך ומחשבתך אליגו. בשבילנו נרחת שולמד קרעט למ את היס והסתה מרחוק להטיט למ. איחרתנו כמדבר תרבעים שס מסני באמורים שקצו את פאלומת והכריבו אר"ל כשמשו ששראל יוצאן ללכת לרשת את ארצם: אין ערוך אלד. אין לדמות לך כל שר ומושיע. לשון ערד כמו כערך (ויקרא כ"ז) אכפריש"יר כלמו: אגודה ואדברה. אס כתיב לכבוד ולדבר עמו מספר: (ז) זכה ומנחם לא חסלת. ביום חתן תורס כענין שאחר ותקח אס שמעע בקול כ' וגו' (שמות י"ט). וכן (בירמיה ז') הוא אומר כי לא

י א הָסֵר מֵעַלִי נִגְעָה מִהֲגֵרַת יָדְךָ
אֲנִי כְלִיָּתִי יָבִיבְתוֹכְחוֹת עַל־עוֹן
יִסְרָת אִישׁ וְהִמָּם בָּעֵשׂ הַמּוֹדוֹ אֶךְ
הַבֵּל כִּלְאֵם סִלָּה: יֵי שִׁמְעָה
תִּפְלְתִי וְיִהְיֶה וְשׁוֹעֲתִי וְהַאֲזִינָה
אֶל־דְּמַעְתִּי אֶל־תַּחֲרֹשׁ בִּי גֵר
אֲנִכִּי עִמָּךְ תּוֹשֵׁב בְּכָל־אֲבוֹתִי:
יֵי הַשֶּׁע מִמֶּנִּי וְאֶבְלִיגָה בְּפָרִים אֶלְךָ
וְאֲנִנִּי:

מ א לְמַנְצֵחַ לְדוֹד מְזֻמָּר:
ב נִזְחָ קִינִיתִי יְהוָה וַיִּטֵּ אֵלַי וַיִּשְׁמַע
שׁוֹעֲתִי: ג וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שְׁאֵן
מִפִּיט הַיּוֹן וַיִּקַּם עַל־סֵלַע רִגְלִי
כַּנְּנֵן אֲשֵׁרִי: ד וַיִּתֵּן בְּפִי שִׁיר הַדָּשׁ
תְּהַלְלָה לְאֵלֹהֵינוּ יִרְאוּ רַבִּים וַיִּירָאוּ
וַיִּבְטְחוּ בִיהוָה: ה אֲשֵׁרִי הַזָּכֵר
אֲשֶׁר־שָׁם יְהוָה מִבְּתוֹו וְלֹא־פָנָה
אֶל־דְּהָבִים וְשִׁמִּי כֹזֵב: ו רַבּוֹת
עֲשִׂיתִי וְאֵתָהּ וְיְהוָה אֱלֹהֵי
נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחְשַׁבְתֶּיךָ אֱלֹהֵינוּ אֵין וְ
עָרַךְ אֵלֶיךָ אַנְיָה וְאֶדְבָרָה עֲצֻמוֹ
מִסִּפֶּר: ז זָבַח וּמִנְחָהוּ לֹא־תִפְצֵת

תְּקִיפוֹ מִן לְחֹוָה: ז נִקְסָ וְדוֹרְנָא לָא אֲבִיתָא אֲדִינָן

ידך אני כליתי. מכל ארה רע בלאותי רגלי. בחרת כתי' א' השע' ב' פתחין וס' השמן לב העם. השע ממני ואבליגה: ויקס כ' בקריא' וס' ויקס משה את הבשכן ב' בפסוק. ויקס את החמד פביב למשכן. ויקס ה' שפטי'. ויעקב בני ישראל דעתיאל. ודברו דאהוד בן גרא. ויקס את העמורים לאלום דשלמה ג' בפסוק. ויקס ה' את דברו דמלכום. ודברו דר'ה. ויקס ה' שפן לשלמה. ויקס לו אלהים שפן. ויקס מובחן לבעל. וישב ויבן את הבמות. ודברו דר'ה. ויקס את העמורים על דר'ה. ויקס את דברו אשר דרניאל. ויעלני מבור שאון מפיט היון. ויקס עדות ביעקב:

עֲבַדְתִּי־יָי אֲעֵדִי מֵעַלִי מִכֶּתֶשֶׁךְ
מִמִּכְתָּת גְּבוּרַת יָדְךָ אֲנָא
שְׁצִיתִי: יב בְּמִכְסוּתָא עַד
חֹזְקָא יִתְרִדִי בַר נְשָׂא וּמִסִּית
הִיךְ עִמָּךְ דִּאתְגַּרְדֵּם גּוֹשְׁמִיָה
בְּרַם לְמָא כָּד בַּר נְשָׂא
לְעַדְמָא: יג קַבֵּל צְלוֹתֵי יֵי
וּבְעֵיתִי אֲצִית וְדִמַּעְתִּי לָא
תִּשְׁתַּחֲוֶה אַרוֹם הִיךְ גִּזְרָא
אֲנָא גְּבַךְ תּוֹחֲבָא הִיךְ בּוֹדֵהוֹן
אֲבָהִיתִי: יד אֲשֵׁלִי מִנִּי וְאֲוִיל
עַד לָא אֵתָהּ וְלָא אִיתִי:
ט א לְשִׁבְחָא לְדוֹד תּוֹשְׁבַתְחָא:
ב מִסְפָּרָא סְפָרִית יֵי וַצָּא
לְוִתִּי וְקִבֵּר בְּעֵיתִי: ג וַאֲסַקְנִי
מִגּוֹב אֶתְרִגּוֹשְׁתָא מִסִּין
בְּשִׁמוֹשָׁא וַאֲקִים עַל פִּיָּא
רִגְלִי תִקֵּן אֶסְתְּרִי: ד וְסָדַר
בְּפּוֹמִי שִׁבַּח הַדָּתָא תְּהִי
תּוֹשְׁבַתְחָא קִדְּם אֶדְנָא יְחִמּוֹן
סְגִיאִין וַיִּדְחִינּוּ וַיִּמְכְּרוּן
בְּמִימְרָא דִּי: ה שׁוֹבֵי דְנִבְרָא
דְּשׁוּ יֵי רַחֲמֵיךָ וְלָא אֶסְתְּרִי
זוֹת סוֹרְבִינָא וּמִמְלָדִי
בְּדִיבּוֹתָא: ו סְגִיאִי נִסְבָּא
דְּעַבְדְּתָא אֵת יֵי אֲבָדִי
פִּרְשִׁינְתְּךָ וַרְעוּתְךָ דִּתְנָא
לִית אֶפְשֵׁר לְסַדְרָא זוֹתְךָ
תּוֹשְׁבַתְחָךְ אֶתְנִי וְאִמְלֵךְ

תולדות אהרן שמעט. ברכות לב מליעא נט וזכר חיי שרה: ויש אלי. עקרים מד פמ"ה: ויעלני. ערובין יע מקואות סס (סנהדרין כט): כרות עשית. יכמות טו (כ"ה טו):

מצודת ציון

צבור ומל: אוסס. יכניסם לבית: (ח) תוחלתי. תקותי: (יא) מתגרת. מלשון נגר ומלחמה כמו אל תגרו כס (דברים כ'): כליתי. מל' כליון: (יב) בתוכחות. ענין פורעניות ויפורים כמו וזכחת במכאוב (איוב ג): ותמס. מלשון המסס והמס: כעש. שס התולעת המכלה כנגד: (יג) עמך. למולך וכן אל יעזור עמך אונס (יש"ב י"ד): תושב. הוא הסוף כגר: (יד) כעש. ענה כמו שטעו מני (ישעיה כ"ב): ואכליגה. ואחתוק כמו המבליג שוד (עמוס ס'): כן (ג) שאון. חושך כמו מכסה (ישעיה נמשאון) (משלי י'): כיון. הרשע אשר נקרקעית כמים וכן סכעתי ביון מולגה (לקמן ס"ט): אצורי. רגלי: (ה) רכבים. ענין גאווה ובחזקות כמו ירכבו הנער בזקן (ישעיה ג') ושתי ענין נטייה כמו אל ישע אל דרכים לך (משלי י'): (ו) עמנו. ענין כנוי: (ז) כרית. חסרת כמו בור כרס (לעיל)

בכל שמה מה יהיה א"כ תקותי אל ס' ומה הוא הדבר אשר אהיה מיהל לך עליה: (ט) מכל פשעי. ר"ל ע"כ תקותי. שתליני מן השונט כאל על פשעי ואל השים אותי להיות לחרסם בעיני הנבל: (י) גאלמתי. הלא נבוא עלי השונט הייתי כאלם ולא החרעמתי כי אמרתי הלא אהם עשיתי ולא חטפם כול במשפט: (יא) ספר. לזכ הסר מעלי הנגעים הבאים ממך עלי כי כבר כליתי ממלחמות ידך ודי צום: (יב) בתוכחות. בשיעיר החוכמה טראיית על העון כן חייכר את סאית בש: סוף וגם חסם חמדוהו עשור כעש היה סמבלה את כנגד: אך הנבל. הסבל כוס הוא לעולם וככל אדם ר"ל כל החוטאים כלם נלקים לעולם בנטם ובחמדת עשרה לא ישונו לה': (יג) משעם חלתי. לטליני מן השונטים כאלם: כי גר אכני עמך. למול שנותך אני כגר מ"ס האדמה כי מעט ימי וכן יכלו בתוכחות האלה: תושב ככל אבותי. ר"ל כל מה שגני כתושב נארץ הוא רק ככל אבותי כי אס שפיו חושבים הנס מתו ופאים ולמול שנותך יחטבו כגר: (יד) ששע ממני. שסע ממני מכה ידך ואחתוק עליה בתורת ס' כאשר יוסר סיפורים המונים וכסודים: נעדם אלך. עד לא אלך נדרך כל הארץ ואיני עוד כוס העולם כי אחר הפיחס נעסס האדם חפשי מן החרש והמנוח: ט (ג) מיעט כיון. אשר השומד נס

מצודת דוד

למות ואם מעט המס ימי חיי הלא אבחר למות מחלי זה מלכנו לער גדול ולמות אח"כ בזמן קצר: מה היא. כמה היא וכפל הדבר במ"ש: מה חדל אני. כמה מהזמן אהיה עם יושני חלד: (ו) עפחות. קטנות דלבר סנמדד בספח: והלדי. זמני בעולם הוא כאין נגד שנותיך אשר לא יחמו: אך כל הכל וגו'. כל הסבלים היא ככל אדם איש לא נעדר פגעי הזמן: נכס ס'ס. בדבר הזה נגד לעולם ולא ישכנה לסיחה מי ממני אדם חדל מהכני הזמן מפגעי: (ז) אך כללס וגו'. האים הלא בחושך יסלך והכלל וריק קוצן סמוך עושר רב כי הוא טכר וליט יודע מי יאכפסם סביח כי פן ימות ואיש אחר יאכפס: (ח) ותסה. סוילי וקניניי סעולם מכל פשעי. ר"ל ע"כ תקותי. שתליני מן השונט כאל על פשעי ואל השים אותי להיות לחרסם בעיני הנבל: (י) גאלמתי. הלא נבוא עלי השונט הייתי כאלם ולא החרעמתי כי אמרתי הלא אהם עשיתי ולא חטפם כול במשפט: (יא) ספר. לזכ הסר מעלי הנגעים הבאים ממך עלי כי כבר כליתי ממלחמות ידך ודי צום: (יב) בתוכחות. בשיעיר החוכמה טראיית על העון כן חייכר את סאית בש: סוף וגם חסם חמדוהו עשור כעש היה סמבלה את כנגד: אך הנבל. הסבל כוס הוא לעולם וככל אדם ר"ל כל החוטאים כלם נלקים לעולם בנטם ובחמדת עשרה לא ישונו לה': (יג) משעם חלתי. לטליני מן השונטים כאלם: כי גר אכני עמך. למול שנותך אני כגר מ"ס האדמה כי מעט ימי וכן יכלו בתוכחות האלה: תושב ככל אבותי. ר"ל כל מה שגני כתושב נארץ הוא רק ככל אבותי כי אס שפיו חושבים הנס מתו ופאים ולמול שנותך יחטבו כגר: (יד) ששע ממני. שסע ממני מכה ידך ואחתוק עליה בתורת ס' כאשר יוסר סיפורים המונים וכסודים: נעדם אלך. עד לא אלך נדרך כל הארץ ואיני עוד כוס העולם כי אחר הפיחס נעסס האדם חפשי מן החרש והמנוח: ט (ג) מיעט כיון. אשר השומד נס

אמר ר' משה כי מלת לא חלפת ישרת בעבור אחר והטעם לא השמעת כזאת כזונו בדבר עמי כזה כי הכוון בעיני לא נקשת וזה רק כרית לי אזנים שאשמע בקולך כמו כנה שמוע מזכח טוב: (ח) או . אמר ר' מרינוס כי דוד דבר כנגד כנסת ישראל וזה רמוז לדבר אבותינו כסונו נשמע והכוון בעיני אומר זה בעד נפשו כי בעת

צרתו דבר דבר כזה לכותבו ששיר שיר חדש ועתה באתי לשלם הגדר והכוון שהגדר הוא לשעו'וה כל חפזי: (ט) ותורחך כבוד משי. כסתר על דרך אכזב את המגלה הזאת: (י) בשרתי נדק. ומלת בשרתי לחבר כל כשר לכבוד דבר חדש טוב או רע כמו וישנהמכש: (יא) דקדקך. כנגד בשרתי נדק והנה כגלוי וכסתר: (יב) אתה. חסדך ואמחק. שספרתי לקהל רב הם יירוני מכל זר: (יג) כי השונע והרע הבא על האדם יקרא עון כי הוא היה בסכנה לניחת הרעה כמו גדול עוני ויגדל עון בת עמי אם יקרה עון וככה השינוי שונותי ולא יכלתי לראו' על דרך וכסה את עון הארץ בעבור שאין לעונותי מספר או ולא יכולתי לראות מראה הלכ כמו ויראו ועקב: ולכי עזבני. כאלו נשארתי בלא לב: (יד) ראה. לעזרתי חושה. להיות עזרתי או שם התאר כמו לעזרני: (טו) וישו. לספוחה. כמו האף חססה: (טז) ישומו. ישומו הם בסוף הכושת שיעשו לי וי'א כנגד שר כמו לעולם עקב והנה בשתם על שני פירושים דקדוק אחד: (יז) יששו. זה טעם בשרתי נדק: (יח) אני. לחשב עצמי כי אני עני ואכיווןלא אכול לשמור לפני אויבי: יחשב לי זה והטעם שפלות לבי או לי כמקור בעבורי כמו הכלחם לנס: אל תאחר. שובל עומד כמו מדוע אחרו

יכלתי ג' בקריאה וחסר וסימ' נפתולי אלוים נפתלתי עם אחי. ומה יכלתי עשות כבם. השינוי עונתי. אנד: תאחד ג' בקריאה וסי' אתה אלוהי אל תאחד. אלהים חושה לי עזרי ומפלט. הקשיבה ועשה ואל:

לא דברתי את אבותיכם ולא כוונתיכם חובה להכבד עליכם' תמידין ומוספין אינם אלא נחת רוח שאמרו ונעשה רצוני ודבר מועז: (סא"א): אזנים כריות לי. לאמר שמוע בקולי: כרית. עשייתם חלולים לשמוע: (ח) או. נשמעת מחן תורה אחרתי לנגיד

הנה באתי אליך במסורת כריתך (שמות כ"ד) נעשה ונשמע ודבר זו כבוד עדות עלי במגלת ספר כפורת משה: (ט) ותורחך כבוד משי. אף מחללי על פי תירחך הוא: (י) בשרתי נדק. שירי על היס וזכר על הנאר שרת דבורה: לא אכלא. לא אשמע לשון ויכלא הנגס (בראשית ח') לא תכלא רחמך. לא תמנע: (יב) אלוהי. ישמרוני: (יג) אשמו. סכנו: (טז) לספוחה. לכלותי כדמסרגמנין (דברים ב') עד תם כל הדור עד דסק כל דרס: (יז) ישומו. יתמחה: על עקב בשתם. כשיקבלו בשתם על עקב הכל נמדה שמדדו ודברך שהלכו למולי. על עקב (לקמן ט"ו) ונקבותיך לא נודעו (שיר ח') צאי לך בעקבי האזן כולם לשון מדרך כף רגל הם טרני"ש נלפס. על עקב אר"צ"ש טרני"ש: האומרים לי האח. האומרים עלי כצבילי האח כשהגרים באה מתהללים באידי. כל עני ואכיון שכתלים אינו אלא כנגד ישראל: (יח) יחשב לי. יחן לי לב להשנע עמיתו. ואכיוונוי להושיעני: יחשב לי. פניסוס נלמ

אזנים כרית לי עולה ותמאה לא שארת: ה אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר בתוב עלי: לעשות רצונה אלוהי תפצת ותורחך בתוך מעי: בשרתי צדק ו בקהל רב הנה שפתי לא אכלא יהוה אתה ידעת: י צדקתך לא כסיתי ו בתוך לבי אמנותך ותשועתך אמרתי לא כחדתי חסדך ואמתך לקהל רב: יב אתה יהוה לא תכלא רחמך ממני חסדך ואמתך תמיד יצוני: יג בי אפפר עלי ו רעות עד אין מספר השינוי עונתי ולא יכלתי לדאות עצמו משערוות ראשי ודבי עזבני: ירצה יהוה להצילני יהוה לעזרתי תושעה: יב ישו ויתפרו ו יחד מבקשי נפשי לספותה יפגו אחר ויבלמו חפצי רעתי: יז ישמו על עקב בשתם האמרים לי האח ו האח: יח יששו וישמחו בה כל מבקשי אמרו תמיד יגדל יהוה אתי תשועתך: יח ואני ו עני ואכיון אדני יחשב לי עזרתי ומפלט אתה אלוהי אל תאחר:

מא * למנצח מזמור לדרוד: כי טעם קוס קייתי עלי סייעי ושזבנתי את אלוהי לא תוחד: * לשבתא תושבתא לתוד:

תולדות אהרן לו אמרם. גיטין ט: נשתי. פירושן ק:

מצודת ציון

(גיל י). שאלת. נקשת: (ח) במגלת. עין ארס כמו מגלה טעם (זכריה ט: י) בשרתי. עין כשפוחה חדשות לרבים: אכלא. אשמע כמו ויכלא הנגס (בראשית ח') (יא) כחדיתי. מנעתי כמו ולא כהדו מאכותם (איוב ט"ו) (יב) אשמו. סכנו כמו אשפתי חלני מות (נשיל יח): עמו. עין ריבוי: (טז) לספוחה. לבלותה כמו ספחה ככותב (ירמיה י"ב) יכונן אחר. יתרו לאחור: (יח) ישומו. לשון שמעון. עקב. עין שר ונמול כמו עקב שמעון (דברים י'): האח הוא עין לשון שמתם: (יח) ואכיון. הוא דל משי כי תאב הוא לכל דבר ביות הפל נמנע מאתו: תאמר. מלשון אחר והטעם

מצודת דוד

(יא) דקדקך. וסלדקס טעמיה עמדי לא כחתי בלני מלהודיע לרבים. לא כחדתי. לא מנעתי מלספר חסדך לקהל רב כדלי לסמשיך לנס אחריו: (יב) אתה ה'. לכן גם אחס ה' השנ נמול ולא תמנע רחמך ממני: ואמחק. אמתח כנעמחק: (יג) השינוי. המקשריגים הנפשים מעונתי רדפו אחרי והשינוי: ולא יכלתי לראות. כי כשו עיני מהלכות: ולכי עזבני. הלך ממני לומץ הלכ: (יד) ראה. וכשהרס און מי שיעשה צידך: (טו) ישומו. כשיראו סלתי: יסינו אחר. כאלס שנוס סחור על עקבו: (טז) ישמו. יהיו שוממים בעבור נמול שר בשתם שמיניסים אותי ואומרים עלי האח ושמתים לזרתי: (יז) נך. בשמועך: לוכני. האופכים שינוא להם הכשושה על ירך יאמרו תמיד יגדל ה' ר"ל יבוא להם הששועה ויכללו את ה': (יח) עני ואכיון. אני מכניע את עממי לפיכך עני ואכיון וס' יחשב לי את הסכנעה שזאת לזכות: אל תאחר. להביא את הכשושה: משכיל

הוא שוקע ויורד: על כסע. נמקס מנוול וקסם: סון אשורי. סכין רגלי לעמוד על עמדי ולא נקטע עוד: (ד) יראו רבים. כאשר יראו כשהנחת ה' יסחזו ממנו וינחשו זו: (ט) אשרי. וישמרו אשרי וס': ולא פסה. לנמחה כסם: ושמי כוז. סנופים אחר סרסורי שכל וכוז: (י) רבות פתיה. נפלאות רבות פתיה לממנע: און פרוץ. און מי להטריך ולסדוטה אונך: אנד. אס אמרתי אנד נאלאופיך לא אכול כי רבו מלספר: (י) לא חסנה. איך חסן שיתאס האדם ויביא קרנן: אזנים כרית לי. לשמע אל דברי הסורס אשר סיא סוכה בעיניך מונח וכן נאמר כנס שמוע מונח טוב ש"ס ע"י): (ח) או. נלח מחן הסורה אמרת: הכס באתי. לקבלה: במגלת ספר. כאשר כחוב עלי במגלה ספר כחורה שאמרתי אז נעסם ונשמע: (ט) לשעות. וכאשר קנלתי עלי כן חפנתי לעשוהם ותורחך שטורס בלכני אשר סיא מכלל המעיים: (י) בשרתי. השמעתי לרבים את דברי הסורס ולא מנעתי שפתי מלששמיע והלא אחס ה' ידעה שכדרכי כן סוף:

אחרו: (א) למנחם. אשרי משכיל. זה המזמור על חליו: (ב) אשרי. יש אומרים משכיל כמו מביט כמו מסתכל היות והכחון מגזרת שכל שישם לבו שישכיל במעשה השם עם החוליו ודל במחמון גם בנשך והוא החוליו כמו ככה דל כן המלך לזוה ורעות תאר ויש אומרים שמשכיל פועל וזאל והוא המבקר וידבר על לבו וישמילמו וטעם ביום רעה מערכת עליונה כנגד מולדו. ימלטו ס'. לכו

צלמו: (ב) אל דל. מולך לבקרו כענין שנאמר (ש"א י"ג) מדוע אהב ככה דל דלמטון: ביום רעה. זה גיהנם. ובעולם הזה מה שכו: (ג) ה' ישמרו ויחייבו. למו שמבקרו ומטיב לו: (ד) על ערש דוי. עבש ל"ט בלע"ו (דברים ג') והם ערשו ערש ברזל. כשחלם גם הוא יסעדנו. מכו על ערש דוי זה יום שביעי של חולי שהוא דוח מאוד כך

כנגד מולדו. ימלטו ס'. לכו ואלו על יד אדם וטעם ישמרו שלא יוסף החוליו ויחייבו כי יפחד מהמות: (ג) ואשר בדרך. שמיכה שנים רבות ויהי מאכזב דורו ולא יראו שונאיו תאותם ותי"ו תנכו לפועל שאיננו כמו כמו אשר ילדה אותה והטעם אמרת השם או גזירתו או תהיה התי"ו לכח השם וכאלה במק' הדכה: (ד) ה' דוי. שם כמו מדוע: יסעדנו. מטע מטע כהתעסק החול' או ההתעסקו וטעמינו על משכבו והכחון כי הפכת נכח השם והטעם דרך משל שתיפכרה על משכבו מזד אל זד ותסעדנו והטעם כי אין צורך לכני אדם שיסעדנו: (ה) אני. הטעם כאשר אומר כתיבתי בחליו ה' חנני ורפאני אע"פ שחטאתי לך על דרך כי עם קשה עורף הוא: (ו) חיוני. אז יאמרו לי בעבורי כמו ואמר פרעה לכני ישראל הסך מעשה המשכיל וזה הדב' יאמרו לאחרי: (ז) ואם בא. אחד לבקר: הוא שאל דבר. לי כמה חרה לי שאתה חולה: ידבר. לאחרי דבר בליעל עלי בנאחתי לחן ידבר לאויבי האמרים שלא ראו אותי דבר רע חלי קשה קבוע בו כמו לבו יקום כמו אכן: (י) גם. שלא היה לי אויב שהי' אוכל לחמי וטעם כי אני סבת חיוני כגדיל עלי עקב. הטעם הגדיל שקיבו שלא בא לבקרני ושם לנפשו מעלה גדולה: (יא) ואתה. חנני. כנגד דבריהם. דברי בליעל יקום בו. והקמיני כנגד לא ווסף לקום: (יב) בזאת. הטעם כי לא יריע כמו שמחת המנחה ביום המלחמה כדרך עלי שלשת אהרשטי: (יג) ואני בתומי. ככבר תומי וי"ו כי תומי רמוז לכריאת הגוף. והוא הנכון: (יד) כרוך. על כן אני חיוני לכרך את השם בכל זמן וזכו מהעולם ועד העולם ואומר טעם אחרי טעם אמת ואמת: נשלמו פירושי הספר הראשון הודאות לשם: (א) למנחם לכני קרח. לכני קרח לאחד חבני הימן נכד שמואל הכניא. אמר ר' משה כי זה המזמור גאמר בבבל ויש

במזבחי דמשכיל לעניי מסקנא לרחמנותיה ביום בישותה ישוביניה יי: ג יי ימרגיה ויחניה ויחביניה בארעא ולא תמסריניה ברעות בערי דבבוי: ד מימרא דה' יסעניה בחיהי ויתגרי ליה על שווי מרעיה דאחיותיה כל משכביה אפכת בעדן מרעיה ואכסותיה: ה אנא אמרית יי הום עלי אסי נפשי מסול דחבית קדמך: ו בערי דבבי יימרון בישערי אימתי ימות ויבד שמייה: ז ואין אתא דמקבל אפי שקרא ימלי ברעיוניה יבנות עזא ליה יפוק לשקא ימליה בחדא עלי מכולין בחשיי פד קנאי עלי חשלין בישתא לי: ח ממלך מלומא יתיך ביה וימר דין דמרע לא יסיף דמיקם: י אוף גבר דתבע שדומי דאתרחצית עלוי מברי סעדתי אתרב עלי דחמקא: יא ואנת יי הום עלי ואקימיני ממרע ואפרע לחון: יב בחדא ידעית ארום אתרעית בי ארום לא אתגבר עלי בערי דבבי דאבאשא: יג ואנא בשלמותי סעדתי בי ואוקמתיני דמך לעלמא: יד הדין ועד עלמא דאתי יימרון צדיקיא אמן ואמן: י

ב אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטו יהוה: ג יהוה ישמרתו ויחניה אשר בארץ ואל התננה בנפש אויביו: ד יהוה יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו: ה אני אמרתי יהוה חנני רפאה נפשי כי חטאתי להי אויבי יאמרו רע לי מתי ימות ואבד שמו: ז ואם בא לראותו שוא ידבר לבו יקבץ און לו יצא לחון ידבר: ח יחד עלי יתלחשו כל שנאי עלי יחשבו רעה לי: ט דבר בליעל יקום בו ואשר שבב לא יוסף לקום: י גם איש שלומי אשר במחתי בו אובר לחמי הגדיל עלי עקב: יא ואתה יהוה חנני והקימיני ואשלמה להם: יב בזאת ידעתי כי רחפת בי פי לא יריע אויבי עלי: יג ואני בתמי המכת בי ותצייני לפניך לעולם: יד ברודיהוהוה אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן: מב א למנחם משכיל לבני קרח:

יד בריה שמייה דיי אלהא דישראל מן עקמא דהדין ועד עלמא דאתי יימרון צדיקיא אמן ואמן: * לשבתא בשבתא טבא על ידיהון תולדות אהרן אשרי משכיל. דברים מ זוהר בראשית בשלח וספורי (פאה כא): ה' ישמרו. שם: ה' יסעדנו. שבת יב דברים שם: כל משכבו. דברים מא: מתי ימות. סנהדרין מג: גם איש שלומי. סנהדרין זק: כרוך ס'. יומא סס: כל מזמור מנן עקידה שער קב:

דרש בגדת תהלים: כל משכבו הפכת בחליו. אף בשעה שחליו כמד עליו שיהפך כל מרגיעו ומנוחתו: (ה) אני אמרתי ה' חנני. אני אין לי מבקרים לטובה וכשאי ליעק מתוך חוליו ואומר ה' חנני וגו' א יבני שמחים עלי ואומרים דבר הרע לי מתי ימות וגו': (ז) שאל מוצר. מראה עצמו כאלו הוא מוצר ו שהוא יושב לפני יקבון לבו מחשבות און לעלמו מה רעה ידבר בנאחתי וכשיואל לחון מדבר אותה: (ח) עלי יחשבו. דבר שהוא רעה לי ומה המחשבה דבר בליעל יקום בו כל רשעיות ששעה יקומו וישתפטו בגומו והואיל ואשר שבב לא יוסף לקום כך מקללים אותי: (י) הגדיל עלי עקב. מארח כמו (יהושע ח) ואת עקבו מים לשי: (יב) בזאת ידעתי וגו'. כשתחננו ותקיימנו אדע כי חפצת בי כאשר לא יריע אויבי תרומת שמחה עלי וארחם כי בחתי תמכת בי: (יד) כרוך ס'. כשחקים מחליו אנרכך כן: (א) לכני קרח. אמיר ואלק ה ואניאסף הם היו חמלה בעלת אביהם

דל כל איש קמניו במי"ב פתרון וסימ' נמסר בספר שו"ת ס"ו: י' יסעדנו לי על ערש דוי. ישערינו לי כמו חז כמו דיון: אויבי יא מ"ל וסימ' נמסר בשמואל א' ריש סימן ב' ובסימ' דא סימ' ה': יחשבו ב' וסימ' יחד עלי יתלחשו: ולא יעמוד כי יחשבו עליו מחשבות: אוכל ד' מל' בקריא' וסי' כי אם הלאם אשר הוא אוכל. ודיקין ודיקה נפשו. אם יבדעו ונפלו על פי אוכל. גם איש שלומי אשר במחתי אוכל לחמי: יב יי ו' וס' נמסר לעיל בסיפרא סימן י"ג: מהעולם עד מן כ"ב מלין נסבין מה בריש תיבות' ולית להון וזמא וסי' נמס' בסמ' רבנא בער מ':

מצודת ציון

המחנה: (א) ואשר. ישוכה והוא עליון אשרי: נגש. ברטון כמו אם יש את נפשכם (בראשית כ"ג): (ד) יסעדנו. מלשון סעד ותמיכה: ערש. מטע: דוי. מלשון מדוה וחלי: (ח) יתלחשו. מלשון לחש וקול נמוך: (ט) בליעל. בלי שום שמים: יקום. מלשון יקום: (י) עקב. ענין מארח כמו ואת עקבו מים (יהושע ח'): (יד) כרוך. ענין מהולל: אמן. הוא ענין ל' קיום והכפל לחק: תפירו

מצודת דוד

מא: (ב) משכיל אל דל. הנותן זקקס לדל כששכל לכל יכיליו: ביום רעה. ובגמול זה ימלטו ס' כשיהיה בעולם טה רעה כי לא תעבור עליו: (ג) ואשר. ישוכה בכל הארץ ככל יאמרו אשריו: ואל החנסו. אהם ס' כן ידעתי שלא תחכסו ברטון אויביו לפסיג בו האוהם: (ד) ה' יסעדנו. כשיפול למשכב יסעדנו ס' בפיחת חליי אמרתי רפאה נפשי ר"ל מחול טוני כי הטון הוא חולי הנפש והשחילה היא הרפואה: כי תתחלי לך. ותיך אני למחילה שיהי רפואת הנפש וממילא חנול. רפואה הניף וכוף הסעד אשר יסעד את החולה: (ו) רע לי. השם הרע מוכן לבוא עלי ומתי ימות ר"ל היו מפסים שיקרב לבוא יום מיתתי: (ז) ואם בא לראות. וכאשר בא מי מהם לראותי ולבקרני סיה מדבר עמי שוא כי נפשו ינחם אותי ובלבו סיה מקפץ דברי אורי ועמל וכשיואל לחן אל הנריז סיה מדבר האון אשר קצן בלבו: (ח) יחד וגו'. ר"ל כל שונאי יחד ידברו עלי דברי גנות ונחשאי לכל יהא נשמע לי: עלי יחשבו. החשבים עלי שיבא לי הרעם: (ט) דבר בליעל. אומרים עלי דבר בליעל ששעה הוא יקום בו את החלי סיה ר"ל שונו גרמכ החלי ולוה החלי אשר שבב כס לא יקום ממנו כי מנה ימות: (י) גם איש שלומי. גם האיש אשר סיה עמי בשלום אשר האכלתיני לחמי: הגדיל עלי עקב. סיה מגדיל עלי מארב לארוב על נפשי: (יא) ואתה ס'. או בחליי שתפללתי ואמרתי אהם ה' חנני וסקימיני מחלי עמי ואלמס להם כגמולם: (יב) בזאת. כשתרפאי או אדע כי הפכת בי: יריע. תרועה של שמחה: (יג) ואני בתומי. ובטבור שכלתי אני בתמימות לזם שמחת בי בחליי והבצתי לסניך בכריאות כל ימי חי' וכ"ז מוצב לומר כשם שמחת לי בחליי בעבור כשרון מעשי כן יכסוד ויתמך את כל משכיל אל דל: (יד) כרוך ס'. נתן אדלס לאל כלותו הספר על אשר נתן בו רוח ס' לדבר בו: מהעולם. ר"ל מקום השולם עד קניו: אמן ואמן. הוא כדרך השונם למן

עם החוגגים לנעם בחסד השם וכלילת היום שריו כמו חל הנביאים והזכיר כי השור תפלה לא שיר בדברי חשק: לאל חי שיחיוכי עד ראותו בית ה' (י) אומרה. טעם לאל סלעי סלעי בראשונה: למה שכחתי. הטעם בעבור אורח הגלות: למה קודר אלך. כמו אכל כלובש קדרות: (יא) בראש. כאשר יאמר לי איך אלהיך היה לי כמו רצח בעצמותי ככה היתה זאת החרס נחשבת בנינו: (יב) מה. טעם ישועות פניו כי הוא ישועות פני וכו' אלהי מומי קדם כנגד איך אלהיך ישראל: (א) שפטני. קח משפטי ממלכה המחפשים אותי וחס רבים על ק אמר מנוי וטעם לא חסד בעבור היופי טוב ממנו וטעם מאיש מכלל ומפרט או רמו למולך על הגוי: (ב) כי טעם אלהי מעויו כי אין ע' לו לקחת משפטי ממנו רק קד: (ג) שלח אורך. כנגד קודר אלהיך ומלת וחתך כנגד מאיש מומי ומלת ינחוני כנגד התלך: כי קדש. כי המורה ומשכנותיך העושות העתידות להכנות בבית שלישי: (ד) ואלוהי. אל אל. שהוא שמה גילוי וטעם אלהים אלהי שירא גוי לא חסד שאתה אלהי: (ה) מה. ברוח הקודש שוחיל ישראל אל קדם: (א) למנח לבני קרח: (ב) אלהים באוניו שמענו והמספרים היו אבותינו שהיו נדיקים וחס נאמנים ועוד טעם אבותינו שכל איז אובס את בנו ולעולם לא יורנו כן האמת לבדו: (ג) אלהי. כי הזכרתי כי משפט העברים לחם' הכי' כמו מלאתי בית ה' וככה אתה בידך בכותך או במכתך ומ' טעם שכל אל אבותינו ולמ' לאומים שמת כמו שכתוב כל האומים ומ' ותשלם שב אלהי' כמו ותגרס: (ד) כי. מ' חרסם שכל אל אבותינו

ובליליה הושבתתיה עמי
אלותא לא די גסיר חיי
אימר לאדא רוחצני קמא
אשליתי קמא בקבא איל
בדחוק בעיר דבבא
בדקמין גרמי בזמן
דמחרפוני מעיקבד אמרין
לי פד יומא אן הוא אלהך
יב מה התמכבין נפשי ומה
תרגשי עלי אוריכי לאדא
ארום טוב אשבתתיה
בפוקניה דמן קדמוי די הוא
אקה: א דון יתי יי בדין
קשומ ועקד למנצי מצותי מן
עמא דא זכאי מן גבר נביד
ומלומא תשובגני: ב ארום
אנת הוא אדא עושני למה
שבקתני למה חקיר אוד
בדחוק בעיר דבבא: ג שדר
גדורך והמנותך הגון ידברונני
יעדון יתי לשור בית מוקדשא
ומדרשי בית שבנתך:
ד ואעול לקרבא קורבניה
קמבב די לאדא די מגיה
חדות בעותא ואודי קדמך
בבגרא יי אלהי: ה מה
תתמכבין נפשי ומה תרגשי
עלי אוריכי לאדא ארום
תוב אשבתתיה בפוקניה
דמן קדמוי די הוא אלהי:
א לשבבא דוד על ידיהון
דבגי קרח שבבא מבא: ב יי
באודנא שמענא אבהתנא
אשתעיו לנא עובדא ועבדתא
ובצבתנן לבית ישראל בארעהון תפרת עמא וספדתנן: ד ארום לא

ברצח ב' וסי' לפתח פה ברצח.
ברצח בעצמותי חרפוני: למה
ג' רפון וסי' למה ונתתני למה קדר
קדם' דפסקו. למה שכחתי. למה
שכחתי לפסע. וכל למה רפי
טעמו מלרע ב' א למה שכחתי
למפגע קד. וכל למה דגש מעמו
לעיל ואם הו' סמוך לאותו' אח'ע
רפי טעמו מלרע ה' טעם יאנו
מן הכלל שאע"פ שהם סמוכי'
לאח'ע נרגשי' וסי' למה היתנו
עברך. למה היה כאבי
נצח. למה אירא בימי רע. למה
חרגותי. למה אכבה ארצה וכל
דבטיך לשאר אותי' דגש במ' וסי' לעיל:
א רץ יד קמין וסי' נמס' בישעיה ס' יר:

מנצח לבני קרח
משכיל: ב אלהים באונינו
שמענו אבותינו ספרו לנו פעל
פעלת בימיהם בימי קדם: ג אתהו
ידך וגוים הורשת ותמעם תרע
לאמים ותשלחם: ד פיולא בתרבם

מצודת דוד

אל חנינו לבוא עלי כי עד שלח תלך האחת חבוש השנית וכלנו קראוין זה לזם לבוא: לקול גורדך. וכונס אני לנכול המים סנפפים מן המרחות טעמימים קול גדול בשפסם כי רבים הם וסוף משל על רוב הצרות: כל משנריך. צרות מרובות כנלי הם עונרים עלי: (ט) יומס יום. בימים הראשונים כאשר הלכתי וחספס לה' השומר חיי: (י) אומרה. זאת בזכרי אומרה לאל חקי למה עתס לנחם שוב את ושומר לה מה השוחחי: כי עוד אודע. עתס שוכס: קודר. חשך משפטי לנקום נקמתי: מכל איש מרמס וכו': (ג) למס עונחתי. כאלו יחזור שוב לנחם נפשו ויאמר לה מה השוחחי נפשי וכו': להביא אותי אל הר קדש: (ד) שמחה נילי. השמחה אותי בגילס ורנס: (ט) אתס ידך. כח ידך גרסת את הענדי גלולים מא' ובמקמס נעצת את ישראל: חרע. הרעת שבנדי גלולים ותלחסת מחרס: (ד) כי לא נחרס. מה שירשו ישראל את הארץ לא יישו נחרסם וככתס אלס אתה השעת להס ניימיק ובה ארסם סבא להס משניך כי היית מרוזה

עם החוגגים לנעם בחסד השם וכלילת היום שריו כמו חל הנביאים והזכיר כי השור תפלה לא שיר בדברי חשק: לאל חי שיחיוכי עד ראותו בית ה' (י) אומרה. טעם לאל סלעי סלעי בראשונה: למה שכחתי. הטעם בעבור אורח הגלות: למה קודר אלך. כמו אכל כלובש קדרות: (יא) בראש. כאשר יאמר לי איך אלהיך היה לי כמו רצח בעצמותי ככה היתה זאת החרס נחשבת בנינו: (יב) מה. טעם ישועות פניו כי הוא ישועות פני וכו' אלהי מומי קדם כנגד איך אלהיך ישראל: (א) שפטני. קח משפטי ממלכה המחפשים אותי וחס רבים על ק אמר מנוי וטעם לא חסד בעבור היופי טוב ממנו וטעם מאיש מכלל ומפרט או רמו למולך על הגוי: (ב) כי טעם אלהי מעויו כי אין ע' לו לקחת משפטי ממנו רק קד: (ג) שלח אורך. כנגד קודר אלהיך ומלת וחתך כנגד מאיש מומי ומלת ינחוני כנגד התלך: כי קדש. כי המורה ומשכנותיך העושות העתידות להכנות בבית שלישי: (ד) ואלוהי. אל אל. שהוא שמה גילוי וטעם אלהים אלהי שירא גוי לא חסד שאתה אלהי: (ה) מה. ברוח הקודש שוחיל ישראל אל קדם: (א) למנח לבני קרח: (ב) אלהים באוניו שמענו והמספרים היו אבותינו שהיו נדיקים וחס נאמנים ועוד טעם אבותינו שכל איז אובס את בנו ולעולם לא יורנו כן האמת לבדו: (ג) אלהי. כי הזכרתי כי משפט העברים לחם' הכי' כמו מלאתי בית ה' וככה אתה בידך בכותך או במכתך ומ' טעם שכל אל אבותינו ולמ' לאומים שמת כמו שכתוב כל האומים ומ' ותשלם שב אלהי' כמו ותגרס: (ד) כי. מ' חרסם שכל אל אבותינו

תולדות אהרן חומר מג עקוד
שפר ק: חומר
מג עקדים ספ' אלהים חפית כד
עקדים מא ס' ס:

(ד) ריפוס. לשון רצון: (ה) צוק יאשי' ועקר. גם לכאס אחריו: (ו) כנס קמיו. נחם ונרסם לויכיו לשון מחכוסת כדמין (יחזקאל ט"ו) תחום נוסף (משלי כ"ז) וכו' כנדרים נוספים בטעם חזות (זכריה י') (י) אף זמח ותכליתו. אף אם אהב תכליתו אלו שאל לשון נודה: (יא) תשיבנו אחר. לשון כוח הוא: שטו לנו. דונו ככסו אש לו: (יב) זריתו. אפדיתו. נלמ: (כ) כי דכיתו במקום תמים. כי זה משמש בלשון כאשר אף כאשר כשעלמנו בלחן ערכה ושחכ מדבר מקום תמים. וכסית עלינו כלמות שד אף ככל זאת אם שכחו שם אלהינו הוא יחזור זאת כי כו' ודע תלמו' וגומר: (כב) כלאן טכח. כלאן של טנח

צוה' בקר' וסי' את הנהי' נשא ארון. ועתה צוה ויכרתו לי ארץ דשלימה. אמה הוא מלכי אלהים: ולא תצא ר' דרסבי וסי' ולא תצא משם אנה ונאה דשמי. הנה נתנו עלך עבותי'. תאגים הלאה ולא תצא. ולא תצא בצבאותינו. ותרון חברוד ולא תצא אלהי' ותיב ובתנבס ב' וסי' מקול מורה ומנה מפני אויב. להשכיח אויב ומתנבס: תעלמות ב' וסי' הלא אלהי' יחך מה. ויגד לך תעלמות

תולדות אהרן אהם הוא. וזכר ויח: כי לא כפרו קב עקידה שער לב: תמכר שער. פגורס ל: כל זאת. וזכר ויקרא: אם שכחו. שם בלא אלקים. עקידה שער יד: כי עליו. גישין מ: עורס. טועה מה וזכר אלהת כלה (משער שני ט):

מצודת ציון

מלשון רצון: (ו) נעה. מלשון עינים: טוס. עין ריפוס ודרכה כמו כסגר מוכס (ישעי' יד'): (ח) הכישות. מלשון טכס: (ס) כללס. מלשון סלול ושכח: (י) אמת. טוכת: כנלחחיתו. ענין קנות אהב המלחה: (יא) שטו. כמו כמו שרסס את כנרת (ש"א כ"ג) (יב) וריפטו. שרפטו כמו חריתי פרס (מלכי ב'): כון. סמון רכ: רכית. מל רכיו: כמחיריס. ענין הליפת הדבר וערכו: (יד) וקלס. ענין נגכ כמו וקלס לכל החרות (יחזקאל כב): (יז) ועדף. ענין חיון: ומתקס ר"ל מרכה לכהרע ופירכס כשלמו כנוקס ומשלס נגול: (יט) נכון אחר. ענין טוכה לאחר: אחרט. רגליט: מני. מן וסי' ד טסח: (כ) תמים. נחסיס: כנלמות. ענין חרס: (כב) יחקר. מלשן

יִרְשׁוּ אֶרֶץ חֲרוֹעַם לֹא הוֹשִׁיעָה לָמוֹ בְּיַמֵּינָהּ חֲרוֹעָה וְאוֹר פְּנֵיהָ בְּיַרְצֵיתָם : ה' אֱתֵה־הוּא מִלְכֵי אֱלֹהִים צִוְּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב : וּבְךָ צִרְיָנוּ נִגְנַח פְּשִׁמָה נִבְוִם קָמִינוּ : וְכִי לֹא בִקְשָׁתִי אֲבַטַח וְחֲרֵי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי : ה' כִּי הוֹשִׁיעָתָנוּ מִצִּרְיָנוּ וּמִשְׁנֵאֵינוּ הַבְּיִשׁוֹת : ה' בְּאֱלֹהִים הִלְלָנוּ כָּל־הַיּוֹם וְשִׁמְךָ וְלַעֲוֹלָם נוֹדֶה סֶלָה : אֶת־זִנְחָתָ וְתַכְלִימָנוּ וְלֹא־תִצָּא בְּצַבָּאוֹתֵינוּ : אִי־תִשָּׁבֵנוּ אַחֲרֵ מַנְיָצֵר וּמִשְׁנֵאֵינוּ שָׁמוּ לָמוֹ : יב הַתִּנְנֵנוּ כְּצֹאן מֵאֲכָל וְכִבְּזִים זָרִיתָנוּ : י' תִּמְכֹּר־עַמְּךָ בְּלֹא־חֵן וְלֹא־דָבַר בְּמַחֲרֵיהֶם : יד תִּשְׁלִמְנוּ חֲרָפָה לְשִׁבְנֵינוּ לַעַג וְקָלָם לְסִבִּיבוֹתֵינוּ : טו תִּשְׁלִימְנוּ מִשָּׁל בְּגוֹיִם מְנוֹד־רֹאשׁ בְּלֹא־מִים : טו כָּל־הַיּוֹם כְּלִמְתִּי נִגְדִי וּבִשְׁת פָּנַי כְּפִתְנִי : יז מִקּוֹל מַחֲרָף וּמִגֵּדָף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם : יח כָּל־זֹאת בְּאַתְנוּ וְלֹא שִׁכְחֵנוּךָ וְלֹא־שָׁכְרָנוּ בְּבִרְתֶּךָ : יט לֹא־נִסְוֹג אַחֲרֵ לִבְנוּ וְהִמָּ אֲשֵׁרְנוּ מַנְי אֲרַחֶה : כ כִּי דִפִּיתָנוּ בְּמִקּוֹם תַּגִּים וְתַכְסֵם עֲלֵינוּ בְּצַלְמוֹת : כא אִם־שִׁכְחָנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וּנְפָרֵשׁ כְּפִינוּ לֵאלֹהִי זָר : כב תִּלְאֵל אֱלֹהִים יַחֲקֵר וְזֹאת כִּי־הוּא יִדְע תַּעֲלָמוֹת לֵב : כג כִּי־עָלֶה הוֹרֵגֵנוּ כָּל־הַיּוֹם נַחֲשָׁכְנוּ כְּצֹאן מִבְּחָה : כד עֹדְהוּ לְמַה תִּישָׁן

בְּנִבְוֹרַת סִיפְחוֹן יִרְתוּ אֶרְעָא וְתִקּוֹף אֲדַרְעֵיהוֹן לֹא פִרְקַת דְּהוֹן אֲרוֹם יִמְיָהּ וְאֲדַרְעֵ גְבוּרְתֶּךָ וְנִהוּר וְיוֹ יִקְרָךְ אֲרוֹם כָּל זְמַן דְּעִסִּיקוּ בְּאוֹרֵיתָא אֲתַרְעִיתָא בְּהוֹן : ה אֲנִתָּה הוּא מִלְכֵי אֱלֹהִים בְּעֲדָנָא דְּהָא פִּקֵּד פּוֹרְקִנּוֹת דְּבֵית יַעֲקֹב : ו בְּמִימְרֶךָ מַעֲיָקָנָא נִגְנַח בְּשִׁמְךָ נִכְבוּשׁ כֵּךְ דְּקִימִין עֲלָנָא : ז אֲרוֹם לֹא בִקְשָׁתִי אֲנָא רְחִיץ וְסִיפִי לֹא תִפְרוֹץ יָתִי : ח אֲרוֹם פִּרְקִיתָא מִמַּעֲיָקָנָא וּמִשְׁנֵאֵנָא אִיחִיתָא עֲזוּיָהוֹן בְּהִתָּא : ט בְּמִימְרָא דְּהִי אֲנִן מִשְׁבַּחִין כֵּךְ יוֹמָא וְשִׁמְךָ נוֹדִי לַעֲלָמֵי עֲלָמִין : י לְחוֹד אֲשִׁרִיתָא וְאַכְסִפְתָּנָא וְזָא תִשְׁרִי שִׁכְנֶתְךָ בְּחִינוּא : יא אַחֲזוֹרְתָנָא קִדְלִקְדָם מַעֲיָקָא וּמִשְׁנֵאֵנָא כְּבִשׁוּר נָנָא : יב מִסְרִתָּנָא הִיךְ עָנָא לְמִיכָלָא וּבִיגֵי עַמְמֵינָא בְּרִתָּא יִתְנָא : יג וּבְנִתָּא עַמְךָ מִן דְּלָא מְמוּנָא וְלֹא אֲסִגִּיתָא קִנְיָנָא בְּפִרְוִיָהוֹן : יד שׁוֹיִתָּנָא קִנְיָנָא דְּשִׁיבָנָא מִמְּקוֹרָתָא וְתוֹרִפִּיתָא לְחֻרְנוֹתָנָא : טו שׁוֹיִתָּנָא לְמַחֲלָא בְּעַמְמֵינָא טַלְטוּל רִישָׁא בְּאוּמֵינָא : טז כֵּךְ יוֹמָא כְּסוּפִי לְקִבְדִי וּבְהִתַּת אִפִּי חֲפִתִּי : יז מִן קִלָּא דְּמַחֲסַד וּמִגֵּדָף מִן קִדָם בְּעַל דְּכָבָא וּגְקִים נִקְמָתָא : יח כָּל דָּא עֲרַעַת יִתְנָא וְלֹא אֲשַׁרְךָ וְלֹא שִׁקְרָנָא בְּקִימָךְ : יט לֹא זָךְ פִּלְגִי וּזְחֻחִיתָ לְבָנָא וְזֹאת אֲסִמִּיתָא אֲסִתּוֹרְנָא מִן תְּרִיצַת אֲרַתְתֶּךָ : כ אֲרוֹם אֲמַכְתָּנָא בְּאַתֵּר יִרְדִּין וְחִפִּיתָא עֲנָנָא בְּמוֹרָא דְּמוֹתָא : כא אִין אֲשִׁלִּינָא שׁוּם אֲרַתְנָא וּפְרִישָׁנָא בְּצִלֵּי יְדָנָא לְמַעַתָּא דְּסַחֲרֵי כּוֹכְבָיָא : כב הָא אֱלֹהִים יִבְשֶׁקֶךָ דָּא אֲרוֹם הוּא חֲכִים סְמוּרֵי לְבָא : כג אֲרוֹם מִסְּמִדְךָ אֲתִקְטַלְנָא כֵּךְ יוֹמָא אֲתַחֲשַׁבְנָא בְּעָנָא דְּמִסִּירָא לְנִבְכָא : כד אֲתַנְבֵּר לְמַה תְּהִי כְּגִבְר דְּמִיךָ יי אַחֲעֵר

אכזותינו : כי יומיך וחרוץך ואור פניך כי רצתי. זה לכדו הושיעם: (ה) אחת. ידבר המשורר על לשון ישראל וטעם להזכיר עקב דכדבריו כמלא' הבואל אחי מכל רע: (ו) כד. בעורחך נוכל לנגח צרינו שלא ירעו לנו גם בשמך נכוסם: (ז) כי. דברי דורך קשת מהמונינו וחרבי הגבור שיש בנו ע"כ בלשון יחיד: (ח) כי. גם רצינו שהשועתנו מוציאו והחברר מה שספרו אכזותינו לנו: (ט) באלהים הללו כל היום. נחבר תהלות והטעם שהללו נפשו שאתה מלכנו: (י) אף. אמר הירושלמי כי יחס' ביי'ת והטעם בלף זנחת ואינו ככן כי לא היה דק כמו אף כ' ואילו היה כדבר היה הלא' קמוץ רק הוא כמו גם בשחוק והנה כי הושעתנו בימים הראשונים והכנישת משאנו ועתה לא די שלא הושעתנו אלא עד שזנחתנו. ותכליתו כנגד הכנישות: (יא) תשיבנו. לא די שלא תעורנו אלא שתשיבנו עד שתביאו מורך בלבנו לברוח: ימשלחנו שטו לנו. כמו להס ממנונו: (יב) תננו. יש ממנו הרגיס ויש ממנו נמלטים זריו' בלרזיו': (יג) תמכר. יש ממנו עבדים נמכרים בלא הון רכאו חנם: ולא רבית במחיריה'. הטע' כסול: (יד) תשימו. הכשארים ממנו הם לחרפה למיכירים אותנו בהיותנו בלרזינו: (טו) תשימו. הרחוקים מארץ יש' : מנוד. כנגד וינישו ראשם ולמ"ד בלזאמו' שרש כמו ולזאום מלאום יאמץ: (טז) כל. אפילו יחי' יחזירי בגוי' יחרפוהו: (יז) מקול. הטעם בודון כפרהסיו: (יח) כל. בלחטו. בלח אלונו כי הלמה מהסעלים העומדים: (יט) לא כסוג. בנין כפעל ומלת לא תשרת אחרת ולא תט אשרינו: (כ) כי. במקום תמים. המ'ס תחת גו'ן כמו בחיון לקן הימין והטעם בתחתי' היס מקום התנויטס וחשכת מים זה כלמות לרדמשל והעד דכיתנו כטעם דכיס ויש אומרים במקום אין סם ייטוב רק תמים וכנו' יעני': (כא) אם היה שכחו. כנגד לא שכחוך. וכפרט כסינו. כנגד ולא תט אשרינו מני אחרך: (כב) הלא. אם היה צריך יוכל לחקור זאת ואף כי הוא יודע תעלמות: (כג) כי. והעד הלאמן לדברינו כי בכזוננו אלו נכרגים על. דבר כבוד שאך וברזוננו נחשנו כלאן טכחא שלא הושעתנו תדמה לישן או ידבר

אש' טלחמו בני אש' טוכים מטוכים אותנו חזת כמלכ כמו רכ הטכחים: (כד) עורס. תישן אינו עושה מאומה וכעבור

מצודת דוד

לחס: (ס) מלכי אלסיס. הלא חס אלקים ובידך לטויע וחסה הוא מלכי ודאו למלך לטויע לעמו כאשר יש ללל ידו ולום וס לכביא ישועת ששק: (ו) כד. בעורחך: כשמך וגו'. ככל סדכר במ"ס: (ח) כי שועתנו. לא בכח ידיו אלא ממך בלש שיעוטה: (ט) באלסיס. כמללי אלסיס: ושמך לשלם. שמך סקיים לשלם טודס בלש אף כפרס טא שחטוטס: (י) אף זנחת. אף בעת אשר עדין זנחת לוחט והכלמת אהטו ולא הלא כנלחתינו: (יא) תשיבנו אחר. לנרות (תחלים) 8

לאחר מפני סר: שחו לנו. צוויס לעמס את אשר לנו: (יב) כלאן מאכל. כלאן סנחתיס למאכל: (יג) ולא רבית. לא לקחת רב סון כחלוסיס: (יד) לשכניט. כעטור כי סס יודעיס ביוחר מהצרות כנאות עלינו ולז' יחרטו לוחטו: (טו) תשימוטו עשל. כאשר יבוט על מי צרות מרובות וגדולות ימשלו ומר שדומס הוא לנרות כנאות על ישראל: מנוד ראס. כדיס כראס כדרך לעג: (טז) ננדי. רואס אטי כנלמתי: וכנחת סני. מה ששניסיס סני כסס אחי לגודל רבויס

שמן ששן. כל לשון גדולה נוטל עליה ל' משמחה ששן כדח המלכים : (ט) מר
ואכלת קציעות . קידה מחרגמיון קציעתא : כל בגדין מריחים .
כדח כשמים . ומדדש כל בגדוהו וסריחין מחכמים ומריחים ריח ערב :
מן היכלי שן מני שמחה . יותר מהכלי שן משנחיס הכילות המתקני'
לך ענן ענן לשמך כהם . שן
ליצורד'ל כלעו . מני שמחה
הכילות אשר מני הם שמחה
הטעמים שדך : (י) בנות מלכים.
יכיו מקרות אוהן כענין שאלח'
אדומים מיניקותד (ישעיה
ח"ט) : ביקרותד . קו"ף גזש
לפי ששן לשון כקור ואלף על
פי שכתוב ח"ד למיכה . ראיתי
בנקוד רב טעיה תיבה זו
סדור עס מי נחן למשיסה
יעקב (עס מ"ג) שכתוב בו ח"ד
והסמ"ך מודגשה . ומנהס הזרו
לשן יוקר כעו יקר מכלי שן
(סא"ל) . שגל מלכה כמו השגל
יושנה אללו (דניאל ה') ושחון
בזון מלכה רבכונה : גלחיה
ולחניההי אשחן חסריכ לחימיק :
ככסס אוסיר . בקבוצת עדי זכ
כחא חאוסיר : (יא) שמשי כח
ורא . שמשי ככסח ישראל וראי
דרך : טעו : והכי לוקר לחורכ :
ושכחי עמך . מעבר כהר שאת
גדילכ כמיסה : וזית אכך .
ע"ל ששן כבוחדשכר הכהר :
(י) ויתא חמלך יסד . ואס תעשי
כי יתאזה הלך הקב"ה לנווי
מששד : (יג) זכ נר במנהח
סנד יחלי . כמו (שמות ל"ב)
ויחל משכ וכשר זכ חוכו שיכאו
לך אשכרים והרון אותס שסס
שכשו עשירי עס : (יד) כל
כבודה כח מלך פתיחה וגו' .
אותס ככוד תלוי ככס וחס
ככשו' של מלך אשר ככשו עמס
כנישוח עהה כגדיהס חוכים
מתשככות זכש על ככני' גדולי' .
משככות קארטנא"ש כלעו :
(טו) לקמעת חוכל למלך . כגדי
רקח ויכאס מנהח למלך על
כל הכרין . רקחות אכרוז"ן
כלעו זה שאלמר וככילו את כל
חוכס מכל כגויס מנהח וגו'
(ישעיה ס"ז) : כחולות אחריה
רשתיסה . ילכו אחריהס כענין
שאלמר (זכריה ח') והחיוקן
ככף איש וכרדי וגו' ללמר לככה
שמכס כי שמענו אליהס עמכס :

אֲלֹדִים אֱלֹהִיה שֶׁשָׁן מִתְבַּרְרָה : וחס' 3
מִדְּאֵהֶלֹת קִצְעוֹת פֶּר־בְּגֵדֵיהָ : 3 4
מִן־הַיְכָלִי שֶׁן מְנִי שִׁמְחָה : בְּנֹת 3
מַלְכִים בִּיקְרוֹתֶיהָ נִצְבָּה שֶׁנֶּל לִימִינָה 3
בְּכַתֵּם אוֹפִיר יֵא שִׁמְעֵר־בַּת וְרֵאִי 3
וְהַמִּי אֲנִי וְשִׁכְחִי עִמָּךְ וּבֵית אֲבִיךָ : 3
יֵב וְיִתְּאוּ הַמֶּלֶךְ יִפְדֶּךָ בִּי־הוּא 3
אֲדִינָךְ וְהַשְׁתַּחֲוִי לֹךְ : 2 וּבַת־צִוּוֹן 3
בְּמִזְבֵּחַ פְּנֵי־יְהוָה עֲשִׂירֵי עָם : בַּל־ 3
כְּבוֹדָה בַּת־מַלְכָּה פְּנִימָה מִמִּשְׁפָּצוֹת 3
וְהָבֵ לְבוֹשָׁה : 3 לְרַקְמֹת הַעֹבֵל 1
לְמַלְךְ בַּתְּלוֹת אַחֲרֶיהָ רַעוּתֶיהָ 3
מִבָּאֹת לָךְ : 3 הַעֹבֵלָה בְּשִׁמְחָתָהּ 3
וְגִיל תְּבֻאֲנֶיהָ בְּהֵיבֵל מַלְכָּה : 3 תַּתֵּת 3
אֲבֹתֶיהָ יְהוּי בְּגִינָה הַשִּׁיתָמוּ לְשָׂרִים 3
בְּכַל־הָאָרֶץ : 3 יֵא אֲזַיְרָה שְׁמֵךְ בְּכַל־ 3
יָד וְדָר עַל־כֵּן עַמִּים יְהוֹדוּךָ לְעַלְמֵי 3
וְעַד : 3

דְּמַרְמִצִּין בְּדַבָּא סְנִינָא לְבוֹשֵׁיהוֹן : 3
דְּעֻלְמָא וְשִׁאָר תְּבַרְרָהוֹן דִּי מִתְבַּרְרִין בִּינֵי עַמְמֵי
יְהִיתֵן בְּדִדּוֹן וְתוֹשֵׁבְתָהּא וְעֵלּוֹן בְּהֵיבֵלָא דְּמַלְכָּה עֻלְמִין : 3
צְדִיקָא בְּגִד תְּמַנְגֹן לְרַבְרְבִיא בְּכָל־אָרְעָא : 3
שְׂמֵךְ בְּכָד דְּרִי וְדָר מְסוּד הֵיבְנָא עַמְמֵי דְּמִתְבַּרְרִין יְהוֹדוֹן שְׂמֵךְ לְעַלְמֵי

עמך ה' וסימ' והשבויע הכח; את האשה . לכפפות טסויו ורמוס את כל יצויותי . הנה עמך נשים בקרבך .
שמעי בת ורא והשי אונך . עמך עמי . וחד ועמך כולם : משש צו' ר' ס'ל וסימ' בסך' חצוה : תשיחמו
ג' ובסי' פ' וסימ' תשיחמו בתנור אש . כי תשיחמו שכם במתיריך . לששים בכל הארץ :

תרי' ר' ת אהר (מר ואלכות . פאס יו) : בנות מלכים . ר' ס' ד ע"ג סס : שמשי . תיגה קו : כל כבודה . ינמות עו
שבוטע ל זוכר ויחי (ימא לח כוריות מו) : תחת . כחלה פה קנט סוריות ו תמורה קו :

לכל אחד אמרו
תחת אכוחך וגו' . כלפי הקב"ה
(יז) תחת אכוחך וגו' . כלפי הקב"ה
אמרו

אומרים לנוכח דוד כי בעבור בניו שהיו שרים ועמוד זכר שמו והור אל דוד יספר הוד דוד ויש אומרים כי שמך לנוכח השם הכבוד כי המשורר יודה השם על גדולת

מצודת ציון

כי בידו שנט המור וכן לא יסור שנט מיהודה (כראשית מט) : (ט) מור ואכלת קציעות . שמות
מזי' נועס : בגדוהו . מלשון כנד : שן . שן הפיל : מני . כמו מן והי' ד נוספת : (י) ביקרותד .
מל' יקר : שגל . כן קרחה האש כי מיוחדת למשגל וכן והשגל יושנת אללו (נחמיה ב) : בכדת אוסיר .
והוא הכב סקונ הכא ממדינת אוסיר : (יא) כה . ר"ל עדה וכן בת ככל (לקמן קל"ז) : (יב) ויתאוו .
מלשן חאוס : (יג) יתלו . יקשו : (יד) מתשככות . מקום מושב אבני יקר כמו משגלים וכן
(שמות כה) : (טז) לרקמות . מלשון רקמה והוא כמו בקרמות וכן שבת לכסא (לשל ט) ומשפשו
ככסא : תוכל תוכלנה . ענין הכאה כמו יולל שי (ישעיה יח) : (יז) השיחמו . תשים אותם :
עלמות

מצודת דוד

ומרכב בנבטי הממשל' זה יסיה לך בעבור ה'אמה ששטיח ובעבור שהיית עניו כדכך
ל'ל לפתיסר : ותורך . לוס ימירך שלמד אוהן לעשות מעשים טראים ומבלי למוד
ומר מונל : (ו) חלין . שהחיס אשר השליך יכיו מתודדים ועי"ו יסלו אויביך
החדיך כי שהחיס הסס יסלו בלכ אויבי המלך (ומלח יסלו מיכס למעלה ולמטה) :
(ז) ככאף אלסיה : ככס המלוכה כהחון לך מאלהים יתיקיים עולם ועד : שנט .
בעבור כי המשלה מלכותו סיה ממשלה מ שור כי תנהח את המלוכה כדכק ובמישור :
(ח) על כן . בעבור כשוון מעשך שחך אלסיה למלך : שמן ששון . כלשח חסיה
נמשח כשמן למלך על הסס יסיה עליך ששון מחנירך כי הכל יחפשו כך : כל בגדוהו .
ל'ס סריח : מן היכלי שן . מן ששמהס וכרחהת הדעת שיש למי שיושב כהיכלי שן מן
שהיח לך יסיה מעין השמחה שיש למי שיושב כהיכלי שן שיש סמחה גדולה ומרובה : (יג)
ביקרותד . ביקרת ש'ך כסן יכיו אף בנות מלכים : כככס שגל . המלכה
שהיח כככס בימירך מקושפת כככס אוסיר והכל הוא משל לנדלל שהטענוג והכמשלה :
ל'ל (שמעיה בת . יאמר לכל עדה ועדה שמעי וראי כככנת הלכ ופסי אויך
לשמוע לכל אשר יעום מן המשיח : ושכחי עמך וגו' . ר"ל לא תחיס כעלם הנמשכים
אחר גוג לקלחם עס מלך המשיח : (יג) ויתאוו . אז יתאוו מלך המשיח את
ושי כשרון מעשך ואז ינוחך כי הוא יסיה אלוויך ואז שתחיו לו ולא יאמנה לך ברעס כי יסך
עליך כללו : (יג) ונתה זור . שנתה זור כככנת מנהח יבקשו פניך
למלאות שאלתה ועס כי הסס העשירים כככל עס וחטונים : (יד) כל כבודה . כל
אשם מכובד ונת מלך' ה'ושכנת פנימה כחדרה לפי

רוב

ודר וזרעו : (ב) למנצח לבני קרח על עלמות . שם פיוט יש אומרים כי מורע בני קרח היה זה המזמור בימי חזקיהו בשבט סמריה חמור והכנן בעיניו כי ידבר על ירושלים על המלחמות : (ג) אלהים . הטעם אם תבוא עלינו צרה מאד כי הוא עזרנו : (ג) על . בעבור היות מקום גבוה השמש מתנוטע ממעלה אל מעלה ותמוז אל מול על כן אמרו בעלי התולדות כי יבא זמן שתשוב היבשה ים והים יבשה ואחריו כן אמרו כי הטעם אילו היה כן אעפ"י שלא יבנה כי השם שם גדל למים בל ישובו לכמות הארץ : (ד) יבמו . טעם בהמות הים יתעברו מימיו כמו חומר גס ההרים ירעשו בעבור רוחות שכם תחת הארץ והשם יושיאם : בגלותו סלה . בלחמת כאשר פירשתי : (ה) נכר . הטעם אם יחמרו מימיהם נכר ירושלים שהיה גיחון : פלגיו ישמחו כל יושבי עיר אלהים ש-ואו קדוש משכני עליון : (ו) אלהים . ואם להרים ימוטו כר טון לא ימוט וטעם למנות בקר בעת סמוך הים או כל יום : (ז) המו . יתכן כל שהזכיר שהוא דרך משל על האוינים כדרך אלו המים שטפונו או טעמו או הים יבמה והכרים ימוטו בגאות השם אף כן בגוים על כן המו גם מנו : תמוג . הטעם הסך תולדתם שהוא יבשה מאד : (ח) ה' . אז יראו העמי כי השם עמו כי לא נמוט כמוהם : (ט) לכו . יאמרו אלה לאלה ושמו' כמו שממות והטעם ארצות הממלכות בעת רמוטה : (י) משבות . מירושלם אולי ברוח הקדש על דבר גוג : ישרף באש . הטעם באשו והעגלות שיביאו בהם כלי הנשק או מזון הכללמי : (יא) הרפו . דברי השם שאמר לאומות השולם טרם שבור קשתם : (יב) ה' נבואת . ואין ספק ממלחמות אחרי כן כי נכרתו : (ב) למנצח . לבני קרח . זה המזמור לימות המשיח ורבי משה אמר כי בבבל נאמר ויש א' מרים כי בימי דוד בעלותם הארון והעד עליה אלהי' בתרועה ואינונו כגון בעבור יבחר לנו את נחלתנו והמפרש זה הטיב זה רמז להר המוריה כי לא נדע כאשר נאמר זה המזמור : (ב) כל . אם על ימי דוד יהיו כל העמים שהיו תחת יד דוד ואם על ימי המשיח כמשמעו והוא הכון :

אמרו המזמור : (ב) על עלמו' . שם של כלי שיר דכדרי ימים : (ג) נכמיר ארץ . לעמוד לבד כיום שנאמר והארץ כנגד תבלה (ישעיה ב) ראו בני קרח אם שבע' להם שונכלו כל סביבותיה' והם עמדו באויר ואמרו לישראל ברוח הקדש שדוגמת הכס הזה יהיה עשוי להם לשמיר : (ד) יבמו יבמרו מימיו . יגרשו רשע ותחמו ויטו : (ט) שם מו' כמשמס . ומנחם חזרו כמו מני חמרתו . (ליכב ב') רגורזוליס בלע : ירשמו הרים בגלותו . של הקב"ה שזכ' בראש המזמור : (כ) נכר פלגיו . שוהזוהיל"ט בלע . נכר גן עדן : (ז) המו גוים . לשון חמה : תמוג . חמס . כן פתח מנחם (שמות טו) נמוג כל יושני כנען . וכן למחז לב (יחזקאל כא) . לכל דוגש פטר אופס לשון האש וכן (שמואל א י"ד) הכמון נמוג וילך והלום וכן כלס : (ט) אשר שם שמות . אשר שם ארצות בגוים שממה : (י) משבות מלחמות . מעלינו עד קצה הארץ של ארצ' בגוים וכו' עמו נשלוס : עלות ישרף בלש . רכבי מלחמות : (יא) הרפו . טלמכס מלכא עד על ירושלים : ודע כי אנכי אלהים וגו' ארוס בלרץ . אחרתם כנקמתי אשר למעש : (כ) תקשו כף . התקרבו יחד זה עם זה להרע לאלהים נקול

מז * למנצח לבני קרח על עלמות שיר : ב אלהים לנו מחסה ועז עזרה בצרות נמצא מאד : על יבן לאגירא בחמיר ארץ ובמוט הרים בלב ימים יד יהמו יחמרו מימיו ירעשו הרים בגאותו סלה : ה נחר פלגיו ישמחו עיר אלהים קדש משבני עריון : אלהים בקרבה בל תמוט יעזרה אלהים לפנות בקר : ו המו גוים כמו ממלכות נתן בקולו תמוג ארץ : ה יהיה צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה : מ לכו חזו מפעלות יהוה אשר שם שמות בארץ : משבית מלחמות ער קצה הארץ קשת ישבר וקצין חנית עגלות ישרף באש : י הרפו דדעו בראנכי אלהים ארום בגוים ארום בארץ יי יהיה צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה : מז * למנצח לבני קרח מזמור : ב בל העמים תקעו קף הריעו

וירעמי עלמין : * לשבתא עד ידיון דבני קרח ברוח נבואה בזמן דאתבסי אבדוון כגדון והגון אשתובו ואמרו שירתא : ב אלהא נא ארוחצנא ועושנא סיעתא בעקתא גשתפחה קדא : ג משוד היבנא לא נדחך בעדן דאשתתחייפו אבדון מן ארעא כד מתבוטסין שוריא בפלגום דימא רבא : ד מתרגשין משמשין מוהי מן עפרהון מתרגפין שוריא בגיותנתך לעלמין : ה עמין היך נהרין ומבועיהון אתין ומחדן קרתא דיי ומצדן בבית מקדשיה דיי משבגיה דעלאה : ו שוכנתא דיי בגוה לא תווע יסיענה יי בוכותיה דאברהם דצדי עזה לעדני צפרא : י בפתון אוריתא לעמיהא תרגשו עמא אודעונו מלכותא כד ארים קדיה וכד ירב אוריתא לעמיה אתמוגנו יתבי ארעא : ח מימרא דיי צבאות בפסדנא תקוף לנא אלהא דיעקב לעלמין : ט אודיון המון עובדיא דיי דשוני צדן ברשעי ארעא : י מבפך קרבא עד ספי ארעא קשתא יתבר ויתרע מורניתא תריסר עגליון יקיד בגנרא : יא פסקו מן קרבא וידעו ארום אנא יי רמא בעמא רמא עד יתבי ארעא : יב מימרא דיי צבאות בפסדנא תקוף לנא אלהא דיעקב לעלמין : * לשבתא על ידיון דבני קרח תושבתא :

אלהי' כ"ש ר"פ וסיעתם כמיר בעד אלהי : נדר פלגיו דד מן י"א פסקו' רש"י וסופיהון גוין וסימ' נגע צדעת כי תחיה בגוים . נהגו נעבור . נביא סקרב מוצד . נודו מתוך בבל . נוד פלגיו . נדת כצאן עמך . נגר אבותם עשה פלא . נפת הפסגה . נפתי משכבי . נר אלהים . נש' קשת מיסגים בדיה : שמות ג' וסימ' ביהוקאל סימן ליו :

תולדות ארץ על עלמות . זוסר ילא : על ק . ססדרין זכ : לס חו . כרסות זוסר כרשית :

מצודת ציון

רוב כבוד אשר נכוס עשוי ממשנת זכ : (טו) לקמות . בבגדי רקמס חסים מובלס למך המשיח : נחלות אחרים . ר"ל עם סנתולות אשר תלכנס אחריה לשמשה ועם רשעים סולכים עמה כלאח כילן תהייס טובלות מאלרס נשמחס והנבואס כהיכל מלך ר"ל בשמחס יקבלו עול מלכות המשיח : (יז) החת הצוחק . אל מול זה לא נירא : (ט) נכר פלגיו . פלגיו סכר היונא מנה"מ כמ"ש והנה מים יולאים (יחזקאל מ"א) המים הסס ישמחו ויטבי עיר אלהים שסוף מקום קדוש אשר שם מלכז לין והממלכות עמו לפל כי ה' שאנ בקול ותמס הארץ ואמר בל עבר דרך הכנולס סופח אשר תגדל את מלך המשיח יודוך לנו למשגב עד עולם ולא יחריד אוסביו : (ט) לו . אתס גוונ וחניך אשר לכו וראו מפסלות כ' אשר ישעס שממה בארץ : (י) עד קיש סארך . כי ככל השולס בלחמס ודעו שאנכי אלהים והכל שני ונידי ליתנה למי שארנס : ארוס . אני רס ומשל ככל סגוים עלות . סעשוית לזרך המלחמס : (יא) הרפו . סרפס ידכס מלסחיוק או ייסי ה' עמנו ואלסי יעקב יהיס לנו למשגב עד עולם : (ב) חזן (ג) תקשו כף . לשמח

מז * למנצח לבני קרח על עלמות : (א) נכמיר . מל' תמורס וחלוק : בלב ימים . בעומק הים שהסו חוקי של ים ככלב בהגוף : (ד) יחמרו . מלשון חומר וקיס : (ה) פלגיו . ענין אמת המים : (ז) תמוג . מלשון המנה והמסה : (ח) משגב . ענין חזק : (ט) שמתי . מלשון שממון : (י) משבית . מנכיל : וקץ . ענין חזק וכריתס : (יא) הרפו . מלשון רסיון : (ב) חזן (ג) תקשו כף . ענין ככות כף חל

דקול רב: (ד) זכר עמים תחנינו. יתן דבר עשיתי כוכבים תחת כסאו לכוז' מחמו מתקדמת בהם ולאו נזולים כענין שאלת' ונתתי כפרך מזרס וגו' (ישעיה טג). ומתחם חדר ידבר ל' הכנה: (ס) יבחר לנו וגו'. ויחזירו לתוכה וזו יתפלה בתרועה וקול שופר. שנתקע לפנינו נשיר על שלות וזכרים שלמים

זכרנו זמרה אלהים וגו' (ט) מלך אלהים על גוים. כך יאמרו הכל: יש על כסא קדשו שבו הסמל שלם ובגדולה יזכרת ויגידו כי נאספו לעירו: (י) נדיבי עמים. שבתדכו עצמם לטבח ולהרוג על קדושת שמו: עם אלהי אברהם. שביה נדיב לב הראשון תחלה לגרום עתה מדע כי לאלהים מנוי ארץ ביכולת בידו להיות למגן על כל העושים בו: (כ) כעיר אלהינו. לעתיד לנח כשיבנה את עירו ויהיה בשבילה גדול ומחולל: (ג) יסע נוף. שיר שהוא נוף ופה לשון נוף של אילן. דבר אחר כלת של וימי שכן קורין בכרכי הים לבלה ננסי. ומתחשכרו כמו שלשת הכנסת קונטרס' כללנו (ויבא נח). אבל דונש פתח אותו לשון נוף של אילן ונקרא בר ציון ופה נוף כי הוא הר הזיתים (מל"א): משום כל הארץ. ומה הוא משום ירכתי ציון. אנגל' כללנו. ירך המזבח כפוכה שש שוחטין הטאות ושמות ומי שביה עזב על שדרות שנידו מניח הטאות ושמות ומתכפר לו והוא ויבא משם שמו ומל ידי קרבנות טובה בלה: (ד) נודע למשכן. כשישכן בה לעתיד ויאמרו: (ס) המלכים נועדו. להללם עליה במלחמות גוג ומגוג: עברו יחדו. למלחמה: (ו) סוה ראו. את הקד' וזל ונללם בגוים כהם כן תחמו: נחפשו. סר' ויט אטורדי' כללנו. כמו ובחפזות: (ח) ברוח קדים. הוא לשון שרש'ו. שקדוש ברוך הוא נרעע בו מן הרשעים כמו שלחמך וזלך כ' את הים ברוח קדים וגו' (שמות י"ד) וכן בצור רוח קדים שברך בלב ימים (יחזקאל כ"ו) ברוח אפיסם לפני לויכ (ירמיה ו"ח): אלויות תרשע. כס שכיני צור הוא אפריקה ומלדוס היא: (ט) כאשר שמענו. הכחמות מפי הכנולים כן ראונו: דמיו

לאלהים בקול רנה: ג ביהיהה עליון נורא מלך גדול על-כר-הארץ: ד ידבר עמים תחתינו: ז לאמים תחת רגלינו: ה יבחר לנו את-נחלתנו את גאון יעקב אשר-אהב סלה: ו עלה אלהים בתרועה יהוה בקול שופר: זמרו אלהים זמרו זמרו למלכנו זמרו: ח פי מלך כל-הארץ אלהים זמרו משכיל: ט מלך אלהים על-גוים אלהים ישב ו על-כפא קדשו: י נדיבי עמים ו נאכפו עם אלהי אברהם פי לאלהים מגני-ארץ מאד נעלה:

מח * שיר מזמור לבני-קרח: ב גדול יהוה ומהלל מאד בעיר אלהינו תר-קדשו: ג יפה נוף משוש בלהארץ תר-ציון ירכתי צפון קרית מלך רב: ד אלהים בארמנותיה נודע למשגב: ה ביהנה המלכים נועדו עברו יחדו: ו הפה ראו בן תמהו ובחלו נחפזו: ז רעה אחותם שם חיל בילדה: ח ברותם קדישתשפר אניות תרשיש: ט באשר שמענו! בן ראינו בעיר-הקידום תקפו באשא דמן קדם: י תתבר אפיא דמרים: יי ייברון בני ישראל יהי מה די שמענא היבנא חמינא בקרתא דיי צבאות בקרתא דאלהיא יי

ג ארם יי עזאה דהילא מלך רב על כל ארעא: ד יקמר עמיא בבוהנא חלופנא ואומיא יכבוש תחות רגלנא: ה ירעי קנא למירת ית אחסנתנא ית בית מקדשא דיעקב דרחם לעלמין: ו יתעלי יי פיבבא יי בקד שופרא: ז שבונו קדם יי שבונו שבונו למקנא שבונו: ח ארם מלך פי יתבי ארעא יי שבונו קדמוי בשבלא. מבא: ט מלך יי על עמיא יי יתיב על כורסיה דקודשיה: י רפגי עממיא אחפנשו עממיא די מהמנין לארתא דאברהם ארם קדם יי תריסי ארעא לתא אתעלא: יי שירתא ותושבתתא על ידיהן דבני קרב: יי רב יי ומשפח לתא בירושלם קרתא דארתא ובטור בית מקדשיה: ג שפיר יהי חתנא חרות כל יתבי ארעא מורא דציון שירא דצפונא קריתא דמלכא רבא: ד יי בבורניתתא אתידע לתקופ: ה ארם תא מלכא אתחברו עברו פחדא: ו הינון חמון היבנא תמהו עד גסרואפרישתא אתבהילו אופ ערכו: ז ועיא אחדתינון תמן רתיתא יהי אתאילדה: ח ייברון בני ישראל יהי מה די שמענא היבנא חמינא בקרתא דיי צבאות בקרתא דאלהיא יי

(ג) כי זה הוא קול הרכה ככרו כמו ותעבור הרכה: (ד) ידבר. יבנה כעדר ברוך כלדכו והטעם הוא מלך על כל ברוך והנה הכל צדו: (ה) יבחר. אם בבבל או על ימי פמיחא ישבו ישראל אל נחלתם: (ו) עלה. על ארון שגנו שיעלה ויראה ואחרים אמרו הטעם כי השם ישם העמים תחנינו ועת שריע עליהם בחזרות וקול שופר השם יעלה ממנו על כן קראו עליון: (ז) זמרו. הטעם זמרו השם שהוא נודע במעשיו בשקול דעת הלב ולמלכנו שנודע לנו לבדנו כשכונך ודו עמנו: (ח) כי. עבדו שזכור למלכנו אמר כי מלך על כל הארץ: זמרו. זה כל משכיל: (ט) מלך. בעמים רבות בדרו' שעברו הראה השם מלכותו כאשר עשה משפט ונקמה בגוים. וזה טעם ישב על כסא קדשו או ככה יאמר ברוך המשיח על כן יאספו: (י) נדיבי. הנכבדים מעמים וטעם אלהי אברהם להיות עם לאל אברהם והזכירו עבדו הכעש שעשה בחון וקרא כלל מקום ששם ה': מגני ארץ. הם המלכים כמו לה' מגינו או יהיה השם לפניו הכל מאד נעלה: (א) שיר מזמור. ולולו להפריש בין שיר מזמור למזמור שיר כמו מזמור החלמיש מחלמיש צור: (ב) גדול ה' ומהולל מאד. גדול זה המזמור להזכירו שנת ירושלים: (ג) יפה נוף. מחמו שלשת הכנסת על משקל אשר זורה ברכת ולהיותו סעיף או מתנאי' אין לו טעם: הר ציון. כללנו בירושלם: מלך רב. גדול כמו על כל רב ביהו והוא דוד קרית חנה דוד: (ד) אלהים. הטעם אף על פי שיש לו ארמנו' רבות השם הוא משגבה וכבר נודע זה בגבורות שהראה: (ה) כי הנה המלכים. שנודעו וכלו עליה: (ו) כמה. כאשר ראו גבור' השם נכחלו: (ז) רעה. על כן ברוח וזה טעם נחפזו: (ח) ברוח. דמה החיל שלחום כמו רוח קדי' כהיותו בוס שישבר החניו: (ט) כאשר. או יאמרו ישראל

אג ג' פתחין בשעם וסי' את גאון יעקב אשר אהב. בהצורה את ארם נהרים. כי את אשר יאהב ה' יבית. וכל את אהב במשק דבול' פתחין במי' קמן וסי' את כל גבוה יראה: על גוים ב' וסי' בלחון כל' במ' חסר בליש' וסימ' השבר אניות:

תולדות אהרן ידבר. שנת כג מכות יא: עלה. עקידה שער סג: זמרו לאלהים. ר'ס לב: מלך אלהים (ברכות יג ר'ס ט): נדיבי עמים. סכס מפ תגיגה ג: לפני קרח. וזכר אחרי מות: גדול ס'. ר'ס לא תמיד לג וזכר ויקרא: יסע נוף. ר'ס בו וזכר ויגש ופקודי: כאשר שמענו. שרזין ד:

מצודת דוד

מצודת דוד

אל קף לשמחה וכן הקשו קף עליך (נחום ג): (ד) ידבר. יבנה כמו רעו כבשים כדבר (ישעיה ה): (ה) גאון. מל' גבוה ורוממות: (י) נדיבי. כותחין גממון יקרא נדיב: נעלה. מלשון עליו ושפח וסרס: מלך (ג) טף. מחו: משוש. כולם שמחים בראותם ניו תפלתו: ירכתי. ענין זד כיך הוה שהוא בוד האדם: קרית. מל' קריב ועיר: רב. גדול: (ד) בארמנותיה. מלשון ארמון ויחיל: (ה) נעדרו. ענין המכה כמו בלתי אס נעדרו (עמוס ג): (ו) נחפזו. מלשון חפזין וכלהם: (ז) רעה. פחד

זמרו זמרו כעשוי בשלל: (ט) על כסא קדשו. לשראות משלתו על כל: (י) נדיבי כמים. כנדיבים שכלו בעמים יבין נאכפס לא' וחוזר ומכרש שנס כס אלהי אברהם: כיגני ארץ. כס כשרים שנס למגן ולחזק להשועי כח ור' כל שרי בעמים כמה לאלהים ויבדו לכזיא לה ישראל מהחתי ידיים ולכניח אל ארנכ: הוא מאוד נעלה. הוא מאוד משולה ומרומם וכל אשר יחפץ יעשה: מלך (ב) בעיר אלהיו. ר'ל כשהשר שכיננו ציושלים כר קדו אז הוא גדול ומכולל נסי כל: (ג) יכס נוף. מחו ויפס ומשגב לכל הארץ הוא בר ציון שומד נצטון ירושלים וסי' קרית מלך רב גדול הוא וזכ' א' קרית חנה דוד (ישעיה נט): (ד) אלהים. כשאלהים שוכן בארמנותיהם אז נודע לכל שהוא לה למשגב: (ה) המלכים נעדרו. במלכים אשר עשו יזכ מיעד ויעברו אז לנח על ירושלים (למלחמה): (ו) כמה ראו. וכמה כאשר ראו שאלהים בארמנותיהם כן תמסו וכו': (ז) שם. בירושלים

לשמונה שנת מלך ה' על כל הארץ: (ג) כי ה' וגו'. כי לא ידעו שם' עליון נורא וכו' ר'ל שהוא עליון על הכל ונורא עליהם: (ס) יבחר לנו. ר'ל יחזיר לנו את נחלמינו ויבחר אותם לנו לשנה נס כמלו: את גאון יעקב. זה נס' אשר להוב הוא לשלם: (ו) עלה. או יתפלה ויתרומם אלהים בתרועה כי יתקעו על הקרבנות ס' בקול שופר. מוכס על פלס לומר עלה ה' בקול שופר וכסל סדבר במ' ש: (ז) זמרו אלהים. זמרו. ככל כדבר להחמדתו: (ח) זמרו משכיל. כמים. כנדיבים שכלו בעמים יבין נאכפס לא' וחוזר ומכרש שנס כס אלהי אברהם: כיגני ארץ. כס כשרים שנס למגן ולחזק להשועי כח ור' כל שרי בעמים כמה לאלהים ויבדו לכזיא לה ישראל מהחתי ידיים ולכניח אל ארנכ: הוא מאוד נעלה. הוא מאוד משולה ומרומם וכל אשר יחפץ יעשה: מלך (ב) בעיר אלהיו. ר'ל כשהשר שכיננו ציושלים כר קדו אז הוא גדול ומכולל נסי כל: (ג) יכס נוף. מחו ויפס ומשגב לכל הארץ הוא בר ציון שומד נצטון ירושלים וסי' קרית מלך רב גדול הוא וזכ' א' קרית חנה דוד (ישעיה נט): (ד) אלהים. כשאלהים שוכן בארמנותיהם אז נודע לכל שהוא לה למשגב: (ה) המלכים נעדרו. במלכים אשר עשו יזכ מיעד ויעברו אז לנח על ירושלים (למלחמה): (ו) כמה ראו. וכמה כאשר ראו שאלהים בארמנותיהם כן תמסו וכו': (ז) שם. בירושלים

ישראל בדרך נבואה לשונם אל ירושלם : (י) דמינו . אז יאמרו ישראל היינו מחשבים בלבינו ומדמים חסדך שהוא מלא ביכלך חי כבודך נקרב ביכלך : (יא) כשדך . כהיכלך ותכלתך כאל דק מלאה ימין : (יב) ישמח כר ציון . השוכנים בערים סביב ציון כי ירושלם הוא כהם ועטם למען אשטריך בעבור שאתה עושה משפ' כאשר עשית במלכך שועדו : (יג) סבו . דברי ירושלם לעמים א"ר משה זה סביב דימי דוד ורבים אמרו כי זה לימות המשיח : (יד) שיתו . לחילם . כמו חומות וחיל : כסגו . הכיטו ארמנותיה שהם פסגה : (טו) כי . עלמות כמו עולמית כי הוא עומד עולם ועד הוא יביא מנצח לשלם וכעל המסורת אומר כי הם שתי מלות והעטם עד מותו ורבי משה אמר שהוא מגורת עלם ויבגו תמיד כמנצח הכעור' והטע' כאשר הכגו דימי נעוריו ויש אומרים מגורת ונעלם דבר נמנע טוב נעלם מהכנראה : (טז) למנצח . שמשו זאת כל העמים . זה המזמור הוא נכבד חלד כי יש בו מטרש אור העולם הכל ונשמח החכמה שלח תמות : (יז) שמש . זה הדבר שהוא יודיע הוא כולל לכל חיו שנמח השם בלפיו נשמח חיים על כן האזינו כל יושבי חלד : (יח) גס . ככה אקרא בני אדם שאין להם מעלה או שיש להם שהם גודעים וזה טעם ונמי איש העשירי' הכזיבוים : (יט) . בא ללמד על כל החמה נעלמה מהם והכמי הלכ ויזכירו בדרך חידק וטעם והגות והכנות שהגה לבי : (כ) אטם . אדבר זאת החכמה בדרך משל כמו לא יראו אור כלאן לשאלו שמו ובעבור כי החידק סתומה גס סגורה על כן אסתח וטעם ככנו' כי זה המזמור יומר בו ויתכן להיות טעם אטם גס אני אטם אזני למשל והטעם גס אוכיח נעמי : (כא) למח . הטעם למח אינך לקנות כון בעבור יראתי ימי-הזקנה כאשר קבוצ עד אשר לא יבואו ימי הטרש והם ימי הזקנה כי נחמלה החל בנחרותיך : עון עקבי . דכק טס למח אירא והטעם כי נקבוחו הכון אזני אטערך לנקשו מדרך שיקרנו שון והטעם שאלך בדרך רבי משה כי הוא פ על למלת אירא ואין לו טעם והנכון פ הכיטחים תחלת דבר והטעם הכה הכיטחים על חילם עשרם כמו עשה לי את החיל כהא :

(י) דמינו אלהים חסדך . ככינו חוד ומתפלל להקב"ה ואומר דמינו וקיימו אל חסדך לראות תשועתך וו בקרב היכלך . ומנחם סתר אטמו לשון מחשבה כמו אל תדמי בנפשך (אחזר ד') : (יא) כשדך אלהים כן תכלתך . כאשר שדך גדול כן תכלתך גדול כפי כל : (יב) תגלגלה כנות יהודה . כל שאר ערי יהודה הם לציון כנות כמו וילכד את קנת ואת כנתיס : למען משפטך . שחשבה דין בלמות : (יג) סבו ציון . אחס ככונים אותה : ספרו . לשון מנין דע כמה מגדלים רחיים לה : (יד) לחילם . לחומותיה כמו חיל וחומה . (איכה ב') : פסגו ארמנותיה . הכיטו בירנותיה . כמו אשדות כססגה . (דברים ג') דמתרגמינן רמסא : למען חסדו . את גובהה ואת יוסים לדור שאחריה : (טו) עגלמו' . כלדס הכמכיג את בנו קטן לאט . ומנחם סתר אטמו . ישן שולס וכנפתרונו ויבגו לשלמי' : (כ) שמש זאת כל העמים . לפי שזמור זה מיוסד על בני אדם הכוטים' בעשרם אמר כל השמי' שכלם זריכים ייסור : חלד . הוא הארץ על שם שהיא נושמת וחלודה . רדוול' ייאל נלעו . ורבותיו מירשו על שם החולדה שהיא ביבשה ואינה בים דתמו רבנן כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החלדה : (ג) גס בני אדם . בני אברהם שנקרא האדם כגדול בענקים (ויבשע י"ד) בני ישמעאל ובני קטורה : גס בני ארם . בני נח שנקראו ארם (בראשית ו') : (ד) וכגו לבי . מחשבות לבי . סבנות סס : (ה) אטם למשל אזני . לדברי ס רב שנק את משל הקדמוני (ש"א כד) : אסתס . לכס חידתי זאת ככנור וו היא החידה למח אזני צדיק לירא כימי רע ביום סקודת שולפי שטון עקבי יסוכמי שנות שאני דש בעקב שאר מולול כהם שהם כשימי עכרות קלות סס מרשיעות אומי בדין וכל שכן העשיריים : (ז) הכוטים על חילם . ומה נצט בממונס הלא

יְהוָה צְבָאוֹת בְּעֵד אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהִים יְכוֹנְנֵה עַד-עוֹלָם מְלָה : דְּמִינוּ אֱלֹהִים חֲסִדְךָ בְּקֶרֶב הַיְכָלְךָ : יָא בְּשִׁמְךָ אֱלֹהִים בְּן תְּחַלְתֶּךָ עַל-קְצוֹי-אָרֶץ צֶדֶק מְלָאָה יְמִינְךָ : יְב יִשְׁמַח ה-רֵצוֹן הַגְּלִילָה בְּנוֹת יְהוּדָה-לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ : י' סְבו צִיּוֹן וְהַקִּיפוּהָ סָפְרוּ מַגְדְּלוֹתֶיהָ שִׁירָתוֹ לְבָכְסָה לְחִילָהּ פִּסְגוֹ אַרְמְנוֹתֶיהָ לְמַעַן תִּסְפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרָיון : טו פִּי זֶה אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ עוֹלְמוֹעַד הוּא יְהִנָּה עַל-מִוְסָה : מַט' לְמַנְצַח לְבְנֵי-קָרַח מוֹמְזוֹר : כ שְׁמַעוּ-זֹאת כָּל-הָעַמִּים הָאֲזִינוּ כָּל-יֹשְׁבֵי חֶלְד : ג גַּם-בְּנֵי אֲדָם גַּם-בְּנֵי אִישׁ יְחַד עֲשִׂיר וְאָבִיוֹן דְּפִי יְדַבֵּר חֲכָמוֹת וְהַגּוֹת לְפִי תְבוֹנוֹת : ה אִפְּהָ לְמִשְׁלַל אֲזִנִּי אִפְּהָ בְּכַנּוֹר חִידְתִּי : ו' לְמַח אִירָא בְּיָמֵי רַע עֵוֹן עַקְבֵי יִסְבְּנִי : ז הַבְּטָחִים עַל-חִילִם אִרְץ ד' בְּכַנּוֹל וְסִי נַמְס' לְעוֹל בְּסִיפְרָא ס' לִיח' : לְבַכְס' ג' בְּקִרְיָא וְסִי אֶמְקַחָה פִת לִחַם וְסַעְדוּ לְבַכְס' אַחֲרֵי תַעֲבִרוּ . וְרִאִיתֶם וְשִׁשׁ לְבַכְס' וְעַצְמוֹתֵיכֶם כְּרִשָׁא תִסְרַחְתֶּה . שִׁירָתוֹ לְבַכְס' לְחִילָה פִסְגוֹ אַרְמְנוֹתֶיהָ . אֲנִיךְ לְחִילָה לִי סַכְסָא ל' : עוֹתֵם וְעַד ו' דְּסִמְכֵי בְּקִרְיָא וְסִי נַמְס' בְּרִישׁ בִּישְׂרָא סִימֵן כִּיָּא : הַאֲזִינוּ ח' וְסִימ' נַמְסַר בִּישְׂעִית סִימֵן כִּיָּא : חֲכָמוֹת ר' וְסִי פִי יְדַבֵּר רַבְמוֹת . חֲכָמוֹת בְּחוּץ תְּרוּגָה . רַבְמוֹת בְּתַח בִּיתָה . רַבְמוֹת לְאוּלַי חֲכָמוֹת : לְמַח ח' דְּגִשְׁו' דְּסִמְכֵי לֵאמֹר וְסִי נַמְסַר לְעוֹל סִימֵן כִּיָּא וְעִינֵן שִׁם : תּוֹרָרוֹת אֲהַרֵן שִׁימו . (מְגִלָּה עג) : כִּי זֶה . (סז) : עַקְדֵס ש' מ' כָּל מוֹמְזוֹר מַס' : הַאֲזִינו . מוֹלִין קָבו (שְׁנַת יד) : לְמַס אִירָא . וְסִי מַקֵּן : פִּזֵן . פִּזֵּי יִח' :

יְשַׁבְּלִינָה עַד עַלְמֵי עַלְמֵינָה : אֲשִׁרְיָנוּ יִי שׁוֹבְךָ בְּמַצִּיעוֹת הַיְכָלְךָ : יָא הַיָּךְ בְּשִׁמְךָ יִי הַיְכָרְיָן תְּוַשְׁבַּתְךָ עַד סִימֵי אַרְעָא צְדָקְתָא מְלָאָה יְמִינְךָ : יב יְחַדִּי סוֹר צִיּוֹן יְבוֹעֵן בְּתוֹשְׁבֹתֶיךָ בְּנִישְׁתָא דְּבִית הַיְהוּדָה מְסוֹר דִּינְךָ : יג אֲקִיפוּ צִיּוֹן יְבוֹעֵן וְחִירוֹ עַקְהָ מְנוּ מַגְדְּלוֹתָא : יד שׁוּבוּ לְיַבְכּוֹן לְאֲזִילֻקְתָא דְּמֵן לְעִיל בְּרִינִיתָא מְסוֹר דְּחִישְׁתַּעוֹן דְּרִי אֲחֲרָיון : טו אֲרָם דִּין יִי הוּא אֲלֵהָנָא שְׁכַנְתִּיהָ בְּגוֹה וּמְחַרְתִּיהָ בְּשִׁמְךָ לְעַלְמֵי עַלְמֵינָה הוּא יְדַבְרִינָנָא כִּימִי סְלִיחְתָּנָא : לְשִׁבְתָּא עַד יִדִּיחוּ דְּבִנֵי קָרַח תְּוַשְׁבַּתְךָ : ג שְׁמַעוּ אֲהִינְתָא דָּא בְּרַעְמִיָּא אֲצִיתוּ בְּרִי דְרִי אַרְעָא : ג אוֹף בְּנֵי אֲדָם קְדַמְתָּה אוֹף בְּנֵי דִישְׁבֵּי בְּתוֹרָא זְבָאָה וְחִיבָא : ד פּוֹמִי יַמְלַל חוֹבְמָתָא וְרַגְנַת לְקָא בִּישָׁא : ה אֲצִילֵי לְמַחְלָא אוֹדְנֵי אֲשִׁרֵי לְמַסְתַּח בְּכַנּוֹר אוֹחְדְתֵי : ו מְסוֹר אֲדַחַל בְּיוֹם אֲסַעְרוֹת בִּישָׁא אֱלֹהֵן דְּחִיבַת סוֹרְתָנִי בְּסוֹפֵי יְחִוְרָנִי : ז דְּחִיבָא דִי מְתַרְחֲצִין עַל

פחד : חיל . החלטה : (ח) אציות . סביעות : (י) דמינו . ענין מוחלת ומקום כמו דום לב' (לעיל לו) : (יב) נות יהודה . ערי יהודה : (יד) לחילם . הוא כחמה המוכה שלמי כנבוהה וכן וילכל חיל וחומה (איכה ב) : פסגו . ענין סתם וחוק כמו טלח ראש כססגה (דברים ג) : (טו) על מות . כמו עולמית : כמץ (ב) האזינו . הכו ארון : חלד . אנשי חמת : (ג) בני אדם . המון העם : בני ארם . כגדולים שהם כמו הלא איש אדם (ש"א כו) : (ד) והגות . ומחשבות : (ו) עקבי . עקב סרגל

לסלל אותך בוכ על קלות הארץ : זדק . עם כי סיסלת בידך לא חנוס בשמך אף כ"א נדק : (יב) למען משפטך . אשר העטם נחיל גוג : (יג) סבו ציון . וראו הפארתה : ספרו מגדלים . וחראו כי רבים הם : (יד) שיתו . שיתו לנכנס לבנין סחיל' ליטחם ולחוק : פסגו . הכיטו וחוקי הארמנות : למען חסדו . מגידל ופי סנין כנעשה בעור אלוה : (טו) כי זה אלהים . השועש לנו כל זאת הוא אלהינו עד עולם ובדרך זה יבטנו עולמית : כמץ (ב) כל העמים . כי כולם זריכים לדעה הסוטר כזה : (ג) יחד . ר"ל זה כזה : והנות . מחשבות לבי סתם דברי חנוכה ר"ל מלבד הדברים הנגלים שיש בהם שאלדבר בהם יש בהם עוד דברים נסתרים מה שאחשוב לבי' : (ס) אטם למשל אזני . דברי הסמל הם כמו כלאן לשאלו שמו ולא יראו אור ואמר גם אני אטם אזני להם כאומר לא לזולת לנד אזכיר ואזכיר כי גם את עמי עמכם : אסתח בכנור חידתי . כי החידק סתומה וטעם אסתח סתומה חידתה אשר אני מולול בהם לרושם בעקב רגליהם הם המסוככים אומי ובעבורם אני מתפחד סן ע"י אלכד ברעה : (י) הכוטים . ר"ל א"כ כ"ם האנשים האולין כמחונס ברוב עשרם ומחללים בה כ"ם שיש להם להסתחד כי הלא דרכם להרנות ולזול בעונות ולרושם

מצודת ציון

מצודת דוד

פחד : חיל . החלטה : (ח) אציות . סביעות : (י) דמינו . ענין מוחלת ומקום כמו דום לב' (לעיל לו) : (יב) נות יהודה . ערי יהודה : (יד) לחילם . הוא כחמה המוכה שלמי כנבוהה וכן וילכל חיל וחומה (איכה ב) : פסגו . ענין סתם וחוק כמו טלח ראש כססגה (דברים ג) : (טו) על מות . כמו עולמית : כמץ (ב) האזינו . הכו ארון : חלד . אנשי חמת : (ג) בני אדם . המון העם : בני ארם . כגדולים שהם כמו הלא איש אדם (ש"א כו) : (ד) והגות . ומחשבות : (ו) עקבי . עקב סרגל

פחד : חיל . החלטה : (ח) אציות . סביעות : (י) דמינו . ענין מוחלת ומקום כמו דום לב' (לעיל לו) : (יב) נות יהודה . ערי יהודה : (יד) לחילם . הוא כחמה המוכה שלמי כנבוהה וכן וילכל חיל וחומה (איכה ב) : פסגו . ענין סתם וחוק כמו טלח ראש כססגה (דברים ג) : (טו) על מות . כמו עולמית : כמץ (ב) האזינו . הכו ארון : חלד . אנשי חמת : (ג) בני אדם . המון העם : בני ארם . כגדולים שהם כמו הלא איש אדם (ש"א כו) : (ד) והגות . ומחשבות : (ו) עקבי . עקב סרגל

(יח) כי יקח הכל . אסילו חלק ממנו כדרך ונשנו יבשה אין כל וככה בתחלה הכיר כי הכון לא ימלטנו ממות ושתה יזכיר כי לא יועיל אחרי מותו והטעם כי אם יקנה חכמה תועילנו אחר מותו כי אין תועלת בכון רק בחייו שיכלל וישתה וזה טעם כי נפש בחייו יכרך : (ט) ויודך . הטעם העני והטעם כי חטיב לך . יאמר למשכיל שתבקש מה שיהיה לך טוב

יקחני בחייו ללכת בדרךיו : (ט) כי נפשו בחייו יכרך . הרשע מנכר את נפשו בחייו ואומר של ס עלך נפשי לא יאורך שום רעה אבל אחרים אין אומרים עליו כן : ויודך כי חטיב לך . ואתה אם תשמע לדברי ככל . ויודך כי חטיב לנפשך לישר את דרכך : (כ) תבוא עד דור אבותי . כשתשלים יומך ותמות תבוא ותראה את דור אבותי

יהי פי לא במותו יקח הכל לא יודך אחריו בבורו : יש פי נפשו בחייו יכרך ויודך פי חטיב לך : כ תבוא עד דור אבותי עד נצח לא יראו אור : כא אדם ביקר ולא יבין נמשל בפתמות נדמו :

נ מזור לאספ אל אלהים יהוה דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבוא : ב מציון מבבל יפי אלהים הופיע : ג יבא אלהינו ואל יחוש אש לפניו האכל וסביבו נשערה מאד : ד יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדן עמו : ה אספו לי חסדי ברתך בריתי עלי זבח : ו ויגידו שמים צדקו פי אלהים ושמעו הוא סלה : ז שמעה עמי ואתרבה ישראל ואעידה בך אלהים אלהיך אנכי :

ח לא על זבחיך אוכיתך ועולתיך לנגדי תמיד : ט לא אקח מביתך פר מפכלאתיך עתודים : י פירלי פנושו קוטי די גוד קימי וקימו אורייתא ואת עסקו בצלותא דאמתילא לקורבנא : וייתגונאנגי מרומא וכותיה ארום אלקא דנא הוא לעלמא : ז שמע עמי ואמל ישראל ואסחיד בך אלהיך אלקא דנא קרבתי קדמי בגלותא אנא מוכח דך ארום עלותך דקריבו אבתך לקבלי תדירא : ט לא קבליתי מן איתך תורה מן ערך ברחי : ארום דילי כד

אבותיו ג' מל וכו' וגם כל דודי ההוא נאספו . כל לבבו הכין לדורש . תבא עד דור אבותיו אל אלהים ה' וסמ' אל אלהים ה' הוא ירע ישראל ב' פ' : מזור לאספ אל אלהים ה' : הופיע ג' וסמ' . כתר פארן . מציון מבבל יופי . אל נקמת ה' . ו' : הופיע אור עניו : לרין ג' וסמ' ועבר לרין עניו . יקרא אל השמים מעל . ולא יוכל לרין עם שרקו : כמבלאוהין ל' עתודים . מקשר ל' גורא אלהים . יגשך ל' עשו אודי . ומעגל ל' ריעפון דשן . למנחתך ל' לחודך ל' תולדת אהרן אלהים ס' . יומא דו וסר אחרי מות (בכחות יב) : ממזרח . עקידה ס' ס כל הממזר : מציון . יומא סס (יומא ט) : וכיביו . יבמות קח כ' ק (שקלים יח) : יקרא . סכדרין לא : אספו לי . סכדרין קח קי (סכדרין כט) : כי לי . ממות ק :

תולדת אהרן אלהים ס' . יומא דו וסר אחרי מות (בכחות יב) : ממזרח . עקידה ס' ס כל הממזר : מציון . יומא סס (יומא ט) : וכיביו . יבמות קח כ' ק (שקלים יח) : יקרא . סכדרין לא : אספו לי . סכדרין קח קי (סכדרין כט) : כי לי . ממות ק :

מצורת דור

כי בקבר חלס סגפ פס סגוף : וירדו . אף בחייסס כאשר יבוא עתס ימשלו כס סיסרים בנוס עה נקסס וריחתס : וזרס . וחקס יונס לרסק בשאלו ולא ישאל מהס מאומס לא מהסגף ולא מהסנפס : מוטל לו . מן הסדור שלו יונס אל סשאל : (סז) מיד שאל . לנל חלסס נפשי עם סגוף בקברי : כי יקחי סלס . את נפשי יקח סכל . כלל וכלל לא וכן ולרס אין כל (ס"ג י) : לא ירד . אל בקברי : (יס) כי כאלס חסר להשכיל אף עד גטול דור אבותיו אשר ג"כ סיסס כל הסלחס לנפסו סון לו חנין שער נחס לא רלו אור שוס"ג : (כא) אדם ניקר . ר"ל אף חנין כי כאלס חסר הוא יקיר השער ולא יבין לנל יסס בו כל חסדתו ולנסחו בו סכוס נמשל לנסחוס הדומס לנס ביותרו סלחט דמיון גטור : (ב) אל אלהים ס' . אל שכל אל אלהים סס מלאכי השער ארס סמו' הוא דבר קרל אל יוסני סרלן מן קסס ממרח עד סמערס : (ג) סופיע . סעיר וסויס את סקיל מנין סכלול ככל סיופי : (ס) אספו לי . ויאמר לכס בניאו וסספו אלי את חסדי אשר כרתי עמס ברית כדס זנח כמ"ס סנס דס סברית (שמות כ"ד) : (ו) ויגידו שמים . אז יגידו מלאכי שמים את דקדו ויאמרו עתס ראינו מס שלס שפס עד סנס סול על כי הוא שופס לטולס : (ז) ולדברס . את דברי : ישראל . ארס ישראל שפס ואתרס בר : אלהים אלהיך אנכי . וסליך לשועט דברי : (ח) לא על זבחיך . לא אוכית אוכחך זנחך ולא אוכית אוכחך שיהס תמיד לנגדי שולחך כי אין חסלי ככס כי טוב אשר לא הדור : (ט) לא אקח . לא טיחי לקח מניהך פר לסקריב לטני : ממכלאוהיך . טוסכ על לא אקח : (י) כל חיוס יער . עם שמיס בידך סלס

ביתיה : יה ארום לא במותיה יסב כולא לא יהות בתרוי איקריה : יש ארום נפשיה (דמשיה) בתיחי יכרך דך ויודוך צדיקא ארום תיטיב לפלחין קדסך : כ העור דוכרנהון דצדיקא עד דך אבתהון ורשיעא לעלמי עלמא לא יחמון נהורא :

כא נברא תיבא בזמן דאיתוהי ביקרא לא יתבן ובאסתקתו יקריה מניה אמתיל דבעירא ואשתיו לקמא : א תושבתהא על ידוי דאספ תקיפא אלקא יי מלל מן פראשית שירתא וגוד למעבד ארעא ממדנה שמשא עד מעקניה : ב ושירוי ברות עלמא מציון ומן תמן גמיר שופריה אלקא יתגלי :

ג ימרון צדיקא ביום דינא רבא ייתי אלקא וקא ישתוק למעבד פורענות עמיה אשתא קדמוי תצדהב וחוזר חוזר דיה תועוף עלעולא קדא : ד יקרי לאנגלי מרומא מלעיר ולצדיקי ארעא מרדע קמימתח דין עד עמיה :

ה פנושו קוטי די גוד קימי וקימו אורייתא ואת עסקו בצלותא דאמתילא לקורבנא : וייתגונאנגי מרומא וכותיה ארום אלקא דנא הוא לעלמא : ז שמע עמי ואמל ישראל ואסחיד בך אלהיך אלקא דנא קרבתי קדמי בגלותא אנא מוכח דך ארום עלותך דקריבו אבתך לקבלי תדירא : ט לא קבליתי מן איתך תורה מן ערך ברחי : ארום דילי כד

תולדת אהרן אלהים ס' . יומא דו וסר אחרי מות (בכחות יב) : ממזרח . עקידה ס' ס כל הממזר : מציון . יומא סס (יומא ט) : וכיביו . יבמות קח כ' ק (שקלים יח) : יקרא . סכדרין לא : אספו לי . סכדרין קח קי (סכדרין כט) : כי לי . ממות ק :

מצורת ציון

ג (ה) מבואו . שקיעתו כמו כי בא בשמש (בראשית כח) : (ב) מלשונו כל ור"ל כולו ככל סיופי וכן לכושי מלול (ויחאל כג) : סופיע . סאיר זרח : (ג) ירס . יסחוק : סחלל . סחף : כשער . מלשונו כער : (ז) וסעיר . עיין סחלס שדרכס לכוית כעירס : (ט) ממכלאוהיך . מלשונו בית ככלל והוא גדרות סלון : עתודים . סס סוכריס מן כעירס : (י) אלק . מנין מרונס חמ

רוח הקודש מרוחק ממנו (ס"א): (יד) הכוונה לי ששן ושער. רוח הקודש שמתקן מעלי: רדיבה. לשינוי קצוות: (טו) אלמדך טושעים דרכיך. וממני ילמדו וישבו אם יראו ששלה לי: (טז) הצילני מדמים. שלא אחת נחרב על שונאי של ארצה שברגתי: (יז) ארמי שפתי תפתח. מחול לי ויהי לי מחון פה להגיד תהלתך: (יח) כי לא תחטוף וכו'. שאת זכה תהתקן על המיד: ואתה. שאת תחטוף אחמו לך: (כ) הוה כה. לכוות בית מקדש בתוכה בימי שלמה בני: (ג) מה תהלל. ותתפאר כרעה שאתה עשה אתה הגבור בתירס: חסד אל כל היום. להציל את כרדף על ידך. ל"ח חסד אל כל היום חילו לא נתן לי לחימך להם מדיח אתה שלמות כערכי יש חסד נקב"ה על ישראל כל היום ואם לא נתן לי יתנו לי אחרים: (ד) מלוטש מתודד. עשה רמיה. ויחך כנשר עט השער. (ו) יחך. ל' נתיב: ויחך. לשון שנייה: ויחך. ויחך. ושרש. יגרש אחרך לעקור כל הכרעים דירארינוע"ר כלום: (ח) ועלו יחזקו. וזה השחוק שחמרו עליו הכה וזו הכנר אש

מיוו שאמר רוח כ' דבר כי: (יד) השיבה. בעבור היותו קודם שיחטא שחח כי לא חטא מימיו ע"כ טעם השיבה ותי"ו תסמכני קשורה עם רוח דנינה והטע' שסמכני רוח דנינה להתנדב עד אלמדך: (טו) טושעים. כנגד כי ששני אחי אלע והטעמים כנגד והטעמים: (טז) הצילני. בעבור דיגת ארובה וטע' מרין לשוני נדקחך כי אינני רוצה וחייב מיתה כי הוא לא צוה להרוג אותו רק מחשבתו רעה היחה לשמו נחמו' הסכנה: (יז) כ'. תעוררי לבני תהלתך: (יח) כי. לא שאלת נחורחך ונקשת להקריב עולה או חטאת בעבור עון כזה: (יט) זכחי. חשוב: הוה התשובה כזכחי אלהים והתשובה הוה לב נשכר ונדכה: (כ) היטיבה. אמר אחד מחכמי ספרד כי אלה השנים פסוקי' הוסיף' אחד מהחסידים שהיה כדכל שהיה מתגלל לפני השם ומתפלל המזמור הזה והרכיבו לדבר זה בעבור שלא נודעתי ציון הוה המקום הנכחד

מִמְנֵי יְיָ הַשִּׁיבָה לִי שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ
וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי : טו **אֲלֹמְדָה**
פְּשָׁעִים דְּרַכֶּיךָ וְדַפְּאִים אֲלֶיךָ
יִשׁוּבוּ : טז **הַצִּילֵנִי מִדַּמַּיִם אֱלֹהִים**
אֱלֹהֵי תְּשׁוּעָתִי תִּרְנַן לִשְׁוֵנִי
צְדָקָתְךָ : יז **אֲדַנִּי שַׁפְּתֵי תִּפְתַּח וְפִי**
יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ : יח **כִּי לֹא תִּחְפֹּץ**
זָבַח וְאֶתְנֶה עֹלָה לֹא תִרְצֶה : יט **יִשְׁוֹבֵהוּ**
אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁפָּרָה לִב־נִשְׁפָּר
וְנִדְבָה אֱלֹהִים לֹא תִבְוֶה : כ **הַיִּיבָה**
בְּרָצוֹנָה אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלַם : כא **אֲזִי תִּפְתַּח וְכִתִּי־צֶדֶק**
עֹלָה וְכִלְיִל אֲזִי יַעֲלֶה עַל־מִזְבְּחֶךָ
פְּרִים :

יד **אֲתִיב לִי אֲרִי־תְךָ קְמוּדִין**
פְּפוּרְקֶךָ וְרוּחַ נְבוּאָה
תִּסְמְכֵנִי : טו **אֲאֵלֶף לְמִרְוֵדָא**
אֲרַחֲתְךָ וְיִבְיֵא קְדָמְךָ יְתוּבוּן
טו פְּצִי יָתִי מִדִּין קְטוּד יי
אֱלֹהֵי פוּרְקֵנִי תִּבְיַע לִישְׁוֵנִי
צְדָקָתְךָ : יז **יִי סְפוּתֵי פִתַּח**
בְּאוֹרֵתָא וְסוּמֵי יְתִיבֵי
תוֹשִׁבְתְּךָ : יח **יִי אָרוּם לֹא**
תִּצְבִּי נִכְסֵת קוּדְשָׁא וְאֶתְן
עֲדָתָא לֹא תִרְעֵי : יט **יִי נִכְסֵת**
קוּדְשָׁא דְאֲדָתָא נִפְשָׁא מִתְבָּרָא
לִב תִּבְיַר וְשִׁפִּי אֲלֵדָא לֹא
תִּבְסוּר : כ **אֲוִיבֵי בְרַעוֹתְךָ**
יח צִיּוֹן תִּשְׁכַּלְד שְׁוֵרֵי יְרוּשָׁלַם
כא בְּבֵן תִּצְבִּי דְבַחִין דְּצְדָקָתָא
עֲלֵתָא וְנִמְיַר תִּבְבֵּן יִסְקוֹן
כֵּהֲנֵיָא עַל מִדְבָּתָא תוֹרִין :
א לִשְׁבָתָא שְׁכֵלָא מְבֵא עַד
יְדוֹי דְדוּד : ב **בַּד אֲתִי דוֹאג**
אֲדוֹמָתָא וְתִנִּי לְשֹׂאד וְאִמֵר
לִיָּה אֲתָא תוּד לְבֵית אֲחֵימֶךָ :
ג מֵה תִּשְׁתַּבַּח בְּלִישְׁנָא בִישָׂא
גַּפֵר לְמִשְׁדֵי אָדָם זָבָה תִּסְדָּא
דְאֲדָתָא בַּד יִמָּא : ד **אֲתֵרְגוּשְׁתָּא**
תַּחֲשֵׁב בְּלִיבְבְךָ לִישְׁנֶךָ הִיךְ
אֲזַמֵר תִּרְיַע בִּיד מִלִּי
מִלְשִׁינוֹתָא : ה **רְחִימָתָא בִישָׂא**
מִן־שֵׁב שְׁקָרָא מִלְמָלָא צְדָקָתָא
לְעֲלָמִין : ו **רְחִמָתָא בַּד מְלִי**
סַלְעִמִיתָא לִישְׁנָא דְנִכְדוּ :
ז וְחַד אֲלֵתָא יִתְרַעֲיֶנְךָ לְעֲלָמִין
יִתְבְּרִינְךָ וְיִשְׁמְרִינְךָ מִלְמִיתָב
בְּמִשְׁבָּנָא וְיִתְלַשְׁינְךָ מִן אֲרַע
וְיִיא לְעֲלָמִין : ח **וְיִחַמְוֹן צְדִיקָא**
בְּפוּרְעוֹתָא דְרִשְׁעִיָא וְיִדַּח וְכִמֵּן קָדָם
וְיִי וְאִמְסוּלִיתִיה וְיִנְחִיכוּן : ט **וְיִמְרוּן הָא גְבָרָא דְדָא**
לְחִימְךָ . סֵלֶה כְּאֵת דְרַךְ תִּסְלַח אֹו כְרוּחַ קְדוּשָׁה : (ח) וִירָאוּ צְדִיקִים . וִיִּסְפוּ לִירָאֵה כֵּסֶם : (ט) הִכֵּה . וְיִהִיֵה דוֹאג לְמַשֵּׁל

והטעמים ד' וס' והגש' סים רעים. ושרש פשעווחאס. והטעמים ישובו וצדיקים. והטעמים אליך ישובו ודמות ג' מל רמל וס' וישועה שיה. ערי מצוד חומות ורחים. הציבה ברצונו. וזו כתיב חמות חס' וי' קדמא וכל יימיה רבו' כב'ג וס'מ' מסר ביוחאל סים' כ'ו: בבוא ה' מל וס'מ' כ' אס בבוא אודם. בבוא כל ישראל לראות את פני ה'. בבוא ארזי בית רמן. בבוא איש בית ה'. בבוא אליו נתן תבוא. בבוא דואג הארומי. בבוא הימים. בבוא רשע בא גם בו. והרין וכבא וס'י ובכא הנשוא. עם הארץ ועליו ד' וס'י ספה מ'סיה. ועליו תהוה רוב כצומרת. ועליו כמבנה עיר. תשחורו ועליו תקפירו. קרינא בן שיה ד'אובני ראש לראובני ד'יה. וראו צדיקים ועליו ישחק. ועליו יציק נדו' ו

תולדות אהרן הכהן ס'יבס' לי. וימא כנ: וזוה. עריהם עד ס'כ': אלמדך. כהדרין ק: ס' שש'י. כרסוד עקידה ס' לח: כי. וזכר משפטים וזכר אלהים: סוכה ס סנהדרין מג עקידה ס' נח וזכר ויקרא וס'ס: מה תהלל. סנהדרין ק: גם אל. שנועות לו עקידה ס' כנ:

מצודת דוד

מזל: (יד) השיבה. שלא לי ששון ישועה כעל: הסמכני. סמוך אחי ברטן אהבת סתמן כמספספ לאוהבי ס': (טו) אלמדך. או אוכל ללמד את דרכיך את הסושעים ולכחירים על השחזים ולומר לסר ראו מה עתה בי ע"פ השחזים: אליך ישובו. פ"י דברי אלס ידעתי כי ישובו: (טז) ממים. שלא יושקך דמי בגמול שון הוה ולי חרין לטוט פלדקס ששטיח עמדי: (יז) חפחה. כמה שחמחול לי תפתח פי להגיד חסלתך לרבים ולטעיר לנס על השחזים: (יח) כי לא חסוף. אין עיקר חסוף כזכר ומחן: (יט) זכחי. רוח נשכרס הוא הזכר המרואה ולא חזנס אס כן לני כשכר' והנדכס: (כ) סייסיה. חחר גם לחסלל על בני הגולם כזכר ופאור ואמר ראס לטוח כשנכרסם וסייביה כרעוןך את שחזנס ותוכון: (כא) או חסוף וגו' כי אז תמלא סררך דעה ולא יחטאו ולא יכרבו עוד לכזיה חפיות וששמות ולכד וזכחי זקק וינחו וסס שלמים ושולוח ככאים כדכס וממלי חסא: (כב) או ששעו וגו'. ככל כרבר כמ"ס: (כג) משכיל. זו יכיל את כסס לכזכיר מלשון כרע: (ג) כגבור. אהס דואג כגבור כזכרס עם השחזכר פאחך כרער עששני לי כחושכך ששכרס ככל יענטו מלחא לי לידס וסיהס נלכד ביד שאל: חסד. וכי לא ידעת שחסד אל פוא ככל עת וימלאו לי מרחמים: (ד) חשזנו לזוכ. לפי ששלשון חלסל מחשכס סלכ אמר חשזנו לזוכ: עשס רמיס. כחוףך ככער עס השער וכן אהס כי משנאחך ככזרת לככט טב: (ס) ממוז. מלשעות טוב: שקר. מוככ על מלח אהכנז לומר אככנז לרבר שקר מלכר זקק שטוא דבר כמחקיים לעולם: (ו) דכרי כלע. כס לשון כרע ככמאר ככניסכ וכחשאי: (ז) גם אל. כמו ששל ידך נחך שאלו ככני כוב

מצודת ציון

מה: (י) דכית. ענין כתיבה: (יד) דכיה. מלשון דכיה האוכה לתת מתן: (יח) וזכחה. מלשון אחין ומחן: (כא) וכליל. היא מנחת כהן. שאמר כהן כליל חסיה ויקרא (ו) לפי שכולו נשקף: (כב) כאלוהי. מתגורר סיס כאלוהי: (ד) הוות. דכרי ככר: כתער. סכין שמגלחין כה: מלוטש. מתודד: (ו) יחך. מלשון חילס וכריסכ: ללח. לשועל: יחך. מלשון חחת ושכר כמו ואל חחת (יהושע א'): ויחך. ענין כריסכ ועקירכ כמו בית גלים יסח ה' (משלי טו): (ט) יעשו. יחמק

מה: (י) דכית. ענין כתיבה: (יד) דכיה. מלשון דכיה האוכה לתת מתן: (יח) וזכחה. מלשון אחין ומחן: (כא) וכליל. היא מנחת כהן. שאמר כהן כליל חסיה ויקרא (ו) לפי שכולו נשקף: (כב) כאלוהי. מתגורר סיס כאלוהי: (ד) הוות. דכרי ככר: כתער. סכין שמגלחין כה: מלוטש. מתודד: (ו) יחך. מלשון חילס וכריסכ: ללח. לשועל: יחך. מלשון חחת ושכר כמו ואל חחת (יהושע א'): ויחך. ענין כריסכ ועקירכ כמו בית גלים יסח ה' (משלי טו): (ט) יעשו. יחמק

מה: (י) דכית. ענין כתיבה: (יד) דכיה. מלשון דכיה האוכה לתת מתן: (יח) וזכחה. מלשון אחין ומחן: (כא) וכליל. היא מנחת כהן. שאמר כהן כליל חסיה ויקרא (ו) לפי שכולו נשקף: (כב) כאלוהי. מתגורר סיס כאלוהי: (ד) הוות. דכרי ככר: כתער. סכין שמגלחין כה: מלוטש. מתודד: (ו) יחך. מלשון חילס וכריסכ: ללח. לשועל: יחך. מלשון חחת ושכר כמו ואל חחת (יהושע א'): ויחך. ענין כריסכ ועקירכ כמו בית גלים יסח ה' (משלי טו): (ט) יעשו. יחמק

מה: (י) דכית. ענין כתיבה: (יד) דכיה. מלשון דכיה האוכה לתת מתן: (יח) וזכחה. מלשון אחין ומחן: (כא) וכליל. היא מנחת כהן. שאמר כהן כליל חסיה ויקרא (ו) לפי שכולו נשקף: (כב) כאלוהי. מתגורר סיס כאלוהי: (ד) הוות. דכרי ככר: כתער. סכין שמגלחין כה: מלוטש. מתודד: (ו) יחך. מלשון חילס וכריסכ: ללח. לשועל: יחך. מלשון חחת ושכר כמו ואל חחת (יהושע א'): ויחך. ענין כריסכ ועקירכ כמו בית גלים יסח ה' (משלי טו): (ט) יעשו. יחמק

עשרו ומעט ועו כהוות כאשר
 אמר הוות תחשו לשון :
 (ו) ואני . שחול בנית הסס
 כעבור היות דואג בער על כן
 אמר ויסמך וטרש מהכמן
 הככד והטעם להכרית השורש
 ומכנין הסעול להסד : (יא) אורד .
 כי עשית משפטיו מדואג : ואקוס
 שמך . שמשכה לו כמשטרו
 שתקמתי ממנו : (ב) למנצח על
 מחלת . יש אומרים כי מחלת
 מגורת חלול כמו במכסת נפשות
 מטעלי הככל וזה אוננו ככון כי
 כמכסת סמוך . והכנון על גוים
 סיוט תחלתו מחלת משכיל כבר
 פירשתי . ויחמר רבי משה אמר
 ככל כלבו כעבור שהשחיתו לרכו .
 והכנון שמיני שהדב' הסוד ונתחל'
 אמר לשון יחיד ואחר כך לשון
 רבי' חוטא ומחטיא : (ב) השחיתו .
 דרכס : והתעבו . בעול שיעשו
 והכני' חסר כמו הנמלא בית
 ס' . והפטוקים פירשתי כמזמור
 הראשון : (ו) לא היה עמד .
 כמוכו כמו זה העם לא היה עס
 כמוכו ומלת חונק מגורת חס
 והכ"ף לזכח הסס או המשיח
 ובעבור היות המלך מהפעלים
 העומדים על כן פירושה כחונים
 עליך ומלת חונק נא על דרך
 כשמשחו עמך ומי' הכישות
 לנוכה דוד הכישות אותם כי
 אלהים מאסם : (ז) מי . פירשתי :
 (א) למנצח כנגינות . תחלת פיוט :
 (ג) אלהים כשמו . שאני קורא
 והטעם כעבור שמך : וכגבורתך .
 ולדכבדך' שתק דיני מהשפס :
 (ד) אלהים . תפילתי . כלל :
 לאמרו מי . כלשון כי עקר תפלה
 כמו וסלל לא סיללתי : (ט) כי
 זרים . שאינם מעמו וערבים סס
 הויס

מצודת ציון

תחוק : (י) רעון . לתח ורעונם :
 (א) מחלת . שס כלי גרון : (ב) נבל . חרס
 מחוט ונחש : (ג) כשקף . ענין הכסס
 ככוונת הלל : (ד) ס . ענין חזרה
 לאחור כמו וכוסף אחור משפט (ישעיה
 כס) : נאלחו . נחאשו כמו נחש ונאלח
 (איוב טו) : (א) כבון . ענין הכחש
 ומשיכה נפש : שבות . מל' שיבה :
 הויס

עונו מימרא דיי עושגיה סבר
 בעתריה עשין במקמוניה :
 ונאנא היר איין ויקא עבוק
 בבית מקדש אקדא סברת
 בתקדא דאקדא לעלמי עלמין :
 יא אודי קדמך לעדם ארום
 עבדת פורענות דיני ואמתין
 שקמך ארום סב קבר חסידיך :
 א לשבתא ער פורענות
 דרשיעני די מפקסין שקמא
 דקירים שקבא שקבא על יד
 דוד : ב אמר נבר בלביה
 דית אקדא פרע מיניה מטול
 היקנא . חבירו רשיעני
 אורחתהון רחיקו מן שקבא
 דאשתכח בהון עקא דית
 דעבדי סב : ג ברם אקדא
 משמיא אודיק על בני אנשא
 דמחמי דאית די ישכר
 באוריתא תבע אולפן מן קדם
 יי : ד בלדון דרו בתקדא אמנפו
 לית דעבדי סב לית אפינו
 קד : ה הלא ידעון קד עבדי
 שקרא דמן קדמני מתהיב
 מזנא ומה דין אכדי עמי
 סעדין לחמא שקמא דיי לא
 ברכו : ו תמן דלחו דלחא
 מן פסיליהון דלית בהון
 צרף קמדה ארום אקדא
 מבדר תקוף משרית תיבא
 בהתתא ארום מימרא דיי לא
 רתקינן : ז מן הוא דיהב מן
 ציון פורקנא דישראל אדהין
 יי כד יחזיר מימרא דיי גלות
 דעמיה ירבן דבית יעקב יודי
 דבית ישראל : א לשבתא
 על תושבבתא שקבא שקבא על יד דוד :
 דוד מסמר נבן : ג אקדא בשמך פרזק יתי ויבכת גבורתך דון יתי : ד יי קבר
 גדלתי אצית למימך פומי : ה ארום יחזינו קמו עלי ועדימין תבעו נפשי לא

הזכר לא ישישם אלהים מעונו ויבמה
 כרב עשרו יעו בהותו : י ואני ו
 פיות רענן בבית אלהים במחתי
 בתסר אלהים עולם ועד : יא אודי
 לעולם פי עשית ואקדא שמך כר
 מוב נגד חסידך :
 נג * למנצח על מחלת משכיל
 לדוד : ב אמר נבל בלבב אין
 אלהים השחיתו והתעבו עלי אין
 עשה טוב : א אלהים משמים השקוף
 על בני אדם לראות היש משכיל
 ה'יש את אלהים : ד כלו סג יתרו
 נאלחו אין עשה טוב אין גם
 אהד : ה הלא ידעו פעלי און אכלי
 עמי אכלו להם אלהים לא קראו :
 ו שם פחדו פחד לא היה פחד
 ביה אלהים פור עצמות ה נה
 הבישתה ביה אלהים מאסם :
 מיתתן מציון שעות ישראל בשוב
 אלהים שבות עמו יגד יעקב
 ישמח ישראל :
 נג * למנצח בנגינות משכיל
 לדוד : ב בבוא הזפים ויאמרו
 לשאל הלא דוד מסתתר עמנו :
 א אלהים בשמהו שיעני ובגבורתך
 תדינני : ד אלהים שמע תפילתי
 האזינה לאמרי פי : ה פי זרים אקמו
 עלי ועריצים בקשו נפשי לא שמו
 על תושבבתא שקבא שקבא על יד דוד :
 דוד מסמר נבן : ג אקדא בשמך פרזק יתי ויבכת גבורתך דון יתי : ד יי קבר
 גדלתי אצית למימך פומי : ה ארום יחזינו קמו עלי ועדימין תבעו נפשי לא

מצודת דוד

כן גם אחר יתך האל : מאסל . מניחך : וטרשך מארץ חיים . ועד עולם מבני
 חרס : (ח) וייראו . יופיטו יראת ס' : ועליו . על דואג ילענו : (ט) סנס סנבר .
 יאמרו בלעגם סנס וס סנבר אשר לא עס את אלהים חזק ונשחוט ראו מה עלתם
 בו : ישו כבוטו . סיס מחוק עמנו גמס סדבר הוות על כסני טוב כי בוס מלא חן
 בעיני שאלו : (י) ואני . אבל אני אסיס נשרם בנית אלהים כוית רענן כי אני נשחתי
 כחסד אלהים עולם ועד ואיני כדואג : (יא) עשית . כאשר שאלתי : ואקוס שמך .
 אשר חשש עמדי עוד חסד כי הלא טוב אתה נגד חסידך ולוה אקוס אשר גם
 חסיב לי כחסדך : ב (א) משכיל . האמור כהסכל רב : (ג) אמר נבל . כמחריב
 את סניה אמר כלבו אין אלהים סכל לפי סמקרה ואמר בל' עבר כדרך כנבואה
 כמקומות רבות : כשחיתו . הוא ועמו שחיתו ועטו על חטוב ואין כהס מי שיעסס
 סוב : (ג) השקף . לראות מעטס סעס כסוה : סיס משכיל . למחוח כדבר דורס .
 לדרוש ולחקר' את אלהים לדעה אשר סנחוחו ככל : (ד) כולו סנ . כל סעס חזרו
 לאחור ופרשו מדרך כסוב ויחדיו נחאשו ר"ל קלקלו מעשיס : (ט) סלל ידטו .

מחלת' וסי' וילך עשו אל ישמעאל .
 ויקח לו רבעם אשה את מרחל .
 למנצח על מרחל משכיל האמר
 נבל . על מרחל לנצח משכיל :
 יי פסוק' אית בכל דו אין אין
 במצעות פסוק וסי' נסס' בישעיה
 ס' מ' וברסי' סוף פסוק ח' :
 ישעיה ל' כתיב כן חסר וי' קרמא
 והביר קרמא הוא חסר דהס'
 ונמנה עם הוי' חס' בלש' : בבוא
 ח' מיל וסי' נסס' לעיל פסוק
 נב : מסתרי' ד' וסי' ויבאו
 הויס' ויגידו . ויעלו הויס' . אתה
 אל מסתרי' . בבוא הויס' ויאסרו

תולדות אהרן : אורד . וזכר ויקרא :
 כנחא סייסס . סייסס
 מח (פסל טו) :

אשר לא עס מעטו כהקכ"ה
 ראו מה עלתה בו : (ט) יעו
 כהוותי . מתגבר היה כרשע :
 (ו) ואני . כדרך עתה כידך אהיה
 כוית רענן כבנים וכבני כמים
 כנית הקכ"ה : (יא) כי עשית .
 כשתעשה לי זאת וכלסי הקכ"ה
 אמר מקרא זה : (א) על מחלת .
 עס כלי שיר . ד"א על מחלתן
 על ישראל כשיחרכ כנית וכבר
 אמר מזמור אחר דוגמת זה
 (לסיל ד) אמר נבל כלבו אין
 אלהים וגו' . הא' על חרנן כית
 ראשון חס על בית שיר : (ב) אמר
 נבל כלבו . זה על טיפוס כשצירד
 את ספרוכת וחרבו מטטטף דס
 אמר סגן את עמנו : (ד) כלו
 סג . לשון סייסס : אין גם אהד .
 מכל חיליו שימחה כידו :
 (ה) הלא יש לידע לאוכלי עמי
 כמאכל לחם ואלהים לא קראו
 שטוסס שיפחדו סססחד כלחריית
 הויסס : (ו) לא היה סחד . זה
 כסחד כרלשון שאירע לכללעזר
 כי נגאלוה זו סור הקכ"ה עמנו'
 חונק כחונים עליך ירושלים
 כענין שאלמר חונק כשור וגו'
 (זכריה י"ד) . וכן סתרו נמחס .
 דהנש סתרו ארסו כמו (משלי
 כ"ג) חמד לנער על פי דרבו
 וכל של חונק היא יסוד כחלה
 ככ"ף של סניד . סל"א : הכישיטה .
 אתה ס' את כל חויני כי
 מאססס : (ג) וכגבורתך קדינני .
 תקוסס נקמתי כמו כי ידיו ס'
 עמו

בגדיל . טועל או בגדיל לדבר והטעם כי יוכל אדם להסתיר מהאויב על כן רק מהאויב יודע סודו : (יד) ואתה ידבר עם אחד מהם : כערכי . מחשב בעיני כמותי : (טו) אשר יחדיו . היינו מדברים סודנו וזהו מתוק לנו : ברגש . בתורה אחת : (טז) אשר רבי משה הטעם יש מות וטעם יש שיהי' המתק

גדול בתורה : (יד) אלוש כערכי . איש חשב כמותי : ומיודעי . כמו אלוש לשון ולדעת כשם (שמות ל"ג) דמחרגמין ורביה . ומחשבי כי לא חייב יחסי ואשף יש עליו מן הענין מי יתן לי אהר כיונה אשרה ואשכונה אילו יוכלתי להעלות אהר כיוני טעם ונודד חסני עקת רשע כי נלחמתי מתוך משרת פריצים ללח במדבר סלח או לא חייב יחסי ולא הייתי נושא כלמתי ונשתי ולא נסתרתני מסמו כאשר הייתי נסתר מפניהם כשהייתי נשכח ומתרוץ לא יתכן מסני הפסוקים הכתובים לחיובם והם ואתה אלוש כערכי אלוש ומיודעי אשר יתרו ממתיק סוד כניית אלהים ככלך ברגש . לכן שומר אותו דוגש בענין אחר וזה פתרונו כי לא חייב יחסי ואשף חרסתו ולא משאלי שלי בגדיל ואסתר ממנו כי אשף אלוש ומיודעי אשר יתרו ממתיק סוד כניית אלהים ככלך ברגש . והדבר הזה ידוע כי האדם קשה עליו חרסת האובד מחרסת האובד וגם יוכל להסתיר מאויבו ולא יוכל להסתיר מאויבו כבגדיל לו אשף כל לבו . כן מתייחס כענין : (טו) אשר יחדיו . היינו רגילים להתחיק סוד בתורה ונכניית אלהים היינו מהלכים ברגש ברוב עס : כניית אלהים . כתי מדרשה : (טז) יש מות ע"מ . ישא . קב"ה עליהם את מלאך המות . יש יסכך ויש פ לשון כחש השיאני ואוכל (בראשית ג') . ומחשבי ספר יש לשון יש כמו אש ישכס ששים (שם כ"ד) אשר ישנו סה (דברים כ"ט) : במגורם במלונם : (יח) ערב וזקוק ובערים . ערבות ושמרית ומחשבי ג' תפלות : (יט) מקרב לי . מן המלחמות הכלים עלי : כי כרבים כיו עמדו וגו' . כי זאת עשה לי כשכל הכרבים שהיו בערתי להכחיל עלי שגמר וכל ישראל ויכודם אובדים את דוד : (כ) ישמע אל . תפלתם של אומם רבים : וענס . החלך שהוא יושב קדם : אשר אין חלימות למו . לא תס' חלימות למו ולא יראו אלהים : כא שלח ידיו בשלמיו חלך בריתו : כב חלכו מחמאת פיו ומרב-לבו רבו דבריו משמן והמה פתחות : כג השלך על-ידיה יהבה והוא יכלףקדלא יתולעוכם מוט לצדיק : כד ואתה אלהים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא- יחצו ימיהם ואני אבטח בך :

ואסתר מן קדמוי : יי ואנת' אהיתותך גברא דדמי לי רב דאליפת לי ומהודע הוכמתא לי : מו די כתרנא נתרין קרא בבית מקדשא דאלהא נהלה ישיא מות ק בבית מקדשא : מז יחייבנו דין קפול ויגזר עליהון בישן לדאנא ונחיתותא יתתון לשילך בד הגנו חיון ארום בישן במחזיריהון בגופיהון : יי אנא קדם אלהא אצלי ומימרא דדי יפרוק יתי : יי ברמשא ובצפרא ובמקרא אצלי וארניש ושמע קלי : יי פרק בשקם נפשי דלא למקרב ביש די ארום בסניען עקן תתמימריה במעדי : יי ישמע אד ויקרב מנהון ויתוב שמיא מקדמין בעלמין ורשיעיהודא מלקדמין דלא משהגין אורחיהון בישא וקא יחדון מן קדם אלהא : כא אושיש ידוי באנשיה שקמיה אפס קמיה : כב שעיען יתיר מן שקן דגובגין מידי פומיה ויהי ויגו קרבא לפיה רכיבן מלוי יתיר מן משח ואינון מורין דקסול : כג מלוק עדי יי סברך והוא חון יתך לא יתן לעדקא הנפרנא לצדיקא : כד ואנת' אדאא במימרה תוחית יתהון לנהגם עמיקא בגרי מרי קסול וגבידו לא יחמון פלגת ימיהון ואנא אתרהיין

ירדו ה' וסי' עתה ירדו פלשתיים . ירדו כל פרה ירדו לשבח . ישמח עליהם . יעלו הרים ירדו בקעות . יעלו שמים ירדו תהמות : ויושב ב' הר חצר ודוד מלא וסימ' וירש העם כלו . ישמע אל ויענב . קרבא' מלא : חלקו ב' בתרי לישנו וסימ' ולקו את נהלתם ויהושע . חלקו מרמאת פיו וקרב לבו : ואתה אלהים ה' וסימ' היום יודע כי אתה דאליהו . אתה אלהים תורידם לבאר . הלא אתה אלהים ונתתנו קרבא דפסוק . שמעת לנדרי . תולדות אהרן ואתה אטע . סנסדרין שם אבותי : אשר יחדיו . יומא כג כה סנסדרין קו : ישמות (שבת יח) ערב וקרב . כרבות כ לא זוכר תרומה (כרבות ז) : סדה . כרבות ח נח (סוטה י) : אשר . כתרף קפו : השלך . ר"ה כג מנול ים (כרבות יג) : אנשי דמים . פנסדרין סס קו אבות ה יב (פנסדרין כט) :

מ"ס תורידם שבה לאשר רבו דכריהם : לא יחצו ימיהם . שלא תמל' מסטר ימיהם : ואני אכטח בך . שתמלא מחבר ימי כי אני ענדך כאשר כטפתני בתוךך או ואני אכטח בך שתורידם בתאי ימיהם לשחת למנח

עלה והוא שטר שחת : (כג) יסכך . משאך . רוח'ק משיב לו כן : יוכללך . יסכול משאך כמו (מלכים א' ח') השמים ושמי השמים לא יוכללך לשון לשון מפורגם חסבר

מצודת דוד

מצודת ציון

אוחי אין מראה טעמו לי לאויב לשאול לטוב חרפתי אף סמנול פוז לדבר כי רע אין מראה טעמו לי לשואל לשאול לטוב לטוב עמי ממנו כי נקל יוכל האדם לטוב חרפת האויב ולסתור עמו מערת טעמו מלוחם סידועים לו : (יד) ואתה . אמר ז' נגד אחיותל סלח אתה כערכי ר"ל יודע אתה כל מסחרי המדינה כמותי : אלופי ומיודעי . ואתה שר מהשמים שלי ובייתי מודיע לך מלשון לבני כי אמרתי . שיטת יח' הייט מתחמכים נדבר הטעה לפסוליהם לאור גמיטב ענין : ברגש . פתאוב כשכס כניאיים לא מתוך חוילי למשן יכירו הכל שגם גמנול : ככל שלש חפלות אספר כהלכות אסמסם אליהם : (יב) פדם כשיות . מנחם סתר לשון תרבות כמו ואת ארץ מרוד בתחיה (מ"ב כ') כשיות חרב (כ"א א') . ואומר אני לשון קללה הוא בלשון ארמי כדאמר כתב אמימר סתיחא לשון מלכות (מלכים א' ח') השמים ושמי השמים לא יוכללך לשון כלכול מפורגם חסבר

ושיווי : אלופי . שר שלי כמו אל תמטו באלוף (מ"ב ו) : (טו) ברגש . ענין הקצון כמו למש רגשו (לעיל ב) : (טז) יש . ענין חוב כמו לא ישא אויב זו (לקמן ט) : חיים . כניאיים כמו עד חיותה (ויסע ה) : במגורם . ענין מדור : (יז) מקרב . מלחמה כמו מכלי קרב (קבלת ט) : (כ) וענס . ויכניע כמו לענות מפני (שמות י') : למו . לנס : (כג) וקרב . ומלחמה : סתמות . חרבות כמו ואת ארץ מרוד כפתחיה (מ"ב ה') : (כד) יסכך . ענין משא כן פי' ח"ל (ר"ה ח) : יוכללך . יסכך כמו שאובס אהם לי וא"כ מאוד קשה עלי חרפתך ולסיח נשמר מרעתך : (טז) נמתיק סוד . שיטת יח' הייט מתחמכים נדבר הטעה לפסוליהם לאור גמיטב ענין : ברגש . נקיץ ובחבורם אחת : (טז) יש עות . ס' יחייב עליהם את הטור ר"ל על אחיותל וריעו : חיים . פתאוב כשכס כניאיים לא מתוך חוילי למשן יכירו הכל שגם גמנול : כי רשות . ראויים סס לניהם פתאומית כי רשות במגורם ולוחם' ביאור אמר בקרבנס : (יח) ערב וגו' . ככל שלש חפלות אספר כהלכות אסמסם אליהם : (יב) פדם בשלום . משלם פדם נפשי להשיבה בשלום מהמלחמות שבאות עלי עם כי סלחתיים עמדי כיו נעס רב ואני בחתי מסטר : (כ) ישמע . כן עשה ישמע אל חרפתי ויכניו את מחרפי : וישב קדם . ס' היושב בעמיק קדם כדל מומן קדם סוף יכניעם עד שולם : אשר . על אשר שאינם טוחים אל לבם שוחלשו ויעברו מהשולם ולא יראו מהשלים

מסוכר כתרנוס יונתן בן שזילא : מוט . חשדת רגל : (א) יונת אלס רחוקים . על עמנו אמר שהיה רחוק מ'רן ישראל אלל אכיש וכו' אחיו של גלית מנקשים רשות מלכיש להרנו שאמר כלל זה דוד מלך הארץ (ע"ל כ"ח) וסוף היה בניכס כיונה אלמית : (ב) שאפני . מנסיס לבלעני גולש"ר כלענו כמו שאפס רוח (ירמיה כ') : להס . לשון מלמחה : (ג) מרוס . קצב"ה שהיא יושב מרוס : (ד) באלהיס אהלל דברו . אף בשעה שהיא בא עמי נמדת הדק אהלל דברו ולכטח בו : (ו) כל כיוס דברי יעצבו . משגיכיס אותי רופי פי שכל דברי פי עבד וצטקה : (ז) יגורו יצטנו . המה אורכיס ולניס במקוס שסס מקוים שאני אלך סס ושומרים את טקבי סר"ש נלס"ו . לרגלני ולהולך רופי סס כל זה כיה מקובל על רשעי ישראל האור"ו . לו ומלחמתם ברח אלל אכיש : יגורו ילינו : יצטנו . יארוכו : כאשר קוונפשי . כססס יודשס ומקווים לי דרך זו ילך : (ח) על און פלט למו . למנוח כלכל ושאר על דבר עון ורשע . פלט כמו פלט מנסיס סכר מלח שאול על ק : בלף עמיס סכר . בלחך הירד חומה ון שאני נחוכס מחמתס וממחשכותס שאומרים להרגני : (ט) נודי ססרתה . אתה ידעת מנין המקומות שאדקתי לנרוח : שמה דמעתתי כנלדך . שיש דמעתתי כנלדך שלך ותכס שומרס למיך : סלל כססרתך . כמניק תתנכס למכותס עם שאר גרותי . (ומתס תברו לשון סכר מתת) : (י) באלהיס אהלל . כה' אהלל . על מדת הדיועל מדת כרחמיס אהלל : (יא) כאלר כחייס . לשון

(א) למנוח על יונת אלס . על נוטס פיוס תחלקו יונת אלס רחוקים ומתסס דבר וככד מתסס סו : (ב) חגני . שאפני . כדרך משל הוא אבימלך או עבדיו : (ג) שאפו . כטעס כמו מלשנן למה שאפו צוררי כל כיוס ויש לי מלכיס רכיס כמרוס ולחמיס בעבורי כי מלח מלמחה ואחריה למד כיה לעור . כי כטעס בעבורו הוא כמו כללחס לכס רק עם מלח עם לגנאי : (ד) אלך . כמו מלך כמו אל כנער כזה התפללתי : (ה) באלהיס . טעס דברו שהתנכס עליו שמואל שומלך על ישראל על כן באלהיס בטחתי שומלל דברו : (ו) כל . יעצבו . מגורת עננו וכטעס יעליצוני בעבור דבר שאני נוטס בשס : (ז) יגורו" . מגורת גדוד שיהיו רכיס ולא אוכל להמלט על כן ישמרו רגלי שלל אכרס : (ח) על . כעבור האון שיש כלכס או בעבור האון שהס מלחיס ממנו שימתי פליט לכס וכוריסם בלף אלס סס רכ"ו על כן הזכיר עמיס : (ט) נודי . כמו דודוי וישכ בלרץ נד : ססרת . כטעס אחס חדע כמה עמיס אני נודד ממקומי והיה דרדלחות נודי עם כנלדך וכטע" כי טפוחי סכס דמעותי סספור' סס להסס זה כטעס כלל כססרתך וכאילו סס מחוכרות כנלדך דרך משל שלל אכרס טפס מוס : (י) או . כטעס כאשר יראו אחיני שאני קורס כשמך יסחודו וטעמי זה ידעתי כזה ידעתי : (יא) באלהיס . או אומר כמורת כס' לכלל הדבר שדכ' לי שמואל טעס אחרי טעס : (יב) באלהיס . או אחיכ נוטח בשס לשולס : (יג) עלי . יש אומרים כי כנדר באלהיס בטחתי ויתכן סדר עולות והוא ככנון כי ככה אני חייב לשלס נדרי על סטוכס שנמלחתי

נו * למנוח | על-יונת אלס
רחקים לדוד מכתם באחו אותי
פלשתים בנת : ב חגני אלהים
בי-שאפני אגוש פלתיים לתם
ילחצני : ג שאפני שזררי פלתיים
פיריבים לתמים לי מרום : ד יום
אירא אני אליך אבטחה באלהים
אהלל דברו באלהים בטחתי לא
אירא מה יעשה בשר לי : ו כל-
היום דברי יעצבו עלי כל מחשבותם
לרע : ז יגורו יצפינו המה עקבי
ישמרו כאשר קוונפשי : ח על-און
פלט למו באף עמיסוהורד אלהים
גדדי ספרתה אתה שימה דמעותי
בנאדך הלא בספרתך : י אזוילשובו
אויבי אחור ביום אקרא והדעותי
באלהים לי : יא באלהים אהלל
דבר ביהוה אהלל דבר :
יב באלהים בטחתי לא אירא מה
יעשה אדמלי : יג עלי אלהים נדרך
אשלים תודות קד : יד פי הצלת
נפשי ממות הלא רגלי מדתי
להתהלך לפני אלהים באור החיים :

במימרה : * לשבחה ער
בנשוא דישראל דמתילא
לינה שתוקא בעדן די
מתרחקין מן קרוביהן ויהיו
ומשבחין למרי עקמא הך
דוד מכיר ושלים בד אחדו
יתהי פלשתאי בנת : ב חום
עלי יי אקרא ארום שפיני
תחזותי ישבי גבר חבב כל
יוקא מניחא יחקנני :
ג שפינ גרמי מעיקי קד יוקא
ארום סניאין מעיקין סניחין
די אקרא עקאה די פורסיה
במרוקא : ד יוקא דאחד
אנא עקך אתרחין : ה במדת
דינא דאלהא אשבח במימריה
באלהא אתרחין לא אדחל
מה יעביד ביסרא לי : ו קד
יוקא מסותתי סרחן עלי כל
מחשבותי דביש : ז יכנשוון
ויששון בכמנא הגון אסתורי
ישרון דיכמא דמתינו עבדו
לנפשי : ח על שקרא די
פתיחון רוקן יתהון ברגי
עמא תמסכן אקרא : ט יומי
סלמלי מניחא אנת שוי
דמעותי ביוקך יי הלא
בחושבנה : י הבהן יתובן
בעלי דבבי מחזרי קד יוקא
דאצלי דין ידעית ארום אקרא
בסעדי : יא במדת דינא דאלהא אשבח במימריה
יב במימרא דאלהא סכרת לא אדחל מה יעביד בר נשא לי : יג עלי קבלית אלהא
גדרך אשלים קורבגי תודן קדוקך : יד ארום פציתא נפשי מקסוד הלא רגלי מן
נקיפא למהלכא קדם יי בנהור תינא :

תולדות אהרן על יונת . סופסו : נדי ססרתה . שנתקס : באלהיס . נכרות נס (נכרות די) : נשפי . פלס (י) : חמס . שס :

מצורת דוד

מכאלהיס : (כא) שלח ידיו . על אחיחופל יאמר כנס בני-שלח ידו אשר אני אית
שלוטו והלא כנניה אשר כרה עמי : (כב) חלקו . דברי פיו כמס רכיס וחלקיס אחר
מחמסה אלל בלבו חושב להלחם בני : רכס וגו' . כפל סכר כמ"ס : וכמס פתיחה .
כי כנס מרמס אחי לסיח לו סככ להצר לי : (כג) סלך . אמר דוד לנפשו סלך
משלך על ס' וכן יסיה כי הוא יסכול משלך ר"ל כנה עליו שסוף יקל משלך משלך
וכן יסיה כי לא לשולס יעוצב את סלדיק . לסיח נוטס : (כד) חוריס . את אחיחופל
וריעו כי סס אגשי דמיס ולק לא יגישו לחיות חגי יעיסס סקצוים לסס : אכמס
נד . לכנלל מידס : (א) על יונת אלס . בעטור כי סיס לא כיונכ שמה און לב
וכיה נלמסס ופלף סיס (ב) רחוק מלרנו וסיס מן סמנכס לנרוח : מכמס . סמוטור
כזה סיה חגיב כפיני ככמס מן : כאלחו אורו . כאשר לחוסו פלשתיס כנה לסרנו
על אשר סרנ כנלמתיס כסיוח עם שאל : (ג) שאפני אנוש . בני אלס רויס כלעט
אחי וכל סייעיס ילקן אחי סלוחס די כי כנרשו מפני שאל עשע בו פלשתיס ואין
ל מקוס לטס : (ג) שאפו שררי . סמפכלסיס די לרעס חשקיס לבלעני : מרוס .
ר"ל חמס ס' סיוענ כשמי מרוס רלס כי רכיס לחמיס עמי וסס שאל ופלשתיס :

(ד) יום אירא . אלל כיוס סחנדל מוראי אכמס אליך כי כידך לסליני מיד כולס :
(ה) באלהיס . ר"ל אכמס באלהיס וסללנן על דברו שסכפיה לי סמנוכס ועל כי
כסחתי באלהיס לא אירא טוב כי מה יעשה אלס לי ללא לא יוכל לנכס סכסחת
ס' : (ו) דברי יעצבו . על ידיוס כל דברי סמס דברי עננו וסער כי כל מחשבותס
עלי לרעס ודואנ אני כוס : (ז) יגורו יצטנו . יאכפו ויסחירו עממס ללרוכ עלי
ושמרים סקישת רגלי כאשר יקו ללכוד נפשי ר"ל כאשר רויס סיש מקוס ללכדי
או יארנו עלי : (ח) על און . וכי סכרלוי שייסס לסס פליסס וכלסס על סאון ששטיס
לי : כלף . לום סוריסם כלף וידי לא חסיס כסס : (ט) נודי . סלל ידועת וססורות
לסיך מרכיח סכודיס שאני נודד מספיהס : כנלדך . לזיח ספוריס א"לך : אהלל
כמס ידועת וססורות לסיך ושמרס לשלס לסס גמול על כולס : (י) או סיונו .
וכשיטוב איני לחור בו כיוס שאקרא אליך או לרע כוס כי אלסיס לי למורס ולא
כמקרס כל : (יא) באלהיס . ר"ל בן מחוככ עמי . כמדת אלסיס שסוף דין אהלל
דברו ונין מחוככ עמי כמדת ס' שסוף רחמיס סללל דברו ואכרך על כרעס כמס
על ספוכס : (יב) באלהיס בטחתי . אף כמדת סדן כסחתי שלל יעסס בני כלס וסס

אבן עזרא

תהרים נו נח

רשי

שמלתמי : (א) למנחם אל תשחת . בכרחו מסני שאלו . על נועם סיוט תחלקו אל תשחת וחברו במערה אף על פי שאני במערה אין לי מחסה וזאתך : (ב) הוות . יש חמרים כמו מקרה וכן היה להם לחלף : (ג) אקרא . טעם עליון בעבור כי תו בתחית : (ד) ישלח . בעבור עליון : (ה) נפשי בתוך

לכאים אשכבה . בעבור עתה שאלו טעם לוכטים כאלו כתוב בתוך לוכטים וטע' שיהיה האומרים רע אל שאלו בעבורו : (ו) רומה . הראה שחתה רס על השמים להושיעני ויראה כל הארץ כבודך שישומו השומעים תשועתך : (ז) רשת . כסף שועל שומד על לשון זכר כמו כל נפש שבעה או יהיה יוצא והטעם כל אחד כסף נפשי : שחה . כמו שוחה קרואו כמו קרואו וככה שישומו שפלו בחוכם בלחמת : (ח) נכון . כסול ככל עת הוא : נכון לשורר ולזו' לשם שהצילנו וככה אומר לחנני : (ט) עורה כנודי . גם אומר לנכל עורה כאשר אשיר לשחר והטעם שומד כמו העורה והקצה : (י) אודך בעמים . ברבים מיראל כמו אחריו בנינו בעמתיך : בלחמיים . שאינו מיראל : (יא) כי יתכן היות פי' חרף שואפי בעבור שחרפתי ישלח השם חסדו וזה הוא כי גדול עד שמים ובעבור כי יש לנכחות השמים חקר ואין חקר להסדך על כן אחריו רומה על השמים : (כ) למנחם . (כ) האמנם אלס . י"א כי אלס קבל כמו מאלמים אלומים ור' משה אחר בעבור שאלמתם מדבר הצדק הזכ הוא הדבור בלחמת

ד"ה : בברונו' וס' מפני אדוני מפני אבשלום . מפני שאלו במערה : לאל י"א קמצין וסו"מ קום עלה בית אל . ונקמה ועלה בית אל . אליאם בן לאל . לאל גמר עלי . הפניו תשאן . ויאמרו לאל סור ממנו . האומרים לאל סור בתרא . גם הוא עון פלילי . לכן אנשי לבב . וירב אמרו לאל הן אני כבוד לאל : שחר ח' וקמני' וסו"מ נמסר בישעיה סוף סימן ח' : גדל ג' וחס' בליש' וסו"מ לא חכירו פנים . ובמרא גדל ובאותות ובמופתים . כי גדל ער שמים חסדך : תאכנס ר' וחס' וסו"מ לא אוכל כבודך . ישב אלהים את דמלכים דחפלה שלמה . והברו ד"ה . האמנם אלס צדק . וא' דמא אמנם :

* לשבתא על עקתא בזמן די אמר דוד לא תחבל אתאמר עד יד דוד מבין ושלמים במעריקה מן קדם שאלו באספיריא : ב הוט עלי אלהא הוט עלי ארום במימך אתרחת נפשי ובמלך שבתך אהי רחיין עד דיעבד אתרנושא : ג אזלי קדם אלהא עתה תקיפא די פקיד לעובדיה דיגמר באספיריא עולא אמבודתי : ד ישדר מלאכיה משמי מרומא ויפרקני חסד שמי לעלמין ישדר אלהא מוכיה וקושמיה : ה נפשי תידא בד במצע שרהובין אדמוך ביני גומרין די מלדמין בני נשא דכביהון הוך מורניתא וגרין ודישגרון הוך סיקא חריפא : ו אתרום על מלאכי שמיא אלהא על כל יתבי ארעא איקרך : ז מצדתא אתקינני לאסמורי ביה נפשי כרו קדמי שיחא נסלו במצעה לעלמין : ח מכון לבי לאודיתה יי מכון לבי דהחיתה אשבת ואומר : ט אתער יקרי אתער לשבתא על פום נבא וכנרא אתער לצלותא דקריין : י אודי קדמך בעמא יי

נז * למנצח אל תשחת לדוד מכתם בבריתו מפני שאלו במערה: ב חנני אלהים חנני כי בה חסיה נפשי ובצל גנפיה אחסה עדי יעבר הוות : ג אקרא לאלהים עליון לאל גמר עלי : ד ישלח משמים ויושיעני חרף שאפי סלה ישלח אלהים חסדו ואמתו : ה נפשי ו בתוך לבאם אשכבה לחמים בני אדם שניהם הנית וחצים ולשונם תרב חיה : ו רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך : ז רשת ו חנינו לפעמי כפה נפשי כרו לפני שיחה נפרו בתוכה סלה : ח נכון לבי אלהים נכון לבי אשריה ואזמרה : ט עורה כבודי עורה הנבל וכבוד אעירה שחר : י אודה בעמים אודני ואזמרה בלאמים : יא פרי גדל ער שמים חסדך וער שתקים אמתך : יב רומה על שמים אלהים על כל הארץ כבודך :

לשוכ לארץ ישראל : (א) למנחם אל תשחת . סהיה קרוב למות . ויסד מומור זה לאמר אל תשחת אותי כ' : (ב) חנני . הנטי . חנני שלא אהרוג ושלא אחרג : עד יעבור הוות . שחסי בולוצאט' מיו בלמו : (ג) נפשי בתוך לבאם . אכבר ועמשה שהו לבאים בתורה ואינם מוחים בשאלו : אשכבה לוכטים . אשכבה בלוכטים אכפנולויאנין בלמו . בן חמיסם שלוכטים אחר ל' רשע : (ו) רומה על השמים . כסתלק מן התחומים שאינם כדי שחשבה שכינתך בימיהם על כל הארץ תסככד בו : (ז) כסף נפשי . האורח : נסלו בתוכה . סוק ליסול בתוכה . כסף קלי'א' בלמו . לשון חוקף לכל הכפוסים (לקמן קמ"ב) : (ח) נכון לבי אלהים נכון לבי . לחמן עמד במדת דין ונלחמן עמד במדת הרחמים : (ט) עורה כנודי . ולא אישן עד שלש שעות בכנודי כשאר מלכים : ערה כנכל וכנור . בעורה אותי אחס כנכל וכנור התלוי על מחתי פתוח לגד כסוף וכיון שמגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו ודוד עומד ושוכן בתורה : אשירה שחר . אני משרד את השחר ואין השחר משרדני : (א) מכתם . שם נעמות שיר : (ב) האמנם . לשון אמונה הוא האמנם אלס דקם סדכרון וגו' . חומור זה אחר על שכל אל המעל אשר שאלו שוכן עם ולקח את החיות ואת כלפחת והכל לו וקרא כלל תענה אכבר (ש"א כ"ו) כלומר כלל יש לך עתה לכוויח לשאלו ולכראותו על

מצודת ציון

(כ) כחות . שבר : (ז) שחסי . ענין בליעם : (ס) לבאים . שם ממות הארץ : לוכטים . ענין לככ כמו אלס (ויסע לקמן ק"ז) : חרס . חדודס : (ו) רשע . פח יקוש : לפעמי . לפסייעתי : נסלו . כמו יסלו עבר נמקום עתד : (ט) כנודי . היא כחמש שעות כבוד : (כ) האמנם . האמת . עולות

אשר חנינו לפעמי כפה נפשי כרו לפני שיחה נפרו בתוכה סלה : ח נכון לבי אלהים נכון לבי אשריה ואזמרה : ט עורה כבודי עורה הנבל וכבוד אעירה שחר : י אודה בעמים אודני ואזמרה בלאמים : יא פרי גדל ער שמים חסדך וער שתקים אמתך : יב רומה על שמים אלהים על כל הארץ כבודך :

תולדות אחרן לוד מכתם . נרכות י' : אקרא לאלס . (מסדרין יס כו כמותם כס קחשן סז) : ערה כנודי . שס ד פסדרין יו (מכות ד) : כי גדול . פכחים : עקדס י' : האמנם . מולין סס :

מצודת דוד

ממת בלס' ר כחרב חדס : (ו) רומס . ר"ל פשט ככס נקס וזס ירוסם תפארך על השמים ועל סארך ירלס כנודך כי כפסס טעס דין כרעס סוס מתרומס ומתנשא : (ז) רשת . הנקס יסיס שפרסת אשר סכינו נמקוס מדך רגלי וז"ל מסס כסף נפשו לטורדני כה וחסרו לפני כור עאפול כס אני סנס כסמקס סוס עמנו יפלו בתוכה לשלם : (ח) נכון . לבי נכון לבנות בלפנים וכמו שנוכן לבי כן ישאר לי וישאירס על הפשעס : (ט) עורה . אז אדבר אל נשמי עורס . כנודי לדבר כשיר ועורס סנכל וכנור לנגן כסס נעת אשירס ססחר לסדות לס' : (י) אודך בעמים . לפרסם שנתך : (יא) כי גדול וגו' . כחסד ססחר ספסש לי גדלס עד סשמים ומסרלוי לפרסס אותו : (יב) רומס . אז ירוסס תפארך על סשמים וירלס כנודך על כל הארץ בעבור גדול סתשועס : [ך] (כ) האמנם . כשנא דוד אל ססענל כמקס ססיס שאלו שוכן שס ולקח מסס חנית סמלך וספת ססיס וסלך לו ומרחק קרל ואמר סלל תענס אכבר וס' כמ"ס כש"ס ולזס אכר סלסס נאלמתס מלדכך נלך

א"כ יעשה אלס לי : (יג) עלי . מוטל עלי לשלם הנדרים שנדרתי לך כעת נרס ואשלם נודכס וסלל : (יד) כי סלל . על אשר סלל כנפי ממות וסך סלל סלל גכ רגלי מלסיות נדחיס עוד מדחי אל דחי כנדי לסחלך לפני אלסיס כניה מקדשו ולעסוק נלור חסיס סס חסורס וסמנזס כי לא חסיס עוד מוסרד לכיות נדחס וסוררך : [ך] (א) אל תשחת . על כי סיס קרוב לכיות נלכד אז כיד שאלו סססל ואמר אל תשחיתני : כמערה . לסכר עמנו כמערה : (ב) חנני אלסיס חנני . כסל לחס כדרך טעוק טעוק דכריו : עד יעבור . כלומר כן ידעיחי אף אחר שאלל עתס מיו ירדוק שוב אחרי ואני אסכס כן עד אשר יעבור ססחת מכל וכל : (ג) עליון . סיסב כשמים ממעל וידו על הפליוס : נומר . סמלסיס לנסור מס ססכמיס עלי : (ד) חרף שאפי סלס . מחרסת שואפי יושיעני לשלם : וסמח . וסמתח כספתח : (ס) נפשי בתוך לבאם . נפשי שוכנת כין בני אלס ססורסיס כלכאים ואני שוכן כין אנשים ססורסיס כלכס אס ונסיסס כחנית ותזיס : חרס .

כי ממכון שבת תבוא' הגזרות על כל הארץ בדבר השם הנכבד : (ב) למנחה בשלוח שאלו : (ג) הצילני . תשגנני . אחת משגנני כי הייתי במקום שפל : (ג) הצילני . טעם ומלאכה דמים כנגד להמיתו : (ד) כי . יגורו . כמו ותקבלו וכמוהו העוד הורע במגורה ויש אומרים ישכנו סביב הבית : (ה) בלי . הטעם כי לא שטעתי ולא חטא לי ולא

סירות ותשלום שכל צמעה הכדוקים שנקם הקב"ה נקמתם : יש אלפים . דיון שוטט רשעים בארץ : (ה) אל תפחת . כך קרא שם כחומר על שם שביב קרוב למות ולכיות נשמת מנקה רחמים על הדבר : וישמרו את הבית . כשאלמרה להם מיכל חילה הוא (ש"ל י"ט) והכריתו בלילה : (ד) יגורו עלי . לנוס בנתיב לשמירי : (ה) בלי שן . לא חטאתי לכם : ויכוננו . מומנים לכרוג : (ו) הקיצה לסקד כל בגוים . זאת הרשעים שוטט כחשפטו בגוים ועליכם אל תחוק : (ז) וישבו לערב וגו' . הנה וישבו פניכם . ספרו שמי מקראות כללו נוכל זה על זה . וישבו לערב לא דים מה שטעו ביום אלף לפ לערב ישבו על רעתם לשמור שלא אכרה ולאט מן הסוד ומעט ביום הכה כל היום וישו פניכם לרגל עלי אל שאל : (ט) סרבות כשסוקותיכם . ואומרים בלכם מי שומע : (ט) ואתה ה' אשר חלפך תחוק גם לרשעי' כללו : (י) וישו אלך אשמרה . שמו ותקפו של אויבי החוק עלי . חלך אשמורה ולאטס לעורמי כימתי : (יא) יקדמני . לקדים ניי מרתתי קודם שתשלוט בי די שאלו : ירלמי בשיררי . מה שאלו תלך לראות : (יב) אל תכרס . שאין זו נקמה בכרית : קן ישכחו עמי . כי כל המתים משתכחים חלף הניעמו מנכסותם שיהיו עניים וכו' וקמה שחזר ללודק ומים : (יג) חטאת . של פיהם הוא דבר שפתומו ונלכדים נגלונם כעניים הכרדפים על ידוים ממי כאלה וככזה שחס מספרים : (יד) כלל . אותם כחמתך מלך השופט וידעו כי אחת

נמ * למנצח ארתי שחת לדוד
מכתם בשלוח שאיל וישמרו את
הבית להמיתו : ב הצילני מאיבי
אלהי מסתקוממי תשגנני :
הצילני מפעלי און ומאנשי דמים
הושיעני : כי ו הנה ארבו לנפשי
יגורו עלי עזים לא פשעי ולא
חטאתי יהוה : ה בלי עון ירצון
ויפוננו עזרה לקראתי וראיה ואתה
יהוה אלהים צבאות אלהי ישראל
הקיצה לפקד בלדגוים ארתי
פל בגדי און סלה : ו ישבו לערב
יהמו בפלב ויסבבו עיר : ה הנהו
יביעון בפיהם תרבות בשפתותיהם
כי מי שמע : מ ואתה יהוה
תשחק קמו תלעג לבלדגוים : עזו
אלהי אשמרה כי אלהים משגנני :
יא אלהי חסדו יקדמני אלהים יאני
בשוררי : יב אל תתרגם א פון
ישבתו עמי הניעמו בחילה
והורידמו מנגנו אדני : יג חטאת
פיו דבר שפתיו וילכדו בגאונם
ומאלה ומבחש יספרו : יד בלה
בתמה בלה ויאנמו וידעו כי
אלהים משל ביעקב לאסס הארץ
ומהו וממלל ספותהו יתאחז בגיותהו
י שצי יתהו בקדו שצי יתהו עד די
שלים ביעקב קסיי ארעא לעקמא :

בארעא : א לשבתא על עקתא
בזמנדי אמר דוד לא תחבל על
יד דוד מכיה וישלים פד שדר
שאיל ונשרו ית ביתא
למקמתיה : ב פצי יתי מפעלי
דבבי אלהי מן סימין עלי
השגנני : ג פצי יתי מעבדי
שקר מן גוברין קפולין פרוק
יתי : ד ארום קא פמנו
גנפשי מתבגשין עלי עשנין
לא על סורחני ולא על חובי
י : ה על לא עון דהשין
ומסדרין קר קא אתגבר
קדמותא וחמי : ו ואתה יי
אלהים צבאות אלהי ישראל
אתער למסער על פד עממיא
לא תחום פד שלימי שקר
לעלמין : ז יתובון דרמשא
מתרגשין היך בקבב ויהורון
קרמא : ח קא יביעון בפיותהו
מליא דשניין היך פיסא
בספותהו אמרין נתגבר
ארום מן הוא די שמע
ויתפרע : ט ואתה יי הגנה
דהו התלעב קבל עממיא :
עושגני לק אנמור ארום
אלהי שזבתתי : יא אלהי
טובי יקדמני אלהי יחנני
נקמתא במעיקי : יב קא
תקמלנו מן יד דלמא ותגשון
עמי שליל יתהו מן בתיהו
בתוקף ותמסכן יתהו מן
קמוניהו תריסנא יי : יג מסור חובת פומהו וממלל ספותהו יתאחז בגיותהו
ארום מן מוקתא ומן שקרא ישמעין : יד שצי יתהו בקדו שצי יתהו עד די
ליתגון וינדעון ארום אלהי שלימי ביעקב קסיי ארעא לעקמא :

מצורת ציון

(ח) יביעון . ידכו כמו יביע אומר (לפיל י"ט) : (י) אשמרה . ענין פתחם כמו וחינו שמר את דבר (כר"ל ל"ז) : (יא) בשוררי . ענין רחוק וסבס : (יב) הניעמו . מלי עווד : בחילך . נכוח : מנגנו . מנחה לו כגבור כמנו : (יג) בגאונם . מלשון גאוח : ומאלה . מקללה : ומכחה . חון

מצודת דוד

גוים שאינם שופטים לשופט את הרשע כרשעתו ואם יפוך לו בראשיתו אך סוף הדבר לקבל גמול : [ב] (א) וישמרו . לשמור את בית דוד שלא יכרה בלילה לסמיתו בצוקר כמ"ש בש"ל : (ב) מנחממי . מסאגשים סקמים עלי תחוקי : (ד) יגורו . יחאכבו עלי בני אדם חוקים לתפסני ואני לא חסאתי להם כאשר ידעת אחס ס' : (ס) בלי שון . לא שוייתי להם והסת רזים ומכניס עמם ללכדי לכן עורר לקראתי וראס בעניי : (ו) סיקסו . ר"ל כמו שאתה מעורר עמך לסקוד את שבנדי גילולים כן אל תחן חנינם לשולט לאלו הכונדים משראל הששים און : (ז) ישבו לערב . ר"ל ביום ילשינו עלי ולערב שבים לבתי לשמרני וכאשר נמלתי סבנו נביר לחפש אחרי וישמו בקל צעת החפוש ככלל סוס סבנז ומחפש וסומס : (ח) חרבות . סלס"ר שמדברים בפיהם כללו יתנו חרבות ביד שאלו לסמיתני כי יאמר מי שומע ולא יראו מאלסים : (ט) תשחק למו . אתה שוחק על דבריסם כמו שאתה טעג לכל

גוים שאינם מאמינים בך : (י) שו . מפני רוב חוקי של שאלו אמתין על השופט כי אחס משגני אלל בדי און כח לפמוד ננדו : (יא) אלסי חסדי . ס' השתט לי חסד משולם יקדים לי חסד פסר ילכדי : ירלמי . מה שלני חסן לראות ירלמי כסמסחלים בי לרעס : (יב) סן ישכחו . כי סמת נשכח מן סלכ ולא יכרז כסס ליסח מכס מוסר : סניעמו בחילך . אלל כנחוק סרז כניעס ממקוס למקוס וסורידס מנכסספ אחס ס' מנגנו כי לו יכרז ויקחו מפס מוס' : (יג) חטאת פשו . את זס טפס להס כעון חטאת פיסס וכו' ויסו נלכדים כעבור גלוחס : ומאלס . ומרוב סקללס אשר יבוא עליסם ומרז ככחס וסרפון אשר יבואו יספרו סבריות זס לוס את כל סקורות להס ויסיס הדבר זכור ויקחו מפס מוסר : (יד) כלל . את סרסעיס ססס : ורלמי . ולא יסיו עוד כעולס : מושל ביעקב . לכויעת את חוסיס בו : לאססי . מוסכ על וידעו וכו' לומר כקטא סלרץ ידעו לשולס שאתה מושל ביעקב וישונו

אחש מושל ביעקב: (טו) וישבו לערב. מחובר למקרא העליון חטאת סימו כס מדברים ביום ולערב כס שדים לארוב אותם שהלשינו עליהם: (טז) כמה יושען לאכול. כאשר עשו הכלבי כל הלילה אם אינם שבעים שילינו מתוך שבעה וישנו: (יז) ואנו. כשחמלת מהם לבקר אשר עך: (יח) עזי אלך. אלך שאתה עזי ומעוזי אלך אומרים:

סלה: טו וישבו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר: טז הפמה ינועון לאבל אמר לא ישבעו וירינו: יז ואנו אשר עזי וארגו לבקר חסדה פרי היית משגב לי ומגזם ביום צר לי: יח עזי אליך אומרה פרי אלהים משגבי אליך חסדי:

ס * למניצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד: ב בהצותו את ארם נהרים ואת ארם צובה וישב יואב ויהי את אדום בגיא מלח שנים עשר אלה: ג אלהים ונתתנו פרצתו אנפת תשוב לנו: ד הרעינתה ארץ פצמתה רפה שבריה כרימטה: ה הראית עמך קשה השקיתנו יין תרעלה: ו נתתה ליראיך נם להתנוסם מפני קשת סלה: ז למען יחלצון ידידיך הישיעה ימינה ועננו: ח אלהים ו דבר בקדשו

והטעם כי אלכי העמים אלילים ואלכי ישראל שופט דק: (טו) וישבו. כשארים או יהיו ככלבים לבקש לחם על כן: (טז) כמה. ללא. ישרת בעבור שנים אם לא ישבעו לא יליו: (יז) ואנו. עך. כנגד שונו עליון לשמורה וחסדך כנגד אלכי חסדי ולבקר כסך הכלבים

סלה: טו ויתובנו לרמשא יתרגשון היך ככלב ויהורון קרתא: טז הגון יסלמרון למבו ברתא למיכל ודא יגידון עד די יסבעון ויביתון: יז ואנא אשבח עושגך ואבוע לען צפרא טובה ארום היותא משויב די ורוחצני ביומא דעיק די: יח עושגני דותך אשבח ארום אדהא שובותי אדהא טובי: * לשבתא על עתיק סהדותא די בני יעקב ודכן פרשגן על יד דוד לאקפאי ב כד בגיש דוד משרין ועבר על אינר סהדותא ואגיה עם ארם די על פרת ועם ארם די עם צפרא וכן בתר בן תב יואב וסחא ית אדומאי במישור כלקח וגמלו מן חיליהון דוד ויואב תריסר אלפין: ג אמר דוד אדהא שובקתנא תקפתא עלנא תרתך רונא תוב ביקרה לנא: ד ארנישתא ארעא דישראל ועועתא וסדקתא יתה אסי תבריתא ארום אתמוטמת:

ה אחמיתא עמך קשיא אשקיתא לנא חמר דקוש: ו יהבתא לדחדיך גסא דאתנכאה ביה מן בגלל קושיתיה דאברתה לעלמין: ז מן בגלל זכותיה דיצחק יתפצירי הימיה פרזק מטול חסידותא דיעקב וקבר צלותי יחלצתא ממלך בבית מקדשיה

ברומה. וידעו כי יודך זאת: שושן ב' פתרון וסימ' מעשה שושן באולם. למצח עז שושן עדות. וכל שושן חבירה דכור: את ג' פתרון בפס' וסימ' נכסר בסיפרא ריש סימן מ"ז: אלהים וזחנתו ג' ובסיפרא וסימ' אלהים וזחנתו ופרצתו. הלא אתה אלהים וזחנתו ולא תצא. וחברו תולדות אהרן שושן עדות. וזכר פתח: (אלהים דכר. כדעת יג):

ירמיה כ"ב) וקרגס לו חלוני (ירמיה כ"ב) וקרגס לו חלוני והע"ם שכתוב כ"א הרבה חבנות משמשות כן: כי מטה. לשון שפלות: (כ) וין תרעלה. האווע את כלכ ועוטפו רעל לשון עטיפה הוא כמו והכרזים הרעלו. (נחום ב'). ובלשון משנה מדיות רעלות: (ו) נתתה ליראיך נם. כסאות של צרות הרבה: להתנוסם. להיות מנוסים בהם אם יעמדו ביראתך: מפני קשת. לקשת מדותך בעולם ששחתן להם הטובה לא יכרכרו האומות אחרך אלא יקשטו דינך ויאמרו יפה היטב להם כי הם עמדו לו כמטה כסאות: (ז) יחלצון. יגללו מרע: הושיעה יתוך. אשר השבות אחר כהחוק חוייכס עליהם: וענני. כי אם תענני יחלצו הם שאני נלחם בשכילים: (ח) אלהים דבר בקדשו. שיקבן כגלות

מצודת דוד

(טו) וישבו. כרשעים הם יעשו מדה נמדה כמו ששבו לערב לשמרני וסכנו בעיר לחשם אחרי כן יחורו על פחמי וזלחה לפח ערב ויסכנו בעיר לבקש מזון ויהמו מכלב לב: (טז) כמה. כשפסם יהיו נעים לבקש אוכל וכאשר לא ישבעו כי לא ימצאו די אכלם אז יתלוננו ויהמו מכלב לב: (יז) ואנו אשר. כשחסיב נושע באסר שוך בשיר וכל זוקר ארנן חסדן: ומנוס. אמר דרך משל כאלם כנס לארבעו להמלט: (יח) עזי. אתה חוקי ולכן אומרה לך: אלכי חסדי. הטעם לי חסד מטולם: (ט) עדות מכתם. הממור כזה כיה אכזב לו כעדי מכתם פו: ללמד. עשוי ללמד דעת את הפס איך הכל נא בהשגחה: (ג) בהצותו. כשנלחם יואב מן המערכה ללכה לקראת אדום לבל יעבור לסתחנר עם ארם וערכו עמו מלחמה והכה יואב בהם: (ג) פרצתו. ר"ל כמו פיר שנפרץ חומתו אז באים לחוכה מכל רוח כן צאה המלחמה עלינו מכל זד: אנפת. כנס עד עתה כעפת עלינו ומעתה העמד אותנו בהשקט ומנוחה: (ד) כרעשתה. סנה כרעשתה ארצנו וקפתת אותה עתה רפא נא שנייה כי נסע לעפר ונחלית השפלות: (ה) הראית. עד כנה הראית לפמן נפילה קשה והשקיתנו יין תרעלה שמעשתם את כלכ לרוע הכוונת והוא משל על מרנית כצרות: (ו) נחתה. מעתה חתן ליראיך הרמס להחרומום בעולם: מפני קשת סלה. ובעבור לאמת לשולם דכריך שאמרת לסושיע

מצודת ציון

רוח: (טז) יישון מ' נע וד: וילינו. מ' תלויה: (יז) מטס. מ' יסס ונריחה: (ח) שושן. שם כלי גנון עשויים בתמונת שושן: עדות. עין קשור ועדי וכן את המר ואת העדות (ט"ז י"א): (ג) כהלותו. ענין ריב ומלחמה כמו כהלותם על ה' (במדבר כ"ז): (ג) וזחנתו. שוכנתו: פרצתו. ענין פלג: אנסת. מלשון אף וחמה: משוכנ. ענין כחה והשקט: (ד) פתחה. ענין בחישה וכדח"ל בין פנים לחבירו (שנה פ"ב): (ה) תרעלה. מ' על. ואסוס כמו פילה אדם (ירמיה ו'): (ו) נחתה. כמו חתן עבר במקום עתיד ורבים כמוהו: נם כהתנוסס. מ' נם וכלונס והוא ענין כרמה והגבסה כנס גבוס: קושט. ענין אמת ותמים כמו קושט אמר אמת (משלי כ"ב): יתלונן

לסושיע

שני דור ודור : (ח) ישב . המלך לשולט לפני אלהים . חסד ואמת . שהוא שטק כבס יהיו מוזמנים ללמדו : מן . הזמנה כמו (יונה ד') וימן כ' קקיון : (ט) כן אזמרה : כמו ששטיב לי כן אזמרה שמך לכיומי משלם נדרי יום יום : (א) על ידותון . שם כלי שיר ומדרש אגדה על הדתות ועל הדינין הנגזרים על ישראל מאוייביהם : (ב) דומיה נפשי .

מכסה נפשי כמו דום לכה' והתחיל לו (לשיל ל"ז) : (ג) לא אמוט רבה . מטות גדולות . ומדרש אגדה רבה גיהסם : (ד) תהותו . מנחס ס' מגורת כתיו לאלהה (ירמיה י"ב) . ויהא ראשי עס . (דברים ל"ג) . עד אנה תהותו על איש . ול"י שיש לפתרו לשון הוות ויהא ח' מת יו"ו . שורש כאשר יאמר חן מת מות . כך לאמר מן יסוד הת הות ולשון רבים הות והוא לשון מחשבת שבר ותרמית . ויש מפרשין תהותו כמו תהותו לשונם על בני אדם ברע ודומיה לל' הערב כשחרכה בדברים (סא"ל) . כקיר נטויו . המוכן ליפול על בני אדם : (ה) משאתו . לפי שאתם גיריים מן בני אדם שמה ימליך וישלם גמולכם ויעתם לכדח עליו הרעה : כפיו . על כל אחד ואחד מהם יברכו . וכקרבם . ובתשבותם יקללו סלה : (ו) אך הכל בני אדם . ואל תיראו מהם מאחר שהקב"ה מחסה לנו בעת צרה סלה : במאונס העלות . אס בלאו לעלות במאונס העלות סלים שים כן פשוטו . ומדרשו לענין תהותו : (ז) חיל כי ינוב . חס תראו רשעים שממונס מצליח וגדל אל תשישו לב : חיל . ממונ . ינוב . ינח

שנותיו במוֹדֵד נְדוּר : ח יֵשֵׁב
עוֹלָם לְפָנַי אֱלֹהִים חֶסֶד וְאֱמֶת מִן
יִצְרָהוּ : ט בֵּן וְאִזְמֶרָה שְׁמִיךְ לַעֲד
לְשִׁלְמֵי נְדָרֵי יוֹם וְיוֹם :

סב * לְמַנְצַח עַל־יְדוּתוֹן מְזֻמָּר
לְדוּד : ב אֶךְ אֶל־אֱלֹהִים דְּוִמְיָה
נַפְשִׁי מִמְּנֹי יִשְׁוֹעַתִּי : י אֶךְ הוּא צוּרִי
וְיִשְׁוֹעַתִּי מִשְׁגָּבִי לֹא־אֶמּוֹט רַבָּה :

ד עַד־אָנֹכִי תְהוֹתִתֵנִי עַל־אִישׁ
תְּרַצְחֵנִי כְּלָכֶם בְּקִיר נְטוּי נְדוּר
הַדְּחִינִי : ה אֶךְ מִשְׁאֲתוֹ וְיַעֲצוּ
לְהַדִּיחַ יִרְצוּ כֹזֵב בְּפִיו יִבְרֹכוּ
וּבְקִרְבָּם יִקְלְלוּ־סֵלָה : ו אֶךְ לְאֱלֹהִים

דוֹמֵי נַפְשִׁי כִּי־מִמְּנֹי תִקְוִיתִי : י אֶךְ
הוּא צוּרִי וְיִשְׁוֹעַתִּי מִשְׁגָּבִי לֹא
אֶמּוֹט : ח עַל־אֱלֹהִים יִשְׁעִי וּבְכוּדֵי
צוּר־עֵז מְחַסֵּי בְּאֱלֹהִים : ט בְּמַתְּ
בוּ בְכַל־עַתָּה וְעַם שִׁפְכֵר־לְפָנָיו

לְבַבְכֶם אֱלֹהִים מַחְסֵי־לִנְנוּ סֵלָה : י
י אֶךְ וְהִבֵּל בְּנֵי־אָדָם כֹּזֵב בְּגִיר
אִישׁ בְּמַאֲוָנִים לְעֹלֹת הַמָּה מִהֶבֶל
יָחַד : י אֶל־תִּבְטְחוּ בְעֵשֶׂק וּבְגִזְל
אֶל־תִּהְבְּלוּ חֵיל וְכִי־יָנוּב אֶל־

לְעַדְמִין : י בְּרַם לְמֵא בְּנֵי נֶשֶׁא בְּדִבְכָא בְּנֵי נֶשֶׁא
יִתְקַדְוּ מְזֻדְדוֹן הַגּוֹן נְרִמִּידוֹן מִן לְמַאֲדוֹן בְּחֶדָא : י
לֹא תִהְבְּלוּן מְמוֹנָא אַרוֹם יִשְׁבַח לֹא תִשְׁוֹן

ה' וס"מ' נמסר בכישרא סוף ס"מ' ביה : י יס"מ ג' ר"ף וס"מ' יכ"ס רבים עשה יהושע את כל הבלבוסים ימים על שנה הרגתה . יכ"ס ג' יכו מלך חוכים : יוס יוס ד' וס' נמסר בסדר-הושע : דומיה ד' א' ח' וס"מ' ולילה לא רכיה ר' . גאלכתי דוכיה . אך אל אלהים דופיה נפשי . לך דומיה תהלה . קרבא חס' : ירצו ד' וס"מ' או או יכ"ע לכבם הערל . והארץ תעוב סהם . ואחריהם בפיחם ירצו סלה . אך משאתו יצו להדיח : מחסה ס' רפון בלש' בקריא' וס' בסוד בו בבר עת . אלהים לנו מחסה ונעו : ה' אצונו ישאג . כמותה רכיה לרכים . אל תהיה לי לכתחה . טוב לחסות בה' . מבטוח . והברו טוב לחסות בה' . ישלם ה' פעלך ויהי כשברחך שלמה . הגני ה' כי בך חסיה נפשי . וכך אחסה רכתי רפין כמ"א ובצל כנפוך אחסה . מסורתא אודייתי : מחסה ג' ב' דגשי' וא' רפ"י וס' וה' כרחם לעמו . אלהים לנו כרחם . אלהים מחסה לנו סלה :

תולדות אהרן אל אלקים . עקרים מד ס"ד' : עד אנס . כנכדיון קט : על אלקים יעשי . עקרים מד ס"ד' : נעמו ט . שם מד סמ"ו :

מצודת דוד

ולא אמות ניד האויב וטוהי יכיו כשני כל סדורות וסס שנפס סנה : מלך . על עמנו אמר וכן כי אין סולך יוכל אחסך (ירמיה ל"ח) ולדקיס אמר על עמנו : (ח) לפני אלהים . כבס"מ מעלי לכה לארץ סמס לסלחם בס : חסד ואמת . חסדי כמקסו ואמתה סנחמה יכיס מומונ לשמרו מן סאויב מעלי מלחמה : (ס) כן ר"ל כמו ששני מומר כאלה אלנח סלחמה כן אומר לעד כאשר לא חנוא עלי מלחמה כלל : וסל סהוא משגבי לזס לא אמוס נפיה רבס מעלי חקומס : (ד) עד אנס . עד מתי סחשנו נדרים בכל יום עד שלא נכס עלי כמלחמה מלדור בעת כמלחמה סנלנל מן סאויב ונלנח אורו : סב (ב) אך ונו' . לא שמתי וסלחתי בלדס אך אל אלהים חקיה נפשי כי מטולס ישופתי ממנו : (ג) אך ס' ס' זורי . ולא זולתי : משגבי . ועל סהוא משגבי לזס לא אמוס נפיה רבס מעלי חקומס : (ד) עד אנס . עד מתי סחשנו סווח על כל איש ואיש : הרלחו . יכי רלון סהרלחו כוללס ונחללס חסיו כסחל סנמוי לסול וכגדר סנחלס סמקיסם כן סכיו נחללס נסחל וסיעס וכסופ סמווח ס"י רליחס : (ה) אך משלחו . ר"ל כן לא כרעוטי אה אחד מכס אך כל אחד מכס בעבור רוממחו ונלוחו יעזו בניחס לסדיחתי מן סעולס ורזיס סס כככזב סנלמס עלי כפני סלול : כפיו . כ"ס מכס מנרך אוחי כפיו מן סספס ולחוך אכל בקרס לכס מקללים אוחי לעולס אך בעת סמנכרס אוחי כפס : (ו) אך ונו' אינני חשש לכס אך נפשי חקיה לאלהים כי מעולס נל לי חקיה ממנו : (ח) על אלהים . ר"ל כלל על אלהים מוסל יסועתי ולססליר אוחי כככודי כי סוח כנפסיהני על סמלוכס וסליו ליקיס : צר טויו . סהוא ממלך כוחי וזסס אחסס בו : (ס) עס . אהס בני עמי כסמוו בו כל-עת : ספכו לספני לכנכל . כחפלה כי סוח סמכס לנו מעולס : (י) אך ככל בני אדם . כסמחו על בני אדם סהוא ככל וכז דכר סלשי מחקיים : במאונס לעלות . סהוא ענין מליסס לומר אס נחשבו לסעלות כמאונס משקל כמה יחד ר"ל כנמחו

מצודת ציון

(ח) מן . ענין חמסה כמו ימן (יונה ב') : (א) ידותון . שם כלי עגון : (ב) דומיה . ענין חקוב כמו דמינו אלהים חסדך (לשיל מ"ח) : (ד) תהותו . מל' כווח וסנר : כקיר נדר . ענין כוחל בית וחלר : (ה) משאתו . ענין סרמה : סז . ענין דכר כספס כמו אשכר לא יכחו מימיו (ישעיה נח) : (יא) כשטק . ענין גול : סכנלו . מלשון ככל : חיל . עשיר : ינוב . מלשון סוכס וכמחמה : אשחק

שניו הדי דרי עלמא הדין
ודרי עלמא דאתי : ח יתיב
לעלמין קדם יי מיבו וקשוט
מן מרי עלמא ינשרון ליה :
בבן אשבח שמך לעלמא
בד אשלים נדרי ביום פורקנא
דישראל וביהם דיתרבי מלכא
משיחא למחוי מליך :
לשבחא ער ידיו ידותון
תשבחמא לדוד : ב ברם
לאדמא שתקא נפשי מגיה
פורקני : ג ברם הוא תוקמי
ופורקני משוגבי לא אנוע ביום
עקא רבא : ד עד אן אתון
מתרגשין ער גבר חסיד
התעבדון קמדין כוכון הדין
שור דספי הדינגודא רעיעתא :
ברם בד יזמונ לאושבא
מתמדין למגדח יחווין
כדבותא בפוכהון יברכוון
וגלבהון יקסמונ דעלמין :
י ברם לאדמא שתוקי נפשי
ארום מגיה סברי : ז ברם
הוא תוקמי ופורקני משוגבי
לא אודעזע : ח על אדמא
פורקני ויקרי תקוף עושגי
סברי ב' אדמא : ט סברו
במימריה בקר עדן עמא דבית
ישךאד שרו דקמוי וחוחי
דככוון אמרו אדמא סבר לנא
יסבון בני נשא במסחתא
לא תכלון נרמיהון מן למאדוון בחדא : י
לא תהבלון ממונא ארום ישבח לא תשוון

ה' וס"מ' נמסר בכישרא סוף ס"מ' ביה : י יס"מ ג' ר"ף וס"מ' יכ"ס רבים עשה יהושע את כל הבלבוסים ימים על שנה הרגתה . יכ"ס ג' יכו מלך חוכים : יוס יוס ד' וס' נמסר בסדר-הושע : דומיה ד' א' ח' וס"מ' ולילה לא רכיה ר' . גאלכתי דוכיה . אך אל אלהים דופיה נפשי . לך דומיה תהלה . קרבא חס' : ירצו ד' וס"מ' או או יכ"ע לכבם הערל . והארץ תעוב סהם . ואחריהם בפיחם ירצו סלה . אך משאתו יצו להדיח : מחסה ס' רפון בלש' בקריא' וס' בסוד בו בבר עת . אלהים לנו מחסה ונעו : ה' אצונו ישאג . כמותה רכיה לרכים . אל תהיה לי לכתחה . טוב לחסות בה' . מבטוח . והברו טוב לחסות בה' . ישלם ה' פעלך ויהי כשברחך שלמה . הגני ה' כי בך חסיה נפשי . וכך אחסה רכתי רפין כמ"א ובצל כנפוך אחסה . מסורתא אודייתי : מחסה ג' ב' דגשי' וא' רפ"י וס' וה' כרחם לעמו . אלהים לנו כרחם . אלהים מחסה לנו סלה :

זה שלא פי' מי יגורלו . יגורלו לשון גרירה כמו סוגרים במורד (מיכה א') פיר'
חל חסד גר (איוז כ"ח) : (תנאף) : מתת שועלים . יסוכס חרדי' שועלים
ילכו טו : (יב) והמלך ישמח . על עמלו היה אומר שדרי כבר היה נמשח :
יתחלל כל הנשבע בו . כשיראו שחוששני יתחללו ויתפארו כל הדקדי' כד' ונשבעים

וגירו המגורים כמו ויאמר ליוסף כל אחד מהם : (יב) והמלך יש אומרים כי
הוא שא"ל והנכון בעיני כי הוא דוד וטעם כל הנשבע בו באמת כמי' תשבע כל
לשון והעד פי' דוברי שקר . יש אומרים כי טעם הנשבע בו בעבור שבעת
שאול : (א) למנחם : (ב) שמע אלהים קולי בשמי' . טעם קולי שתפארו חי :
(ג) תסתירי מסוד . הסוד הוא

כשחר על כן תסתירי: מרגשת.
כמו למח רגשו גוים: (ד) אשר
שנו. כחן שנון: דרכו חסם.
כבר פירשתיו בסמוך וירדחליו
כי הטעם דרכו קשה כנחם
יש אומרים כי דבר מר שב אל
לשונם או פעלם זה: (ה) לירות
במסתרים. על כן תסתירי:
ולא ייראו. מלח הטעם שהוא
רוחם: (ו) יחזקו. זה יחזק את
זה לעשות דע: (ז) יחפשו.
מכני קול ונפתח סימן העתוד
על זה כי לא כלו רחמיו ועלו
חסידים בכבוד: עולות. מגורת
עול כמו ועולתה קסלה סיה.
ודעת מדקדקי ספרד כי חסדי
כ' כי לא תמנו כמו תמנו
הו"נ' במקום אות הכפל והעד
על זה כי לא כלו רחמיו ועל
שני כי לא מלאו מוזת בגורם
בפעלים עלומי העי' שקראום
חכמי צרפת שניים ועל שלישי
כי תמו: חסם מדישם שאינו
באמתה הוא פתוח ואלו היה כמו
כי עתה שנון היה קמוץ והנה
טעמו ישמחו לחסם המחופש
וכל זה בסתר וזה טעם וקרב
איש ולב עמוק: (ח) וורם.
כנגד לירות: חן פתאום. כנגד
פתאום יורו: (ט) וכשילכו.
כנגד שנון לשונם: (י) ויראו.
כל אדם שראה מעשה הטעם
שגמל המרעים כפי מחשבתם
לעשות ללדיקים ולתמימים:
(יא) ישמח לדיק. שהוא חס
כנגד לירות במסתרים חס
ויוסיף אומץ: (א) למנחם:
(ב) לך דומיה תכלה. זה המומור
זכרו דוד כהיות הארון או זכרו
אחד

מגת שועלים יהיו: יב והמלך ישמח
באלהים יתהלל כל הנשבע בו
פי' יסכר פי' דוברי שקר:
סד למנצח מומור לדוד:
ב שמע אלהים קולי בשמי' מפחד
אויב הצד חיי: תסתירני מסוד
מרעים מרגשת פעלי און: ד אשר
שננו כחרב לשונם דרכו חסם דבר
מר: ה לירות במסתרים תם פתאום
ירדו ולא ייראו: ו יחזקו למו'
דבר רע יספרו לממון מוקשים
אמרו מי יראה למו': ו יחפשו
עולות תמנו תפש מהפש וקרב
איש ולב עמק: ה וירם אלהים
חן פתאום היו מכותם: ו יבשיליהו
עלימו לשונם יתגודדו כד יראה
בם: ו ייראו כל אדם ויגידו פעל
אלהים ומעשהו השבירו: יא ישמח
צדיק ביהוה ותסה בו ויתהללו
כל ישרי לב:
סה למנצח מומור לדוד
שיר: ב לך דמיה תהיה ואלהים
לבא: א לשבחא תושבחא לדוד שירתא: ב קדמך מתחשבא הך שתיקתא

ישעיה סימן ט"ג: הנשבע ב' קמץ וסמ' יתהלל כל הנשבע בו. כמובן כחמא הנשבע כאשר: למנצח מומור
' ר"ג וסמ' נמסר בסיפרא סימן ל"א: במסתרים ג' רגשים וסמ' אם יסתר איש במסתרים. במסתרים יודג
נקי. לירת במסתרים: וסמ' בלשון ארמי גברא קטל שלימא: עולת ג' כתיב בן חס' ו' בתרא וסמ' אבנים
שלמות הבנה. אם בלב עולת הפעלון. ויחשו עולת סמנו חסם: ועיין בריש סדר מקץ: ומעשהו ג'
וסמ' ויאמר מוח עתה יבאר ברך. ואיש כמעון ומעשהו. ויראו כל אדם ויגידו: דומיה ר' וסמ' נכס'
ישעיה סימן ט"ג: הנשבע ב' קמץ וסמ' יתהלל כל הנשבע בו. כמובן כחמא הנשבע כאשר: למנצח מומור
' ר"ג וסמ' נמסר בסיפרא סימן ל"א: במסתרים ג' רגשים וסמ' אם יסתר איש במסתרים. במסתרים יודג
נקי. לירת במסתרים: וסמ' בלשון ארמי גברא קטל שלימא: עולת ג' כתיב בן חס' ו' בתרא וסמ' אבנים
שלמות הבנה. אם בלב עולת הפעלון. ויחשו עולת סמנו חסם: ועיין בריש סדר מקץ: ומעשהו ג'
וסמ' ויאמר מוח עתה יבאר ברך. ואיש כמעון ומעשהו. ויראו כל אדם ויגידו: דומיה ר' וסמ' נכס'
ישעיה סימן ט"ג: הנשבע ב' קמץ וסמ' יתהלל כל הנשבע בו. כמובן כחמא הנשבע כאשר: למנצח מומור
' ר"ג וסמ' נמסר בסיפרא סימן ל"א: במסתרים ג' רגשים וסמ' אם יסתר איש במסתרים. במסתרים יודג
נקי. לירת במסתרים: וסמ' בלשון ארמי גברא קטל שלימא: עולת ג' כתיב בן חס' ו' בתרא וסמ' אבנים
שלמות הבנה. אם בלב עולת הפעלון. ויחשו עולת סמנו חסם: ועיין בריש סדר מקץ: ומעשהו ג'
וסמ' ויאמר מוח עתה יבאר ברך. ואיש כמעון ומעשהו. ויראו כל אדם ויגידו: דומיה ר' וסמ' נכס'

מצודת דוד

המגירי' יגרו ויספס דמס פ"י חרד ויס' למנס לשועלים ולחיות טהרם: (יב) והמלך.
של עמלו אמר שחם ישמח בהשועת ס' וגם כל הנשבע בם' יתהלל בישועתו כי
הנשבע בם' הוא פתאום טו ויתחלל א"כ בהשועת הכלה לו ממנו כי ישמח עמלו
על שסכיל לדעת חס' הוא סללסים: כי יסכר. כאשר יסכר פי' המדבר עלי שקר
בשני שאלו צדוות של יוכל לי ולאנשי ואו אשמה אני ואנשי הנשבעים בם':
סד א שמע אללים קולי. ארו"ל שאלמו דוד בעבור דניאל על שסולך לגוב אריות.
בעת אלוסם: מפחד אויב. כס פרי מך דרוש: (ג) מסוד. מעלת הטעם: מרגשת. מהקצוץ שקצנו יחד להחיות צדבר: (ד) שנוי. חדדו לשונם כחרב הנשבעים
לחתי בעיני המלך: דרכו. סכיט לשונם כחן המושם על הקשה בעת סדרט: דבר מר. להמית אחתי בגוב אריות: (ה) לירות. להסליך הפך במסתרי על הכס
והאחוס יתלים ולא ייראו חס': (ו) יחשו למו. כיו מחקים בניסם אח הדבר כרע והטעם שיטוה ויספרו זה לזה להסמן מוקש על דניאל ואמרו מי יראה
תהשכח ר"ל שאלמו אין המלך מרגיש שכל עמלם היא על דניאל: (ז) יחפשו. סיו מחפשים למנוא עליהם להמיתו וכאשר חמו את החיפוש שהיו מחפשים ומלאו
הטעם סיה כ"ל מחפירה בקרבנו בעומק סכל לכל ירגיש מי: (ח) וירם. וסוף הדבר סיה שס' הסליכס לגוב האריות תמורת דניאל ומכוחם בא פתאום פתך
הממית: (ט) ויבשילו ענימו לשונם. סיבאו מכשול על עמלם וכל הרואם יודד עליהם בראש דרך לענ: (י) ויראו. מאו והללה כל אדם יסחד לנשבו מעצות
כחא ויספרו זה לזה פועל אללים וסיכילו מעשיהם איד נלכדו בשחת אשר עמנו: (א) בם. בהשועת ס': והסם בו. ע"י זה יחסם בו בכל עת: ויתחללו. וישכחו
ס"ע על שסכילו לדעת חס' הוא סללסים: סד (ב) לך דומיה תכלה ונ'. ר"ל אחס ס' סמוך ציון סדומים נחשנת לך לחלסם כי אין לסגיל את החלנת ולכן אין
לסרנות

מגת שועלים יהיו: יב והמלך ישמח
באלהים יתהלל כל הנשבע בו
פי' יסכר פי' דוברי שקר:
סד למנצח מומור לדוד:
ב שמע אלהים קולי בשמי' מפחד
אויב הצד חיי: תסתירני מסוד
מרעים מרגשת פעלי און: ד אשר
שננו כחרב לשונם דרכו חסם דבר
מר: ה לירות במסתרים תם פתאום
ירדו ולא ייראו: ו יחזקו למו'
דבר רע יספרו לממון מוקשים
אמרו מי יראה למו': ו יחפשו
עולות תמנו תפש מהפש וקרב
איש ולב עמק: ה וירם אלהים
חן פתאום היו מכותם: ו יבשיליהו
עלימו לשונם יתגודדו כד יראה
בם: ו ייראו כל אדם ויגידו פעל
אלהים ומעשהו השבירו: יא ישמח
צדיק ביהוה ותסה בו ויתהללו
כל ישרי לב:
סה למנצח מומור לדוד
שיר: ב לך דמיה תהיה ואלהים
לבא: א לשבחא תושבחא לדוד שירתא: ב קדמך מתחשבא הך שתיקתא

ומשגלך. הם השמים שהם חזק רגליך: ירעמו. יטפון: דשן. שומן: (יג) ירעמו. השמים בגלות המדבר: (יד) לבשו כרים הלאן: יתלבשון השרון והערבה מן כאלף הכלים לרשת הדשא אשר באמיה המסר: ועמקים יטטפו בר. ע"י המטר יהיו משטפים עמקים כתבואה ואלו יתרושעו הכרות פרושת שמחה וישירו מרוכ בכרכס: (ט) זמרו וזמרו כבוד שמו. זמרו בכבוד שמו א"ל ספרו ככה שמו כומר ושיר: (ג) מה חדר. כל אחד ממשעדי: ברוב שוך. כשאתה מראה לשלם עתך על ידי דבר או חרב או רעב או ברקים: אויבך. הרשעים מרוכ סוד מודים על כחם ועמידות. שצדק (ע"כ ה'תוס'): (ה) נורא עליכם. וירא על בני אדם כן ימאז להם פשע כי כל מעשיהם גלוים לך: (ו) הסך ים ליבשה. ים סוף: שם השמחה זו. מלאה שם הים דבר שהיה נאמח בו כלומר שראה הים את הקב"ה: (ז) אל ידמו. אל תהי דמם רחם: (ח) ברבו עמים אליהו. על נפלאותיו שהוא שם נפשו בחיים בגלות ואינכם יכולים להשגח אותנו: (י) כי נחנתו. נחנתו בגולה: צדקתו. להסיר הסיגים ממנו שנשע נחשבה לפיך כמו שצדקתם הכסף להסיר הסיגים ממנו: (יא) כנאלתו נחשבה. כחמקו. לשון חמקו וכל המעיק והמליק כמו: (יב) הרכבת אנוש לראשיו. מלכי כל אומה ואומה

והנבשה התמנו. ברביבים המבנה והכבני תושבי: ישרתו לך ויסרו לך דר מן יד פסוקים לך לך וסי' תילה לך מעשות. עם אשר חבוא את אלהיך. ויאמר עשו י' ל' רב. וזה כי יבואך. לא תשכח ישראל וישראל. לא תשכח ישראל. ויחברו עליהן את כל דברי. למען הקם אתך. בחר לך אמת טובה. ויחברו דיה. מה אעשה לך ארמים. אם נגבים כמו לך. כל הארץ ישתחוו לך. מה יתן לך ומה יוסף: רגלנו ג' חד חס' וסי' ולאמים תחת רגלנו. ועוברת ודו רגלנו. מציעתא חס':

במדך כננות וטעם ומשגלך דרך משל והמעגל הם המקומו' העשויות להחזקת מי גשמי כגלות: (יג) ירעמו. ככה משגלך ביישוב ואלוהי מדבר כמו נוח רושם והכבשו' חגבר' גיל כהראות הדשא והעשב: (יד) לבשו כמו עם חלב כרים שיהיו רבים וקדמוניו ז"ל כרים כמו כר נרחב והעד והעמקים: יעטפו. מגורת המתעטף כמו ולכשו ויתרושעו מגורת תרושע כדרך הכרים והכבשות יפאחו לפיכס רנה: (ה) למנצח. הריש לאלהים. לא כוכר שם המחבר ולח וכעבור היותו לשון רבים ולח ימאז ככה ברוב המזמורים שהם לדוד על כן יתכן שגם זה המזמור לאחד המשוררים: (ג) זמרו. טעם שימו כי חללתו כבוד הוא לכם והטעם נחלתו תבוכו: (ג) אמרו. מה נורא כל אחד ממשעדי כמו כנות צעדה עלי שור וטעם וכחשו שישירו כי עקר וכחש הוא בידם: (ד) כל. הזכיר אויבך הקרובים ואמר כל הארץ ואין הפרט בין זמרו לך או וזמרו לך והטעם כמול: (ה) לכו. יאמר זה לזה לכו בואו כמו לכו נא ונכחה והטעם לכו אלינו: נורא. דבק עם עליה נורא המעשה והאומר כי ה"א נוסף והוא כמו עליון תיעה ה"א כי ה"א סימן לשון נקבה כי לא ימאז בשמות ה"א נוסף רק אם היתה המל' מלעיל ושורק ושורקה כמו דבק ודקה: (ו) הסך. יספר מעשה השם הקדמוני' וטעם כנכר הוא הירדן שעברו ישראל בשמחה והארון עומד: (ז) מושל. אין עולם ככל זמן בכל המקרא רק זמן ונצח והטעם שהשם מושל לשולם כמו מושל נצח ברוב גבורתו וממלכתו בגוים שהוא רואם כי אין כחן להיות ב"ת כגבורתו כמו משל בנו כי אין לו טעם. ככה הזכיר כי ממלכתו בים וביבשה על כן לא ידמו הסוררים המורדים בו: (ח) ברבו. הטעם העמים כמו כיבוסים שהיו תחת יד ישראל או יאמר לכל כולנו חייבין לנרד השם ויש אומרים כי טעם עמים יש אל כמו אחריו כנימתו כשומך וכוא הכון: (י) כי. דרך משל כעבור צרה שכחה אליהם והשם נסה לדעת אשר בלבכם גם זה דרך משל כי הכל לפניו גלוי ערם בראותו לב המחשב: (יא) כנאלתו. כמו נחשת רשע צרה וככה תרגום ומוסקה שם או הוא פשול ותחסר מלת האומר והטעם שהוא דבר מזיר מתניכס: (יב) הרכבת. הטעם שהוא רוכב על מוקפתו.

יג יבסמון תושבחת מדברא
 ודריא גלקתא תקמרון לדון:
 יד יעזון דבריא עלוי ענא
 ומישריא יתחפון עבורא
 ית יבבון פרם ישבחון:
 א לשקתא שירא תושבחתא
 יביבו קדם יי פדויתבי ארעא:
 ב שפחו איקר שמייה שזו
 איקר תושבחתיה: ג אמרו
 קדם אלהא מה דחילין הנון
 עובדך בקניעי עושגך יבבון
 לה בעזי דבבך: ד פד יתבי
 ארעא יסגדון קדמך וישבחון
 לה ישבחון שמה דעלמין:
 ה אזירו וחמון עובדי אלהא
 דחיר כרי תקקופין ער בני
 גשא: ו הפך ימא דסוף
 ליבשתא בנהר ירדנא עברו
 בני ישראל בגליון אויבי
 יתהון לשור קדשיה תקנתיה
 במימריה: ז דעלים בכח
 גבורתיה ער עקמא עינוי
 בעממא מסתפלין מסרתבין
 לא יתמון דהון לעלמין:
 ח בריכו. עקמא אלהים
 ואשמיעו קל תושבחתיה:
 ט דמני גפשא פחוי דעקמא
 דאתי ולא מסר לאודעזעא
 רגלנא: י ארם בהנתנא
 אעלתנא במצדתא שויתא
 שושיתנא בתרצנא: יב אמאנתנא ארבתנא מרי מופיתא על

יג ירעמו נאות מדבר וזל גבעות
 תהגלנה: יד לבשו כרים הלאן
 ועמקים יעטפו בר יתרושעו
 את ישירי:
 סו א למנצח שיר מזמור הריעו
 לאלהים כל הארץ: ג אמרו כבוד
 שמו שימו כבוד תהלתו: ג אמרו
 לאלהים מה נורא מעשיה ברב
 עזה יכחשו לה איביה: ד כל
 הארץ וישתחוו לה וזמרו לה
 יזמרו שמה שלה: ה לכו וראו
 מפעלות אלהים נורא עליה על
 בני אדם: ו הפך ים ליבשה בנהר
 יעברו ברנל שם נשמתה בו:
 ז משך בגבורתו ועלם עינוי בגוים
 תצפינה הסוררים ו אל ירמו למן
 שלה: ח ברכו עמים ו אלהינו
 והשמיעו קול תהלתו: ט השם
 נפשו פחויסולא נתלומם רגלנו:
 י בירבתננו אלהים צרפתנו בצורה
 כסת: יא הבאתנו במצודה שמת
 מועקה במתנינו: יב הרבתתנו
 אלהא אהבתנא יהיה קנאה דמתך סימא:
 שושיתנא בתרצנא: יב אמאנתנא ארבתנא מרי מופיתא על

מצודת ציון

מצודת דוד

ירעמו. ענין הולם והטעם כמו יערוך כמטר לקחי (דברים ל"ב): דשן. שומן: (יג) גאות. ענין מדור: (יד) כרים. כבשים: יעטפו. מלשון עטיפה ולבישה: כר. תבואה כמו לשבור בר ממלרים (בראשית טז): יתרושעו. מל' תרושע: (ה) עליה. מל' מעללים ופעולות: (ז) תשיבה. מל' לביש והכנס: (ט) למוט. מלשון טיה ומשידת רגל: (יא) תמולה. ר"ל באשר של מנלך חוק כמו יבואחו כמגדוד (יחזקאל יט): מוסקה. ארם וזקס כמו מעיק תחזיקים (עמוס ב): כוא המקום שמוגרים

הפגעות חסינים הגורות בגיל ר"ל רב תבואה יגדל בכין: יהיו מטוסים כתבואה מבלי מקום פטי: יתרושעו. כל הכריות ירישו. כפי הכבוד הראוי לשמו: שימו. מס מאוד נוראים ונפלאים מעשיך: ברוב. בעבור רוב חזקך יכחשו לך אויבך למר שמהם אוסבך: (ד) זמרו שם פלס. לעולם יזמרו לשמך ולא יחזרו לסיים: (ה) לכו. אז יאמרו ישראל זה לזה לכו וראו וגי: נורא עליה. מעשי נוראים בעבור בני אדם: (ו) הסך ים. נעה יאלו ממזרים: בנכר יעברו ברנל. בימי יהושע עברו בירדן ברנלם: בו. כשיסופה הכאה ממע: (ז) מושל. פחה הנה מושל בגבורתו על כל השולם ועינוי נופים בלנשים להשיב להם נמול: הסוררים. הסורים מדרך הקוב לא יכיר להם שוד התרוממות עד עולם: (ט) השם וגו'. ולא יכלו לנלות אותנו: למוט רגלנו. להיות נופלים מאין תקימה: (י) כי נחנתו. שנרות אשר בוא עלינו במה היו לנחון אותנו אם נכיהם בחממות ס: נרפשו. כמו שצורק מסיר פיג הכסף ע"י הנירוף כן נתמרק שנינו ע"י הנרות: (יא) כנאלתו. כנאלתו כמאמר סופסת שוד להשיב נמתנינו (תהלים)

המים הכלם לה מאלהים ביה מלאה מים: חכין. ונזה חכין דנגם כי כן דלרך להכין הדגן ע"י רבוי המטר: (יא) תלמים רום. במס שהשניע תלמי שדסם ימים נחת לגדודים סס כבריות המהלכים צורף: ברביבים. ע"י ברביבים תמוג ותרענ את הבלמה ונזה הנרד נמחה: (יב) עמרת. חעטר את שכנה שהשפעת בה שונחך כי הים משמחה נחשבה ופירותו: ומעגליך. העננה יזלו גשמי ברקס: (ג) גאות מדבר. המקושות סינצות כמדבר יזלו גם כמה דשן להמיה הכרס הנבואה: (יד) לבשו כרים הלאן. כבשים שנלאו ילבשו כשר וזמון בעבור המרעס הטוב: יעטפו בר. יתרושעו. כל הכריות ירישו תרועה שמחה: (ה) ברשו. נעה בוא מלך המשיח ירישו כל העמים תרועה מלך לקבל את ה' לאלוה: (ב) כבוד שמו. כפי הכבוד הראוי לשמו: שימו. הללונו בכבוד הראוי לו וכפל הדבר כמ"ש: (ג) אמרו לאלהים. אמרו על אלהים: מה נורא. מס מאוד נוראים ונפלאים מעשיך: ברוב. בעבור רוב חזקך יכחשו לך אויבך למר שמהם אוסבך: (ד) זמרו שם פלס. לעולם יזמרו לשמך ולא יחזרו לסיים: (ה) לכו. אז יאמרו ישראל זה לזה לכו וראו וגי: נורא עליה. מעשי נוראים בעבור בני אדם: (ו) הסך ים. נעה יאלו ממזרים: בנכר יעברו ברנל. בימי יהושע עברו בירדן ברנלם: בו. כשיסופה הכאה ממע: (ז) מושל. פחה הנה מושל בגבורתו על כל השולם ועינוי נופים בלנשים להשיב להם נמול: הסוררים. הסורים מדרך הקוב לא יכיר להם שוד התרוממות עד עולם: (ט) השם וגו'. ולא יכלו לנלות אותנו: למוט רגלנו. להיות נופלים מאין תקימה: (י) כי נחנתו. שנרות אשר בוא עלינו במה היו לנחון אותנו אם נכיהם בחממות ס: נרפשו. כמו שצורק מסיר פיג הכסף ע"י הנירוף כן נתמרק שנינו ע"י הנרות: (יא) כנאלתו. כנאלתו כמאמר סופסת שוד להשיב נמתנינו (תהלים)

להם שמינו להם : (יב) אדני . אחר . דבק עם המזכרות והטעם יקום לדברי כנשים המזכרות בשיריהן : זכא רב . מישראל כי תאותם וכל שאלתם שתגביר ישראל וזה הוא האומר מלכי זכאות ידוון ידוון מפניכם והטעם כי מלכי זכאות הגויים יכרחו מפניכם וידוון פעמי' : (יג) וזאת בית . הקהלה ששאלת

מזכרים הסיכותם במדבר ארבעים שנה לפי שמדו כנשיים וגדעו את האלמות ובתוך כך שטכנו במדבר עמדו ותקמו הכל : (יב) כ' יתן אומר המזכרות וגו' . אומר מאמר עוד הוא ישאל בקול להשמיט זכאות הגויים כדברים ומכו האומר : (יג) מלכי זכאות הגויים ידוון ידוון . יתדו וישלכו מתוך א"י וכנסת ישראל שיהיו

זירושלם שלח יצאה למלחמה תחלק שלל אף כי היוצאת : (יד) אס . בין שפתים . כמו שפות הסיר שהוא כעין שחרות והטעם לא תפחדו מהאויב כי אילו הייתם שוכנים בין שפתים אחת לבניכם כמו יונה שהיא נחמת כנסי' ואכרותיה . כמו מי יתן לי זכר כיוצא : בירקק . עין הוצב וכמו ונשכחו כל פנים לירקון והטעם מהרה תתעורר מן השחרות ויראה הלוכז : (טו) כפרש . טעם שדי כמו מנחם כאשר פירש הנגיד ומלכי' הם מלכי ארץ וזה שז' אל חיתק ישבו זה ותשלג יראה הלוכז כמו השלג הנמצא תמיד בללמון והוא הר ידוע הנמצא בעבור הירדן מזרחה : למח . יספר ש"ח ארץ ישראל : (טז) כר גבנונים . מגזרת או גבן או דק אולי ככה הוא : (יז) למח תרצוון . השפלו אחס הרים גבנונים וזה הטעם דבק עד אס תשכבו בין שפתים והטעם לא תשפל הר כשן כי אחת הר שחמדו המלאכים לנחת בו אף השכינה שתכן עם : (יח) רכב . זה דבק עם חמד אלהים לשנתו וטעם רבותים כמו סביבות אלישע רכבות רבות : אלפי . עינים במספר כמו חלף חלף ואל"ף שאן תחת וי"ד בניין קניין וי"א כי זה רמז למספר הלוים במדבר ואין זה מטעם המזמור וטעם ה' גם השכינה גם כשיני בקדש ויחסר כ"ף כמו ועיר פרח אדם יולד והג' : הטעם כי קדושת ארץ ישראל כהר סיני : (יט) עלי' . דברי בן אדם לזה וזה אמרו כרוח הקדש או תפלה וטעם למרום המזכרים הגבוהים : לקחת

בה אתה נתא משרית מלאכיך
לאושבא לענייא דאדנא :
יב יי ירב פתגמי אורייתא
לעמיה פרם משה ואהרן
מכשרין מימר אלהא דהיתת
רבא דישראל : יג מדבנתא
עם חיהיון אמלקדו מן
פלמריהון וחבימא אמלקדו
מן מדעהון וכגשתא דישראל
מפנתא ענדאה מן שמאי :
יז אין אתון רשיעיא שכבין
ביני קלקלתא כגשתא דישראל
דדמיא ליהנתא ממלקא בעניי
יקרא קפנתא גזת מצראי
סימא חקיק ומסביריהא מלון
אוכריון קנין : יח בד פרסת
אידנא ער ימא בגזלו שדי
אמאך מלקון ואמסותיה ענן
גהינם היך תלקא פצא יתה מסוקא
אבהת עלמא קדם יי אתפתר דגנין בית מקדשא וסור סיני למדבית אורייתא
סור מתנן סור תבור וברמך אתפסידו אתעבד דהון נבבא היך סור מתנן :
יז אמר אלקא למה אתון ספיון סוריא לית רעותי למתן אורייתא ער סוריא
גזיתגין מבסרנא דא סור סיני דמציד נגמ מיכרא דיי דאשראיתא עמי שבינתיה
דחוד בשמי שכמיא יי יש יעלקמא : יח ארתיכין דאדנא הרין רבבן דגור דליק
תרין אלפין דאנגליא מדברין להון שכנתא דיי שרת עיהיון על סורא דסיני בקדושה
יי סלקתא לרשיע (משה גביא) שבייתא שבייתא (אלפתא פתגמי אורייתא)
יהבתא דהון מתנן לבני נשא וברם סרפגנא די תיבין בתתובא שרת עליהון
יב . אדני במ סיני בקדש : פי תרין קדמו רהינו זולת אדני במ הם יוצאין מכלל דין ספיין ויו וררין
תולדות אהרן מלכי זכאות . שפת שם : וזאת בית . נכרות ש' : אס תשכבו . כנסי יא : כנסי יונס . נכרות י
שפת מח וקל כהאדני קס : כפרש שדי . נכרות שו : למח תרצוון . מגלס כט : רכב אלפים . פ"ג
ג פקודש ש' מד : עליה למרום . שפת שס וז . נקל : לקחת מתנות . (שפת שז) :

לעני אלהים : יב אדני יתן אמר
המבשרות צבא רב : יג מלכי
זכאות ידוון ידוון ונות בית
תחיק שלל : יד אס תשכבו
בין שפתים פנמי יונה נחמה בכפר
ואכרותיה בירקק הרין : יז פפרש
שדי מלכים פח תשלג בעלמון :
יז תר אלהים הרין פשן הר גבננים
הרין פשן : יז למח תרצוון הרין
גבננים הרין חמד אלהים לשבתו
את יהוה ישכון לנצח : יח רכב אלהים
רפתים אלפי שנאן אדני במ סיני
בקדש : יעלית למרום ולבית שבי
לקחת מתנות פאדם ואת סוררים
דמותא : יז סור מוריה אתר די פדוה
בית מקדשא וסור סיני למדבית אורייתא
סור מתנן סור תבור וברמך אתפסידו אתעבד דהון נבבא היך סור מתנן :
יז אמר אלקא למה אתון ספיון סוריא לית רעותי למתן אורייתא ער סוריא
גזיתגין מבסרנא דא סור סיני דמציד נגמ מיכרא דיי דאשראיתא עמי שבינתיה
דחוד בשמי שכמיא יי יש יעלקמא : יח ארתיכין דאדנא הרין רבבן דגור דליק
תרין אלפין דאנגליא מדברין להון שכנתא דיי שרת עיהיון על סורא דסיני בקדושה
יי סלקתא לרשיע (משה גביא) שבייתא שבייתא (אלפתא פתגמי אורייתא)
יהבתא דהון מתנן לבני נשא וברם סרפגנא די תיבין בתתובא שרת עליהון
יב . אדני במ סיני בקדש : פי תרין קדמו רהינו זולת אדני במ הם יוצאין מכלל דין ספיין ויו וררין
תולדות אהרן מלכי זכאות . שפת שם : וזאת בית . נכרות ש' : אס תשכבו . כנסי יא : כנסי יונס . נכרות י
שפת מח וקל כהאדני קס : כפרש שדי . נכרות שו : למח תרצוון . מגלס כט : רכב אלפים . פ"ג
ג פקודש ש' מד : עליה למרום . שפת שס וז . נקל : לקחת מתנות . (שפת שז) :

נות בית תחלק את שללם כמו
סאלמר וכו' סחרה ואחננה
קדש וגומר (ישעי' כ"ג) : (יד) אס
תשכבו בין שפתים וגו' . כל
זה האומר ואחר להם אס אחס
שכנתם בין תחומיכ' והתשגגתם
בתענוגים זאת יונתו כנשייתו
כנסייה נחמה בכספ' ומה בכספ'
והחרון כפרש שדי וגו' כשפרש
הק"ס למיחס תורתו אשר
המלכים נשלגים ומתלבנים כפ'
בארץ נלמית והסך אז חסו כנסייה
(כנסי יונס) בכספה וחמדתה
על תורה ומצות : כנסי יונס .
פלומ"ה בלמ' : ואכרותיה .
כנסייה שפיטס בן : בירקק
חרון . פתר דוגש בן לברט
החרון הוא זכר ולכך נתנו
המשרר אלל ככספ' וירקק
החרון הוא הזכר אשר יזכר
מחרן כהוילס ומחרן כוש זכר
טוב מחרן מחרן לא הוא ירוק
ולא הוא אדום ולכך קראו
ירקק כמו (ויסרא י"ג) לבן
אדמדם שאינו לא לבן ולא אדום
ליד ככסל ירקק אדמדם :
(כו) כפרש . לשון ישרא את
השמה לדברים כ"ז בוררין את
הדבר כשמה חדשה : מלכי' אלו
ת"ח כמו שאלמר (משלי ס') כי
מלכים ימלוכו : (טז) הר אלהים
הר כשן . והיכן פירש כהר
סיני שהוא פר אלהים סמוך
לכשן בעבר הירדן : הר גבנונים .
הר המיוחד שבהרים : גבנונים .
לשון כרים על סס גובהם כמו
(יחזקאל ט"ו) ותבני לך גב כל
דבר גבוה קרוי גב : (יח) למח
תרצוון הרים גבנונים . כל זה
מוסב על כ' יתן אומר שדי
ואמר להם למח תרצוון הרים
גבנונים למח תאר בן אדם
הכרים גבנונים כגבוהים
להשחית את הכר אשר תאד
אלהים לשנתו לשרות עליו
שכינה הוא הר הכיית אף הוא

לנחם ישכון עם קדושתו קדושת שולס משנכחר לשנתו לא שרתה שכינה בתקום אחר . ראייתו ניסודו של רבי משה הדרשן רצד פירש תרצוון כמו תרקוון אף אותו לשון נופל על השיטה הזאת : (יח) רכב אלהים וגו' . עוד זה מוסב על כ' יתן אומר להזכיר חנות עמו אף כשנגלה רכב אלהים רבותים של אלפים שאגים טוונים מלאכים מדים וכו' היה בנייהם כשיני בקדש אף שם : (יט) עליה . עליה בן עמרם למרום . שנית שני

מצודת ציון

מצודת דוד

(יא) חיתק . עתק וכן וחיית פלשתי . (ש"ב כ"ג) : (יב) המזכרות . מלשון כבורס : זכא רב . חיל רב : (יג) ידוון . מלשון נידוד : ונות . מל' טוב ומדור : שלל . ענין ביה : (יד) שפתים . הוא מקום עריכתו ומשכן הקדושות כמו שפות הסיר (יחזקאל כ"ד) : נחמה . מכוסס : ואכרותיה . כנסיים כמו אכר כיוצא (לעיל כ"ה) : בירקק . גזון ירוק : חרון . מין זכר כמו ומחרון שבואתה (משלי ג') : (טו) כפרש . מל' הכפרש וסורד : חשג . מל' שלג : בללמון . מל' בללמות ור"ל חתך : (יח) סר כשן . הוא מקום דשן ושמן כמ"ש שמתו וכו' פרות כשן (עמוס ד') : גבנונים . מל' גב וגובה וכוטין' נאיים להקטין כמו האמיתן אחר (ש"ב י"ג) : (יח) תרצוון . כמו תרקוון : (יח) אלפי . שירים ודגולים
סובך הכנה סממר לנדל חתובאס להשניע נפש פעמי : (יב) אדני יתן . ר"ל כמו שפעת עמלו לעטבר כן יקיים אומר הפנזיאים המבשרות לנחם ישראל גדול וסרב : (יג) זכאות . והוא כשורס שסטודי גילולים יחיו נדודים מאל' : ונות בית . הכנסיים סדרס מעולם נצתי החרץ הכיף חתלק לנחמה שלל : (יד) אס תשכבו . ר"ל אף אס מזרות חסיו השוכים וכטורים כטוכב בין מקום שסיחה פקדויות : כנסי יונס . מ"ע חסיו נאיים כמו כנסי יונס הכרלאס כמחוסס בכספ' וזכרה משוכה סוסוס מעם לגזון סירוק ר"ל סוף פדנר לנאולס שלימה ורב סוכ : (טו) כפרש . או כלומר יפרוש שדי לנרש סטודי כוכבים מאל' : נס . כסארץ הכיף האלבן כשגן אהס העדה סיושבת בגולה : (טז) כר ללטים וגו' . סר סיני אשר ירד עליו אלהים הוא ללס כר כסן ר"ל כמו פסר כסן סוף דשן ושמן ומקום מרעס כן סוף ללס כר סיני כי זכות כהורה סקבלתס שמתס פיה כרושס אחכס ומגין עליכס : כר גבנונים וגו' . כר בית ס' שהוא מקמי סכרים סוף ללס כר כסן כי זכות סמקדש עומדה ללס ורושס אחכס' כהר כסן שהוא מקום מרעס : (יז) למח תרצוון . אהס הנמשלים עול כמקום לפרים קמיים למח תרצוון נכילנו סוף סוף סוסר אשר חמד ס' לשנת זו ואף ישכון סס לנחם ולא יסאר בידכס : (יח) רכב אלהים . מוסב למעלס לומר גס בעבור זס סיו נפוחים כי סוף כדנר יחיס גאולס שלימס כי רלס חייבתס לפני כמקום כי כלא מלאכי רכנו כמס כרסס רפעת שרים וכו' סוכן נס אף נעם טולו כקדושתו לבר סיני ליתן כהורה כי גס כמלאכים ירדו עמו וכל סס סוסס

שכינת ה' תורה. ולקחת מחנות מן העליונים ולתחס לבני אדם: ואף סוררים לשכון יב אלהים. אף עוד גרמת ששן הקנ"ה נמשכן בחוך עם שכו סוררים ומחרים ומקיימים אותו: (כ) ברוך ה' וגו'. זה מן הישר האמור למעלה שיר לאלהים: ועם לנו. יתן לנו יושע רבה (מלא) שמים ככל אשר נוכל שאת. (מזאתי יום יום וימס לנו כל הימים כן נוכח בנו לכל זרה ישועה): (כ"ה) האל לנו אל למושעת. אל מושע הוא לנו ולפניו יש הרבה תועלות מימי מות תועלות דרכים אל המות אך לא עליונו הוא נותנם אבל ימחן נכס הוא אויביו: (כז) קדקד שער. קדקדו של עשו שהוא איש שער המהלך פחד באשמו (ואינו חוזר מרעו): (כח) אמר אדני חכשן אשיב. כי כן כעטיה להכשן אותו מתוך אכזרי בשן ומאוי היס: (כד) למען תמחן רגליו: ראה האויב תהא רגליו בוקעת כדמס תמחן לשון בוקע בחוך כדס כמו שפטי' מחלה ומלכה רקשו כמו נקשה ו' משנה הוא וכו' עולי רגלים בוקעים עד ארכנותיהם כדס ד"ה תמחן שס כלי ששינן בו יין מן הכור מחן שמו נחמכת ע"ג. ולשן כלכך מדס כלאינים: מוכו. תהיה מרססו כדלמרוין מאי משנה דמן לישנה דמזויר הוא דכתיב (דניאל א') אשר מכה את מאלכס וגומר: (כה) ראו כליכותך אלהים. כלומר לאלו נאלך לכושי' שכשרו כליכותך נקדשתן בים קדמו שרים לשורר למנין שירת הים ואחרים כמו בניגים אלו המלאכים: (כו) נחוך עלמות תוספות. נחוך מרים ועטרותיה אשר לקחה החוף בידה ואחרו שכנסה: (כז) נחמלות ברכו אלהים מחקור ישראל. אף שזרים ממש לחן אמרו עדה: (כח) שם נתימן. הכשר נעשה ורה עליהם: רודס. כמו רודס נקמ"ן משס זכה להיות מלך לפי שירד תחלה לים וכן אמר לו שמואל לשאול (ש"ל ט"ו) הלא אם קטן אתה נשיךך ראש שבטי ישראל אתה תרנגל ונתן שטח דתימן עבר כימא כריש כל שאר שבטיה: שרי יודיה רגמסס. מתקנאים כהסחורקין ככס אכנים וכן שרי זבולן ונסתלי וכן אמר לו זכר אלכך עך (ס"א). ד"ה רגמסס רקמסס לטש בגדי רקמסס ל' ארגמן. כך חכרו מחס: (כט) עזה אלהים וגומר. עכשו

לשכון יה אלהים: כפרוך אדני יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה: האלו לנו אל למושעות וליהודה אדני לפות תוצאות: כבאך אלהים ימחן ראש אויבו קדקד שער מתהלה באשמו: כג אמר אדני מבשן אשיב אשיב ממצלות ים: כד למען תמחן רגלך בדם לשון ברכך מאיבים מנהו: כה ראוי הליכותיך אלהים הליכות אלי מלכי בקדש: כו קדמו שרים אתך נגנים בתוך עלמות תופפות: כז במקהלות ברכו אלהים אדני ספקור ישראל: כח שם בנימן וצעיר רדם שרי יהודה רגמסס שרי זבלון שרי גפתלי: כט צוה אלהיך עזרה עזרה אלהים זו פעלתך קך קך עלמא בקדושא: כו אקדימו ואמרו שירתא בתר משה ואהרן דמנגנין קדמיהון במצע נשא צדיקתא די עם מרים מתופסין: כו ביני כנישוא בריכו אדמא רחמנו יי עובריא במעי אמחון ורעא דישראל: כה תמן בנימין זעיר בשבששא דמן שירינא ונתת קמא משר היכנא קבל מכותא מן שירינא ובתריהון גתתו כרבי יהודה רגמו יתהו שבששא אבנין וקבירו רבנותא בתריהון רבני זבולן והון תגריהון רבני גפתלי והון נגרהון: כס פקד אדמא עושגה אתעשן אדמא שרי

שכינת יקרא דיי אלהים: כ ברוך יי עך קך ימא וימא מען לנא מוסיה פקדיא עליו פקדיא תקיפא דידו פקדיא וסעידנא לעמיו: כג אדמא לנא תקיף ופורקן ומן קדם יי מחננין פרשיעא מותא ומפקנות נשמתא בברנוקא: כד ברם אדמא יתבר ריש בעלי דבבו יתבר שער גבר די מתהלה בחובו: כה צדיקא דמיתו ואתאכדו מן חיות ברא אמר יי מבורגן אתיב אתיב צדיקא די ישתיקו במצולתיה דימא: כו מן בגלד דיהמון פורענות רשיעא ימסוין רגיהון בדם קמילין לישן חיות ברא מן תרביהון ידגון מן בעלי דבבא מנהון יספעון: כה חמון בית ישראל הליכות שכינתך עך ימא אדמא אכרין הליכת אדמא דארנו כס יוצא ג"כ מכלל דין מסיק יו"ד ועין בשער הספיקין במסר' רבת: אמר ה' ג' ר"ה וכו' אם לא שריתוך לשוב: הגני פקד אל אבון. מבשן אשיב. בתרא כתיב ארני: הליכות ד' וסימ' הליכות עולל לו הליכות אלי מלכי בקדש. הליכות שבא קוו. צופיה הליכות ביתא כן כתיב. הבקוק הליכות כתיב. איוב הליכת כתיב. ושאריתון הליכות כתיב: ג' פסוקים שרי שרי וסי' נכסר בסדר וישמע יתרו: תולדות אהרן נחוך ס'. נככות מ' בילא יו סבדקין ק: למת תולדות. נככות ח: אלס ס'. גיטין טו וזכר נק: כליכות אלי. (נככות יג): קדמו שריש. נדרים לו: נחמלות. נככות מט כסותו ו ס"ג: לא (סוסס כ): שם בנימן. סוסס לו:

דארנו כס יוצא ג"כ מכלל דין מסיק יו"ד ועין בשער הספיקין במסר' רבת: אמר ה' ג' ר"ה וכו' אם לא שריתוך לשוב: הגני פקד אל אבון. מבשן אשיב. בתרא כתיב ארני: הליכות ד' וסימ' הליכות עולל לו הליכות אלי מלכי בקדש. הליכות שבא קוו. צופיה הליכות ביתא כן כתיב. הבקוק הליכות כתיב. איוב הליכת כתיב. ושאריתון הליכות כתיב: ג' פסוקים שרי שרי וסי' נכסר בסדר וישמע יתרו: תולדות אהרן נחוך ס'. נככות מ' בילא יו סבדקין ק: למת תולדות. נככות ח: אלס ס'. גיטין טו וזכר נק: כליכות אלי. (נככות יג): קדמו שריש. נדרים לו: נחמלות. נככות מט כסותו ו ס"ג: לא (סוסס כ): שם בנימן. סוסס לו:

תולדות אהרן נחוך ס'. נככות מ' בילא יו סבדקין ק: למת תולדות. נככות ח: אלס ס'. גיטין טו וזכר נק: כליכות אלי. (נככות יג): קדמו שריש. נדרים לו: נחמלות. נככות מט כסותו ו ס"ג: לא (סוסס כ): שם בנימן. סוסס לו:

מצורת רוד

סמס קרזים לנכינה: (יפ) עליה למרוס. ועכ"ל אחס ישראל עליה למרוס ר"ל רמס ידך לסחנבר עליהם לקבל את השורכ ושניה אותם מיד המלאכים ולקחת אותם למחנה לסיח מליים כנני אלס ולא בין מלאכי מעלה: ואף סוררים. אף כי הרע לטור מאחרי ה' עכ"ל נתרגס לנס וזינס על שפסן למטן כס: (כ) ברוך ה' ראו לנו לומר ברוך ה' אשר בכל יום טוטן לנו ור"ל נרכוחיו לו שונחיו וקלד בדנר המובן מלאי: האל. הוא האל המושיע לנו עד שולם: (כא) אל למושעת. הוא לנו אל למושע ולא לנשיא הרעש עם כי צירו הרעס מיני תולדות הנסס כי עכ נחלק עטר הראש אילך ואילך ומוסב על ימחן לומר ככס ימחן קדקד של המיותה ססס ימחן ראש אויביו ולא רשאי: קדקד שער. כן נקרא גובה הראש כי עכ נחלק עטר הראש אילך ואילך ומוסב על ימחן לומר ככס ימחן קדקד של מי עסוף מחסןך וואחו באשמו ולא עב מוס: (כג) אמר ה'. כנר הנטיח לנו להשיב אוחנו לא"י: (כד) למען תמחן. למען יהיו רגליך נראים כאלו כס מחושים על בי חדרוך בדם ברוגי אויבך ותללךך רגליך גדמס: עגסו. הכנה מזון כ"ל מלשון כלניך יסיו ניוון מדס אויבך כי ילוקק דמס בלשוט: (כז) ראו. ר"ל ראויים. הפס לזכר כי כאשר ראו כליכותך אל חוך סיס עגמוד עטנן: נקדס. ססוכן נשמי קדש: (כו) קדמו שרים. כאשר נעשכו אחריו וסלכו כהרעס מררים נעשכו אז שרים בקדישו לטורר כסס אח ששירס ואחרים נגנו סמנגים כנלי עגון לכסס הקול: כחך עלמות. סס מרים וחנרותים בניימן סיו חוספת לגנן כסס לבודות על הגס: (כח) נחמלות. נקלל רב ברכו אח ה': ממקור ישראל. ספסרכים סיו אלו סנאים ממקור ישראל ר"ל מורע ישראל כינה סורע כמי המקור ודוגמתו וממי יודס ילא (ישעים מח): (כח) שם. בעטור סירודס אל סיס שרירו סס זכס בנימן זעיר כשנסיס ללאת ממנו שאלו סמלך לסיות רודס ומוסל ציראל כי סס ירדו מחלס אל סיס ונסטר סו וטן למנוסס כן ארז"ל: רגמסס. סיו רגמסס עליהם כנכנים כי סיס מתקנאים ככס: שרי זבולן וגו'. וכן כס כמס ריגמסס

שמלתני : (א) למנחם אל תשחח . כד כינה דוד כמומר כזה בשביל תחלתו אל תשחח וחברו במערה אף על פי שאני במערה אין לי מחסה וזלתי : (ב) הוות . יש אימרים כמו מקרה וכן היה להם למלך : (ג) אקרא . טעם עליון בעבור כי תו בתחית : (ד) ישלח . בעבור עליון : (ה) נפשי בך

לכאים אשכבה . כעבור עתה שאלו וטעם לוחטים כאלו כחוב בתוך לוחטים וטע' שיהיה האומר בך רע אל שאלו בעבור : (ו) רומה . הראה שאתה רם על השמים להשיעמי ויראה כל הארץ כבודך שישומו השומעים תשועתך : (ז) רשת . כסף סוטל שומד על לשון זכר כמו כל נפש שכנה או יחיה יוצא והטעם כל אחד כסף נפשי : שיהיה . כמו שוחה קרואי כמו קרואי וככה שישומו אפלו בתוכם בלחמת : (ח) נכון . כסול ככל עת הוא : נכון לשורר ולזמ' לשם שהלוי וכה אומר לנפשו : (ט) ערה כבודי . גם אומר לנכל עורה כאשר אשיר לשחר והטעם שומד כמו כעורה והקלה : (י) אודך בעמים . כריבים מישראל כמו אחריך בנינו בעממך : בלחומים שאלו מישראל : (יא) כי יתכן כיות פי' חרף שואמי בעבור שחרפני ישלח השם חסדו וזה הוא כי גדול עד שמים ובעבור כי יש לנבנות השמים חקר ואין חקר להסדך על כן אחרי רומה על השמים : (א) למנחם (ב) האמנם אלם . י"א כי אלם קול כמו מחלמים אלומים ור' משה אומר בעבור שנאלמתם מדבר גדק הזה הוא הכדור בלחמת

נז * למנצח אל תשחח לדוד

מכתב בבריתו מפני שאול במערה :

ב תנני אלהים תנני פי בך חסיה

נפשי ובצל בנפיה אחסה עדי

יעבר הוות : אקרא לאלהים

עליון לאל גמר עלי : ד ישלח

משמים ו יושיעני חרף שאפי

סלה ישלח אלהים חסדו ואמתו :

ה נפשי ו בתוך לבאם אשכבה

לחמים בני אדם שניהם הנית

וחצים ולשונם הרב חיה : ו רומה

על השמים אלהים על כל הארץ

בבואך : ו רשת ו הכינו לפעמי

בפה נפשי ברו לפני שיהיה נפרו

בתוכה סלה : ה נכון לבי אלהים

נכון לבי אשירה ואזמרה : מ עורה

בבואי עורה הנבל וכנור אעירה

שחר : ו אודה בעמים ואזמרה

בלאמים : יא פייגדל ער שמים

חסדך ועד שחקים אמתך : יב רומה

על שמים אלהים על כל הארץ

בבואך :

נח * למנצח אל תשחח לדוד

מכתב : יהאמנם אלם צדק תדברון

א לשבחא על עקתא בזמן

די אמר דוד לא תחבל

אתאמר על יד דוד מביך

ושלים במעריקה מן קדם

שאול באספיריא : ב הום

עלי אלהא הום עלי ארום

במירך אתרחת נפשי

ובמרד שנגתך אחי רחין

עד דיעבד אתרנושא : ג אזלי

קדם אלהא עליה תקיפא

די פקיד לעבוביתא דיגמר

באספיריא עולא אמטותי :

ו ישדר מלאכיה משמי

מרומא ויפרקני חסד שיפי

לעלמין ישדר אלהא טוביה

וקושפיה : ה נפשי תדא בד

במצע שרהובין אדמוך ביני

גומרין די מדמין בני נשא

דכבדון היך מורגיתא וגרין

ודישגדון היך פיקא חריפא :

ו אתרום על בלאכי שמא

אלהא על כל יתבי ארעא

איקרך : ז מצדתא אתקינ

לאסתורי ביה נפשי ברו

קדמי שיתא נפלו במצעה

לעלמין : ח מכוון רבי לאורית

די מכוון רבי דחלתך אשבת

ואומר : ט אתער יקרי

אתער לשבחא על פום נבלא

וכנא אתער דצלותא דקריין :

י אזדי קדמך בעמא יי

דד' : בברחו ג' וסי' מפני אדון . מפני אכשלות . מפני שאול במערה : אלא יא קמין וסימ' קום עלה בית אל . ונקומה ועלה בית אל . אליאם בן לאל . לאל גמר עלי . השניו תשאן . ויאמרו לאל סור סמנו . האוטרם לאל סור בתרא . גם הוא עון פלילי . לכן אנשי לבב . וירב אמרו לאל הן אני כפיר לאל : שחר ח' וקמצי' וסימ' נמסר בישועיה סוף סימן ח' : גל ג' וחס' בלש' וסימ' לא חבירו פנים . ובמרא גדל ובאותה ובמפוחים . כי גדל ער שמים חסדך : תאכנס ד' וחס' וסימ' לא אוכל כבוד . ישב אלהים את דמלכים רתפת שלמה . וחברו דד' . והאמנם אלם צדק . וא' דאק אמנם :

לשון לחרף ישראל : (א) למנחם אל תשחח . שיהיה קרוב למות . ויכד מומור זה לומר אל תשחח אותי ה' : (ב) חמי . חטט . חנני שלא אכרוג ושלא אכרוג : עד יעבור הוות . שאפי בולושאט' מויו בלמו : (ג) נפשי בך תחך לבאם . אכבר ושמשא שהיו לבאים בתורה ואינם מוחים בשאלו : אשכבה לוחטים . אשכבה בלוחטים אכפנכלוייאל' בלמו בן הויסים שלוהטים אחר ל' כרע : (ו) רומה על השמים . כסתלק מן התחומים שאינם כדי שחזרה שכונתך בימכם על הארץ תסתכד נסלו בתוכה . כסף נפשי . האחיב . כסף קלי' נלא בלמו . לשון חוקף לכל הכסופים (לקמן קמ"ב) : (ח) נכון לבי אלהים נכון לבי נאמן עתך נמדת דודי ונאמן עתך נמדת ברחמים : (ט) ערה כבודי ולא חישן עד שלש שעות בכדורי כאשר מלכים : שרה הנבל וכנור . כעורה אחתי אהה ככל וכנור החלו על מחתי סתוה ללד כהסן וכיון שנגיע חזות לילה רוח כסופית מנשבת בו דוד עומד ועוסק בתורה : אשירה שחר . אני משורר את השחר ואין השחר משוררי : (א) מתחס . שם נשימות שר : (ב) כאמנס . לשון אמונה הוא כאמנס אלם דקם כדברון ונ' . מומור זה אחר על שאלו שם המנגל אשר שאלו שוכב שם ולקח את החנית ואת הכמחט וכלך לו וקרא כלל חטעס אכבר (ש"א כ"ו) כלומר הלא יש לך עתה לכהיח לשאלו ולהראותו ששל

מצודת ציון

(ב) כחות : שר : (ד) שאפי . עין בליש : (ס) לבאים . שם ממות בארץ : לוחטים . עין לכד כמו אש לופס (לקמן קד') : חרס . חדודס : (ו) רשת . פה יקוש : לפעמי . לפסיעותי : מלו . כמו יסלו עכר נמקס עתיד : (ט) כנודי . סוף הכמחט שחזר כנודי : (ב) כאמנס . בלחמת : שולות

אשבתהיך באומיא : יא ארום רב עד צית שמא סוכך ועד שחקים קוששך : יב אתרום יי על מדאכי שמיא אלהא על כל יתבי ארעא איקרך : א לשבחא על עקתא בזמן די אמר דוד לא תחבל על יד דוד מביך ושלים : ב תפרם בקוששא שחקין צדיקי בעתן מצו חמי לבון דצדקתא מתמלדין

תולדות אהרן נחוד מתקם . כרכוס י' : אקרא לאלם . (מסדדין יס כו כמותם כס קוששן סז) : ערה כפדי . שס ד מסדדין יו (כרכוס ד) : כי גדול . פכמים : פקידס י' : כאמנס . מולין סס :

מצודת דוד

מיתת בלס' ר כחרב חרס : (ו) רומה . ר"ל עשס כהס נקס וזכו ירוחם הפלרתך על השמים ועל פארץ יראם כנודך כי כהשם עושם דין כרשעים סוף מתחומם ומתנשא : (ז) רשת . הנקס יסיס שרשח אשר סיכט כמקום מדרך רגלי ו-א"ל מהס כסף נפשו לסודיני זה וחסרו לפני בור שאפול בה אני הנס כמקום סוף עצמי יסלו בתוכה לעולם : (ח) נכון . לבי נכון לנמוח בבלטים וכמו שנוכן לבי כן יאמר לי ואשירם על החשועס : (ט) עורה . אז אכבר אל נשמתי ערס . כנודי לדבר שזיר ועורס סנגל וכנור לנגן כהס נעת אעורה שחחר ללדות לס' : (י) אודך בעמים . לפרסם שחחך : (יא) כי גדול ונ' . כחסד וסאלמת הנעשם לי גדלה עד השמים ומפראו לפרסם אותו : (יב) רומה . אז ירוחם שחחרתך על השמים ויראה כנודך על כל הארץ בעבור גדול הששועס : (ב) האמנס . כשנא דוד אל סמנגל במקום שהיה שאלו שוכב שם ולקח משם חנית סמלך וספתה סמים וסלך לו ומראק קרא ואמר סלל חטעס אכבר וס' כמ"ס נש"ל ולס אכר סלסס נאלמתס מלדנר דק

א"כ יעשה אלם לי : (יג) עלי . מוטל עלי לשלם הנדרים שגדרתי לך בעת זרם ושלם בתורה והלל : (יד) כי הללה . על אשר הללה נפשי ממות ואף הלא הללה גם רגלי מלפניך נדחים עוד מדחי אל דחי כנדי להחלך לפני אלטים כנחית מקדשו ולעסוק נאור החיים סס בתורה וסמנות כי לא אסיס עוד מופרד לסיח נדחה וסודך : (טז) אל תשחח . על כי סיס קרוב לסיח נלכד אז ניד שאלו חספלל וסמר אל תשחיתני : במערה . להסת' עזמו במערה : (ג) חנני אלטים חנני . סכסל לחוק כדרך סועק סכוסל דכריו : עד יעבור . כלומר הן ידעתי אף אחר שאנלל עתה מידו ירדוך טוב אחרי ואני אחסך כך עד אשר יעטר סהות מכל וכל : (ג) עליון . יששג בשמים ממעל וידו על העליונס : גומר . סמגלים לנמור מה שסכטיח עלי : (ד) חרף שאפי כלס . מחרפת שואפי יושיעני לשלם : וסמנו וסמתח כספתח : (ס) נפשי בך לבאים . נפשי שוכנה בין בני אלם ספורטים כלבאים ואני שוכב בין אלטים ספורטים כלבס ללש וגיפסס כחנית וחלים : חרי . דאק אמנס :

שגל חסם הוא רודפני שאליו
 משיבם הצדק שהיה לכם לדבר
 (ג) אף בלב עולות תפעלון . ולא עוד אלא שכלבכס אתה חורשים רעה
 לסבול על : עולות . כמו עולות . כאשר יאמר מן שור שודים . ומשיר שירים . ושליש

כחמת : (ג) אף . עולות . כמו ועולתה קפצה סיה כלבכס העול שתעשו וזה
 המזמור נאמר על השיטות : חזם ידוכס : דם השוחר ועצם תפסלון תשקלו
 אותו עד שלא ירגיש אדם בחמם שתעשו והטעם תעשו חזם כאילו הוא מטולם :
 (ד) זורו . טועל עבר על משקל כי אורו פיני והטעם כי מעת הולד'
 הם זרים בתולדתם משאר

מִיִּשְׂרָאֵל תִּשְׁפָּטוּ בְּנֵי אָדָם : ג אֶת־
 בְּלִבְ עוֹלֹת תִּפְעַלְוּן בְּאָרְצֵי חַמְסִים
 יִדְיִכֶם תִּפְלִסוּן : ד זָרוּ רָשָׁעִים
 מִרְחֵם תַּעֲזוּ מִבְּמִן דְּבָרֵי כֹזֵב : ה חֲמַת־
 לָמֹז פְּדָמֹת תִּמְתַּנַּחֵשׁ בְּמִזְדַּתָּן
 תִּרְשֵׁ יֵאָמֵם אָזְנוֹ : ו אֲשֶׁר לֹא־
 יִשְׁמַע לְקוֹל מְלַחְשִׁים הַזְכֵּר תְּבָרִים
 מִחֲבֶם : ז אֱלֹהִים הָרִם־שִׁנְיָמוֹ
 בְּפִימוֹ מִלְתַּעוֹת פְּפִירִים נִתְּוִן וַיְהִי : ח
 יִמְאָסוּ בְּמִזְמִים יִתְהַלְכוּ לָמֹז
 יִדְרוּ חֲצוֹ בְּמֹז יִתְמַלְלוּ : ט בְּמֹז
 שְׁבָלֹל תִּמָּם יִהְיֶה נֶפֶל אִשֶׁת בַּל־
 חֲזוֹ שִׁמְשׁ : י בְּמַרְם יִבְיִנוּ סִירְתִּיכֶם
 אֶמְד בְּמִזְחֵי בְּמִזְחֵי יִשְׁעָרְנוּ : יא
 יִשְׁמַח צְרִיק בִּי חֲזוֹה נָקַם פַּעְמֵי
 יִרְחֵץ בְּדָם הַרְשָׁע : יב וַיֹּאמֶר אָדָם
 אֶת־פְּרִי לְצִדִּיק אֵךְ יִשְׁ־אֱלֹהִים
 שִׁפְטִים בְּאָרְצֵי :

ג כפיני כו
 ד כ
 ה
 ו
 ז
 ח
 ט
 י
 יא
 יב
 יג
 יד
 טו
 טז
 יז
 יח
 יט
 כ
 כא
 כב
 כג
 כד
 כה
 כו
 כז
 כח
 כט
 ל

תְּרִיצוּתָא תְּדִינֵן בְּנֵי נִשְׂאָא :
 ג בְּרַם רְשִׁיעֵי מַה דִּין בְּלִבָּא
 עֵילָא תַעְבְּדוּן בְּאַרְעָא חֲמוּתָא
 אֲדִיכוֹן יִתְקַנּוּן : ד אֶתְעֵבִידוּ
 נִבְרָאִין רְשִׁיעֵיָא מִן מַעַן תַּעֲזוּ
 מִן פְּרִיטָא מִמְלְרֵי פְּדָבוּתָא :
 ה אֶרְסָא דְהוֹן כְּנֵן אֶרְסָא
 דְחֵינָא הֵיךְ חֲרִימָנָא חֲרִשָׁא
 דְמַטְמָטָם אֲדִיגִיָּה : ו דִּי לָא
 יִקְבֵּר מִלֵּי חֲרִשָׁא אֶסְרֵי
 גַחְשִׁיא וּמִן רְפִינֵי רְפִין הוּא
 חֲבִים : ז אֶקְרָא תַרְעֵי בְּפִיהוֹן
 בְּפִוּמָהוֹן וְנִיבֵי בְּנֵי אֶרְצֵי
 תַרְעֵי : ח חֵי תִתְמַסֵּן בְּחֻזְבִּיהוֹן
 הֵיךְ מֵיָא יִדְוִן דְהוֹן נְגִידֵי גְדֵרֵי
 אֶמְטַרְהוֹן וַיְהוֹן מִתְנַזְרְרִין :
 ט הֵיךְ זָחִיל תִּיבְלָלָא דִּי מָאָם
 אֲזַרְחִיָּה הֵיךְ נְפֻקָא וְאִשׁוּתָא
 דִּי סִמְוִן וְקָא חֲמוֹן שִׁמְשָׁא :
 י עַד לָא יִתְעַבְדוּן רְשִׁיעֵיָא
 רְכִיבֵי אֶקְשׁוֹן הֵיךְ אֶמְדָּא עַד
 דְהִינּוֹן רְפִיבִין בְּבוּסְרָא
 פְּעַדְעוּקָא יִשְׁצִיגוּן : יא יִחְרֵי
 בְּאֶדָם רְשִׁיעָא : יב וַיִּמְרוּן בְּנֵי
 נִשְׂאָא בְּרַם אֵיךְ טֵב לְצִדִּיקָא בְּרַם אֵיךְ אֶקְרָא דְדִינֵי מִתִּיחֵן

שמינה לקול יוסי ולאם אמר כי שמעת לקול אשתך . וישמע אברם לקול שיי . ושמונו לקולך ובאת אתה
 וקני ישראל . ישמעו לקול האות הראשון והאמינו . ולא ישמעו לקולך ולקרת ממבי . ויאם אז שמע
 תשמע לקול ה' אלהיך והישר . וישמע משה לקול חינו . ולא שמעו לקול דויד אף ה' דריש ששמים .
 שמעתי והרגו בפני . ולא ישמעו לקול אביהם דבני עלי . היושבת בגנים . ועתה שמע לקול דברי ה'
 רשמואל . וישמע לקול דויד רצו בו עבדו רשמואל . וישמע דקולם ויעש כן רבן הדר . ולקולי אתה שמעתי
 דיהוא . וישמע דקול יריבי דרביה . אשר לא ישמע לקול מלחשים . ולא שבע עמי לקולי . ועין במסרה

תולדות אהרן יז . יואם עפ (כרכוס ד) : כמו צנלל : מ'ק : נגל אש . מ'ק : חגז חכיים . ט'ג : נט) :
 ישעח זריק . פיטס יג

הילודים ותעו כפול בטעם :
 (ה) חמת . סמוך ולא נכתב למי
 נסמך כדרך ושכרת ולא מיון
 וטעם חמת שם ממות וטעם
 אוטם חזונו הוא שיספר אחרי
 כן אשר לא ישמע ולא לקול
 חובר חכרים : (ו) אליהם .
 צנור שהם טורפים בטיסה
 דמה אותם לכסירים כי הלשון
 בינות השמים : (ח) ימאסו .
 האל"ף תחת אות הכפל כדרך
 אשר בזאו כהרים ארצו : יתהלכו
 למ . עד אשר לא ימצאו וטעם
 ידרוך חזיו תחסר מלת הדרוך
 כמו ויאמר ליוסף כאילו הוא
 כמוב ידרוך הדרוך חזיו אליהם
 והוכיר חזיו מקום קשתו כי
 דריכת הקשת הוא צנור לירו'
 החצים : יחמוללו . כמו יחוללו
 ויבש : (ט) כמו שכלול . בדכרי
 הקדמוני ז"ל ברא שכלול והוא
 כדמ ת דג בחמם שימם כהליכתו
 ויש אומרים כי למ"ד שכלול
 כפול והוא כמו שכלת מיס גס
 הוא כפון ועתה אומר דקדוק
 אשת דע כי ה"א סימן לשון
 נקבה עטר'תפסל'וכאשר יחלוטו
 ה"א כתי"ו תשוב המלה חלעיל
 בין שהיה המלה סמוכה כמו
 תפסלת ישראל או אינה סמוכה
 וככה עטרת תפסלת וככה אשת
 בתפלה אשה ואחר כן אשת בין
 שהיה סמוכה כמו אשת איש
 או לא שהיה סמוכה כאשת יפת
 תואר : (י) בטרם יבינו . אומר
 רב כיו ז"ל כי גמילת פרח
 העץ מו קשת ובדכרי חכמי
 ישראל אכיוות ונכה הטעם
 בטרם שיגמילו הסירות ישיב
 אשת ישעיה בשם מתקומם
 וטעם חי כאשר הם נכח החי
 שהם לחים : כמו חרון . כאדם
 שיסער העץ מתקומו נחרון ויש
 אומרים בטרם יבינו חכמים
 שיגדלו סירותיכם שהם קוליס

קטנים וישיבו כמו אטד שהם גדולים כמו שיטעם החי נחרות אפו כן יסערים
 השם : (יא) ישמח צדיק . כנגד אלם צדק : (יג) ויאמר . שפטים . במלמחשים
 כי
 אשר בטרם ידעו קוליס רכס שלכם להיות חטדים קשים כלומר עד שלא יגדלו בני
 חי לשון גבורה : (יג) ויאמר אדם אך פרי לצדיק . ואז יאמרו הכרית ודלוי יש
 סיר ת

מצודת ציון

מצודת דוד

צדק שם לכם לדבר והמישרים שיש לכם לשפוט בני אדם כי הלא עתה חוכלו
 ל ראות לשאר עמיני אפי' הכרי היה מסור בידי ולא סרנתיו : (ג) אף בלב .
 לא טף סדבר שלא למדחם וזהו אלא אף בכוונה כלב חסעטו הטול בארץ : תפסלון .
 מיישח את החמם אשר נידכם לומר על החמם שישר טוה : (ד) זורו . הרשעים
 הללו נעשו ורים לבי מעת נאחם מן הרחם : הש . המדכרים עליו כוז השו מדרך
 הטובה מעת נאחם מבטן : (ה) חמת למו . צנעטם מטיילים ארם כנחש וכוה ענין
 פליטם : כמו פתח חרם . המה כמו פתח אשר לטוים רעהו לא יועיל לו להשח כלאו
 חים חרם וטוים חזו נלג ישמע כי כן הרשעים הללו לא יועיל גם הטופר כאילו
 היו חרשים וכו' : (ו) אשר וגו' . צנבור רוע טכעו לא ישמע לקול מלחשים ופך אם סחוכר חכרים הוא מחוכם מלד בדכר להשח עכ"ז לא ישמע לקול לחשו :
 (ז) שנינו . של הרשעים הללו : כפירים . הסורפים ככפירים : (ח) ימאסו . יהיו נפסים כמים וילכו לאנדון . ידרוך . המקום ידרוך עליהם חזיו ויסו כדכרים
 הככרים חיש עטר : (ט) כמו שכלול . כשכלול היה אשר דרכו להיות נמם וסוף צורוח עליו השמש וכמו סגפל של אשה אשר אינו רואה השמש כן הרשעים הללו
 לא יראו השמש ר"ל אור היותם : (י) בטרם . עד לא יבינו ענפי הקוליס כמלכ אלין סקון ר"ל עד לא יבינו בני הרשעים להרשע כאביהם : כמו
 חי . כמו דבר הנעקר ע"י אדם נריא וכמו הנעקר נחרון אף כי אז לא ישאר מאומה כן ישקרים ס' נרוח טערה ללג ישאר שארית : (יא) כי חזה . כאשר יראה
 נקמת ס' : פעמי ירחן . בדרך סלוטו ירחן רגליו דגם הרשע הנשקר בארץ : (יג) ויאמר אדם . אז יאמר רכל אדם אך טוף סדכר הוא אשר יש פרי וחטולס נגמול
 (תהלים) 10

(ג) עולת . מלשון עולה : תפסלון . ענין ישר וטע"ז יקרא מטה תפסל כשם פלח כי מיישר תפסל
 וכן פלס מעלל רגליך (משלי ס') : (ה) חמת . ארם כמו חמת חנינים יינם (דכרים ל ג) : פתן .
 מין נחש רע : יאסוס . יסחוס כמו לווס חזו (משלי כ"א) : (ו) חובר חכרים . היודע להשג וכן
 וחוכר חכר (דכרים י"ח) : (ז) מלחמות . הם כשנים סגדוליס והוא מתפסר כמו ומלחמות מתלעותיו
 (משלי ל') : (ח) ימאסו . ימסכו וזכא האל"ף במקום אות הכפל וכן אשר בזאו (ישעיה י"ח) וישפסו כזו :
 יתמוללו . יכרסו כמו יתוללו ויבש (לקמן ל') : (ט) שכלול . שם שרן מה : חמם . מלשון חמסה :
 (י) סירותיכם . ענפי הקוליס כמו עד סירות סכוכים (חום א') : אקד . הוא מלגת אלין סקון וכן
 ויאמר האדם אל העמים (שופטים ט) : חי . ענין נריאות כמו עד חיוחס (יושע ט') : ישעטו .
 מ'ל ספסיה וטם שטור כתי"ן : (יא) חזק . רחם . פעמי . רגליו אשר צועד כסם : יביטון

כי ממכון שבת' תבואל' בגרות על כל הארץ דבר השם הכבוד: (א) למנצח בשלוח שאל: (ב) הילוני. השגבני. אחת משגבני כי הייתי במקום שאל: (ג) הילוני. טעם ומאנשי דמים כנגד להמיתו: (ד) כי. יגורו. כמו יתקבצו וכמוכו העוד הורע במגורה ויש אומרים ישכנו סביב הכית: (ה) בלי. הטעם כי לא פשטתי ולא חטא לי ולא

פירות ותשלוש שר' במעשה הכדוקים שנקס הקב"ה נקמתם: יש אלהים. דין שופט רשעים בלחץ: (א) אל תסתח. כך קרא שם כמוזמר על שם שביח קרוב למות ולכיות נסתח מנקס רחמים על הדבר: וישמרו את הכית. כשאלמרה להם מיכל חילה הוא (ש"ל י"ט) והכריתו בלילה: (ד) יגורו עלי. לנוס בנתיב לשמרי: (ה) בלי עון. לא חטאתי להם: ויכוננו. מוזמנים להרוג: (ו) הקיפה לסקד כל הגוים. ואת הרשעים שפוט כמשפטו הגוים ועליהם אל תחון: (ז) וישבו לערב וגו'. הנה יבשונו במיכה. פתרון שני מקראות הללו נופל זה על זה. וישבו לערב לא דים מה שעשו ביום אלה אף לערב וישבו על רעתם לשמור שלא אכרה ואכל מן העיר ומה עשו ביום הכה כל היום יבשונו במיכה לרגל עלי אל שאל: (ח) חרבות בשפסותיהם. ואומרים בלכס מי שומע: (ט) ואתה ה'. אשר תלעג תשחק גם לרשעי' הללו: (י) עונו אליך אשמרה. עונו ותקפו של אויבי החזק עלי. אליך אשמורה ואכסה לערמי הימנו: (יא) יקדמני. יקדים וי עזרתי קודם שתשלוט בי יד שונאי: יראני בשוררי. מה שאני תאב לראות: (יב) אל תהרגם. שאין זו נקמה הנכרת: סן ישכחו עמי כי כל המתים משתכחים אלה הניעמו ונכביהם שיהיו עניים והיא נקמה שתזכר לאורך ימים: (יג) חטאת. של פיהם הוא דבר שפתימו ונלכדים נבאורם העניים הכרדים על ידיהם מפני האלה והכחש שהם מספרים: (יד) כלה. אותם כמתקן מלך הכוסט וידעו כי אלה

בארעא: * לשבחה על עקתא בזמנדי אמר דוד לא תחבל ער יד דוד מביה וישלים פד שדר שאול ונפרו ית ביהא למקסליה: ב פצי יתי מפערי דקבי אלהי מן סימן עלי השזבגני: ג פצי יתי מעבדי שקר מן גוברין קסודין פרוק יתי: ד ארום הא פמנו גפשי מתבנשין עלי עשיגין לא על סורתי ולא על חזבי יי: ה על לא עון דבשין ומסדרין קבא אתגבר קדמותא וחמי: ו ואנת יי אדום צבאות אלהא דישראל אתער למסער על פד עממא לא תחום פד שלימי שקר לעלמין: ז יתובן דרמשא מתרגשין הך פכרב ויחזרון קרתא: ח דא יביעון בפומיהון מליא דשניגין הך סיסא בספותיהון אמרין נתגבר ארום מן הוא די שמע ויתפרע: ט ואנת יי הגחה דהון תתקעב רבל עממא: ע עושגוי לה אנמור ארום אלהא שזבתי: י אלהא טובי יקדמני אלהא יחמני נקמתא במעיקי: יב קא תקטלגון מן יד דלמא יתגשון עמי טלמל יתהון מן בתיהון בתוקפך ותמספן יתהון מן ממוניהון תריסנא יי: יג ססאל חובת פומיהון ומלל ספותיהון יתאחון בגיזותיהון ארום מן מוקתא ומן שקרא ישמעין: יד שצי יתהון בקבו שצי יתהון עד די יתגנון וינדעון ארום אלהא שלימי בעקב קיפמי ארעא לעקמא:

נמי * למנצח אריתשתה לדון מכתם בשלוח שאול וישמרו את הפית להמירו: ב הציקני מאיבי אלהי מסתקוממי השגבני: ג הצילני מפערי און ומאנשי דמים הושיעני: ד כי ו הנה ארבו לנפשי יגורו עלי עזים לא פשעי ולא חטאתי יהיה: ה בלי עון ירצון ויבוננו עזרה לקראתי וראה: ואתה יהיה אלהים וצבאות אלהי ישראל הקיפה למקד בלחגים אלתהון פל פגדי און סלה: ז ישבו לערב יהמו בכבלב ויסבבו עיר: ח הנה יביעון בפיהם חרבות בשפתותיהם כי מי שמע: ט ואתה יהיה תשחק למו תלעג לבלגזים: עזו אלהי אשמרה כי אלהים משגבני: י אלהי חסדו יקדמני אלהים יראני בשוררי: יב אל תהרגם א פון ישכחו עמי הניעמו בחילה והוירדמו מנגנו אדני: יג חטאת פיו ד בר שפתימו וילכדו בגאונם ומאלה ומכחש יספרו: יד בלה בתמה בלה ואינמו וידעו כי אלהים משל בעקב לאפסי הארץ ומיהון ומלל ספותיהון יתאחון בגיזותיהון יתגשון וינדעון ארום אלהא שלימי בעקב קיפמי ארעא לעקמא:

רבח' בערך קול: וישמרו ב' דגשי' וסימ' בשלוח שאול וישמרו הכית. כשסתרת אלהים: הקיפה ג' וסימ' היו אומר לצן הקיפה. הקיפה אל חגון לצח. הקיפה לשפטי' אשמורה דוד מן ג' וזגין קרמא שיין ותגינא יין וסי' נמסר במלכות הלק ב' ס' יא וחזופי' ג' וזגין קרמא יין ותגינא שיין וסי' נמסר בסדר וישמע יתרו: חטאת ל פתרון וסי' נמסר בסוף חצות ובשקול א' סי' ב' וידעו יא רפין בקריאה וסימ' היום הזה יסגד. כל הקהל הזה. עני ה' עני. ואתה ה' אלהי הושיענו המלכים. וחברו דישעיה. אים אישוא חכמד. למען יראו וידעו דישעיה. כי יהיו לו לעברים ד"ח. וידעו כי אתה שחק. בלח

מצודת ציון

(ח) יביעון. ידברו כמו יביע אומר (נפיל י"ט): (י) אשמרה. ענין שמתם כמו וחזיו שגור את הדבר (כרא' ל"ז): (יא) בשוררי. ענין ראים והכנס: (יב) כרעמו. מלי נע וד: בחילך. נכוחך: מנגנו. מתקן לנו כבוד כמנט: (יג) צבאות. מלשון גאון: ומאלם. מקלל: ומכחש. חון

מצודת דוד

לזדיק ויש אלהים שופטים לטפס את טרעם כרעמחו והם ייבן לו בראשיתו אך סוף הדבר לקבל גמול: [ב] (א) וישמרו. לשמור את בית דוד שלא יכרה בליים להמיתו בטוקר כמ' בש"ל: (ב) מנחממי. מסאנשים סקמים עלי תחוקני: (ד) יגורו. יחאכבו עלי בני אדם חוקים לתפשי ואני לא חטאתי להם כאשר ידעה אלה ס': (ס) בלי עון. לא הטיחתי להם והמתי ראים ומכניס עמם ללכדי לכן עורה לקראתי וראה בעיני: (ו) סיקצס. ר"ל כמו שאחש מעורר עמך לסקוד את שבנדי גילולים כן אל תחן חנינם לשולם לאלו הכונדים משרל הטשים און: (ז) ישבו לערב. ר"ל ביום ילשינו עלי ולערב שנים לבתי לשמרי ואלה נמלתי סבנו בעיר לחש אחרי וישמו בקל בטה שחפש כלכל סוס הסוכנ ומחשש וסומם: (ח) חרבות. סלס"ר שמדברים בסים כלאו יהנו חרבות ביד שאלו להמיתני כי ילמחו מי שומע ולא יראו מאלסים: (ט) תשחק למו. אחש שחק על דבריהם כמו שאחש לעג לכל

גוים שאינם מלמנים כך: (י) שחו. מפני רוב חוקי של שאלו אמתין על הצופתך כי אחש משגבי אכל בידי אין כח לעמוד נגדו: (יא) אלהי חסדי. ס' העושה לי חסד מעולם יקדים לי סחמד פרס ילכדני: ירלני. מה שלני חסן לראות יראני בכמסכהלים כי לרעם: (יב) סן ישכחו. כי סמת נטכה מן סלכ ולא זכרו כסס ליקח מהם מוסר: סרעטו בחילך. אלה כוחך הרב כניעם ממקום למקום וסורידם מנכסיסכ אלה ס' מנגנו כי אז זכרו ויקחו מהם מוסר: (יג) חטאת פיו. את זה עשם להם נשון חטאת סיסם וכי' ויחיו נלכדים בעבור גאונם: ומאלם. ומרוב הקללה אשר יבוא עליהם ומרוב כחשם וסרחו אשר יבאום יספרו סבריות זה לזה את כל סקורות להם ויסיס כדבר זכור ויקחו מהם מוסר: (יד) כלה. את הרשעים ססס: ואינישו. ולא יסז עוד בעולם: מושל בעיקך. לבישעי את החסדים ט: לאפסי. מוסב על וידעו וכי' לומר בקצת הארץ ידעו לשולם שאחש מושל בעיקך: ויסונו

שני דור ודור : (ח) ישב . המלך לטולס לפני אלהים . חסד ואמת . שהוא שוקב כבס יהיו מומונים לנדרו : מן . הזמנה כמו (יונה ד') וימן כ' קקיון : (ט) כן אזמרה : כמו שחטיב לי כן אזמרה שמך לכויתו משלם נדרי יום יום : (א) על ידותון . שם כלי שיר ומדרש אגדה על הדמות ועל הדינין הנגזרים על ישראל מאויביהם : (ב) דומיה נפשי .

שננותיו במוֹדֵדוֹ וְדוֹר : ח יֵשֵׁב
עֹלָם לִפְנֵי אֱלֹהִים חֶסֶד וְאֱמֶת מִן
יִנְצְרֶהוּ : ׀ בְּן וְאֹמְרָה שְׁמֶךָ לְעַד
לְשִׁלְמֵי נְדָרֵי יוֹם יוֹם :

סב * לִמְנַצַּח עַל־יְדוּתוֹן מִזְמוֹר
לְדוֹד : ב אֵךְ אֶל־אֱלֹהִים דְּוִמִיָּה
נִפְשִׁי מִפְּנֵי יִשׁוּעָתִי יִאֲדֹהֵא צוּרִי
וְיִשׁוּעָתִי מִשְׁגָּבִי לֹא־אֶמְוֹט רַבָּה :

ד עַד־אֲנִי הִתְהוֹתֵנוּ עַד־אִישׁ
הַרְצִיחֵנוּ כְּלָכֶם בְּקִיר נִטְוֵי נְדָר
הַדְּחוּיָה : ה אֵךְ מִשְׁאֲתוֹ וְיַעֲזֵנוּ
לְהַדִּיחַ יִרְצֵנוּ כְּזָב בְּפִיו יִבְרַכּוּ
וְבִקְרָבֵם יִמְלִלְוּ סֵלָה : ו אֵךְ לֹא־אֱלֹהִים

דוֹמֵי נִפְשִׁי בְּיִמְנֵנוּ תִקְוִתִי יֵאֲדֹר
הוּא צוּרִי וְיִשׁוּעָתִי מִשְׁגָּבִי לֹא
אֶמְוֹט : ח עַל־אֱלֹהִים יִשְׁעֵי וְכַבֹּדֵי
צוּרֵעֵי מַחְסֵי בְּאֱלֹהִים : ׀ בְּמַתְּוִי
בּוֹ בְּכַל־עַתָּה וְעַם שִׁפְכֵנוּ לִפְנֵינוּ

קִבְּבֶכֶם אֱלֹהִים מִתְחַדֵּלֵנוּ סֵלָה :
י אֵךְ הִבֵּל בְּגִי־אֲדָם כְּזָב בְּגִי־
אִישׁ בְּמֵאֲזֵנִים לְעֹלֹת הַמָּוֶה מִהֵבֵל
יָחַד : יא אֶל־תִּבְמַתְּוֵנוּ בְּעִשְׂקֵךְ וּבְגִזְלֵךְ
אֶל־תִּהְבְּלוּ תִיֵל וּ בְּיִי־נִגְוֵב אֶל־

לְעַקְמִין : י בְּרַם לְמָא בְּנֵי נִשְׂא בְּדִיקָא בְּנֵי נִבְרָה פִּד
יִתְקַדּוּן מִזְדוּדוֹן הַגּוֹן נִרְמִידוֹן מִן לְמֵאֲהוּדוֹן בְּתַדָּא : יא לֹא תִהְבְּלוּן מִזְמוֹנָא אֲרוֹם יִשְׁבַּח לֹא תִשׁוּדוֹן
לֹא תִהְבְּלוּן מִזְמוֹנָא אֲרוֹם יִשְׁבַּח לֹא תִשׁוּדוֹן

ה' וס'י' נמסר בסופרא כוף ס'י' ג'ה' י'ס'י' ג' ר'ז' וס'י' י'כ'י' רבים עשהיהושע את כל הכלבים יס'י' על שנה תרגמה . יכ'י' על ימי מלך תוכוף : יום יום 'ו' ס'י' נמסר בסדרה יושב : דוסיה ד'א' חס' וס'י' הילח לא דמיה די . גאלכתי דוכיה . אך אל אלהים דופיה נפשי . לך דומיה תהלה . קומא חסד : רדצו ר' וס'י' או אז יכ'י' לבבם הערל . והארץ העוב ס'י' . ואדריהם בפיוס ירצו סלה . אך משאתו י'צו להיחם : כחסה ס'י' רפין בלש' בקריא' וס'י' בשחו בו בכד עת . אלהים לנו כחסה רעו . ה' ס'י'וין ישאג . כמופת הייתי לרבים . אל תהיה לי לכתחה . טוב לחסות בה' . מבטוח . והברו טוב לחסות בה' . ישלם ה' פעלך וחרו משכרתך שלמה . הגני ה' כי בך חסיה נפשי . וכך ארסה רכוני' רפין כמ'א ובצל כנפיר אחסה . מסורתא אחריתי : כחסה ג' ב' רגשי' וא' רפ'י וס'י' וה' כחסה לעמו . אלהים לנו כחסה . אלהים כחסה לנו סלה :

תולדות אהרן אל אלקים . עקרים מד סכ"ד : עד אנס . כנכדיון קס : על אלקים נפשי . עקרים מד סכ"ד : עטמו טו . שם מד פמ"ו :

(ח) ישב . מן . על משקל זו את בני ישראל ותחסר מלת אשר כמו עם לכבס שלם ורבים כמוהו וככה הוא חסד ואמת מנה שיצרוהו כמו וימן כ' : (ט) כן . וכמו זה המזמור אזמרה שמך לעד ואשלם נדרי כל היום : (א) למנצח לידותון . כועס סייע תחלתו לידותון שמכרו ידותון המצור' או אחר חזרו עליו ולהיותו כלי רחוק הוא : (ב) אך . טעם אך למה הוא נפשי דומי' כעטס דוס כמו דוס ל' דומו עד הגיענו אליכס על משקל על אלה אני כיכיה לבא ישועה לה רק לשם לכדו : (ג) אך . ולא היה לי מושיע וולתו ובעבור שהזכיר למעלה כי ממנו ישועתי הזכיר כאן הוא ישועתי וטעם לא אמעו אל תהוס רכב הסך משגבו כי מצאנו תהוס על לשון נקבה תהוס רוממחכו : (ד) עד . טעם לא אמעו על מהשכת כן אדם שמועט ע"כ ויכחם לאמר עד אנה תהותמו מגורת הוות תשכחו עליו ומצא רי"ש תרצחו קמוצה על כן הוא פועל שלא נקרא שם פועלו כמו ובמים לא רוחפת כי הקמץ והשורק והכולם ומצאו בכיין כזה וזה דרך תפלה וטעם כקור נטו שתינו ככה ונטו על משקל עבוס או הוא מהפעלים היוצאים ועד הכחיה שהטעם כטול : (ה) אך משאתו . הטעם כמו הלא שאתו טענת אחכס כי נשא אשא להסהזכור לכדו אותו ככזב אחר גדר הדחוייה . (ו) אך . ואני אומר לפנשי אך לשם לכדו דומי נפשי : (ז) אך . פממיס רנח היה צורי וישועתי : (ח) על . אס כן אינ עלי לנקש שאושע ויכיה ככדוד לי רק על השם שהוא וישעני ויככדני : (ט) כעטמו . אחר שהגיה כמכותמים שכ לכדו אל עם השס בטחו בו על כן כלשון רבים : אלהים מחסה לנו סלה . כי עם מעס השס והזכיר מחסה כנגד מחסו בצלהים : (י) אך . כלדס אל תנחטו כי הס הכל כוזב ואלו עלו במחזוני' בני אדם ובני אדם היותם פחותים מהכלל דרך משל כי הס הכל הכלים כדכרי שלמה ינו : (יא) אל . הטעם הזכיר בתחלה אל תנחטו ככני אדם להויעכס ואל תנחטו כממוכס שמועד לכס בצרתכס וזה טעם חיל כי ינוב כמו עשה לי את החיל הזה ומלת ינוב ירכב

שְׁנוֹי הִיךְ דְרִי עֲלֵמָא הִדִּין
וְדָרִי עֲלֵמָא דְאֲתִי : ח יִתִּיב
לְעַקְמִין בְּדָם יִי מִיבּוּ וְקִשׁוּם
מִן מְרִי עֲלֵמָא יִנְבְּרוּן לִיה :

בְּבִן אֲשַׁבַּח שְׁמֶךָ לְעַלְמֵיָא
בְּדִאֲשָׁלִים נְדָרֵי בְּיוֹם פּוֹרְקָנָא
דְּיִשְׂרָאֵל וּבְיוֹם דְּיִתְרֵבִי מִבְּקָא
מִשִּׁי תָא לְמַדּוּי מִדִּיךְ :

לְשַׁבְחָא עַד יְדוּי דִידוּתוֹן
תִּשְׁבַּחְתָּא לְדוֹד : ב בְּרַם
לְאֲדָא שְׁתַּקָּא נִפְשִׁי מְגִיָּה
פּוֹרְקֵנִי : ג בְּרַם הוּא תּוֹקְפִי
וּפּוֹרְקֵנִי מִשְׁגָּבִי לֹא אֶזְנוּע בְּיוֹם
עֲקָא רַבָּא : ד עַד אֵן אֲתוּן
מִתְרַגְּשִׁין עַד גְּבַר חֲסִיד

תִּתְעַבְדוּן קַמְזִין פּוֹרְכוֹן הִיךְ
שׁוֹר דְּסָפִי הִיךְ גִּנְדָא רַעִיעָתָא :
ה בְּרַם פִּד יוֹמוֹן לְאוֹמְבָא
מִתְפַּלְכִין לְמַגְדָּח יְחוּוֹן
בְּדַבְּוֹתָא בְּפוֹכְהוֹן יִבְרַכּוּן
וּבְלַבְדוֹן יִתְפַּמוֹן לְעַקְמִין :

ו בְּרַם לְאֲדָא שְׁתּוֹקֵי נִפְשִׁי
אֲרוֹם מְגִיָּה סְבָרִי : ז בְּרַם
הוּא תּוֹקְפִי וּפּוֹרְקֵנִי מִשְׁגָּבִי
לֹא אֶזְנוּע : ח עַל אֲדָא
פּוֹרְקֵנִי וְיִקְרִי תְקוּף עוֹשְׁגִי
סְבָרִי בְּאֲדָא : ט סְבָרִי
בְּמִימְרֵיהָ בְּכַל עֵין עֲמָא דְבִית
יִשְׂרָאֵל שְׂרוּ קְדָמוּי וְחַדְוִי
דְּבִבּוֹן אֲמַרוּ אֲדָא סְבָר לְנָא

יִסְבוּן בְּנֵי נִשְׂא בְּמִסְחָתָא
יִתְקַדּוּן מִזְדוּדוֹן הַגּוֹן נִרְמִידוֹן מִן לְמֵאֲהוּדוֹן בְּתַדָּא : יא לֹא תִהְבְּלוּן מִזְמוֹנָא אֲרוֹם יִשְׁבַּח לֹא תִשׁוּדוֹן
לֹא תִהְבְּלוּן מִזְמוֹנָא אֲרוֹם יִשְׁבַּח לֹא תִשׁוּדוֹן

ה' וס'י' נמסר בסופרא כוף ס'י' ג'ה' י'ס'י' ג' ר'ז' וס'י' י'כ'י' רבים עשהיהושע את כל הכלבים יס'י' על שנה תרגמה . יכ'י' על ימי מלך תוכוף : יום יום 'ו' ס'י' נמסר בסדרה יושב : דוסיה ד'א' חס' וס'י' הילח לא דמיה די . גאלכתי דוכיה . אך אל אלהים דופיה נפשי . לך דומיה תהלה . קומא חסד : רדצו ר' וס'י' או אז יכ'י' לבבם הערל . והארץ העוב ס'י' . ואדריהם בפיוס ירצו סלה . אך משאתו י'צו להיחם : כחסה ס'י' רפין בלש' בקריא' וס'י' בשחו בו בכד עת . אלהים לנו כחסה רעו . ה' ס'י'וין ישאג . כמופת הייתי לרבים . אל תהיה לי לכתחה . טוב לחסות בה' . מבטוח . והברו טוב לחסות בה' . ישלם ה' פעלך וחרו משכרתך שלמה . הגני ה' כי בך חסיה נפשי . וכך ארסה רכוני' רפין כמ'א ובצל כנפיר אחסה . מסורתא אחריתי : כחסה ג' ב' רגשי' וא' רפ'י וס'י' וה' כחסה לעמו . אלהים לנו כחסה . אלהים כחסה לנו סלה :

מצודת ציון

(ח) מן . ענין הזמנה כמו ימן (יונה ב') : (א) ידותון . שם כלי עגון : (ב) דומיה . ענין תקוה כמו דמינו אלהים חסדך (לשיל מ"ח) : (ד) תכותתו . מל' כוחות ושכר : כקור גדר . ענין כותל בית ומלך : (ה) משאתו . ענין כחמה : ככ . ענין דבר הנפסק כמו אשר לא יכחו מימיו (ישעיה נח) : (יא) נשעק . ענין גל : תכעלו . מלשון ככל : חיל . עושר : ינוב . מלשון תוכס והמחמה : אשמך

שני דור ודור : (ח) ישב . המלך לטולס לפני אלהים . חסד ואמת . שהוא שוקב כבס יהיו מומונים לנדרו : מן . הזמנה כמו (יונה ד') וימן כ' קקיון : (ט) כן אזמרה : כמו שחטיב לי כן אזמרה שמך לכויתו משלם נדרי יום יום : (א) על ידותון . שם כלי שיר ומדרש אגדה על הדמות ועל הדינין הנגזרים על ישראל מאויביהם : (ב) דומיה נפשי .

שננותיו במוֹדֵדוֹ וְדוֹר : ח יֵשֵׁב
עֹלָם לִפְנֵי אֱלֹהִים חֶסֶד וְאֱמֶת מִן
יִנְצְרֶהוּ : ׀ בְּן וְאֹמְרָה שְׁמֶךָ לְעַד
לְשִׁלְמֵי נְדָרֵי יוֹם יוֹם :

סב * לִמְנַצַּח עַל־יְדוּתוֹן מִזְמוֹר
לְדוֹד : ב אֵךְ אֶל־אֱלֹהִים דְּוִמִיָּה
נִפְשִׁי מִפְּנֵי יִשׁוּעָתִי יִאֲדֹהֵא צוּרִי
וְיִשׁוּעָתִי מִשְׁגָּבִי לֹא־אֶמְוֹט רַבָּה :

ד עַד־אֲנִי הִתְהוֹתֵנוּ עַד־אִישׁ
הַרְצִיחֵנוּ כְּלָכֶם בְּקִיר נִטְוֵי נְדָר
הַדְּחוּיָה : ה אֵךְ מִשְׁאֲתוֹ וְיַעֲזֵנוּ
לְהַדִּיחַ יִרְצֵנוּ כְּזָב בְּפִיו יִבְרַכּוּ
וְבִקְרָבֵם יִמְלִלְוּ סֵלָה : ו אֵךְ לֹא־אֱלֹהִים

דוֹמֵי נִפְשִׁי בְּיִמְנֵנוּ תִקְוִתִי יֵאֲדֹר
הוּא צוּרִי וְיִשׁוּעָתִי מִשְׁגָּבִי לֹא
אֶמְוֹט : ח עַל־אֱלֹהִים יִשְׁעֵי וְכַבֹּדֵי
צוּרֵעֵי מַחְסֵי בְּאֱלֹהִים : ׀ בְּמַתְּוִי
בּוֹ בְּכַל־עַתָּה וְעַם שִׁפְכֵנוּ לִפְנֵינוּ

קִבְּבֶכֶם אֱלֹהִים מִתְחַדֵּלֵנוּ סֵלָה :
י אֵךְ הִבֵּל בְּגִי־אֲדָם כְּזָב בְּגִי־
אִישׁ בְּמֵאֲזֵנִים לְעֹלֹת הַמָּוֶה מִהֵבֵל
יָחַד : יא אֶל־תִּבְמַתְּוֵנוּ בְּעִשְׂקֵךְ וּבְגִזְלֵךְ
אֶל־תִּהְבְּלוּ תִיֵל וּ בְּיִי־נִגְוֵב אֶל־

לְעַקְמִין : י בְּרַם לְמָא בְּנֵי נִשְׂא בְּדִיקָא בְּנֵי נִבְרָה פִּד
יִתְקַדּוּן מִזְדוּדוֹן הַגּוֹן נִרְמִידוֹן מִן לְמֵאֲהוּדוֹן בְּתַדָּא : יא לֹא תִהְבְּלוּן מִזְמוֹנָא אֲרוֹם יִשְׁבַח לֹא תִשׁוּדוֹן
לֹא תִהְבְּלוּן מִזְמוֹנָא אֲרוֹם יִשְׁבַח לֹא תִשׁוּדוֹן

ה' וס'י' נמסר בסופרא כוף ס'י' ג'ה' י'ס'י' ג' ר'ז' וס'י' י'כ'י' רבים עשהיהושע את כל הכלבים יס'י' על שנה תרגמה . יכ'י' על ימי מלך תוכוף : יום יום 'ו' ס'י' נמסר בסדרה יושב : דוסיה ד'א' חס' וס'י' הילח לא דמיה די . גאלכתי דוכיה . אך אל אלהים דופיה נפשי . לך דומיה תהלה . קומא חסד : רדצו ר' וס'י' או אז יכ'י' לבבם הערל . והארץ העוב ס'י' . ואדריהם בפיוס ירצו סלה . אך משאתו י'צו להיחם : כחסה ס'י' רפין בלש' בקריא' וס'י' בשחו בו בכד עת . אלהים לנו כחסה רעו . ה' ס'י'וין ישאג . כמופת הייתי לרבים . אל תהיה לי לכתחה . טוב לחסות בה' . מבטוח . והברו טוב לחסות בה' . ישלם ה' פעלך וחרו משכרתך שלמה . הגני ה' כי בך חסיה נפשי . וכך ארסה רכוני' רפין כמ'א ובצל כנפיר אחסה . מסורתא אחריתי : כחסה ג' ב' רגשי' וא' רפ'י וס'י' וה' כחסה לעמו . אלהים לנו כחסה . אלהים כחסה לנו סלה :

מצודת דוד

ולא אמור ביד האויב וטעתי יסיו כשני כל הדורות וחס שנעים שנה : מלך . על טמנו אמר וכן כי אין סמלך ויכל אחכס (ירמיה ל"ה) ודקיה אמר על עמנו : (ח) לפני אלהים . כנס"מ מבלי לכה לארץ סמ"ס לפלחם כס : חסד ואמת . חסדי כמקס ואמתה שנחמה יכיה מומן לשמרו מן האויב מבלי מלחמה : (ס) כן ר"ל כמו שני מוצר כאשר אכנח למלחמה כן אומר לעד כאשר לא תנוא עלי מלחמה כלל : לשלמי . בעת אשלם נדרי בכל יום אומר אז לשמך כי מוטב לי לדור נדרים ככל עי עד שלם באש עלי מלחמה מלדור בעת מלחמה שאכל מן האויב ולנח אורו : סב (ב) אך ונו' . לא שמתי ותחלתי באדם אך אל אלהים הקוה נפשי כי מטולס ישועתי ממנו : (ג) אך ה' אורי . ולא זולתי : משגבי . ועל שהוא משגבי לזכ לא אמעו נפסי אנה אורו : (ד) עד אנס . עד מתי תחשבו הוות על כל איש ואיש : חלצו . יסי רצון שתרצחו כולכם ונתחלס חסיו כוחל סנמוי לסול וכגדר סנדחס מעקמס כן חסיו נתחלס כפחד ואיכס וכסוף חממו עלי כפני שאול : כפיו . כ"ל מכס מנרך אורו כפיו מן חספס ולחץ אכל בקרב לבס מקללים אותי לטולס אף בעת שמנכרס אותי כסס : (ו) אך ונו' איניי חושש לכס אך נפשי הקוה לאלהים כי מטולס בא לי חקתי ממנו : (ח) על אלהים . ר"ל כלל על אלהים מוטל ישועתי ולסשאר אורו ככבודי כי הו' אכפסיחני על סלחוכס וסליו לקיים : אור שווי . הוא מאמץ כוח ולוס אחכס ט : (ס) עס . אחס בני עמי כמחו טו ככל עת : ספכו לסניו לככס . כחפסלי כי הוא מהסס לנו משולס : (י) אך ככל בני אדם . כמחחון על בני אדם הוא ככל וכז ודכר שאיט מחקיים : כמאזניס לעלות . הוא עיין מליצה לומר אס נחשבו לסעלות כמאזני משקל סמה יחד ר"ל כמחחון

ירבה מגזרת תנוכה והזכיר בעשק ובגזל כי רוב ממון בני אדם יעשוהו על אחת מחלבה הדרכים והשעשק על ידי סיתוי ואונאה והגזל בחזקה וטעם תכבדו וחיטו הכל על הכל : (יב) אחת כבר הזכירו השם פעם ואשים כי העו לשם הוא לכדו והוא לכדו יתן שו' לנצח או להעטיר כנגד צור עמי :

(יג) ולך . אחר כן יודה השם שעשה חסד עם בני אדם והזכירם והודיעם כי הוא ישלם לאיש כמעטו ויש אומרים כי אחת חט"ס כדרך כי עם קשה עורף הוא בחארוהו לך החסד : (א) מזמור לדוד כהיותו במדבר . טעם זה המזמור שהיה נכסף ללכת אל קרית יערים מקום הארון בעבור הסתרתו מפני שאלו : (ב) אלהים . אשחרך . כמו שחר טוב או מגזרת שחר כמו ולבקר כביכולו מגזרת : נקד : נמאה לך . והנה נפשי כנמא אל מים וכשני יבש כי אין למלת כמה חזר במקרא : בלרץ . כאלו הייתי בלרץ ליה שאין עם מים וארץ עיף כי נמלא ארץ לשון זכר נעטם ארץ ורבים כמובן : (ג) כן . הנה אחשז בלבי ואלרץ והטעם כאלו הייתי נקדש ואני רואה עוין שכוח הארון כמו ויתן לטני עמי : וכבודך . השכינה : (ד) כי טוב . הוא בעיני לראות חסדך שאתה שוכן בקרב ישראל מחיים על כן שפתי ינחמך : (ה) כן . ככה אברך בשמי ובברכת שמך אשא כפי וכמוהו רבים : (ו) כמו חלב . כמו את חלב הארץ ובה חסר ב"ת שנתתי אילים וטעם ושפתי רננות שארץ לך בכל שפה שאדעכה או פי שיקללתיכוכ סכה שחרין לך כל שפה ויה קשור עם כלה אחיו : (ז) אם . כאשר אזכרך תתענג אז נפשי : באשמורות . הם שלש כי אני חייל להודות לך כי אתה עורתני ובהיותו בכל כנסך ארץ כשוף המנגן : (ט) דקדק . אין להנה לנפשי רק אחריו גם אתה עורתני להדבק בך וזה טעם כי תמכה ימיך : (י) וכמה . והנה לך הזכיר שם המלשיני והמגלי סודו לשלול רק רמז במלת וכמה לשואה כמו תנוכה שואה : יבואו . כמה בתחתיות ארץ כמו שגאה ושפלה ממנה : (יא) יגידו . יגירו

לפא : יב אורייתא תדא ממלד אדקא ותרתין זכנין דגן שמועית מן פום משה ספרא רבא ארום עושנא קדם אדקא : ג ולך אלקא למעבד טובבי ל צדיקיא ארום את משלם לאנש היה עובדיו : א תושבחתא לדוד בעדן מהיו במדברא די בתחום שבט יהודה : ב אלקא תוקפי אנת אקום בצפרא קדמך צחית לך נפשי ריגה להבסרי בארעא צדיא ומשלהו מדלית מוי : ג יהינא באתר קודשא חמיתך ופי יתי למחמי עושגה וקרה : ד ארום טב הוא חסדך דתעבד לצדיקיא לעקמא דאתי מן חיי דיהבתא לרשיעיא בעלקמא הדין בגין בן ספורי ישבחוניה : ה יהינא אבר כנהדתי בעלקמא הדין בשום מימרה אפרום די בצלו לעקמא דאתי : ו היהך תרב ודין תסבע נפשי וספון דתושבחו ישובח פומי : ז אין אדברתיך על דדנשי במסרת ארגן במימרה : ח ארום הויתא סעיד ליי ובמלך שבגתה אבנע : א אדבקת נפשי בפר אורייתך בי מעדת ימינה : י והגון לקבורתא יתבעון נפשי יצונו בארעית ארעא : יא ידחלוניה כסול מחת סיפא מדהבית

תשיתו לב : יב אחרתודר אלהים שתים יזו שמעתי פי עז לאלהים : יג ולך ארתי חסד פראתה ו תשלם לאיש כמעטוהו :

סג א מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה : ב אלהים אלהי אתה אשתרך צמאה לך ו נפשי פמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלר מים : ג בן פקדש חזיתך לראות עיך וכבודך : ד פריטוב חסדך מחיים שפתי ישבחונה : ה הן אברכה בחיי בשמך אשא כפי : ו פמו חלב ודשן תשבוע נפשי ושפתי רננות יתלפפי : ז אים זכרתיה על יצועי באשמורות אהנה בה : ח פריהית עזרתה לי ובצל פנפיה ארגן : ט דבקה נפשי אתריה פי תמכה ימינה : י והמה לשואה יבקשו נפשי יבאו בתחתיות הארץ : יא יגידו ערי דירי תרב

מזמור לדוד ח' ר"ת וסימ' נמסר בריש סימן ג' : ועיף ב' וסימ' כי אמרו העם ועיף בארץ ציה . ויש עיף וסימ' ויבא עשו מן השרה והוא . הלעיטני נא מן הארץ . ויזנב בך כל הנחשלים . אין עיף ואין כושל . והקיץ ורקה נפשו . לא מים עיף תשקה : והמה י' ר"ת בקריא וסימ' נמס' בסוף תולדות אהרן : אהת דג . סהדיון לד' כמאויס . (נילס ט) : ולך ד' חסד . ר"ת ין קודס ש' ין עקיים מד סל"ח וזכר תרומס ויקרא (פלא ין סהדיון כו קדושין סא) : אשמך . וזכר שם : ק אברך . נרכות יו : דקקס נפשי . וזכר יואל עקיים מד ס"ד :

מצודת דוד

בנמחון של כל בני אדם אז נראה שהם קלים ופחוחים מדברי הכל וטוב מקרא הסיך וכאלו אמר המה יחד מהכל : (יא) בעשק . לטריות הון בעשק : אל הכבול . אל תבטחו בכבל להרעות הון בגזל כי לא תחסיס ספותר ססוא וכסל סדבר נמ"ש : חיל כי ינוב . אם תראו עושר כנא מגול טמה ומתרכב אל תשימו לב לנשוח נשטר כואת כי לא לעולם חסידים : (יב) אחת . אמירס אחת דבר אלסים ותמנס למדתי שתי דברים : כי ע . ה אהת למדתי אשר לאלסים הוא השו וידו בכל משלם : (יג) ולך ב' חסד . והסניח למדתי ממנה שם' עשה חסד עם בני אדם : כי אחת על כל הדברים שהאלם חטא אחס משלם לי מדה במדה ואם לא הים ידו בכל משלם סיה א"ל לפעמים מן סמננג בדבר סהדברים לשלם מדה במדה ומה בעמנו נשמע שדרכ לעשות חסד עם האדם כי זה שמענש מדה במדה טוא חסד גדול כי אז יבין האדם וישכיל לדעת שלא בא במקרה כ"ל מה' על דרך השגשג וימסר לטוב מחסאיו וכ"ל חוזר למעלה לומר ומכו נמחון האדם . כלל מונ להכות נב' הואיל וידו בכל משלם ועושה חסד : סג (א) במדבר יסודס . להסטר מפני שאלו : (ב) אלי אחס . משולם אחס אלי לכן אדרשך : נמאס . מתאוב אני לך נמאס אל בעיס : בלרץ צים . כמו ססולך בלרץ צים ועיף מקום שאין עם מים כי אז מלוד יחלוס לנס : (ג) כן נקודש . כמו הנמאס כן האהוב לחוה אוהך במקום הקודש ולראות עוין שכוח הארון עם סכבוד אשר ישוין עליו : (ד) כי טיב חסדך מחיים . ר"ל כי כל מונח חסדך מנחית חסידים הוא למטן ישנחונך שפתי בעדוי כי לולא זאת למט לי חיים ולוא לתאוב לסיח נמקום המקודש למטן אשנחך שם : (ה) כן אברך בחיי . ר"ל וכאשר אשנב נמקום המקודש אשנב כל וי אברך כל מי חיי ואשא כפי בצוקרה סמך להסלל אליך : (ו) כמו חלב ודשן . כמו שחשנב ספנס ממאכלי חלב ודשן כן חשנב נפשי אם יכלל פי את ב' ברנב לשונות של רננות : (ז) אם זכרתך . בלמה אשנב וזכרתך בסיחו על יוטי ובלשמויות כלילס ספנס מחשג אני בך : (ח) תמכה סייח . על כי היית לי לעזרה ובעבור חסיון אל כנסך ארגן לך : (ט) דקקס . על כי דקקס נפשי ללכת אחריו למה תמכה כי ימינך לכל אפוס : (י) וסמס . ושאלו ואנשי מקבשים להשמיד את נפשי ולהמיתם כלאו הייתי רכע וחוטא : יבואו . למה בתחתיות ארץ כשורא : (יא) יגידו . יגירו

מצודת ציון

(א) אשמך . ענין דריש כמו שחר טוב (משני יא) : כמה . ענין חשק ותאוב ואין לו דומה : צים . שמה : ועיף . ר"ל יבשה וכאלו תמאוב למים כאלס היעף : (ג) חיותך . רחיתך : שוך . על הארון יאמר וכמ"ש וארון שוך (לקמן קלב) על שבראס כולשמים טח כח המקום כמ"ש נש"א : (ו) חלב . מיטב כמו ואלו את חלב הארץ (בראשית מ"ט) : ודשן . ושמן : ענין אמירס כמו שש אחת (שם יא) : (ז) אם . ר"ל באמת כמו כי אם הם הכסף (שם מ"ז) : יוטי . מלי מעשות המטה : באשמורות . הם שלש חלקי כלילה ודרך האדם לנקות או משימו : (י) לשואה . ענין שממס : (יא) יגידו . ענין הולך ושפכה כמו וכמים סגרים (ש"ב יד) : מנת . מלשון מנה

מצודת ציון

התלם . ר"ל מדבר הזה נשמע שני הדברים כי אחס ב' דברה אשר השלם לאיש כמעטו וכמ"ס ואם חלבו עמי קרי וגו' וסלכתי סף אני עמכם נקרי (ויקרא כו) וכן על כל הדברים שהאלם חטא אחס משלם לי מדה במדה ואם לא הים ידו בכל משלם סיה א"ל לפעמים מן סמננג בדבר סהדברים לשלם מדה במדה ומה בעמנו נשמע שדרכ לעשות חסד עם האדם כי זה שמענש מדה במדה טוא חסד גדול כי אז יבין האדם וישכיל לדעת שלא בא במקרה כ"ל מה' על דרך השגשג וימסר לטוב מחסאיו וכ"ל חוזר למעלה לומר ומכו נמחון האדם . כלל מונ להכות נב' הואיל וידו בכל משלם ועושה חסד : סג (א) במדבר יסודס . להסטר מפני שאלו : (ב) אלי אחס . משולם אחס אלי לכן אדרשך : נמאס . מתאוב אני לך נמאס אל בעיס : בלרץ צים . כמו ססולך בלרץ צים ועיף מקום שאין עם מים כי אז מלוד יחלוס לנס : (ג) כן נקודש . כמו הנמאס כן האהוב לחוה אוהך במקום הקודש ולראות עוין שכוח הארון עם סכבוד אשר ישוין עליו : (ד) כי טיב חסדך מחיים . ר"ל כי כל מונח חסדך מנחית חסידים הוא למטן ישנחונך שפתי בעדוי כי לולא זאת למט לי חיים ולוא לתאוב לסיח נמקום המקודש למטן אשנחך שם : (ה) כן אברך בחיי . ר"ל וכאשר אשנב נמקום המקודש אשנב כל וי אברך כל מי חיי ואשא כפי בצוקרה סמך להסלל אליך : (ו) כמו חלב ודשן . כמו שחשנב ספנס ממאכלי חלב ודשן כן חשנב נפשי אם יכלל פי את ב' ברנב לשונות של רננות : (ז) אם זכרתך . בלמה אשנב וזכרתך בסיחו על יוטי ובלשמויות כלילס ספנס מחשג אני בך : (ח) תמכה סייח . על כי היית לי לעזרה ובעבור חסיון אל כנסך ארגן לך : (ט) דקקס . על כי דקקס נפשי ללכת אחריו למה תמכה כי ימינך לכל אפוס : (י) וסמס . ושאלו ואנשי מקבשים להשמיד את נפשי ולהמיתם כלאו הייתי רכע וחוטא : יבואו . למה בתחתיות ארץ כשורא : (יא) יגידו . יגירו

זה שלא פי' מי יגורכו . יגורכו לשון גרידה כמו סוגרים כמורד (מוכח א') פתח
נחל חסד נר (איוב כ"ח) : (מלאתי) : מנת שעלים . ישוכס חרב' שעלים
ילכו בו : (יב) והמלך ימחה . על עמנו היה אומר שרבי כבר היה נמחה :
יתחלל כל הנשבע בו . כשיראו שחושבינו יתחללו ויתפארו כל הדבקי' כך ונשבעים

וגירו המגורים כמו ויאמר ליוסף כל אחד מהם : (יב) והמלך יש אומרים כי
הוא שאל והנכון נשימי כי הוא דוד ועטם כל הנשבע בו בלחמה כמי שנשבע כל
לשון והעד פי דוברי שקר . יש אומרים כי טעם הנשבע בו בעבור שבועת
שאלו : (א) למנחה : (ב) שמע אלהים קולי נשימי . טעם קולי שתכור ח' י
(ג) תסתירני מסוד . הסוד הוא

כשער : כי יסכר . יס' יסכר . יסכרו כל משימת תהום רבה
(בראשית ח') : (ג) שמע אלהים
קולי נשימי . מוזמר זה דרשונו
בעלי אגדת תהלים על דניאל
שהתק' לגזוז אריות ויסה חסל
כל לשון המוזמר על האגדה זאת
דוד כרוח הקודש כל החלוצים לו
והתפלל עליו שדניאל מרעו
היה . כמו שאמר לחזקיהו
(ישעיה ל"ט) ומכרך אשר תוליד
יחזו ויהיו סריסים כדכיל מלך
בכל אלו דניאל הנביא חישל
ותורכי : מחדד אויב . אלו
כאחזקיהו שסתייעו עליו
שאמר (דניאל ו') אדון סריכא
ואחזקיהו כח נבון שלח
לאסרתי לדניאל : (ג) מרגשת
שעלי און . טעם מרגשים לנקט
לי עלילות מות כדכתוב ארנישו
על מלכא וגו' (סג) (ד) דרכו
תס . הוא לשונם הרע :
(ה) לירות נמסרים חס .
יודכו נהיכס : (ו) יספרו
לעמו מוקשים . ידברו אל המלך
בערמה לדניאל עתהים אשילוי
המלך לך הכין למה היו עשין
כך וסס הוא מחקומים לעמו
לדניאל מוקשים להלכד כסס
שאמר לדניאל אחישנו כל סריכי
מלכותא וגו' לקימא קייס מלכא
וגו' (סג) שלא יתפלל שום אדם
ספלטו לפני שום אלוה חוץ ממך
עד שלשים יום : (ז) יחפשו
שלות . מחקשים עלילות כמו
שאמר (סג) הוא בעין עילה
להכשלה לדניאל : טמו . כלכס
ולא גילו דעתם את חסס בעל לה
כחוספס על ידו וקרב מחשבות
שחק לכס : וקרב לז . איש
מחס כל אחד ואחד טמן מחשבות :
(ח) יורס אלהים . ירה אותם
לגזוז האריות כדכתוב (סג)
ואמר מלכא וסתיו לגבריאל
סליך די אכלו קרובי די דניאל
ולגזוז אריותא רמו וגו' :
(ט) ויכשילו עליתו לשונם .
ככשילן עדימו לכשילו עליתו
ככס לשונם : יתודדו . כראסס
להסע ראש ולשחוק עליהם כל
רלס כס : (יח) ימחה זדיק .

מנת שעלים יהיו יב ותמקדישמח
באלהים יתהלל כל הנשבע בו
פי יסכר פי דברי שקר :

סדר * למנצח מוזמר לדוד :

ב שמע אלהים קולי בשיתי מפחד
אויב הצד חיי : תסתירני מסוד

מרעים מרגשת פעלי און : ד אשר
שגנו כתרב לשונם דרכו חצם דבר

מר : ה לירות במסתרים תם פתאם
יהיו ולא ייראו : ו יחזקו למו ו

דבר רע יספרו למזון מוקשים
אמרו מי יראה למו : ו יחפשו

עזלת תמנו תפש מופש וקרב
איש ולב עמק : ה וירם אלהים

חןפתאסהיו מכותם : ט ויבשילהו
עלימו לשונם יתגודדו כדיראה

בם : ו ייראו כל אדם ויגידו פעל
אלהים ומעשהו השפילו : יא ישמח

צדיק ביהוה וחסה בו ויתהללו
כל ישרי לב :

סדר * למנצח מוזמר לדוד
שיר : ב לך דמיה תהלה ו אלהים

לבא : א לשבחא תושבחתא דדוד שירתא : ב קדמך מתחשבא היך שתיקתא

תעליא יהיו : יב ומקבא
יהי במימר אגרא ישבח כל
די מקיים במימריה ארום

יסרנק פומדון כל דמלי
שקרא : א לשבחא תושבחתא

לדוד : ב שבע אגרא קלי
בעין צלותי מדלוחתא דבער

דבבי תמזר חיי : ג תסתירני
מרהו דמבאשין מאתרגוש

עברי שקר : ד די שנינו היך
סימא לישגהו נגדו קשתהו

משחו גריהו סמא דקמול
ומריר : ה דגרא במומריא

דלא מום בתבא יגרון ליה
וקא יתקפון להו

פתגם ביש ישתעון למכמן
תקלן אמדין מן חמי להו :

ו יבדשון למשבח עידין
לשירא ופאין בלישא

דמתבלש בגוף בר נשא
והרהורי לבא עמיקא : ז הויגרי

עליהו אגרא נררא בתבא
ויתגון על מחתהו : ח ויתקדון

להו לישגהו יתקלון בד
דחמי בהו : י ויידחון כל בני

נשא ויחון עוברא דיי אלהים
ועבדיה יהוון מתבניין :

יא יהי צדיקא בני ויתרחץ
במימריה וישתבחון בד תריצי

ב קדמך מתחשבא היך שתיקתא

מצודת ציון

מס ומסן : (יב) יסכר . הוא כמו יסכר וכן ויסכרו מפיט (בראשית ח) : (ג) נשימי . עין
סוד התלחות : (ג) מסוד . עין פלס שנשכס מסוד : מרגשת . עין הקנון כמו למס רגשו
גויס (לעיל ב) : (ד) שמי . חדדו כמו חידק טעמים (לעיל מ"ט) : (ה) לירות . להשליך כמו ירס
גיס (שמות טו) : (ו) למו . (ז) עולות . עלילות : תמנו . כמו תמנו וכן חמדי' כי לא
קמנו (איכהג) והוא מל' סס וסלמס : (ט) יתעדדו . מל' מידס : (כ) דומיס . שתיקס : (ג) עיד .
אלך

מס ומסן : (יב) יסכר . הוא כמו יסכר וכן ויסכרו מפיט (בראשית ח) : (ג) נשימי . עין
סוד התלחות : (ג) מסוד . עין פלס שנשכס מסוד : מרגשת . עין הקנון כמו למס רגשו
גויס (לעיל ב) : (ד) שמי . חדדו כמו חידק טעמים (לעיל מ"ט) : (ה) לירות . להשליך כמו ירס
גיס (שמות טו) : (ו) למו . (ז) עולות . עלילות : תמנו . כמו תמנו וכן חמדי' כי לא
קמנו (איכהג) והוא מל' סס וסלמס : (ט) יתעדדו . מל' מידס : (כ) דומיס . שתיקס : (ג) עיד .
אלך

מצודת דוד

המגירי' יגידו וישפס דמה פי' חרב ויסז למנס לשועלים ולחיות השדס : (יב) וסמך .
על עמנו אמר שסא ישמח נחשתה ס' וגס כל הנשבע נס' יתהלל נישועתה כי
הנשבע נס' הוא מאמין בו ויהלל א"כ בהשועה ככלה לו ממנו כי ישבח עמנו
על השכיל לדעה סס' הוא כהלסים : כי יסכר . כאשר יסכר פי המדבר עלי שקר
כסני שאלו ברשותו שלל יזל לי ולאנשי וואו אשמה אני ואנשי הנשבעים נס' :
סדר (ג) שמע אלסים קולי . ארז'ל' שאלמו דוד בעבור לניאל על שסותק לגזוז
במה חסבר תלחות : סס שרי מלך לריוס : (ג) מסוד . מעגת כסס : מרגשת . מסקבון שקבולו יחד להתיקן בדבר : (ד) סני . חדדו לשונם כחרב להכאיס
לחיי נשימי המלך : דרכו . סכינו לשונם כחך סמוסס על הקשת בעת סדרכו : דבר מר . לקמת לחיי נגזר אריות : (ה) לירות . להשליך סחך נמסתר על סס
וסהאום ישלים ולא ייראו מס' : (ו) יחשו למו . סז מחקיס צנייסס את כדבר כרע וסעסס סיעוסס ויספרו זס לזס להסמין עוקס על דניאל וסמרו מי ירלס
מחשכתה ר"ל שאלמו און המלך מרגיש שכל ענחס סיה על דניאל : (ז) יחפשו . סז מחספסס למזא עלילה להמייח וכאשר חמו את החיפוש סכיו מחספסס ומלאו
סעסס סיס כ"ס מחסירה נקרוו בעומק סלכ לגל- ירגיש מי : (ח) וירס . וסוף כדבר סיה סס' ססליכס לגזוז האריות תמורת דניאל ומכוחם נא סהאום סחך
סממית : (ט) ויכשילו עליתו לשונם . סנישו מכשול על עמנס וכל סרוסס יעודד עליהס כראס דרך לעג : (י) וייראו . מזו וסללס כל אדם יסחד לנפשו מעשות
כוחה ויספרו זס לזס טועל אלהים ויסכילו מעשיכס איד ללכדו נשחת אשר סמנו : (יא) נס' . נחשועתה ס' : וחסס בו . ע"י זס יחסס בו בכל עת : ויחללו . וישנחו
פ"ע על שסכילו לדעה סס' סוא סללסים : סדר (ג) לך דומיס חסלס וגו' . ר"ל לחס ס' ססוקן צניין סדומיס נחשנת לך להסלס כי אין לסניגל את חסלנת ולכן אין
לסרבות

תולדות אהרן והמלך . שם לג :
כי יסכר . (כרכות
ט) : לך דומיס . פירונין יש מנלס
יח עקיס מל' פ"ע זוכר כלאסס
(סס יב) :

אחד המוררים כהכנות בית המקדש וכו' הכון נשמי ודומיה מגורת דמות או הוא כמו אך לאלהים דומיה נפשי כעטס דום לכו' והתחולל לו דמות עד כיעטו אליכם והטעם כי התכלה מתנתן לך נציון מן הכאים שמה להלל במקום הארון ושמה לך ישולס נדר : (ג) שומע . כי בית המקדש בית תפלה נקרא לכל העמים כאשר הזכיר שלמה בתפלתו על כן יבואו כל נשר עדיך עד מקומך ; (ד) דברי קשור וכתוב למעלה שכל נשר יבואו עדיך כי אתה שומע תפלה ששמעת תפילתי בהתודתי עינותי וכפרת כל פשעי וזה המזמור חדרו המשורר בשנת נצרות והתפללו אל השם ושמע תפלתם וטעם גברו מני דברי המשורר המתפלל כי אזי כודותי כי היותי רב ענות ואזי ומני פשעו על כן כלה צרת הנצרות : (ה) תכנה . נחמרון מלת אשר כמו לכל יבוא גבורתך וככה הוא אשרי אשר תכנה בו ותקרב שיכון הצריך וטעם נשבעה תנוגו היתה בעבודת השם בית המקדש וישרת כעובד אה' עמו כעובד קדוש היכלך והטעם כפי הכבוד שהוא הקדוש ויש אומרים כעובד ביתך אהה הקדוש כהיכלך : (ו) נוראות . הטעם כאשר יעבוד כגוי את השם ישכ נטח בלי פחד אויב ולא רעב והטעם כאשר אנו יראים אז תענונו להושיענו וטעם נצדק כאילו כתוב נצדק או נצדק ששנינו תשובה וכפרת פשעינו . אמר ר' משה מנחם כל קצוי ארץ כל אנה כמו וכל הארץ בלא מזרימה והנשים רחוקים והטעם כי תושע שם נקצות הארץ וזים ואין יכולת נאדם להושיעם ולפי דעתי בעבור היות קצות כל גוף אינם גופות כמו בורא קצות הארץ וטעם וים רחוקים בעבור היות כדור הארץ ימים ואמר רחוקים בעבור היותם רבים : (ז) חכין . כענין שזכור הארץ הזכיר הכרים בעבור שם כמו עמודים וטעם נאזר בעבור שנתאספה גבורת השם נבדדים בגבוהים שגורל על כן נקראו כררי אל ולפי דעתי שהזכיר שהוא מנחה הדבר שאינו נראה וגבורתו נראית בגופות הגדולות : (ח) משנית . כמו תשנח משקיע כדרך אהה מושל בגאות היום בעבור שהזכיר וים רחוקים וטעם והמון לאומי' הנמשלים למים כמו את מי הכר הכנזומי' והכש השם וישוע' מהנצרות והמכר : (ט) וייראו יושבי קצוות . כנגד בית המקדש : מאותותיך . והם גבורות המטר כמו עשה גדולות עד אין חקר וטעם מואלי בקר האותות היוצאות הגדולות נבקר ובערב בעבורם ירננו בני אדם והנה יהיה חכין תרנין יוצאה לשמים פעולים ורבי משה אמר כי תחלת היום והלילה שסוף זה תחלת זה הם שנת הרבנה : (י) פקדת . זה הפסוק לאות על שנת בצורת היתה נציון ותשע' האויב לכה על ציון להביאה במצור והשם פקד ארצו שהיא ארץ ישראל . וי"א תשוקתיה כמו ותשקיה ואין זה נכון ועד ונפש שוקקת רק הוא כמו וירם תולמיה ויבאש וכבר בלא וככה רבים וכן הוא פקדת הארץ וכבר שוקקתה ובעבור זה הזכיר פקדת : רבת . התי"ו כמו ושנת לנשאל והתואר חסר כעטס דברה רבה : תעשרנה . כי ראו להיות תחת הש"ן חירש אם המלך מהכמין הכבד ואם מחקל יהיה הטועל יוצא כדרך ישר שהוא ש"ן שימאל ככה על השלשה בנינים : פלג . המחומר מהמטר וי"א דגנס שד אל פקדת הארץ : כי כן תשיב . שד אל הארץ : (יא) תלמיכה . כמו תכלס ענבות ויש אומרים נחת גדודיה כורר גדודותיה כמו על כל ימים גדודות והם קווי' לחרוש דמם ככתוב לגדודות והטעם שירום ויש אומרים מגורת גדוד יגורו והטעם על הגשמים והטעם על הורמים : (יב) טערת . עד שתהיה זאת השנה נקרב שנים כמו המלכה בעלת המערת נפתך

בציון ויהי יושלם נדר : ג שמע תפלה עדיך כל בשר יבא וידברו עונת גברו מני פשעינו אתה תכפרם : ה אשריו תבחר ותקרב ישכן הצריה נשבעה פסוב ביתך קדש היכלך : י נוראות ו בצדק תענונו אלהי ישענו מבמח פלג קצוי ארץ וים רחקים : י מבין תרים כבתו נאזר בגבורה : י משפיתו שאון ימים שאון גליהם והמון לאמים : י וייראו יושבי קצות מאותותיך מוצאי בקר וערב תרנין : י פקדת הארץ ותשקקה רבת תעשרנה פלג אלהים מלא מים תכין דגנם בירכן תכניה : י תלמיכה רבה נתת גדודיה ברכיבים תמננה צמחה תבקר : י עפרת שנת מורתך ומעגליה ירעפון דשן :

הושבתה אדמא די שכנתיה : ג בציון ויהי יושלם נדר : ג מקרב צלותא דותך בק בני בסרא יתון : ד פתגמי עיון תקפו מני סודתנא אנה תכפרגון : ה מוכבי דתבתך ותקרב אשרי דרתך יתרון צדיקי נשבע פסוב ביתך קדשא דהיכך : ו דהיקן בצדקתא תקביל צלותון ידמא פודקנא סברא דכל סיפי ארעא ונגות ימא דרחיקין מן יבשתא : ז דאתקן מזוגיא ליעלי מוריא בכח גבורתיה : ח ממוך רגוש ימא ורגוש גליהון ורכפת אומיא : ט ודהיריו יתבי סיפין מאותותך מפקגי צפר וירמש תסדר בפומיהון שבתא : י אדפרתא ארעא ואשקיתיה סוני עללתא תערתנה מן קובתא דאדמא די בשמא מניא מפרא תתקן עבורהון ארום היכנא תשכלקנה : יי מרביגי צמתא רוי אשדיה גיסקא צמקתא תברך : יב אבגלתא שנת טוב ברכתך וכבשי אורחך יבסמון דידנא :

בסי' ריש סימ' ס"ב : יושלם ב' קמץ וא' פתח וסימ' לך דומיה תחלה . הן צדק בארץ . וירא מצות הוא יושלם . קדמא פתח : קדש ג' חסר וסימ' מלכים יראו וקשו . נדר פלגיו ישמרו עיר . אשרי תבחר ותקרב ישכן חז"ל . וכל קורש חס' במ"א וזעם על ברית קדוש : קצוי ארץ ג' וסימ' נמטר בישעיה סימן כ"ז : תלמיכה ב' וסימ' תלמיכה . וירא תלמיכה יבכיון . תמוגנה ג' חס' בליש' בקריא' וסימ' תולדות אהרן שומע תפלה . וזכר ויאל : אשרי . וזכר לך ומי שרם : מבין הכים . תענית כס תגינה יב : פקדת ארץ . תענית ח : תלמיכה . פס ו ס כמננות י' (ל"ט טו) :

בסי' ריש סימ' ס"ב : יושלם ב' קמץ וא' פתח וסימ' לך דומיה תחלה . הן צדק בארץ . וירא מצות הוא יושלם . קדמא פתח : קדש ג' חסר וסימ' מלכים יראו וקשו . נדר פלגיו ישמרו עיר . אשרי תבחר ותקרב ישכן חז"ל . וכל קורש חס' במ"א וזעם על ברית קדוש : קצוי ארץ ג' וסימ' נמטר בישעיה סימן כ"ז : תלמיכה ב' וסימ' תלמיכה . וירא תלמיכה יבכיון . תמוגנה ג' חס' בליש' בקריא' וסימ' תולדות אהרן שומע תפלה . וזכר ויאל : אשרי . וזכר לך ומי שרם : מבין הכים . תענית כס תגינה יב : פקדת ארץ . תענית ח : תלמיכה . פס ו ס כמננות י' (ל"ט טו) :

בציון ויהי יושלם נדר : ג שמע תפלה עדיך כל בשר יבא וידברו עונת גברו מני פשעינו אתה תכפרם : ה אשריו תבחר ותקרב ישכן הצריה נשבעה פסוב ביתך קדש היכלך : י נוראות ו בצדק תענונו אלהי ישענו מבמח פלג קצוי ארץ וים רחקים : י מבין תרים כבתו נאזר בגבורה : י משפיתו שאון ימים שאון גליהם והמון לאמים : י וייראו יושבי קצות מאותותיך מוצאי בקר וערב תרנין : י פקדת הארץ ותשקקה רבת תעשרנה פלג אלהים מלא מים תכין דגנם בירכן תכניה : י תלמיכה רבה נתת גדודיה ברכיבים תמננה צמחה תבקר : י עפרת שנת מורתך ומעגליה ירעפון דשן :

הושבתה אדמא די שכנתיה : ג בציון ויהי יושלם נדר : ג מקרב צלותא דותך בק בני בסרא יתון : ד פתגמי עיון תקפו מני סודתנא אנה תכפרגון : ה מוכבי דתבתך ותקרב אשרי דרתך יתרון צדיקי נשבע פסוב ביתך קדשא דהיכך : ו דהיקן בצדקתא תקביל צלותון ידמא פודקנא סברא דכל סיפי ארעא ונגות ימא דרחיקין מן יבשתא : ז דאתקן מזוגיא ליעלי מוריא בכח גבורתיה : ח ממוך רגוש ימא ורגוש גליהון ורכפת אומיא : ט ודהיריו יתבי סיפין מאותותך מפקגי צפר וירמש תסדר בפומיהון שבתא : י אדפרתא ארעא ואשקיתיה סוני עללתא תערתנה מן קובתא דאדמא די בשמא מניא מפרא תתקן עבורהון ארום היכנא תשכלקנה : יי מרביגי צמתא רוי אשדיה גיסקא צמקתא תברך : יב אבגלתא שנת טוב ברכתך וכבשי אורחך יבסמון דידנא :

מצודת דוד

מצודת ציון

לסרבות בחארים : וכן יושלם נדר . כי תושע להגוררים נעה זרם וישולם א"כ בכדר : (ג) שומע תפלה . על כי אהה שומע תפלה לוא יבוא אליך כל נשר להתפלל לפניך : (ד) נבחר מני . ר"ל עם כי אין נבוכים להכריע את השטות עכ"ל חספרס בסודך : (ה) אשרי תבחר . אשרי לנעם אשר תבחר ותקרב להיות שכן בתרנין והנס נשבעה פסוב וספספה ספלא מניתיך וסיכלך סקדות : מבמח . כלל אהה הבמחה של כל היום שנים נקצות ספך ועל סימין שרחוקים כי סלס יבמח נך : (ז) מבין . הוא מבין מטר רב לרוח הכרים ברב כמו כי הוא נאזר ומגור נבטורם : (ח) משנית . משקיע ומשפיל סמ"י סים ונלו וכו"ל משנית סמ"י לאומים ססומים : (ט) מאותותיך . פ"י לוחות ספרקים וסרעמים יסחדו ממך יושבי קצות בארץ : מואלי . המאורות היוצאים לסאר בניקר ובערב היליאה ס"ה תשור לב סרריית לרנין לך כאשר יראו שלא ישנו את תפקידם : (י) פקדת . בעת השנית בארץ להשקיותה אז תעשר לוחם נסרנס מטר : פלג אליס . סמ"י

אלך כמו תיגע עדיך (איו"ד) : (ח) משנית . משקיע ומשפיל כמו בשוא גליו אהה תשנחם (לקמן פ"ט) : שאון . סמ"י : (י) פקדת . ענין וכוונן והשנחם : ותשוקתיה . מל' השקס : פלג . אהה סמ"י : (יא) תלמיכה . ערבות כמו על תלמי שדי (הושע ו) : רוס . ענין שביעם : נבוכים . הוא המטר סדק כמו ונבוכים עליו עשב (דברים ל"ב) : תמוגנה . מלשון המגם והמסס : (יב) ומעגליך . מל' מעגל ודך והם הענינים שהם נלד השמים והמטר ומגם שמים יתהלך (איו"ב כב) ולוא יקראו הסענים מעגליו : ירעפון

(ו) נוראות נצדק . נצדקתך תענו נבדר הטררות והנפלות אשר תעשה עמנו : מבמח . כלל אהה הבמחה של כל היום שנים נקצות ספך ועל סימין שרחוקים כי סלס יבמח נך : (ז) מבין . הוא מבין מטר רב לרוח הכרים ברב כמו כי הוא נאזר ומגור נבטורם : (ח) משנית . משקיע ומשפיל סמ"י סים ונלו וכו"ל משנית סמ"י לאומים ססומים : (ט) מאותותיך . פ"י לוחות ספרקים וסרעמים יסחדו ממך יושבי קצות בארץ : מואלי . המאורות היוצאים לסאר בניקר ובערב היליאה ס"ה תשור לב סרריית לרנין לך כאשר יראו שלא ישנו את תפקידם : (י) פקדת . בעת השנית בארץ להשקיותה אז תעשר לוחם נסרנס מטר : פלג אליס . סמ"י

כאשר יתקדף העשן כן תהפס: מפני אלהים. מפני הארון בימי משה ובגוזה יאמר טובה כ' וגו' (כמדבר י'): (ד) וישעו בשמחה. וזכו המשוש וכן יאמרו שירו לאלהים וגו': (ה) סולו. לשון שנה וכן לא תסלה בכתם (איוב כ"ח) האסולאים צפו (איכה ד'): ביה שמו. נשם י"ה שהוא ל' יראה כדמקורגמין דקילא עני חמרת י"ה (לקמן ק"ח) וכן כי יד על כס י"ה (שמות י') בתרגום וכן כי ביה ה' (ישעיה כ"ו) ארי בן תמסקון במימרא דקילא ה' ותקף עלמא אומר המסורד שבו לפניו וגורו מפניו ועלו וזו דוגמת האמור במקום אחר וגילו ברעדה (לעיל כ'): (ו) אבי יתומים. וזו השנה שחשבו לעפיו כל הענין עד סוף כל המומר אבי יתומים שנעשה אב לישראל שהם יתומי' כמו שאמר (איכה ה') יתומים כיונו ואין אב: ודון אלמנות. שעה שפסטה של ירושלים שאמר בה היתה כאלמנה (עס א'): (ז) מושב יחידים ביתה. ישראל שהיו מפוזרים כנסס יחד איש איש מנחתו והשוכס נית שלם וכנסיה עלימה: מוציא אסירים כבודת. הוציא את ישראל מתצרים נחש שהיו כשר להולכי דרכים לא חמה ולא כנה: אך סוררים. מזרים: שכנו צחימה ונשאה ארצם ציה ונמחה. (מזלתי): (ח) בצעדך. כצעדקה בצעדך נצעד שלך: סלה. שם הראוינה זה דרך לעולם לכל צרכ גאולה: (ט) זה סיני. גם הוא רעש מפני ה' אלהי ישראל: (י) גשם נדבות תתקף. שד זאת עשית לנו אם הוצרכנו לגשמים הניסות והטלת עלינו תמיד גשמי נדבה וזכרה: מחלתך ונלאת חרקה כוננתה: כשהיתה מחלת ארץ נלאת ונמחה למטר חמה כוננת אותה. (מזלתי) מחלתך ונלאת הקרויה מחלתך והיא נלאת כל' פעמים שהיא כך: (יא) חיתך ישכו בה. עדתך ישכו בה כמו וילאסו פלשטים את מחניהם לחיה (ע"כ כ"ג) ד"ל חיתך. כנסת ישראל קרויה בכמתו וחיותו של הקכ"ה: תכון כעובדך. כשיצאו מתצרים

עשן תגדף בהמים דונג מפני--
 אש יאברדו רשעים מפני אלהים:
 ויצדיקים ישמתו יעלצו לפני
 אלהים וישישו בשמחה: ה שירון
 לאלהים זמרו שמו סלו לרכב
 בערבות ביה שמו ועלו לפניו:
 ואבי יתומים ודון אלמנות אלהים
 במעון קדשו: א אלהים מושיב
 יחידים ו ביתה מוציא אסירים
 בפושרות אד-סוררים שכנו
 צחימה: ח אלהים בצאתך לפני
 עמך בצעריך בישמון סלה: ט ארץ
 רעשה ו אף-שמים נמפו מפני
 אלהים זה סיני מפני אלהים אלתו
 ישראל: י גשם נדבות תניף אלהים
 נחלתך ונלאה אתה כוננתה:
 יא חיתך ישבו בה תכון כעובדך

היבמא די יתמאי שענא מן
 קדם אשא יהודון רשיעיא
 מן קדם אדהא: ד וצדיקיא
 יחרון וידוצון קדם יי ויחרון
 בחדוא: ה שפחו קדם אדהא
 שפחו שוב יקריה קסון ליתב
 עד כורסיה יקריה בערבות יה
 שמייה וביעו קדמוי: ו אבודון
 דיתמי ודיגהון דארמון אלהא
 במדור בית שבינת קדשייה:
 א אדהא די מונג וזנים יחדאין
 לבר ונא בחדא דאפיק בית
 ישראל דהון אסירין במצרים
 עד עובדיהון דאבקהתהון
 כשרין בפומבי ברם פרעה
 ומשרייתה דסרבו לשקחותהון
 שרון צחימה: ח אלהא בד
 נפקתא בעמודא דעננא
 ובעמודא דאשתא קדם עמך
 בד מותא במדברא דישמון
 דעמין בד יהבתא אורייתא
 דעמך: ט ארעא אתרנישת
 לחוד שמיא אמיפו מרא מן קדם יי דין סיני סליק תנגיה כתננא דאתונא מן
 קדם דאתנגי עליוי אלהא דישרא: יי בד שמעו בית ישראל ית קל גבורתך פרחו
 גפשיהון מן יד אחתתא עזיהון פגין דתחיותא ומשרין דרענא ארמיתא אלהא
 על אחסנתך ובגשתא דאשתדנית את אתרנישתא: יא חיתך אתרנישתא

בית ב' וסימ' כי ביתה' צור עולמים. סלו לרכב בערבות ביה שמו: בצעדך ב' וסימ' בשדה ארום.
 בישמון סלה: ארץ יג ר"ף בקריא' וסימ' ארץ מצרים לפניך במושב הארץ. ארץ רפאים תחשב. ארץ
 חמה ושערה. ארץ אשר לא במסכות תאכל. ארץ אשר ה' אלהיך דרש. ארץ ארץ ארץ שמעי. ארץ
 נחמה יבולה. ארץ רעשה אף שבים נמשו. ארץ פרי למלחה. ארץ נחנה ביד רשע. ארץ עיפתה כמו
 אפל. אל תכסי דמי. ארץ מסנה יצא לחם: בה ג' מפיך רפין ושימ' קו תתו ואבני בהו. וקול המון שלו
 תולדות אהרן וזניקים. מנלם לא וזכר תרומה: (כיס שמו. תגינס עו): אלהים מושיב. סכרדון ככ (כניס סו
 תשנים עס): מוציא אסירים. סוסס נ: אלהים נלאתך. שקיזס עטר מד: גשם נדבות. שנת
 פת גגינה יכ וזכר וישכ: חיתך. פירובין נד:

והנורא כארץ לא עבר בה איש וזה היה אחר כשעס מהר סיני ועוד כי אין כתוב בתורה שהארץ רעשה גם שמים כיום מתן תורה רק הר סיני חרד לנדו. וזה סי'
 הפסוקים כתוב בתורה ה' מסיני בא כי מסיני החל לבוא במחנה ישראל ולא נראתה גבורתו רק אחר שסכנו את הר שער ככתוב ופארן סמוך אלהים כי כן כתוב
 ואת החורי כהר' שער עד איל פארן וזה הוא נצעד משה ארום וככה אלוה מתיומן יבוא שהוא כמו תיומן אומר והטעם בצאתך לפני עמך לכת הארון תחלה
 כאשר נכשו מהר סיני וטעם ארץ רעשה כמו וירגזו ההרים שפתחו כל הגוים הלל תראה בשירת דוד אחר ותנגש ותרגש הארץ ומוסדי והטעם כמעט היה הוסך כל
 השלם ובעבור היות הארץ עומדת אחר רעשה הארץ כאשר רעשה סיני ביום מתן תורה מפני השם ורבי משה אחר כי זה בני טעמו נהה זה עד
 בעמוד הכבוד עליו וטעם אלהי ישראל כי בעבור ישראל ירד האלהים על הר סיני (י) גשם. הכה טעם אלהים נלאתך לפני עמך לספי' תחלת נהה זה עד
 ומלת חיתך תורה כמו נפתי משכני: מחלתך. היא ארץ ישראל והטעם כי השם ירוה אותה לעולם כדרך תמיד עיני ה' אלוהיך בה וטעם ונלאת אילו היתה נלאת
 אתה כוננתה אותה: (יא) חיתך. קולתך כמו חית פלשטים והנה יספר שנכנסו ישראל לארצם וטעם תכון לנכח השם שהיתה לישאל בעת עניים תכון
 להם

מצורת דוד

מצורת ציון

כל היושבים בקצות ספרך בראוהם שיהם משניה ומשיב נמול: ס"ח (ג) הכנודין
 עשן. כמו העשן הכנודין ממקומו ברוח קל בן חנודין הוויב בסנה קלס: (ה) שירו
 לאלהים. ר"ל היו בשוחים על התשועה ומעטה שירו עליהם: סולו. רוממו לם'
 הרובע על השמים כקקלאים ערבות: ביה שמו. ר"ל היו בשוחים בתשועה בעבור
 כי עתה יש עמו ואין השם שלם עד הזמן שהוא וחביא א"כ התשועה למען שמו
 ולזה מעטה עליו ושמחו לפניו: (ו) אבי יתומים וגו' במשון קדשו. ר"ל אף כי אלהים יושב במשון קדשו בשמים ממעל מ"מ משניה הוא נתחווים והוא לאב
 ולדיין לישראל שנקראו יתומים ואלמנות כמ"ש יתומים כיונו וכו' אמותינו כאלמנות (איכה ה): (ז) מושב יחידים. ר"ל נהיוהם במזרים יחידים מפוזרים בכל הארץ
 אחד ככה ואחד הנה סלל בעת נוא הנאולה כנס המקום אחכם בשעס אחת לרעמסם והשיב אחכם נבית אחד כלומר כנסיס אחת: מוציא. הנאכרים נמאסר הנלות
 ה' ה מוציא בנה כמקרא אשר ייקיב להיכי דרכים לא חמה ולא נהה כי כן בימי ניסן: אך סוררים. רק אנשי מזרים הסוררים הם לנדס נשאר שוכנים בארץ
 נמאון

לכס שמועז להס: (יב) אדני. אחר. דבק עם המכשרות וכטעם הכס יקום דברי כש' המכשור' בשיריה: צבא רב. מישראל כי תאותם וכל שאלתם שגביר ישראל זה הוא האומר מלכי צבאות יודון יודון מפניכם וטעם כי מלכי צבאות הגויים יברחו מפניכם ויודון פעמי': (יג) ונות בית. הקהלה ששאלת בירושלם שלא ינחה למחמת:

ממזרים הסיבות במדבר ארבעים שנה לפי שמדו כנעניים ונדשו את הארץ ונתן כן שעבדו במדבר שמדו ותקמו הכל: (יב) ה' יתן אומר המכשרות וגו'. אומר מאמר שד הוא ישאג בקול להשמיט צבאות גוים כרבים ומח האומר: (יג) מלכי צבאות גוים יודון יודון. יתדו וישלכו מתוך א"י וכנסת ישראל שיהא נוח בית תחלק את שללם כמו

מלאמר וכו' סורה ואחריה קדש וגומר (ישעי' כ"ג): (יד) אס תשכנו בין שמים וגו'. כל זה האומר יאמר לכס אס תשכנס בין תחומי' והתשגעתם בתמנוגים זאת יומתי כנשייתי כנסיס נחסי כספי ומחוי כספי והמרוץ כפרש שדי וגו' כשפירש הקב"ה לפניהם תורתו אשר המלכים נשגוים ומתלכמים כפ' כהרץ נלמית ומחך אז מחו כנסיס (כנסי יונק) ככססס ותחדתה של תורה ומצות: כנסי יונק. פלומ"א בלמו: ואכרותיה. כנסיס ששופטת כן: בירקק חרוץ. פתר דוגש כן לברס כהרוץ הוא זכך ולכך נחמו המשורר אלל ככספי וירקק כהרוץ הוא כוזב אשר יונק מארץ החוילה ומארץ כוזב זכך טוב מאד מאד לא הוא ירוק ולא הוא אדום ולכך קראו וירקק כמו (ויקרא י"ג) לכן אדומים שאינו לא לכן ולא אדום (ל"ד) נכסל וירקק אדומים: (כ"ו) כפרס. לשון יפרש את כשאלה (דברים כ"ג) בוררין את הדבר כשאלה חדשה: מלכי' אלו ת"ס כמו שאלמר (משלי ט') כי מלכים ימלוכו: (טו) ה' אלכיס כר נשן. והיכן פירשה כזר סיני שהוא פר אלכיס סמוך לנשן בעבר הירדן: ה' גבתיס. כר המיוחד שכהיים: גבתיס. לשון כרים על סם גודסס כמו (יחזקאל ט"ו) ותנני לך נב כל דבר גבוה קרוי גב: (יח) למה תרצון הרים גבתיס. כל זה מוכס על ה' יתן אומר שד יאמר להס למה תרצון כרים גבתיס למה תאר כן אסס כרים גבתיס כגבתיס להשחית את הכר אשר תחד אלכיס לשכחו לשרות פליו שכינה הוא כר הכניס אף הוא

בְּהִיאֲתִקְרָא מְשֻׁרֵית מְלָאכְיָא לְאוֹשְׁבָא דְעַנְיָא דְאֲדָמָא יב יי יתב פתגמי אורייתא לעמיה ברם משה ואהרן מבשרין מימר אלהא דחיות בפא דישראל: יג מלקותא עם חזיהון אמלקדו כן פלמריהון ותבימרא אמלקדו מן מדעהון ובגשתא דישראל מסקנא עדאיה מן שממא: יד אין אתון רשיעיא שקבין ביני קדקתא כנשתא דישראל דממא לזנתא מסקנא בענני יקרא כקנא גזת מצראי סימא דזיקי ומסקנא בלון אובריון קנין: טו בד פרסת אידא עד ימא בעזו שדי אכאיה מלון ואמסוריתה ענן גדיגים היך תקנא פנא יחה מסמא אבדת עלמא קדם יי אתבנת רבגין בית מקדשא ומור סיני למקדשית אורייתא מור מתנן מור תבור וברכר אתפסידו אתעבד דהון נבבא היך מור מתנן: יז אמר אלהא דמה אתון קפזין סורנא לית בעותי לכתן אורייתא על סורנא גזיתנין מבקרנא דמא מור סיני דמביה רגג מימרא דיי לאשראיה עמיי שקביתיה דחוד בשמי שממא יי יש' ידעקמא: יח ארתיכין דאקרא תרין רבבן דגור דדיק תרין אלפין דאנגליא מדברין דהון שכנתא דיי שרת עליהון על סורנא דסיני במדשה: יח סקנתא לרביע (משה נביא) שבתא שבתא (אלפתא פתגמי אורייתא) יהבתא דהון מתנן רבגי נשא וברם סרפנא די תיבין בתחובא שרת עליהון כח. אדני במ סיני בקדש: פי תרין קדמו דהינו וזה אדני במ חס יוצאין מכלל רין מפיך ויו הרין תולדות אהרן מלכי צבאות. שנת שם: ונות ביה. ברכות ט: אס תשכנו. סוטה יא: כנסי יונק. ברכות ט שנת מס וקל סמאדין קפ: כפרש שדי. ברכות טו: למה תרצון. מגלה כס: רכב אלכיס. פ"ג ג שקירש' מד: פלית למרוס. שנת ספ ור. נק: לקים תמנוס. (שנת טו) ז

לנח ישכון שם קדושתו קדושת עולם משנכחד לשכתו לא שרתה שכינה במקום אחר. ראיתי ניסודו של רבי משה דהרשן רצד הוא מתרש כל שרני. אבל מכהם פירש תרצון כמו תירקון אף אחרו לשון נוסל על השיטה הזאת: (יח) רכב אלכיס וגו'. עוד זה מוכס על ה' יתן אומר להזכיר מכת עמו אף ככנגלה רכב אלכיס רבתיס על אלכיס שאגים טונוים מלאכים קדים וכו' כיכ בנייהם כפויי בקודש אף שם: (יט) פלית. אהה נעד עמו משה בן עמרם למרוס. שנת

מצודת ציון

(יא) חיתך. עתך וכן ומה פלשתי (ש"ב כ"ג): (יב) המכשרות. מלשון כשורס: צבא רב. חיל רב: (יג) יודון. מלשון נדיס: ונות. מל' טוב ומדור: שלל. ענין ציט: (יד) שמים. הוא מקום עריכת ומשב הקדרות כמו שפית ססיר (יחזקאל כ"ד): נחסה. ממוסס: ואכרותיה. כנסיס כמו אכר כוזב (לעיל י"ב): בירקק. גזון ירוק: חרוץ. מין זכך כמו ומחרון סבואתס (משלי ג'): (טו) כפרש. מל' הכרסס ופסוד: השג. מל' שלג: נלמון. מל' נלמות ור"ל חסך: (טז) סר כן. הוא מקום דשן ושמן כמ"ס שמו וכו' פרות הכסן (עמוס ד'): גבתיס. מל' גב וגודסס וכטינין כהיס לקסין כמו הכמיטין אהך (ש"ב י"ג): (יח) תרצון. כמו תרקדון: (יח) אלפי. שרים ונדליס

מצודת דוד

למאין ויושב בעבור המכות שסכה נכס אלל אסס סייתס מלאים כל טוב: (א) נללחך. בעמוד ענין לפורות בדרך: כיטיטון פלה. במדבר שפוס משולס מקום שממון ופין שם דרך פלולה: (ב) ארץ. יושני פארץ: שמים. שרי פעלה: נמסו. זיטס מגדל סחרס: זה סיני. ר"ל זה פאלסיס סנגלס לישראל על סר סיני: (ג) נשם נדבות. כשכאלו לארץ פולה עליס נשמי נדבס ר"ל לא נגמול כפעפסס כ"ל נכלבס: נחלחך וכללס. כשסייתס נחלחך עייטס ונמלס למטר כלה אסס ס' כוננת וחסס במפר רב: (יא) חיתך. עתך ייטס נפארץ סיסי: בעשוכך. במדת עזבס עמנו לעעבר כן יקיים אומר כנניסיס המכשרות לנלל ישראל כפרול ופרב: סכנסיס סדרס משולס כנחי פארץ סיסי חלוק למתס שלל: (ד) אס תשכנו. מ"ע הכיו נליס כמו כנסי יונק סנרלס כמחוסס ככספ ונזכס משוכס סספס מסס לגוון סירוק ר"ל כוף פדבר לנלולס פליטס ורצ טוב: (ט) כפרש. לו כלשר יפרוש שדי לנרס סנבדי כוכניס מל"י: כס. כפארץ סיסי חלגנן כפלג אסס כעדס סיושנת כנולס: (טז) כר לסיס וגו'. סר סיני אשר ירד עליו אלכיס הוא לכס כר כנן ר"ל כמו ספר כנן פוא דשן ושמן ומקסס מרעס כן הוא לכס סר סיני כי וטח כהטרס סקבלתס שמש פיה כרועס אהכס ומנין עליכס: כר נננוסיס וגו'. כר כיה ס' שהוא מקמי סכריס הוא לכס סר כנן כי וטח סקמקדס עומדה לכס ורועס אהכס ככר כנן שפוא מקום מרעס: (יז) למס חרצון. אסס כנמסליס עול כמקום לסריס קסיני למס חרקדון כזכילו פלה הוא ססר אכר חמד ס' לשנת כו ואף ייטסן סם לנלח ולא ישר בידכס: (יח) רכב אלכיס. מוכס למעלס לומר גל כעבור זס כיו כפוחיס כי כוף כדבר יכיס נלולס פליטס כי רלס חיינחס לפני כמקס כי כלה מלאכי רכב כמס כרעס רכוח שריס וכו' טוק נס הף נעמ טולו כקדושתו לכר סיני ליתן סמורס כי גס כמלאכיס ירצו עמו ונכל סמ

שני את התורה. ולקחת מתנות מן העליונים ולתתם לנו אדם: ואף סוררים לשכן ים אלהים. אף עוד גרמת ששן קב"כ במשכן בחוד עם שבו סוררים ומחזים ומקיימים אותו: (כ) ברוך ה' וגו'. זה מן העיר האמור למעלה שירו לאלהים: ישמח לנו. יתן לנו ישועה רבה (מלא) שומם ככל אשר וכל שאת. (תנאףתי יום יום יעמם לנו כל הימים כן נובך בנו לכל זרה ישועה): (כ"א) האל לנו אל למושעת. אל מושע הוא לנו ולפניו ים כרבה תוצאות מיני מות תוצאות דרכים אל המות אך לא מלנו הוא נותנם אבל ימחן כסם ראש אויביו: (כב) קדקד שער. קדקדו של עשו שהוא איש שער הכתהלך פתח באשמו (ואינו חוזר מרעמו): (כג) אמר אלני חננן אשיב. כי כן הכטיה להשיב אותנו מחוד חבוי כסן ומחיי הים: (כד) למען תמחן רגלינו: כדס. כשומחן את ראש האויב תהא רגלינו נוקעת נחמם תמחן לשון בוקע בחוד כדס כמו (שופטים) מחמה ומלטה רקמו כמו נקעה ול' משה הוא וכו' עולי רגלים נוקעים עד ארכנותיהם כדס ד"ה תמחן שם כלי שחביון בו יין מן הכור מחן שמו נחמכת ע"ג. ולשון כלבך מדס כחויבים: מכו. תהיה פרוסו כדלמריקן מאי תשמע דבן לישא דמחוי הוא דכתיב (דניאל א') אשר מכה את מלככם וגומר: (כז) ראו כליכותך אלהים. כלומר לאלו ולא ל' להשיג' ששכרו כליכותך נקדושת נים קדמי שרים לשורר למיך שירת הים ואחריהם בלו הכינים אל המלכים: (כח) נסוך עלמות תופפות. בחוד מרים ונערותיה אשר לקחה החוף בידה ואמרו נשחמם: (כט) במקהלות נרכו אלהים מתקור ישראל. אף עובדים חמשי אמן אמרו שיר: (ל) שם ננימין: כשער נעשה רודה עליהם: רודס. כמו רודס נקח"ן משה וזכר להיות מלך לנו שירך תחלה לים וכן אמר לו שחולל לשאלו (ש"ל ט"ו) הלא הם קטן אתה כשירך ראש שני ישראל אתה תורגמ ונתן ששכא דכנימון עבר בימא כריש כל שאר שכתיו: שרי יודעה נחמס. מתקלאים בהסודרין כנס אכנים וכן שרי זכילון ונתתיו וכן אמר לו זכר אלהיך עז (ס"א). ד"ה רגמתם רקמתם לנו עז רגמתם. כד חכרו נחמס: (כט) עזיה אלהים וגומר. עכשו

לְשִׁבְּן יְהוָה אֱלֹהִים: כְּבָרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמֵס־לָנוּ הָאֵל יִשְׁעֵתְנוּ סֵלָה:
כֹּה הָאֵל לָנוּ אֵל לְמוֹשְׁעוֹת וְלִיהוּדָה:
אֲדֹנָי לַמּוֹת הַתּוֹצְאוֹת: כִּיבָאֵךְ אֱלֹהִים יִמְחֵן רֹאשׁ אוֹיְבֵי קִדְקֵד שְׁעַר מִתְהַלֵּךְ בְּאַשְׁמֵי: כִּג אָמַר אֲדֹנָי מִבְּשֵׁן אָשִׁיב אָשִׁיב מִמַּצְלוֹת יָם: כִּד לְמַעַן וְתִמְחֵן רַגְלֵךְ בְּדָם לְשׁוֹן כְּלָבְךָ מֵאֹיְבִים מִגֹּה: כִּה רָאוּ הַרְיֹבוֹתֶיךָ אֱלֹהִים הַלִּיכוֹת אֵלַי מִלְּפִי בַקֶּדֶשׁ: כִּו קִדְמֵו שָׁרִים אַחֲרֵי נַגְנִים בְּתוֹךְ עֲלְמוֹת הַזּוֹפְפוֹת: כִּז בְּמִקְהֵלוֹת בְּרָכּוּ אֱלֹהִים אֲדֹנָי מִמִּקְוֹר יִשְׂרָאֵל: כִּח שֵׁם בְּנִימֹן אֲצִעִיר רֹדִים שָׁרֵי יְהוּדָה רַנְמָתָם שָׁרֵי זְבֻרֹן שָׁרֵי נַפְתָּלִי: כִּט צוּה אֱלֹהֵיךְ עֲזֵךְ עֲזֵה אֱלֹהִים זֹו פַעֲלָתָ מִדֵּךְ קֵד עֲלִמָּא בְּקִדוּשָׁא: כִּו אֲקִדְמוּ וְאִמְרוּ שִׁירָתָא בְּתַר מוֹשֶׁה וְאַדְרֵן דַּמְנַגְנִין קְדַמֵּיהוֹן בְּמַצַּע גְּשִׁיָּא צִדִּיקָא דִּי עִם מָרְם מְחֻפְסִין: כִּז בִּיגִי כְּנִישָׁא בְּרִיבֵו אֲדָתָא רִזְמִמוּ וְי עֻבְרִיָּא בְּמַעֵי אִמְרוּן וְרַעָא דִּישְׂרָאֵל: כִּח תִּמְן בְּנִימֹן וְעִיר בְּשִׁבְשִׁיָּא וְדִמֹן שִׁירִיָּא וְחַת לִימָא מַטְרָא הִיבְנָא קִבְדַּ מְלִכּוּתָא מִן שִׁירִיָּא וּבְתַרִּיהוֹן נִתְתוּ בְּרַבְרֵי יְהוּדָה רַנְמֹו יְתַהוֹן שְׁבִשִׁיָּא אֲבִינֹן וְקִבְרִיּוּ בְּנִגְוֹתָא בְּתַרִּיהוֹן רַבְרֵי וְבִרְזֵן יְתַרִּיהוֹן רַבְרֵי נַפְתָּלִי הוֹן נַבְרַהוֹן: כִּט פִּקְד אֲדָתָא עֻשְׁנָה אֲתַעֲשֵׂן אֲלֵהָא שָׁרֵי

דאדני במ יומא ג"כ בכלל דין מסיק וי"ד ועין בשער המסוקין במסר' רבת': אמר ה' ג' ר"ה ובי"ב אם לא שירחיק לשוב: הגני פקד אל אמון. מבשן אשיב. בתרא כתיב אדני: הליכות ד' וסימ' הליכות עולא לו הליכות אלי מלכי בקדש. הליכות שבא קו. צופיה הליכות ביתה כן כתיב. הבקוק הליכות כתיב. אויב הליכת כתיב. ושאריותן הליכות כתיב: ג' פסוקים שרי שירי וסי' נכסר בסדר וישמע ויתרו. תולדות אהרן נדוך ס'. נככות מ בינא ין סנודין ק. למות תולדות. נככות ח: אלז ס'. גימין נו וזכר נוג: כליכות אלי. (נככות יג). קדמו שרי: נככות לו. נככותות נככותות מס נככותות ו סיס: לא (ספסס כ): שם בנימין. סוסס לו:

עכשו

מצודת דוד

מצודת ציון

הסם קרזים לשכינה: (יג) עליה למרום. ועכ"ז אחס ישראל עליה למרום ר"ל רשם ידך לסחנבר עליהם לקבל את החרב ושנית אותם מיד המלכים ולקחת אותם למחנה לסיח מטיים בני אדם ולא בין מלאכי מעלה: ואף סוררים. אף כי ברצו לנסר מחרי ה' עכ"ז נחנכס לנס ואיום על המשכן לסטון כס: (כ) ברוך ה'. ראו לנו לומר ברוך ה' אשר בכל יום שוטן לנו ור"ל נרכוחיו או שונאיו וקצר דברך המוכן מלאו: האל הוא סאל הסומע לנו עד שולס: (כא) אל למושעת. הוא לנו אל לכושע ואל לכושע הרעס עם כי בידו הרעס מיני תולדות הנסס מן כנף להביא סמיחא מ"מ לא יביאס עלינו: (כב) אך ונו'. אך בנימי סמיחא ססס ימחן ראש אויביו ולא ראשיו: קדקד שער. כן גקרא גונס פראש כי סס נחלק שער סרלש אילך ואילך ומסכב על ימחן לומר כסס ימחן קדקד של מי שכול מחשך ואוחו נלסמיו ולא סב מנס: (כג) אמר ה'. ככר הנסיה לו להשיב אוחו לא': (כד) למען תמחן. למען יסו רגלך נראים כאלו סס מחוים על כי תרוך דסס כרוני אויבך והלכך רגלך דמס: מנס. ככנת מוון כ"א מלסון כלבך יסו ניוון מדס אויבך כי ילוקס דמס נלסונו: (כז) ראו. ר"ל ראויס. ספס לנס כי כלשר ראו כליכותך אל תוך הים נעמוד סענן: נקדש. סעוון נשמי קודש: (כו) קדמו שריס. כלשר נמסכו אחריו וסלכו בחרכס מלריס נכשו על ספריס קדמיס לשורר כסס את ספריס ואחריסס נגנו סמנגניס ככלי עוון לנסס סקול: בחך עלמות. סס מריס ואחרתיס בניסין סיו חוספוט לנגן כסס לבודות סל הים: (כז) במקהלות. נקסל רב נרכו את ה' ממקור ישראל. סמנכריס סיו אלו סנאיים ממקור ישראל ר"ל מורע' ישראל כינה סורע נמי סמקור ודוגמתו וממי יודע סח: (כח) סס. סטור סירירס אל הים שירדו סס זכס בנימון עירי סנכטיס ללאת ממנו שאלו סמלך לסיות רודס ומסל גישראל כי סס ירדו תחלה אל הים ונעטור זס וטן' למוכס כן ארז"ל: רגמתס. סיו רוגמיס עליסס כלנניס כי סיו מתקלאיס כסס: שרי זכילון וגו'. וכן נס כסס רינמוס

קרויה כליון עינים כמו (דברים כ"ח) וכלות אלוהים כל היום . מכלת עינים (ויקרא כ"ו) ועיני רשעים תכלינה (איוב י"א) : (ה) אויבי שקר . שונאים אתי על שקר שאין אויבי רודף אחר שקר שלהם לתפוש טעותם : או אשיב . כשהם נאספים עלי אוני משחד אותם כמתון מה שלא גולתי מהם : (ז) אל יכשו כי קיד . אל תניחני בידם סן יבשו קויד נמה שמאודע בו ויאמרו הלא כך אירע למי שביה מקויה להקני"ה : (ט) לאחי . לעשו : (י) קנאת ביתך . ראו הכתב שכתב בנו בעד ביתך קיים ומתקנאו בו : (יא) והככה כזום נפש . בתעמיתו : ומתי לתרפות לו . מה שאני כוכה ומתעמיה למנין הם מתולוצצים עלי : (יג) ונגינות . בו לשתי שער (כ"ח"ד) : (יד) ואני תפלתו לך כ' ויהי עת תפלתו עת רצון : (טו) ואל תאטר . ואל תסגור עלי : בלתי . דרה ככריה וו את פיה ללעמי : תאטר . כמו אטר די ימינו (שופטים י"ד) סגור די ימינו שאינו משתמש כה : (יט) קרבה אל עיני . (קרב אל

מיזל : (ה) רבו . מזמיתי . כדרך מחשבתם וככה יורא בלק בן נפטר מלך מואב וילחם בישראל הכנענים רדפו אחריהם : (ו) אלוהים אחי . דין האמת אתה ידעת . אם הייתי אויל : ואשמתי . לאלה הכוררים בענגה או בדין כאשר יוכיר אויבי שקר ולמ"ד לאלותי כופף כלמ"ד כנאות . שהוא אלוהי השמים כי הכנאות שמה הם : אלוהי ישראל . שם כנאותו בלרן : (ח) כי עיל . בעבודך בעבוש שאני והטעם השתמתי עד שלא יוכירני אחי כאילו הייתי זר : (י) כי טעם קנאת ביתך שהיו לכוררי' מחרשים הכית שהיה שם הארון והקרוי כי זה המזמור נלמר כרוח הקדש על זמן הגלות ועד ויבנה ערי ייחודה : (יא) והככה . הפעול נפש כמו ולככותה : ותהי . כאשר הוכרתי כי כח השם כפועל שער או עתיד וככה הוא והככה ככיה יתה לתרפות לי : (יג) ישימו . יספר שילעגו לו בני אדם יושבי שער בעבור שוונותיו : (יד) ואני מתפלל אולי אמצא עת רצון : בלמת ישקר . בישקר בלמת ויש אומרים כמו כנעל פטור בעבור ואינו כון בעיני . ואת היא תפלתו כליולי מטעם זה הוא כיון : (טו) ומשמתי מים . כנגד מנולכ : (טז) אל . ואל תאטר עלי בלתי פיה . כי יש שם מים חיים ותאטר כמו תסתם ותסגר כמו איש אשר יד ימינו : (יז) עניי . כי טוב חסדך . הטעם מטעם או כמה הוא טוב לי : (יח) ואל בעבור הייתו כמקום נסתר במעמקי מים : (יט) קרבה . אמר רבי משה כי קרבה כמו וקרב אותם ומלת

לאלהי : ה רבו משערות ראשי שנאי הנם עצמו מצמיתי איבי שקר אשר לא גולתי או אשיב : ואלהים אתה ידעת לאולתי ואשמותי ממה לא נכחדו : ואל יבשו בי קויד אדני יהוה צבאות אליבולמו בי מבקשיה אלהי ישראל : ה פירעליה נשאתי הרפה פסתה כלמה פני : מ מוזר הייתי לאחי ונכרי לבני אמי : י פירקנאת ביתך אכלתני ותרפות חורפיה נמלו עלי : יא ואבכה בצום נפשי ותהי לתרפות לי : יב ואתנה לבושי שק ואחי להם למשל : יג ישיתו בי ישבי שער ונגינות שותי שקר : יד ואני תפלתיהו יהוה עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעה : טו הצילני מטיט ואל אמבעה אנצלה משנאי וממעמקי מים : טז אל תשטפני ושבלת מים ואר תבלעני מצולה ואר תאטר עלי באר פיה : יז ענני יהוה בייטוב חסדך ברב רחמיה פנה אלי : יח ואל תסתך פניה מעבדה פיר צרלי מהר ענני : יט קרבה אל

עניי קלו עיני מאדרכא לאחי : ה סניען מן סערן דרישי סנאי מן תקפו מקניטי בעלי דבבי קהדי שקרא דלא אנקית עד סהרותכון הבבן אשלם : י אדנא את ידעתא למפשותי וסורתנותי מן קדמך לא אתפסיו : ז לא יבתתון בי דסברין עקד לא יכספון בי דתבעין אולפן מנה אלהא דישראל : ח ארום אמטולתך סוכרית חסודא חפת כסופא אפי : ט נוכרי אתחשיבית לאחי יהוה בר עמין לבני אמי : י ארום סנגא דבית מקדשא נמרת יתי וחסודי רשיעא דמתסדין קד במשתפדון מעותהון לאיקרך נפלו עלי : יא וביבית בצומא דנפשי ותהי חסודתי לקנא לי : יב ויהיבית תחות כסותי סקא ותוית להון למתלא : יג ימלדון עלי יתבי תרעא בית קרנא וזמריהון דאולין למשתי מרות בבית קרקסון : יד ואנא צותי קדמך יי בענן רעות אלהא בסניעי סובך עני יתי בקשום פורקנד : טו פצי יתי מן סינא ודא אמכוע אתפצי מן סנאי דדמין דעומקי מוי : טז לא יגלי יתי עם תקיף ודא יסלעם למחפי עלי מצולתא חסין ודא תפתח עלי גהנם פומה : יז ואר תסתלק ושכנתך מעבדה ארום עיך די סרבה עני יתי : יט קרב דות נפשי

מצודת ציון

עני יושב כמו ושכן חרבים (יחזקאל יז) : מיזל . מלי חומלת ותקום : (ה) ענמו . חזקו והוא מלשון עלש שהוא קשה וחזק : מזמיתי . ענין כתיבה כמו לנקרים אלמית (לקמן ק"א) : (ו) לאולתי . מלי אויל ור"ל עבירות כי אין אדם עובר עבירה אח"כ נכנס בו רוח שטות : נכחד . נמנעו מלדעת אותם : (ז) ר"ל על ידי : (ט) מוזר . מלשון זר : (י) נפלו . תנו ושכנו כמו על פני כל אחיו נפל (כראשית כ"ח) : (יג) ישימו . ענין ספור דברים : (יד) בלמת . ענינו דבר מקוים : (טז) תאטר . ענין סתומה ומגירה ודומתו אשר יד ימינו (שופטים ד) ואטעם

תולדות אהרן כי קנאת ביתך . נחמס די : וואני סגלתי . מכוח ה וזכר מרומה (מכות א) : אל פספסתי . פוסה כו :

מצודת דוד

בבנורך אני נחשז לור לאחי וסם בני ישמעאל : (י) קנאת ביתך . על כי המס מחקאים בתפארת כהמ"ק לזה אוכלים אותי ועוד יוסיפו לתרמי בדברים : (יא) והככה . וכאשר אנכס בעת תהיה נפשי צום : ותהי . סכניה תהיה לי לחסיה כהמסר אש לא מאס ככס מדוע לא ישמע קול כביות : (יב) ואחנס . וכאשר אחן לבושי שק בעבור שהיכס סמה מכיאים ממני משל בדרך לע : (יג) יושבי שער . השופטים שיששים בעשירי סעיר אף המה ישיחו בי עס שאין מדרך החשובים לדבר דברים על מה בך : ונגינות . שותי הסכר ינגנו בדברי הקורות אחי בדרך לענן ובזיון : (יד) ואני תפלתי . אבל אני אתפלל לפניך ואיני פונס לעננם : עת רצון ונג' . ר"ל ברב חסדך יהיה עת רצון וענני בישיב אמת ומתקיים : (טו) מטעם . הוא משל על סרות : ואל אסנכה . להיות נשקע והאבד : ומשמתי מים . ר"ל וסרי הוא כאלו אבד ממעמקי מים : (טז) ואל תאטר . עס שכבר נסלתו לבאר סמים אל תסגר עלי פיה לבל אוכל לעלות ר"ל לא אשחקע כס : (יח) מסר עניי . על כי

אף אם אינם רדופים וסופסים וסנל נמים שופסים הוא מסוכן אף אם לא בא נמקום העמוק ומכ"ס הכא נמים שופסים וכמקום העמוק שהוא מסוכן ביותר וכן בלו עלי נרות כפולות ומזירות : (ד) בקראי . בענין רוב הקייאז על קישי הלחן : נחר . הטעם הרבה מתייבש רעיות הנרון : כלו עיני . העקיה לדבר מה ואינה נבל קרוי נלשון המקרא כליון עינים : (ה) משערות . יותר מחשבוני שערות ראש : שונאי חנם . כי לא הייתי את אחר מהם : עלמו . הסורתיס אחי נחזקו והמה לוינים לי על שקר וכתנס : אשר לא גולתי . סדנר אשר לא גולתי מעלם כע"כ אשיב אל כאשר יסלילו עלי : (ו) ארז ידעת לאולתי . כאומר הלא אינם מרובים כ"כ להיות מוסר ביותר : ואשמתי ונו' . כאל סדנר כמ"ע : (ז) אל יבושי . כי אם לא חננס לי יבושו א"כ כל המקיים לך כראיתם שלא סיעיל לי תולתי : אל ילמו . כפל סדנר כמ"ע : (ח) כי עליך . הרפסה שאני נושא היא בעבורך כ"כ להתגברתי עמסה למעיל כך הייתי אבוב לסס : כמזס . כאל סדנר כמ"ע : (ט) שור .

ומלת גאלה כמו גאלותה וככה יפרש רבי משה קרבה דרך ציווי פועל יוצא ויתפלל לשם קרבה גאלות נפשי כמו וקרנ אותם שהוא ציווי כמו בלע ה' פלג לשונם על כן וקרנ כולו פתוח וגאלה שם פתח כמו והבנה שללה על כן הוא גאלות: קד' מי' לי כהמס שחיה והנכח שהוא כמו זכרה לי וגאלה ציווי על דרך ולמה את בני ישראל או תהמר מלת אשר וכן הוא קרבה אל נפשי אשר גאלה והפעם מי שגאלה וטעם למחן אויבי שיעשו לי חמה: (כ) אתה ידעת. מה שיש בלבך לחרסתי כי נגדך כל צרתי: (כא) חרסתי חרסת' אשר יח' ציווי השפילו לבי: והנושה. האל"ף סימן כמדבר ותחסר אל"ף ויהאש וכן שורק תחת מילס כמו ישטוטו הם: לגוד. כמו למד לו: (כב) ויתנו בברותי בעבור ששם כאשר זכיר והבנה נטום נפשי והב' רעב וזמא בברותי מגורת בכריות: (כג) ויבי. כנגד ויתנו בברותי ראש: ולשלושים. תחת שלומים כלת' ותי ליסם הלכנה לאבן: (כד) תחשכנה. כאשר לא יראו ויממדו אז יסלו: (כה) שפך. קשור כאשר לפסו כאשר יבלו שפך עליכם לתעלה זמך שם כדחו וישגם חרון אפך כאשר לא ימלטו הם תחרב טירתם: (כו) אמר רבי משה ולהכחיש חללין יספרו זה לזה שאחמנו מוכים וחללי': (כז) תנכ. פן זה כעון שספרו ויהללו שם שנים: ואל יבואו. אמר רבי משה כי טעמו בדרך נדקה שתעשה עמהם ולמי דעתי שפי' הכחו' ככל אחריו ועם דיוקי' אל יכתבו: (כט) וימחו. כבר פירשתי בספרי כי ספר החיים הם השמים ועם כל הגזירות העתידות להיות' כמותות ביום הבראש: (ל) ואני. תשגני. כנגד עני: (לא) אהללה. וטעם בתורה שאודה כחסד שנמלני: (לב) ותיטב. משור. מ"ס משור ושרת אחר כאלו הוא כתוב משור מטר כדרך ככבש אלוף ככבש אלוף כי השור גדול מהפך ואיך יסמוך שור אל פה כמו קח את פה השור: מתקין מפרים. שז' אל הכר לכד שרצה קרנו ופרסתו הטעם שאינו קטן מאד: (לג) ראו. וי"ן ויחי לנכנס כס"ה רפה בלשון ישמעאל כמו ביום השלישי וישל אברכם את שימו וישב את עבדיו ותם דורשי אלהים ראו זה ויחי לנכנס: (לד) כי. אנונים. כנגד שאכיר ואני עני וכואב: אשיריו. כמחשבת אויביו שיאסרוהו ואם על בני בגלות יותר נכון: (לז) יללוהו. שוכני שמים והארץ ושברו ימים או

אלו: גאלה. גאלו אותה: (כא) והנושה. והאנש והאלה כמו (מיכש א') כי הנושה מכותיה וכמו (ש"ב י"ב) ויהאש הילד דכת שבע. ותי' הילך האל"ף זו משמשת שרש ומשמשת שימוש כמוכס דיבור אל המדבר כן דרך תיבה שתחלתה אל"ף כגון (מלאכי א') והאב את יעקב אלי אהבי כהי הוא כמו והאב. וכן (צפניה א') אסף אסף כמו אסף: לגוד. שיבואו לי אוסבים לגוד לי ולנחמני: (כב) בברותי כסודתי כמו תבא נח תמר אחיתי והכרה מידה (שמואל ב' ג') : ראש. מרה: (כג) ולשלושים. כשיקחו לשלום יסך שלום למוקש: (כד) כי. את האש כזה אשר אתה הכית רש. אתה קצפת מטט וכן עורו לרעה: ואל מחלוב חללק יספרו. דכריכס לבוא בעלם נשיחתם כהיותם כאזים: (לג) ותיטב. הוא שור לה: משור פר. הוא שור שהקריב אדם הראשין שברא בקומתו וזים שנקרא שור בו ביום הביאו ששור כן יחמו קרוב או כשב או עו כי יולד. בו ביום נדמה לפר שהוא בן שלש: מקרן מפרים. קרנותו קדמו לפרסתו שברו בקומתו ונקרנו ככרף וראשו ילא מן הכרף תחלה

נפשי גאלה למען איבי פדני : כ אתה ידעת חרפתי ובשתיי וכלמתי נגדה כל צוררי : כאחרתהו שברה לבי ואנושה ואבנה לגוד ואון למנחמיס ולא מצאתי בביתנהו בברותי ראש ולצמאי ישקני המין : כג יהי שלחנם לפנים לפת ולשלומים למוקש : כד תחשכנה עיניהם מראות ומתניהם תמיד המעד : כה עפד עליהם ועמד וחרון אפך ישגם : כו תהי מיררתם נשמה באהליהם אל יתי ישב : כז בראתה אשר הבית רדפו ואל מכאוב חללי יספרו : כחנהד עון על עונם ואל יבאו בצדקתה : כט ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל יכתבו : ל ואני עני וכואב ישועתך אלהים תישבני : לאהלה שם אלהים בשיר ואגדלנו בתורה : לב ותיטב ליהוה משור פר מקרן מפרים : לג ראו ענוים ישמחו דרשי אלהים ויחי לנכנס : לד פר שמע אל אביונים יהוה ואת אסיריו לא בזה : לה יהללוהו שמים וארץ

פרוק יתה מסול דלא י ומסיק אתרברבו עלי בעלי דכבי י' ר' פרוק יתי : ב את דעתא קלגי ובהתי וכסופי לקבדה קיימין כל מעיבי : כא קבא קתן ובה פתח תברת לבי ותא היא תקיפא ואמתנית למרי מספדיא וליתיהון וזמר תגחומין וקא אשכחית : כב ויהבו בסעודתי מרירת רישי חורמני ויצחתי אשקיאו יתי תקא : כג יהי פתוריהו דסדרו קדמי באבדי קדמיהון לקולא ונבכתהון לתקא : כד יתחשבן עיניהון מן למחבי וחרציהון תדירא תזעזע : כה שדי עניהון רויקה ותקוף רויקה ידבקנן : כו תהי משקנותהון צדיא במשגניהון קא יהי יתיב : כז ארם די אנת מחיתא רדפו ומן דכאוב על קמלה ישתעון : כח הב עוית על עונתהון וקא ידבון למעל בכגישת צדיקה : כט יתמחון מספר דכרן תיא ועם צדיקא קא יתכתבון : ל ואנא עניא וכאבא פורקנה אלהא תשובנני : לא אשבה שום אדהא בשירא וארגניה בתודתא : לב ותשפר צלותי קדם יי מן תור פמים ובחור דקריב אדם קדמי דקדימו קרגוי וקדימו קרגוי וקדימו קרגוי : לה ארם מקבל צלותהון דחשיבי יי ולאסירוי קא בטר : לה ישברוגיה מדאבי שמוא ויתבי ארעא ימא וקר דרחשין

וכמשמש : יכתבו ד' וס' וס' וס' וס' בארץ יכתבו. ועם צדיקים אל יכתבו. ובכתב בית ישראל אל יכתבו. ועל ספרך כולם יכתבו : ויוד ג' וס' ויוד ח' וס' ויוד ט' לא יראה השחת. ראו ענוים וישמרו. תולדות אהרן ויסנו בנכוס. חלון פו : יס' שלחם. מלה פו : ימחו מספר. ר"ש יו (ר"ה ט) : ותיטב ל' : שפת כח ר"ש כ"ז פ"ג ח' חלון ס (שפת ד ר"ש ח) :

מצודת ציון

(כא) והנושה. ענין חולי כלאו כמו ויהאש הילד (ש"ב י"ב) : (כב) בברותי. ענינו אכילה מושפת כמו כביא בכרית (ש"ב ג') : ראש. שם עשכ מר כמו ראש ולעה (זכרים כט) : (גג) לפת. לרשת (כד) סומד. ענין השמחה והתקופ. (כז) זמך. כעשר : (ט) סירחם. ארמונם כמו סירח כסף פר. ככל המלה בשמות נרדשים לתוספות ביאור וכן אדמת עמר (דניאל יג) : מפרים. פראות כרגל : (לכ) רומם. סלך בכריות קלרי סרגל קרי

מצודת דוד

ואין לו מלאוב : (כח) חנס עון. חשוב הסוך הוא להספר על השונות שחבר עשו : ואל ונו'. ר"ל אל תעשה עמכם נדקה : (כט) ימחו. איס כבד כחובים איס סמס בספר חיים בעבור זכות מס אזי ימחו ממנה ואם עדיין איס כחובים לא יכיו נכתבין עם הצדיקים לחיים : (ל) ואני עני. מה שאני עני ובעל מלאוב ואין לכל ידי להחזק פעממי מ"מ חשיפתך השגנני : (לג) ותיטב. הסלתי יוסב לס' ויחר מקרבן שור פר : מקרין מפרים. ר"ל בעל קרנים גדולים ופרסות רחנות שאם יפס למראה ובעל בשר : (לג) ראו. כאשר יראו הפעונים אשר כופע חלתי : דורשי. וכאשר יראו דורשי אלהים : ויחי. א יחיה לנכנס והוא ענין שמחה כי שדואג לבו מה : (לד) כי שומע. השמחה חסיה על כי ראו כי שומע ה' אל אביונים : ואת אסיריו. ר"ל עם כי נאסרו בדרך ס' על כי מרו בו מ"מ לא בזה את חפלתם : (לז) יללוהו. בעבור זה יללוהו נבא השמים וישגי סארץ : ימס. שוכני ימים :

כי הכרי כבר הונסה : (יט) למחן אויבי. לבל יאמרו ידם רמכ : (כ) נגדך. ר"ל רואה אתה כל המצורים לי : (כא) והנושה. בעבור שברו לב נחליתי : לגוד. לבא מי לנחם אותי ולגודל בראש כדרך המנחמים : ולמנחמים. ככל דכרן בעמ' : (כב) ויתנו ונו'. כמשיל עמנו למי שהוא רעב לנחם וזמא למים ומאכלין אותו עשכ מר ומסקין אותו חומץ שנחוסף מלאוב על מלאובו כי כן ישיב האויב שנית ידו לככות וליסר : (כג) יפי שלחנם. לזה יעשו אשר שולחנם שהוא לפניס יסיה למוקש ופח ר"ל מה שישגבו למוקש יסך לרעה : ולשלוטים. מה שיקוו לשלום יסך עיד למוקש וכפל דכרן בעמ' : (כד) ומתניהם. בעבור כי יתחך מאור עיניהם יעמדו בטליכתם (ואמר ומתניהם לפי כשרגלי האדם נחלקים ולתמטים מרגיש כלב בתמאית) : (כז) כי אתה ונו'. הוא הסוך כללו אמר כי מי אשר אתה הכית רדפו אותו גם המה לטופו מלאוביו : ואל מלאוב ונו'. יספרו זה לזה בעבור להביא מלאוב על חללי ס' ר"ל הקרובים לפיות חללי כי החלל לא ירנית

אבן עזרא

תהלים עא

רשי

ימי : (ט) אל . כטעם כאשר
 עורתי מעשרי מרני עת
 זקנתי : (י) כי . לי . בעבורי
 כמו סן יאמרו אויבי לי : וזמרי
 נפשי . שהייתי מהפך שם עורתי
 בוטחו יחדיו עם אויבי : (יא) לאמר .
 זה אומרים ואומרי' אלה לאלה :
 (יב) אלהים אל תרחק . אם
 רחק יום ושעתי יתקנו כי
 רחוק ממני : (יג) יבטחו שטני
 כפטי . הם שהיו אוהביו שטני
 נפשו : ומבקשי רעתי הם אויבי :
 (יד) ואני . הטעם אים רחק יום
 ושעתי אני תמיד איתל וא סוף
 להללך : (טו) פי . צדקתך .
 שעשית לאחרים עמי בימים
 הראשונים והתשועות שעשית :
 כי לא ידעתי . כדרך כי עם
 קשה עורף הוא אף על פי שלא
 אדע מספרים והולם ספורות
 חתה שורק על תשקל גבורות :
 (טז) אבוא . פי . צדקתך .
 ובעני' כי משפטי רבי' מהגבורי'
 להשתחרר על כן אויבי צדקתך
 לצדד : (יז) אלהים . כמה היה
 משפטי להללך כי אהב למדתני
 כמו רגילות כמו טרף למוד
 מדרכ וגם עורתי להלך כמנהגי :
 (יח) זרועך . חוקך זרועך : לדור .
 כחא : לכל יבא . לכל אשר יבוא
 הטעם שיוולד כמו דור כולך
 ודור נא : (יט) וצדקתך . גבוהה
 מצדקת כל צדיק כדרך ומרום
 על כל צדקה ויפת אמר שלא
 אוכל לטערה כי גבוהה עד
 מרום והגדולות שעשית לאות
 כי אין אלהים כמוך : (כ) אשר .
 למפר הגדולות שעשית ודומם
 הצרות כאילו היה פתוחות
 הארץ : (כא) תרבו . מבניו ככד
 על דרך ויפת זכ אל וזכ ואמר
 גדולתי כנגד אשר עשית גדולי'
 ועם תנחמני בעבור הצרות
 שעברו עלי : גס . אמתך . זה
 הוא אמתך שהוא חייב לבודות :
 (כב) הרנני' . הדגש לחסרון נול'
 שלישי כי כחלה משפטי הככל
 והטעם כאשר אומ' לך ככמור
 גס שסתי תרננה גס נפשי תרנן
 והזכיר מדית עם הכפשי כי הוא
 מושל בגוף : (כג) גס . עתה
 אומר ככמור רק תמיד לשוני
 חסגה צדקתך בלא כמור על
 כן מלת גס והזכיר כי בוש או
 חסרו ארנן כי אין לי פחד :
 לשלמה

שבהרדך : מ לא תפזוק יתי
 לעדן סיבו בד יפסוק חילי לא
 תשקנני : ארום אמרו
 בעלי דבבי עלי ביש ונמרי
 נפשי יתמריכו בתדא :
 יא לכימר אקרא שבקיה רדופו
 ואחדיו יתיה ארום לית דפשי :
 יב אקרא לא תרחיק מני אלהי
 לסעדי זריו : יג יבדתון ושתיצון
 סמני נפשי יתעטפון קננא
 וכיסופא תבעי בישותי :
 יד ונאנא תדירא אוריק ואוסיק
 עד כל תושבתתך : טו פומי
 ישתעי צדקתך כל יומא
 פורקנד ארום לא ידעית
 מנידון : טז אעוד בגבורתא
 דיי אלהים אדבר צדקותך
 ברחוקך : יז אקרא אטיפתני
 בגסיא מן סריותי ועד העדנא
 אשני פרישתך : יח וזחוד עד
 זקנתא וסיבותא אקרא
 לא תשבוק יתי עד דאתני
 תקוף אדרעה לדר דרי
 דכל די ייתי כח בגורתך :
 יט וצדקתך אקרא עד שפיי
 מרומא די עבדת רברבן
 אקראמן פותך : כ די אחמתני
 עקסניעין ובישין תתוב תחיי
 יתנא ומתהומא ארעיתא
 תתיב תסק יתנא : כא תסני
 רביותי ותחזור תנחמני :
 כב לחוד אנא אנדי קדמך
 בויני זמר ונבדא . אתני
 קושטך אלהי אשבת קדמך
 בבגרא קדישא ישראל :
 כג תבושן ספורתי ארום אשבת
 קדמך ונפשי די פרקתא :
 כד דחוד לישני כל יומא תרנן
 צדקתך ארום בהיותי ארום איתחסדו תבעי בישותי :

אלה שליכני לעת זקנה ככלות
 כחי אלה העובני : פרי אמרו אויבי
 לי ושמרי נפשינו עצנו יחדיו : אלאמר
 אלהים עזבו רדפו ותפשונו פרי
 אין מציל : יב אלהים אלהי תרחק
 ממני אלהי לעזרתי חישתה : יג יבשו
 יכלו שמני נפשי ועמו חרפה וכלמה
 מבקשי רעתי : יד ואני תמיד איתל
 והוספתני על כל תהלתך : טו פיו
 יספר צדקתך בלחיים תשועתך
 כי לא ידעתי ספורות : טז אבוא
 בגבורות אדני יהוה אזכיר צדקתך
 לבדה : יז אלהים למדתני מעשרי
 ועד הנה אנני נפלאותיך : יח וגם
 עד זקנה ושיבה אלהים אל
 העובני עד אנני זרועך לדור
 לכל יבוא בגורתך : יט וצדקתך
 אלהים עד מרום אשר עשית
 גדלות אלהים מי כמוך : כ אשר
 הראיתנו צרות רבות ורעות תשוב
 תחיינו ומתהומות הארץ תשוב
 תעלנו : כא תרבו גדלותי ותפב
 תנחמני : כב גם אני אודה בכל
 נבך אמתך אלהי אומרה לך
 ככמור קדוש ישראל : כג תרננה
 שפתי כי אומרה לך ונפשי אשר
 פדית : כד גם לשוני בלחיים תרננה
 צדקתך פריכשו כידפדו מבקשי
 רעתי :

וכי יחוקאל לכס למופת :
 (ט) לעט זקנה . אס זקנתי
 כמטאים כלומר שחלתי כרכי :
 (י) כי אמרו אויבי לי . אמרו
 אויבי עלי זנושו יחדו לאמר
 אלהים עזבו חין אנו נעשין
 עליו שכבר נכשל בעבריה :
 (יב) ואני תמיד איתל . ליצועתך
 וכשפועתי אוסיף על סכלתך :
 (טו) לא ידעתי ספורות . של
 גדקות והתשועות שעשית עמי :
 (טז) אבוא . לחרות ולכלל
 כנגד רתך : (יז) ועד הכה . עד
 היום כמה ששבר עלי : ועד
 זקנה ושיבה . לכשצאית לששם
 ושכתיס אל תעובני (סא"ל) :
 (יח) לכל יבוא גבורתך . לכל
 אשר יבוא אלני אגיד גבורתך :
 (יט) וצדקתך אלהים . אשר
 היא עד מרום . שמי מקרואות
 מחזכרים על אגוד זרועך לדור :
 (כ) תרננה שפתי . עם זמר
 קול הכמור כשאומרה לך ככמור :
 לשלמה

בכלות ג' ורגין ד' כ' וד' ב'
 זקנה דהחלות . כללות ונהם'
 כחיתך דמשלי . ככרים אוירוס
 ככרים לטבח . ככרים ערב וכל
 נשיא קד . ככבים והמשכילים
 יהיו כוהר הקיע . ככבים
 נליות ברב עצותך . ואיך מן
 א"ב ד' כ' וד' ב' וסימ' נמסר
 במס' רבנא בשרך ב' : והוספתי
 ד' ב' מלרע ד' חסר וס' והוספתי
 על יסוד . על כל תהלתך . וב'
 בלעיל וס' ונולתי והוספתי .
 הגדלותי והוספתי חכמה יסמ' חסר .
 דראיתנו תחיינו תעלנו תלתייהון
 קדינו ניני וניני וניני וניני ו'
 בסוף חיינו וקיינו ו' וס' נמסר
 במסרת רבת' במערכת אות ו'
 פדית ג' כמ' וס' אשר פדית
 בגודל אשר הוצאת . ונשי אשר
 פדית . בורך אקדי רוח פדית
 ל' כתיב כן :

תליות אהרן למר . סוסה כא :
 ואני תמיד . עיקרי
 מד פ' ט' : אה גבורות : (מסס
 שני) : פנינס . (מכות ג) :

מצודת ציון

(יג) שטני . מל' שטן וקסרוג : ישעו .
 יעטפו כמו שטפס אור כשלמה (לקמן
 ק"ד) : (יד) איתל . אקוס : (כ) משכמות .
 שני) : פנינס . (מכות ג) :
 לקמן

מצודת דוד

ביום מעשרי לסכיר נפלמוחך ומלא ועד הכס אספרס : (יא) עד אג ד . ר"ל צדי
 שאוכל להניד ולהראות בעלמי כח זרועך לכדור הכוא למען יודע גבורתך לכל
 הדורות הבאים כי הצבות יספרו לבניכם : (יב) וצדקתך . אף אגיד לומר הצדקס
 אשר עשית עמדי גברס למעלה עד מרום ולא בגמול עשית מס שעשית : אלהים .
 ר"ל כי אלהים אחס בעל היכולת דמי כמור למחוח צדיך : (כ) אשר כרתיני .
 הצרות כנאות עלי כסס אחס כרתיני אוחס ומידך בלא ואין ביד מי למנעם וגם
 אחס תשוב תחייני ואין ביד מי למחוח : (כא) תרבו . לא הולס כנגד כ"ל עוד
 חרנס גדולתי וזלתי חסוכי לי נחמב על הצרות אשר פנרו עלי : (כב) גם אני .
 כמו שחרנס גדולתי כן ארנס גם אני לבודות ככל על אמתך ולומר ככמור :
 (כג) תרננה שפתי . כחחך סדנור כי כסס אומר לך : ונפשי . גם נפשי אשר
 פדית חרנן גם היא כפי רוחניתי : (כד) צדקתך . לומר מה שעשית כוא צדקס
 ולא בגמול : כי יבוא . ברואחם כי עוד סרביה גדולתי טספ על כלל סרעס
 ונענור

מושב על ימלא סי לימר כל היום ימלא סי למפר חפארך : (ט) לעט זקנה . לנל
 יאמרו כל מה שנחזקתי לשעבר כים ככה ידי ולא ס' ספל כל זמח וזלס לא נשאר
 כחוקי בעת חוכנה כי הש כחי : (יא) לאמר . כה יאמרו אלהים עזבו ר"ל נעז
 הוא אל המקרה וזלס רדווכו כי אין לו מליל לא ככה יד' ו' ולא ככה ידו כי מעסה
 הש כוחו : (יב) אלהים . לזס אחס אלהים אל תרחק ממני אס כחי כלס סלל ידך
 לא הקצר : (יג) יבשו . לו יבשו ברואחם כי ס' עמדי : יכלו . לא זסיפו להספין
 עוד ברואחם כי לא יעוילו : ישעו . יסיו מסוכנים ככלימס ככלבוס הזס המספס
 גוף האדם מסכני : (יד) ואני תמיד איתל . על כי ידעתי אשר תמלא תוחלתי :
 על כל חכלתך . אשר כללתיך מאו אוסיף עוד : (טו) כי לא ידעתי ספורות . לא
 ידעתי עמסר ידוע לתשועה לומר אגמור לספר כולס ואחלל כי אין לסס מספר
 ולכן אספר כל היום : (טז) אבוא . ככל מקוס צוטי כנס אבוא בעבור גבורות ס'
 וזלס אזכיר לנד צדקתך פוטיל ואין לי עוד כ"ל מסך : (יז) למדתי . נחתי לי

(א) לשלמה. על שלמה בנו החסלל חסלה זו שמה ברה"ק שהוא עתיד לשלול חלק הקב"ה לב להבין לשמוע משפט: משפטך. חכמת דיק שזוית בתורה: וזדקתך. לנצח את הדין. מלך וכן מלך שניהם בשלמה אמורים. דבר אחד משפטך למלך חן היסטורין יס כלום כי והזקקה עשה לבני שהיה שלום בימיו: (ג) ישאו הרים. בימיו: שלום לעם. ומהו השלום שההרים נושאים כשנן ששין פירוח חן עין כנריות צרה וקורה איש לרעה: אל תחת גפן ואל תחת חלחלה: וגנשת כזדקה. וגנשת ישאו להם שלום ע"י הזדקה שיעשו: (ב) ייראוך עם שמש. ממני ילמדו ישראל ליראה אותך כל ימי השמש וכירה לדור דורים: ולפני ירח. בעוד הירח קיים והם לפניו והרכה יש כלשון חשבה כפני הכית ואלא כפני כנית: (ו) ירד כמטר על גו. ירד דברו כתיב עמך וכלם כמטר הירד על ירק בגוזה שהוא דרך לגשמים לאחר שגזזהו כשנן שחלח' (שמוס'ו) והכל לקט אחר גוי המלך: ורויף ארץ. לשון עופים הוא כשנן ארמי נחמכת יומא הוה מטו ורויפי דמיא: (ו) יסרה בימיו זדוק ישראל: ורוב שלום. יסרה בימיו ויהי שלום זה ארוך עד לא שלום. וכל חסלה זו נחמקתה חן מדבר אהו לפי ששלמה טעו לסיק לא נחמכה מלכותו שהמלכות נחמכה לדור על קנאי אם ישמרו כניק את דרכי (מ"א דרכם) וישראל פרחו בימיו שנאמר (מ"א ד') יהודה וישראל רבים כחול וגו' ורוב שלום הוה שנאמר וישב יהודה וישראל לנטח איש חתת פתו כל ימי שלמה: (ח) וירד מים עד ים. כל א"י מים סוף ועד ים פלשתיים: ומכר עד חפסי ארץ. כי הוא רודה בכל עבר הכהר וגומר (ס): (ט) ציים. כחוק של שדים כדמתרגם ואים מיד כת ס (במדבר כ"ד) וסען יסתחון מרומאי: (י) מלך תרשיש ואיים מנחה ישבו. כי אפי תרשיש למלך נים עם אפי חירם חתת שלש שנים תכא אפי תרשיש וגו' (מ"א י'): ומלכי שנה. מלכת שנה: אשכנז. דורון: (יא) כל והמה מביאין איש מנחתו (שס ד')

(א) לשלמה. על שלמה בנו החסלל חסלה זו שמה ברה"ק שהוא עתיד לשלול חלק הקב"ה לב להבין לשמוע משפט: משפטך. חכמת דיק שזוית בתורה: וזדקתך. לנצח את הדין. מלך וכן מלך שניהם בשלמה אמורים. דבר אחד משפטך למלך חן היסטורין יס כלום כי והזקקה עשה לבני שהיה שלום בימיו: (ג) ישאו הרים. בימיו: שלום לעם. ומהו השלום שההרים נושאים כשנן ששין פירוח חן עין כנריות צרה וקורה איש לרעה: אל תחת גפן ואל תחת חלחלה: וגנשת כזדקה. וגנשת ישאו להם שלום ע"י הזדקה שיעשו: (ב) ייראוך עם שמש. ממני ילמדו ישראל ליראה אותך כל ימי השמש וכירה לדור דורים: ולפני ירח. בעוד הירח קיים והם לפניו והרכה יש כלשון חשבה כפני הכית ואלא כפני כנית: (ו) ירד כמטר על גו. ירד דברו כתיב עמך וכלם כמטר הירד על ירק בגוזה שהוא דרך לגשמים לאחר שגזזהו כשנן שחלח' (שמוס'ו) והכל לקט אחר גוי המלך: ורויף ארץ. לשון עופים הוא כשנן ארמי נחמכת יומא הוה מטו ורויפי דמיא: (ו) יסרה בימיו זדוק ישראל: ורוב שלום. יסרה בימיו ויהי שלום זה ארוך עד לא שלום. וכל חסלה זו נחמקתה חן מדבר אהו לפי ששלמה טעו לסיק לא נחמכה מלכותו שהמלכות נחמכה לדור על קנאי אם ישמרו כניק את דרכי (מ"א דרכם) וישראל פרחו בימיו שנאמר (מ"א ד') יהודה וישראל רבים כחול וגו' ורוב שלום הוה שנאמר וישב יהודה וישראל לנטח איש חתת פתו כל ימי שלמה: (ח) וירד מים עד ים. כל א"י מים סוף ועד ים פלשתיים: ומכר עד חפסי ארץ. כי הוא רודה בכל עבר הכהר וגומר (ס): (ט) ציים. כחוק של שדים כדמתרגם ואים מיד כת ס (במדבר כ"ד) וסען יסתחון מרומאי: (י) מלך תרשיש ואיים מנחה ישבו. כי אפי תרשיש למלך נים עם אפי חירם חתת שלש שנים תכא אפי תרשיש וגו' (מ"א י'): ומלכי שנה. מלכת שנה: אשכנז. דורון: (יא) כל והמה מביאין איש מנחתו (שס ד')

עב * לשלמה ואלהים משפטך

למלך ה' וזדקתך לבן מלך: ב ידן עמך בצדק וענייך במשפט: ג ישאו הרים ושלום לעם וגבעות בצדקה: ד ישפטו עניי עם וישע לבני אביון וירבא עושק: ה ייראוך עם שמש ויפני ירח דור דורים: ו ירד כמטר על גו פרביבים ורויף ארץ: ז יפרח בימיו צדיק ורב שלום עד בלי ירח: ח וירד מים עד ים ומנחד עד אפסי ארץ: ט לפניו יכרעו ציים ואיביו עפר ילחבו: י מלכי תרשיש ואיים מנחה ישבו מלכי שבא וסבא אשכנז וקרובו יי וישתחוו לו כל מלכים בלגוים ועבדוהו: יב כיר יציל אביון משוע ועני ואין עור לו: יג יחס ערדל ואביון ונפשות אביונים וישע: יד מתוך ומחמם

א על ידו ושלמה אתאמר בגבוהא אלהי חילכות דינך למלכא משיחא הב וזדקתך לבריה דדוד מלכא: ידן עמך בצדקא ועניך בהלכת דינא: ג ייראוך עניי וישע לבני אביון וירבא עושק: ה ייראוך עם שמש ויפני ירח דור דורים: ו ירד כמטר על גו פרביבים ורויף ארץ: ז יפרח בימיו צדיק ורב שלום עד בלי ירח: ח וירד מים עד ים ומנחד עד אפסי ארץ: ט לפניו יכרעו ציים ואיביו עפר ילחבו: י מלכי תרשיש ואיים מנחה ישבו מלכי שבא וסבא אשכנז וקרובו יי וישתחוו לו כל מלכים בלגוים ועבדוהו: יב כיר יציל אביון משוע ועני ואין עור לו: יג יחס ערדל ואביון ונפשות אביונים וישע: יד מתוך ומחמם

דורון יקרבון: יא ויסגדון ליה כל מלכיא כל עממיא וישתעבדון ליה: יב ארום יפצי חשיבא דבעי ממו ועניא ולית סעיד ליה: יג יחס על מסבנא וחשוכא ונפשות חשיבא יפרוק: יד מאונסא ומחמסין יפרוק נפשיהון

דורון יקרבון: יא ויסגדון ליה כל מלכיא כל עממיא וישתעבדון ליה: יב ארום יפצי חשיבא דבעי ממו ועניא ולית סעיד ליה: יג יחס על מסבנא וחשוכא ונפשות חשיבא יפרוק: יד מאונסא ומחמסין יפרוק נפשיהון

וענייך ג' בלש' וס' מ' כי לא יחול אביון. ידן עמך בצדק וענייך. דה ענייך אל תשכח. ייראוך ד' ג' מ' ל' וא' חסר וס' נמס' בישעיה ס' ב' ה'. יפ' ד' ב' פתרון וב' קבצין וס' כשהו יסרה והשכחי. יפ' ח' בשושנה ויך שרשיו. יס' ח' כמיו צדק. צדק כחמר יס' ח'. וירד ב' וס' וירד כעקב והאביון שרד. וירד מים ועד ים. תולדות אהרן יששו. עקרים מכ ססו: אלו סלטי. יומא לע קדושין ג: ממעי אמי. יומא סה סוסה מה נדה לא: ימלא ס'. ככות נא (ככות י):

וענייך ג' בלש' וס' מ' כי לא יחול אביון. ידן עמך בצדק וענייך. דה ענייך אל תשכח. ייראוך ד' ג' מ' ל' וא' חסר וס' נמס' בישעיה ס' ב' ה'. יפ' ד' ב' פתרון וב' קבצין וס' כשהו יסרה והשכחי. יפ' ח' בשושנה ויך שרשיו. יס' ח' כמיו צדק. צדק כחמר יס' ח'. וירד ב' וס' וירד כעקב והאביון שרד. וירד מים ועד ים. תולדות אהרן יששו. עקרים מכ ססו: אלו סלטי. יומא לע קדושין ג: ממעי אמי. יומא סה סוסה מה נדה לא: ימלא ס'. ככות נא (ככות י):

כל גיים ועבדוהו. וכל הארץ מביאים מנחה לשלמה ומחך ומחמם. מלכות ומגול. מלחתי מתוך

כל גיים ועבדוהו. וכל הארץ מביאים מנחה לשלמה ומחך ומחמם. מלכות ומגול. מלחתי מתוך

(ד) תוך הוא העושק בסתר. וחמם בגלוי מגורת נחמסו עקביך ואע"פ שהם אביונים: וויקר דמם כדרך דמום לו והטעם יקרים הם בעיניו לא ירצה שיהרגו על

מצורת דוד

מצירת ציון

ונעבור וזה אספר זדקתך כל היום: עב (א) לשלמה. ר"ל החסלה זו החסלה וז החסלה על שלמה בנו: אלהים משפטך גו'. דוד לפי ברה"ק שמה בנו לשלול חס' לב מבין ומשאו משפט לום החסלה עליו ואמר אלהים חן לו לב לפשות משפט הבורה: וזדקתך. חן לו מתן זה זדקתך: לבן מלך. לשלמה שהוא בן מלך: (ב) וענייך במשפט. ולא יסדר פני העשירי דין עמו: (ג) ישאו הרים. ר"ל ימיהו רב תנוואת המביא שלום כי בנתה כשונת אף עין אדם צרה כחנינו: וגנשת כדבר מוטע יחן לב לשפט: לבני אביון. החלושים ביותר בעבור השוני והקטין: וירבא עושק. וירבא לעשקם: (ד) ייראוך עם שמש. ר"ל וכן יהיה כל ימי הדורות כי שלמה יכוון לב אש' דודו אל המקום והם יכוונו לב בניהם וכן לעולם: (ו) ירד כמטר. תכחת מוסרי שלמה ירד כדחרי לטת בני אדם לפשות פרי כאשר ירד המטר על הדשא בגוזה ממעל והשרשים נשארם מחתה אשר המטר הוא כנס למחר כנמיחה כחמירי נסלם: זרוף ארץ. פנוקף צרף כשמוק המחרש: (ז) יפ' ח'. יחגלל ועלם מעלם מעלם: ורוב שלום. יהיה לו רוב שלום ותחמוד עד שיכלה הירח ר"ל עד שלם: (ח) וירד. ימשול מים כדומי הנקרא ים האדום עד ים האפוני הוא ים אוקיינוס: ומכר. הויזא' מן העדן שהוא חילת המורה: עד אפסי ארץ. עד סוף המערב: (ט) ציים. אנשי הספינות הנבאים ממחוק: עפר ילחבו. ר"ל יכפסו קימתם עד לארץ להשתחוות לו כמו הילחך העפר שכוסף קומתו עד לארץ: (י) ואיים. יושבי א"י הים: מנחה ישבו. לפי שהיה חמירי פעם אחר פעם לזכר אמר לשון השכנה וכן השיב וגו' מאס אלף כרים (מ"ג ב'): כי

(לקמן קט"ו): חסרו. ענין כלימה: (ד) וירבא. ענין שבר וכתיבה: עושק. גולן וחמסן: (ו) גו'. מלשון גוזה: כרביבים. עיפי המטר כיונה כחן והוא מלשון רוכה קשת (בראשית כ"א): זרויף. ענין כנייה וברח"ל זרויפי דמיה (יומא סו): (ז) בלי. מל' בליה והפסד: (ח) וירד. ענין ממשלה כמו ורדו כגנת הים (בראשית ח'): אפסי. קאות: (ט) ציים. ספינות כמו ולי אדיר (ישעיה ל"ג): ילחבו. ענין הלקקה בלשון כמו לחתך כשור (במדבר כ"ב): (י) אשכנז. תשורה ודורון כמו השינו אשכנז

אף כי משפטם כדבר מוטע יחן לב לשפט: לבני אביון. החלושים ביותר בעבור השוני והקטין: וירבא עושק. וירבא לעשקם: (ד) ייראוך עם שמש. ר"ל וכן יהיה כל ימי הדורות כי שלמה יכוון לב אש' דודו אל המקום והם יכוונו לב בניהם וכן לעולם: (ו) ירד כמטר. תכחת מוסרי שלמה ירד כדחרי לטת בני אדם לפשות פרי כאשר ירד המטר על הדשא בגוזה ממעל והשרשים נשארם מחתה אשר המטר הוא כנס למחר כנמיחה כחמירי נסלם: זרוף ארץ. פנוקף צרף כשמוק המחרש: (ז) יפ' ח'. יחגלל ועלם מעלם מעלם: ורוב שלום. יהיה לו רוב שלום ותחמוד עד שיכלה הירח ר"ל עד שלם: (ח) וירד. ימשול מים כדומי הנקרא ים האדום עד ים האפוני הוא ים אוקיינוס: ומכר. הויזא' מן העדן שהוא חילת המורה: עד אפסי ארץ. עד סוף המערב: (ט) ציים. אנשי הספינות הנבאים ממחוק: עפר ילחבו. ר"ל יכפסו קימתם עד לארץ להשתחוות לו כמו הילחך העפר שכוסף קומתו עד לארץ: (י) ואיים. יושבי א"י הים: מנחה ישבו. לפי שהיה חמירי פעם אחר פעם לזכר אמר לשון השכנה וכן השיב וגו' מאס אלף כרים (מ"ג ב'): כי

כן אחרי: (טו) ויחי. כל אחד מהם ולא די שיחייכו עד ישעירו וזה טעם ויחן לו מזהב שנה ויתפלל בעדו כל עני: (טו) ויחי. העני כפיסת בר כמו פס ידא כף זורעת בר בלרן או בראש הרים וירעש זה הפרי שהוא הכר והטעם שיכיה גדול שירעש בעני לבנון: ויזינו מעיר. כמו בעיר הכך והנותר נבצר וכלתם ויש אומרים כי בר. כמו כבוד ודי ואין טעם לו: (יו) ויחי שמו. שם שלמה או המשיח: ינון. בניין נפעל כמו יכול מגזרת כן ינון וירכ: (יח) צדוק. אז ויחמו כל כנוי ברוך השם אלהי ישראל וטעם עושה נפללות לבדו עשה תמיד בעבור ישראל: (יט) ויחן. טעם שם כבודו הוא הוה הכניב שהוא שם העצם כי אין לשם שם ככל הלשונות שהוא שם העצם רק תואר כמו ה' גם אלהים ושני ועל כן כתוב כי שמו לעלם כי הוא שם אחד לבדו וככה ושמנו אחד וטעם וימלא כבודו תהלתו: אמן. מגזרת אמנה: (כ) כלו. יש אומרים אז ימלאו תפלות בן יש וי"א כי כלו כמו כללו ויסיד ואיננו נכון ור' יהודה כלוי אמר בעבור שהוא סוף ספר כתב כי הכופר הראשון כאשר נכתב ונחמו ברוך נוסח ליעקב כח: (א) מומור לאסף. אך טוב. כל בני אדם שמים משכילים מעשה השם באמת הם עתאוננים ובעבור זה החל אך טוב לישראל כי טעם אך שאיננו טוב לגויי הכרזות שלא ידעוהו רק לישראל: לבני לבנ. לא לכולם זה המומור דומה בטעמו למומור שמשו זאת כל העמים ושבר הכדוקי לעתיד לבא משרש במומור הזה: (ב) ואני. יתכן היות זה הטעם לבני אסף או ידבר על לשון כל משכיל ונטיה הרגל לסור מהדרכים הישרים עשה דרכי השם כדרך בלשורו אחוז רגלי כי בעבור שהרגל הולכת על כן דימה אמנה כלב שירגיל בה בהליכה ותלת נטיו שלמה כמו זור חסיו בו והנה כאין

ל' תוך תוכות בעלי מומות חורשי און כמו אים תככים (משלי כ"ח): יגאל נפסם. ע"י משפט וזדקה שיעשה בהם: (טו) ויחי. שלמה: ויחן לו. הקב"ה מזהב שנה. וכן היתה גם שער גם כבוד אשר לא היה כבוד וגומר (מ"א ג'): ויתפלל נבדו תמיד וגו'. הוא התפלל הוא הכריזה כשהקב"ה אומר ללדס ברוך תהיה ל' תפלה הוא: (טז) ססת בר. ל' מסיון תוספת ורבו. ורבותינו פירשו לו לשון גלוסקאות לימית המשיח וכל המומור במלך המשיח. ל"א ססת בר ל' רצון כמו פנים שהבריות מתפייסין ומתראין מאת המקום כשנותן שובע נשולם: ירעש כלכיון פרו. חטון גסון כשירות האולן ככליות של שור הגדול שהיה בנימי שמשון בן שטח: ויזינו. ישראל: משר. מחוד ירושלים כעשה הארץ: (יז) ויחי שמו. של שלמה מזכר לשולם בעושרו ובהכמתן: לפני שמש ינון שמו. כל ימי השמש וגדל שמו. ינון ל' מלכות ושירה כמו (משלי כ"ח) ואחריתו יכיה ממן. ולנינו השליט על נכסו אחרים. אמרו כלכם מינס יחד (לקמן ע"י) מלכיהם יחד: ויתברכו בו. חלם אומר לבני תפי חכם ועשיר כשלמה: (יח) ברוך כ'. כששה נפללות גדולות בדת האש מן השמים ע"י שלמה בני: (כ) כלו תפלות דוד. רבותינו דרשו כלו. כל אלו תפלות דוד לכלול כל הסדר על שם דוד וחק מ"ש בני קרח ושירה וקנים ע"ש שהוא נקרא נעים ומירות ישראל (ש"ב כ"ג). ויש למאד כלו כמו נסתיימו כמו רומן מטע (איוב כ"ד) שמו שמים (ירמיה ב') וא"כ הוא לא נכתב המומור במקומו ואין מוקדם ומאוחר בסדר ונראין כדברים שלמה וקנתו כשהמלך את שלמה אמרו: (א) אך טוב לישראל אלהים. לפי שטעמן המומור מדבר בנרות הכלות על שנידי המקום לכך סתח בו כך וזהו פירושו אמ"ם שאני צועק ומתמה על צדוקיכם על וישראל דעתו כי הקב"ה טוב להם ולטובתם הוא מביא עליהם את הרעה כדי לזכותם לחיה בעולם הבא: (ב) ואני. משרש שמוי זאת אל לבני כמטע נטיו רגלי וספכו אשרי לנעות מאחרי המקום: (ג) כי קנאתי בהללים. נמשכני דרכיכם אשר הייתי רואה את שלומם. כהוללים מערביים כמו (ישעי"א) סאלך מהל בנים (כ"א'): (ד) כי אין חרזות למותם. ל' אסירה כמו (שם י"ח) סתח חרזות רשע מ. גרי ככלי רשע שחוסרין בכן העמיים אף כהן אף יסורין למיתים הממיתים כהם

ויחי יקיר אדמו: קדמו: ג' חד מס' ויחי ויתן ליה מזהב דאיתאן ליה משבא ויצלי מסודתיה תדירא פד יומא יברכניה: מן יהי קעיד דחמא פארעא פרישטוריא ירגיש היך דבלגון אפיה וינצוון מן קרפא דירושלם היך עקבא דארעא: יי יהי שמייה מדבר לעקם וקדם מהוי שמשא מזמן יהה שמייה ויתברכו בנכותיה פד עמא וימרון סב ליה: יח פריד יי אלהים אלהא דישראל דעביד פרישון ברבון פדחודוהי: יט וברך שום יקריה לעדמא ויתמזי מזיו יקריה פד ארעא אמן ואמן: יי גמירין צלותא דדוד בר ישי: יא תושבתתא על ידי דאסף ברם סב דישראל אלהא דברירי דבא: יב ואנא בעזיר אתמוספא רגלי פלמא דאדוענא אסתורי: יג ארם סגנית פמלעבנא בעדן די שלם רשיעא אחמי: יד ארם ליתחון תחין ומצמערין

ג' חד מס' ומד מע' ג' רסין ג' ל' ג' ג' ס' ג' ג' ינון ק' ג' ג' ג' י' ג' י' ג' ומד ג' ספר שלישי

עג * מומור לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לבב: ב ואני במעט נטיו רגלי פאין שפכה אשרי: ג פי קנאתי בהוללים שלום רשעים אראה: ד פי אין תרצבות

ויחן י' ג רמין וסמ' נמסר במלכים מ' סימן י'ד: ויתפלל ג' רמין וסמ' ועתה חשב אמת האיש כי נביא הוא. יסגור לו ויתפלל אליו. ויחן ויתן לו מזהב שבא. מנ"ד וברך ו' וסמ' נמסר בסדר ד' ל' שפכה דוד מן יד מלך כתיב ה' בסוף תיבותא ויקיטין ו' וסמ' נמס' במלכים ב' פ' כ"ד: חרצבות ב' וסמ' תולדות אהרן ישי פיסת. שנת ל פוטות קוף (מכסס פוטס יו): ירעש. יומא כל ל' כפונות שם: ויזינו. כפונות שם סנהדין: לפני שמש. סמאס דר נדיס ל' סנהדין מ: עושה נפללות. דהל: ונדון שם. שם: כלו תפלות. סמאס קיז: ממור לאסף. ווסר מקן עקרים פ"ד: כי אין מרשט. שנת לא: דעתו כי הקב"ה טוב להם ולטובתם הוא מביא עליהם את הרעה כדי לזכותם לחיה בעולם הבא: (ב) ואני. משרש שמוי זאת אל לבני כמטע נטיו רגלי וספכו אשרי לנעות מאחרי המקום: (ג) כי קנאתי בהללים. נמשכני דרכיכם אשר הייתי רואה את שלומם. כהוללים מערביים כמו (ישעי"א) סאלך מהל בנים (כ"א'): (ד) כי אין חרזות למותם. ל' אסירה כמו (שם י"ח) סתח חרזות רשע מ. גרי ככלי רשע שחוסרין בכן העמיים אף כהן אף יסורין למיתים הממיתים כהם

מלת אולם שהוא מלת טעם באחרונה כי היא כמו לכן אכן רק אך בלתי זולתי חסר

מצודת ציון

מצודת דוד

אשכך (ויחאל כ'): (יד) מתוך. ענינו מהשכס רשע סמונה בתוך כלב: (טז) ססת. ענין רבוי מלשון פשה חשכה ויקרא י'ג) ועם שהוא כסמ"ך: בר. תבואה כמו לשבור בר (ברא' מ"ב): ויזינו. ענין פריחה כמו ויזן לין (מכדכ"א'): (יז) ינון. ענין שם שררה כמו ואחריתו יכיה ממן (משלי כ"א): ויאשרו. ענין שנת ותהלה כמו אשרי הוי"ו (לשיל א'): (א) לבני. כבוד ונקי מעבירות שון: (ב) אשרי. הרגלים שפוטת בכן כמו לא תמעד אשרי (לשיל י"ז): (ג) נבוללים. ענין סכלות כמו והתהוללו הכיב (ירמיה מ"ז) ור"ל רשעים כי אין אדם עובד עבירה אלא"כ נכנס בו רוח שעות: (ד) חרצות. קשרים ואסורים כמו פתח חרצות רשע (ישעיה י"ח) ור"ל תהוללים ומכאובות: ובריא

ימח בלרן: בראש הרים. כתבואה אשר הנחמ בראש הרים סנה מגולל הסירות ומרוב סרוח סמנטיים בהרים ירעשו ספירות כמו רשע עני לבנון: ויזינו מעיר. אנשי שער יפירתו ממנס כעשב הארץ ר"ל יסרו וירבו ויתפשטו בלרן: (ח) ויחי שמו. יזכר שמו לעולם: לפני שמש. לעולם כל ימי עמידת השמש יהיה נקרא שמו בשם שררה: ויתברכו בו. הסגדך אח בניי יאמר בנכרתו ישימך אלהים שלמם: (יט) שם כבודו. שמו הראוי לכבודו: וימלא כבודו. כל בני עולם יכירו כבודו: אמן ואמן. סדר כל המונב שיעשה שלמם: לבן. כי אין מי לפשות נפללות כמוסו: (יט) שם כבודו. שמו הראוי לכבודו: וימלא כבודו. כל בני עולם יכירו כבודו: אמן ואמן. סדר הזה יאומן וכפל המלם לחק הענין: (כ) כלו. נשלמו תפלות דוד כי המומור הזה אמר סמוך למיחאו נעת סמליך את שלמם ולא סופיף לומר עוד ולא כתנס בסוף הספר כי ראם להשלים את הספר נבוללים בעבור רוב הסבחים סממרים בהם: עג (א) אך טוב וגו'. ר"ל סן הסכלתי לדעת שהכלבים הוא אך טוב לישראל ולבני לבנ שנהם ולא להרשעים כי סל'חם באמת לא למנס יחשנ: (ג) ואני כמעט. מרס שומי זחא על לבני כמעט סין רגלי נמייס מדך ס': כאין. כעטס מוטפת חמסס זמן סיו אשרי נשפכים מענוה ס' וכפל סדנר נמ"ס לגולל סקרוב: (ג) נבוללים. נשלחתם סבוללים כי עיני ראו שלם הרשעים: (ד) למוחס. לעת נוט

כח נ"ח וטעם כאלו כל אחד בראו כאלו וטעם להחזיר אולם כי הוא דר נבית נכד שיש לו אולם כמו האולם של בית השם הנזכר בדברי הימים או בעבור שהדירה כאלו בראות לגוף בעבור האוויר שהוא מגולה ויש סתר מלמעלה והכחון בעיני אחר שהזכיר שלום רשעי' אראה בחייהם גם כמותם ויחזו בלא טעמים ותחלו' נעמי' ומכאובי' כאלו אין לנפש קשורים עם גופם ואולם על משקל טובם והטעם כוחם שהוא כח התולדת השומרת הגוף והוא מגזרת יש לאל ידי והכה הטעם ימחו כמותם בלא יגיעה ונחייבם כח תולדתם חזק ובריא: (ה) בעמל . בעבור היותם עשירים: ועם אדם . הטעם כסול או כבא נגע באויר שהוא כולל הם ימלטו מהנגע ולא הדקיקים: (ו) לכן . ענקתמו . מגזרת וענקים לגררות' כדמו' זר וזה יעטוף מגזרת המעטפו': שית . כמו שית זונג כמו דרך ויש אומרים כי יעטוף כמו חלפה לעני כי יעטוף וטעם שית טאה והטעם כי החמם יעטוף להם לכל טאה כאלו הוא כרשתו: (ז) יאל . אמר ר' משה עיניו כמו כעין הכדולה מרוב החלב ואל וראה עין יפה למראה ויש אומרים מרוב חלבם כאלו יאל עיניו כדרך עינים להם ולא יראו . ומלת משכיות על דעת ר' משה כמו משכיות כי הסכויו כינוי ללכ לאחד שנים טעמים כאלה כתרגום יפ' ה' כאלו משכיות מראות כמו ולני ראה הדנה חכמה ודעת ויהי ט' שכיות החמדה או יהיה כטעם ואכן משכיות מנוירת והאזורים הם המחשבות וטעם נצרו שעברו אין בני אדם לחשב: (ח) ימיקו . מגזרת חסר בשרו הסועל ויאל והסועל חסר כאלו ימיקו בדוכי'ר' שלומים וידברו בדבור רע העושק והחמם שעשו ולא ייראו מהשם וזה טעם ממרום ודברו כי אין מרום

כח מהם מחים כאלו בלא יסורין . ורבותינו פירשו חרובו' נוטרקון שאין מרדקין ועצבין מיום המיתה . ד"ל שאין הקב"ה מאחר כניוסם (פירוש רז"ס): (ו) לכן ענקתמו גאה . בעבור זה שאין יסורין כאלו עליהם העניקהם הגאולה לעלות על זוארם גמות הכוח: יעטף שיתחמם למו . החמם שעטוף עשה אותם שממם וטעף את שתותיה' ועצבותיהם בעיני שומן וכשר: (ז) יאל מחלב עיניו . עיניהם בולטות מרוב שומן כל אדם כחוש עיניו משוקעת: עברו משכיות לכב . יותר ממה שלכם מייחל ומכסה בזה לפס האותם עברו ככה בהשגת ידם את האות לכס: (ח) ימיקו . את רשעים: וידברו ברע עושק . לשעוק אביונים: ממרום ודברו . כגון טרעה וסחרוב ו"ל מי כ' אשר אשמש בקולו (שמות ה') מי בכל אלכי הארצות (ישעי' ל"ז) אטלה על כמותי עד (שם י"ד) וכהו שחו בשמים סעם: (י) לכן ישוב עמו הלום . לפי שעשו רואים דרך רשעים נלחה ישויו על דרך הרשעים ללכת בדרכיהם: הלום . כמו מי הנדף הלום (שופטים י"ח) הלום סה: ומי מלא ימחו למו . ומים של פלג המלח כס ד"ח הם נחשבים למו חממות ומזולות בעיניהם: (יא) ואמרו איכה ידע אל . איכה נוכל לומר שיש דיעה בהקב"ה ותורתו אחת: (יב) ככה אלה רשעים . הם ועוברים על תורהו והרי הם כה שלים בעולם ומגדולים כה ושער: ושלו עולם . לשון שלום: העגו . הגדילו . ומנחם פירש ישוב עמו הלום . ישוב הרשע להלום את עמו של הקדוש ברוך הוא והראשון למדתו מדבריו של ר"ח בר יצחק שלוח כבוד ז"ל: (יג) אך ר' ק זכיתי לכני . כל זה מוכח על ואמרו איכה ידע אל וגם אומר אך לריק ועל חנם אנו שומרים מצותיו של הקב"ה והרי אנו נגועים כל

כמותם ובריא אולם: ה' בעמל' אנוש אינימו ועם אדם לא ינגעו: ו לכן ענקתמו גאה יעמף שית חמם למו: ו יצא מחלב עיניו עברו משכיות ללב: ה ימיקו ו ידברו ברע עשק ממרום ידברו: ט שיתו בשמים פיהם ו לשונם תהלה בארץ: לכן ו ישוב עמו הלום ומי מלא ימצו למו: יא ואמרו איכה ידע אל ו יש דעה בעליון: יב הנה אלה רשעים ו שלוי עולם השגו חזיר: יג אן דריק זכיתי לבבי וארחץ בנגון כפי: יד ואהי נגוע פלתיים ותוכחתי לבקרים: טו אסאמרת אספרה כמו הנה ידע אלה ו אית מנדעא בעקאה: יז הא ארץ רשיעא דיתבין בשדותא בעלמא הדין אדביקו נבסין קנו חילא: יח ברם קסריקתא זכות לבבי ו שוגית בברירי דדי: יי ותויתו בתיש כד ימא ומבסותי לצפירי: טו אין אמרית

לש' וס'י' פחה דרצבות רשע . כי אין דרצבות למתם ובריא: בצמר ב' וס'י' ותקצר נפשו בעמל ישראל . בעמל אנוש אינימו . וחד בעמל בסגול וס'י' ויכנע בעמל לבס: מחלב ח' וס'י' חנה שמוע מוכח טוב . חרב לח' מלאח דם ב' בפסוק . מרם חללים מחלב גבורים . כי רוחם בשמים ח' ב' . ועפרם מחלב ירושן . יצא מחלב עיניו . ויאכיליהו מחלב חמה: בנקיון ג' בלש' חד' ח' וס'י' וזה עגלך שמרון . ארחץ בנקיון וולדות אהרן יאל מלכ . ככוחות לם: עמו נעשים . עכין טו (פאל ח):

עליהם: (ט) שחו . דגשות חת"י כי היא מטעלי הכסל שיחשבו כי אמרות פיהם כאלו הם נשמי' שהם גזירות אין להשיבם והאבר המד' כזאת הוא מהארץ וזה טעם ולשונם תהלך בארץ והכחון בעיני כי שחו נשמים פיהם שהם מדברים נשם ובמלאכיו ולשונם כמרגלים שהם הולכים בארץ לדבר ולספר שמן או דוסי ודבר שמוצא בדקיקים וטעם תהלך כאלו הולכת לשמוע דוסי: (ו) לכן . אמר רבי משה הלום חומר מגזרת והלמה סיסרל כאלו כתוב הלום קמוץ כה"ל ושורק כו"י' כדרך מוכח ונגוע: ומוי מלא . חסר כום: ימצו . מגזרת ומצית ובלה המלה מלעיל בעבור היות הטעם בתחלת מלת כמו כי זה משפט הלשון כמו טעה לי את החיל הזה ומ"ס למו שכ אל הנזכרים בתחלת המזמור והם כרי לכב והכחון שהוא עב למלת עמו כי ימצא בלשון יחיד ורבים ולפי דעתו שלום כמו הנה כמו הבא עוד הלום איש כי עמד ישוב בעבור זה שרואה או ישיב מגזרת שובב או ישוב אל לבו ולא ידע מה טעם זה: (יא) ואלו אומרים הרשעי' ולפי דמתי שהאומרים הם עם השם והעד ככה אלה רשעים: (יב) ככה . הטעם שהלך קים יודעים דעת אחת שיש אלוה נעגב מדעת אדם והוא חכם לב שידע הכללים שהם עומדי' והחלקים שהם הפרטים הם משתנים בכל עת כן לא ידעם השם כי אינם עומדים והנה הספק בידם בעבור ראותם הרשעים שהם שלוי שלום נגוסס ורבי ושער כמו עשה לי את החיל הזה: (יג) אך . דברי המשכיל וטעם זכיתי לבני שמשכתי מהשגת אחת ואמונתו זכה עם כבוד' ובעבור זה נכרח האדם עד היות נשמתו בחיו זכה ומזכירה ככוכבים וטעם ננקיון כפי שלא עשה מעשה גיעול ועינוף מה שאינו ראוי לעשות והזכיר כפי כי רוב החששים בכפיים: (יד) ואלו נגוע . מהרשעים ויו"ד ותוכחתי סימן הסועל כי הרשעי' יוכיחוהו הפך ותוכחתי לא לזכיתם שהוא סימן הסועל ולפי דעתו כי נגוע משאת ראשו לסגלו עמל לכבוש יצרו ותוכחתי לנפשו . וטעם לנקדים בכל בקר כמו חדשים לנקדים: (טו) אם . דברי המשורר אם

מצודת ציון

מצודת רוד

זמן מוחם אין להם החלואים ויסורים וכ"ל בראו הוא כננין אולם: (ה) בעמל אנוש . נעה בוא עמל על אנשים אין הוא בכלל בעמל ואינם מנוגשים עם שאר בני אדם: (ו) ענקתמו . מעלה גאום סניב זוארו כענק כזה המסכנב הזואר: יעטף . יכסה עמנו במחצר לארצו על אנשים לשיח ולקחה החמם לעמנו: (ז) יאל . מחד שומן ידמם שילאו עיניהם כאלו אין להם עינים כי בעיני שומן הפנים יחשבו העינים: עברו . מלאו הלחוח מרובות עד כי עברו ליחצר מאשר עלה פה ידברו ברע ועושק וכל מהשגתם בלחה: ממרום ידברו . מדברים כלפי מעלה כפרעה וסחרוב וסדומים: (ט) שחו . שמו פיהם לדבר מול יושב שמים: ולשונם . אף כפי לשונם תהלך בארץ מחמת השמים יעשו פניהם לדבר מול יושב שמים: (י) לכן . בעבור רוב שלוח הרשעים עם גודל רשעתם: הלום . סגס ר"ל למעשה הרשעים סגס: ומי מלא . מי כום מלא חרעלות ימצו וישחו ר"ל מאור דעותיהם נמשכות אחר מעשה הרשעים כהם: (יא) איכה ידע אל . מעשה בני אדם: ויש דעס . לדעת הכל וכפל הדבר במ"ש: (יב) הנה אלה . רשעים הם והמם נשלוט מעולם וגדלו ושער רב: (יג) אך ריק . לריק ובחנם ביחיי זך סלנג מבלי סרבור עין ובחנם רחמתי כפי לפיות מנוקם מגול ושאר עבירות: (יד) ואלו . והנם מעשה ספור סועילו לפיות נגוע בכל טה ולנא עלי תוכחות יסורים בכל נוקר כי סלל לרשעים אין

אם אחרתי לבני או אומר לאחרים : אספרי כמו. אלה ומלת אלה חסרה כדרך ה' הטוב וכפר בעד אותם שאכלו הפסח כי לא כתוב כי כל לבנו של אל חוקיכו אהיה בוגד בדור בניך השם שלא תהא אמונת לב באלמונתם והנה יחסר ב"ת ככה כדור בניך הם שקבלתי הקורבן מפיכם : (טו) ואחשבה. כאשר חשכתי לדעת זה הסוד לא יכולתי לו זה הוא עמל בעיני : (יז) עד. עתיד תחת עבר כאילו ידבר על זמן עומד כאשר פירשתי וטעם מקדשי אל שש ככה השם וחכמי ישראל והם גלו זה הסוד והוא אהיה לאחרית' כי לא הובא האדם בעולם הזה להקטנה בו או להיותו מלך או עשיר רק עסקיהו אחריות טובה וזה הוא עבר נפשות הדדקים : (יח) אך. הרשעים בעולם הזה כמסותי' בדברי חלקית ולבסוף יהיו למשילות כמו שואה ומשואה לתקוה ואשר איכנו בדרך רשעי' להחמדם בסופם ו"א כי למשואה' מגורת הנפש השיאני והטעם כסול : (יט) אף. טעם ספו תמו על נפשותם : בלבות. כמו בלבות אחך כי יש שיטוב לאין ולהכל והעד ואיך : (כ) כחלום. שאין בו אמת בהקיץ החלום ככה כלום יהיה ביוני בעיר והטעם שהיו נשכחי כי נשכח זכרם : (כא) כי ו"א יתחמך מגורת חומך דרך משל כי טוב לני חומך עם כליותי עת שאסתיון מגורת חן שון ור' משה פירש בו בלשון חמיוני ז"ל חמך את הדיון : (כב) ואני. הייתי בתחלה לנגדך שלא ידעתי סוד הרשעים כככהה עד שעורפני וגלה הסוד לי וזה הוא : (כג) ואני. טעם אחת ביד ימיני ולא נמוטו פמתי כאשר כוזר נטוי רגלי : (כד) בעתך. תקחני. מלת לקוחה בלש דבר הוא התחברו נשמת הכדיק עם העליונים שאינם גוף לא ימותו לעולם על כן בדברי חנוך ויהלך חנוך את האלפים שכתביל נשמו להקהלך עם המלאכים עד שלקחו השם והנה יבקש זה כמשירר עורני ונחתי והרגלני בעתך ואחר שתעשה לי זה הכבוד אז תקחני וכמיו כי יקחני סלח לי פי' ואחר ואחר כן תקחני ואני כבוד כלחם המלאכים : (כה) מי. אמר רבי משה העטם כל חסנו הוא בשמים להיותו עם המלאכים כאילו אמר כל אשר לי הוא בשמים ועמך אין לי חסך כדרך אמר' יכודה כליו מ"כ מי ה' שאני מבקש הוא בשמים כדרך מי לך כל המחנה הזה אשר עשיתי ולפי דעת הגאון כי תחסר מלת וולחך אחר בשמי' ולפי דעתי כי אין לו חסך בשמים ובארץ אחר אבוד גיטו על כן אחריו : (כו) כלש שארי. זה הגוף ולבני זה הנפש המתאווה שהיא כח החולדת רק צור. לבני כטעם תוקף ולבני כדרך אחרי לבכסם ואחרי שניכ' וטעם צור לבני הוא הדבק העומד לשולם ולא יאבד על כן אחר זה : (כז) כי. כדרך יחד כסול וכער ואבדו : כל ז"ה מתך. הוא הווא' במחשבתו וכמעשו מרשות השם : (כח) ואני קרבת אליהם. כנגד רחיקן וטעם לי טוב כי זה הוא הטוב בלחמת. שתי. חסר תי"ו השורש כדרך וכתתי להם ברי' שלום להתחברות

דור בניה בנדיתי : **ואחשבה**
לדעת זאת עמל היא בעיני :
" ער אבוא אל מקדשי אל אבינה
לאחריתם : **יה אך בחלקות תשית**
למו הפלתם למשואות : **יש איה היו**
לשמה כרגע ספו תמו מן בלהות :
כ בחלום מהקיץ אדני בעיר
צלמם תבזה : **כא פי יתחמך לבבי**
וכליותי אשתונן : **כב ואני בער**
ולא אדע בהמות הייתי עמך :
כג ואני תמיד עמך אחות ביד
ימיני : **כד בעצתך תנחני ואחר**
כבוד תקחני : **כה מי לי בשמים**
ועמך לא תפצתי בארץ : **כו ככה**
שארי ולבבי צור לבבי וחקקי
אלהים לעולם : **כז ביהנה רחיקי**
יאבדו הצמתה פל זונה ממה :
כח ואני קרבת אליהם ליי טוב
שתי באדני יהיה מחסי לספר
פל מלאכותיך :

אשתעי דכמתהון הא על דר
בניה ארשעית : **מז וחשיבית**
למדעית דא לעות הוא בעיני :
יו עד זמן פורקנא דאיתי לות
מקדשי אלהא אתבין לסופהון :
יח ברם בקבניא שויתא דהון
דמיתנון לשותא : **יט הכרין**
הון לצדו בשעתא פרו
אשתיון מן אתרנשון :
כ הוך חלקא מן גבר דמתער
יי ליום דינא רבא באתער
יתרון מן בית קבורתהון
פרגו דמותהון תבסר :
כא ארום יהוש לבי וכליותי
בערן באשא : **כב ואנא שמיא**
לא אידע הוך בעירי
אתחשבת נבך : **כג ואנא**
תדיקא עמך אחותא ביד
ימיני : **כד במלכתך תדברני**
ובתר דשלים איקרא
דאמרתא עמי לאיתאה
תסבני : **כה מן פותך דידי**
בשמיא אלא את ועמך חברא
לא צביתי בארעא : **כז אשתיעא**
גושמי וקבני תקיפא דבחין
לבבי וחקקי אהא לעמא :

בז ארום הארשעיא דימתרחקין מנה יאבדון שיעתא כל דמעו מן בתר דחלתך :
כח ואנא דמסרב ביי לי סבשונית ביי אלהים רוחצני דאשתעיא לצדיקיא בודהון

כמי ואסובבה. וארצן רנקיון בעי. קרמא חס' : ה' בחיבן הוא וקריין הוא וסימ' ואחשבה לדעת זאת. ויתרון ארץ בכל היא. ותלך ותעשה כדבר אליהו תינא דפסוק. כי הוא זשה והוא עון פלילי תנינא דפסוק. ה' אליהו כל הרמון הזה. ודילופי' ג' בחיב' הוא וקרי' הא וסימ' ותלך ותעשה כדבר אליהו קרמא דפסוק. כי ערוך מאתכול. כי הוא זשה והוא עון פלילי קרמא דפסוק : ולא אדע ג' וסימ' בישעיה סימ' מ' : זונה ב' דוד חס' וחד מלא וסי' אם זנה אחת ישראל. הצכתה כל זונה מסך. קרמא חס' :

תולדות אהרן עד אלה. ג"ע פו : **האמה. סטרוקין קי**
לישועתך : (כו) זונה מתך. גפרד מתך : (כח) מלאכותיך. שליחותך רוח הקודש
המלאכים : (כה) מי. אמר רבי משה העטם כל חסנו הוא בשמים להיותו עם המלאכים כאילו אמר כל אשר לי הוא בשמים ועמך אין לי חסך כדרך אמר' יכודה כליו מ"כ מי ה' שאני מבקש הוא בשמים כדרך מי לך כל המחנה הזה אשר עשיתי ולפי דעת הגאון כי תחסר מלת וולחך אחר בשמי' ולפי דעתי כי אין לו חסך בשמים ובארץ אחר אבוד גיטו על כן אחריו : (כו) כלש שארי. זה הגוף ולבני זה הנפש המתאווה שהיא כח החולדת רק צור. לבני כטעם תוקף ולבני כדרך אחרי לבכסם ואחרי שניכ' וטעם צור לבני הוא הדבק העומד לשולם ולא יאבד על כן אחר זה : (כז) כי. כדרך יחד כסול וכער ואבדו : כל ז"ה מתך. הוא הווא' במחשבתו וכמעשו מרשות השם : (כח) ואני קרבת אליהם. כנגד רחיקן וטעם לי טוב כי זה הוא הטוב בלחמת. שתי. חסר תי"ו השורש כדרך וכתתי להם ברי' שלום להתחברות

מצודת דוד

מצודת ציון

אין מחסור ואני טובה ומשונה : (טו) אספרי כמו. לשאר הכנר פשו שהוא ר"ל כל עם שיש לסרסר : סנה דור. הנה כשטר יסיה שאף בני הדור הכואו הפמה בניך ר"ל מלאכים כך הנה בשמעם מה שיש בהכרח אפשה אותם לנגדים ולו : לא ארנה עוד לדבר : (טז) ואחשבה. אהרבר במחשבתי לדעת ולהכין את זאת על כי נראה בעיני ססדבר הזה הוא עמל ולא משפט יוסר : (יז) עד אבא. לא בכנתי לרכי ס' עד אשר באתי אל המקדש ולא בכהנים הסמטודדים שם בעיון טובה : (יח) אך בחלקות. כל טובתם הטוב אך להשלים נמול מעט מעט הם ב שפשו : (יט) אף. כל רואיהם יתמכו עליהם ויאמרו אף נפש שממם כרגע וכלו יכלו שחאוס : בעיר. במקום רואים תבזה ללמם ודמותם : (כא) כי יתחמך לבני. עדיין הייתי בער ולא אדע מדוע דרך רשעים בלחם : עמך. בפסוקה אשר עמך הייתי

שור כמו חיל כי יונק (לשיל ס"ב) : (יח) תשית. תשים : למשואות. ענין חושך כמו אמש שואה ומשואה (ליו"ב) : (יט) ספו. ענין כליון כמו ספהה כהמות (ירמיה י"ב) : בלבות. הוא הפוך מן בלבות : (כ) ללמם. דמותם : (כא) יתחמך. מלשון חומך וזה בדרך השאלה על הכעס : אשתיון. מל' שטן ותודו : (כב). בער. שוקט וכו' : (כו) בלה. ענין מאוים : שארי. כשירי כמו אם יכין שאר לעמו (לרמן ע"ח) : (כז) האמה. ענין כריתת כמו עמנו מנמייתי (לשיל ס"ט) : זונה. ענין הסרה ועש' קרחת המאמת בשם זונה על אשר סר' ס' מדרכי הניעות : (כח) מלאכותיך. מל' החכמה ואת סיכס שאלתי ולדע מלין יענוני ואניכסם לאחרית הרשעים שאינכם למען תחליק דרכם שיפעדו מבר לפול בחשכה כפרות ולא יהיה להם זכות מה לפון מן כפרות המבטילים : (כ) כחלום. כמו החלום שמעת הסיכס חלף והלך לו כן כי גשוד הים בני כעס על הדבר ובטוד אחדד כליותי להרסר : (כג) ואני בער. עדיין הייתי בער ולא אדע מדוע דרך רשעים בלחם : עמך. בפסוקה אשר עמך הייתי

הכא כלכי לאמר : (א) יעשן אסף . כל הכועס נחיריו מוציאין עשן : (ב) קנית קדם . לפני ברית עולם שנאמר (לקמן ז') תקון אלהיית לנו כערס הרים יולדו : זה שכנתנו . תקון לשון הוא כמו (ישעיה מ"ב) זו חטאנו לו והוא כמו ארץ שכנתנו : (ג) הרימה פטמיה למשואות נחש . הגבה פטמות ובהלות שכן שבו לאויבך למשואות נחש על כל אשר הרע האויב נכית המקדש . כן חנרו מנחם עם ותפטע רוחו . למשואות לשון חורבן כמו שא"כ (שם ו') . תהיה שמה (ס"ח) :

עד * משפיל לאסף קמה

אלהים זנתה לנצח יעשן אסף

בצאן מרעיתה : זכר עדתה ו

קנית קדם גאלת שבט נחלתה

הרציון זה ו שכנתנו בו : הרימה

פעמיה למשואות נצח בלחוד

אויב בקדשי שאנו צורריה בקרב

מועד שמו אותתם אתות : ה יודע

במביא למערה בסכך עין

קרדמות : ו ועת פתוחיה יחד

בבשיר ובילפות יהלמון : ו שלחו

באש מקדשה לארץ חללו משפן

שמה : ה אמרו בלבם ניגם יחד

שרפו כל מועדי אל בארץ :

אתותינו לא ראינו אין עוד

נביא ולא אתנו יודע עדמה :

עדמתי אלהים יחרף צר ינאן

פד מערעיא אדהא בארעא : א אתנוא דיהבו קנא נבייא לא המינא דית תוב נביא

ידיה עמנא דידע עד אימתי : יעד אימתי אדהא יחד מעיקא ירחיק בעיר דבבא

יעשן ב' וס' לא יאכה ה' סלוח לו . למח אלהים זנתה : בצאן ב' וס' וכל חוש בצאן לבן . יעשן אסף בצאן מרעיתך : קרדמות ג' בלש' וס' יועל אביסלך הר צלמון . קולה כנחש ילך כי בודל . בסכך עץ תולדות אהרן שטא נורין . נסין נו : יודע כמביא . סכדין ט : פתוחיה . שם :

הוא יודע עד מה שזו : עד מה . ער . מחי נהיה כנרה זו :

מקרב

כאלו וכלמות בהתחלף הכ"ף בקו"ף שהיו מלקטים כמו כובע וקובע : (ו) שלחו . הפך שהנכו שלחו אש במקדש ויתכן שהטעם שהיה האש סביב וכאלו המקדש משולח :

יניס מגורת לא תונו אף על פי שמלת לא תונו מהכנין הככד ויניס מהכנין הקל כדרך וניס ולפי דעתי שזה כוון והנה העד חרב היונה : (ט) אותותינו . הכך שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

כאלו וכלמות בהתחלף הכ"ף בקו"ף שהיו מלקטים כמו כובע וקובע : (ו) שלחו . הפך שהנכו שלחו אש במקדש ויתכן שהטעם שהיה האש סביב וכאלו המקדש משולח :

יניס מגורת לא תונו אף על פי שמלת לא תונו מהכנין הככד ויניס מהכנין הקל כדרך וניס ולפי דעתי שזה כוון והנה העד חרב היונה : (ט) אותותינו . הכך שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

להתחכר' שמי תווי"ן : מלחכותך . לשון רבים והיחיד מלחכה ומוזתה הגורה מלחך והמלה רביעית הנקרא כן בעבור שששה תמיד מלחכת השם וכאשר יחכם המשכיל ויכיר מלחכות השם ויוכל לספרם כלבו א' אל אחר אז ידע דעת עיניו ובעבור זה נכרח כל האדם : (א) משכיל לאסף למה אלהים זנתה . מלח משכיל תחלת פיות והנה זה המוזמר על אחר הטעם : למה . פטול : זנתה . האלן בעבור שדמה הכעס לאש על כן נקרא אסף : (ב) זכיר . טעם קנית שהיו כמו נמכרים במצרים . יתכן להיות שנט מחלת שנט שהוא מחלת כמו והם עמד ונחלתך או מחלתך כמו דבר נחלתך ויהיה שנט כמך והעד הר ציון : (ג) הרימה . הטעם כדרך קומה ה' . אמר רבי משה הכהן כי למשואות שם תחת שם הטעול כאלו כקדש להשואות כל ה"ע אויב בקדש כל אויב שהרע בקדש כי הוא הפוך כמו כל תשא עין וקח טוב שהטעם כל עון תשא ולפי דעתי כי למד למשואות כמו בעבור כלמ"ד סן יאמרו לי והנה הוא הרימה פטמיה בעבור נחלתך הנכרת למעלה שהוא משואות נחש כל אשר הרע אויב בקדש וכן כל תשא עין כל שתשא פטמיה תקח הטוב שיש בדבריו והוא הודת לשוניו שפטמיה טובות מפדים להניח זה הווי"ו שהוא וקח טוב לא יוכל אדם להבינה אף תשמע רק כלשון ישמעאל שמהו ס"א רפה וככה עוב ויחיל ודומם ביום השלישי וישא אברס את עיניו ויעזב את עמדו : (ד) שאנו . נקראו המקדשים מועדים בעבור התחברות שם ישראל במועדים וכמוהו שרפו כל מועדי אל בארץ ואותותם כפי מחשבתם כדרך והאנשים רמס אחריהם : (ה) יודע . אמר רבי משה כי זה קשר עם הכסוף שהוא אחריו והוא מספר פי עת בנות שלמה את בית ה' וחצוב החוצבים את האבנים היה חושב המביא בתי יהודים נגרון לחצוב את האבן כי הביע מעלה למעלה וככה הוא יודע למעלה כהביא המביא בסכך עץ קרדמות ולפי דעתי כי בעת שזבחו הקרדמות בסכך עץ לכרות העץ שהיה לננין הבית היה לו שאון למעלה :

פקודי שליחותך : א שבבא

שבא על ידו דאסף קמה

אדהא רחמתא לעלמין יתקף

רוינדך בעאן רעיתה : ב אדבר

בנשתך דקגייתא מקדמין

פרקת ממצרים שבטי

אחסנתך שור דציון דנן די

שרייתא שכנתך ביה : ג ארים

אסתורך למשוק אומיא

לעמין דבכל חיליה אבאיש

בער דבבא בקודשא : ד אכלין

מעיקך במצע זמניך שוון

אתותהון אתיא : ה יצקף

בקרנסא היה גבר דמרים

ידי בסביך קיסיא למקצע

בבולביא : ו וכדין גליפיהא

גריין בחדא בקופיין ובמפסלת

דיוסרן מתין במרוזפין :

ואדיוקו בגורא בית מקדשא

לארעא אפיסו משפן דאתקרי

ביה שמך : ה אמרו בלדון

בגיהון בחרא אוקידו אבהתהון

פד מערעיא אדהא בארעא : א אתנוא דיהבו קנא נבייא לא המינא דית תוב נביא

ידיה עמנא דידע עד אימתי : יעד אימתי אדהא יחד מעיקא ירחיק בעיר דבבא

יעשן ב' וס' לא יאכה ה' סלוח לו . למח אלהים זנתה : בצאן ב' וס' וכל חוש בצאן לבן . יעשן אסף בצאן מרעיתך : קרדמות ג' בלש' וס' יועל אביסלך הר צלמון . קולה כנחש ילך כי בודל . בסכך עץ תולדות אהרן שטא נורין . נסין נו : יודע כמביא . סכדין ט : פתוחיה . שם :

הוא יודע עד מה שזו : עד מה . ער . מחי נהיה כנרה זו :

מקרב

כאלו וכלמות בהתחלף הכ"ף בקו"ף שהיו מלקטים כמו כובע וקובע : (ו) שלחו . הפך שהנכו שלחו אש במקדש ויתכן שהטעם שהיה האש סביב וכאלו המקדש משולח :

יניס מגורת לא תונו אף על פי שמלת לא תונו מהכנין הככד ויניס מהכנין הקל כדרך וניס ולפי דעתי שזה כוון והנה העד חרב היונה : (ט) אותותינו . הכך שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

מצודת ציון

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מלשון מלחכה ומעסה : (א) זנתה . שונת כמו זנת ה' מנחה (א"כ) : יעשן . הוא עין כעס כי ע"י המוס הכעס נראה יולא מנחירים כמו עשן ואחר כלשון טעול באדם כדי לשבר את האוזן : (ג) טעמין . הרגלים שפוטעין בהן וכן טעמי דלים (ישעיה כ"ז) : למשואות . עיני חושך : (ד) שאנו . נעמו : מועדך . מל' וועד ואסיפס : (ה) כסכך . כענף נקרא סכך ע"ש שמתנכסין והלחיים זה היה כמו נאח בסכך (בראשית כ"ב) : קרדמות . נחמים : (ו) פתוחיה . עיני החזירה והתקיקה של יורות ודקלים כמו פתוחיה חותם (שמות כ"ח) : ככשיל וכליפות . שמות כלים עשויים לשבר כנס אבנים : יבולשון . עיני הכאה ושיכרה כמו יבולש דיק (לקמן קמ"א) : (ז) שלחו . עיני כלתם וכענרה : חללו . מל' חולין : (ח) ניס . עיני שררה כמו יטן שמו (לשיל ע"כ) : (ט) עד מה . עד מה וכן עד

מצודת הוד

הייתי כבהמם כי לא הנחתי : (כג) ואני תמיד עמך . ומ"מ הייתי תמיד עמך ולא זוזתי עמך וכאלו אחוז ביד ימיני ללכת אחריך : (כד) בעלךך . כאלו הנחת שמי ללכת בעלךך : ואחר . אחר כל אלה תקח אותי בכבוד ר"ל בעבור שלא חזתי ממך שגנתי את הכבוד בהנחת כדבר לאמיתו : (כס) מי לי . עשה רואה אנכי כי אין מי צ"ב השמים לרע"ו לו לביטוי : ועמך . לא חלפתי לשחק עמך את מי בארץ כי אין דומה לך : (כו) כלם . בשמי ולבני יתאו לו : זור לבני . כי אלהים הוא חזק לבני וחלקי פולס : (כז) רחמך . כרחוקים ממך יאבדו כאשר מעולם הכרת כל הכר ממך : (כח) ואני ונו"י . ים לי קרבה אלהים כי אקרב עמי אליו : שמי

שמי מחסי נב' : לכפר . לטבוק כספרי מעשיך הטוראים והנסלאים ולא לטבוק כאלו כן יהיה לפולס : יעשן . למה יעשן אסף בישראל שהמם : זנאן שהמם רועם : (ג) קנית קדם . הרס רגליך ללכת להשיך עד נחש את כל האויב השושב הרעם בבהמ"ק והוא הסוך כמו כל אויב הרע בקדש וכן כל תשא עין (כושע יד) ומשפטו כל עון תשא : (ד) בקרב מועדך . בחוד כס"מ מ' וס' שהיו נטעים שם כל ישראל והשכינה עמם : שמו יתוהם אותות . אמרו שהאח טלסם הוא איה אמר כי עד לא הלך כ"ג על ירושלים עשה אותות לדעת אם ילח כמ"ש שאל חרפיים ראה ככדד (יחזקאל כ"א) וזל לו הלאו ללכת ואחר שבעה אמי שיש ממשות באלה סלחות : (ה) יודש וכו' . כל מי שהביא קרדומם בסכך עץ לא תונו מהכנין הככד ויניס מהכנין הקל כדרך וניס ולפי דעתי שזה כוון והנה העד חרב היונה : (ט) אותותינו . הכך שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

שמו אותותם אותות וטעם אותותינו כפי פירושינו דברי הנביאים : (י) עד מחי . טעול : יחרף . הוא את שמך כדרך למח

אלהים ונחת לנצח : (יא) למה תשיב כדרך תשיב אחר וימינו ידך השמאלית כאלו הזכיר שתי ידיך דרך משל והאמת שחלכה מקרב השוכן שם שבוט אויבך : (יב) ואלהים : כדרך ינאך אויב שחך לנצח שהוא מלך ישראל : פועל ישועות ודושות בעבורנו כקרב הארץ : (יג) אלה : טורחת . כסול מעלומי העי"ן כדרך טור התפוררה או כדרך ויטרפריני הסך שלו והטעם כי ממשתחך מושלח בארץ כאשר הזכיר בקרב הארץ ביום והתמונים אשר צי ויש אומרים כי זה רמז לנקיטת ים סוף וטעם שגרת נצונו לחרכה ויש א' מרים כי התנוונים פרעה ושלישיו : (יד) אלה : אחר רבי מחש כי כל שחיה בים וגו' גדול יקרא לויתן והאות שהצבי ראשי ולא ראש אחר ולפי דעתו שליוותן דג גדול ותחטר מלת כל כמו ראשי כל לויתן והנה הטעם נתנו מאכל לעם לזיוס שחם שוכנים בזיוס כנגד הים וידוע כי יש מקומות שיאכלוהו מעת לעת בזמן ידוע ורבי משה אחר כי לטעם לזיוס כמו לענדך ליעקב וטעם לזיוס לראשי הספינות : (טו) אלה בקעת בינכס כמו יבקע צורי' במדבר : איתן . שם כמו וישב הים למנות בקר לזיתנו : (טז) לך . הטעם שאחיה ששה אלה הנשללות ככל זמן זיוס ובלילה כי המושלים בהם אלה הכיוונת : מאור . הוא הירח והזכירו לפני השמש בעבור שהשלים במלת לילה כי כן דרך המקרא וחתן לעשו : (יז) אלה . הטעם שהזכיר הדבר והטעם בקעת והובשת וכולם בארץ והזכירו כי השכנה גבולות הם נצנים לעולם ולא יתחלף היישוב וטעם קין וח רך בעבור היות רוב היישוב במלת שמאל וקצתו במלת דרום וטעם להזכיר זה עם גבולות ארץ כי בהיות במקום אחד קין הוא במקום אחר חורף : (יח) זכר . זאני אומר לאויב זכור זאת : ועם נכל . אשר נאנו שחך כמו עם לכבסם שלם : (יט) אל לחיות . פחה כי הוא סמוך והנסח אליו חסר כמו שפטה חתי רואה וטעם היות שחך חסר חורף כמו שתי תורו' וי"א לחית כמו גער חית קכה חית שלשמים : (כ) כעט לזכרות . בעתחות כלמ"ד שהיא ידועה ומלת כעט חשמש כעבור אחרת וכעט תללו וטעם מהשכי ארץ כנגד

(יא) מקרב חיקך כלכ . השליכה והוצא אותה מתוך חיקך וכלחם באויבך . כלכ לשון גרש כמו (שמות י"א) כלכ גרש יגרש : (יב) ואלהם מלכי מקדם . וכרי אלה תשועתנו מקדם : (יג) ראשי תנונים . הם מזרים שנקראו תנונים שנאמר (יחזקאל כ"ט) תנינים בגדול וגו' : (יד) ראשי לויתן . פרעה נקרא כן שנאמר (ישעיה כ"ו) יפקדו כ' בחרבו קספה על לויתן וגו' : תתנו מאכל לעם לזיוס . נתת ממונו לעם ישראל לאוכלו לזיוס לכתות ונבלות שבוואת . לזיוס שישת כמו (במדבר כ"ד) וזיוס מיד כתיס כתרומתו וכו' : (טו) אלה בקעת . לישראל מן האור מעיונות : אלה כוכבת . ירדן שהוא נכר איתן : (טז) לך יום . גאולתם של ישראל : אף לך לילה . ועמך היו נצרות הלילה : אלה הכיונת מאור ושמש . אלה הכיונת לטעם מאור הכוונה : (יז) אלה חכמת . לכה כל גבולות ארצם בכל טוב : קין וח רך אחר אלה ירחם . הרי זה דוגמת (ירמיה ס') שבושת חוקות קצרי ישמור לנו . לא שנית לנו סדר השמים : (יח) זכר זאת אויב וגו' . ואחרי שכל תשועתנו כך זכור זאת אשר האויב חרף אותך בהשמידו א' תנו : (יט) אל חתן לחיס . לגדודי האומות כמו (ש"ב כ"ג) ויאספו שלשמים לחיס : נטש חורף . חור שלך וי"ת לשון תוריס וגו' וינה חתור כזח חשמת חזר כן זוגה אויב מודועת לאחר אף ישראל לא החלישך כאל אחר אע"פ שחיקת חסם והיתה כאלמנכ : חית עניך . נטש עניך : (כ) כעט לזכרות . אשר כרת את אבותינו : גלות חסם . נוס חסם לשון מדור : (כא) אל ישוב דך ככלס . אל ישוב דך מלפניך בחפולתו ככלס : (כב) חרפתך . גדושך כמו זאת אויב

אויב שמך לנצח : יא למה תשיב ידה וימינה מקרב חיקך בליה : יב ואלהים מלכי מקדם פעל ישועות בקרב הארץ : יג אלה פורדת בעצת ים שפרת ראשי תנינים על המים : יד אלה רצפת ראשי לויתן התגנו מאכל לעם לזיוס : טו אלה בקעת מעין ונחל אלה הובשת גדות איתן : טז לך יום אף לך לילה אלה הכיונת מאור ושמש : יז אלה הצבת כל גבולות ארץ קין וח רך אלה ירחם : יח זכר זאת אויב חרף ו יהוה ועם נבל נאצו שמך : יט אל חתן לחית נפש תורה חית ענייה אל תשפח לנצח : כ הבט לפרית פרי מלאו מחשבי ארץ נאות חסם : כא אל ישוב דך גבלם עני ואביון יהללו שמך : כב קומה אלהים ריבה ריבה זכר חרפתך מני נבל כל היום : כג אל תשפח קול צררה שאון קמיה עולה תמיד :

שמך לעלמא : יא למא תתיב ידך וימינה למפרוק מן גו עמפק אפיק ושיצי עקתא : יב ואדהא מלכא דשכינת קודשיה מלקדמין עביד פורקנא פגו ארעא : יג אנה גורתא בעושנך מוי דיקמא אנה תברתא רישי תגינא ושגנת מצראי על ימא : יד אנה הרעתא רישי גברי פרעה יתבתגון למכרא לעם בית ישראל וגושמיהון לירודי : טו אנה בועתא מעינא מן ביפא ויהו גחלא אנה יבשתא מגיות גחלי ארננא ומגיות יובקא ויודנא דהון מקיפין : טז די דך ימא לחוד די דך לירא אנה אתקנתא סידרא ושמשא : יז אנה אקמתא כל תחובא דארעא קיטא וסתוא אנה בראתנן : יח אדבר דא בעיר דבבא מגדף יי ועמא מפשא דרתיקי שמך : יט לא תמסור לפדחי מזריא דמתיין לחיות ברך נפשת מאלפי אוריתך חיהון דעניה דא תתנשי לעמין : כ אסתכל לקיטא דגורתא לאבדתא ארום אתמריא בדיחון חשוכא פרים על ארעא ואוניא ותאמפין : כא לא שמך : כב קום אלהא נצי מצותך אדבר קנא דעמד מן מלכא מפשא פד ימא : כג לא תתנשי קד מעיקה אתרנשא דקימין דקבך דסקא תדירא :

קדמית : בלה י בלישנא וזים' אקים אל עלי . והבית את ארם באפק . אז הבית את ארם . ויעלילו לארין . ובבלות כל זאת . מקרב . חיקך בליה . בלה נחבה ב' בו . הלא חנאני בנו עד סלה . לבלא השער . בהרא כתיב א' : גבולות לי מיל רמיל אהה הצבת . וב' גבולות כתיב וסי' ואשר גבולות עמים . גבולות עמים . ויהן להם משה לבני גר רבמות . ושאר' גבולות כתיב חס' ויז' בהרא : עניך ג' בליש' נמפר לעיל בסופ' סי' ע"ב : ישוב ה' חס' ורד מיל וסי' אבל מסכינא צפרתא בירושלם ואחנאם וסי' הנה מרד דיש . ועתה קרא נא באוני העם ישוב ויצטר . אל ישוב דך נבלם . כי גרד גרד עברך אז ישיב כן כתיב . ישוב אפך ותנחמני :

עמים . גבולות ישיבו . וב' חס' דחם' וסי' יעב גבלת עמים . ויהן להם משה לבני גר רבמות . ושאר' גבולות כתיב חס' ויז' בהרא : עניך ג' בליש' נמפר לעיל בסופ' סי' ע"ב : ישוב ה' חס' ורד מיל וסי' אבל מסכינא צפרתא בירושלם ואחנאם וסי' הנה מרד דיש . ועתה קרא נא באוני העם ישוב ויצטר . אל ישוב דך נבלם . כי גרד גרד עברך אז ישיב כן כתיב . ישוב אפך ותנחמני : תולדות אהרן לעם תשיב . מנחת לו :

כעט טעמו במקומות הנמארי' שם : גלות . כמו גלות רועי' : (כא) אל . שם לא ישוב דך נכלס לעולם ויכלוך כל עני ואביון : (כב) קומה . טעם ריבך שהאוי' חרף שחך . ויז' מני נוסף כמו מני אפרים : (כג) אל . טעם קול צורריך הוא שהזכיר שאלו צורריך בקרב מועדיך : שאון קמך . ימי שולח תמיד עד בגישו אלך אל השמים

מצודת ציון

מצודת הוד . סמקומות המיעדות לה' בסיכ' ונבט"ד : (ס) אוחותינו . עדיין לא ראינו אוחות בגולה ואין עוד נביא לגלות הזמן : ולא אהנו . אין מי מאחננו יודע עד מתי יתאחר : (י) יחרף נר . גבולות מגלי יבולת ס' כתיבם בחר הלויב : ינאך . וכי ינאך הלויב את שחך לנצח בחמיה : (יא) תשיב ידך . לאחור לכל הכות בו את הלויב : כלס . ימייך כלס מקרב חיקך והזיוס משם וככס חסם בו את אויבך : (יב) מקדם . מעולם הוא מלכי והוא פועל בישועה : (יג) בעצת . כנחך שררת הים לז' גורים לכל שכם שביל לפגמו כן ארז"ל : על המים . כי נחקבו מי הים כסלטים וסיו סמארים חזקים עלישם וכשנר רשעם : (יד) ראשי לויתן . שריו ושלישיו של פרעה נקרא לויתן : תחננו מאכל . נחה עופרת לזיוס ישראל שלטו במדבר מקום זה הים והירדן ר"ל עשית לטעם נמיס מוחלטים במקום היובש שפסעה מים ומקום המים שונעה : (טז) לך יום . ר"ל אלה בראתם : אלה הכיונת . לסיח על כנס ולא יסח את הפקידים : מאור . הוא הירח הנקרא מאור ה' . (כ) בראשית א' : כל גבולות

עד מה ס' חאקף לנצח (קתן ע"פ) : (י) ינאך . ענין בזיון : (יא) בלה . ר"ל מעט : (יג) שררת . ענינו בהזון לחתיכות רבות כמו טור התפוררה ארץ (ישעיה כד) : פנינים . תניס שם דג גדול שבים פרעה נקרא תניס כמ"ס בו התניס בגדול הרוכך וכו' (יחזקאל כט) ולכן יקראו התנאים תנינים : (יד) רלצת . ענין שכינה לחתיכות : לויתן . זה פרעה כי התנין בגדול הוא לויתן כמ"ס אה התנינים בגדולים (בראשית א) והוא הלויטן וגם זנו : לזיוס . מל' ליה ושמחה : (טז) כוכבת . מל' יבש : איתן . ענין חתק כמו איתן מושקך (במדבר כד) : (ח) הכיונת . מל' כן וכסוים : (יח) הכנת . בעמדת : קין . ימות הממה : וחורף . ימות הגשמים : (יח) נאנו . ענין בזיון : (יט) לחית . ענין ערד וקבון וכן חית פלשמים (ש"ב כג) : חורף . מל' מור והיא ככסת ישראל והתשלה לחור כמו שהשלים ליונה כמ"ס ויחיי נתנוי הסלע (ש"ב ג) : (כ) מחשבי . מל' חושבי נאות . מדור : (כג) מני . כמו מן : (ג) שאון . ענין המים :

אחי חרף: (א) אל תשחת. את גשאל: (ב) כודיו לך אלכיס. על טוכה כודיו אף על כדעה וקרוב כפיו שחד תמיד: ספרו. דורותינו נפלאותך תמיד: (ג) כי אקח מועד. כשש לנו יום טוב אין. אנו עשוקים ככול סה וקלות ראש: אני מישרים אשטט. אנו נותנין אל לבנו להלך ולשכתן משין המאורע ליום: (ד) נמוגים ארץ וכל יושביה וגו'. כיום מתן תורה כשכיו נמוגים הארץ וכל יושביה מתנאף שהתית עם מטעה בראשית אס לא יקבלו וכו' תחזרו לתוכו וכו': תכנתי עמודיה. כשאמרתי נעשה וכשעש: (ה) להוללים. לרשעים כמשרדנים את סדריהם: (ו) כי לא ממואל. השמש וממערבו ולא מן המזרחות שאתם מפרשים כשירא להרכות ממון לא בכל אלה להרוס קרן: (ז) כי אלכיס שטט. על כל כדעה שאשיתם: זה ישמל וזה ירוס. הכוכבים ושמי ובהמוכים ירוס: (ח) כי חמר. כוס. כערעלה נידו: ויין חמר. חוק. ויני'ם כלם: מלא מסך. כסם מלא חוג לחוג ולהשקות את כל הכוים: ויגר מוכ. מזה הכוס ויפין ויקלה את משקיהם ל' מים המוגרים (מיכה א'): (י) ואני אגיד לשלם: מלא וכלאה את עקמתו וגו' וכו': (יא) וכל קרני רשעים. על שחלק: אגדע. כענין שאל' (יחזקאל כב) ונתתי את קמתי כחדום ביד עמי ישראל ישראל יגדש קרן שחלק וגו' ואז תרוממ' קרות דיקו של עולם ישראל שטט שחכו של הקב"ה: שמה

אחי חרף: (א) אל תשחת. את גשאל: (ב) כודיו לך אלכיס. על טוכה כודיו אף על כדעה וקרוב כפיו שחד תמיד: ספרו. דורותינו נפלאותך תמיד: (ג) כי אקח מועד. כשש לנו יום טוב אין. אנו עשוקים ככול סה וקלות ראש: אני מישרים אשטט. אנו נותנין אל לבנו להלך ולשכתן משין המאורע ליום: (ד) נמוגים ארץ וכל יושביה וגו'. כיום מתן תורה כשכיו נמוגים הארץ וכל יושביה מתנאף שהתית עם מטעה בראשית אס לא יקבלו וכו' תחזרו לתוכו וכו': תכנתי עמודיה. כשאמרתי נעשה וכשעש: (ה) להוללים. לרשעים כמשרדנים את סדריהם: (ו) כי לא ממואל. השמש וממערבו ולא מן המזרחות שאתם מפרשים כשירא להרכות ממון לא בכל אלה להרוס קרן: (ז) כי אלכיס שטט. על כל כדעה שאשיתם: זה ישמל וזה ירוס. הכוכבים ושמי ובהמוכים ירוס: (ח) כי חמר. כוס. כערעלה נידו: ויין חמר. חוק. ויני'ם כלם: מלא מסך. כסם מלא חוג לחוג ולהשקות את כל הכוים: ויגר מוכ. מזה הכוס ויפין ויקלה את משקיהם ל' מים המוגרים (מיכה א'): (י) ואני אגיד לשלם: מלא וכלאה את עקמתו וגו' וכו': (יא) וכל קרני רשעים. על שחלק: אגדע. כענין שאל' (יחזקאל כב) ונתתי את קמתי כחדום ביד עמי ישראל ישראל יגדש קרן שחלק וגו' ואז תרוממ' קרות דיקו של עולם ישראל שטט שחכו של הקב"ה: שמה

עה * למנצח אל תשחת

מזמור לאסף שיר: ב הודינו לה' אלהים הודינו וקרוב שמך ספרו נפלאותיה: ג כי אקח מועד אני מישרים אשטט: ד נמוגים ארץ וכל יושביה אנכי הפנתי עמודיה סלה: ה אמרתי להוללים אל תהלכו ורשעים אל תרימו קרן: ו אל תרימו למרום קרנכם תדברו בצואר עתק: ז כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים: ח פי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירוס: ט כי כום ביד יהוה ויין חמרו מלא מסך ויגר מזה אה שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ: י ואני אניד לעולם אומר לה לאהוי יעקב: יא וכל קרני רשעים אנדע תרוממנה קרנות צדיק:

* לשבחא בזמן די אמר דוד לא תתבל עמך תושבחתא על ידו דאסף שירא: ב אודינא קד יי אודינא וקרוב שמך אשתעיו פרישתה: ג ארום אידע ומנא אנא תריצן אדון: ד מתמססין דירי ארעא וקד יתבדא אנא אתקנת עמודהא לעלמין: ה אמרתי למתלעבון לא תתלעבון ורשעיא לא תרימון אקור: ו קא תרימון למרומא אקרבון אתון די ממדין בתוקפא ובגדופין: ז ארום לית בר מני ממדינהא ועד מערבא וקא מן צפונא דמדבריא ומן דרומא אתר שוריא: ח ארום אדהא דין ופי דגן ומאידודגן ירום: ט ארום כם דרום ביד יי וחמר עשין מלי מצינת מרדא למלמלא מענת די רשעיא ומה דשרי מניה קשי מן דין קד מאין ברם דודדהא ופקמדהא ומצוון ישתון כל רשעיא ארעא: יי ואנא אתני לעקם נסיא אשבח לאקדה דיעקב: יא וקד תקוה רום רשעיא אמאי' אתלשגון מתוקפיהון יתרום תקוה

וקדו ר' וס' וענה איים באלמנתי. כי קרוב יום וקרוב יום לה'. תודינו לך אלהים הודינו. וקרוב לשמוע מתת הכפילים וכו' עמודיה ד' ג' מל' או' ח' וס' את קלעי החזק דמשכב' קדמא. וחבירו דמשכבא תנייב' דפקודי: אנבי תכנתי עמודי. הצבה עמודיה שבעה. וא' ועמודי' יתפלצון. דמשכבא תנייבא דפקודי חס' עמריה כתיב חס' ו': עתק ד' וס' יצא עתק משיבם. הדברות על צדיק עתק. תברו בצואר עתק. יבעו יברו עתק. וא' הון עתק וצדקה בצירי: לערם. י"ח חסר וס' במסרה רבנא בערד ע"ו: תולדות אהרן אלכיס שפט. זוסר ויקל: (כי כום. פסחים ו): קרני רשעים. מגלס יו: סיון העליון ישאו כרשעי' שאינם גמורים והשתרים כפי מעלתם: (י) ואני. דברי המשורר: לשלם. כל ימי אגיד זאת הכנאה לבני אדם אולי ויכחו וזה הוא מדת השם הכבוד: (יא) וכל. אגדע. כדבור כמו וילחם בישראל על בלק גם תנו עו' לאלכיס: תרוממ' קרות דיק. הסך אגדע: למנצח

מצודת דוד

נבולת ארץ. להיות כל מחוץ במקום הראוי לו: (יח) זכר. ר"ל אס אמנס סכל ניך והשניה על סכל זכר גם זאת מה שהאויב היה מחרף את ה': ועם נבל. כול הדבר במ"ש: (יט) לחיה. לעדת שבועי כוכבים אל המסיר נפש ישראל: חיה ענין. עדה ישראל שסמם עניים ומוכנעים: (כ) בעט. ראש הכרית אשר כרת לאבותיננו לגלול בניכם: מעחכי ארץ. במקומות שישבו בהם נחשכה החורבן נחמלו מדורי חמם: (כא) דך. סמלודכ אל ישוב ככלם בעת חפלתו רק קנלם ברצון ולא עניי והאביון יהללו את שמך בעטור זס: (כב) ריבך. כי למולך קמו לגדף: כל כיום. מה שחרף בכל עת: (כג) עולב חמיד. אשר הוא עולב חמיד לחרף כלפי מעלם: עה (א) אל תשחה. ר"ל בזה המזמור יתראה לה' לבל ישחית את ישראל בסיחם בגילה: (ג) כודיו. ככל עת אלו מודים לה': וקרוב שמך. וכן ככל מה קרוב לנו שמך להלול ולהשוע: ספרו. ר"ל כאשר אבותינו ספרו נפלאותיך: (ג) כי אקח מועד. ר"ל לא אשפוט מישרים באקראי לנד כל אקח זמן קטוע על הדבר: (ד) נמוגים. כשלא ראו שבועי כוכבים לקבל החורב והיו נמוגים מוסדי הארץ וכל יושביה כי היו קרובים לחזור לחוסו וכו': אנכי. הנה אנכי תכנתי עמודי הארץ להשאר על פומדם עד עולם כי אני קנלתי החורב: (ה) אמרתי. לזה אמרתי לרשעי שבועי כוכבים אל תרשישו את ישראל לטעבירס מה' ומתורעו כי סן ייחזר השולם לחוסו: אל תרימו קרן. על ישראל להסחיתם: (ו) אל תרימו. אל תגאלו עם התרוממות ואל תדברו כלפי מעלם נחזק סולאר ר"ל נבואה רבם: (ז) כי לא וכו' הרים. ר"ל סהרמס אל בלאם לכס מרוח מואל שמשם ולא ממערב ולא ממדבר כי איננה בלא מאלים: (ח) שופט. סכל בא נמשט לפי דיין ישפיל את זה ויריס את זה: (ט) כי כום. אל תחששו שגד עולם תחיו כהמסע לא כן הוא כי מוכן הוא ביד ה' כום עש יין משונח ממולא במיניה לפי כדראוי (כמשיל ספורעניו להחיות סיון המבלבל דעה סהרם): ויגר מוס. מהכום הזה יזיל וישפוך לפי הרשעים: אך שמריה. סרם הפקדא לומר אך כל רשעי ארץ ימאו וישחו כל סכום עם השמרים אכל לא כדדיקים: (י) ואני. אכל אני אניד לעולם דקדתי אשר יעשה עמנו: (יא) וכל קרני. אז יחן הכה בידי ואכריח כל מפלות שרשעים ולא תרומם עוד כי מעשה תרוממם קרנות סלדיק וממשלתו: (תהלים) 13

מצודת ציון

(א) מועד. זמן: (ד) נמוגים. מל' המנס והמסס: תכנתי. מל' כן וכסים: (ה) להוללים אל חסולו. ענין סכלות ורשע כמו קנלתי כהוללים (לעיל ע"ג): קרן. ענין ממשלה והסתחקות סקרו הוא לחחק לבעלי הקרן: (ו) עתק. ענין חזק כמו ידברו עתק (לקמן ז'): (ז) הרים. משלון הרמס: (ח) חמר. משונח כשעם כמו תשחה חמר (דברים לב): מסך. ענין מצינה כמו מסכה יינה (משלי ט): ויגר. ענין הולל ושפיה כמו מוגרים כמורד (מיכה ה): שמריה. הוא סופל צדקעית ככום אשר בו השמקס: ימאו. מל' מליס: (יא) אגדע. ענין כריחה וחזקו כמו שקמים גדעו (ישעיה ט): כשלים

מדברות שפת כנען וכשעשת לה' זכרות : יובילו שי למורא . למה לפי שעת
 חסדו : (ג) יבצור רוח . גסה של דרכים ממש גאומס . יבצור ימשט כמו (בראשית
 יא) לא יבצר מהם : (א) על ידותון . על הדפות ועל הדיכין השוכרים על ישראל :
 (ג) דדי . מחתי : לילה נגרה . בגלות זה שהיא כלילה הוא גרה ליהא ומרה : ולא

יחמרו אלה לללה נדרו ושלמו : למורא . בעבור המורא ורבי משה אמר כי
 הוא תאר כמו הוא מוראכם : (ג) יבצור . דרך משל כעסק יכרות מגזרת נציר
 וזה דבק כי כל סכינות ירושלים יובילו שי בראותם כי הם יבצור רוח נגידים
 שהוא נורא למלכי ארץ כמו על כל מלכי ארץ : (א) למנצה על ידותון .
 על נועם שוטת תחלתו ידותון :

חסדו . ולא תדמה נגרתה :
 (ד) אזכרה אלהים . הכתב שהיה
 נציל לעשות לי בימי חנתי :
 אשיה . כלותן חסדים וטובות :
 ותקטף רוחי . פשוט כלעו :
 (ה) אחת שמורות עיני . שמורות
 לשון אשמורות כלילה שאדם
 נשר משנתו ודעתו מיושבת ולבו
 חוזר עליו ואינו חינו כן כלילה
 זו של גלות תמיד עיני נדבקות
 כלום נרדם מאווס לב נצרות
 שאני רואה נפסמה רוחי ואין
 נדבר כי : (ו) חשנתי ימים
 מקדם . לזכור החסדים שעשית
 עם אבותינו : (ז) אזכרה נגינתי
 כלילה . בימי בגלות הזה הוסיף
 ללילה אני וזכר את נגינותי
 שהיוי מבגן בימי קדם בבני :
 עם מצבי אשיה . אני מחשב
 ורוחי מחשב מה היא כן מדתו
 של הקב"ה ואני תמיח כלשלמים
 חנתי : (ט) האפס . שמה כללה
 חסדו : גמר אומר . גזירת שולט
 שלא ישב מחרונו שד : (י) השכח
 חנות . להיות חונן . חנות כמו
 עשית ראות . ל"ה חנות חנינות :
 אם קסך בנף רחמי סלה .
 לשון לא תקטוף ידך (דברים עו)
 כלומר אם סגר הרחמים לעולם
 נשכח החסד : (יא) ואמר
 חלותי היא . מחשבותי אומרת
 כי אין זאת אלא להחלותי
 וליראני לשכח אליו . חלותי כמו
 להלותי לשון חוליו וחול : שנות
 יומן עליון . את אשר נשמת
 יומן עליון שהיתה נלדרי ככה
 רועלת אויב ושכשו השיב אחורי
 וחינו : (יב) והגיתו ככל פעלך .
 שעשית

למורא : י יבצור רוח נגידים נוףא למלכי ארץ :

עז * למנצה על ידותון לאפק
 מזמור : ב קולי אל אלהים ואצעקה
 קולי אל אלהים והאיון אלי :
 ב יום צרתי ארני דרשתי ידי ו
 לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם
 נפשי : י אזכרה אלהים ואהמיה
 אשיהה ותתעטף רוחי סלה :
 אחות שמרות עיני נפעמתי
 ולא אדבר : ו חשנתי ימים מקדם
 שנות עולמים : ו אזכרה נגינתי
 כלילה עסלכבי אשיהה ויהפש
 רוחי : ה תלעולמים יונה ו ארני
 ולא יסוף לרצות עוד : ה האפס
 לנצח חסדו גמר אמר לדר ודר :
 השכח חנות אל אסדקפן באף
 רחמי סלה : י ואמר חלותי היא
 שנות ימין עליון : י אזכיר מעללי
 יה פרי אזכרה מקדם פלאה :
 י והגיתי בכל פעקה ובעלילותיה

י יצור גמות רוחו ודר ברבניא
 דחיקא על כל מלכי ארעא :
 * לשבחה על יד ידותון לאפק
 תושבתא : ב קלי קדם יי
 ואקבר קלי קדם איהא ואצית
 מימרי : ג ביום עקתי אופן
 מן קדם יי תבעית שרת עני
 נבואה בליקיא זנת עיני
 דמעמא ודא ספוג סריבת
 דאתגחמא נפשי : ד אדבר
 איהא וארגוש קדם יי אמלד
 ותשמלחי רוחי לעלמין :
 ה אחותא תימורתא דעיני
 אטרפית ודא אמלד : ו מנתי
 ימין סבין דמן לקדמין שניא
 סביא דמן עלמין : ז אדבר
 תושבתחי בליקיא עם הרהורי
 לבבי אמלד ויבדש נסיא
 מגדע דרוחי : ח האפשר די
 לעלמין ירחק יי ודא יסיה
 דאתרעא תוב : ט האפשר
 די פסק לעלמין טוביה שלים
 פתגם דביש על בר דר ודר :
 י האפשר דאתנשי לחיא
 איהא אין סליה ברוגזו מן
 למכמר רחמי לעלמין :
 יא ואמרית מרעיתי הוא

י יצור גמות רוחו ודר ברבניא
 דחיקא על כל מלכי ארעא :
 * לשבחה על יד ידותון לאפק
 תושבתא : ב קלי קדם יי
 ואקבר קלי קדם איהא ואצית
 מימרי : ג ביום עקתי אופן
 מן קדם יי תבעית שרת עני
 נבואה בליקיא זנת עיני
 דמעמא ודא ספוג סריבת
 דאתגחמא נפשי : ד אדבר
 איהא וארגוש קדם יי אמלד
 ותשמלחי רוחי לעלמין :
 ה אחותא תימורתא דעיני
 אטרפית ודא אמלד : ו מנתי
 ימין סבין דמן לקדמין שניא
 סביא דמן עלמין : ז אדבר
 תושבתחי בליקיא עם הרהורי
 לבבי אמלד ויבדש נסיא
 מגדע דרוחי : ח האפשר די
 לעלמין ירחק יי ודא יסיה
 דאתרעא תוב : ט האפשר
 די פסק לעלמין טוביה שלים
 פתגם דביש על בר דר ודר :
 י האפשר דאתנשי לחיא
 איהא אין סליה ברוגזו מן
 למכמר רחמי לעלמין :
 יא ואמרית מרעיתי הוא

ובילו ב' דוד מיל ודח' ח'
 וסי' ל' יובילו מלכים שי . נדרו
 ושלט לה' . קדמא מיל : ידותון
 דתוב ידותון וקיינן ידותון ג'
 וסי' למנצה לירותון ראמרתי
 אדום בן דיתון : נגרה ב' וסי'
 נפעמתי : ולא יוסף ג' וסי' לגעת
 בך . האלולמים יוח ארני . ברבת
 ח' היא תעשר : אוטר ו' מלעיל
 וחס' וסי' עריה תעור . יום ליום
 וביש . אין אומר ואין דברים . ח'
 יתן אמר . גמר אמר לדרו ודר .
 ותגור אמר :

אשתגזי נבורת ימין עקאה (ואמרית פעותי
 הוא שנת דקן מימין) : יב אדבר עזבדי
 איהא ארום אדבר מן לקדמין שנותה : יג ורגנית
 בקד עזבדך סביא ובתסקופי גסה

אשתגזי נבורת ימין עקאה (ואמרית פעותי
 הוא שנת דקן מימין) : יב אדבר עזבדי
 איהא ארום אדבר מן לקדמין שנותה : יג ורגנית
 בקד עזבדך סביא ובתסקופי גסה

אשתגזי נבורת ימין עקאה (ואמרית פעותי
 הוא שנת דקן מימין) : יב אדבר עזבדי
 איהא ארום אדבר מן לקדמין שנותה : יג ורגנית
 בקד עזבדך סביא ובתסקופי גסה

מצודת דוד

יענא : שארית חנות . ובעבור זאה חנוור מסכיב
 לאסור ולקשול שארית החמה
 רץ לא יעטב עוד מעסה : (יב) נדרו . אחס בני
 ישראל נדרו נדרים ושלמו אותם
 לס' : כל סביבו . השונדי סוכנים סיושבים
 סביבות ירושלים נשומעם מפלה כהנרצ
 ינוש מנחה בעבור סמורא של ס' ופחד
 נלונו : (יג) יבצור . כי בלסטר יעניע
 גושה והכעם של הכושלים אז הוא
 נורא ומאויים למלכי ארץ כי ישחדו
 שלא יקרה להם במקרס : עץ (א) על ידותון .
 בעבור הדרות והדינין שעברו על
 ישראל על הוא שם כלי גנון : (ב) קולי .
 ארים קולי אל אלהים ולצעק אליו
 וכאשר ארים קולי יאיון באזויו
 לשמוע אלי : (ג) ביום צרתי . בעת
 נוא הכרס דרשתי אח ס' : יד . רץ
 מכתי חול עלי כל סיליה ואינה
 נחלשת ולכן ממאנה נפשי לקבל
 הנחומין : (ד) אזכרה . כשאני
 זוכר בעבור כהנרצ לני הווס : אשיה .
 אססר הלאותי ורוחי כפוסה ומשוכה
 זס זמן רב : (ס) אחת . מגדל
 החונס לא אוכל לישן כלעו אחת
 מכסי סעין השומרים אותם מן
 הכאן ולא אכל א"כ למגרס כדרך
 סיון : נפעמתי . אני נשכר וטוכס
 עד שלא אוכל לדבר : (ו) חשנתי .
 אני חשנתי

מצודת ציון

תובל למלך (לפיל מ"ס) : שי . תשורס
 ודורון : (יג) יבצור . עיין מתיבה
 כמו ועסה לא יבצר מהם (בראשית
 י"א) : רוח . עניו כעס וגאוה
 כמו ומושל כדוחו (משלי ח) : גדיים .
 שרים ומושלים : (ג) דדי . לפי
 שהמכה מכה ביד קרוי מכה כלשון
 יד : ערה . עניו סלס ושפיה כמו
 ויגר מוס (לפיל ע"ה) : תפוג . עניו
 רסיון ופליטות כמו תפוג חורה
 (תבוקו א') : מאסה . מל' מילוח :
 (ד) אשיהה . עניו ספור התלחות
 כמו ישפור שיחו (לקמן ק"ב) :
 ותחפסף . עניו כסוף ומעוזה כי
 מגדל סליה : גרהא כלנו .
 מעוטף קתו בקלות בעבור
 הכסיהס : (ה) נפעמתי . עניו
 שירס והכאה כמו ותפסס רוחו
 (בראשית מ"א) והוא מלשון
 פעמון שמקשקש ומכס : (ו) ויחפסף .
 עניו חקירס : (ס) יוחה . עניו
 שוכס : לרלות . אלשון רלון : (ט)
 האפס . עניו ליון כמו אפס כסף
 (בראשית מ"ז) : גמר . עניו
 שלמה : (י) חות . מלשון חניס :
 קסן . עניו סכירס כמו לא תקטוף
 את ידך (דברים טו) : (יא) חלותי .
 מלשון חיל וערסם . שטת .
 סתמטת : (יג) וסגיתי . עניו
 מתחנסי : אשיהה . עניו
 דבור

קשור עם מלת מקדם לא עם אזכרה : (ח) אלחיים . כדרך נאדר בקדש בעבור דרכך שאנחנו רואים בשמים לעד כי מי אל גדול ממך : (טו) אחת . בטעם תעשה פלאים ונפלאים מעוני אדם גם נראה וזה הוא הודעת בעמים עוז : (טז) גאלת . עמד . כוח הטעול כאילו כתוב גאלת עמד כדורע וטויה ועטמל להזכיר יוסף

שעשית לנו כבוד : (יח) נקדש דרכי . דרך מדרך לקדש את שמיך בשלם לעשות דין כרשע' : (יח) ראוך מים . רבים כשנגלות על כים : (יח) זורמו מים עבות . שחקים נטפו זרם מים עבים : חללך . כמו חלל : (יח) כנגלל . כמו כנגלל . קול רעמד כנגלל על כים להוסיף את מהנה מזרים : (כ) ועקבותיך לא נודעו . אין כססיות נכרות על כמים . ועקבותיך טר"י כלשו : (כ) כמשל פי . כס דברי תורה : (ד) לא נכחד מזמנים . וגם אנו לא נכחד מזמנים של אבותינו מלהודיעם מה שספרו לנו

כאלהים ג' בקריאת וסימ' והיחוס כאלהים יודעי טוב ורע . ובית דוד כאלהים . כי אל גדול כאלהים אנ' : ה' האוינת י'ו בקריא' וסימ' וישא משלו ויאמ' קום בלק ושבע האוינה עיר . אמר' והאוינה ה' בינה הבינו . תפלה לרוד שמעת ה' דרך האוינה אהים תפלה חל תתעלם . שמעת תפלה ה' וישועי האוינה ואל רמעתו . אלהים שבע תפלה האוינה לאמר פי . האוינה עמי תורת . רעה ישראל האוינה אלהים צבאות שמעת תפלה . האוינה ה' תפלה והקשיבה בקול . אמרתי לה' אל אחת . ה' קראתך וישועי לי . ה' שמע תפלה האוינה אל תרננו . ואלהים שמע נא אויב . האוינה זאת אויב עמר . האוינה

ת לזות אהרן נקדש דרכי . (נכסס) (י) : נודעו עמי . כססרין יו : קול רעמד . נכרות טו : כאלהים עמי . שקדים מה פ' :

מצודת ציון

דבור ואמרים : (ח) יהוה . יגרא . ענין רחוק ורעם : מטמונות . עומק כים : (יח) זורמו . ענין שפך כמים כמו מורס כרים (אויב כד) : עבות . ענין כמו עב קל (ישעיה יט) : שחקים . רקיעים : חללך . מל' חן : (יח) כנגלל . אופן כנגלל : (כ) ושכיל . ענין משילש ודרכן : ועקבותיך . עקב כרגל : (כא) נחית . נכבת : (ח) כאלהים . ענין כקנס : (ג) אהיה . ענין אמירס כמו יוס ויח יעס אומר (ליל יט) : (ד) נכחד . ענין מיטעט פנו ואל כחד ממש (ט"ז ג) ומחו . מל' עז וחזק : כסס

אשיתח : י' אלהים פקדש דרכך מיראל גדול באלהים : מאתה האל עשה פלא הודעת בעמים עז : מ גאלת בזרוע עמה בני יעקב ויוסף סלה : י' ראיה מים ו אלהים ראיה מים יהוה אף ירגזו תהמות : י' זרמו מים ו עבות קול נתנו שחקים אף חציצה יתהלכו : י' קול רעמדו בגלגל האירו ברקים תבל רגזה ותרעש הארץ : כ פים דרכך ושכיליך במים רבים ועקבותיך לא נודעו : כא נחית בצאן עמה ביד משה ואהרן : עח * משכיל לאסף האוינה עמי תורת ה' אונכם לאמרי פי : ב אפתחה במשל פי אפיעה חירות מניקדם : ג אשר שמענו ונדעם ואבתינו ספרו לנו : ד לא נכחד מבנינו לדור אחרון מספרים תהלות יהוה ועוזו ונפלאותיו אשר עשה : ה ויקסעדונו ביעקב ותורה שם בשראך אשר צפה את אבותינו

אמלל : י' אהיה דקדישין אורחתה מן אהיה רבא פאהיה דישראל : מו אנה הוא אהיה עבד פרישן הודעת בעמיה עושנה : מו פרקתה בגבורת אדרעה עמה בניא דאליד יעקב חן יוסף לעלמין : י' חמון שכנתה בגו יסא אהיה חמון גבורתה עדיסא רתתון עמיה דהוד אתרגוון תהומיה : י' אהיו מיה ענני שמיה קרין יהבו שחקי לחוד כפי גררה אזלין ומשתדלבו : י' קד אכריותה בגדנא אשתמע אנהירו ברקין תבל רגות ואתרגיפת ארעא : כ בימא דסוף אורחה וכבשה במין בניעין ורשמת פסיעתה לא אתידעו : כא דברת יהוה ענה עמה ביד משה ואהרן : א שבלא דרוח קדשא על ידי דאסף אצית עמי אורתי אצירן אודיכוון למימרי פומיה ב אפתח במת פומי אפיעי חדון דמן קדמין : ג די שפענן ויענן לחון ואבהתן תניאו קנא : ד לא נכסי מבניהון דדר בתרי משתעין תשבחתא דיי ועשינה ופרשתיה דיי עבד : ה ואקים סהדוהא בדבית יעקב ואודימא גנר דבית ישראל די פקד באבהתן דהודעותהון

ואילו היה כשוא לבדו היה שוק רק ככה נמצא וטעם חדות שהיא מני קדם והמשל לחם אכירי' אכל איש כדרך מהאכל יצא מאכל ויהרג במשמיהם ויתן לשני עזו כי לולי שהוא משרש כספר שמואל שנית בארון ביתה כחידה קשה : (ג) אשר שטענו . זה מני אנשים רבים ודקיקים שחייו אדם לקבל מה שהתקיו ביתה כקבלה כמו דעה וזה הוא ודעם וטעם כהמסרים כי המספרים אובדנו כי וחס אבותינו שאין להם חקלאכשילנו : (ד) לא . והנה חייבים אנחנו שלא נכחד מה שמשא מאבותינו ולאשר הם מורעם עד שיהיו גם הם מספרים תהלות השם : (כ) ויקס עדות . המצות ששקול הדעת יעד עליהם על כן מלת ויקס וקס כנית ותורה המצות שנעלם סודם מרבים על כן מלת שם שקבלו ככה מני משע וטעם לזה כדרך וסדעם

ת לזות אהרן נקדש דרכי . (נכסס) (י) : נודעו עמי . כססרין יו : קול רעמד . נכרות טו : כאלהים עמי . שקדים מה פ' :

דבור ואמרים : (ח) יהוה . יגרא . ענין רחוק ורעם : מטמונות . עומק כים : (יח) זורמו . ענין שפך כמים כמו מורס כרים (אויב כד) : עבות . ענין כמו עב קל (ישעיה יט) : שחקים . רקיעים : חללך . מל' חן : (יח) כנגלל . אופן כנגלל : (כ) ושכיל . ענין משילש ודרכן : ועקבותיך . עקב כרגל : (כא) נחית . נכבת : (ח) כאלהים . ענין כקנס : (ג) אהיה . ענין אמירס כמו יוס ויח יעס אומר (ליל יט) : (ד) נכחד . ענין מיטעט פנו ואל כחד ממש (ט"ז ג) ומחו . מל' עז וחזק : כסס

מצודת חוד

ביום סעורים קסיו לי מימי קדם : שנות עולמים . כפל הדבר במ"ם : (ז) בלילס . היא הטעם שמהשנות באלס סנויים ואלו אזכור מה ססייתי מנן בנש"ע ואני מדבר עם לבני ורוחי יחסם ידעם מה יסיה סוף הדבר : (ח) סלעולמים . וכי עד שלם יפוז ס' אוחי וכי לא יוסף לסיח עוד מרוס לי כאשר סיה בימי קדם : (ט) סלסס . וכי כלס חמדו עד שלם וכי סלסס אמרי סנהמות דור דורים ר"ל וכי עד שלם יהיו כלים סנהמות לכל יתקיימו : (י) סשכח . וכי שכח ס' לחנן אוחנו וכי בעבור סלף שחרס ננו סנר את רחמיו עד שלם כהמים : (יא) וואמר . אשי אמרי אלי חן זס כי אס לבניא עלי חיל ורעד לשון חממתי ובעבור זס סיהס סנהמות בימין עליון ממה סהיהס לטעבר נאדרי ככה רועלס סלויב : (יב) אזכור . כי אזכור מעסס ס' אשר לא קנרס ידו : מקדם סלף . סלולוס סעשית לי מימי קדם : (יג) וכניתי . אני מחשב כל פטליך ובהס אדבר וסמס לי למשיב נסס : (יד) אלחיים . אחס אלחיים כן ידעתי כי דרך לקדם עמד למשוח דין ברשעים אף ידעתי סאין אל גדול כאלהים שיהיה ככה בידו למחות מלנקס נקס : (טו) אחס סלל . ולא אחר : סודעת . פרמחט עון בין סעמיס : (טז) נזרוע . ככה זרועך גאלת את

ואילו היה כשוא לבדו היה שוק רק ככה נמצא וטעם חדות שהיא מני קדם והמשל לחם אכירי' אכל איש כדרך מהאכל יצא מאכל ויהרג במשמיהם ויתן לשני עזו כי לולי שהוא משרש כספר שמואל שנית בארון ביתה כחידה קשה : (ג) אשר שטענו . זה מני אנשים רבים ודקיקים שחייו אדם לקבל מה שהתקיו ביתה כקבלה כמו דעה וזה הוא ודעם וטעם כהמסרים כי המספרים אובדנו כי וחס אבותינו שאין להם חקלאכשילנו : (ד) לא . והנה חייבים אנחנו שלא נכחד מה שמשא מאבותינו ולאשר הם מורעם עד שיהיו גם הם מספרים תהלות השם : (כ) ויקס עדות . המצות ששקול הדעת יעד עליהם על כן מלת ויקס וקס כנית ותורה המצות שנעלם סודם מרבים על כן מלת שם שקבלו ככה מני משע וטעם לזה כדרך וסדעם

ביום סעורים קסיו לי מימי קדם : שנות עולמים . כפל הדבר במ"ם : (ז) בלילס . היא הטעם שמהשנות באלס סנויים ואלו אזכור מה ססייתי מנן בנש"ע ואני מדבר עם לבני ורוחי יחסם ידעם מה יסיה סוף הדבר : (ח) סלעולמים . וכי עד שלם יפוז ס' אוחי וכי לא יוסף לסיח עוד מרוס לי כאשר סיה בימי קדם : (ט) סלסס . וכי כלס חמדו עד שלם וכי סלסס אמרי סנהמות דור דורים ר"ל וכי עד שלם יהיו כלים סנהמות לכל יתקיימו : (י) סשכח . וכי שכח ס' לחנן אוחנו וכי בעבור סלף שחרס ננו סנר את רחמיו עד שלם כהמים : (יא) וואמר . אשי אמרי אלי חן זס כי אס לבניא עלי חיל ורעד לשון חממתי ובעבור זס סיהס סנהמות בימין עליון ממה סהיהס לטעבר נאדרי ככה רועלס סלויב : (יב) אזכור . כי אזכור מעסס ס' אשר לא קנרס ידו : מקדם סלף . סלולוס סעשית לי מימי קדם : (יג) וכניתי . אני מחשב כל פטליך ובהס אדבר וסמס לי למשיב נסס : (יד) אלחיים . אחס אלחיים כן ידעתי כי דרך לקדם עמד למשוח דין ברשעים אף ידעתי סאין אל גדול כאלהים שיהיה ככה בידו למחות מלנקס נקס : (טו) אחס סלל . ולא אחר : סודעת . פרמחט עון בין סעמיס : (טז) נזרוע . ככה זרועך גאלת את

לנו: (ו) כסלם. חולקס וכן אס שמתי וכן כסלי (איוז לא): (ח) באכותס. סהו במזרים ובמדבר: (ט) בני אמרים. שיאלו ממזרים נודע למי קצן ובעתו בגבורתם ובחזיקם וסוסם הפכו לנוס ביום קרב כמפורס נדברי הימים והרגום אנשי גת הילד' נארן: רומי. משליכין וורקין. כמו

וכודעתם לכמד ולכני ניד: (ו) למטן. דור אחר דור עד עמוד התורה כימי שמים: (ז) וישמו. כמו מנחם אשר יקוט כסלו וכאשר לא ישכחו מעשה השם או ישלחו מנחותיו: (ט) בני אמרי. דרך דרש כי כל ישראל יקראו כן כמו בן יקיר לי אמרים גם רמז לכני אמרים שיאלו ממזרים נטרם געת הקץ והרמו נדברי הימים והרגום אנשי גת ויתאכל אמרים חזיקם ועל דרך הפשט כי עקר זה המומור לחקר על מלכות דוד ובניו כד ציון ושם היה הארון נמלך דוד אחר שחרבה שילה שכינה לכני אמרי' על כן וכשנע אמרים לא נחר באחרונה אחר שנח' כס בראשונ' לשכן שמו בשילה והעד הנאמן על זה הכי' שנט אמרים רומי קשת כס אנשי שילה שאמר אחר יוסף לא שמרו ברית אלהים ועוד נגד אבותיהם עשה סלא וזה היה אחר זאת ישראל ממזרים: נושקי. הסר כ' ק כמו אש אוכלה הוא ומלת נושקי דקש' עם קשת כדרך נכרי מחלי דש וחמלס הטעם שהקכו עורף כיוס קרב משל בעבור שלא שמרו ברית אלהים שהשכין כבודו כחוס. ויש אמרים שמרנו רומי קשת שלא יעמדו במקום אחד כן הפכו ככה בני אמרים: (י) לא שמרו ברית אלהים. זה ברית סיני: (יא) וישכחו. בעבור היות הנפלאות ועלמות אחר כנגדם היראם: (יב) נגד. הרלס כי נגד אבותם עשה סלא וחס שמשו מפיחם וטעם במזרים כל המופתים שהיו במזרים. וש

לְהוֹדִיעַם בְּנֵיהֶם: וְלַמְעַן יִדְעוּ דֹר אַחֲרֵי בָנִים יוֹלְדוּ יִקְמוּ וְיִסְפְּרוּ לְבָנֵיהֶם: וְיִשְׂמְרוּ בְּאֵלֵהֶם כַּסֵּלם וְלֹא יִשְׁכַּחוּ מַעֲלַל־אֱלֹהֵי וּמִצֻּוֹתָיו יִנְצְרוּ: ה' וְלֹא יִהְיוּ בְּאֵבוֹתֶם דֹּר סוֹרֵר וּמִרְהָ דֹר לֹא יִהְיוּ לְבָו וְלֹא נִאֲמְנָה אֶת־אֱלֹהֵי רִחְוֵי: בְּנֵי־אֲפָרַיִם נוֹשְׁקֵי רוֹמֵי־קֶשֶׁת הִפְכוּ בְּיוֹם קָרְבִי: י לֹא שָׁמְרוּ בְרִית אֱלֹהִים וּבְתוֹרָתוֹ מֵאֲנִי לְלַכֵּת: יא וְיִשְׁכַּחוּ עֲלִילוֹתָיו וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר הִרְאָם: יב נִגְדוּ אֲבוֹתָם עֲשָׂה פֶלֶא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה־צֹעַן: יבֵּקַע יַם־סוּף עֲבָרִים וַיַּצֵּב מַיִם בְּמִדְבַּר: יד וַיִּנְתֵּם בַּעֲנַן יוֹמָם וְכַל־הַלַּיְלָה בְּאֹזַר אֵשׁ: טו יִבְקַע צָרִים בְּמִדְבַּר וַיִּשְׁקַף בְּתַהֲמוֹת רֶבֶה: טז וַיּוֹצֵא גּוֹזְלִים מִסֶּלַע וַיּוֹרֵד בְּנֵהֲרֹת מַיִם: יז וַיּוֹסִיפוּ עוֹד לְחַטֵּא לְלוֹמְרוֹת עֲלִיּוֹן בַּצִּיָּה: יח וַיִּנְסֵהוּ אֱלֹהִים לְשֵׁאל־אֶבֶל לְנִפְשָׁם: יט וַיִּדְבְּרוּ בְּאֵלֵהֶם אָמְרוּ הַיּוֹכֵל אֵל לַעֲרֹךְ שִׁדְחֹן בְּמִדְבַּר: כ הֵן הִבְהִירוּ צִוּוֹנוֹ וַיּוֹצֵבוּ מַיִם וּנְחָלִים יִשְׁטֹפוּ תַּגְּם־לָהֶם וַיִּכַּל תַּת אִם־יִכֵּן שָׂאֵר הַיָּד נִהְרִין וְנִהְרִין מַיִם: יא וְאוֹסִיפוֹתוּב לְמַחֲסֵי קְדָמוֹי לְמַרְגֵי קָרָם עֲלֵהָ בְּמִדְבַּר צָחִי: יב וַיִּסְיֵאוּ אֱלֹהֵי בְלִבְהֹן לְמִשְׁאֵל אוֹכְלָא לְנִפְשֵׁיהֶן: יג וְאַתְרַעְבוּ קָדָם יי וְהָא פֶּבֶר מִתָּא פְּסִיגַר וַיִּדְבּוּ מִתָּא וַנְחָלֵיא הַחֲדוֹד דְּחִמָּא יָכִיל לְמַתָּן אִם יִתְקַן מִזְנָא לְעַמֵּיהּ: יד וְהִכְרוּ. לַעֲרוֹךְ שִׁדְחֹן מִשֶּׁל עַל הַכֶּשֶׁר וְטַעַם נַמְדַר מִקוֹם שֵׁלִין שֶׁס יִישׁוּב: (כ) כן. אֲמַר רַבִּי מִשֶּׁל הַכֶּסֶן כִּנֵּס בְּתוֹרַה כְּחוֹב

דְּבִיחֵיהֶן: מִן־בְּגָדֵי דִי־יִדְעוּן דֶּר בְּתָרֵי בְּנֵין דְּמִתְיַדִּין יְקוֹמוּן וַיִּתְגַּוְלוּ לְבִיחֵיהֶן: וַיִּשְׁוּוּן בְּאֵלֵהָ סְבִירֵיהֶן וְלֹא יִתְגַּשׁוּן עוֹבְדֵי אֱלֹהֵי וּפְקוּדֵי יִנְטְרוּן: ה' וְלֹא יִהְיוּן הַיָּד אֲבָהֵיהֶן דֶּר מְקַרְבָּן וּמְרַגְזֵי דֶר דְּלֵא מִתְקַן לְבִיחֵיהֶן וְלֹא הִנֵּה מְהִימְנָא בְּאֵלֵהָ רִחְוֵיהּ: ט' כִּד הָיוּ יִתְבִּין בְּמִצְרַיִם אֲתֵר־רַבְּבוּ בְּנֵי אֲפָרַיִם מִנּוּ קִצָּא וּפְעוּ וּנְפָקוּ תְּלָתִין שָׁנִין קָדָם קִצָּא בְּיוֹנֵי קָרְבָּא וּבְפָרָא נִשְׁלֵי קִשְׁתָּא אֲפִיכוּ קִדָּר וְאַתְקִפְרוּ בְּיוֹם נִשְׁרוּ קִים אֱלֹהֵי וּבְאוֹרֵיהֶיהּ קָרְבוּ דִּלְקָא: יא וְאַתְגַּשְׁיֵאוּ עוֹבְדֵי עֲמָא בֵּית יִשְׂרָאֵל וּפְרִישׁוֹתֵיהּ דִּי אֲחֵמֵי יִתְהוּן: יב קִבְּל אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב וּשְׁבַטֵיָא דְּאַבְרָהָם עֵבֵד פְּרִישׁוּ בְּאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם חֲקַל מְאֵנִים: יג בְּזַע יִמָּא בְּחֻשְׁרָא דְּמִשְׁהָ רַבְּהוּן וְאַעֲפְרַנּוּן וְאוֹקִים מַיָּא צִירִין הַיָּד זִיקָא: יד וַדְּפִרְיִנוּן בַּעֲנָנָא בִּימְמָא וְכִד לִיקְרָא בְּהַר אֵשׁ: טו בְּזַע שׁוֹרִין בְּחֻשְׁרֵיהּ דְּמִשְׁהָ רַבְּהוּן בְּמִדְבַּר וְאַשְׁמֵי פִד בְּתַהֲמֵיָא רַבְּרָן: טז וְאַפִּיק גּוֹזְלֵיָא דְּמַיָּא מִן בִּיפָא וְאוֹחֲרֵי הַיָּד נִהְרִין וְנִהְרִין מַיָּא: יז וְאוֹסִיפוֹתוּב לְמַחֲסֵי קְדָמוֹי לְמַרְגֵי קָרָם עֲלֵהָ בְּמִדְבַּר צָחִי: יח וַיִּסְיֵאוּ אֱלֹהֵי בְלִבְהֹן לְמִשְׁאֵל אוֹכְלָא לְנִפְשֵׁיהֶן: יט וְאַתְרַעְבוּ קָדָם יי וְהָא פֶּבֶר מִתָּא פְּסִיגַר וַיִּדְבּוּ מִתָּא וַנְחָלֵיא הַחֲדוֹד דְּחִמָּא יָכִיל לְמַתָּן אִם יִתְקַן מִזְנָא לְעַמֵּיהּ: יד וְהִכְרוּ. לַעֲרוֹךְ שִׁדְחֹן מִשֶּׁל עַל הַכֶּשֶׁר וְטַעַם נַמְדַר מִקוֹם שֵׁלִין שֶׁס יִישׁוּב: (כ) כן. אֲמַר רַבִּי מִשֶּׁל הַכֶּסֶן כִּנֵּס בְּתוֹרַה כְּחוֹב

לקול מלי: גוללים ג' בקריאה וסימ' נצבו כמו נד גוללים חס' אס ינתשו מים דרים. חוציא גוללים מטעם אנך' ויחבו ב' מל

מצודת ציון

(ו) כסלם. כשחוס כמו אס שמתי וכן כסלי (איוז לא): (ח) אורר. סר מדרך שער: ומורה. עין מורד ומסרנו (ט) טשקי. פשוטים כמו טשקי קשת ומגן (ד'ס'י): רומי. ענין כסלם כמו פשוט וזמנה קשת (וימס' ד'): קרי. מלחמה כמו המלמד ידי לקרב (לקמן קמ"ד): (י) חלל. לא רע: (יג) ד. זכור ופל כמו נלכו כמו (שמות ט"ו): (יד) וינחם. נכנס: (טז) ויקע צורים. כלעים: (יח) מלכות. מל' הלא וסיפס: (יח) מלכות. למדוד: צלים. במדבר שחלו ליה וינחם. לערוך. ענין סודור: (כ) חת. מל' נחיה: שאר' ג' שר כמו חללו שאר עמי (מיכס ג): ויתעבר

אֲמַרו הַאֲוִית יוֹכְלָא קָדָם אֱלֹהֵי לְסִדְרָא פְּתוּרָא בְּמִדְבַּרָא: כ' הָא פֶּבֶר מִתָּא פְּסִיגַר וַיִּדְבּוּ מִתָּא וַנְחָלֵיא הַחֲדוֹד דְּחִמָּא יָכִיל לְמַתָּן אִם יִתְקַן מִזְנָא לְעַמֵּיהּ:

לְזֹה הוּא דֶּרֶךְ הַכֶּשֶׁר כְּאֶשֶׁר עֲמַס: (יט) ויחברו. לערוך שִׁדְחֹן מִשֶּׁל עַל הַכֶּשֶׁר וְטַעַם נַמְדַר מִקוֹם שֵׁלִין שֶׁס יִישׁוּב: (כ) כן. אֲמַר רַבִּי מִשֶּׁל הַכֶּסֶן כִּנֵּס בְּתוֹרַה כְּחוֹב

מצודת דוד

שִׁלְחָה כְּשִׁלְחָתִים אֵת הַלְחָרֹן לֹא חִיטוּ יוֹדַעִים מִסֵּה הוּא: מני קדם. מה שנעשה מימי קדם: (ג) אשר שמענו. מבני הדור שלמינו: ונדעם. שהלחמה בן הוא ואנומיס ספרו לנו. ואין מדרך סלב לשפרים בלב גם ספרו שקר: (ד) מבניסם. מבני אבותינו אשר לא זל לכס הקבלס מהלכות: לדור אחרון. למטן חספרו לדור אחרון אה הלח' ס' וגו': (ס) ויקס. העמיד עדות חסורק ציעקל לסיח מחקיים לעולם בעבור אשר זכר אה אנומיס להודיע לבניסם: (ו) דור אחרון. למטן ידעו בני הדור שאחריכס ויספרו לבניסם ובניסם לבניסם עד סוף כל הדורות: (ז) וישמו. ע"י שפרי הנפלאות ישמו בעתונס כס' ולא ישכחו סלאי מעשיו למטן ישמרו מנחוי: (ח) כלכותס. כהס אנשי דור סמדבר שהיו ספרים מדרך ס' וסורדים: ז' לא סכין לנו. אל דבר ס': ולא כלמנכ. לא סלמיני: ו: (ט) בני אמרים. ר"ל עם כי ראו אשר בני אמרים שעל כי נסחו נכחס כי היו מוסיס נטחי חלים ומורים נקשח לוס מכרו אה סקן ללח' ממזרים קודס חמון

וכוסס ססכו עורף לטס ביום קרב והרגום אנשי גת כמ"ס נד"ס: (י) לא שמרו. מל"י לא שמרו אנשי דוד המדבר אה ברית ס' ולא לקחו מוסר מבני אמרים: (יב) נגד אבותם. אר"ל סלבו' בלו על סיס וסרלס כקנ"ס ספלא טעסס בלנשי ארץ מזרים שנפשו שמה: שדה טמן. יושבי שדה טמן והוא מארץ מזרים וכל סדנר כמ"ס כדרך כמליס: (יג) וינכ. סעמיד סמיס סכאס לסיח כמו הל גנוס ולא ירדו כדרכס: (טז) ויקע צורים. להוילח אה סמיס: וישק. ספסק סוחס די סוסקס כללו שח' בחסותס אשר כל לחד רכס וגדולס: (טז) ויורד. ססלע סוריד סמיס כמו סנסרות: (יח) ויוסיפו. אחר כל ספיס סללו סוסיסו עול לחסו: (יח) בלבנס. ר"ל מס טסללו על סכשר לא סיכ סליס חוכן סכונס כ"ל בלבנס סיס לכות אה ס': (יט) סיוכל. סלס יוכל לערוך במדבר שחון מלא להאכילס נטר: (כ) סן. אמרו כן רליו כי סכס טר וז סמיס וס לנד רליו לזס ננסס לדעס אה סם יוכל אה סלחס ר"ל ככשר כמ"ס אה קבני לחמי (במדבר כז) סס

כתוב כי דתת הוה נתחלס במסע' רנים קודם ככות צור ברמדי' ושד כי לא חרה אף השם על-דבר' כחן טהור אומר ואש נשקה ויחזרו כתוב ויחזרו עליון מן לאכול והכה הכתוב בלכל דברו שאחר המוקדם וכסר זה ולא חשש מזה כי מטורש הוא אללנו כפורת משה . וטעם כגם לחם ויכל תת על המן והטעם היוכל לתמו תמיד בלא הססן וכמוכו הורד עדיך לפי דעתי : גאס אכרסס בן עורח המזכר אלכ כדברים יש כסס שיכנס ואני אפרש הכל . טעם לשאול אכל לנטש על כשר קברו' התאווה וזה (כא) לכן . טעם ואש על חרון אף השם ככתוב ואף ה' עלה כהס : (כב) כי . כעבור שהזכיר ויכסו אחר כנגדו כי לא האמינו: ולא כטחו. הטעם כסול:(כג)ויזלו. וכבר צוה וימטר : (כד)וימטר. הטעם וכבר המטיר עליהם כמו ויזר ה' אלמים וכבר יזר ויאמר ה' למשה וכבר אמר ויסעו מרסידים וכבר נסעו ויאמר נתת מי את ויכר אמר ויאמר אל משה חמי חותקך ואחר ויבא ורבים ככה והטעם למה נקשו כשר תאו' לנסות את השם ומה צורך היה להם לכשר והלא היה להם המן סבי' מתוק ושרי ונקי ומלקטין איתו בלי טורח חסס והכס להם כחור ויש להם לספוסם אחר וימטר כי מן השמים ירד. ורגן שמים כי באור יולד : (כז) לחם אכירים . הם השחקים וטעם איש טהור' בן אדם נכרח מהאחמ' והטעם צדיק כעבור היוסס תמיד הולכים : (כח) יסע שם לספר דברי כשר שהחל לומר עליו לכן שמע ה' ויתעבר :

כשר : (כא) ואש נשקה ביעקב . כמו וכערו והסיקו (ויחזקאל לט) טהור ל' היסק ותערה כדכתיב ותעבר כס אש ה' : (כב) לחם אכירים . לחמם של מלאכים . ד"ח אכירים אכירים שהיה נבלע ככל האכירים ולא היו צריכים לנקבוסם : (כו) יסע קדים . ורוח נסע מאלת ה' ויגו שלים (כמדבר י"ח) : (כז) שאר . כשר : (ל) לא ורו מתאותם . לא נעשו זרים מתאותם כי כל מתאותם השיגו : (מ) טרד אכלס כפיהם . ואף ה' טרד כנס . דבר אחר' לא ורו מתאותם לא נתרחקו מתאותם עד שבאת להם כפורענות : (לא) ויחזרו וישראל . ככתובם שנסס והאספסוף כס חוקים שאלמר כהס חסססלי (שס) : (כו) אסס כרגום ורשוכו וגו' . אף היה לא .

וסימ' הכה צור ויזכבו סיס . פתח צור ויזכבו סיס : ויתעבר ב' וסימ' לכן שמע ה' ויתעבר : שמע אלהים ויתעבר : נשקה ל' דבול' יהוא חד מן שפא חרא דמשמש קה בסוף תיבותא וסימ' נמסר במסר' רבתא במסר' אית דקור' : ופל ג' וסימ' אדם בית במשיבויתיה ופי' במסעי' : וביא יג בקי'א ה' חס' וחי' מ'ל' וסימ' אס כשב יביא קרבנו לחפצא . ואת אשמו יביא יח' איל חמים . דבר אל בני ישראל לאמר המקריב את זבח שלמיו . וביום השמיני יבא שתי תרים או שני בני חס' . וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נדו . ויהי כאשר' בא עליכם כל הדבר הטוב . יביא ה' עליך ועל עמך דישיעיה . והגוי אשר יביא את צוארו בעול . יהי בעת יביא את חרון דר'יה . ויאכלו וישבעו סאד חס' . כרם היה לשלמה בבעל המון חס' . כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט חס' . וכן אלהים עם נסיכיהם עם כלי חסרתם חס' וחד ויביא לנו כיד אלהינו דעורא :

לעמו : בא לבן שמע יהוה ויתעבר ואש נשקה ביעקב ונס אף עלה ב' ישראל : כפי' לא האמינו באלהים ולא במתו בישועתו : כי ויצו שחקים מופעל ודלתו שמים פתח : כדוימטר עליהם מן לאכל ורגן שמים נתן למו : כי להם אכירים אכל איש צידה שלה להם לשבע : כי יסע קדים בשמים וינהג בעזו תימן : כי וימטר עליהם כעפר שאר וכתול ימים עוף כנף : כי ויפל כקרב מתנהו סביב למשכנותיו : כדויאכלו וישבעו מאד ותאותם יבא להם : לא יזרו מתאותם עוד אכלם בפיהם : לא ואף אלהים עלה בהם ויהרג במשמיניהם ובחורי ישראל הכריע : לב בכל זאת המאד עוד ולא האמינו בנפלאותיו : לג ויבל פהבל ימיהם ושנותם בפרחה : אס הרגסם ודרשודו ושכנו ושחרו אל : יה ויזכרו בראיהם צורם ואל עליון גאלם : לו ויפתחו בפיהם לה ואדברו ארום אלהא תקיפתו ואידא עראה פרקנו : לו ושרגנון ליה בפומהו

תולדות אהרן שחקים ממזל . וימח עו תגיגס יב סוסדרין ק . לחם אכירים . יומח עו : כעשר שאר . ש . ש . וישענו . עקידס בער מס : ויסתיו . ספניס ח :

באבן שמיע קדם אלהא ורגו כ' שמע ואשתא אתססת בדבית יעקב ויחוד תקות רוגא סליק ב' ישראל : ככ ארום לא הימינו ג' באק'הא וק'א אתרתינו ג' בפוקגיה : כג ופקיד שחסי מדעיר ודשי שמיא פתח : כד ואחית עליהו מנא למיבד ועבור שמיא יהב דהו : כה מזון דנתת מודור מלאכיא' וחס' אכרו בגי נשא וזדין שדח דהו לשבעה : כו אסיר רוח קיורא בשמיא ודבר בעושגיה רוח דרוקא : כז ואחית עליהו היך בעפרא בסרא ויהי תקא דימא עופא דפרח : כח ואפיד במצע משריתיה ח' חזור חזור למשכנו : כט ואכרו וישבעו לחדא ורגוהו איתי להו : ל לא ורו מן רגוהו עד כדון מיכיהו בפומהו : לא ורגוהו דאידא סליבת בהו וקמיר בגבריהו ויעולמי ישראל אחמים : לב בקד דא חבו חוב וק'א הימינו בפרישותו : לג ושיצי בלמא וימיהו ושגיתיהו בבהולמא : לה בזמן דקסלגו תיבין ותבעו יתיה ויתבון ויצלו קדם אלהא : לה ואדברו ארום אלהא תקיפתו ואידא עראה פרקנו : לו ושרגנון ליה בפומהו

תולדות אהרן שחקים ממזל . וימח עו תגיגס יב סוסדרין ק . לחם אכירים . יומח עו : כעשר שאר . ש . ש . וישענו . עקידס בער מס : ויסתיו . ספניס ח :

מצודת ציון

כבר טס השחקים וכו' : (כד) וימטר . וכבר המטיר המן ורלו א"כ שידו לא תקצר : ורגן שמים . כאלו אים . כאומר בלא דבר חיים סאש שאיש נכרח מהאדמס אכל לחם שמים : סקרואים אכירים טהור ענין חזק וכן נאמר עליהם חקיס כרמי מונק (איוב לו) : אכל אים . כאומר בלא דבר חיים סאש שאיש נכרח מהאדמס אכל לחם שמים : לשופ . ר"ל להשביעם מכל מין שירלו כי טעמו זמן כל המטעים וטאלו א"כ שבער טלל כהונג : (כו) יסע . עכ"ל ססיע ונשכ רוח קדים מן השמים : רוח דרוס כי כרוח הים ממקטט דרומית מזרחית : (כז) כעפר . מרובה כעפר : שף כנף . שף בעל כנף : (כח) נקרב מחנו . למען לא ימריחו ללכת אחרים למרחוק : סניב למעטנתי . ככל הדבר נמ"ש : (כט) ותאותם . בדבר הנסיון אשר נסו אה' ה' : (ל) לא ורו . עם כי לא נעשו זרים מתאותם כי המקום מילא משאלות וסיס עוד אכלס נסיסם לוכים ומתענגים כהס : (לא) ואף . עכ"ל לשמת זה עלס כהס אף ה' בעת כהס : בעת כהס : ויפתחו בפיהם כהס כרנו ונסלו : (לב) ככל זאח . אף אחרי רואס שהמקום פגלם גמול עכ"ל חטאו עוד בדבר סמרגלים : (לג) ויכל . עי"ל כלס ימיסס כהכל ובכלה כי סז נעים ונדיק נמדבר וממו טעם : (לד) אס סרנס . כשאר אמר לסרנס נמדבר חזרו ודרשו לס' : (לס) ויזכרו . סז וזכרים כפיהם אשר פליסס סא חקס : (לו) ויפתחו פיהם

כבר טס השחקים וכו' : (כד) וימטר . וכבר המטיר המן ורלו א"כ שידו לא תקצר : ורגן שמים . כאלו אים . כאומר בלא דבר חיים סאש שאיש נכרח מהאדמס אכל לחם שמים : סקרואים אכירים טהור ענין חזק וכן נאמר עליהם חקיס כרמי מונק (איוב לו) : אכל אים . כאומר בלא דבר חיים סאש שאיש נכרח מהאדמס אכל לחם שמים : לשופ . ר"ל להשביעם מכל מין שירלו כי טעמו זמן כל המטעים וטאלו א"כ שבער טלל כהונג : (כו) יסע . עכ"ל ססיע ונשכ רוח קדים מן השמים : רוח דרוס כי כרוח הים ממקטט דרומית מזרחית : (כז) כעפר . מרובה כעפר : שף כנף . שף בעל כנף : (כח) נקרב מחנו . למען לא ימריחו ללכת אחרים למרחוק : סניב למעטנתי . ככל הדבר נמ"ש : (כט) ותאותם . בדבר הנסיון אשר נסו אה' ה' : (ל) לא ורו . עם כי לא נעשו זרים מתאותם כי המקום מילא משאלות וסיס עוד אכלס נסיסם לוכים ומתענגים כהס : (לא) ואף . עכ"ל לשמת זה עלס כהס אף ה' בעת כהס : בעת כהס : ויפתחו בפיהם כהס כרנו ונסלו : (לב) ככל זאח . אף אחרי רואס שהמקום פגלם גמול עכ"ל חטאו עוד בדבר סמרגלים : (לג) ויכל . עי"ל כלס ימיסס כהכל ובכלה כי סז נעים ונדיק נמדבר וממו טעם : (לד) אס סרנס . כשאר אמר לסרנס נמדבר חזרו ודרשו לס' : (לס) ויזכרו . סז וזכרים כפיהם אשר פליסס סא חקס : (לו) ויפתחו פיהם

לא באמת אלא כפתי כסה וכזבו כלשונם: (לז) ולכס. לא כפיסס נכון ואף ע"כ והוא רחום להם ומכפר עונם תמיד ולא כשחיתם: (לח) וכרבה. פעמים רבות: להשיב אלו. מהם ואף אם כפרע מהם לא כשיר עליהם כל חמתו כי אם משט משט לפי שזכר כי כפר כמה ויצר הרע עמון כלכס והוא רוח הולך כשיחורו ולא ישוב אותו רוח כנס לשלם ככה כשיחורו און יצר הרע שלט בהם ולא יתכן למרע רוח הולך ולא ישוב רוחם על חיים בהם שאם אחרת כן כפרת פחיתת המתים וכן מפורש באגדת תהלים: (מ) כמה. פעמים ימרוכו תמיד במדבר: (מא) כתיב. לשון סימן כמו והתיות תו (יחזקאל ט') וסימן הוא לשון מופת וכסיון בקשו מחטו את וסימן כיה' בקרבנו אם אין (שמות י"ז): (מב) ותשחיתם. שומטין את דעוים: (מג) בחמל. שם ארכה. ומדרשו בל מן ומל היה מולל את ידק בעץ וכעשאו וכו': (מד) ויסגר לכרד נשירים. שהחיל ככרד לירד המדר מצויה נלאו לבית והכרד נעשה למולו כמח כותל והמזרי שחטו ונתנו על כעשו להוליכ לבית ולאכלו והעץ כה ויטלו ביתו חכ ומקיים לרשעים לעשות כמו וני רשק ונכרבו טוף (איוב י"ז) זה מדרשו ולפי פשוטו לרשעים רשעי אש כדכתיב (שמות ט') ואש מתלקחת בתוך ככר: (ג) ויפלו נתיב לטו. אע"כ שאף נשתלחו הכמות לא שמש אלא שליחותם מה שנעשו לבחית בחיותו ולא הכל בנתיבותם כלכו. כשירשעים אחרים מלאתי כן יפלו נתיב לטו כשהכל כן ככרד במזרים כורכ דרך למשחית כאף לבוא אל בני מזרים ולא לבתי בני ישראל: ומיתם. גופס: ויגרש

דבר הכתוב כפי מחשבתם כדרך והאנשים רדפו אחריכם ודבר שמואל אחרי מותו: (לז) ולכס. ככה הכתוב כי עקר החפלה כותב כל: (לח) וכוה. יכפר. כנגד כוונת המומד כמו וכנית ימלא עשן: אפו. הוא הפעול: (לט) ויזכור. אמר רבי משה הכהן טעם ויזכור כי כפר המה כי אין להם כח לסבול אף פשם כי מיד ימותו וזה טעם רוח הולך ולפי דעתי כי כגוף הוא ככפר כדרך ויגל ככרדי אף כשיר וככה עס כשאל לא איתוכי והזכיר כפר כי הם יתאוו ככפר כי התולדת תתאוו הדומה ל: שיתוקק ועוד כי מדת קשור הוא כרוח ככפר איינה ארוכה על כן יכשלו להחננג טרם הפדס והכס מלת המה פשרת כעבור אחרת המה רוח הולך כי האדם הוא רוח וגוף שהוא כפר שהוא מרגיש: (מ) כמה. במדבר. שאין עס וישוב: יעליכוהו. דרך משל מן ענבוני כעס מל כמו אס דרך ענבני: (מא) וישבו. כעבור שהזכיר כחלה ויכסו אל כלכנס וכטעם שבו לגסיתו וכטעם אל אחר שהכתבר שכוה אל: קטו. כמו והתיות תיו ששמו כלכס תיו ונבול שלא יוכלו לעברו: וקדוש ישראל. שהשם נקדש וככד מונח המהשנה: (מג) לא. כטעם לא פחדו ממכתו שהכה המצוים כמות הככורים וזה טעם יוס אשר פדס מני צר: (מח) אשר. רוב האות פ שזכרים הכניח טרם כיוחס וככה האותות כמו הכאות והאומותים הם הפלאים: (מז) ויכס. לא הזכיר דבר התני כי לא היתה מהכ כהס: ונולוים. כטעם כסול: (מח) ישלח. הזכיר ערוכ החלה כי היתה קשה ממכת הכפרדע אז פירושו וספרדע ככר השחית' אותם כמו ויר' תולעים ויכאש ולא הזכיר מכת כמים גם מכת שחונגם מכת חסגנם מכת דבר כעבור שמלטו בני אדם וכעבור כיו' מכת דס ראשו' למכת הזכיר' גם צורך גדול יש למי: (מו) ויתן. הזכיר זאת. כעבור צורך החיך ליכול הכרן: (מז) יכרנ. דרך משל כמו טכאכיו כככמים: ושקמותם. לשון נקבות גם שקמים זכרים כמו נכפות ככפותם: אמר חסאון כי בחמל מין ממזרי

ובלשונם יבובו לו: לו ולפם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ילחיהו רחום יכפר עון ולא ישחית ותרפה להשיב אפו ולא יעיר בלחמתו: רם ויזכר פריבשר המה רוח הולך ולא ישוב: מ פמה ימרוהו במדבר יעזיבוהו פישיומו: מא וישבו וינפסו אל וקדוש ישראל התו: מב לא זכרו אתידו יום אשר פרס מגי צר: מג אשר שם במצרים אתותיו ומפתיו בשדה צען: מד ויהפך לדם יאריהם ונזויהם בלישתיו: מה ישלח בהם ערב ויאכלם וצפרדע ותשחיתם: מו ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה: מז יהרג כפרד נפגם ושקמותם בחנמל: מח ויסגר לפרד בעירים ומקניהם לרשפים: מט ישלח בהם דיון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים: נא יפלים נתיב לאפו לאחשך ממות נפשם ותיחתם להבר הסגיר: נב ויך כל ככור במצרים ראשית אונים

ובלשונם יבובו לו: לו ולפם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ילחיהו רחום יכפר עון ולא ישחית ותרפה להשיב אפו ולא יעיר בלחמתו: רם ויזכר פריבשר המה רוח הולך ולא ישוב: מ פמה ימרוהו במדבר יעזיבוהו פישיומו: מא וישבו וינפסו אל וקדוש ישראל התו: מב לא זכרו אתידו יום אשר פרס מגי צר: מג אשר שם במצרים אתותיו ומפתיו בשדה צען: מד ויהפך לדם יאריהם ונזויהם בלישתיו: מה ישלח בהם ערב ויאכלם וצפרדע ותשחיתם: מו ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה: מז יהרג כפרד נפגם ושקמותם בחנמל: מח ויסגר לפרד בעירים ומקניהם לרשפים: מט ישלח בהם דיון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים: נא יפלים נתיב לאפו לאחשך ממות נפשם ותיחתם להבר הסגיר: נב ויך כל ככור במצרים ראשית אונים

דמשלתון בעדן בידיון דאוגרין בישין: ג יפיד בכביש הנקפיה לא מנע ממותא נפשיהו ובעיריהו לממותא מסר: נא וקסר כל בוכרא במצרים שרו

ובתחיתו ג' ב' חסר ו' מ' וסימ' אכיר נפלאותיו אשר עשה. וחברו דיה' אשר שם במצרים אתותיו כתרמ' מ' לארבה ב' וסימ' ויתן לחסיל יבולם ויגיעם. מלך אין: ישלח יב וסימ' ויאמר ה' אל משה בכתך. ושלתתי את ירי הבתי. עור נגע ארד. וגם את הצרעה. ישלח ה' בך את המארה. לכן ישלח הארון ה'. לאמר הן ישלח איש. והיה בעץ שחול על מים. יהי למלא במנו. איש החמוכות ישלח מדון. ישלח גם דרון אפו. ישלח בהם ערוב:

תולדות מדרן ולכס. שם: וסוף רחום. שם קדושין ל: כי כפר טעם. ר"ס ל: תולדות מדרן ולכס. שם: וסוף רחום. שם קדושין ל: כי כפר טעם. ר"ס ל:

הארבע ושירש חמל שאי מלות ולפי דעתי כי בחמל אכן כמו אכנים גדולות מן השמים כי הוא כנגד כרד ויש לשקמים פרי כמו לתאנים ומלת חמל רבנית: (מח) לרשעים. הם ותכלך אש ארצה: (מט) ישלח. רמו לרוב סהסם ממכת הכרד כאשר הזכיר כל מגפותי אל לנך והלא תראה לא הודע פדעס לטוט לאמר אני ועמי כרשעים רק במכה הזאת והכה דימה אלה המגפות לעברת השם. ומשלחת מלאכי רעים כעבור האש כמו ששם מלאכיו רוחות שרתיו אש לטעם וזאת מלכתי איינה סמוכה כאלו כתוב מלאכי השם כמו ביד נבואי כל חוה: (ג) יפלו. דרך משל כנגד לרדת כגורות מן השמי'. נכסס חו היא מכת ככורות כ' שר פירש אחרי כן: (נא) ויך. הזכיר חס אכנים דרך חסרון וקלון להם וראשית אונים תחלת כמים שגראה און

מצודת דוד

מצודת ציון

אלל לא סיה בלב שלם רק חשבו לפתוח את'ס' כפיסס ויכזבו לפנו כלשונם: (ז) ולכס. אלל לבס לא סיה נכון עס' ס': (לח) וכוה רחום. עכ"כ ס' הוא רחום ומכפר עון ולא יתיות האדם כעבור עוט ומכרס להשיב אפו מן החומל פעמים רעת ואינו משורר. כל סחמס כראוי לטורר על החומל: (לח) ויזכור. על כי יחול שהלסם סוף כפר ועכשו לרדוף אחר החומל וזכו יחסא ואסם: רוח סולך. אר"ל זה סיה"ל שסולך מן האדם כשפת עיניה ולא ישוב עוד אליו ולזה ירנס לבסיה לא האדם ערוד חי: (מ) כמה. פעמים רבות מרו טו במדבר ובמקומים סעלינו למי במדבר שמתה וכפל סדכר כמ"ט: (מא) וישבו וינסו. חרו ונסו את ס' בני מריבס. הכוה. שאלו ממנו סימן וואת: (מג) את ידו. את חוזק ידו שסרלס כיום אשר פדס ממזרים: (מז) ויגיעם. סיה סהכומס הכאס ע"י עבודה ויגיעם וכלל סדכר כמ"ט: (מח) לרשעים. ראשי אש שסיקת ממלקחת בתוך שגיר: (ג) יפלו. סיה סייצר שגיא לסולך לנך גו אה אש שליסי: (נא) ראשית אונים

עין דרשים כמו שומר טוב (משלי יח): (מ) כמה. עין מספר מרוכס: יעליכוהו. מלשון ענבוני: (מא) סחור. עין סימן וואת כמו והתיות תיו (יחזקאל ט'): (מד) יאורסס. כס כרכות כפעויות כרדי אדם: ומחוסס. מלשון כוה ושפיכ ר"ל מים כיוודים מענמן: (מס) ערוכ. חסרונכ מיי חיות: וספרדע. שם מין שרן כמים: (מו) לחפיל. מין ארכס: יבולם. מלשון יבול וחמוסס וכן ונתנס סאכין יבולם (ויקרא כ'): (מז) יכרוג. סוף לשון מושאל על השפירס: ושקמותם. מין אילין מלכס כמו ונולס שקמים (עמוס ז'): כחמל. סוף מין כרד: (מח) ויסגר. עין מפיסר כמו לא סכגר עכד (דברים ג'): כעירס. כסמסס: לרשעים. עין לכה ולהב: (ג) יפלו. עין יכר כמו פלס מעל כרנלך (משלי ד) ועש' מקרל קוס סחאזים ככס פלס כי מיישר כמסקל: נתיב. שכלל ודדך: לא חקך. לא מנע: ומיתם. וכסמסס: ססגיר. עין מפיסר: (נא) אומים. עין כה כמו מלאתי און

האב : (כ) ויסע . טעם כלאן
 שהלם לאט : (נג) וינחם . שלח
 יאל עליהם לוי כדרך בלחם
 עד כואם אל היס על כן הזכיר
 ואת אויביו כסס היס ויש
 אומרים וינחם לנחט זיכע
 כעכרם ולא פחדו : (נד) ויניחם
 אל גבול קדשו . ירושלים : הר
 זה הוא הר המוריה . אם אסף
 זה המזרח הוא שהיה בימי דוד
 אולי התכנה או אמר זה המזרח
 אשר נבואת גד ולפי דמיו כי
 גבול קדשו הוא ארץ ישראל וכי
 זה קנתה ימינו הכר הטוב הזה
 והלכנו והעד על זה ספי שאחר
 כן כתוב : (נז) ויגש ממיהם
 גויים . הם השכנה : (נח) ויכסו .
 עתה יספר איד מרו בני אפרו'
 על כן חרבה שלח : (נח) ויסגרו .
 בני . נסעל מגזרת סג כמו זיכורו
 וטעם כלכותם בימי השופטים :
 נכסכו כקשת רמיה . אמר רבי
 משע רמיה תאר לקשת והטעם
 כדרך זכר עלל וכלי כמו רמיה
 תהיה למס ולפי דמיו כי רמיה
 שס כמו והשתיכ כדת כמו רמיה
 קשת והעד לשון רמיה והארוז
 חזי גבור שגויים וכה הטעם
 תהיה קשת לא ירמה כה
 הרומה או טעמו כאשר פירשתי
 במלת הסכו ביום קרב על כן
 פירש עתה מה שהזכיר בראשית :
 (נח) ויכסיסו . לעשות עלות
 כנמות לא לגבוה : (נט) שעת .
 לאות שהכשיסו כדברי' שדכרו
 בו על כן שעת אלהים ויתעבר
 מגזרת עכר שער חוק החרון :
 וימאס . כי חרבו בים שלח
 קשה על כל ישראל : (ס) וישו .
 הזכיר משכן כי כן כחש שהארון
 היה כהיכל רק בלי תקרה על
 כן קראו אהל : (סא) ויתן .
 מו . הוא הארון אהה וארון
 עוף דרשו את ה' ושחו :
 (סב) ויסגר . וגם מנחה גדולה
 היתה בעם : (סג) בחוריו .
 דימה מאכלת החרב למאכלת
 אש כדרך כי אש ולאח מחשבו
 וטעם וי' בחוריו למות הסידים
 במלחמה : ובתלותיו . שהיו
 לנושט לא ראו חוסות כמות
 הכחורים : (סד) כהניו . חסרי
 ומנחם : ולאמנותיו . כלשת
 פנחם גם קרה ככה לאלמנות

צעריהו במשפחהו דתם :
 נב ואמיר ה'ך ענא עמיה
 ודברנו ה'ך ענא עדרא
 במדברא : נג ואשרנו
 דרוחצו וקא דחלו וית בעלי
 דבניהו חסא ופא : נד ואעלנו
 לתחום אתר בית מקדשיה
 שור דין קנת ימיניה : נה ותרך
 מן קדמיהו עמא ואשרי
 יתהו בערב אחסנתיה ואשרי
 במשפחהו שבטיא דישראל :
 נו ואנסיאו וארניו קדם אלהא
 עלאה וסהדותיה לא נסרו :
 נז וזרו וארשיעו ה'ך
 אבהתהו אתהפיכו ה'ך
 קשתא דרמיא גררו וינחורניו
 קדמו בגספיהו ובפסיליהו
 ובצלמניהו אקנו יתיה :
 נח שמיע קדם אלקא ורגו
 ורתקת נפשיה לדא בישראי :
 ט ושבק משבנא דשילו משבן
 די שרת תמן שכנתיה בגו
 נשא : סא ומסר לשביתא
 אורייתיה ושבוריה ביד
 מעיקא : סב ומסר לקסין
 בחרבא עמיה ובאחסנתיה
 ארגו : סג עולימוהי אכרת
 אשתא ובתגתיה קא
 אשתבתן : סד ברגו בקמלא
 דחרבא יפרו וארמלתו לא
 ספיקו דתבבין (תיא בעדן
 דשבו פלשתאי ארנא דיי
 בחרבא נפרו פגיי שילו חסני
 ופנתם ובעדן דבשרו נשחי לא
 בבין ארום מיהי אופא אנון
 בחדא יוסא) : סה ואתער
 ה'ך דמ'ך יי ה'ך גברא
 דמתפקח מן חרבא : סז
 ומחא מעיקוי בשחריא
 באחוריהו קנא דעיקא יתב
 דהו : סח ורחיק
 במשבנא דפרס על תחומיה
 דיוסף ובשבט אפרים
 לא רעא : סח ואתרעו ית
 שבט יהודה ית
 שבט דרמיהו : סט
 ובנא יהיה קנא
 דרימנא מקדשיה מעתד
 ה'ך ארעא

באהליהם : נב ויסע
 בצאן עמו
 וינהגם בעדר במדבר : נג
 וינחם
 לבטח ולא פחדו ואת
 איביהם
 כפה הים : נד ויביאם
 אל גבול
 קדשו תרזה קנתה ימינו
 ויגיש
 מפניהם גוים ויפילם
 בתבל נחלה
 וישבן באהליהם שבטי
 ישראל :
 נו וינסו וימרו את
 אלהים עליון
 וערותיו לא שמרו : נו
 ויסגרו ויבגדו
 באבותם נהפכו
 פקשת רמיה :
 נח ויכעיסיהו בכמותם
 ובפסיליהם
 ויקניאוהו : נח
 שמיע אלהים ויתעבר
 וימאס מאד בישראל : ס
 וישש
 משבן שלו אהל שבן
 באדם :
 סא ויתן לשבי עזו
 ותפארתו ביד
 צר : סב ויסגר לתרב
 עמו ובנתלתו
 התעבר : סג
 בתוריו אכלה אש
 ובתולתיו לא היללו
 סרפיהו בתרב
 נפרו ואלמנתיו לא
 תבכינה : סד ויפיקו
 בישן אדני בגבור
 מתרונן מין :
 סז ויך צריו אחור
 תרפת עולם נתן
 למו : סח וימאס
 באהל יוסף ובשבט
 אפרים לא בחר : סח
 ויבחר את
 שבט יהודה את
 ציון אשר
 אהב : סט ויבן
 כמדרמים מקדשו
 ואתער
 ה'ך דמ'ך יי ה'ך
 גברא דמתפקח מן
 חרבא : סז ומחא
 מעיקוי בשחריא
 באחוריהו קנא
 דעיקא יתב דהו :
 סח ורחיק במשבנא
 דפרס על תחומיה
 דיוסף ובשבט
 אפרים לא רעא :
 סח ואתרעו ית
 שבט יהודה ית
 שבט דרמיהו : סט
 ובנא יהיה קנא
 דרימנא מקדשיה
 מעתד ה'ך ארעא

(כ) ויגש ממיהם ז' אומות :
 באכליהם . של גוים : (נ) וינסו
 וימרו . כימי השופטים :
 (נז) כקשת רמיה . שאינה זורקת
 חץ למקום שמורה חסך :
 (סא) ויתן לשבי עמו . מסר
 הארון והלוותיו ביד פלשתים :
 (סג) כחוריו אכלה אש . עבדו :
 לא כוללו . לא נכללו לאסרו
 וחוסה שמחו הכחורים במלחמה
 כוללו . לשון כולל כל המיני .
 ורבותיו דרשו על לב
 ואכילאו . ואין לבי מתיישב לפרש
 כן שהרי כבר התחיל במשכן
 שלח : (סד) כהניו נחרז נפלו .
 חסרי ומנחם : ולאמנותיו לא
 תכנינו . אף אלמנותולל תכנה
 לכמותו שאף הוא מסה ביום
 השמוטה כמו שנאמר (ש"ל ד')
 ותכרע ותלד כי נכסכו עליה
 צריה : (סז) מתרון . מתעורר
 ומתגבר כדבר להקין מיינו .
 מתרון לשון רכס הוא : (סח) ויך
 צריו אסור . מחסך אסורים
 בעטולים ובעתורים והוא מרפת
 גדוף להס עולמית : (סח) וימאס
 באהל יוסף . הוא שלח שהוא
 בחלקו של יוסף : (סס) ויבן
 כמו רמים מקדשו וגו' . כמו
 שמים וארץ שנאמרו בסיס שמי
 ידים שנאמר אף ה' יסדה ארץ
 וימיני טחכה שמים (ושעיה מ"ה)
 אף בית המקדש . כשיי ידים
 שנאמר (שמות כ"ח) כוננו ידך .
 ד"ט

תולדות אחרון גבול קדשו . אטע י . ויסע . ונחם קח (מגלג עב) : ויקן כהן . (שופט טו) : וימאס . שס (מגלג עב) :

מצודת ציון

מצודת דוד

לי (כושע יב) : (כ) כחנל . הוא קו המדס : (ח) ויסנו : פניו החרה לאחור : (נח) כנמותם
 מ'י כמס : ויקראו . מלשון קאה וכעכסו כמו סס קנאווי בלא אל (דברים לב) : (נח) ויחשבר .
 מ'י עכר וסע : (ס) וישו . עני עכר : עמו . כן יקרא הארון ע"ש שפראס כח ה' כפשתים
 לככות כסס כמ"ש נשיא : (סג) ויסגר . מסר : (סג) סוללו . בית החופס קנא דרז"ל סוללו (כנמות
 ס)

גורל לתח לכל שנס חלקו כנמדיח חבל כי כן סדרך למדוד סקרקע כחנל : באסליס . על שנתה עממין : (ט) וינסו וימרו . בימי השופטים : (נז) כקשת רמיה .
 מורה הקשת רמיה מרשע עמנו כמורה לזר זס וברגע חחר ופספס עמנו לירוח בלז אחר אל מקיס סכרלס כן ישראל ענדו אח ה' כל ימי השופט ונמת השופט
 נכסכו כרנע לפגור כנולוים : (ס) וישו משכן שלו . בימי עלי הכהן : סולל . אח סוללו אשר סקן כס בני אדם : (סא) ויתן לשבי עמו . זס סארון אשר נשכס
 ביד פלשתים : (סג) בחוריו . אנשי המלחמה : אכלה אש . נערה כסס אש חמה ה' ומח במלחמה : לא סוללו . לא בלא אל בית החופס כי חתניס מח במלחמה :
 (סד) כהניו . סס חסני ופנחם בני עלי וחד' סכהניס נושחי הארון : לא תכנינס . כי סרבו לככות על לקיחת סארון ולמלו זס לא סיס נחשכ . זכר אלמניתס למאומס :
 (סז) ויקן כישן . כי עד הזמן ססיח סחריס סמקס מעטס אח ישראל על מעסיסס כאלו סיס יסן ונעס : סיס גברו סעינית וסקין מעינית לעשיז כסס נקס : מצריון .
 סמחשכר משכרות סיון ע"י נקסס ורטון : (סח) ויך . סכה סלריס מלחוריסס כי כסי מסני : ס'שתיס ורדשי אחריסס וסכיס מלזויסס כדרך הרדף להכרף : חרפס
 שלס . זסו לקיחת סארון : (סח) וימאס . סלו מלס כמשכן סילס ססיסס כנחלת אפרים כן יוסף : וכננס אפי"ס . סול סול וכס' סדכר כמ"ג : (סז) ויבחר . לסיות
 כנחלתו מקום סמקס : אשר אהב . מימיס רביס כי עס נעקד נחק : (סט) כמס רמיס . ר"ל כנסו כנין עדי עד כמס סשמיס סרמיס ויסדס
 לסיות

רמזים. תואר והמתואר חסר כמו ומאכלו בריאה שה או עגלה וכן זה וכן בארמונים רמזים ועטם כארץ בעבור היות הארץ בכלל העמלתה וחלקיה על כן הוזכר זה החלק מהארץ עומד כנגד הארץ בכללה: (ע) ויבחר. וכבר נזכר כלך וישאל אותה ורבים ככה כי הר ציון דוד תפשו ועל שמו נקראת ירושלים קרית חנה

ד"ה כמו רמזים מקדשו כארץ יסדה מה שמים וארץ אין להם חליפין אף מקדש אין לו חליפין להשדות שם שכינה: (ע) ממכללות אף. דירי אף כמו (ספ הנקוק) גזר ממכלה אף: (עא) מאחר עלות כניאו. שהיה רועה לאביו האף במתקנות שהיה רמזי ומזינו כגדלים תחלה ומאכלין ראשי עשבים העלויים שהם רכים. ומזינו התמימים האחרים' ואוכלין חמטע העשבים ואחר כך מזינו חוקות ואוכלות השרשים אחר הקנ"ה רחוי הוא זה להיות רועה את שמי: (א) לעיים. לגלים ותכו מומד וכלה קינה הוא אלה לוי גאלמר (איכה ב') כלה כ' את הממו וכמה כלה ויתת את נליון מומד וזיר הוא עשק חמטו על ענים ועל האכנים ולא עשה כליה בכניו: (ב) כשר הסדיק. וכלה רשעים היו אלה משקלו טרענותם כרי הם החדים וכן הוא אומר (דברים כ') וקלקל אחיך כיון שקלקל אחיך הוא. כן מטרע נאלמד: (ד) וקלס. לשון דכה לדבר כס כמו למשל: (ה) עד מה. עד מתי: תאסף: תקצוף: קאלח. תמקד שאתה מקנה לכנסק ל' אל קנה (סס ד') אכסרמניט כלעו

ד"ה כמו רמזים מקדשו כארץ יסדה מה שמים וארץ אין להם חליפין אף מקדש אין לו חליפין להשדות שם שכינה: (ע) ממכללות אף. דירי אף כמו (ספ הנקוק) גזר ממכלה אף: (עא) מאחר עלות כניאו. שהיה רועה לאביו האף במתקנות שהיה רמזי ומזינו כגדלים תחלה ומאכלין ראשי עשבים העלויים שהם רכים. ומזינו התמימים האחרים' ואוכלין חמטע העשבים ואחר כך מזינו חוקות ואוכלות השרשים אחר הקנ"ה רחוי הוא זה להיות רועה את שמי: (א) לעיים. לגלים ותכו מומד וכלה קינה הוא אלה לוי גאלמר (איכה ב') כלה כ' את הממו וכמה כלה ויתת את נליון מומד וזיר הוא עשק חמטו על ענים ועל האכנים ולא עשה כליה בכניו: (ב) כשר הסדיק. וכלה רשעים היו אלה משקלו טרענותם כרי הם החדים וכן הוא אומר (דברים כ') וקלקל אחיך כיון שקלקל אחיך הוא. כן מטרע נאלמד: (ד) וקלס. לשון דכה לדבר כס כמו למשל: (ה) עד מה. עד מתי: תאסף: תקצוף: קאלח. תמקד שאתה מקנה לכנסק ל' אל קנה (סס ד') אכסרמניט כלעו

רמזים. תואר והמתואר חסר כמו ומאכלו בריאה שה או עגלה וכן זה וכן בארמונים רמזים ועטם כארץ בעבור היות הארץ בכלל העמלתה וחלקיה על כן הוזכר זה החלק מהארץ עומד כנגד הארץ בכללה: (ע) ויבחר. וכבר נזכר כלך וישאל אותה ורבים ככה כי הר ציון דוד תפשו ועל שמו נקראת ירושלים קרית חנה

ד"ה כמו רמזים מקדשו כארץ יסדה מה שמים וארץ אין להם חליפין אף מקדש אין לו חליפין להשדות שם שכינה: (ע) ממכללות אף. דירי אף כמו (ספ הנקוק) גזר ממכלה אף: (עא) מאחר עלות כניאו. שהיה רועה לאביו האף במתקנות שהיה רמזי ומזינו כגדלים תחלה ומאכלין ראשי עשבים העלויים שהם רכים. ומזינו התמימים האחרים' ואוכלין חמטע העשבים ואחר כך מזינו חוקות ואוכלות השרשים אחר הקנ"ה רחוי הוא זה להיות רועה את שמי: (א) לעיים. לגלים ותכו מומד וכלה קינה הוא אלה לוי גאלמר (איכה ב') כלה כ' את הממו וכמה כלה ויתת את נליון מומד וזיר הוא עשק חמטו על ענים ועל האכנים ולא עשה כליה בכניו: (ב) כשר הסדיק. וכלה רשעים היו אלה משקלו טרענותם כרי הם החדים וכן הוא אומר (דברים כ') וקלקל אחיך כיון שקלקל אחיך הוא. כן מטרע נאלמד: (ד) וקלס. לשון דכה לדבר כס כמו למשל: (ה) עד מה. עד מתי: תאסף: תקצוף: קאלח. תמקד שאתה מקנה לכנסק ל' אל קנה (סס ד') אכסרמניט כלעו

רמזים. תואר והמתואר חסר כמו ומאכלו בריאה שה או עגלה וכן זה וכן בארמונים רמזים ועטם כארץ בעבור היות הארץ בכלל העמלתה וחלקיה על כן הוזכר זה החלק מהארץ עומד כנגד הארץ בכללה: (ע) ויבחר. וכבר נזכר כלך וישאל אותה ורבים ככה כי הר ציון דוד תפשו ועל שמו נקראת ירושלים קרית חנה

ד"ה כמו רמזים מקדשו כארץ יסדה מה שמים וארץ אין להם חליפין אף מקדש אין לו חליפין להשדות שם שכינה: (ע) ממכללות אף. דירי אף כמו (ספ הנקוק) גזר ממכלה אף: (עא) מאחר עלות כניאו. שהיה רועה לאביו האף במתקנות שהיה רמזי ומזינו כגדלים תחלה ומאכלין ראשי עשבים העלויים שהם רכים. ומזינו התמימים האחרים' ואוכלין חמטע העשבים ואחר כך מזינו חוקות ואוכלות השרשים אחר הקנ"ה רחוי הוא זה להיות רועה את שמי: (א) לעיים. לגלים ותכו מומד וכלה קינה הוא אלה לוי גאלמר (איכה ב') כלה כ' את הממו וכמה כלה ויתת את נליון מומד וזיר הוא עשק חמטו על ענים ועל האכנים ולא עשה כליה בכניו: (ב) כשר הסדיק. וכלה רשעים היו אלה משקלו טרענותם כרי הם החדים וכן הוא אומר (דברים כ') וקלקל אחיך כיון שקלקל אחיך הוא. כן מטרע נאלמד: (ד) וקלס. לשון דכה לדבר כס כמו למשל: (ה) עד מה. עד מתי: תאסף: תקצוף: קאלח. תמקד שאתה מקנה לכנסק ל' אל קנה (סס ד') אכסרמניט כלעו

רמזים. תואר והמתואר חסר כמו ומאכלו בריאה שה או עגלה וכן זה וכן בארמונים רמזים ועטם כארץ בעבור היות הארץ בכלל העמלתה וחלקיה על כן הוזכר זה החלק מהארץ עומד כנגד הארץ בכללה: (ע) ויבחר. וכבר נזכר כלך וישאל אותה ורבים ככה כי הר ציון דוד תפשו ועל שמו נקראת ירושלים קרית חנה

ד"ה כמו רמזים מקדשו כארץ יסדה מה שמים וארץ אין להם חליפין אף מקדש אין לו חליפין להשדות שם שכינה: (ע) ממכללות אף. דירי אף כמו (ספ הנקוק) גזר ממכלה אף: (עא) מאחר עלות כניאו. שהיה רועה לאביו האף במתקנות שהיה רמזי ומזינו כגדלים תחלה ומאכלין ראשי עשבים העלויים שהם רכים. ומזינו התמימים האחרים' ואוכלין חמטע העשבים ואחר כך מזינו חוקות ואוכלות השרשים אחר הקנ"ה רחוי הוא זה להיות רועה את שמי: (א) לעיים. לגלים ותכו מומד וכלה קינה הוא אלה לוי גאלמר (איכה ב') כלה כ' את הממו וכמה כלה ויתת את נליון מומד וזיר הוא עשק חמטו על ענים ועל האכנים ולא עשה כליה בכניו: (ב) כשר הסדיק. וכלה רשעים היו אלה משקלו טרענותם כרי הם החדים וכן הוא אומר (דברים כ') וקלקל אחיך כיון שקלקל אחיך הוא. כן מטרע נאלמד: (ד) וקלס. לשון דכה לדבר כס כמו למשל: (ה) עד מה. עד מתי: תאסף: תקצוף: קאלח. תמקד שאתה מקנה לכנסק ל' אל קנה (סס ד') אכסרמניט כלעו

(ח) השיבו ונושעה. מצוי יון: (ט) גפן ממזרים חסיע וכו'. חזר ורמו על גלות ארמיים גפן ישראל אשר הסעת ממזרים עקרת חסע כמו (איוב י"ט) וסע כעץ חקויה וכו' גרשת שבעה גוים ונטעתם בארצם: (י) פנית לפניה את הישעים שם: ואתרש שרשיה. השרישה שרשיה: (יא) ונטעיה. כמו ארו אל. ארזים חוקים כלומר מלכים אדירים: (יב) תשלח קציריה. שלחה סלירותיה כמו וטעה קציר (שם י"ד): עד ים. עד הים הגדול היה גדולה: ואל נהר וינקותיה. רחבו של ארץ ישראל ממדבר עד הכנה וכו' פרק: (יג) למה. ענה: פרט גדדיה. של ארץ הכרם: וארו כל עיכרי דרך. לקטוב כל כהל כמו (שיר ה') אריתי חזר טע נשמי וכן בלשון משנה כמלה אורה וכו': (יד) וכרסמה חזר מיער. כמו שדה שקרסמה מלוט בלשון משנה והוא ל' חוקה: מיער. הסוף תלויה (ואילו נכתב כאל"ף) וכן ישראל היו שבו חובס כחית היחוד שאין להם כח לעלות בניבשה וכוון שהרשעות נגזר עליהם מתגבר כחית היער שיהא משחקת והורגת. וחזר מיער הוא שחלק כמו דכתיב (בדניאל ו') אכלה ומקרה ושארם ברגלה רפסה ויש לו (לחזר) מקצת סומי טרסה אף שחלק יש לו וכת אבות: חזר עדי. כל רמש העל ולשון חזר שיהא וזמקומו והוא: ירעה. רועה עליה ונטעה ואוכלו: (טו) וכנה אשר נטעה ויניק. כמנוססת והמיושנת ל' והשיב על כך (בראשית מ') ועל בן אמת לך. ועל טעו שהיה בן חביב לאחי שהיה קורא אותו בני אמת גפן ויעקב לך שנאמר (שם כ"ז) ואת אחיך תעבוד עשוי: (ח) היא שרופה באש. וכסחה לשון לא תמור (ויקרא כ"ה) לא תכסהו ויאכדו. תמיד הם הולכין ואובדין מעצרת עיך וטעם: (יח) סבי ירך על איש ויניק. תשיב כחוקך על שחלק שהיה עומד להפרע ויניק ממנו: ועל בן אדם. אשר אמת לך להיות מושבו

אשר לא נשא לשוא וכפשו וטעם ילפנו שלא תוכל לעזרתי: (ח) וטעם לאח' טעם שנית אלהים השיבו והאר רמו ליכודה שגלה פעמים: (ט) גפן. על לשון זמן עומד וכוטעם הסעת וכו' ישראל. כי כרם ה' צבאות וטעם חסיע בעבור לכתם במדבר: חגרש גוים. חגרש וטעם כמו חגיגו וטעמו: (י) פנית. לסקל מהאכזים והם הרשעים. ואתרש מצנין הכד הכוסף להפריש הכרש ומצנין הכד להכרית הכרש. כמו ושרש: (יא) כסו. חסר צ"ת צללה או דרך וערוס כסו בגד והוא דרך צמות: (יב) תשלח. עד ים. באורך מים סוף ועד ים פלשתיים: ואל נהר. נהר פרט ברוחב: וינקותיה. הסעיף"ה הס' הסעיף"ה דומים ליונקי' ויתכן להיות טעם הכרם והארזים שהיו נשרל הכרם בגבוהים והיערו' וטעם ארו אל כדרך כהררי אל: (יג) למה פרטת. כמו פרך גדרו: וארוה. כמו אריתי מורי לקטמי וכן נשים בלות מאירות אותה: (יד) וכרסמה. מלה רבטיה כמו ורמסיה ויש לאומרים מלה מורכבת וכת ממנה כדרך מלה כרשו מעדני וזה רחוק צעמי: חזר. חיה וזח עוף והוא שם מין ועדי כמו שדה והעד יעלו עדי וכל אשר צו וטעם חזר ושף לאומות הדומות לחיות ולעוף הדורם: (טו) אלהים. שוב נא. ענה כמו כנה נא וקנתי אוי נא לנו והכלל כן מ' כל נא שנחקרת והוא בלשון עברי הסוד חין נוסל על זמן עומד ובעבור שהזכיר צבאות אמר משמים וטעם זאת כי זאת היא צבאלט שהסעת ממזרים: (טו) וכנה. הם ישראל והעד אמת לך ועד אשר נטעה ויניק כמו וטעם ותהיה מלת ופקוד מושכת לחרת אף על פי שהוא כפסוק אחר כמו כי אמר גר הייתי עם כי אלהי אני כעזרי וכן הוא ופקוד כנה כנה חואר לגנה או לנשן שהיא מכוונת ויש לאומרים כי הכ"ף תחת גימל ולא מצאה שהתחלפו רק ש"ן כס"ן ואותיות אהוי ויש לאומרים כי ככנה היה ראוי

ה אלהים צבאות השיבנו והאר פניך ונושעה: ט גפן ממזרים תפיע הגרש גוים והשעה: פנית לפניך ותשרש שרשיה ותמלא ארץ: יא כפסו הרים צילה וענפיה ארזיאל: יב תשלח קציריה עד יסאל נהר ונקותיה: יג למה פרצת גדריה וארוה כדרך עברי דרך: יד יכרסמה חזר מיער וזו שרדי ירעה: טו אלהים צבאות שוב נא הבה משמים וראה ופקד גפן זאת: טז וכנה אשר נטעה וער-יך אמצתה לך: יז שרפה באש כסחה מנערת פניך יאבדו: יח תהי ירך עד איש ימינה על-בן אדם אמצתה לך: יט ורא נסוג ממך תחיינו ובשמה נקרא: כ היתה אלהים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה:

כסו ב'ס' פניו דר'ג'. כסו הרים צלה: תשלח ה' וס' נסם' בס' כי תצא ויכרסמ' חז מן ד' סלון בקר' דתל' בהון אות וס' נסם' בשופטים ס' יח: על איש ה' וס' ויען כל איש יהודה על. עד אנה תהיתו. חזי תולדות אהרן גפן. מולק זכ: וכרסמה. פסחים קיח קידושן ז:

כסו ב'ס' פניו דר'ג'. כסו הרים צלה: תשלח ה' וס' נסם' בס' כי תצא ויכרסמ' חז מן ד' סלון בקר' דתל' בהון אות וס' נסם' בשופטים ס' יח: על איש ה' וס' ויען כל איש יהודה על. עד אנה תהיתו. חזי תולדות אהרן גפן. מולק זכ: וכרסמה. פסחים קיח קידושן ז:

כסו ב'ס' פניו דר'ג'. כסו הרים צלה: תשלח ה' וס' נסם' בס' כי תצא ויכרסמ' חז מן ד' סלון בקר' דתל' בהון אות וס' נסם' בשופטים ס' יח: על איש ה' וס' ויען כל איש יהודה על. עד אנה תהיתו. חזי תולדות אהרן גפן. מולק זכ: וכרסמה. פסחים קיח קידושן ז:

לחיותו על דרך רכב צבאך ור' יהודה הלוי מ"ז אמר כי חסר דגש. כהתחברות שנים נונין כמו הללוהו מכבד הכבד הדגוש לשון ציווי והכ"ף אמר וכן בן ל"ל אל"י ואל"ה המגוי"ה. ועל שאלת על לשון ציווי כמו אל-נא לא את בני ישראל הסך וכרסמה ומלת בן שפסך כמו בן פורת יוסף: (יז) שרופה. בלשון נקבה כמו פורת וראה הכתוב למעלה ושרת גם כה וכן הוא וראה שזאת הבן היא שרופה באש כסוחה והכנה וכוון שתיכס אוכדות מעצרת פניך הסך והאר פניך: (יח) תהי. כל יד ואחריו צ"ת לגנא והיתה יד ה' בהם כנה יד ה' הויה כמקנך ואם איננה ככ"ת היא לשבח תהי ירך לעזרתי ויד ה' עלי חוקה היתה עלי יד ה' וכן הוא תהי עזרתך על איש ויניק פירש כי הכנה אשר נטע ימינו דרך משל והנמשל הוא על ישראל או משיח בן אפרים ובגד ועל בן הזכיר על בן אדם: (יט) ולא. כמו לא נשוב כי הדילם והסורק מתחלמי' יקום אני ויקום לקול הכסור או יהיה מלת כסוג פועל עבר כמו לשון יחיד מגזרת נכונו ללצים שפטים והטעם ישוב אל בן אדם הנזכר למעלה וכאשר תהי ירך לעזרו או תחיינו כולנו. (כ) ה'. וטעם להזכיר זה אז חזרו נוס שהיונו מתפללים והזכיר השם ככבד כספ ק הוא השלישי בעבור ובשמך

כסו ב'ס' פניו דר'ג'. כסו הרים צלה: תשלח ה' וס' נסם' בס' כי תצא ויכרסמ' חז מן ד' סלון בקר' דתל' בהון אות וס' נסם' בשופטים ס' יח: על איש ה' וס' ויען כל איש יהודה על. עד אנה תהיתו. חזי תולדות אהרן גפן. מולק זכ: וכרסמה. פסחים קיח קידושן ז:

כסו ב'ס' פניו דר'ג'. כסו הרים צלה: תשלח ה' וס' נסם' בס' כי תצא ויכרסמ' חז מן ד' סלון בקר' דתל' בהון אות וס' נסם' בשופטים ס' יח: על איש ה' וס' ויען כל איש יהודה על. עד אנה תהיתו. חזי תולדות אהרן גפן. מולק זכ: וכרסמה. פסחים קיח קידושן ז:

מצורת דוד

מצורת דוד

מצורת דוד

מצורת דוד

מצורת דוד

מצורת דוד

ושמן נקרא שהוא השם הנכבד והמורה שהוא לנצח כאשר פירשתי בספר השם : (א) למנצח על הנקיות . מלת הנקיות פרשתי : (ג) שאו . כמו ישאו מדבר ומריו ומלת חנו תהיה בעבור אחרת ותנו כבוד נעים עם נבל : (ד) תקעו בחדש . תחלת חדוה כלכנה כמו חדשים ומעדיכם חדש ושנת וכוונת בחרה תקיעת

לפי חוק הגלויות והכרה והנחלה : (א) על הנקיות . כלו שיר כנה מנת : (ב) הרוי . כר"ס : (ג) נגור נעים עם נבל . ר' חייב בר אבא אומר הוא נבל הוא כבוד . ורבי שמעון א' מר יומין (ויחידות) ימירות שכן זה לוח למה נקרא שמו נבל שהוא מנבל כל מיני זמר : (ד) נקדש . נהדוש כלכנה : נככה . יום מועד קבוע לקבוק (משלי י"ז) ליום הכסף יבוא ביקו למועד הקבוע : (כ) כי חק . הוא לישראל מאת הקב"ה למקדש באתו היום והוא יום המשפט ללב"ה . (1) עדות ביהוסף שמו . נראה שהשם יוא יוסף מנת הכסופים : שפת לא ידעתי אשמע . מפורש בנח' סוטה שלמדו גבריאל שנים לשון : (1) מדה . משוהת עבדות לנצל קדירות כדרך שלר העבדים . מדה קדירה כמו העבדים (ש"ב) וככה נכזר או נדוד : (ח) נכרה קרחת . לו כלכס קראתם מנרת עבדות סבלות מנרים והלחן אסכס : אעק בסתר רעם . אהה קראתמי נקול רעם כדעתי גבורות וגורלות בפרסיה : אכחך על מי מריבה סכ . ופע"ס גלוי וכחן לפני שחמס עמדים לכמרותי נמי מריבה . ק שגויה כמכילתא : (ט) ששע עמי . אחרי שכל זאת עשיתי לך כדי אהה לשמוע לי . (כ) כחמס סוד . לשאלו ממני כל תחמס לך : ואמלאכו . ככל לשא

פא אלמנצח על הגהות לאקת

ב הרנינו לאהים עוינו הריעו

לאהי יעקב : שארזמרה ותגד

תף נגור נעים עם נבל : ד תקעו

בתדש שופר בכסה ליום חגנו :

ה כי חק לישראל הוא משפט

לאהי יעקב : ועדות ביהוסף

שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת

לא ידעתי אשמע : הסירותי

מספר שכמו בפיו מדוד העברנה :

ה בצרה קראת ואחלצה אענה

בסתר רעם אבתנה עלימי מריבה

סלה : שמע עמי ואעידה בך

ישראל אסתשמע לי : לא יהיה

בך אר זר ולא תשתחוה לאל נכר :

יא אנכי ו יהוה אלהי הפעלה

מארץ מצרים הרחב פיהו אמלאהו :

גלגלן די נור פתנתה על מי מצותה לעלמן :

אם תספר למימרי : לא יהי בניכונ קדחי מעותא נוכרה ו לא תסגדון למעות

חילוני : יא אנה יי אקהד דאסקית יתכון בארעא דמצרים אמתי פומך בפתגמי

אורייתא ואמלי יתה מכל שבתא :

ונתפרק : א לשבחה על פנא

דאתיא מן גת על ידא דאקת :

ב שבהו קדם אלהים עושנא

יבבו קדם אלהי יעקב :

ג ארימו קלא בתושבחה

וסדרו תפניא בגנא דקליה

במים עם גבלין : ד תקעו

בירחא דתשרי שופרא בירחא

דמתבסי יומי חגיגא דיקא :

ה ארום קים נור ישראל הוא

הלבת דינא לאלהי יעקב :

ו סהדותא על יהוסף שויה

דלא קרב לאתת רבניה ביה

ביומא נפס מבית אסירי

ושליש בכל ארעא דמצרים

ספתא דלא חבימת אליפית

שמעית : זאעדיתי משעבודא

בתפיה אידוי מן למרמי מינא

לקדרא אסתלקן : ה בערן

עקתא דמצרים קרית ופצית

יתך ענית יתה באתר ממיר

בית שבגתי דאכלין קדמוי

גלגלן די נור פתנתה על מי מצותה לעלמן :

אם תספר למימרי : לא יהי בניכונ קדחי מעותא נוכרה ו לא תסגדון למעות

חילוני : יא אנה יי אקהד דאסקית יתכון בארעא דמצרים אמתי פומך בפתגמי

אורייתא ואמלי יתה מכל שבתא :

ידון בגנים מלא גויות . עדות ביהוסף שמו . יהללו את שם ה' כי נשגב . יהיה כמלאה שבעים שנה . ומל ארץ מצרים דאורייתא רכ' :

אנכי ה' י"ב וס' בסדר ושבע יתרו :

תולדות אהרן רנינו . ר"ס ל לא תמיד ל' (ר"ס ע) : שאו זמרה . מרנינו יא : הקעו . כיסם מ' ר"ס ה' יא ל' סוסדין יא ט עקידם שער סו זכר

ורח הנוס אחר פתח : כי קק . כיסם מ' ר"ס ה' יא ל' סוסדין יא (ר"ס ט) : מדה ביהוסף . ר"ס יא סוסד ו ט (סוסה כל) :

כסרותי מסבל . סוכס ט' ר"ס י"א ל' (ר"ס ע) : אל זר . שנת קס וזכר ויכל אזור : כרחב סין . נכרות כ (מענית ט) עקידה שער מ' כל כממור :

והיה ראוי להיות שפת שלא ידעתי או תחמס מלת עם שפת עם לא ידעתי כדרך השותים במזוקי זכר . או כסף יין ופתח הזכיר חקק ששם סאל בישאל סהזינאס

ממצרים וזה הוא הסירותי מסבל : (1) כסירותי אני הוא שהסירותי מסבל שכמו ששם ישראל . וכמו שהעבורה תסור' מעשות חומר מעשות החומר והלכמים ולכשאס

כ' ד ויתכן ביות שפת לא ידעתי רמו לישראל ששמע קול השם בסיוי ודעה שפת סמוך כי ישראל לא ידעו השם כראוי רק אחרי שזמס קולו וכן הוא כפוב אהה

הראית לדעת ומה הוא מן הכמים השמיע את קולו או יהיה שפת לא ידעתי משה שיהיה ערל שפתים והיה אחרן לו לסכ יאיה חמס מדבר פל עם הכבוד לישראל :

(ח) נכרה . זה הוא שהכילם מתחת יד מצרים . ועטס ואעקד בסתר רעם כדרך ענני במרחביה כללו הוא כתוב עניתך בהסחיר רעם מתד כעת כסקיף השם כעמוד

אש וענן וכתוב קול רעמד נגלגל . ועטס אכחך על נוי מריבה מימי כזיר שנקרא עם המקום מסה ומריבה . ועטס להזכיר זה עם זה כי כהיתוך במים ואתה

עובר בים הסמרתו הרעם והענן מחך וכיהותך כינש' נחתי לך מים : אכחך . כדרך ושם נסבו וסלכ באמת : (ט) שמע . הזכיר בתחלה הסירותי מסבל ששם

ישראל על כן הוא קיבד לשמוע לי : (1) כתוב כנה לא יהיה כך אל זר לא יהיה כך אל זר נמצא וכדבור שני כתוב לא יהיה לך אלהים ס' באמונת כלב מפי

חכס לא כך נמצא ולך באמונת כלב : (יא) אנכי . כאשר תחמין כי אנכי השם העומד לנצח העתקע עלי שתקסס כסיד כל רעוק ומשאל לך ואמלאכו ולא בימי כשופטים

ל' א

מצודת דוד

לכונן על איש ששועמה נתימך : ועל כן וגו' . הוא כפל ענין במ"ס כי סיה סיה ואל

ישראל יאמר : (1) ולא נכונ . לא נכונ אחר מנך : החיית . ר"ל סוינאנו מן

הגלות ונקרא אז בשמן לבודות לך : פא (ב) כרינינו . כספ : שחט . שחול לנו

למשו חזוק : כרינינו . נשופר : (ג) שאו זמרה . כרינינו כספ קול זמרה וטנו

קול על שותף וכבוד שקולו נעים : (ד) בחרש . בהחללה כחודש ר"ל כיום פרחשון

חקע שופר : נככס . בזמן סמויעל להיות זו יום חג וכו' ר"ס : (ה) כי חק .

בזמן סמויעל לזכות במשפט : (1) עדות . בזמן כזה שמו עדי כזכר על יוסף

כמ"ס וישם רביד כזכר על זמרו (בראשית מא) כי אר"ל בר"ס יא יוסף מניח סאכריס : נלאתו . נעה שילא למשול על ארץ מצרים : שפה . או סיה יוסף משחנה

לזמר שפה לשון אשר לא ידעתי משולם סכס עתס אשמע ואכין בי אר"ל שגא גבריאל ולמדו שנעים לשון לפי שכחב ננמוסי מצרים ששין למשול כסס ל"ס סמביה

בזוכן : (1) הסירותי . אמר נמקוס ס' כזה סיום הסירותי מסבל שכמו של ישראל כי אר"ל בר"ס נעלס העגודס מלכותיט במצרים : כסיו . סעברתי כסיו מן סודר

ממס סהים מנבל ללדוניו ועטס לו מלככת בעד : (ח) נכרה . נעה סרס כסקרלח אלי בולאחך ממנס : אעקן . עניתך כמס סהייהו מכחיר ממך : רעס . נעה פנרס

ביום ויהי על כמנרים לנכד כעלמך קול רעמד נגלגל (לעיל ע) : אכחך . ר"ל עם כי סיה כחון וידוע לפני שחמס נמי מריבה עכ"ל עניתך כעברך נמי סיס : סלס . ר"ל וכ"ס עד שולס דרכי נעמי נכר סס כי נגלס לפני שחמס כדומס לס : (ס) שמע עמי . אמרתי מאו שמע עמי וסנס אקרט (שמוט)

החזרות וכן הוא שיהי חוקים גם בשופרות ורבותי ז"ל פירשנו על יום ר"ה ועטס

ככסה שהלכנה מתכסה בו וככה כן מש"ט כל חדש ומלת

חגיגו זכות כששנים כמו חמס יקופו אסרו חג בעבותות ולפי

דעתי שמתל כסה כמו זמן קבוע או מועד ידוע וככה ליום

הכסא יבוא ביקו : (כ) כי . חק ומשפט קרובים נעטס

ועטס זה היה החוק לישראל לכהיו זכיות יעקב בזמן הזה :

(1) עדות . י"א כי שמו שז אל עדות כמו ויקס עדות ביעקב

אע"פ שז' על לשון זכר כמו ודעת לנסך נעס כי כהיו' סימן לשון נקבה וי"א כי וי"א שז

אל חק לישראל או אל משפט וי"א כי עדות כמו עדי כמו

את כזר ואת העדות רמו לרביד זכר : נלאתו על ארץ

מצרים . כמו ויאל יוסף רק לא מלאכו יוסף בסבלות וכטוי

נדוד רק ככל רגלו ככה הסוכר ויש אומרים כי נראה שהשם

יאל מניח הכסופים והכסון נעניי כי הזכיר יוסף נחוססת

כ"ל תפארת בעבור השם הכנכד והוא כנכד כל ישראל

כאשר הזכרתי בזמור העליון ועטס להיות חק ככל ראש

חדש לתקוע בשופר להזכיר גבורת השם בתחלת כל מועד

ויום החדש ככה או הזכיר יוסף כנגד כל ישראל כדרך בני ועק :

ויוסף סלה כאשר פירשתי סס : נלאתו על ארץ מצרים .

כבואם מרעמסס ועברו על ארץ מצרים ומצרים מקברים ועטס

שפת לא ידעתי אשמע כנה משורר כנגד כל ישראל שהזכרו

ישראל במצרים ללמוד לשון מצרים שלא ידעוהו אבותיהם

והיה ראוי להיות שפת שלא ידעתי או תחמס מלת עם שפת עם לא ידעתי כדרך השותים במזוקי זכר . או כסף יין ופתח הזכיר חקק ששם סאל בישאל סהזינאס

ממצרים וזה הוא הסירותי מסבל : (1) כסירותי אני הוא שהסירותי מסבל שכמו ששם ישראל . וכמו שהעבורה תסור' מעשות חומר מעשות החומר והלכמים ולכשאס

כ' ד ויתכן ביות שפת לא ידעתי רמו לישראל ששמע קול השם בסיוי ודעה שפת סמוך כי ישראל לא ידעו השם כראוי רק אחרי שזמס קולו וכן הוא כפוב אהה

הראית לדעת ומה הוא מן הכמים השמיע את קולו או יהיה שפת לא ידעתי משה שיהיה ערל שפתים והיה אחרן לו לסכ יאיה חמס מדבר פל עם הכבוד לישראל :

(ח) נכרה . זה הוא שהכילם מתחת יד מצרים . ועטס ואעקד בסתר רעם כדרך ענני במרחביה כללו הוא כתוב עניתך בהסחיר רעם מתד כעת כסקיף השם כעמוד

אש וענן וכתוב קול רעמד נגלגל . ועטס אכחך על נוי מריבה מימי כזיר שנקרא עם המקום מסה ומריבה . ועטס להזכיר זה עם זה כי כהיתוך במים ואתה

עובר בים הסמרתו הרעם והענן מחך וכיהותך כינש' נחתי לך מים : אכחך . כדרך ושם נסבו וסלכ באמת : (ט) שמע . הזכיר בתחלה הסירותי מסבל ששם

ישראל על כן הוא קיבד לשמוע לי : (1) כתוב כנה לא יהיה כך אל זר לא יהיה כך אל זר נמצא וכדבור שני כתוב לא יהיה לך אלהים ס' באמונת כלב מפי

חכס לא כך נמצא ולך באמונת כלב : (יא) אנכי . כאשר תחמין כי אנכי השם העומד לנצח העתקע עלי שתקסס כסיד כל רעוק ומשאל לך ואמלאכו ולא בימי כשופטים

ל' א

מצודת ציון

כמו ונסוג מאחר אליהו (שם נס) : (א) הנחית . כלי עגון סכא מנת : (ג) נעים . ענין מחיקות

וסרנא : (ד) נככה . ענין זמן מועד כמו ליום הכסא יבוא (משלי ז') וס"ל תמורת סאל"ף :

(1) עדות . מלשון פדי יקשטו וכן את סמר ואת העדות (מ"ז י"א) : שפת . לשון עם ושם כמו

שפה אחת (בראשית י"א) : (1) מסבל . ענין קשיח משא כמו וסנשאים סככל (ממס"ד) :

שכמו . כתיב : מדה . כלי כישול כקדס וכו' וכן וסכס ככזר או כדוד (ש"ב כ"א) וסלחך . ענין

הואלס וסליס כמו חלון כסל (דברים כ"ט) : אשק . מל' עניה וסאונס : אכחך . מל' כמיס :

(ט) ואפידס . ענין סהרס כי פ"ס רוצ מחרין נעדיס שלא יכחס : לא

החקיעה סהיס סיה חק גזרת סמקס על ישראל כי הוא יום סמססס ונא סמקיעס לזר על סמססס לזכות במשפט : (1) עדות . בזמן כזה שמו עדי כזכר על יוסף

כמ"ס וישם רביד כזכר על זמרו (בראשית מא) כי אר"ל בר"ס יא יוסף מניח סאכריס : נלאתו . נעה שילא למשול על ארץ מצרים : שפה . או סיה יוסף משחנה

לזמר שפה לשון אשר לא ידעתי משולם סכס עתס אשמע ואכין בי אר"ל שגא גבריאל ולמדו שנעים לשון לפי שכחב ננמוסי מצרים ששין למשול כסס ל"ס סמביה

בזוכן : (1) הסירותי . אמר נמקוס ס' כזה סיום הסירותי מסבל שכמו של ישראל כי אר"ל בר"ס נעלס העגודס מלכותיט במצרים : כסיו . סעברתי כסיו מן סודר

ממס סהים מנבל ללדוניו ועטס לו מלככת בעד : (ח) נכרה . נעה סרס כסקרלח אלי בולאחך ממנס : אעקן . עניתך כמס סהייהו מכחיר ממך : רעס . נעה פנרס

ביום ויהי על כמנרים לנכד כעלמך קול רעמד נגלגל (לעיל ע) : אכחך . ר"ל עם כי סיה כחון וידוע לפני שחמס נמי מריבה עכ"ל עניתך כעברך נמי סיס : סלס . ר"ל וכ"ס עד שולס דרכי נעמי נכר סס כי נגלס לפני שחמס כדומס לס : (ס) שמע עמי . אמרתי מאו שמע עמי וסנס אקרט (שמוט)

(ו) מגננו הוא המלך שנגן ביד העם כמו כי לה' מגינו והטעם שיושיע העם מלכנו כי בימיו ילכו חובבים אל בית העם כלי פחד אויב : (יא) כי דבק עם תחלת המזמור וכספס : מאלף . יום אל מקום אחר והסתופף לשבת כסף השער : מדור . כמו לגור בלשון ארמית ומלת רשע מגזרת וכל אשר יסנה ירשיע :

(י) מגננו . הוא בית המקדש המגן עלינו : וכבט מני (דוד) משיח . וכספסל כחסדיו וכבודו אשר ערה וייגע על בנינו : (יא) כי עז יום . אשר בחזקתו ולמחר ימות מלחיות אלף שנים במקום אחר : בחרתי הסתופף . על כסף יעל המחזות לשקוד : מדור כהלי רשע . מלחיות דר כשלו כהלי עשו כרשע להדבק בהם : (יב) כי שמש ומגן . יש לפקוד שמש כחמשו . ומדרש תהלים פתרו ל' שני חומה : (ב) רצית ה' ארץ וגו' . אם שבת שבות יעקב ושאלת את שונם וכסית חטאתם והססת עברתך מהם וכשיצת עמך ממדון אשר אז רצית ארץ ושילמד מתורכה וכל זמן שלא תעשה זאת חין ארץ ושילמד מתורכה : (כ) שונם . שבת ארץ והשינו : (ז) כלל ארץ . שוק שחוב תחייב סכרי כעמדתם כן על ידי כללך : (ט) השמטה מה דבר . ארבע לשונות מה דבר הקב"ה כשידבר שלום אל עמו : לכסל . לשונות לחטוא לפני : (יא) חסד ואמת נבטו . שיחיו ישראל דונרי אמת ותן השמים וטעם כסס החסד :

לעלמין : י זכות אבתנא חפץ אלהים ואסתכל אנשי משיחך : י ארום טב למתב יומא חד בדרת מקדשך מן ארץ בגלותא בחרת לאדבקא בבית מקדש אלהא מן למדר במשבגי רשיעא : יב ארום הדיך שאר רם ותרים תקיף יי אלהים חנא וקרא יתן יי נא יכסי טבא מן דאזין ו' חס' נכסו בשלימותא : יג יי צבאות טב לבר נשא דמתרחץ במימך : א לשפתא על ידיהון דבגי קרן תושבתא : ב רעיתא יי ארעך אבתא שבייתא דבית יעקב : ג שבקתא חזידיהון דעמך בסייתא כל תמאיהון לעלמין : ד בגשתא כל רוגזך תבתא מן תקוף הונך : ה תוב דותנא אלהא פורקנא ובטל רוגזך עמך : ו האפשר די לעלמין תתקוף בגא תנגיד תקופך דדר ודר : ז תלא את תתוב תחיי יתנא ועמך ייהדון במימך : ח אחמי יתנא יי שוכך ופארקנך תתיתב לנא : ט אשמוע מה ימלך אלהא יי ארום ימל שלם לעמיה ולחסידיו ולא יחזרון לסבלא : י גרם קריב לדחין מגיה פורקניה לאשרא יקרא בארעא : יא טבון וקשום ארעין צדקא ושקמא אדבקו : יב קשום מן ארעא ארביית

מגננו ראיה אלהים והיבט פני משיחך : יא כי טוב יום בחזקתו מאדך בחרתי הסתופף בבית אלהי מדור באהלי רשע : יב כי שמשו ומגן יהוה אלהים חן וכבוד יתן יהוה לא ימנע טוב להלכים בתמים : יג יהוה צבאות אשרי אדם בפתח בך :

פה א למנצח לבני קרן מזמור : ב רצית יהוה ארעך שבת שבות יעקב : ג נשאת עין עמך בסית כל השאתם סלה : ד אסתת כל עברתך השיבות מחרון אפה : ה שובנו אלהי ישענו והפר פעמך עמנו : ו הלעולם תאנף בנו תמשך אפה לדר ודר : ז תלא אמה תשוב תחיינו ועמך ישמחך בך : ח תראנו יהוה חסדך וישעך תתן לנו : ט אשמעה מה ידבר האל יהוה כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו ואל ישובנו לכסלה : י אף קרוב לראיו ישעו לשפן כבוד בארענו : יא חסד ואמת נפשו צדק ושלום נשקו : יב אמת מארץ תולדות אהרן כי טוב . שנת ל מוסר : כי שמש . מוסר וזכר ויקרא : רצית . פניית פקדים מן סכ' : נשאת . שם (מסדון כן קידושין סל) : אמת מאלך . שם נכרל אי עקידס ע' סו (פאל סו) :

עמו : לכסל . לשונות לחטוא לפני : (יא) חסד ואמת נבטו . שיחיו ישראל דונרי אמת ותן השמים וטעם כסס החסד : צדק ושלום נשקו . כדקדק סכרי ישראל ששים . והשלוס מחרת הקב"ה ויהי עמך וזקן זה לזה כלומר ויהי מעט כדקדק שלום (ישעיה ל"ג) : (יב) אמת מחרון תלמח וגו' . כסיו ישראל דונריים אמת וישקפו מן השמים כדקדק שסס ששים בלרן : גס

פעלך . מדור ל' : שבות ל' דבר רחוב שבות וקרינן שבות רצית ה' ארעך . וחלופי' ו' כתי' שבת וקרינן שבות וסימ' נסמ' בירסיה סוף סימן מ"ט : כעסך ב' א' כתי' ש' וסימ' שובינו אהי ישענו חסד כעסך . ותרב כעסך עמדי . בתרא כתיב ש"ן : הלעולם ג' בקריאת וסימ' הלעולם וזנח ה' . הלעולם האנף בנו . והנביאים הלעולם יהוה : שלום בלחן מ"ל במ"ג חס' וסימ' נמסר כבוד וישב וביחזקאל סימן י"ג : לשפן ג' חסד וסימ' או אבר שלמה דלכבים . וחברו דר' . אף סררים לשפן ית . מסרה אדיותו מוסיף עוד ג' או ימים או חדש או ימים בחזקת הענין . לשפן כבוד בארענו : בערוך תהלים . אנף . וד' בביתו : נבטו ג' בקריא' וסימ' חסד ואמת נבטו . עשיר ורש נבטו . רש

מצודת ציון

(יא) הסתופף . מל' סף ומחזה : מדור . מל' זיכר : (ב) רצית . מלשון רצון : (ג) נשאת . ענין מחילת סעון : (ד) אסתת . ענין כנסת כמו ואין איש מאסף (שופטים י"ט) : עברתך . מל' עברה חסם : (ו) תאסף . מלשון אף וחמה : (ז) לכסל . מל' כסיל ור"ל לחטוא : (יא) נבטו . ענין טעם דירם שליטם כהול רעם : (יב) כי שמש . כי מעולם האיר לנו כשמש ותגן עלינו לזם מונחת אפי כי עוד יתן לנו חן וכבוד ולא ימנע את הטוב מלהאז לטובלכים בדרך המים : (יג) רצית . כמו שרצית את ארץך מאז והשנת שבות יעקב מגלות ככל : (ג) נשאת . כי מהלת שונם וכסית חטאתם עד שלום לא יזכר : (ד) אסתת . הכנסת עברתך לכל הכעס כסס : השינו . חרחה מחרון אסף : (ס) שונם . כן שונם מגלות אחרון והסר כעסך אשר עמנו : (ז) השלום . וכי עוד שלום הכעס ננו וכי תמשך אסף לטוף כל הדורות : (י) סלה אמה . סלה סוף סדבר תשוב תחייט מן סלרות וישמחו עמך בישועתך : (ח) כראנו . לזם כראנו לנו חסדך כעמסרס בימינו : (ט) אשמעה . סן שומע אני מס ידבר סלם אל עמו ומנביחס סלם ישוע לחטוא עוד : (י) אף קרוב . ר"ל אין סדבר קשה כי קרוב לפני ה' וקלס בעיניו לביא לידיא ישעו ולשכון כבוד בלרנט : (יא) חסד ואמת . סחסד והאמת טונשיס זס כוש ר"ל סחסד סלוי כחנידו כסנדבר אמת חנני חסד סל : נשקו . נפשו זס כוש ונשקו יחד ר"ל תלויס סמס זס כוש כענעס דק חבוס סעלוס : (יב) אמת . כשחמרכס סלמת בלרן אז יסיס סלדק נשקפו מן סעמיס לטראת

מצודת דוד

(יא) הסתופף . מל' סף ומחזה : מדור . מל' זיכר : (ב) רצית . מלשון רצון : (ג) נשאת . ענין מחילת סעון : (ד) אסתת . ענין כנסת כמו ואין איש מאסף (שופטים י"ט) : עברתך . מל' עברה חסם : (ו) תאסף . מלשון אף וחמה : (ז) לכסל . מל' כסיל ור"ל לחטוא : (יא) נבטו . ענין טעם דירם שליטם כהול רעם : (יב) כי שמש . כי מעולם האיר לנו כשמש ותגן עלינו לזם מונחת אפי כי עוד יתן לנו חן וכבוד ולא ימנע את הטוב מלהאז לטובלכים בדרך המים : (יג) רצית . כמו שרצית את ארץך מאז והשנת שבות יעקב מגלות ככל : (ג) נשאת . כי מהלת שונם וכסית חטאתם עד שלום לא יזכר : (ד) אסתת . הכנסת עברתך לכל הכעס כסס : השינו . חרחה מחרון אסף : (ס) שונם . כן שונם מגלות אחרון והסר כעסך אשר עמנו : (ז) השלום . וכי עוד שלום הכעס ננו וכי תמשך אסף לטוף כל הדורות : (י) סלה אמה . סלה סוף סדבר תשוב תחייט מן סלרות וישמחו עמך בישועתך : (ח) כראנו . לזם כראנו לנו חסדך כעמסרס בימינו : (ט) אשמעה . סן שומע אני מס ידבר סלם אל עמו ומנביחס סלם ישוע לחטוא עוד : (י) אף קרוב . ר"ל אין סדבר קשה כי קרוב לפני ה' וקלס בעיניו לביא לידיא ישעו ולשכון כבוד בלרנט : (יא) חסד ואמת . סחסד והאמת טונשיס זס כוש ר"ל סחסד סלוי כחנידו כסנדבר אמת חנני חסד סל : נשקו . נפשו זס כוש ונשקו יחד ר"ל תלויס סמס זס כוש כענעס דק חבוס סעלוס : (יב) אמת . כשחמרכס סלמת בלרן אז יסיס סלדק נשקפו מן סעמיס לטראת

(ח) עשה. טעם אות שפלא ציטו הרואים. ונחמתי. מהצרות שעברו עלי: (א) לפני קרה מזמור שיר. לאחד מנכדי שמואל או מנכני בני צביהס ויסקר זה המזמור יסודתו על הר הקדש: (ב) אוכב. השערים הנכבדים מכל המסגרות והטעם שזכת בהם ואחר כך יזכיר ירושלים: (ג) נכבדות. כל אחד מתהלות נכבדות מדובר כך את שיר האלהים באתם והיא ירושלים: (ד) אזכיר. דברי המזמור אזכיר רכב הוא מצרים המחנכת רכב או רכב כל גוי והוא סמוך כדרך ושכורת ולא מיון כאליו אמר אזכיר רכב כל גוי שהיה וכלל עמכם אזכיר זה ליושבי סמוך וגם אזכיר פלשת עם צור. וטעם זה יולד שם כי למקום מושבים צני' רבות יולד בהם איש חכם נודע דבורו שיש לו חס: (ה) ולציון. ונעבו' ציון כלמ' אמרי לי אחי הוא יאת' תמוד איש ואיש יולד בה כי חכמים שיש להם שם הם רבים וטעם איש ואיש לא זה לכדו: יכוננה. על דרך והוא צוה לי אחי וכנה והוא עליון וכוננה בעבור היות השם נכח הפעלים והיה פירושו. והשם הנזכר למעלה אוכב ה' שערי ציון וכוננה מן עליון והטעם מקום כזה שיוולדו שם חכמים רבים השם יעמידוהו וכוננו: (ו) ה'. הטעם והשם לכדו שידעו מספרי כל השלם כנתיבו והוא יכול לספר כל הנולדים שם החכמים בציון כי רבים הם ממספרי אדם: זה יולד שם. שם אל ציון וטעם ככתוב השם והספרים הם הם השמים: (ז) ושרים. כך. לנכח איש האלהים ושם שרים וחוללים שלא. ימסכו כמו משיגי מים ואלה מעיניו כמו על כל אילני ירו. ומנהג השולם לכותב שר' מושבים מהחוללים ושרי ציון כמו החוללים ומשקל החוללים כמו אמרתו להוללים: (ח) שיר מזמור לבני קרה. בעיני היות מחלת פתח למד נאמן שהוא סמוך על כן אמרת כי זה שיר על גווע. פוט תקלקל מחלת וביטוי היה לבני או גופי שנסמך מחלת אליו גם זה המזמור על חולי המזמור ומלת לענות כמו קול ענות. אמר רבי ישעיה שזה הימן הוא נכד שמואל וקראו בכתוב אורחי כי הוא אורח במשוררים זה רוב המשוררים הם בניו ובני בניו

אמתך: י עשה עמי אות למזבח ויראו שני ויבשו בראתה יהוה עזרתני ונחמתני:

פז * לבני קרה מזמור שיר יסודתו ביהררי קדש: ב אהב יהוה שערי ציון מפל משכנות יעקב: נכבדות מדבר בך עיר האלהים סלה: ד אזכיר רהב ובכל ידעי הנה פלשת וצור עם בוש זה ילד-שם: ה ולציון יאמר איש ואיש ילד-בה והוא יבונה עליון: ו יהוה יספר בכתוב עמים זה ילד-שם סלה: ו ושרים בחללים כל מעיני בך:

פח * שיר מזמור לבני קרה למנצח על מחלת לענות משכיל להימן האזרחי: ב יהוה אלהי ישועתי יום צעקתי בליקה נגדה: ג תבוא לפניך תפילתי תפה

ואמרי שירין על הנגיא בדיני תושבתי על קרבנא מתאמרין בנגה: * שירא ותושבתתא על ידיהו דבגו קרח על צלותא דשבתא שקבא קבא על ידי דהימן וציבא: ב יי אלהא פורקניה יימם קבלית בריקיא צלותי קבלך: ג תעול קדמך צלותי אצלי אודך דבעותי: (ת) ייתי קדמך צלותי על עמך

יב' ע' וסימ' בסוף מלאכי ובשעיה בימן יב' : וראו ג' רפין וסימ' מלכים ב' סימ' ו' יסודתו ל' בדברי קדש ל' נכבדות ל' מברר ל' עיר האלהים ל' רהב וד' מן יב' בלישי' וסימ' נכסר בישעי' בימן ל' ולקמן ס' פ' ש' ו' יאמר ג' בקריא' וסימ' נבור ציד לפני ח'. על כן יאמר בספר מלחמות ח'. ולציון יאמר איש ואיש ילד בה. וד' ויאמר למלך ידיתו : בכתוב ח' מיל בליש' בקריא' וסימ' נכס' ביחזקאל ריש סימן כ"ד : סתת ד' וסימ' נכס' בסוף תולדות ובספרא ריש סימ' נ"ג : לענת ב' בחתי תולדות אחרן את נחום. שנת ל פסחתי קו : שרי ציון. נכס' ח' ולציון יאמר. כחכות פה עידיש שפר פה זכר ל' (שכשית לם) : לנתיב הארתי. כ"ב ע"ז : אלסי ישועתי. זכר וגם :

לעבדך ופרחך לבן אמתך: י עבד עמי את קבא בזמן דעיר שלמה ברי ית ארנא בבית מקדשא ותפתחן תרעיא אמטולתי ויחמון סנאי ארום שבקתא די ויפתחון וידון ארום את יי סיעתי ונחמתני: א על ידיהו דבגו קרח אתאמר שירתא דמתיםד על פום אבהתא דמן לקדמין: ב רחם יי מעיני בתי מדרשיא דקביעין בציון מבל בתי בנישיא דבית יעקב: ג מלין דקר אתמלל עלך קרתא דאלהא לעלמין: ד אדברו תושבתתך מצראי ובבלאי ידעי יתך - דא פלשתאי וצוראי עם בושאי דין מליך אתרבא תמן: ה וציון יתאמר דוד מדבא ושלמה בריה אתרבא בנהא ואלהא הוא ישכלקנה לעיקא: ו יי על ספרא די מכתבין ביה הושבן בך עלמאי דין מליך אתרבא תמן לעלמין:

כתיב בדברי הימים ו'א' כי אל"ף נוסף והוא בן זרח ואחיו איתן ואחרים אמרו כי הימן ואיתן אחים והיה שם אביהם אורח: (ב) ה'. טעם יום זמן כמו אתה עובר היום היום הזה יום בשורה הוא ציוס הכותי כל צבור ויום צעקתי קשור עם כנא אחרי: (ג) תבא. תפלתו. כונת הלך ורנתי בלשון

מצודת דוד

(י) אות נוסב. סימן לטודיע לכל שחץ אחס בעוכתי: ויבשו. נראותם כי אחס עמדי: כי אחס וגו'. ר"ל סלה מעולם עזרתני ונחמתני ע"י נחן סניבא בפרשת מחילת פשוט דנת שבע לזם שאלתי פשה לי גם אות נוסב לטודיע לכל: (א) יסודתו. יסוד השיר הזה הוא לדבר במללי פריי קדש וזה ציון וירושל': פסל (ג) נכבדות. וזה לפי שמדובר בך אחס ציון אמרת נכבדות כי סניסרדין אמרו בעמקם ה' למחיד אזכיר את מצרים וכל על יודעי ואני לביבאס אל ציון כנס כן אזכיר פלשת וכו' לביבאס שמה כי יאמר הלא זה יולד שם בניו ר"ל תולדות אבותיו מליון הוא ולאם החיורו למקומו: (ה) ולציון יאמר. המבשר יבשר את ציון ויהיה נאמר לה שנה הונח כל איש ואיש אשר יולד בה: והוא. מי שבידו לכונן הוא יכונן אותה לסינת עליון: (ו) ה' יספור וגו'. בעת יכתוב את סעמים יספור אז את ישראל הנבלעים בנחום ויברור אותם ויאמר הלא זה מילי סעברים משלם מימי אבותיו אשר טלדו בציון ולי סמה: (ז) ושרים. או יסורו כש סמננים בחללים: ויאמר כל עיני ובעיני ותחתי סמה בך: פח (ח) להימן. סמאמר סזה כמסר להימן שאז יאמר על סדוקן ועל כי אמר למנצח ר"ל סמאמר לכן

מצודת ציון

חוקים כמו אל נערך (לקמן ס"ט): (ח) אות. סימן ומפת: (ד) רכב. הוא מצרים כמ"ש בנס רכב סם שנת (ישעיה ל) ויקראו כן פ"ש גלותם והוא מלי ירכבו העבר בלון (סס ג'): ליודעי. עיני אבנז וחכיב כמו מודע לגביה תקרא (משלי ז'): (ו) ושרים. מלי שירה: כחוללים. שם כלי גון כמו טוף וחליל (ישעיה ה): מעיני. מלי עיון ומחשבה: (א) מחלת. שם כלי עיון: לענות. (ב) כל משכנות. כי אף שכל א"י אכונה היא למקום מ"מ שערי ציון אסוב לפניו וזמר מהכל: (ג) נכבדות. וזה לפי שמדובר בך אחס ציון אמרת נכבדות כי סניסרדין יושבים בהם ושוקקים בהרם ולזה תקרא שיר אלסיס עד עלם: (ד) אזכיר. אמרו בעמקם ה' למחיד אזכיר את מצרים וכל על יודעי ואני לביבאס אל ציון כנס כן אזכיר פלשת וכו' לביבאס שמה כי יאמר הלא זה יולד שם בניו ר"ל תולדות אבותיו מליון הוא ולאם החיורו למקומו: (ה) ולציון יאמר. המבשר יבשר את ציון ויהיה נאמר לה שנה הונח כל איש ואיש אשר יולד בה: והוא. מי שבידו לכונן הוא יכונן אותה לסינת עליון: (ו) ה' יספור וגו'. בעת יכתוב את סעמים יספור אז את ישראל הנבלעים בנחום ויברור אותם ויאמר הלא זה מילי סעברים משלם מימי אבותיו אשר טלדו בציון ולי סמה: (ז) ושרים. או יסורו כש סמננים בחללים: ויאמר כל עיני ובעיני ותחתי סמה בך: פח (ח) להימן. סמאמר סזה כמסר להימן שאז יאמר על סדוקן ועל כי אמר למנצח ר"ל סמאמר לכן

שיר ויסדכו בני קרה את המזמור כזה שאמרו היומן על הדוכן : לסימן האזרחי .
מבני זרה בן יהודה היה שהוא מיוחס (גל"ה א ד') ובני קרה ומרי ואיתן והיומן
וכלכל ודרדע כולם חמשה היו חמשים גדולים כמו שנאמר בשלמה (מלכים א ד')
וחכם מכל האדם מאיתן האזרחי והיומן וכלכל ודרדע בני מחול ויסע

בלשון : (ד) כי . ברעות . הם התחלואים והיי דרך משל : (כ) נחשכתי .
מרוכז דלותי והשקנות דמותי . אמר בן בלעם כי איל תאר כמו עם
גבר תמים ולפי דעתי שהוא עם במשקל ביום קרב ותחבר מלת לו דרך קצרה אין
כה לו וכמוהו ולאין אונים לו כי הטעם לאשר אין אונים לו : (ו) במתים חפשי .

מזמורים ונקבש בספר
הכלים לכך נקראו בני מחול .
כך מלאחי בפירושים מדויקים :
(ב) יום נשקתי . וגם בלינה
אחי נכון נגדך : (ד) כי שבעה
דרשת נפשי . על כנסת ישראל
הוא אומר : (כ) אין איל . אין
כה כמו (לעיל כ"ב) אילותי
לעזרתי חושב : (ו) במתים חפשי .
הגני בין המתים חפשי מן השולס
וכלל שם המתים חפשים מן
העולם : מידך נגדו . ממזמור
נגדו מן השולס : (ז) צבור
תחתיות הוא כגלות : (ח) סמכה .
נשענה ותלה עלי . וכל משכך
עמך סלח . משכרים לשון גלי
הים הם כל סערת אפק בכללם
מית אותי תמיד : (ט) שחני
תועבו' לחו . כלומר' שהייתי חשוב'
כשמי' עכשו אני נחמשת להם :
כלל . נחש כלל ואני יכול
לזאת : (יח) הלמתים . הלרשעים
שאף נחייכם קרוין מתים הלכם
אכה עשה פלא וכנסים : אם
רפאים יקומו יודך . שמה אלו
האומות שרימו ודיכם מעבודתך
ומתורתך יקומו ויודך בתמיח :
(יב) היסטר נקבר חסדך . אם
נמות ביד אויבנו כלום וכל
לסטר שחך נקבר : (טז) וגוע
מוער . מת מתוך תשוק מיתת
הטופס . כמו (שמות י"ד) וינער
כ' . וינער פירש מנחם ל' חכמי'
כמו (ישעיה ל"ג) נוער כסו
מתוך כשחה . (סס כ"ב) התנערי
מפטר קומו שני (שס א') והיה
הסוין לגשרת (איוב ל"ח) וינערו
רשעים ממנה (נחמיה ה') ככה
יכה נער ורויך : אשכח . וינערת
ומנוכס

אֲזַנְדָּה לְרִנָּתִי : ד פִּרְשֵׁבֶעָה בְרַעוּת
נַפְשִׁי וְחַיִּי לְשֵׂאוֹל הַגִּיעוּ : י הַנְחֵשְׁבִיתִי
עַם יִרְדֵּי בֹר הַיְיִתִּי בְּנִבְר אֵין אֵיל :
ו בְּמַתִּים חֲפָשִׁי בְּמֵן חֲלָלִים | שְׁכַבְי ו
קָבַר אֲשֶׁר לֹא זָכַרְתֶּם עוֹד וְהִמָּה
מִיֶּדְךָ נִגְדָּו : ו שַׁתְּנִי בְּבוֹר תַּחְתִּיּוֹת
בְּמַחְשָׁבִים בְּמַצְלוֹת : ח עָלִי סַמְכָה
חֲמַתְךָ וְכָל־מִשְׁבְּרֶיךָ עֲנִיתִּי פִלָּה :
ט הִרְחַקְתָּ מִיָּדַעִי מִמְּנִי שַׁתְּנִי
תוֹעֲבוֹת לְמוֹ פִלָּא וְלֹא אֵצְא :
י עֵינַי דָּאֲבָח מִנִּי־עֵינֵי קָרְאִיתִךָ
יְהוָה בְּכָל־יוֹם שַׁמְחֵתִי אֱלֹהֶיךָ כַּפִּי :
י"א הַלְמַתִּים תַּעֲשֶׂה פִלָּא אִם־דָּפְאִים
יְקַבְּמוּ יִדְדֶךָ פִלָּה : י"ב הַיִּסְטֵר בְּקָבֵר
חֲסִדֶךָ אֲמוֹנֶתְךָ בְּאֲבָדוֹן : י"ג הַיּוֹדֵעַ
בַּחֲשֵׁךְ פִּלָּא וְצַדִּיקֶתְךָ בְּאֶרֶץ נִשְׁיָה :
י"ד וְאֲנִי | אֱלֹהֶיךָ יְהוָה שְׁוַעֲתִי וּבִבְרֶךְ
תַּפְלְתִּי תִקְדַּמְךָ : ט"ו לְמָה יְהוָה
תִּזְנַח נַפְשִׁי תַסְתִּיר פְּנֵיךָ מִמְּנִי :
ט"ז עֵינֵי אֲנִי וְגוֹעַ מִנְעַר נִשְׁאֲתִי :
אֲמִיךָ אֲפֹנָה : י"ח עָלִי עָבְרוּ חַוְוִיךָ ר' חס' בלש'

בית ישראל והם אונדף
לתושבתי דשפחת ליקרה :
ד ארום שבעת בבישן נפשי
והיי לשולד מסו : ה אתחשבת
עם נחתי בית אסירי הייתי
היה בר נש דרית ליה חילא :
ו היה רשיעא דמיתו וקא
תבו יתעבדו בני חורין מן
מצותא היה קטיון דחרבא
שכבי בית קבורתא דלא
דברתנון תוב והנון מאפי
שכנתך אתפלגון : ז שויתא
יתי בגלותא דמתילא לגובא
ארעיתא פחשוכיא במצולתא :
ח עלי סמכת חמתך וקר
גורן בישן תברו יתי סגפתא
לעלמין : ט ארחקתא מידעי
מני שויתא יתי ריחוקין לדון
ברוא בבית אסירי וקא אפוק :
י עיני זגנת דמעין מן עניתא
קריתך יי בכל יומא פרסית
לותה בצלו ידי : י"א האפשר
די למיתא תעביד פרישן
אין גושמיא דאתמסיא
בעפרא יקומו יודון קדמך
לעלמין : י"ב האפשר די
יתחוי בבית קבורתא סובך
די האפשר די תדעו בחשך גהנם פרישותך וצדקתך בארעא וצדא :
י"ד ואנא קדמך יי צליתי ובעפרא צלותי תקדמינה : ט"ו למה יי שבקתא נפשי תעלים אפה מני דקא אחמי
בגדורך נהורא : ט"ז עניא אנא ונגיד מן פריא סוברית רחיקתך מעינא עלי : י"ח עלי עברו רוגיך בעתך שיציאו

מחול . ונקבש בספר
הכלים לכך נקראו בני מחול .
כך מלאחי בפירושים מדויקים :
(ב) יום נשקתי . וגם בלינה
אחי נכון נגדך : (ד) כי שבעה
דרשת נפשי . על כנסת ישראל
הוא אומר : (כ) אין איל . אין
כה כמו (לעיל כ"ב) אילותי
לעזרתי חושב : (ו) במתים חפשי .
הגני בין המתים חפשי מן השולס
וכלל שם המתים חפשים מן
העולם : מידך נגדו . ממזמור
נגדו מן השולס : (ז) צבור
תחתיות הוא כגלות : (ח) סמכה .
נשענה ותלה עלי . וכל משכך
עמך סלח . משכרים לשון גלי
הים הם כל סערת אפק בכללם
מית אותי תמיד : (ט) שחני
תועבו' לחו . כלומר' שהייתי חשוב'
כשמי' עכשו אני נחמשת להם :
כלל . נחש כלל ואני יכול
לזאת : (יח) הלמתים . הלרשעים
שאף נחייכם קרוין מתים הלכם
אכה עשה פלא וכנסים : אם
רפאים יקומו יודך . שמה אלו
האומות שרימו ודיכם מעבודתך
ומתורתך יקומו ויודך בתמיח :
(יב) היסטר נקבר חסדך . אם
נמות ביד אויבנו כלום וכל
לסטר שחך נקבר : (טז) וגוע
מוער . מת מתוך תשוק מיתת
הטופס . כמו (שמות י"ד) וינער
כ' . וינער פירש מנחם ל' חכמי'
כמו (ישעיה ל"ג) נוער כסו
מתוך כשחה . (סס כ"ב) התנערי
מפטר קומו שני (שס א') והיה
הסוין לגשרת (איוב ל"ח) וינערו
רשעים ממנה (נחמיה ה') ככה
יכה נער ורויך : אשכח . וינערת
ומנוכס

לש' וסי' כלגר וכל שבועת איסר . למנצח על מחלת לענות . וארוחת חסר : ברעות כל לש' מלאים בסי' חס' ר' בלש' וסי' ושבע הפרות ודיקות . לא תודה אדרי רבים
לדעת . את רעיונים ואת רעת נשיכם ב' בפסוק : תרחיות ו' ומיל וסי' נבסר ביהושע סימן פ"ו ויחוקק סוף סימן כ"ו : במחשכים ג' וסי' במחשכים במצלות . במחשכים
הרשיבני כחתי . כי רוף אויב נפשי : ולא אצא ב' וסי' הרחק מירעי ממני . גדר בערי : בקבר ג' דנשי' וסי' ולקח אויב ושבב במים . בקבר אשר איש האלודים . היסטר
בקבר חסדך . קדמא קמין : מנוער ג' וסי' עני אני וגוע מנער . מפנק מנער עכר . רשפס בשרו מנער :

תולדות אהרן ששם ברעות . פקדים מ"ד פ"ב : במתים חפשי . שנה לקח נדס סא (כמותו נד) : היסטר נקבר . פירו . יו : עני אפי . סהדון קי עקידה שער כל המזמור פקדים מ"ד פ"ב :

מצודת רוד

מצודת ציון

לבן לוי המנצח נשיר חזר ופירש שנמסר לסימן שחיה מן הלויים : (ב) יום נשקתי .
טס כי נשקתי בחפס כל סיוס מ"ג נס כלל אערך חניתי לפניך : (ד) כי
שבעס . כי רע ברעות עד שנפשי שבעה מסס וסוא ענין מליס : וחיי . ימי חי
קרב לרעה אל השאל : (פ) נחשכתי . מנוול הששוח נחשכתי עם הששעים אשר
כבר ירדו לקבר : אין איל . שלא היה לי כח מעולם : (ו) במתים חפשי . אני נמנע
בין המתים שהמס חפשים ממקרי הטוב ועמלו : עוד . עדיין לא זכרתי כי לא
זלם זמן החתים : והמס . עדיין המה כרוחם ממכת ידך : (ז) שחני . שמת אותי
צבור החתיות הטמוק למאוד : במצלות . בטמק המים הוא משל לזרות שוטה :
(ח) וכל . עם כל משכך ענית אותי לעלם ר"ל זמן רב : (ט) הרחקת . חוקת לב אוצני להרחק ממני כי נספכו לאויבים : שחני . שמת אותי לסיח מחוטב בעיני' :
כלוא . אני כמו צנית סכלא ומאסר ולא אוכל לזאת : (י) עיני דאכס . ענכס עיני מן גודל השוני : שחחתי . פרשתי כפי כדרך המחשלים : (יא) הלמתים . ר"ל סלס
אמת . מקסי נרות וכי להמתים חפשי הסללות שבסחח : אם רפאים . אם המתים שרפו ונחשו ע"י מלאך המות אם המה יודוך לעולם על נסלואתך : (יב) היסטר .
כפל דברו רנת סעמים כדרך הנוהים ומקוונים : באבדון . הוא סקגר שבו נאכד האדם מזה השולס : (יג) היודע . וכי יהיה טרע פלאך ע"י כשסיה בחשכת סקגר
וכי נספר דקסך בארץ נשים וסוא סקגר (כי ציוח האדם שס נשכח מפי סבריו) : (יד) ואני . סלס אני שועתי אלך וכלל בוקר חקדים חסלתי לטא לפניך : (טו) למס .
ר"ל סואל ואני מחסלל לפניך למס א"כ חטוב נפשי ביד סאויב : (טז) וגוע מטער . מעת נערותי אני בגויסע ר"ל זמן ארוך ומעס שיש ימי השלוס : נשחתי ונו' . ר"ל
האיה

להרים סקול נשיר כמו וענו הלויים וכו' קול רם (דברים כו) : (פ) איל . ענין כח כמו אל גוים
(יחזקאל לא) : (ו) עוד . כמו עדיין וכן עוד היום גדול (בראשית כ"ב) : עזרו . נכרתו כמו עזרט
לנו (יחזקאל לו) : (ח) וכל . סוי' במקום עם וכן ויוסף היה במצרים (שמות א) ר"ל עם יוסף שהיה
במצרים : משכך . סס גלי הים סגראים כמשגרים מי הים וכן משגרים יתחטאו (איוב מא) :
ענית . מל' עני : (ט) מיודעי . אובכי כמו אלוסי ומיודעי (לעיל ס) : למו . להם : (י) דאכס .
ענין ענכון כמו ודאכנו נפס (דברים כ"ח) : שחחתי . ענין פריסח כמו משסח חמיסי (יחזקאל
כו) : (יא) רפאים . מל' רשוין וחלשות : (יג) נשיה . ענין שכהס כמו נשי אלהים (בראשית מ"א) :
(טו) סונח . תשוונ : (טז) אמך . מלשון אימה וססד : אפונס . מל' פני : (יז) כשחך . מל'
נעמס

קרויה : צמותווי . טעם מורכב כדרך מבליגית יושנת כלננון מקוננת
בארזים : (יח) סנוי . ברוב ימים שזכרו ולא היה בריא : (ט) כרחקת .
ככה היה מוכב כל אהבו ורעיו שלא . ויבקרבו בחלוו כאלו מיודעו נמחק
ולא יראם : (א) משכיל לאיתן האורחי : (ב) חסדי ה' שלם אשירה .

ומבוססת לימחק כלבי . אפסכ לשון (משלי כ"ה) דבר דבור על אפיו על
מכוננו : (ט) מיודעי מחשך . נחשכתי ומחלקתי מהם : (א) לאיתן האורחי . גם
כאל אחד מן חמשה לחים המשוררי . ורבותינו פירשו כלכרס' אפיו על שם מי
העיר ממזרח : (ב) תודיע אמונתך נפי . את שדעתך שאתה שומר הכספתך
והאמת דברך : (ג) כי אמרתי
שלם חסד יבנה . כי אמרתי
עד שלם יבנה נחמד כסל דוד
כמ"ש (ש"ז ו') והכונותי כסל
ממלכתו וגו' . ד"ל סוד הכתי
שכל כסלם כנוי נחמד ותכין
אמונתך נשמים שפסל כסלם
ומקיימת ומה האל כאלמונה
אוחה הכנסתה שכנסת את
דוד על נהן כניאל לאמר כרסי
ברית לבחורי לכינוי עד שלם
זרעו (שס) : (ו) ויודו שמים
עלך . חס כמות שומר הכספתך
אף אמונתך . אמונת דברך
וידו נקטל קדושים : (ז) ישרוך
לך . יבא נערך כמותו :
(ח) נסוד קדושים רכב . נסוד
רצ של מלאכים : (י) נשאל
גליו . נבשאל גליו : אהב
תשכחם . תשכילם וכן (משלי
כט) ותכס כאלוהי ושכחתי וכן
לעיל (ס) משכחתי שרון ימים :
(יא) רכב . מלכים : יודע

יחי : יח אחרו יחי ה' מו
בד יקמ אקישון עלי פתחא :
יח ארחקתא מני רחיקא
והברא ולידעי חשיך אנא
בפומהון : א שכלא מברא
דאתאמר עד ידא דאברתם
דאתא מן מדינתאה זב חקדא
די לעם אשפח קדר ודר
אהדע קושמך בפומי : ג ארום
אמרית עקמא בחסדא יתבגי
שמיא תתקן קושמך פהון :
י גורית קום לאברתם בחירי
קישית לדוד עבדי : ח עד
עקמא אתקין בגיך ואבגי דר
ידר בורסי מלכותה לעקמן :
ו יודון שמיא פרשוקה יי
לדוד קושמך בכגישת
קדישין : ז ארום מן הוא
בשחקי דמשותי לוי דדמי
לוי באזכרוסי מלאביא :
ח אלהא תקימא ברוהון
דקדישוותיב על בורסי יקרא
ורבא ודחיד על פל מלאביא
דקימן חזור חזור ליה : ט יי
אקרא על פל חילי מדומא מן
דבורך חסינא יי וקושמך
חזור לך : י את שלים
בגיונתגותא דימא פד מתר באמתגמלן גלוי אנת תמאיכגו : יא את שפיתא ה' קמיל
דתרבא רהבא הוא פרעה רשיעא פתקוף אדרע עושנך בדרמא בעלי דבך : יב די

בעורתך צמתוני : יח ספוני במים
כל היום תקיפו עלי יחד : יח תתקת
ממני אהב ורע מידעי מחשך :
פמ * משכיל לאיתן האורחי :
בחסד יהוה עולם אשירה לדוד
ודר אודיע אמונתך פפי : ג פרי
אמרתי עולם חסד יבנה שמים ו
תכן אמונתך בהם : י פרתי ברית
לבחורי נשבעתי לדוד עבדי :
ה עד עולם אבין ורעה ונביתי לדוד
ודוד כסמך סלה : ו יודו שמים
פלאה יתה אפי אמונתך בקהל
קדשים : ז פי מי בשחק יערך
ליהוה ידמה ליהוה בגבי אלים :
ח אל נערך בסדר קדשים רבה
ונורא על כל סביביו : ט יתוהו
אלהי צבאות מי כמותך חסין ו יה
ואמונתך סביבותך : י אתה מושל
בנאות הים בשוא גליו אתה
תשפחם : יא אתה דפאת כהלל רהב
בזרע עדה פורת אויביך יתה שמים
תולדות אחרן לאין סלוא . ג' ז' ו' זכר ויחי ונאפסיס : ט אמרי . כאזרין מה (ססדרין פי ינאם ח)
אל נערך . ינאם קדל ג' כ' : ז ומלא . (עליס מת) : חסין י . יניין ט : חסם מתל . זכר כמ :

מחשך ב' וסי' מידעי מחשך .
אשם מחשך למינהו אחר ו
החודר ב' וסי' על סודא לענת .
משכיל להפן החודר . חסדי ה'
עולם אשירה לדוד ודר : לוד ודר
ל' דבר כתיב כן . וסי' חסדי ה'
עולם אשירה ה' החודר דוד קמא
מל ונאמ' חס' וסי' לכן יבטי
זים . קבם בחיוב לעולם חגיגת
עבך ונא' . סלכותך סלכות כל :
אלים ו' כתיב כן בגביאם וכתובים
וסי' תנאם באלים . חדר לח'
בני אלים . ידמא לח' בבני אלים .
משחו יגרו אלים . ועל אל אלים
ידבר . ויבואו לח' וכו' דד"ה .
וד האלים וישפחו האלים וירקו
הים דד"ה : רב יב בלש' וסי'
אתה רבא כהלל רהב . אצורי
רהב ובל . חרדגב בגפשי עז .
ולא פנת אל רחבים . ורחבם על
ואון . לך תרפם והרב רעך .
ובתבנתו מחך רהב . תחזיו
שחתי עזרי רהב . שים ארדגבני
שעך כעדר . יורחו הגמר בזק
והקליח . לכן קראו לח' רהב .
עזרי עזרי לבשי עז ו' גל ותוד
הרב לבכך .

הטעם כי חכמי המזלות יראו בנסיונם פלאות גדולות ומעשים גורמים מתחדשים יום ויום כפי מה הככבים ומשרכת חלה לאלה
והיודעים דעה שליון ידע כי מעשה השם הנכבד כפלאים ויותר ויותר : (ח) אל . הוא התקיף שיראובו הקדושים שאינם בגוף ויבנה תואר לסוד . ונורא על כל סביביו
כס הכזה בגדול שסם גוף : (ט) חסין . סאר נמשלל בגיר מגזרת וחסון הוא . וטעם ואמונתך סביבותך שאיננה מספרדת כי איננה מקרה : (ו) חסד . כוכב דברי
השמים והקדושים ולא יבינו רק החכמים לבדם ועתה שב להוליר גבורתו בדברים הגדולים והוא חס : כשוא . נתרומם : תשכחם . תשקיסם כמו משכח : חס .
יתכן היות טעם תשכחם בעבור ישראל חס : (יא) וטעם דכאת כהלל רהב כס מלרים והטעם אנשי רכב : (יג) לך . עתה כוכב דבר הקיע והיבטי כי הוא חסך
לברוא

מצודת ציון

נעשה וחרס כמו פלום כעמתי (יפסיס ח) : צמתוני . ענין כריחה כמו ימיוס ס' (לקמן ד) :
(יח) קישו . ענין סנוי : (יט) פיודשי' אובכי : מחשך . מל' חושך : (ז) יערך . מלשון ערך
זשויו : אלים . חקיסם כמו אל גוים (יחקאל לא) ור"ל מלאכי משלם : (ח) נערך . ענין חחק כמו
בטור עריך (ירמיהו כ) : כסוד . ענין חורס ואסיסם כמו ועל סוד כמוריס (סס ו) : (ט) חסין .
ענין חוזק כמו וחסון הוא כאלוסיס (עמוס ב) : (י) תשכחם . תשקיסם ותשפילם כמו משכח שאון
ימים (לעיל ס) : (יא) דכית . ענין כתיסם ושנירס : (יג) סטר וחמון . שמוס כריס גבוסיס :
מרוטס

מצודת דוד

אליס פניו מפסקי צפורה נשיאת כסחד : (ח) צעותך . סחרסם סבלם ממך היא
כרסם אוחי : (יח) סנוי . החרון והחרסם מפגניס אוחי כמיס סמכניס גוף
כעומד כסם : יחד . החרון וסחרסם : (יט) כרחקת . כי לא נלו אלי לנחמני :
מיודעי מחשך . כאלו חסם נמקוס חושך סלל ארפס אוחס : (כ) חסדי ס' .
כחסד טעמס ס' עמנו אשירכ לטולס ולכל דור אודיע כפי מס ססלמחח את דברך :
כי אמרתי . כי אומר אני חסד אל יהיס כנוי ומחוקן עד טולס : שמים . כמיס סמידת
כסלך וספרס נשנעתי לדוד עבדי : (ס) אכין זרעך . לסיח נכוניס מלונכס : כסלך
לח' אלהא חסד סגולס כמס חסוד בימי כמשיח ולא תפסק שד : (ו) ויודו . לח' אלה שמים יודו
על סללסיס שחטשס כמיס השמיח ואף אמונת כנסחחך יספר נקסל קדושים חמס בני ישראל . יערך עמנו לקוח דומס לס' לסנפיה ולקיס' ידמס
וגו' . כסל דברך כגמ' : (ח) אל נערך . כי הוא אל אפיץ כחבורת עדת קדושים רכס וגדולס סס מלאכי מעלס : על כל סביביו . סס סללכיס סמכניס כסל
כבודו : (ט) חסין יס . חסס ס' חסוק מלוד : ואמונתך . סלמניס סיא מעולס סביבותך ולא חספרד ממך : (י) ננאות חיס . בחזוק חיס וגלוטו : כשוא . כסחרעסם
גליו חסם תשקיסם ותשפיל' : (יא) כהלל רהב . כמו סהלל סמדוכס כן דכאת רכס כס מלרים סקרוי רכס : סורח איניך . סס מלכי כנען : (יב) לך שמים . שלך
סשמים

לכבוד אדם והנה השמים הם הקרובים אל הארץ וכן הוא כעונתם מלאכה על כן ומלאכה. ועם יסודתם רחוק לשכנה גדולות כל הישוע וככה יהיו תמיד: (וג) צפון. נעבור שזכיר שמים וארץ והנה שמי פילוח וכן מעלה ומטה הזכיר צפון וימין ותבוא נפאלת מערד והנה תבוא וחרמון נמורה והנה קדם כמו זה וזה כמו נסתר יצירה חסם בשם טעמת: (יד) לך. כהנדר כי יש לך זרות והטעם ארוכה שמוכל לנטותה דרך משל אל מקום שתחטוף והיא עם גבורה והנה אין ספק כי לשלם תשת שאלך תרום ימין משל שמי ידך: (טו) נדק. כעטם אע"פ שכל לכבוד הוא כגבורה הכל נבדק ומשפט ועטם יקדמו פניו שמים זויס לשלם ועטם מכון כסאך על דרך מלכי האדמה נשקטם על כסא המלוכה ככה כסא הכבוד: (טז) אשרי. כעטם לזכור כל זה כי בידך נה ונבורה והכסד והכסד והכסד פניויותין אס כן למה תאחר להקים ברימך והכסד שהכניחתינו ועטם לזכור אשרי העם אשר חסד ומשפט כי חושט נבבורתך ונצחקך כל הקורא בשמך ועטם תרושה כמו ותרושת מלך צו: כאר פניו וכלכו. כמו לאורו אלך תשך: (יז) בשמך. והצירס שמך סלה הוא גילס תמיד ובהזכירם נדקתך ירומו על כל בני אדם: (יח) כי. לא יתפארו בשום כי אס עמך: (יט) כי. מלכו הוא דוד שכל הוא ומגנו שגן כעד עמו והטעם כסול כמשפט: (כ) לו. לחסידך. המשוררים כמו הימן ואיתן שנקראו חוים וניאויס וכחור כמו כחור או בעבור יסותו כן במלכו: (כא) מלאחי. כעטם שלם מנול דבורו כמו: (כב) אשר תכון עמו. לעזור: (כג) לא. אחר רבי משה הבין כי לא ישא כמו משאת מלוחס לא יגלוט בו נושה יש אומרים כי הוא מנורת זון לך כשילך: (כד) וכתויו. כעטם כי בן שולח לא יענוו רק אני אכות נריו: (כה) וסמוני. כעטם לא יתפרדו מעליו ובעבור שנקרא בשמי תרום קרנו: (כו) ושמתי. בעבור שזכיר כי השם מושל בגלות הים הזכיר שיתן חלק מהכס לדוד להקנבר כסולכיס על הספנות בים ונכררס: (כז) הוא. כעטם כי השם נחרו נפתלס וכוז מודה כי אין לו תוקף וישועה רק מלכותו: (כח) אף. מלך ראשון שובד השם כיה דוד בישאל אע"פ שהיה כן שאל נסמקס ומלכותו ובעבור כי מודה כי השם תקפו וישעו על כן הוא עליון למלכי ארץ: (כט) לשלם אשמר לו חסדי. הראשון וכריתי כאמנת תסיה לו: (ל) ושמתי. טעם כבדית שימור זרש ומלכותו כימי שמים: (לב) אס. כריתי הוא כרית

קך שמיא דוד די לך ארעא תבד ומקיא את יסדתנו: יג מדבריא די בצפונא ויתבין די בדרומא וחרמון די במדינתא בשמך משבחין: יד די לך ארעא עם נבורתא תעשין ידך כמשרק עמך תרום ימינך דשכללא בית מקדשך: טו צדקתא ודינא מדור פורסי יקרך מיבני וקשום מקדמין אפך: טז מוכיהון דעמא דידעין לרצוני בריוון ביבנא יי בגהור זיו אפך יהלכו ויחבכו בדינא: יז בשמך ירנגון קד יוסא ובצדקתך יתרוממו: יח ארום שברור עושנהון את ובדעתך תרים קרנהון: יט ארום דיי הגון תריסנא ודיי קדיש ישראל מלכנא: כ ביהון מללאת בהוונא לחסידך ואמרת שויתי סעיד לעמי על ידיה דמתנבר פאוריתא אפרשית עולים מן ביני עמא: כא אשפוחית דוד עבדי במשח קודשא ריבתי יתיה: כב די אידי מתקנו בסעדיה פרם אדרעי תחילגיה: כג לא יסעי בעל דבבא ביה ובר רשיעא לא ינספגיה: כד ואשוף מן קדמוי מעיקוי ומסנאוי אגוף: כה יקושמי וסובי עמיה ובשום מימרי תרוםם יקריה: כו ואשוי במחוזי ימא שוקפגיה וברבבי עד נהרותא נבורת ימיניה: כז נהא יקרי די אמא את אדה ותקיה פורקני: כח יהודה אתנגיה על מלכי ארעא כשעלם אמר דיה סובי וקמי מהימנא ליה: כט ואשוי דעלמין בגוי וכורסיה פתימא דיקומן שמיא: לא אין ישבקון

אפיקה ארץ תבל ומלאה אתה יסדתם: י צפון וימין אתה כראתם תבור וחרמון בשמך ירנגו: יד ידע עם גבורה תעז ידך תרום ימינך: טו צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך: טז אשרי העם ידעי תרושה יהיה באור פניך יהלכו: יז בשמך יגליון כל הויס ובצדקתך ירומו: יח פרת פאת עזמו אתה וברצונך תרים קרנגו: יט כי ליהודה מגנו ולמדוש ישראל מלכנו: כ אז דברת בחוון לחסידך ותאמר שויתי עז על גבור הרימותי בבור מעם: כא מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו: כב אשר ידי תכון עמו אף ורועי תאמננו: כג לא ישא איב בו ובן עולה לא יעננו: כד וכתויתי מפניו צדיו ומשנאיו אגוף: כה וואמונתי וחסדי עמו ובשמי תרום קרנו: כו ושמתי בים יד ובנהרות ימינו: כז הוא יקראני אבי אתה אלי וצור ישועתי: כח אף אני בכור אתנהו עליון למלכי ארץ: כט לעולם אשמור לך חסדי ובריתי נאמנת לו: ל ושמתי לעד זרעו וכסאו בימי שמים: לא אסיע עובדי

(טז) יודעי תרושה. שילדעין לרשע את בוראס כראש מלכי ת תרושה שמסדרים עליה מלכי ת זרותם ושפרות: (יח) וברוק. שאלה מפרצה לסיס אסימחילע נלש: (כ) לחסידך. נתן הכניח וגד הדיק: שיקוי עז. על דוד לעזור לו תמיד: (כג) לא ישא איב בו. לא ינבור עליו ליהוט לו כנאסה: (כח) כבור אמתה. גדול אמתו: וסקדתי יתכן ג' ופי אשרי העם יודעי תרושה. שם אנויה יהלכו. וסולח מעניס כחלים: הרימותי ג' בקרא ומשנין בארחתו וסימ' הרבו יד אל א' אל עליון קונה. ויחי כשמשו בו הרימותי קוריאקיא. הרימותי בחור טעם. וכן דינם יד הרסתי כתיב. קולי הרימותי בחור הרימותי: ישא ד' ופי ישא לכם חקיהו וסלסם. ותנה אל ישא אתכם חקיהו דד' א' אל ישא לכם רשעיה. לא ישא אויב בו וכן עולה. יש מוח עליו. בתרא תולדת אהרן אשן וימין. כ"ז כס: נדק ומשפט. פקידה שר פ' (פאלס פו): יודעי תרושה. עקדס שס וזכר ויקרא ונכעלות: או דכרת. פ"ז כ (שנת): זד ענדי. יסמות ט:

מצודת ציון (פ) תרושה. ענין הסתכרות וריעות וכן תרושה מלך בו (כמכרז כג): (ח) יגליון. מל' גילס ומשפט: (כ) נשון. כמלאס כנאסה: כרימותי. מל' סמס והסנשלות: (כג) תאלמנו. מל' אשון וכן: (כד) ישא. ענין לוחס כמו כי חסם כשרך (דכרס כד): יעננו. מל' עני: (כז) וכתויתי. ענין רילס ושכרס: אגוף. מל' מגנס: (ס) וזר. ענין חוק: וסקדתי

מצודת ציון (פ) תרושה. ענין הסתכרות וריעות וכן תרושה מלך בו (כמכרז כג): (ח) יגליון. מל' גילס ומשפט: (כ) נשון. כמלאס כנאסה: כרימותי. מל' סמס והסנשלות: (כג) תאלמנו. מל' אשון וכן: (כד) ישא. ענין לוחס כמו כי חסם כשרך (דכרס כד): יעננו. מל' עני: (כז) וכתויתי. ענין רילס ושכרס: אגוף. מל' מגנס: (ס) וזר. ענין חוק: וסקדתי

מצודת דוד

כעטם: ומגולס. ככריופ סמוליס אה שולס: (יג) וימין. הוא דרוס כי מורח נקרא קדם וסעופד קדמה פניו לקדם מול שטמס ימינו א"כ לדרוס ומערב קריי אשר כי או אחריו למערב: כשמך ירנגו. ר"ל סלאי נכסס ישררו סכריות לרין כלאי שיק: (יד) זרות עם גבורס. ר"ל זריתך נמיס על כל כנולס חטפס נגרות: תרום ימין. לסיסם עליון על כל: (טו) מכין. שכנת כסאך היא נדק ובמשפט לא לסי כה מנרס: יקדמו פניך. יקדימו לנול לפניך להנסיג כסס אה בני הטיל: (טז) יודעי תרושה. סיודפיס להסמנר ולסדקנ כמקיס: כאר סקך. סמס ילכו כאר השועט כסלס מלפנין: (יז) כשמך. כהשופת שמך יגיון כל סימס: (יח) חסרת. אסס הוא הסמפס חוקס וכעה המלל רעון תרוס קרן משנלחט: (יט) כי ל' וגו'. כלאשר היה מענט ל' או תרוסם קרן ר"ל כלאשר סיו סמוליס סכניסם על שמיס יראי כ' או השעו מפל רב: אלקדוס וגו'. כסל סדכר כמ"ט:

כניו

אבן עזרא

תהלים פט

רשי

ברית סיני וזכור השפטים כי לא תעשה ומצות מצות עשה : (ג) ופקדתי בנפש אנוש זה רצון כן אלודע שמד לשון לו ובנגעי בני אדם זה אשמואי וחסדי : (לד) וחסדי : כנגד ואמונתי (לו) חלל ורש ברית סיני אני לא אחלל : (לו) אחת

(ג) ופקדתי בנפש אנוש זה רצון כן אלודע שמד לשון לו ובנגעי בני אדם זה אשמואי וחסדי : (לד) וחסדי : כנגד ואמונתי (לו) חלל ורש ברית סיני אני לא אחלל : (לו) אחת

בגוי אוריתי ובדיני לא יחללון : רב אין קימי יפסו ופקדתי לא יגמרון : לג ואמער על ידיהון דשבמא דרשיעין מרדיהון ובמזיקא במכתשין דהון עויתיהון : לה ופובי לא אבטר מניה ולא אשטר בהמנותי : לה לא אפיים קימי ומפקנות ספנותי לא אשני : לו חדא זמנא קימית בשום קודשי אם דוד אבדיב : לו בגוי לעם יהון וכורסיה נהיר יהיך שמשא לקבלי לה יהיך סיהרא דמתקן לאת לעם וסיהר בשחקא מהימן לעלמין : לו לא ואת שבקתא ורחקתא ארגותא עם משיחה : מ אשניתא קים דעם עבדה אפסתא לארעא בליהי : מ תקפתא כר פרבוי שויתא פציהוי תבירא : מ רמסין יתיה כר עברי אורחא יהו קלנא לשבבי : מ ארמנתא ימינא דמעיקוי אהודתא כר בעלי דבבוי : מ דהוד תתיב לאהודא סיפיה וקא אקמתא יתיה בקרבא : מ במדנתא בהנא דמדין עד מדבחה ומדין עמיה וכורסי מלכותיה לארעא מנרתה : מ קצרתא ימי עלימו עמפתא עלוי ברנתא וכסופא לעלמין : מ עד אימתי יי תסליק שבנתה לעלמין תדליק יהיך אשתא חמקה : מ אדבר

בניו תורתי ובמשפמי לא ילכו : לב אם חקתי יחללו ומצותי לא ישמרו : לג ופקדתי בנפש אנוש ובנגעים עונם : לד וחסדי לא אפיר מעמו ולא אשטר באמונתיה : לה לא אחלל בריתי ומוציא שפתי לא אשנה : לו אחת נשבעתי בקדשי אם לדוד אכזב : לו זרעו לעולם יהיה וכסאו בשמש נגדי : לה בירח יבון עולם ועד בשחק נאמן סלה : לו ואתה זנתה ותמאס התעברת עם משיחה : מ נארתה ברית עבדה חללת לארץ נורו : מ פרצת כל גדרתי שמת מבצרוי מתה : מ שפחו פרעברי דרד היה הרפה לשכנו : מ הרימות ימין צריו השמתה כל איוביו : מ את השוי צור חרבו ולא הקמתו במלחמה : מ השפת מפתחו וכסאו לארץ מנרתה : מ הקצרת ימי עלומי העמית עליו בוששה סלה : מ עד מה יהיה תפטר לגנצה תבער במוראש חמתה : מ זכר אני

כתיב כן . ילכו ב' וסי ביואל סי' ב' : חקתי מ' חסר בקריאה וסי' נמסר בסדר תולדות ירימיה סי' מ' : בשבט ר' רמין בקריאה וסי' כתיב אחרים שרשם בעצמא והוכחתו בשבט אנוש . ופסם בצוק דלים והוכיח במישור לענו ארץ . ח' ימים בשבט ברזל כתיב יוצר . ופקדתי בשבט פשעם . אני הגבר ראה עני : כשמש ל' חד בשמש ואינן כן א' ב' כן חד חד ד' כ' וחד ב' בריש תיבות וסי' נמסר בספר רבנא במערכת אות הביית : ה' ימות ו' וסי' את מי דרשת וגדרת דמלכות . והברו דשינה אילן הרימותח כתיבן . ה' ימות ימין צריו . בחי' חסר ה' : עד מה ד' וסי' אשור תשבר . תאנף לנצח . עד מה ה' תסתיר לנצח . ולא אתנו יורע עד מה :

תולדות אהרן נשבע פשעם . שנת כס יומא מ' (ומא מח סתדרין כ) : ורשו . פקדתי שער לא : כיתה . סס :

(מח) זכור . זה המאורר ידבר על לשון ישראל בגלותם כי כל אחד הואש עורר כן דוד בל ואין מושיע וכמה יקוה המאורר ושנתו קצרוס חס הוא זכור מה אני ומח

מצודת ציון

מצודת דוד

(ג) ופקדתי עניי חסרוכמו ויסקד מקוס דוד (ש"א כ) : כשכנו ר"ל מוסר פורעניות : (כד) אשיר . מל' ספרס וביעול : (לו) אכזב . מל' כזב ושקר : (לס) השבנת . מל' עברה חשם : (מ) נארה . ענין סרחקא כמו יואר מקדשו (איכס כ) : סרו . סרו : (מח) גדרויו . ענין כוחל ומחיל : מחס . מוסכר כמו חתה קשתוס (ירמיה נא) : (מג) ססויה . ענין רמיסה כמו מי נתן למשיסה (ישעיה מ) : (מז) זור . ענין חוד כמו חרות זוריס (יחושע ה) : (מח) השבת . ענין כעול כמו שנת נוגש (ישעיה יד) : מססרו . ענין וסר' כמו וכעס השמים לעובר (שמות כד) : מנרתה . ענין סלה כי ויסל רוכבו אחר (בראשית מ"ט) מרגומו וימנר : (מו) עלומיו . נעוריו כמו כן מי סס סעלס (ש"א ח) : סעמיה . ענין עטוף ונכיס כמו ועל ססס יעסס (ויקרא ג') : (מח) חלד . ענין זמן כמו

בניו חורתי : (ג) ופקדתי . לו אחסר מהס סמלוכס בעבור פורעניות נגול פשעם : ובנגעים . אייסרס בנגעים נמול שונס : (לד) וחסדי . אכל לא אפיר חסדי מכל וכל לקח ממט סמלוכס לעולם כי השוב לזרעו זימי סמטיח : בלמונתי . במס ססנפחתי בלמונס : (לס) לא אחלל בריתי . מכל וכל נלוח סמלוכס מורע : (לו) אחת ונו' . עקובס מיוחדת נכנעתי בקדוסי וביס חקוס ולא סתחנס : אס לדוד אכזב . נוס ולא אמר וסרי סוס כלילו אמר כן וכך יסיס אס אכזב לדוד . ואמר לשון סנופל בלדס וכן אס יבואון אל מנוחתי (לקמן ל"ט) ורכיס כמסו : (לו) זרשו לעולם יסיס . כממשתל סמלוכס כי אס יספסק זמן מס השוב עוד זימי כמו סירח כן זרשו יכון עד פלס על כסא סמלוכס : ועד בשחק . כמס סירח וכלל סלדנר לחוק : (לס) ואתס זנחה . וססס בעבור סשון סונח אוחו ומלחס כן כלשר אמרת ופקדתי בשבט פשעם : כחמללח עברס עם משיחך זס דקיס סממכר זיד כ"ג על סמרת נדנר ס' נשנזוס עשנעב כס' : (מ) נלרחס . סרחקת סבריוס שסס דוד וחללה נורו לסשליט לארץ : (מח) סרלח ונו' . וכל סרוזס נל כן ר"ל נחח אוחו לססקר : מחס . לסיוח מוכבר וסרוס : (מג) כל שוברי דרך כדבר סספקר אשר כל מוללס רומסס ודורכס : (מד) אף חסינו' . סס כי חרבו סיתס למוסס וחודוס לסכות כן אס סלויכ סנס סשנח סחדוד לאחריו לכל יכל לסכות כן אס סלויכ ונס לא סקמת אוחו כמלחמס לסנלל סוס פיד סלויכ ר"ל אף אס סיס לפי ססנע מקוס לסתנבר סוס על סלויכ נלחמו עמו ממרוס ולא נחנבל ונס נסל עוד : (מס) סשנח . נסלח אוחו מוסכר כללחחו וספלח כסלו לארץ : (מו) ימי עלומיו . ימי סנערוס ר"ל ימי ססוים סקלרת וסספספת פליו צוסס לעולם ר"ל זמן רכ : (מו) עד מס , אמנס עשיח כדיון מ"ט עד מחי וכי ססחיר סניך ממני נלנח כחמיס : הנער , וכי הנער חמתך כהלס סוס סשורף סכל : (מח) זכר

סמטיח : וכסלו כשמש . עד שלס כימי סשמש יסיס כסלו נגדי לסשנח כן : (לח) כירח . כמו סירח כן זרשו יכון עד פלס על כסא סמלוכס : ועד בשחק . כמס סירח וכלל סלדנר לחוק : (לס) ואתס זנחה . וססס בעבור סשון סונח אוחו ומלחס כן כלשר אמרת ופקדתי בשבט פשעם : כחמללח עברס עם משיחך זס דקיס סממכר זיד כ"ג על סמרת נדנר ס' נשנזוס עשנעב כס' : (מ) נלרחס . סרחקת סבריוס שסס דוד וחללה נורו לסשליט לארץ : (מח) סרלח ונו' . וכל סרוזס נל כן ר"ל נחח אוחו לססקר : מחס . לסיוח מוכבר וסרוס : (מג) כל שוברי דרך כדבר סספקר אשר כל מוללס רומסס ודורכס : (מד) אף חסינו' . סס כי חרבו סיתס למוסס וחודוס לסכות כן אס סלויכ סנס סשנח סחדוד לאחריו לכל יכל לסכות כן אס סלויכ ונס לא סקמת אוחו כמלחמס לסנלל סוס פיד סלויכ ר"ל אף אס סיס לפי ססנע מקוס לסתנבר סוס על סלויכ נלחמו עמו ממרוס ולא נחנבל ונס נסל עוד : (מס) סשנח . נסלח אוחו מוסכר כללחחו וספלח כסלו לארץ : (מו) ימי עלומיו . ימי סנערוס ר"ל ימי ססוים סקלרת וסספספת פליו צוסס לעולם ר"ל זמן רכ : (מו) עד מס , אמנס עשיח כדיון מ"ט עד מחי וכי ססחיר סניך ממני נלנח כחמיס : הנער , וכי הנער חמתך כהלס סוס סשורף סכל : (מח) זכר

לני

ודי כך שאתה נפרע ממני בנותי קצר ימים: על מה שוא. לחנם ולהכל בראת כל בני אדם: (ג) שאתי בחקי כל רבים עמים. בגולה אני נושא סבלם ומשאלם: (ד) עקבות משיחך. סוסי מלך המשיח ולשון משכב הוא בעקבות המשיח חונקל ויבא: (ה) ברוך ה' לשולם. על כל אשר עשה לנו: (ו) חסלה למשה. אחד

ומה חלדי כי מה ישרת אחורנית כדרך אדם סטוד ובקרת חופש כל חדרי כטן וחלד כמו הלא נבא לנוש עלי ארץ זמן ידוע וחלדי כאין נגדך ולמה בראתנו ואנחנו שוא כדרך כך הכל בני אדם כוז בני איש ופנה הטעם כל אחד מישראל מתאזן בשביו כי ימות ולא יראה ישועת הטם: (מט) מי. הכה הטעם

עשר מזמורים מלאים עד לדוד חומרו כלם משכ אחרם כנגדם נדך אחד עשר ברכות לאחד עשר שבטים בזאת הכרעה: משון אחה היית לנו. משון מדור ומנום לכה עס: כיית לנו דרך ודי. ומשולם כי אתה מקדם הכל כיית: (ב) נטרם כרס וולרו. כנרלו וכטרם חוללת ארץ ותכל ומשולם ראשון ועד שלם אחרון אתה אל: (ג) תשכ לנוש עד דכא. מביא אתה יסורין על כאלם עד שאתה מחזירו להיות תשי כח וקרוב למות. ותאמר לו ביסורין שבוב בני אדם מדרככם כרסם: (ד) כי אלף שים כשיניך. אלף שים של בני אדם הם כיום אחד. של הקב"ה נעוד מן כלילה עמו כי יום ה' של הקב"ה ומשן מן כלילה של הקב"ה הם אלף שים שהרי לא אחר ככה' שיהא וימו של הקב"ה אחד כללף שים אכל כשינא מעט מן כלילה עמו אז יתנו שלם והיו אלף שים ולכך מת חוד אלף שים היה חי אלף שים ויתר חייתו של הקב"ה הוא שיעור אותה האשורה הוא כמה שיה ממימתה אדם כראשון עד אלף שים ואין לא ידעין כמה היו אותה האשורה כי אם מסבא. (תלמוד) כי אלף שים כשיניך וגו'. וכשעלתה ששוכה נדעמד מתחלה יסה דנת ובראת אותה ורואין היו השים לכך לפי (שלם) כיו ימי בני אדם רבים שלא היו אלף שים כשיניך אלא כיום הולך שעבר וחלף ומשן מן כלילה עמו שהרי אחרת לאדם כראשון (בראשית ב) כי כיום אכלך ממנו מות תמות וחי קשח ממות ושלם שכה ממלא אלף שים עולים ליום שלם ומשן מן כלילה עמו: כיום אחרון כי יעבור. שכבר פטר: (ה) זרמחם שכה יחיו. עששו

מה חלד על מה שוא בראת כל בני אדם: (ג) שאתי בחקי כל רבים עמים. בגולה אני נושא סבלם ומשאלם: (ד) עקבות משיחך. סוסי מלך המשיח ולשון משכב הוא בעקבות המשיח חונקל ויבא: (ה) ברוך ה' לשולם. על כל אשר עשה לנו: (ו) חסלה למשה. אחד עשר מזמורים מלאים עד לדוד חומרו כלם משכ אחרם כנגדם נדך אחד עשר ברכות לאחד עשר שבטים בזאת הכרעה: משון אחה היית לנו. משון מדור ומנום לכה עס: כיית לנו דרך ודי. ומשולם כי אתה מקדם הכל כיית: (ב) נטרם כרס וולרו. כנרלו וכטרם חוללת ארץ ותכל ומשולם ראשון ועד שלם אחרון אתה אל: (ג) תשכ לנוש עד דכא. מביא אתה יסורין על כאלם עד שאתה מחזירו להיות תשי כח וקרוב למות. ותאמר לו ביסורין שבוב בני אדם מדרככם כרסם: (ד) כי אלף שים כשיניך. אלף שים של בני אדם הם כיום אחד. של הקב"ה נעוד מן כלילה עמו כי יום ה' של הקב"ה ומשן מן כלילה של הקב"ה הם אלף שים שהרי לא אחר ככה' שיהא וימו של הקב"ה אחד כללף שים אכל כשינא מעט מן כלילה עמו אז יתנו שלם והיו אלף שים ולכך מת חוד אלף שים היה חי אלף שים ויתר חייתו של הקב"ה הוא שיעור אותה האשורה הוא כמה שיה ממימתה אדם כראשון עד אלף שים ואין לא ידעין כמה היו אותה האשורה כי אם מסבא. (תלמוד) כי אלף שים כשיניך וגו'. וכשעלתה ששוכה נדעמד מתחלה יסה דנת ובראת אותה ורואין היו השים לכך לפי (שלם) כיו ימי בני אדם רבים שלא היו אלף שים כשיניך אלא כיום הולך שעבר וחלף ומשן מן כלילה עמו שהרי אחרת לאדם כראשון (בראשית ב) כי כיום אכלך ממנו מות תמות וחי קשח ממות ושלם שכה ממלא אלף שים עולים ליום שלם ומשן מן כלילה עמו: כיום אחרון כי יעבור. שכבר פטר: (ה) זרמחם שכה יחיו. עששו

ככה אמות ולמה סבלתי עול פגלות וכן הוא אומר שאתי בחקי כל רבים עמים: (ב) איה. הקס שנושחך כביאת כנול: (ג) זכור. חרפת עבדיך. שכאחרים יחרסו: (ד) אשר. פי כי המרסס הם אלוני הטם ועטם עקבות משיחך מגורת כעקב עשו ועקבותיך לא נודשו והטעם שאחרו פטמיו לזוא כאומרים נשכרו עקביו על כן לא בא עתה: (ג) ברוך. הטעם שראה המשיח ברוח הקדש ביאת המשיח על כן נתן חודות לשם ויש אומרים כדרך איוז כי המשכיל יברך הטם אע"פ שאיוז יחרסכו ויכול חרפתו. ומכס גדול ספרדי אומר כי כסופר שכתב זה הספר תחלה כתב בסוף הספר ברוך הטם שעורנו לכתבו כולו כדרך כסופרים בזריונו לכתוב באחרונה ברוך נתן ליעץ כח: (ה) חסלה למשה איש האלכים. לפי דעתו שמשך אלוניו חכר זאת התפלה כי הוא על לשון רבים ואין דברי דוד, ככה ועוד שעה ה' משון אתה זכורתי משולם חלכי קדם. אחר רבי משה כי משון מגזרת עין מקום מצט עין והכנו כשיני שכוה חמשון קדש והיא התקרה העליונה כמו ויחי שלם סיבו והנה מעונתו כנגד סוכו והטעם כי השמים אינה משונות לנו באמת רק אתה חמשון באמת חוד כולך חודר כה וחמשון עומד לא ישחכ טעם אתה עס מלת כיית אתה לכדך: (ב) כטרם. הזכיר השמים שחס למעלה מן האדם ושמה יזכיר הארץ ומלת כטרם ישרת כעבור שנים וכן הוא וכטרם תחולל ארץ ותכל ועטם לזכור הכרים כעבור היותם שומדים כאילו הם קדמונים כמו ומלאה כררי קדם ועטם יולדו כי הרוחות וילידים וארץ

צאתי ברחבי ארץ ויבא עמי: (ג) שאתי בחקי כל רבים עמים. בגולה אני נושא סבלם ומשאלם: (ד) עקבות משיחך. סוסי מלך המשיח ולשון משכב הוא בעקבות המשיח חונקל ויבא: (ה) ברוך ה' לשולם. על כל אשר עשה לנו: (ו) חסלה למשה. אחד עשר מזמורים מלאים עד לדוד חומרו כלם משכ אחרם כנגדם נדך אחד עשר ברכות לאחד עשר שבטים בזאת הכרעה: משון אחה היית לנו. משון מדור ומנום לכה עס: כיית לנו דרך ודי. ומשולם כי אתה מקדם הכל כיית: (ב) נטרם כרס וולרו. כנרלו וכטרם חוללת ארץ ותכל ומשולם ראשון ועד שלם אחרון אתה אל: (ג) תשכ לנוש עד דכא. מביא אתה יסורין על כאלם עד שאתה מחזירו להיות תשי כח וקרוב למות. ותאמר לו ביסורין שבוב בני אדם מדרככם כרסם: (ד) כי אלף שים כשיניך. אלף שים של בני אדם הם כיום אחד. של הקב"ה נעוד מן כלילה עמו כי יום ה' של הקב"ה ומשן מן כלילה של הקב"ה הם אלף שים שהרי לא אחר ככה' שיהא וימו של הקב"ה אחד כללף שים אכל כשינא מעט מן כלילה עמו אז יתנו שלם והיו אלף שים ולכך מת חוד אלף שים היה חי אלף שים ויתר חייתו של הקב"ה הוא שיעור אותה האשורה הוא כמה שיה ממימתה אדם כראשון עד אלף שים ואין לא ידעין כמה היו אותה האשורה כי אם מסבא. (תלמוד) כי אלף שים כשיניך וגו'. וכשעלתה ששוכה נדעמד מתחלה יסה דנת ובראת אותה ורואין היו השים לכך לפי (שלם) כיו ימי בני אדם רבים שלא היו אלף שים כשיניך אלא כיום הולך שעבר וחלף ומשן מן כלילה עמו שהרי אחרת לאדם כראשון (בראשית ב) כי כיום אכלך ממנו מות תמות וחי קשח ממות ושלם שכה ממלא אלף שים עולים ליום שלם ומשן מן כלילה עמו: כיום אחרון כי יעבור. שכבר פטר: (ה) זרמחם שכה יחיו. עששו

צאתי ברחבי ארץ ויבא עמי: (ג) שאתי בחקי כל רבים עמים. בגולה אני נושא סבלם ומשאלם: (ד) עקבות משיחך. סוסי מלך המשיח ולשון משכב הוא בעקבות המשיח חונקל ויבא: (ה) ברוך ה' לשולם. על כל אשר עשה לנו: (ו) חסלה למשה. אחד עשר מזמורים מלאים עד לדוד חומרו כלם משכ אחרם כנגדם נדך אחד עשר ברכות לאחד עשר שבטים בזאת הכרעה: משון אחה היית לנו. משון מדור ומנום לכה עס: כיית לנו דרך ודי. ומשולם כי אתה מקדם הכל כיית: (ב) נטרם כרס וולרו. כנרלו וכטרם חוללת ארץ ותכל ומשולם ראשון ועד שלם אחרון אתה אל: (ג) תשכ לנוש עד דכא. מביא אתה יסורין על כאלם עד שאתה מחזירו להיות תשי כח וקרוב למות. ותאמר לו ביסורין שבוב בני אדם מדרככם כרסם: (ד) כי אלף שים כשיניך. אלף שים של בני אדם הם כיום אחד. של הקב"ה נעוד מן כלילה עמו כי יום ה' של הקב"ה ומשן מן כלילה של הקב"ה הם אלף שים שהרי לא אחר ככה' שיהא וימו של הקב"ה אחד כללף שים אכל כשינא מעט מן כלילה עמו אז יתנו שלם והיו אלף שים ולכך מת חוד אלף שים היה חי אלף שים ויתר חייתו של הקב"ה הוא שיעור אותה האשורה הוא כמה שיה ממימתה אדם כראשון עד אלף שים ואין לא ידעין כמה היו אותה האשורה כי אם מסבא. (תלמוד) כי אלף שים כשיניך וגו'. וכשעלתה ששוכה נדעמד מתחלה יסה דנת ובראת אותה ורואין היו השים לכך לפי (שלם) כיו ימי בני אדם רבים שלא היו אלף שים כשיניך אלא כיום הולך שעבר וחלף ומשן מן כלילה עמו שהרי אחרת לאדם כראשון (בראשית ב) כי כיום אכלך ממנו מות תמות וחי קשח ממות ושלם שכה ממלא אלף שים עולים ליום שלם ומשן מן כלילה עמו: כיום אחרון כי יעבור. שכבר פטר: (ה) זרמחם שכה יחיו. עששו

מצודת דוד

מצודת ציון

אני. בכל קת אני זוכר וחושב מה הוא הזמן שיש לי. בזה העולם הלא הוא המעט ופן אמות ולא אראה הישועה: על מה שוא. למה בנחם בראת כל בני אדם ולא יראה ה' יושועת: (מט) מי נבר יחיים. מי הוא האדם אשר יסוף וכלנו שומדים למה יש איה הם הסדיק שהסבחת לנו בימים הראשונים אשר נשנתה לדוד באמונה להשיב המלוכה לורשו: (כא) שאתי. מה שאני נושא בחיקי וסובל: אשר חרשו ונו'. וחזור ומפטר אשר חרשו שהאחרות משיחך שמתאחר לזכר ויבא: (ה) חסלה למשה. ר"ל מזמורים שמכאן עד לדוד מזמור משה אמדם ודוד יסדם בספרו: איה סאלכים. ר"ל שבים נביא: ה' משון. אתה לנו למחסה בכל דור ודור כמו המדור שמנין מורס וממטר: (ב) כטרם. עד לא ילדו ונכרלו סררים ועד לא חוללת הארץ ותכל ומפטרם שים הטעם ועד סוף ימי השולם בכל עת אתה אל ר"ל חוק ובעל היכולת: (ג) תשכ לנוש. אתה משיב את האדם מן רוב אומץ חוקו אשר יחיים מדוכא ביסורים שמתלישים כח וזכרם כללו האמר לבני אדם שזנו מדרכים פרעים כל כי אין יסורים בלא שן: (ד) כי אלף שים. ר"ל ע"י היסורים כאילו האמר להאדם הלא אף אם תחיה אלף שים בלא יחיו

כמו האינו כל יושבי חלד (לפיל מט): שוא. על חס וכן שוא שקד שומר (לקמן קס): (ה) כל רבים עמים. כמו כל עמים רבים: (ג) שקטות. ענין שהאחרות וכן לא יעקבם (איוז לו) ע"ש שספק הוא אחרים כרגל וכושו: (ה) משון. מדור כמו כשקיים ממנון קדש (דברים ט): (ב) ותחולל. ענין יזכר כמו שן ענין חוללתי (לפיל נח): ארץ ותכל. כשם סמוכים יורה ארץ על המקום סבלתי מיושבת ותכל על מקום סמוכות: (ד) והשומרה. הוא חלק משלש חלקי כלילה נקראים השומרה בלשון מקרא: (ה) זרמחם. ענין מרוח המים כח"ס כזרם מים (ישעיה כח) וזרמחם שכה יחיו. עששו

דוד הכחל רחוק כוח : (ה) ורחמס . שג לדבר עם כחם כי כשני השיח' כמו ורם מים עבר לחתם כמו השינה או הטעם שאנו שנת עולם : (ו) צנקר יצין . דוד אחר דוד וחלף מגורם הלויים שאלות כדרך אם הכנס ודרשוהו תפלת רחוק ירחוק : צנקר . והזור שיצין וחלף דומה אל הצין הכל שאין לו כח כי שצנקר יחולל ויצט' ואנס דומה חיי האדם כמו מחקר עד ערס : (ז) כי . כאלו חססת כחו על כן יכלו ימיו : והחמתך נבאלנו . כמו ויכל נבאל ימיכם ואחמס נבאלס : (ח) שחם . ובחמת יש לך לתקעבר עלינו בעבור עווננו חמישנו מטט מטט . אחר רבי חשה כי שנינו חונות עלונומו והכנון בשניי סכוח מגזרת חלומה על כן לחזור פניך : (ט) כי . ככה פי' טעם אשר כלינו בחסך שכלינו שנינו כמו כנס כמו וכלו וכלו מפיו יכל שהיבור חין וכל ממחר כי ברע דבור החדבר ימלא ואחר כן כאלו לא היה : (י) ימי . אולי יטעון טוען וכלה משה חיה ק"כ שנה ואך הוא ימחר שבעים שנה זה לאות כי משרר היה שמו משה והתשובה ככה נוכל לומר כי מן דניאל ואיוב אינם נודעים וכלל יראה בתחלה א"ש האלכוס ובעבור זה האיר שאינו מחטטק נבאלו כעולם וככה טעם זה המחזור משה ידבר על לשון כל דוד ודוד גם דוד כן היה עד היום אולי זה ענה זאת התפלה לפי הכתוב ששנה כן שמונים שנה ודוד כדלים וטעם כנס דבר גדול ויהי אם היה בחסמסם שבעים שנה : ורעס . וימי רעס ימי הכח והחוק שסס ימי הכחרות כולם הם עמל ואין כי גז . שיקרתו מחרה כמו גזי מרד וכן טעם חיש ונשפח והנה הכי כשף נודד מחקומו או ונעשה לשכון ארץ אשך ארץ שפחה עשה שחר עיפה או החלה מגזרת טעמף כמו חמוס כבוקר תהיה חמישף שניך בו ואינו וכללו חמוס היו ימיו : (יא) מי . אחר רבי משה כי זה הסמוק קשור עם הכח אחריו והטעם כל איש שהוא יודע שיש חסך וידע למנות ימיו האמת מדע אלו . וכתיב הוא כי יש לו לבב חכמה וישרם כן כמו צנות לאפחד . ומלת הדע כמו שובב כספו ועל זה הדרך אז הדע אלו החסמו אשר חטא ולפי דעמי מי יודע מי זה שיוכל לדעת עוז אשך וכפי היראה מתך ככה שברתך על דרך נקדוני אקדס כל אשר דרשו קדומונו בחלת ואניכיו נשפחה מאד : (יב) למנות . כדרך בודיעני פי' קלי אשר לנו לא לדעת בחמת ימיו והטעם שדע שחמסרם חמש יסיה . ותיבה נקדוניו או כי למעלה כמות כי כליו בלשך והמסך לרך משל לכן אדם שיחם : (יד) שבענו . שחמנו כמות הישרה או נשמה כל ימיו חפילו . בוקס : (טז) שחמנו כמות שיקמו .

שנה יהיו בפלך כתיב יחלף :
בפלך יצין וחלף לערב ימולל
יבש : פי' כתיב באפה ובחמחה
נבאלנו : ח שנת עונותינו נגנף
עדמינו למאור פניך : פי' כר
ימינו פנו בעברתך בלינו שנינו
במדהנה : פי' ימי שנותינו א בהם
שבעים שנה ואם פנבורת ושמונים
שנה ורהבם עמל ואון פנינו
חיש ונעפה : פי' מייודע עז אפה
וכיראתך עברתך : פי' למנות ימינו
כן הודע ונביא ללבב חכמה : פי' שובה
יהיה ערמתי והגהם על עברך :
יד שבענו בפלך חסדך ונגנף
ונשמתה בכל ימינו : פי' שמתנו
כימות עניתנו שנות ראינו רעה :

מזמור דוד דמכתו יחלף ויחלף
דאחי יהי עקבא דמחפיקא
יחלפון : ו דמן עובדיהון
יהי עקבא די בצפרא יצין
ויסני דרמשא מתמולל
ומתיבש מן הרבא : וארום
אשתיצנא מן תוקפך ומן
רוחך אתבהלנא : ח שויתא
חובנא לקבך עינת מלוייתנא
קבך נהור אפה : פי' ארום כר
יחמא אתפניא קדמך ברונך
שצינאימי תנא הייהבליפומא
דסתוא : פי' ימי שנותנא בעקבא
הדן שובעין שנין מתאמין
ואין בגבורתא מתמן שנין
וסועיהון יראות ושקר דתיבא
ארום עדו במרהבא ויסיין
לצפרא : פי' מן הוא רידע
לאתבא עושנא דתוקפך
אלהין צדיקא דחילין מנה
משדכין רווחך : פי' למכני
יחמא בן יתבון יהודע ברם נביא דליה מבד חובמחא : פי' תוב יי עד אימתי
הסנפנא ותוב מן בישתא די מלקתא למעבד לעבך : פי' שבע יתנא לעקבא
דמתי לצפרא שובך ונגנן ונחדי בבגדוון יחמא : פי' שמת יתנא יהי יחמן
דכנפנתא יהי שנת דחמינא

יבש ה' וסיה' השנו מי בחדם . ואלה כל סביבה . פריה יקום יבש . אולי מים בני ים . לשרב
ימולל יבש . ראש חסדל : שמונים ו' מ'ל וסיה' בסדר בראשי' ובקשר שופטים סימ' ד' : יודע'
מ'ל וסיה' בשכחאל א' סימן ב'ו : למנות ה' ומ'ל וסיה' אשר אם יוכל איש . ויעבור שמת על ישראל
ויסת . הוא אני אמרתי למנות בעם . יואב בן צרויה החל . למנות ימינו כן תודע :

תולדות אהרן ימי שמונים . על פי פסוקים ד' מ'ק כח תניס יא ינחם בו וזכר לילשות ימיו עקיים מ'ד
פ'ל' ר' סמאוריס ל'א (כפורים סד) : וכרלתך . תענית ח : ונביל . כ"ב יב : כימות . סס' ט :

סוכות (שופטים ח) (סא"ח) : (ג) שובה ה' . מחרון אפך : והנחם . השב
מחשבה טובה על עבדיך : (יד) שבענו בכרך חסדך . סיום בגאולה והתשובה
שהוא נקר לליל הארס והאננה והתשיכס : ונרעכה ונשחמכה בגל ימינו . כלומר בגל
כרד' ששכרו עלינו כימיס אלה : (טו) שחמנו כימות עניתנו . שחמנו ליתות משיחנו כמתן
ימות

הטעם מחרון אפך . כהטעם מחרון אפך
אם שבענו חסדך בכרך אז נגיל כל סיום וסעסם אש חמשה עמנו ססד נשארתינו
שחמנו כימות שיקמו .

מצודת דוד

בעיניך כיום לחמול כלשר יעבור כי אחר ששבר בזמן מה לו אם סיס זמן מרובס
או זמן מוטע הלא כלך לו ולינו : ואשפורס בליס . וקבו משמרס אהח משפחות
הליס כי לאחר ששבר בזמן משמר אחד ולפך שניס לחתח החשך : (פ) ורעס .
מרוא חייסס המס כחלוס השינס כי נסקיון אן דבר מדברי החלוס כן אמת
בחי האלס : צנקר . ר"ל בייטו הנשפחה לרד מחדס ומחלף כח כחאיר סיה שרק
(י) כי כליו . עתה ידבר על לשון בני הגלות בגל שימאר אם חיי כל אדם הוא הגל אף אם סמה בשלוס כל שכן אנהח אשר כליו בלשך שאנסת צט גל עוטמינו :
ונחמתך . הוא כסל במ"ס : (ח) שחם . שמת עונותינו נגדך לזכור צטס ולפרוע עליסם נמול : עלמינו . השניאות שחמס נעלמיס מלחנו חמיסס מול שזור פניך
לזכור גס צטס ולשלם גמול עליסם : (ט) פנו . הלכו לסס צננרס חמסס הבאה . מעמר : כליו . אנהחו בעטותיני גורמיס כליון שקותינו לביח נמשך זמן דבור פגלמח :
(י) צטס . במספרס יסיו שבעים שנס : ואס בגבורות . ואס בכתבנרות כח סכנע יסיו שמוניס שנס : ורעס . אף הטוקף ופלומוץ גל השינס ססס סמה יעמיס (זמר :
כי גז . לפי שלא יאריס ימי סלומץ כי מסר יזכרת וישף א"כ סלומץ שהיה בתחילס גרמה לכוסף הער נסמדרו : (יא) פי' יודע . כימיס מוטעיס כללס פי' יוכל לדעת
חוק אפך על מה סיה ולסיה נשמר ממנס : וכיראתך . כלשר יראתך נעלמס מלדעת אן כירא אה פ' כן נעלמס עברתך מלדעת על מה אהח מחמלס סנרס וחסס כי
אן לסניו כימיס מוטעיס כללס : (יב) למות . לפי מנין ימיט שסס קרריס כן סודענל דרכך ר"ל לפי ערך משע סניסס כן חרעס לנו חמסס

מצודת ציון

כח) והואל למרות השנים : יחלף . עין שחדשה כמו יחלוס כח (סס מה) : (ו) יצין .
יפירה : ימולל . עין כריסה כמו כי חמילס (לקמן קיה) : יבש . ר"ל וכר נעשה יבש וכן אהח
קדש ונחש (ישעיה סד) : (ח) עלונו . מלשון סעלס ומסרין ידעיס : (פ) מל' פניס :
בה . עין דבור כמו ולשוני' הנכה (לעיל לס) : (י) ורעס . עין החחוקת מנו ירסו סמער
סוקן (ישעיה ג) . גז . עין כריסה ומלחס כמו גזי מרד (ישעיה ז) : חיש . מחר מוח חושש לפשרי
(לעיל)
צנקר יחלף כח : (ו) צנקר יצין . אם צנקר יצין ומחלף כח סלל לערב בייט חזקס ועיול ויש ודומס הוא לחיור כחתיבס אחר שזרחה חמס עליו כל סיום :
(י) כי כליו . עתה ידבר על לשון בני הגלות בגל שימאר אם חיי כל אדם הוא הגל אף אם סמה בשלוס כל שכן אנהח אשר כליו בלשך שאנסת צט גל עוטמינו :
ונחמתך . הוא כסל במ"ס : (ח) שחם . שמת עונותינו נגדך לזכור צטס ולפרוע עליסם נמול : עלמינו . השניאות שחמס נעלמיס מלחנו חמיסס מול שזור פניך
לזכור גס צטס ולשלם גמול עליסם : (ט) פנו . הלכו לסס צננרס חמסס הבאה . מעמר : כליו . אנהחו בעטותיני גורמיס כליון שקותינו לביח נמשך זמן דבור פגלמח :
(י) צטס . במספרס יסיו שבעים שנס : ואס בגבורות . ואס בכתבנרות כח סכנע יסיו שמוניס שנס : ורעס . אף הטוקף ופלומוץ גל השינס ססס סמה יעמיס (זמר :
כי גז . לפי שלא יאריס ימי סלומץ כי מסר יזכרת וישף א"כ סלומץ שהיה בתחילס גרמה לכוסף הער נסמדרו : (יא) פי' יודע . כימיס מוטעיס כללס פי' יוכל לדעת
חוק אפך על מה סיה ולסיה נשמר ממנס : וכיראתך . כלשר יראתך נעלמס מלדעת אן כירא אה פ' כן נעלמס עברתך מלדעת על מה אהח מחמלס סנרס וחסס כי
אן לסניו כימיס מוטעיס כללס : (יב) למות . לפי מנין ימיט שסס קרריס כן סודענל דרכך ר"ל לפי ערך משע סניסס כן חרעס לנו חמסס

ימות שניתנו בנלוות וכמתין שנות אשר ראינו רעה : (יז) ויהי נועם כי אלהינו שכינתו ותחמומו : ומעשה ידינו כוננה עלינו . לשון תחינה הוא . כוננה כמו שמרה שפטה : כוננה . כונן אותו . ושני פעמים ומעשה ידנו כוננה כי על מלאכת המשכן שנירין לישראל והתפלל שתשרה שכינה

בתחלואים ובלאבות : (טז) יראה . שיראה עור (יז) ויהי . טעם כוננה עלינו לתקן סבות ועלילות שלא יהיה טורח להם ועל כל משפחה וטעם כוננה שיהיה שלם על דרך אם ה' לא יכנה בית : (ח) יושב בסתר עליון . יסכן שגם זה המזמור למשה או לאחד מהשיררי' והוא אומר לעבד השם שמעני אהב יושב בסתר עליון שהוא השם ומלת בסתר כמובנה כמו בכל שדי יתלון כי הטעם כסול כמשפט : (ג) אומר לה' . בעבור ה' כמו ואומר פרעה לבני ישראל חיה פירושו אומר לך כעבור ה' שהוא מחסי ומאודתי והוא אלהי שאכטח בו והטעם דבק כי הוא כאומר אני נסיתי זה ואני אהיה לך ערב : (ג) יקוש . פעל יקושתי לך או תחר כמו עלום וסמך דבר אל היות שהוא הוה פתאים : (ד) באברתו . והטעם ככר יעיר קינו והטעם שימלט מהפח ומבדבר וימתן היות הפח החרב על כן מלת סימרה ונהה כמו סחרו אל ארץ תרבים סביב והנה הטעם כי אמונת השם תסוככו ותצרכו : (ה) לא משפט לילג . מקורו לילה ולא מקרות היום שעומ . כחצום כאשר יסרש : (ו) מדבר . כי רוב הדבר בלילה הוא אם היתה הסבה קור ואם מחוס יהיה ביום זהרים . וקטנ כמו דבר והטעם כריתה אהי קטנן שאול וטעם ישר עיבוד הרמות וכל צורק כמו ירון ושמח ויש אומרים כי ישר מגורת שים : (ז) יפול . כי כל השם יסתיירו והוא יראה שיפלו לימושו ושמאלו ירכים בבה הדבר וזה טעם אלך לא יגש : (ח) רק . טעם שלומת רשעים כי השם הליח עליהם דבר לשלם להם כפעלים : (ט) כי דכרי המשורר לעבד ה' כי יתה העבד ה' שהוא מחסי עליון שמת מעורר והוא לעילם למעלה . על כן : (י) לא תאונה . סנוב כדרך אנה לידו : רעה . הם התחלואים : באהלך דרך משל כמו ופסח ה' על הפת : (יא) כי . לך . בעבורך כמו אחי לי אחי ה' : (יב) על . כאילו ישאונך על כפים . וי' תנוף בעבור הרגל על דרך כי עם אכניו כשדה כריתה : (יג) על . כדרך וחתה השדה השלמה לך אחי

מז יראה אל עבדיך פעלך והדרך על בנייהם : יי ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננה :

צא ישב בסתר עליון בצר שדי יתלונן : אמר ליהוה מחסי ומצודתי אלהי אבמחדבו : פי הוא יצילך מפח יקוש מדבר תוהת : ד באברתו יסך לך ותחת כנפיו תחסה צנה וסתר אמתו : ה לא תירא מפחד לילה מחין יעוף יומם : ו מדבר באפל יהלך מקטב ישוד צהרים : יפל מצודך אלתורבבה מימינה אליך לא יגש : ח רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה : ט בראתה יהוה מחסי עליון שמת מעונך : י לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך : יא פי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכך : יב על כפים ישאונה פן תגוף באבן רגלך : יג על שחל

בישתא : מז יתחמי לעבדך עובדי גסד ושבחהך על בגיהון : יי ויהי בסיומתא דבן עדן מן קדם יי ענא ועובדי ידני א מניה יתקנון : א דאשרי שכנתיה ברזא עלאה במלך עגני יקרא דשדי יבית : ב אמר דוד אימר בני רוחצני וכרך תוקפי אדתי אכלי במימריה : ג ארום הוא יפצף שלמה ברי מפחא ותקלא ממותא ואתרגושתא : ד במלך שכנתיה יפל עךך ותחות מלך יקריה תתרחין תריסא ועניא הימנותיה : ה לא תדח מן דלוחא דמויקי דאזין בדיקא מן גררא דמלאך מותא דשדי בימא : ו מן מותא די בקבלא מהלך מסיעת שדין דמתבלין במיירה : ז תדבר שמא דקדשא יפרון מן ספר שמאלך אקפא ורבבותא מן ימינה דותך לא יקרבו למנוקי : ח דוד בעינך תהי מסתכל ויהי מתגמרין רשיעי תחמי : ט עני שלמה וכן אמר ארובאנת

הוא יי רוחצני במדור עלאה שויתא בית שכנתך : י אתיב מרי עמא וכן אמר לא תארע לה בישתא ומכתשא ומיקיא לא יקרבו במשבניך : יא ארום מלאכיו יפקד עךך למטרינך בבר אורתך : יב על תוקפיהון ימלוך דקמא תתקל ביצרא בישא דמתיל לאבני רגלך : יג על גור בר אריון ופתנא

יראה י'ג וסימ' נמסר בסדר בא ובסיפרא סימ' פ'ר' ומעשה' בקריא' וסי' נמס' במלכים א' סימון' : יושב כל סיפרא ח' ב'מ' מיל וסימן וישוב בשמים ישיק . ואתה קדוש יושב תהלות ישראל : תחסה דר' מן מ' רפון בליש' וסימ' נמסר בתהלים סימון ס'ב' : לא תירא ח' בקריא' וסימ' נמסר ביחזקאל סימון ג' : תביט ח' וסימ' נמסר בסדר וירא אלוה' : ושלמת ג' חס' בליש' בקריא' וסי' אבני שלטי אמורי ישראל . באו תלדות אהרן יראה . (ק דושן ס) : ויהי נועם . פקדמת עקרים וזכר יתרו : עקרים שטר על כל המזמור : יושב בסתר . סוטה ט שבעות טו (שבע ח עירובין כז) : ומלדתי . עקרים מ'ד פ'כ' מלך אלף . כדכ' ח יומא כ' שבעות טו : ה' מחסי . שבעות טו : לא תאנה : כדכ' כט ססדרן ק' וזכר ושלח : ועם . שבעות טו : כי מלאכיו . שבע י' תגינה טו ססדרין ק' וזכר ושלח : על שח . שבעות י"א ססדרין ק' :

מצורת רוד

מצורת ציון

חכמה לדעת הכל במעט זמן ולא נביא גם אלו לנב חכמה ר"ל אם התן בנו הכנסה חכמה או נחשוב לומר ולחפש בה לנב אל חוכן עומק הדבר : (יג) שובס ס' . שוב מחרון אסף עד מתי חחרס שוד : וסנחס . חסוב על עבדיך מצנחס אחרת לסיח מצנחס להס : (יד) צוקר . בכל צוקר : ונרנכס . צודות וסלל : ונשמח וגי' . כי חסוב לסייב לנו בעניר רוב הסודלס וסלל וכן יסיס סולך וחוזר חלילה כל הימים : (טז) כימות . כמנין הימים אשר עניה אמתו וכפי השנים אשר ראינו רעם וככל הדבר במ"ט : (טז) יראש . שועל ידוך יסיו נראים אל עבדיך ונס על צניס אחרים חסיה ססדר מעמך : (יז) ויהי נועם . נעימות ה' יסיס עלינו : כוננה עלינו . סכן עלינו לסיח מחסוך בידיו ולא יארע לנו חקלס בעת נעשה את סמעסס : כוננשו . סכן את כמעשה סיהיז שלא יארע בה חקלס וספסדר מ' : צא (א) יושב וגי' . אמר כל' קריאה אל שול היסכס אהס סיוסכ בסדר עליון ר"ל ססמסודר בענידת ה' ובענין סזרי חורתי : כלל וגי' . אהס סמתלונן וכו' וסכל סדכר במ"ט : (ג) אומר לה' . אומר אני לך בעבור ה' אשר הוא מחסי וכו' : (ג) כי הוא יצילך . אשר הוא סולכד ומדכר סמסכר : (ד) באברתו . כנפשו יסיכך ויגן עליך : אמתו . אעיתה כנפסתו סייס כנפס וסיהרס : (ה) לא חירא . על כי יסךך עליך לא חירא ספסוד : (ו) מדכר . מן סמויק דכר ססולך באוסל : מקסני . מן סמויק קטב סודר נספיה בעת צרסיס : (ז) יסול . אף אם בעת סדכר יפלו אנשסי רכסי מלך ומיסינך ומ"מ אליך לא יגש סדכר סהוא ולא יזיק לך : (ח) רק וגי' . מיתז כנשסי רכ' נבינך ומרלס חלומין סרשסיס סופלסיס אכלל לא יגש כך לרעה : (ט) כי אהס . כאשר חאכר אהס ה' מ'זסי ועל אל עליון תסיס מעיקר ר"ל תס'ז נו לאלס סטפס בעודך לחסות ט מרס ומסכר : (י) לא תאונה . או לא חולטן לך רעס : ונגע וגי' . ככל סדכר במ"ט : (יג) על כפיס . סגללכסי ססיס ישאו מות על

(לעיל לח) : (יב) ונביא . מל' הנכס : (טז) וסדרן . מל' סדר ויסי : (יז) נועם . ענין מתיקוה וערבות כמו ולחס סהרסי ינעס (משלי ט) : (ח) יתלונן . ענין ספסדה וכן דק ילין כה' ושיעסי (א) : (ג) ומלודתי . ענין מכלר חוק : (ג) מסח . מרשס : יקוש . מלשון מוקש : סוית . ענין סכרון כמו הוה על סוה (יחזקאל ז) : (ד) באברתו . כנפשו : לנה . דומה סוה למגן : וסחריס . לנפש מכלל סכנסת סגוף ססוד ססוד : (ו) חלסל . כחשך : מקסני . נקרא כן מענין כריתה כמו אהי קטק סאיל (סופס יג) : יסוד . מל' סדידה ונולה : (ט) מעונין . מלשון מעון ומדור : (י) תאונה . ענין סדמנות כמו והאלסיס אנה לידו (סמות כח) : (יא) לך . עליך : (יב) תנוף . ענין סכאה כמו ועסו אהס סרה (סס) : (יג) שחל . שס סממות סהרסי : וסזן . מין נחש : כסיר . ארי כמור

הגבוה: (ס) עמד. ידכאו. הכד ותאמרו כלב וידכאו כמעשה ועמד ונחלתך הכד רשעים: (ו) אלמנה. כחורב כתוב עשה משפט יתום ואלמנה ואמר שופט הארץ נתחלת חומור וכו' הפירוש הנשג שופט הארץ כי כתוב כי אתה עושה משפט גר יתום ואלמנה ואלה הם הרשעים אלמנה וגר יכרוגו ויתומים ורצחו. על כן אחריו ויאמרו לא יראה כי ולא יבין כי חושבם הם כי היוצר עין לא יראה והנוטע חזון לא ישמע ויבין כדרך שמש שמוע ואל תבינו: ירצו. מהכנין הכבד כמו המרצה כזה: (ז) ויאמרו לא יראה י. כי אין לו עין ולא יבין כי אין לו חזון כמו שמש שמוע ואל תבינו: (ח) בינו. דברי המאמר' ובושרי' מגזרת נער והס על שים משקלים וטעם כעס שאין כעס בושרי' כמות: (ט) הנוטע. שוטל כמו רוקע הארץ נעבור אוח, כגרון וזה טעם נכבד כי אין צורך לשיינס ולאזוים כי הוא כמותו כה בעינים לראות וכלזוים לשמוע ככה המראה והמשמע מלתו הם ואלו לא ודע בכל וכוזיר האזוים כרלוטה נעבור ששליים ולא יבין כדרך וזאתן לעשו וכוזיר לטועה עם האזוים שהם נעושים כשתי נקודות הסדמי' בגלגל ועם העין כוזיר יתירה כי הצורות נוצרות ככל עת כשני: (י) הושר. שומר אנשי סדום הכחול וזר כפלגה ואנשי סדום כלל יוכיח אתכם והטעם אם אתם רבים כנר יסר רכי' כמוכס כי הוא ודע כל דבריו כי הוא המלמד לאדם דעת והנה דעת אדם כנגד דעת עליון כאון ואיך יחשוב האדם כי השם לא יראה ולא יבין והלא הוא המלמד לאדם דעת וידע כי הדעת מלתו הוא על כן אחריו כ' יודע מחשבו' אדם כי המה הכל כמו שאמר הנוטע חזון: (יא) כ'. והוא שדעת מחשבו ידע כי כל מחשבו' אדם הכל כי אין כח לו להוציא לאור תעלומה: (יב) אשרי. תיארנו. עד ששמר מותו: (יג) תלמדנו. כנגד המלמד אדם

דקנא פל עבדי שקר: ה עמך וי ישופון ואחסנתך: י מסכנן: ו ארמלתא וניררא יקמדון יתמי ורצחון: ו ואמר: לא יחמי יה ורא יתבין אדמא: דיעקב: ה אתבוננו דשפון בעמא וכסיריא אמתיה תשכירון: ה האפשר די נציב אדנא הלא שמע אוקפנא אין אפשר די ברא עינא ורא אסתכל באוריתא: י האפשר דיתב אוריתא לעמיה וכד יחובון הלא יתבונן הלא וי אליה לאדם קדמי מנדעא: יא קדם וי דיען מחשבת בני נשא ארום הגון למא: יב קב דנברא די תכסנניה יה זמן אוריתא הארפניה: יג לשדכא ליה מן יחמי בישא עד דיתברר לרשיעא שוחה: יד ארום לא ינמוש וי עמיה ואחסנתיה לא ישבוק: טו ארום עד צדקתא יתוב דינא ונתרוי יתפרקון בר תריצי לבא: טז סן יקום די לאנתא קרבא עם מבאשין מן יתעתד די למצי עם עבדי שקר: יז אדוי וי קעיד ליי פוער שרת בשתיקתא נפשי: יח אין אמרית אתמוטקא רגלי מובך וי יסעיד יתי: יט בסגעי מחשבתא בני נדחומתך יפרקון נפשי:

אתאמרו בל פעלי און: ה עמך יהוה ידכאו ונחלתה יענו: ו אלמנה ונר יתרגו ויתומים ירצחו: ו יאמר: לא יראה יה ורא יתבין אדמא: דיעקב: ה אתבוננו דשפון בעמא וכסיריא אמתיה תשכירון: ה האפשר די נציב אדנא הלא שמע אוקפנא אין אפשר די ברא עינא ורא אסתכל באוריתא: י האפשר דיתב אוריתא לעמיה וכד יחובון הלא יתבונן הלא וי אליה לאדם קדמי מנדעא: יא קדם וי דיען מחשבת בני נשא ארום הגון למא: יב קב דנברא די תכסנניה יה זמן אוריתא הארפניה: יג לשדכא ליה מן יחמי בישא עד דיתברר לרשיעא שוחה: יד ארום לא ינמוש וי עמיה ואחסנתיה לא ישבוק: טו ארום עד צדקתא יתוב דינא ונתרוי יתפרקון בר תריצי לבא: טז סן יקום די לאנתא קרבא עם מבאשין מן יתעתד די למצי עם עבדי שקר: יז אדוי וי קעיד ליי פוער שרת בשתיקתא נפשי: יח אין אמרית אתמוטקא רגלי מובך וי יסעיד יתי: יט בסגעי מחשבתא בני נדחומתך יפרקון נפשי:

אתאמרו בל פעלי און: ה עמך יהוה ידכאו ונחלתה יענו: ו אלמנה ונר יתרגו ויתומים ירצחו: ו יאמר: לא יראה יה ורא יתבין אדמא: דיעקב: ה אתבוננו דשפון בעמא וכסיריא אמתיה תשכירון: ה האפשר די נציב אדנא הלא שמע אוקפנא אין אפשר די ברא עינא ורא אסתכל באוריתא: י האפשר דיתב אוריתא לעמיה וכד יחובון הלא יתבונן הלא וי אליה לאדם קדמי מנדעא: יא קדם וי דיען מחשבת בני נשא ארום הגון למא: יב קב דנברא די תכסנניה יה זמן אוריתא הארפניה: יג לשדכא ליה מן יחמי בישא עד דיתברר לרשיעא שוחה: יד ארום לא ינמוש וי עמיה ואחסנתיה לא ישבוק: טו ארום עד צדקתא יתוב דינא ונתרוי יתפרקון בר תריצי לבא: טז סן יקום די לאנתא קרבא עם מבאשין מן יתעתד די למצי עם עבדי שקר: יז אדוי וי קעיד ליי פוער שרת בשתיקתא נפשי: יח אין אמרית אתמוטקא רגלי מובך וי יסעיד יתי: יט בסגעי מחשבתא בני נדחומתך יפרקון נפשי:

אתאמרו בל פעלי און: ה עמך יהוה ידכאו ונחלתה יענו: ו אלמנה ונר יתרגו ויתומים ירצחו: ו יאמר: לא יראה יה ורא יתבין אדמא: דיעקב: ה אתבוננו דשפון בעמא וכסיריא אמתיה תשכירון: ה האפשר די נציב אדנא הלא שמע אוקפנא אין אפשר די ברא עינא ורא אסתכל באוריתא: י האפשר דיתב אוריתא לעמיה וכד יחובון הלא יתבונן הלא וי אליה לאדם קדמי מנדעא: יא קדם וי דיען מחשבת בני נשא ארום הגון למא: יב קב דנברא די תכסנניה יה זמן אוריתא הארפניה: יג לשדכא ליה מן יחמי בישא עד דיתברר לרשיעא שוחה: יד ארום לא ינמוש וי עמיה ואחסנתיה לא ישבוק: טו ארום עד צדקתא יתוב דינא ונתרוי יתפרקון בר תריצי לבא: טז סן יקום די לאנתא קרבא עם מבאשין מן יתעתד די למצי עם עבדי שקר: יז אדוי וי קעיד ליי פוער שרת בשתיקתא נפשי: יח אין אמרית אתמוטקא רגלי מובך וי יסעיד יתי: יט בסגעי מחשבתא בני נדחומתך יפרקון נפשי:

מצודת דוד

נחון לב לראות מסלה שונאו ולא כן כשאני כסרוחה: (יד) לא יטוש. לא יעזב עד שולם: (ט) ישוב משפט. משפט יורים עליו יבוא וישוב ויבוא עד כי יסאר מוזקד ויכאי: ואחריו. אחרי ככלוה המשפט יסורו כולם לסיח יסיר לב כי שפון נחמק ולא יוסיפו עוד לחסות בראותם כי המשפט משותף לבוא: (טז) מי יקום לי. מי הוא הפקיס אחי בנחמי עם מרעים שלא אין ללא יי: (יח) לולי. אם לא היה לי' למות היתה נפשי מוכנת כעס עושתה שוכר רגלי לגשול (יח) אם אמרתי. כאשר אני רואה עמי נכונה וחלשות שכר מסה רגלי לגשול סנה חסדך ה' ישן אחי להשאר עמך: (יט) ברוב. ענת בוא בקרני רבוי מהשנות מהונס וער סנה הגחומך הנאמרים מפי הנביאים הם ישעשעו וישמחו נפשי

אח נקמחך: (ד) יתאמרו. וישתכחו כמו (דברים טו) האמרת והלאמר: (ח) כינו בוטרים כעס. קצת שוטים שבעולם: (ט) כחטע און. שמו הקב"ה שטע חזון לא ישמע זעקת עמו ועניו: (י) הלא ויכוח. יישר אתכם על כן: (יא) כי יודע. מחשבותיכם שאתם סבורין להמנאות בזר המלוכה ותדע כי הכל הם: (יב) אשרי הגבר אשר יראתו. אשר יראתו ויאמרו לא יראה יה ורא יתבין אדמא: דיעקב: ה אתבוננו דשפון בעמא וכסיריא אמתיה תשכירון: ה האפשר די נציב אדנא הלא שמע אוקפנא אין אפשר די ברא עינא ורא אסתכל באוריתא: י האפשר דיתב אוריתא לעמיה וכד יחובון הלא יתבונן הלא וי אליה לאדם קדמי מנדעא: יא קדם וי דיען מחשבת בני נשא ארום הגון למא: יב קב דנברא די תכסנניה יה זמן אוריתא הארפניה: יג לשדכא ליה מן יחמי בישא עד דיתברר לרשיעא שוחה: יד ארום לא ינמוש וי עמיה ואחסנתיה לא ישבוק: טו ארום עד צדקתא יתוב דינא ונתרוי יתפרקון בר תריצי לבא: טז סן יקום די לאנתא קרבא עם מבאשין מן יתעתד די למצי עם עבדי שקר: יז אדוי וי קעיד ליי פוער שרת בשתיקתא נפשי: יח אין אמרית אתמוטקא רגלי מובך וי יסעיד יתי: יט בסגעי מחשבתא בני נדחומתך יפרקון נפשי:

הון עתק וצדקה: יה ד' רגשים בקריא' וסמ' ויאמרו לא יראה יה ורא יבין. אשרי הגבר אשר חסדו יה. יס' יס' יס' יה ולמדת לאו סן רבצר קראתי יה. אשרי הגבר ר' וסמ' אשרי הגבר וחסדו. אשרי שם ה' מבשרו. אשרי חסדו יה. אשרי בלא אשחרו: לולי ל' ר' וסמ' לולי אלה אבי בעדי. לולי בעם אויב אגור. לולי ה' צבאות דחורר לנו. לולי ה' שחיה לנו בקום. לולי ה' דירתה לי. לולי האסמתי לראות. לולי תורתך

תולדות אהרן לא יראה יס. כ' עס. נוספים. סכס נס עידוס שפר עס עקרים מ' פ' כ' אשני סגד. נוסף ס' מי יקום. סכס נס סוסה יג. לולי כ'. וזעז נבאית ק'. אם אמרתי. עקידס עמר סח.

מצודת ציון

עמך: עמך. דבור חק כמו יאל עמך מסיכס (ש' כ'): יתאמרו. מלשון התרוממות וכן את ה' האמרת (דברים טו): (ס) דכחו. ענין כתיבה וסביר: יענו. מלשון עניו: (ג) להשקיע. ענין כחה: יכסה. ענין חסירה כמו כור כרה (לפלי ו'): שחש. כור: (ח) חזפה. ענין שתיקה כמו נללמתי דומים (לעיל לט): (יח) מסה. מלשון הסיס: יסעדי. מלשון סעד ותמיכה: (יט) שרעטי. ענין מחשבה וכן כחמי ודע שרעטי (לקמן קט): ישעשעו. מלשון ששעו ושמהו כמו וששעו זונק (ישעיה)

עמך: עמך. דבור חק כמו יאל עמך מסיכס (ש' כ'): יתאמרו. מלשון התרוממות וכן את ה' האמרת (דברים טו): (ס) דכחו. ענין כתיבה וסביר: יענו. מלשון עניו: (ג) להשקיע. ענין כחה: יכסה. ענין חסירה כמו כור כרה (לפלי ו'): שחש. כור: (ח) חזפה. ענין שתיקה כמו נללמתי דומים (לעיל לט): (יח) מסה. מלשון הסיס: יסעדי. מלשון סעד ותמיכה: (יט) שרעטי. ענין מחשבה וכן כחמי ודע שרעטי (לקמן קט): ישעשעו. מלשון ששעו ושמהו כמו וששעו זונק (ישעיה)

מצודת דוד

נחון לב לראות מסלה שונאו ולא כן כשאני כסרוחה: (יד) לא יטוש. לא יעזב עד שולם: (ט) ישוב משפט. משפט יורים עליו יבוא וישוב ויבוא עד כי יסאר מוזקד ויכאי: ואחריו. אחרי ככלוה המשפט יסורו כולם לסיח יסיר לב כי שפון נחמק ולא יוסיפו עוד לחסות בראותם כי המשפט משותף לבוא: (טז) מי יקום לי. מי הוא הפקיס אחי בנחמי עם מרעים שלא אין ללא יי: (יח) לולי. אם לא היה לי' למות היתה נפשי מוכנת כעס עושתה שוכר רגלי לגשול (יח) אם אמרתי. כאשר אני רואה עמי נכונה וחלשות שכר מסה רגלי לגשול סנה חסדך ה' ישן אחי להשאר עמך: (יט) ברוב. ענת בוא בקרני רבוי מהשנות מהונס וער סנה הגחומך הנאמרים מפי הנביאים הם ישעשעו וישמחו נפשי

נחון לב לראות מסלה שונאו ולא כן כשאני כסרוחה: (יד) לא יטוש. לא יעזב עד שולם: (ט) ישוב משפט. משפט יורים עליו יבוא וישוב ויבוא עד כי יסאר מוזקד ויכאי: ואחריו. אחרי ככלוה המשפט יסורו כולם לסיח יסיר לב כי שפון נחמק ולא יוסיפו עוד לחסות בראותם כי המשפט משותף לבוא: (טז) מי יקום לי. מי הוא הפקיס אחי בנחמי עם מרעים שלא אין ללא יי: (יח) לולי. אם לא היה לי' למות היתה נפשי מוכנת כעס עושתה שוכר רגלי לגשול (יח) אם אמרתי. כאשר אני רואה עמי נכונה וחלשות שכר מסה רגלי לגשול סנה חסדך ה' ישן אחי להשאר עמך: (יט) ברוב. ענת בוא בקרני רבוי מהשנות מהונס וער סנה הגחומך הנאמרים מפי הנביאים הם ישעשעו וישמחו נפשי

צו א שירו ליהוה שיר חדש
 שירו ליהוה בלהארץ: ב שירו
 ליהוה ברכו שמו בשירו מיום ליום
 ישועתו: ג ספרו בגוים כבודו בכל
 העמים נפלאותיו: ד פי גדול יהוה
 ומהלל מאד נורא הוא על כל
 אלהים: ה פי בלא אלהי העמים
 אלהים יהוה שמים עשה: ו הוד
 והדר לפניו עז ותפארת במקדשו:
 י הבו ליהוה משפחות עמים הבו
 ליהוה כבוד ועז: יי הבו ליהוה
 כבוד שמו שאר מנחה ובאו
 לחצרותיו: יא השתחוו ליהוה
 בהדרת קדש תלבו מפניו כל
 הארץ: יב אמרו בגוים יהוה מלך
 אף תכון תבל בלהתמוט ידיו עמים
 במישרים: יג ישמחו השמים ותגל
 הארץ ירעם הים ומלאו: יד יעלו
 שדי וכל אשר בו אז ירננו כל
 עצי ער: יה לפני יהוה פי בא פי
 בא לשפט הארץ ישפט תבל
 בצדק ועמים באמונתו:
 צו א יהוה מלך תגל הארץ
 ישמחו אים רבים: ב ענן וערפל
 סביבו צדק ומשפט מכון פסאו:
 אש לפניו תלקח ותלקח סביב
 צריו: ד האירו ברקני תבל ראתה

עדי עד: (א) שיר חדש. מוזמר
 זה על המעמד וסופו מוכיח כי
 בלא לשפט את הארץ. בכל
 מקום שיר חדש על המעמד:
 (ו) הכו לה משפחות עמים.
 ומא חתנו לו הכו לה כבוד
 ועז: (ז) ה' מלך. לעתיד
 לכל יבא שיר זה: ידיו עמים
 כמו שרשם. אותם שיכפד להם
 שמה כבוד: במושרים. זכיות:
 (יח) ירעם הים. להרים קול
 כחלצה: כל עזי יער. כל שלטוני
 האומות: (ה) ה' מלך. בנטלו
 המלוכה ממלך: תגל הארץ.
 וכו שאמר (יחזקאל לה) כשמות
 כל הארץ שמה אטעה לך.
 על מעלק נכבדו כן: (ג) אש
 לפניו תלק. במלחמת נוג ומנוג
 דכתיב במלחמתו (שם לח)
 וגשפטי אתו בדבר וכדס וגשס
 שוטף ואכני אלגביש אש וגפר ת:
 (ד) צדקו. וזכרונו. לשון
 למען הים לה ברק מורסה
 יחזקאל

במערכת אותיות: שיר חדש ז'
 וכו' יורדו הים וכלאו אי' שיר
 חדש ופיכו נגן. ויתן בפי שיר
 חדש. שירו לה' שיר חדש שירו
 לה' כל הארץ: כי נפלאות עשה
 הושיעה. אלהים שיר חדש אשירה
 לך. הללויה שירו לה' שיר חדש:
 משפחות יא בליש' וסימ' ואחד
 נפצו ל' מל' בתורה. זאת עברת
 משפחת הגרשני לעברי הגרשני
 דאדרי חמשכן. ונשיא בית אב
 הקהתי. ותברו דמריו. אל
 תכריתו את שבט הקהתי. ותקרבנה
 בנות צלפחד. והעלה על רוחכם.
 והיה אשר לא יעלה מאת משפחת'
 הארץ. הבו לה' משפחות עמים
 דר'ה. הבו לה' דההלות. וכל
 אלה משפחות בני משפחות בני
 דכו' במ'ב למשפחות וסימ'
 ויקבו ראשי האבות למשפחה.
 וילך אבימלך בן ירבעל. וכל
 סדרא תליא דר'ה מן ואודן
 ובניו עד ויהי בני אולם רכו'
 משפחה במ'ב. משפחה' וסימ'
 כמשפחות בני קתה. וארזיהם
 לכל משפחות ישיב. וכל תורת
 כהנים ויהושע רבו' משפחות בני'
 משפחה וסימ' נמס' בסדר בסדר

בית מקדשי: א שבחו קדם
 יי תושפתתא חדתא שבחו
 אנגלי מרומא שבחו קדם יי
 בל צדיקי ארעא: ב שבחו
 קדם יי ברכו שמייה בשרון
 מרומא ליומא פורקניה:
 ג אשתעיו בעממיא איקריה
 בכל עמיא פרישנותיה: ד ארום
 רב יי ומשפח חדא דחדיל
 הוא על קד אלהי: ה ארום
 כל דחלת עממיא מענתא
 ויי שמייא עבד:
 ו שבחא ושבהורא קדמוי
 עושנא ותושבחא בבית
 מקדשיה: ו הבו ופר קדם יי
 יחוכי עמיא הבו קדם יי
 איקר ועושנא: ח הבו קדם
 יי איקר ורוממו שמייה אויביו
 וסברו תקרובתא ועורו
 קדמוי דרתוי: ט סגודו
 קדם יי בשבהורת קודשא
 רתתו מן קדמוי קד יתבי
 ארעא: י אמרו בעממיא יי
 מלך דחוד תקין תבל דקא
 תתמוט ידיו עמיא בתירוץ:
 יא יחדיו תלבו דשמיא וידיוצון
 צדיקי ארעא יכלי יומא ומדיה:
 יב יבוע תושפחא תקד וכל די
 ביה תבבו ישבחון קד איקני
 חורשא: יג קדם יי ארום אתא
 למדן ארעא ידיו תבל
 בצדקתא ועמיא בהימנותא:
 יד מלך תדוין ארעא יחדיו
 נגנו סגיעין: יה ענני יקרא
 ואמפתא חוזר חוזר די גיה
 צדקתא ודינא אתר די מכון פורסיה:
 תולרות אהרן ידיו עמים. וזכר אחי. או יענו. (מגינס ט)
 : זקק ומשפט. מגינס יב כ'ב יא

תולרות אהרן ידיו עמים. וזכר אחי. או יענו. (מגינס ט)
 : זקק ומשפט. מגינס יב כ'ב יא
 : (ג) כי צדק ומשפט מכון כסאו. על דרך כי כדקה יכון כסא: (ג) אש. דימה הגורות היורדות מהשמים לאש
 : (ד) האירו. העטם כמנהג הגשם נדחתו וברקו הם הסכות ולא יניגוס רק המשכילים וסרואים בתראה העין יחילו:
 : (ה) הגדולה העטם אטע"י
 : (ו) האירו. העטם כמנהג הגשם נדחתו וברקו הם הסכות ולא יניגוס רק המשכילים וסרואים בתראה העין יחילו:
 : (ז) האירו. העטם כמנהג הגשם נדחתו וברקו הם הסכות ולא יניגוס רק המשכילים וסרואים בתראה העין יחילו:
 : (ח) האירו. העטם כמנהג הגשם נדחתו וברקו הם הסכות ולא יניגוס רק המשכילים וסרואים בתראה העין יחילו:
 : (ט) האירו. העטם כמנהג הגשם נדחתו וברקו הם הסכות ולא יניגוס רק המשכילים וסרואים בתראה העין יחילו:
 : (י) האירו. העטם כמנהג הגשם נדחתו וברקו הם הסכות ולא יניגוס רק המשכילים וסרואים בתראה העין יחילו:

מצודת ציון

מצודת רוד

קיום: (ב) בשרו. ענינו השמעת חדשות: (ג) אלילים. הוא מלשון אל ולא. ר"ל דבר מכלי
 חושלת וכן רוחאי אליל (חיוב יג): (ד) הבו. תנו ור"ל תנו כפה ואמרו כמו ולא נתן תפלה (שם
 ח): (ט) חילו. מלשון חיל ורעד: (יב) יעלו. ישמח: שדי. כמו פסד: (כ) וערפל. הוא עב
 פענ: (ג) ומלטה. ענין להכ ושריפה כמו אש לועט (לקמן קד): צרו. אויבו: (ד) ותחל.
 מלשון
 השמש והירח וכל זבא השמים שהיו העובדי גלולים עונדים להם וקבלום לאלוה: (ס) אלילים. כי למול ה' כמוסם כאין: וס'. אבל ה' עשה את השמים וצבאיו
 בכללו א"כ גם המה מעשי ידי ה': (ז) הבו לה'. וחוזר ומפרש שבו לה' כבוד ועזו ר"ל ספרו כבודו ועזו: (ח) כבוד שמו. כבוד הראוי לשמו: שמו. סכלו מנחה
 על הכהן וכו' עמה לחצרותי כס"מ: (ט) בשרת קדש. ככ"מ המסודר בקדושה: (י) אמרו בגוים. אמרו זה לזה ה' מלך ר"ל עשה הרבה מלכותו: אף הסון.
 ר"ל עשה נראה שאף העולם אחס ה' סכנה לכל חסי נוסף לפול: ידיו. ה' סדן את העמים במשפט יסיר לפי מדת רחמים: (יא) ישמחו עמים. ענין מילינה הוא
 על רוב השמחה שהיה אז בעולם וכן כיום רעם נאמר שמה וירח קדו יואל ז': ירעם. ישמע קול רם לגדול ששמחה: ומלואו. סכריות סממלים אורו: (יב) וכל
 אשר צו. סכריות סממלים אורו: (יג) לפני ה'. השמחה שהיה לפני ה' על כי בא וחוזר ומפרש שכל לשפט יושבי הארץ: באמונתו. באמת לפי סרואי:
 צו (ה) מלך. לפיכך כאשר תתגלה מלכותו אז תחדש השמחה בעולם: איים. יושבי איי הים: (ז) ענן וערפל. הוא משל לחשכה הנרות שיחז מוכינים
 לענות בהם את הרשעים: מכון כסאו. סכנה כסאו הים בצדק ובמשפט לשלם לכל נמוט: (ד) האירו. סכרקים יסו גדולים עד שיאירו לכל השלם: ראתם.
 כשחפא

(יחזקאל כא) : ותחל . ביום
 הכוא יכיה רעש גדול על אדמת
 ישראל ורעש מפניו דגו היס :
 ותחל . לשון חיל כיוולדה (מיוכה
 ד) : (ה) כדונג נמסו . דכתיב
 ונכרסו הכרים ונפלו המדרגות :
 כדונג . כשעשה : (ז) יכשו כל
 עובדי פסל . דכתיב (ישעיה ב)
 והאלילים כליל יחלוף :
 המתפללים המתפללים לט"ג :
 (ח) משפטיך . נקמתך : (יא) אור
 זר על לזדיק . זריעה ממש מוכנת
 לזמנה להס : (ט) שירו לה' .
 כל אלה לעמית : (ח) נכרות
 ימחא . כף . הנביאים דכרו
 כלסן שהאון שומעת לא שיהא
 לנכרות כף אלא לשון שמחה
 וחזקה

ותחל הארץ : ה תלים כדונג נמסו
 מלפני יהוה מלפני ארון כל
 הארץ : ו הנידו השמים צדקו
 וראו כד העמים כבודו : י יבשו
 כל עבדי פסל המתהללים באלילים
 השתחוו לו כל אלהים : ח שמעה
 ותשמחו ציון ותגלגלה בנות יהודה
 למען משפטיך יהוה : ט פיראתהו
 יהוה עליון על כד הארץ מאד
 געליה על כל אלהים : י אהבי
 יהוה שנאדרע שמר נפשות חסידיו
 מיד רשעים יצילים : יא אור זרע
 לצדיק ולישרי לב שמחה : יב שמחו
 צדיקים ביהוה והודו לזכר קדשו :
 צח א מזמור שירו ליהוה ו
 שיר חדש פיי נפלאות עשה
 הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו :
 ב הודיע יהוה ישועתו לעיני הגוים
 גלה צדקתו : ג זכר חסדו ואמונתו
 לבית ישראל ראו כל אפי
 ארץ את ישועת אלהינו : ד הריעו
 ליהוה כל הארץ פצחו ורגנו וזמרו :
 ה זמרו ליהוה בכבוד בכבוד וקול
 זמרה : ו בחצוצרות וקול שופר
 הריעו לפניו המלך יהוה : ז ירעם
 הים ומלאו תבל וישבי בהי נהרות
 ימחאו כף יחד תרים ירגנו : ח לפני
 יהוה פירבא לשפט הארץ ישפט
 תבל בצדק ועמים במישרים :
 ט קדם יי ארום אתא קמין ארעא ידון

ואתחלחלת ארעא : ה שוריא
 היר שצנא יתמכון מן קדם
 יי מן קדם (רבוף) כל ארעא :
 ויתגון אנגלי מרומא צדקתיה
 ויהמון כל עמיא איקריה :
 ז יבתתון כל שקחי פסקא
 דמשפתהין בפענתא ויסגדון
 קדמוי כל עמיא פדחי מענתא :
 ח שמעת וחדת בנשמתא דציון
 ודציו בנתא דבית יהודה מן
 בגלל דנייד יי : ט ארום את
 הוא יי עקאה על כל יתבי
 ארעא קדא אתעליה על
 כל דחזיא : י רחמיא דיי
 סנו ביש מטול דקרים גמיר
 נפשת חסידיו מן אידיהון
 דרשיעי יפצי אנון : יא גהור
 דגח ומפמר לצדיקא
 ויתריצי קבא חזא : יב חדון
 צדקא במימרא דיי ואודון
 לד ברן שום קודשיה :
 אתושבת נבואה שפחו קדם
 יי שבח חדת ארום פרישן
 עבד פריקת ליה ימיניה
 ואדרע שבינת קודשיה :
 ב הודע יי פורקניה למחמיהון
 דעמיא גלי צדקתיה : ג דבר
 שוביה וקושטייה לבית ישראל
 וחמון כל סיפי ארעא ית
 פורקנא דאהנא : ד יביבו
 קדם יי כל יתבי ארעא
 פועו ושפחו וזמרו : ה זמרו
 קדם יי בכגרון בכגרון וקד
 זמריא : ו בחצוצרתא וקד
 שופרא יביבו קדם מלכא יי :
 ו יכלי ימא ומליה תבל וכל
 דירין עדה : ח נהרותא ימחון
 בפניא כחדא שוריא ירגנון :
 חבד בצדקתא ועמיא פתרוצתא :

(פ) הרים . על משפט הגשם
 וטעם הרים הם המתנאים ואלו
 נמסו אע"פ שגם יבשים הסך
 התולדת וטעם ארון כי המתנאי
 אינם אדוני הארץ נאמת :
 (ו) כגידו . יושני שמים כי הם
 עושים דברי השם : (ז) יבשו .
 וטע' השתחו לו כדרך וכלהיה
 עשה ה' שפטים : (ח) שמחה .
 יש אומרים כי כל אלהים הם
 המלאכים וטעם השתחו לו
 להודות על כי נשו כל עובדי
 פסל : ותשמח ציון . כי שם
 הכבוד נהראות משפטיו אז
 יתברר : (ט) כי אהה עליון על
 כל אלהים בשמים ובלארץ :
 (י) אהבי . הטעם הנה השם
 שופט על כן אתם אהביו שנאו
 כל איש רע ולא תגורו ממנו
 כי השם לכדו הוא שמר חסידיו :
 (יא) אור . טעם זרוע אס זרוע
 משט יקצור הרבה : ולישרי לב
 שמחה . זרועה : (יב) אס כן
 ישמחו הטעם כל השמחה הוא
 בשם : (א) ממור שירו לה' שיר
 חדש . הושיעה לו ימינו כמו
 ותושע לי זרועי . וטעם זרוע
 קדשו שהיא נטויה ותגישה למקום
 חסלו אולי זה המזמור על ביאת
 הגואל : (ב) הודיע לשונכר והעד
 גלה דקתו ומה היא הדקקה זאת
 היא : (ג) זכר . כל חספי ארץ .
 כנגד מקומות הישוב שם שבעה
 גבולות כספון ואחד דרום :
 (ד) הרישו . להשמיע הקול וכן
 פלחו ורגנו : (ה) זמרו . בכמור .
 לכדו וזכמור וקול זמרה :
 (ו) בתצורות . הוסיף מלת המלך
 כי כן משפט היואלים לקראתו
 כדנאו : (ז) ירעם . פדרך וירגו
 ההרים או הטעם כי שלום יהיה
 בכל הארץ : (ח) נכרות . הטעם
 כי בני אדם שהם בספינות היס
 ונכרות וככרים ורגו : (י) לפני :
 הכל ורגו כדנאו לשפט הארץ

כפי ע' שזכרונג ב' בפתח וא' קמץ
 וסימ' כדונג מפני אש דמיוכה .
 דרים כדונג נמסו . ודח לבי
 כדונג . הירודן דמורא פתח :
 כלפני ה' ח' וסימן המוסרים
 מלפני ה' וקם יונה לברוח
 חרשיה כלפני ה' ב' בו . כי
 כלפני ה' הוא בורח כי הגיר . אז
 ירגו עצי היער דד'ה . ובואת
 עליו קצף . ולא נכנע ראכון
 דד'ה . הרים כדונג נמסו . וכל
 אריותא דכולי כפי' ותחמא האדם
 ואשתו מפני . ואחה ועברדי ידעתי
 כי מים . וכל שאר קריא דכדו'
 מפני ה' : הודיע ג' בלש' וכל חד
 לית דכדו' וסימ' זרוע ל' ובי וסול
 מנבלתם עליו . הודיעה ל' כי
 כשרץ חוציא צמחה וכגנה . זרע
 ל' אור דיע לצדיק . אנכי :
 מזמור ב' בשעם בסופרא וסימ'
 מסור שיר חנכת הכות . שירו
 לה' שיר חדש : ללאת ישראל ד'
 דסמיכי בקריא' וסימ' חסדו ה'
 אזכיר תהלו' ה' בעל כל . כי כה
 אמר לבית ישראל דרשונו והו .
 כי כה אמ' ארניה' העיר היוצאת
 אלה . ובר חסרו ואכותו . וכל
 יחוקאל רכנו' : וקול שופר ג'
 בקריא' וסימ' ויהי קולות וברקים
 וע' כד על הדר וקול שופר .
 וקול שופר דא נשמע . בתצורות
 וקול שופר הריעו לפני המלך ה'

מצודת ציון

מלשון תלחה : (כ) כדונג . כשעוס .
 נמסו . ענין הסכס והמגם : (ז) המתפללים
 מלשון הלול בשבת : (ח) נטות יהודה .
 כפרי יהודה כמו קנת ואת נטותיה
 (כמדבר לב) : (ט) נעליה . מל' מעלה
 ושבת : (ד) פלחו . פתחו פה כמו
 פתחו רגו יחדיו (ישעי נב) : (א) בתצורות .
 שם כלי עון : (ח) ימחאו . ענין הכאה
 לשמח כמו יען מהלך יד (יחזקאל כה) : ירגו

מצודת רוד

ולישרי לב שמחה . לישרי לב כדבר צמ"ט : (יב) כס' . כמשנת
 ה' : לזכר . לזכרון שם קדשו : צדק (א) הושיעה לו ימינו . ר"ל אינו צריך
 חשועה פוולתו כי ימינו הושיעה לו : (ב) הודיע . פרס בוא החשועה פרסמה ע"י
 הנביאים וטעם גלס דקתו לטיני כל : (ג) זכר . זכר לישראל את החסד שהסביח
 נאמנתו : אפסי ארץ . היושבים בקצוי הארץ : (ד) בכמור וכו' . ר"ל בכמור
 לכד גס בכמור עס קול זמרה יחד לכסם את הקול : (ז) ירעם . ישמע קול רעם
 לשמחה : ומלואו . הכריות הממלאים אותו : (ח) ימחאו כף . יכו כל קף כדרך השמחים
 והוא ענין מלואם להורות על רוב השמחה : יחד . כל הסרים ירגנו יחד : (ט) לפני
 ה' . השמחה תהיה לפני ה' על כי בא לשפוט : נמיטרים . כמשפט הישר כראוי
 לכל

כשהרעם הארץ להם הכרקים אז החיל ותרעד : (פ) הרים . הוא משל על אנשים
 הננפים הנאים : (ו) השמים . מלאכי השמים יספרו דקו שעשה לישראל :
 (ז) שמחללים . המשנחים את עצמם בעבודת גוילים שלכם והמם אלילים מבלי
 חושלת : כל אלהים . כנא השמים הנכבדים לאלהים הם ישמחו לה' על כי עשה
 משפט צדקתיהם : (ח) שמחה . כאשר שמע ציון נקמת האויב אז השמח : למען
 הם כנא השמים כעבדים לאלהות : (ט) נעליה . אהה מעולה ומשונה על כל אלהים
 ולא תחזו מהם כי הנס ה' שומר נפשות חסידיו ויני' מיד הרשעים מהם :
 (יא) לזדיק . לזורך הזדיק יש אור זרוע ר"ל כמו הזרוע דבר מה הנס יותר
 חוליה הקדה ממש שזרע כן הרבה שכל מוכן לזדיק יותר עאלו קבל שכרו מיד :

(א) ה' מלך ירגו עמים. מלח מלך תשרת אחרת מלך יושב הכרובים : תנוט
הארץ כמו תרעש ואין חכר לו וטעם ירגו עמים הם הרשעים : (ב) ה'
בעבור שהזכיר יושב הכרובים הזכיר כי משנתו כזוון : (ג) יודו. שב אל העמים
ושמך שם העלם הכבד הגלגל על יד משה לישראל כי בכל הלשונות אין

ולדו : (א) ירגו עמים. מדבר במלחמת גוג ומגוג. ואז ירגו עמים
כענין שאלמר (זכריה יד) ואלת תהיה המגפה וגו' : תנוט. לשון נטיו רגלי.
(ג) יודו שמך. יודו את עם מלך האוכב משפט : (ד) ועו מלך. מוסב על ספר
העליון : אתה כוננת משרים. פשרה ושימת שלום בין אנשים כוננת בלמך
(שמות כב) כי תראה חנוור
שנלך רובך וגו'. כי תטע שור
לויך ומי הוא שראה את
שנלך גומל לו חסד שלא ידכנו
לבו לחנקו ולנשו. קמחמא :
(ו) בעמוד ענין ידבר אליהם.
לך עם שמאל וזה הוא שנלמר
(שמואל א ט) כיש בזה כרואה
ותענה אותם ותאמרנה יש.
רלו ענין קשור על פתחו.
כ"א לך אשר יביה הענין
(במדבר י) שמו עתו וחם
מתן למו. וקשור מתן למו :
(ח) אל נושא. עין ישראל :
היות להם. כשילם : וקום.
היות על עלילותם. משה ואהרן
(שם כב) שמו נח המורים.
שמואל על שלח הדרך בניו
בדרך טובה מת נחור : (ט) כי
קדוש ה' אליהו. על אשר
הוא מדקדק עם כלדיקים הוא
מקדש בעולם. וכן הוא אומר
(שמות כט) וקדש כבודי.
במכובדי : (א) מוזור לתודה.
להודיע לאומרו על זמתי תודה :
(ב) ענדו את ה' בשמחה. וכל
כך למה דע כי ה' הוא האל
כשמשלם סכר פשולתם אבל
עודי ע"ג אין להם לעבוד
בשמחה לחין משלמן עכר.
(ג) הוא עשו ולא. כשלח
היינו בעולם : (ד) כפודי.
בכודי : (ה) ועד דר ודר.
קיימת למנוחו כל לשון
למח ולמנוח למנוח כשפחה
שלאמין ומנטיה כשפחה :

צמ * יהוה מלך ירגו עמים

ישב כרובים הגוש הארץ : ב יהוה
בציון גדול ורם הוא על כל העמים :

ג יודו שמך גדול ונורא קדוש הוא :

ד ועז מלך משפט אלה אתה בוננת
מישרים משפט וצדקה בעקב ו

אתה עשית : ה רוממו יהוה אלהינו
והשתחוו להם רגליו קדוש הוא :

ו משה ואהרן בכתביו ושמואל
בקראי שמו קראים אליהו והוא

יעגם : ז בעמוד ענין ידבר אליהם
שמרו עזרתיו ותקנתו למו : ח יהוה

אלהינו אתה עניתם אל נישא היות
להם ונקם ער עלילותם : ט רוממו

יהוה אלהינו והשתחוו לתר קדשו
כיר קדוש יהוה אלהינו :

ק * מוזור לתודה הריעו
ליהוה כל הארץ : ב עבדו את יהוה

בשמחה באו לפניו ברננה : ג רעו
כיר יהוה הוא אלהים הוא עשנו

ולא אנחנו עמו וצאן מרעיתו :
ד באו שערי ו בתודה חצרתיו

בתהלה תודו לו ברכו שמו : ה כיר
שוב יהוה לעולם חסדו ועד יד

ודר אמונתו :
ו תולדות אהרן ס' מלך. שם לב ע"ג כד : ועו מלך. עקידה שער לו : משה ואהרן. נכוח לב ר"ס כס פניית ס

זכמים קק עקידה שער נב כל סמור : מוזור לתודה. סמורין מע : ענדו. עקידה מ"ג ס"ג וזכר
ויחי ויקח אחי :

תולדות אהרן ס' מלך. שם לב ע"ג כד : ועו מלך. עקידה שער לו : משה ואהרן. נכוח לב ר"ס כס פניית ס

זכמים קק עקידה שער נב כל סמור : מוזור לתודה. סמורין מע : ענדו. עקידה מ"ג ס"ג וזכר
ויחי ויקח אחי :

מצודת הוד

לכל אחד ואחד : צמ (ב) ס' מלך. כאשר התגלס מלכותו יעדו העמים כניב
ארץ ישראל : יושב. מלפניו שיושב על סכרובים שעל ספרון חסיהם הארץ מסס
לכסול ר"ל ליושבי הארץ חללם : (ג) ס' בנין. ס' אסר משנתו בנין הוא

(ד) זשמו מלך. שמו הוא למלך אשר אוסב המשפט : משרים. התורה שכות משרים אתה
כוננת : משפט וצדק. משפט החורש ודברים המאודקים הנחונים בעקב משפט ידך טעם : (ה) לסוד רגליו. הוא כס"מ ואחז נמשל כלנו מכוון שנתו השמים
וירד רגליו לנח נכ"מ : קדוש הוא. כי הוא קדוש וחלם הקדוש כדוד רגליו : (ו) משה ואהרן. ר"ל רלו נולד קדושה כי בלא משה ואהרן כיו מהנדולים

ומהמיוחדים ככסני ה' (כי גם משה היה כהן כי שמש נימי המלואים) ושמואל סיה מהנדולים ומהמיוחדים בקוראי שמו : קוראים. הם ס"ז קוראים לה' וסוף סיה עונה
לסם : (ז) בעמוד ענין. עם עמוד הענין בא ודבר עליהם על אשר שמרו עדותיו ויחוקקו אשר נחן לסם : (ח) אתה עניתם. אס כי אתה ענית להם בכל מה קראם ובעבורם
היות נושא עין ישראל ועכ"ז וקום היות על מעלליהם ולא ויתרת להם כלום כי משה ואהרן מהו על מי מריבה ושמואל לא ספרך ימים על אשר לא כדרך את בניו

כראוי ומכל זה נראה גדול קדושתו שאינו נושא פנים : (ט) רוממו. לזה רוממו וגו' : לר קדשו. הוא כס"מ של הר המוריה : (א) לחוד. זה הסמור ואמר המביא
תודה על הכס הנשע לו : הריעו וגו'. על כי תראו מסלואות ה' כנסם כשעס לי : (ג) הוא האל. ר"ל הוא בעל הסיבלת : הוא פשוט. הוא גלגל ורוממו וכן ישמח
ישראל בששיו (לקמן קמס) : ולו אגחט. מיוחדים אגחטו לו להיות נקראים עמו ואין מרעיתו : (ד) כולו. נעמ

נעמ

יי מלך יועז עמא די שכנתיה
שריא ביני כרוביא יועז
ארעא : ב יי בציון רבא
ורבא הוא ער פר עממא :

ג יהודין שמך רבא והחילא
קדשא הוא : ד ועושניה
דמלכא דדינא רחים את

אתקנתא תריצותא דינא
וצדקתא בעקב את עבדת :

ה שבהו קדם וי אהנא וסגידו
לבית מקדשיה קדוש הוא :

ו משה ואהרן בכתביו דמסרו
גפשיהון מסור עמא דיי

ושמואל אמטוהון צלי קדם
יי היר אבדת עמא דצלו

בשמה מצדין קדם יי והוא
עני יתהון : ז בעמוד עניי

יקרא קמלד עמהון גפרו
סהדוניה וקם דיהב דהון :

ח יי אלהנא את ענית יתהון
אקרא שביק היותא לעמך

אמטוהון וקתפרע על
עבדוהון : ט שבהו קדם יי

אלהנא וסגידו קסר בית
מקדשיה ארום קדוש יי

אלהנא * שבהו ער קורבן
תודתא יביבו קדם יי קר

יתבי ארעא : ג פלחו קדם
יי בחדה אתו קדמוי

בתושבתתא : ג אודיעו ארום
יי הוא אקתא הוא עבד יתנא

דיליה אנהנא עמיה וצאן
רעיתיה : ד עזרו בתרעו באודותא דרתו

בתושבתתא אודון קדמוי פריכו
שמייה : ה ארום טב יי לעלם סוביה ועד דר ודר הימנותיה :

תולדות אהרן ס' מלך. שם לב ע"ג כד : ועו מלך. עקידה שער לו : משה ואהרן. נכוח לב ר"ס כס פניית ס

זכמים קק עקידה שער נב כל סמור : מוזור לתודה. סמורין מע : ענדו. עקידה מ"ג ס"ג וזכר
ויחי ויקח אחי :

מצודת ציון

(א) ירגו. ענין עדה עמו רגו ולא מתחלו (על ד) : (ה) להדום. הוא שרפרף הכסא הנחון
פחת רגלי שיושב כמו הדום לרגליו (לקמן י) : (ח) עלילותם. מעשיהם כמו אשר עולל יי (אליה) :

גדול ורם על הכל וממנו יחרדו : (ג) יודו שמך. כלם יודו לשמך כי גדול וגו' : (ד) זשמו מלך. שמו הוא למלך אשר אוסב המשפט : משרים. התורה שכות משרים אתה
כוננת : משפט וצדק. משפט החורש ודברים המאודקים הנחונים בעקב משפט ידך טעם : (ה) לסוד רגליו. הוא כס"מ ואחז נמשל כלנו מכוון שנתו השמים
וירד רגליו לנח נכ"מ : קדוש הוא. כי הוא קדוש וחלם הקדוש כדוד רגליו : (ו) משה ואהרן. ר"ל רלו נולד קדושה כי בלא משה ואהרן כיו מהנדולים

ומהמיוחדים ככסני ה' (כי גם משה היה כהן כי שמש נימי המלואים) ושמואל סיה מהנדולים ומהמיוחדים בקוראי שמו : קוראים. הם ס"ז קוראים לה' וסוף סיה עונה
לסם : (ז) בעמוד ענין. עם עמוד הענין בא ודבר עליהם על אשר שמרו עדותיו ויחוקקו אשר נחן לסם : (ח) אתה עניתם. אס כי אתה ענית להם בכל מה קראם ובעבורם
היות נושא עין ישראל ועכ"ז וקום היות על מעלליהם ולא ויתרת להם כלום כי משה ואהרן מהו על מי מריבה ושמואל לא ספרך ימים על אשר לא כדרך את בניו

כראוי ומכל זה נראה גדול קדושתו שאינו נושא פנים : (ט) רוממו. לזה רוממו וגו' : לר קדשו. הוא כס"מ של הר המוריה : (א) לחוד. זה הסמור ואמר המביא
תודה על הכס הנשע לו : הריעו וגו'. על כי תראו מסלואות ה' כנסם כשעס לי : (ג) הוא האל. ר"ל הוא בעל הסיבלת : הוא פשוט. הוא גלגל ורוממו וכן ישמח
ישראל בששיו (לקמן קמס) : ולו אגחט. מיוחדים אגחטו לו להיות נקראים עמו ואין מרעיתו : (ד) כולו. נעמ

נעמ

(א) חסד ומשפט אשירה. כשאתה עושה עמי חסד חלקך כרוך הטוב והמטיב וכשאתה עושה בני משפט אני אשיר כרוך דמין האמת בין כך ובין כך לך ה' אומר: (ב) אשכילה. אהן לב על דרך התמים: מתי תבא אלי. הדרך נהם לבני אף נקרב בימי כהנעט כמו

כשאתה עושה עמי חסד חלקך כרוך הטוב והמטיב וכשאתה עושה בני משפט אני אשיר כרוך דמין האמת בין כך ובין כך לך ה' אומר: (ב) אשכילה. אהן לב על דרך התמים: מתי תבא אלי. הדרך נהם לבני אף נקרב בימי כהנעט כמו

מתי תבא אלי. ה' טעם כי הוא יוכל תמיד בכל רגע להרגיל עצמו ללכת כה עד שלא ייגע ללכת וכו' וכו' הדרך תבא אליו מאלו. כדרך הכיור מרוב הרגילות. ורבי משה אמר מתי תבא אלי כמו ויבא אליו חסד כלעט שחשבה הרוח הקדש עליו נביתו כהתבודדו מבני אדם ודיניהם וריבם ואזוה פירוש שיהיה הוא הכוכב כן סי' לז ואזוה סי' הוא הכוכב ידבר על עת התבודדו והכדלו והכה טעם אהבה לרגילות כמו ויהתלך חסד: (ג) לא. יוספר על המחשבה שהוא במחש: עשה. כמו עשות ספרים: סטוס. ע"מ כלים מגזרת כי תשטה אשחז לא ידבק כי סטות: (ד) לבב. איש אשר לבו עקש גס רע איש רע כי איך יאמר כי לא ידע רע זהו הכסיל הכתוב עליהם כי אינם יודעים לעשות רע שהוא נחולדת האדם מנעוריו: (ה) מלשני. הו"ד וכו' והוא תאר טעמו כמלשון: אצמית. כמשפטי המלוכה או אצמית רכילות רק מי שהוא רחב לבב והטעם חכם אחד כמו רחב לב לא אוכל להצמיחו כי בחמתו ישמור נספו ודבריו ויש אומרים אותו לא אוכל לראות או לא אוכל שאתו והוא יותר קרוב: (ו) עיני. לשנת עמדי. כשנתי על כסא המשפט אכילו לא ישרתני ויעמוד לפני בעת המשפט רק הסולך בדרך תמים: (ז) לא. רמיה מרמה הם עושי רצונו ויושבי שלחנה: (ח) לבקרים. ככל יוס כדרך דינו לבקר משפט. ויש אומרים כי עיני כנאמני ארץ לשנת עמדי כשנת המלוכה. לא ישב הדיינין ויש אומרים כי לא ישב כדרך היושבים ראשונה כאשר פירשתי: (ח) תפלה לעני. יש אומרים כי זאת תפלה כאלו משכיל נוסל ביד אויביו והכוכב שהיא מדרך הכוכב על לשון אנשי הגלות והעד כי כנה ה' ירון גס תכתב זאת לדור אחרון ומלת יעטוף

קא * לדוד מוזמר חסד ומשפט אשירה לך יהוה אומר: אשכילה | בדרך תמים מתי תבוא אלי אתה לך בתם לבבי בקרב ביתי: לא אשית | לנגד עיני דבר פליעל עשה סמים שנאתי לא ידבק בי: לבב עקש יסור ממני רע לא אדע: מלושני בפתר | רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אתו לא אוכל | עיני | בנאמני ארץ לשבת עמדי הלך בדרך תמים הוא ישרתני: לא ישוב בקרב ביתי עשה רמיה דבר שקרים לא יפון לנגד עיני: לבקרים אצמית פלרשע | ארץ להכרית מעיר יהוה פלרשע עלי און:

א ערד דוד תושבתתא אין חסדא את גמד עמי אין דינא את עבד עמי עד בנרא אשבח קדמך יי אומר: א אשכילה באורח שלים אימתי תעוד דותי אתה לך בשלימות דבבי בגו בית אורפני: ג לא אשוי לדבי מלתא דרשיעא עבדי בישון ושפיו מן פקודיא סניתי לא ידבקון בי: ד קבא עוקמנא יעדי מני יצרא בישא לא אדע: ה דמשתעי דישן תליתי עד חברה יתיה אמגר (וידיקי בצרעתא) דאזיל בגסות עינין עמיה לא אדור בעלקמא: ו עיני בקשימי ארעא למתב במחיצת צדיקי דאזיל באורחא שלים הוא יקום עם שמשי: ז לא יתב במצע בית מוקדשי עבד נכידו די ממגר שקרין לית ליה רשו לאתבנא קבד עיני: ח לעלמא דאתי דאמתיד דנהור צפרא אמגר קד רשיעי ארעא לשיצאה מן ירושלים קרתא דיי קד עבדי שקר: א צלותא עד מסבנא ארום משתלחי וקדם יי יומר צלותיה: ב יי קבד צלותי ופנינתי לקדמך תעוד: ג קא תסקק שבנתך מני ביום עקתי אצלי דותי אודנך ביהמא דאקרי סרהיב עיני יתי: ד ארום אשתצאו היר תננא ימי ואברי היר תפנא תרין: ה לקא היר עסקא לבי ארום אתגשיתי אורית אולפני:

בספר ביומא שמיני ולדוד מוזמר ו' וסי' בסם' בתלים סי' כ"ד: עשו ד' ג' כתיב ה' וא' כתיב ו' וסי' ולא נמשחני לנשק. ואתם חשבת' עלי. עשה סמי' שנאתי. עשה צדקה ומשפט קדמא כתיב וי' ועיין מה דאיתקשני' בתאי עניינא בירמיה סימן כ"ב וגם בסם' רבתא בערך עשה: לבקרים ד' וסי' היה זרועם לבקרים. לבקרי' אצמית. והרחתי לבקרים. דרשימי לבקרים: וא' לבקרים וירגועים: שורה ב' וסי' את האיש ואת. תפלה לעני כי יעטף: ויבש ג' ב' מ' וא' חס' פתח: ויבש הגדל. ותך את וסי' הקיפון ויבש. וד' חס' ויבש

כשאתה עושה עמי חסד חלקך כרוך הטוב והמטיב וכשאתה עושה בני משפט אני אשיר כרוך דמין האמת בין כך ובין כך לך ה' אומר: (ב) אשכילה. אהן לב על דרך התמים: מתי תבא אלי. הדרך נהם לבני אף נקרב בימי כהנעט כמו

כשאתה עושה עמי חסד חלקך כרוך הטוב והמטיב וכשאתה עושה בני משפט אני אשיר כרוך דמין האמת בין כך ובין כך לך ה' אומר: (ב) אשכילה. אהן לב על דרך התמים: מתי תבא אלי. הדרך נהם לבני אף נקרב בימי כהנעט כמו

כשאתה עושה עמי חסד חלקך כרוך הטוב והמטיב וכשאתה עושה בני משפט אני אשיר כרוך דמין האמת בין כך ובין כך לך ה' אומר: (ב) אשכילה. אהן לב על דרך התמים: מתי תבא אלי. הדרך נהם לבני אף נקרב בימי כהנעט כמו

כשאתה עושה עמי חסד חלקך כרוך הטוב והמטיב וכשאתה עושה בני משפט אני אשיר כרוך דמין האמת בין כך ובין כך לך ה' אומר: (ב) אשכילה. אהן לב על דרך התמים: מתי תבא אלי. הדרך נהם לבני אף נקרב בימי כהנעט כמו

כשאתה עושה עמי חסד חלקך כרוך הטוב והמטיב וכשאתה עושה בני משפט אני אשיר כרוך דמין האמת בין כך ובין כך לך ה' אומר: (ב) אשכילה. אהן לב על דרך התמים: מתי תבא אלי. הדרך נהם לבני אף נקרב בימי כהנעט כמו

תולדות אהרן חסד ומשפט. נכסח פ' (מכרות ה'): נהם לבני. (תפנית סו): מלשני. פתח ס ערכין פו פו: גס עינים. טושה ס ערכין פו: כנאמני ארץ. עמדי כה: לא יכון. שנת קמט תגיהם די סופה מן סהדקין קב קב: ספלה לעני. נכסח יא כו ע"ז וזכר ושלח יסוד נלך:

מצורת ציון (ג) דבר נליעל. מעשה איש נליעל: פטוס. עניו דברים ספרים מדרך הכנאות כמו אל יש אל דרכים (מלני ו'): (ד) טקס. טקוס: (ה) מלשני. מלשון מלשן וסוד' יתיר: אצמית. ענין כריתתו כמו ונרעמת ימית (עיל ד'): אול. מלשון יבולת: (ה) יעטוף. מלשון ספיקס וליניס: שחו. ענין ספור סמליות כמו אשיתם נמר נפשי (איוב ז): (ז) כמוקד. סוא מקום סכרית סלש כמו על מוקדס (ויקרא

בצנת יסיה נעשה לכס נם בנאו שפריו בקרנן חודס והללו אותו: (ס) לעולם חסדו. חסד ס' סוא דבר סמתקיים עד שולם ולא כן חסד ב'ו: אשונתו. סאמנת סכמתו קיימת עד כלוה כל סדורות: קא (א) חסד ומשפט. כאשר אשירה לך על חסדך כן אשירה לך על משפטך ולא אסרבר אחר מדס'ד: (ב) אשכילה. אהן לב על דרך התמים ומחלום אי' לה לאמר עמי חסד אלי וסקיימנה כי כל חסני שידמנ מלום לדי: בקרב ביתי. ר"ל כסלעט כמו בפרכסויא: (ג) לא אשית. לא אסחכל בדברי רעע: עטס. מעטס סמיס שנאחי ולא ידבק בני מס מסס: (ד) לבב עקש. מי שלבו עקש יסור ממני ולא אסחבר עמו: רע. איש רע לא יסיה מידעתי ואסחי (ועט' נקרא האובס מודע על כי הוא יודעו ומכירו): (ס) מלשני. סמלשין כסחר על רעסו אכרית אותו: גס עינים. סוא בעל נאום: ורחב לבב. סחומר

מצודת דוד

ומחלום לכל דבר: אותו לא אוכל. לא אוכל לסבול אותו כי המעשים האלו שנוחים בעיני: (ו) עיני. נותן אני את עיני כנאמני ארץ לשנת סם עמדי: (ז) לא ישב. אין אני מניח לשנת צביתי איש עושה מעשה רמים: לא יכון. לא יהיה נכון לשנת נגד עיני: (ח) לבקרים. ככל בוקר בזיווח רב אכרית כל רשעי ארץ נכדי להכרית וגו' עד שלא ישאר אחד: קב (א) חסלה לעני כי יעטוף. כאשר יהיה סתף ומטונה כאלו סוא מחטקף קתו בקלות: ולפני. כאשר ידבר נרותיו ויספר תלאותיו לפני ה': (ג) אל חסתר. לכל תראה צרתי: סבר ענני. בו צום שאקרא לך: (ד) כלו בעשן. ימי סבוים כלו סבר עס בעשן ודומס לו ככלס כמסרס: כמוקד נחרו. כתייבטו כמקס סמוקד: (ס) סוכס כעסב. כמו עסב כמתייבס וכסנר מחוס סעמס כן לני כסכרס כי כעבור סחונס סכחתי לאסול

לארץ הביט . לראות בעמי עמו : (כא) תמותה . חולה למות אמוריו/לא בלע"ו : (כד) ענה בדרך כחי . חזר לקבלו הראשון כי נשאתי ומשליכני ימי כלל בעמי ענה בדרך אויבי כחי : (כז) אומר . לה' : אלי . אתה : אל תעלני בחצי ימי . אל תסלק אותנו להשמידנו מן האדמה ביד אויבינו בחצי ימינו ומה הם ימינו כל ימות דור

תרומה : (כב) לספר . הכה זאת עת הישועה : (כג) בהקצב . כדרך ולעבדו שכם אחד : (כד) ענה . זה המאורר ידבר על לשון חסידים בגלות בארץ מרחקים בכה עת הישועה שימותו בדרך קודם שיגיעו אל ירושלים וידוע כי שינוי הדרך יקצר ימי האדם : (כז) אומר . זה יאמר כל אחד מן החסידים כרוקמים הנחור/ כי יודע כי בגוף שהוא מן העפר הוא כלי לנשמה העליונה שהוא

דורים שנותך . הכתחה לקיומנו לפיך כמו שאמר בסוף המזמור ושנותך לא יתמו חרע עבדך לפיך יכון : (כו) לפנים . מתחלה : (כז) כלבוש תחליפם . כלום הכורך לבושו לסושו : (כח) ואתה הוא . העומד וקיים : (כט) זכרי נפשי . חמשה זכרי נפשי יש כאן כנגד חמשה עולמו' שאדם דר בהם כמו שאמר רבותינו נמש' ברכות דר נפשי אמו וקח משדו אמו וכן כלם : (ה) תחדש כנשר נעורוכי . כנשר הזה שמחדש כנפשו וזוכה משנה לשנה . ויש מדרש אגדה על

מִשְׁמִיּוֹסֵאל־אֶרֶץ הַיְבֵיט : כֹּא לְשִׁמְעַ
אֲנֹכָת אֲסִיר לְפִתַּח בְּנֵי תְמוֹתָה :
כֹּב לְסַפֵּר בְּצִיּוֹן שֵׁם יְהוָה וְתַהֲלִיתוּ
בִירוּשָׁלַם : כִּי בַתְּקַבֵּץ עַמִּים יַחְדוּ
וּמַמְלָכוֹת לְעַבְדָּ אֶת־יְהוָה : כִּד עֲנָה
בְּדָרְךָ כִּחֹז קֶצֶר יָמִי : כִּי אֲמַר אֱלֹי
אֶל־תַּעֲלֵנִי בַחֲצֵי יָמִי בְדוֹר דּוֹרִים
שְׁנוֹתֶיךָ : כִּי לְפָנִים הָאָרֶץ יִסְדַּת
וּמַעֲשֵׂה יַדְיָךְ שָׁמַיִם : כִּי הִפְתָּהוּ אֲבִדּוּ
וְאֵתָה תַעֲמֹד וְכִלְסָם בַּגָּד יִבְלוּ
כִּלְבוּשׁ תַּחְלִיפֵם וַיַּחֲלֹפוּ : כִּי וְאֵתָה
הוּא וְשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתְמוּ : כִּי בְּנֵי
עַבְדֶּיךָ יִשְׁכַּחוּ זִרְעֵם לְפָנֶיךָ יִבּוֹן :
קִג א לְדוֹדוֹ בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת־
יְהוָה וּכְרַמְרָמִי אֶת־שֵׁם קְדֹשׁוֹ :
בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה וְאֶל־תִּשְׁכַּחִי
כִּלְגַּמְלוֹי : ג תִּסְלַח לְכָל־עֲוֹנֵי
הַרְפֵּא לְכָל־תַּחֲלוּאֵיכִי : ד תִּגְוֹאֵל
מִשַּׁחַת חַיִּיכִי הַמַּעֲפֹרֵכִי חֶסֶד
וְרַחֲמִים : ה הַמְשַׁבֵּיעַ בְּפִאֹב עֵדֶיךָ : ו

י' מן שמיא לארעא אסתכל :
כא למישימע אניקומא דאסיריא
למשירי בגיא דמסירין
למיתותא : כב דמשתיעי בציון
שמא דייחתי ושבחיה בירושלם :
כג באתבנשות עמין בתרא
ומלכותא למפלה קדם וי :
כד אסתגף מן שורח דאורה
גלותא חזי אתקצרון ימי :
כה אימר קדם אלהי לא
תסלקני מן עזמא בפלגות
ימי איתי יתי לעלמא דאתי
מטול די ברי דררא שנתך :
כו מן שרניא דאתברי כל
בריתא ארעא יסדתא ועובדי
ידך שמעא : כז הגון יהובדון
ואת תקום וכודחון היך
בנשא יתבלגן היך אצמלי
תחליפנין ויתחלפון : כח ואת
הוא די בריתנן ושנתך לא
משתלמן : כט בני עבדך
ישרון בארעא ורעייתדון
קדמך יתקנון : א עד יד דוד
אתאמר בגבואה ברכי
נפשי ית שמא דיי וכל בני
גוי ית שמא דקודשיה :
ב ברכי נפשי ית שמא דיי וקא תתנשי ית כל הסלוי : ג דשבק לבך עוייכי דמסי' לכל מרעיכי : ד דפרק מנהגם חייכי דאכל יתיכי הסדא ורחמי : ה דמסבע בשובא ימי סבותיכי ויעלמא

הוא כלי לנשמה העליונה שהוא שמי השמים ובהפדה מעל הגוף תשוב למקומה וכן כתוב והרוח תשוב אל אלהים אשר נתנה וזה טעם אל תעלני וטעם בדור דורים אולי יערה עליו רוח ממרום לעוררה עד שלא ימות בחצי ימיו אולי יראה בטוב : (כו) לפנים : טעם שנותך לעולמי עד אין כח בלשון רק לדבר בדרך בני אדם וטעם לפנים כי אתה קצרון לפני לפני הארץ שיסדתה והטעם שהוא מוכף לשמי השמים בראיות גמורות : ומעשה ידיך שמים . שהוא קחו הרחוב : (כז) המה . אמרו חכמי שקול הדעת כי משפט שמים וחוקותם יסורו והסם יחדש שמים חדשים וארץ חדשה והם זריכים לפרש דברי ירמיהו שכתב אם ימשו החוקים האלה ודברי דוד ויעמידם לעד לעולם חק נחן ולא יעבור ור' יהודה בן דוד המדקדק הראשון שביה בארץ מערב אמר כי הכללים שמורי' לעד לעולם והפרטים יאבדו והכוכב כי זאת הארץ היא הישנה ומעשה ידיך שמים הוא הרקיע והם עומדים בכלל ואובדים בפרטיהם על כן אומר המה יאבדו כי הפרטים אובדי' והכללים שמורי' זה שאמר כי שמים כעשן נמלחו והארץ כנגד תכלה על הפרטים אמר היוצאים מן הכלל כי הם משתנים ואובדים רק הכללים שהם החוקים העומדים חק ולא יעבר והארץ לעיל עומדת : (כח) ואתה . כח כלחת ואין ואתך ושנותך הוא יתמו . אין להם תכלית

ובלם ג' וימי' מן הסלע . וכלם נבקעו : וכלם כבגד יבלו . וכלם בשמות : לדוד ז' בפעם בסי' וסימ' לדוד ששפני ה' . ה' אורי וישעי . יריבה ה' את יריבי לחם . אל תחר במורעים . לדוד ברכי נפשי . לדוד אורך בכל לבי . לדוד ברוך ה' צורי : בשוב מ' דגש' וסימ' נסס' בישיעה סימן ז' :

הרלדות אהרן לספר . זכר אחי : ע . לפנים . (תגיני עז) : עקוד שער ס כל המזמור : זכרי נפשי . ברכות י זכר נך וקבל עקרים מ"כ כ"ג : בסולם . מגלח ז' מדריש מ"א (ברכות ד) : טגול משחח . (ס) :

וקץ : (כט) בני . כדרך וחסד כ' מעולם ועד עולם על יריאיו ונדרתו לכני נעים : (א) לדוד זכרי נפשי את ה' . היא הנשמה העליונה וכל קרבי יקרא בגוף שהוא הכשר ומלח זכרי משרתת אחרת וכן הוא ברכי נפשי את ה' וזכרי כל קרבי את שם קדשו והנה הזכיר-שם העצם שהוא הכבוד עם הנפש שהוא הכבוד כי הנשמה הוא כבוד בגוף כי אין בגוף נחשק למאומה רק בעבור הנשמה על כן הזכיר בגלוי שם העצם עם הנפש והשם עם הגוף כי כן כתוב וכל קרבי שהם מן הגוף את שם קדשו ולא הזכיר עם הקרבי' שם העצם בגלוי רק בעצמם : (ג) זכרי . הזכיר הראשון שהוא חייבת לזכרו בעבור כבודו והשני בעבור שהטיב לו כאשר הזכיר אל תשכחי כל גמוליו שנמלך או הזכיר עמיו' ומן אחר זמן ורגע אחר רגע : (ג) הסולם . העטם כי בעבור שינוי היה בן מות והשם הזכירנו בתחלו' ויסרו לשב להנחם על עונו ויפסדו משחת זה מטרש דבריו אליהו . ויוד' שניכי כיו'וד תחלו' וזכירנו נוסף דרך נחות : (ד) הגואל . כמה פעמים היה מוכן למות ומשכ בגלוי שימות וטעם המעטרכי שהכלו ללח כחשד וברחמים : (ה) המשביע . העטם כי הדואם הוא השם לבדו והוא המשביע לו על דעת אדם רופא שיאכל כך ולא יאכל כך הטעם המשכיב כי משפט החולה לזכר חיותו לחם ופי' עדיך טיך כמו עדי לכלום ולפי דמתי כאשר הנפש כבוד לגוף כן היא כמו עדי והנה העטם המשביע בטוב נפש כנגד תשבע נפשי . וטעם תחדש כנשר נעורוכי אמר ר' משה כי הוא חסר י'וד כדרך ותעשי הרשת ותוכל ויש אומרים כי הכשר כל מה שיגדל ויבוא בימי' תגדל עצמתו וכן הוא תחדשיו זכ עצמות הנעורים כנשר ויתכן היות מלת נעורים כמו נשים וז' תחדש כדרך בנות צעדה עלי שור והזכיר נעורים

מצודת דוד

מצודת ציון

לדוד אחרון זכדי שהעם הנבוא אז יכלל על הגאולה שהיא : (כא) לפתח להחיר קשרי האסורים להוליכם למיחה : (כב) לספר בציון . למען יוספר בציון וגו' : (כג) בהקצב . נטה יתקבצו עמים וממלכות לעבוד את ה' : (כד) ענה . את זה יספרו לומר הכה מאלו ענה האויב כוחי בדרך זבזה קצר ימי : (כז) אומר . וסיית אומר שהפסל הלא אלי אתה אל תסלקני מן העולם בחצי ימי : בדור וגו' . ר"ל בכל ימי סדורות בזמן השנים שקצבת ואל תסלקם בחצי ימיים וכאומר לא על גמול זלזל אני מהחלל כ"א על כל הדורות : (כו) לפנים . אתה יסדת את הארץ ומתחלה מאין ליש וכן השמים מעשי ידך המה וס"כ קדמת לם : (כז) המה יאבדו האדם ומחליטו באחר כן תחליף את העולם כמ"ש הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה (ישעיה ס) : ויחלושו . ר"ל כאשר העשה כן תקום : (כח) ואתה הוא . אצל אתה דבר העומד בסוייתו ומתקיים ואין השלום זמן לשלחך : (כט) בני עבדך . בני אלהים וכל נפש אלהי : (א) וכל קרבי . איברי הפנימיים גם הפה יזכר את שם קדשו : (ג) כל גמוליו . גמול טובה שנמל עמך : (ה) כנשר . כמו הכשר עחדש כנפשו וזוכה משנה לשנה

בתפלה : (כ) השקוף . ענין הנפש : (כא) אהבת . ענין אהבת אהבה כמו באנוק חלל (יחזקאל כו) : לפתח . ענין הכרת הקשר כמו מוכר מלכים פתח (איוב יג) : (כד) ענה . מלשון עניינים : (כז) תעלני . ענין סלוק כמו כעלות גדיש בעתו (שם ה') : (כו) לפנים . מתחלה כמו ואת לפנים בשראל (רות ד') : (כז) יכלו . ענין רקנון וכמישה כמו ועלכו לא יבול (יעל א') : (כח) הוא . ר"ל דבר העומד בסוייתו ומתקיים : יתמו . מל' תם והשלמה : (כט) יכון . מל' הכנה : (א) קרבי . הם האיברים הפנימיים כמו וקרבי לקיר חרש (ישעיה ח) : (ג) עובכי . עוקר והי'וד יתירה וכן תחלו' ימי חייכי כמעטרכי נעורוכי ככונם הי'וד יתירה והיא דרך נחות בלשון : (ד) כמעטרכי .

ומעשמים

באלו כמו ישב ליומי עלומיו : (ו) עשה . זאת היא הכרעה שידע באמונת הלבו כי השם עושה צדקות הוא וצדוק בכל דרכיו ועם זה בעבור שהזכיר החלואים הזכיר השם בצדק ואמונה עמו והנה הזכיר כי ישב ליומי עושה צדק אם ישב להלום דרך ישר והיכח במלאכו זה הוא מי שהוא חייב לנוראו וכן ברואים לברואים כמובס ועשה משפט על כן אמשטטם לכל עשוקים : (ז) יודיע . עתיד תחת עבר כדרך יעשו עגל בחורב והדרכים הם הנזכרים בספוק ועבור ה' על פניו : לכני ישראל עלילותיו . ביד משה : (ח) רחום . הזכיר מהלשג עשרה מדות מה שצריך לו על דבר תחלואיו כאשר עשה משה בעת תפלתו כי לא הזכיר רחום ומנון ולא ה' נזר חסד לאלפים וכבר עירשתי העטם במקומו וזו הזכיר רחום ומנון ארך אפים ורב חסד והזכיר נזר חסד לאלפים וזכו וחסד ה' משולם ועד עולם על יריאיו והזכיר נושא עון ופסע וחטאה וזכו לא כחטאינו ולא כעוונותינו הרחיק ממנו את פשעינו ועטם רחום שיתכן עלילות לשמור עבדו טרם בוא הרעה עליו חנון להושיעו כצקו אליו וארך אפים להסיר לו ורב חסד שלא יסוק חסדו : (ט) לא . יריב . עם החוטאים ולא יטור לשנים כי נוטר הוא לאויביו : (י) לא . שחק דוד עמו אחרים כי עם הכל ועשה חסד והנה כעוונותינו כנגד הסולח לכל עוונותיו : (יא) כי . אין גובה למראה כענינם יותר מגובה שמים ומורה רחוק ממערב ככל הגובה והנה עטם חסדו פי' רב חסד : (יב) כרחוק . עטם הרחיק כמה פעמים עשה כן כשזכו אליו : (יג) כרחם . פי' רחום ומנון ה' ועטם על יריאיו כמו ורחמתי את אשר ארחם : (יד) כי . יצרנו . תולדותינו זה כולל לכל אשר הזכיר כי הוא נושא עון ופסע וחטאה ותחסר מלת לפניו וכן הוא זכור הוא לפניו . ועטם כי עפר אכחנו כי כעלמות הם מוסדות הגוף והם קרות ויבשות כמתכונת העפר : (טו) אנוש . ועוד כי ימי אדם מעטים ויממה זמן הולדות לציין : (טז) כי . רוח מעבור נצח ותוכננו וכאלו לא היה וככה האדם ועטם לא יכירנו כי במקומות יסרישו בין הסרטים כי אין גוף בלא מקום ולא יעכב שנים מקומות : (יז) וחסד וזכו עבר הדיוקים שהוא לנצח והזכיר בתורה לאוהביו שהם כמעלה הגבוהה ואחר כן : (יח) לשומרי מצותיו . מיראה וככה פי' מה ליריאיו והם שומרי בריתו רק וזכרי פיקודיו הם האוהבים כי לשולם פיקודיו לפניהם וכלם לא ישכחו רגע אחד : (יט) ה' . העטם בעבור שהזכיר חסד השם על יריאיו משולם ועד עולם כפי רצונו וישלח בעליונים וכשפלים : (כ) ברכו . בעבור שהזכיר הגזרות מהשמים כדבר סגור ומשק אחר וישלח מלאך פניו ויושיעם ומלאך פניו הושיעם : גבורי כח . כי אין יכולת כנגד לעמוד ממנהם והמלאך שזא אל יעקב מצווה היה ועטם לשמוע בקול דברו כי אינם כבני אדם שיקוו מהשם שבר בעשותם דברו רק זה הוא שרם ותענוגם ותפארתם לשמוע בקול דברו : (כא) ברכו . כנצחו . הם כבדו השמים העליונים ומשרתיו : הם שבצע' שהם שבצע' מעשות : (כב) ברכו . כל מעשיו הם המתכו' והנמחים וכל החיים כי הוא המושל בכם ואחר כן השלים כאלו החל ברכי נפשי

על מין גשר שכשמוקין חזר לנערותו : (ז) יודיע דרכיו . מודיע דרכיו למשה : (יד) זכור שכח שאכחנו עמר ויודיע שאכנוש כחזיר ימיו וגו' : (טו) רוח עננה זו . אם עננה חולי של מיתה : (יט) משלה . מושלת : (כב) ברכו ה' כל מעשיו . אשר הם בכל מקומות שממשלתו

צדקות ד' וסי' הולך צדקות ודובר משרים . אך בה' לי לאמר . כי צדקה' צדקות אהב . עשה צדקות ה' כל ספרא ממני בר סן יא סמנו וסי' ננתקה את מוסרתיו ונשליכה סמנו . עלה עשן באשו ואש מפיו האכל . דאי ה' הללוהו כל דע יעקב . כי לא בנה ולא שקץ ענות עני . יראו מה' כל הארץ . כל עובדתי תאמרנה ה' מי כבוד . כי לא אויב ידפני ואש' . אך לאלהי' דומיה נפשי . אך אל אלהים דמי נפשי . ויארב קלה ותבואתו . כרחוק מרח ממערב : עושי יו' כתי' יודי וסי' נמסר בסדר ויקהל : ברכו ה' ה' וסי' נמס' בשמים ריש סימן

תולדות אהרן לא נלמ . עקרים פי' פל' (כ"ה) : עכוס שמים . מנחת לא פמיד לב : כרחק מרחק . פמיד לב : כרחם אב . סגורין קב : וחסד ה' . סכס אש זוכר טא (פס' סו) : ברכו ה' . נכבות . שנת פז פוקס לע (כרכות ב) : גבורי כח . קידושין פ זוכר ושב וזכרים עקרים פי' פס' : כל מעשיו . סופס לע :

מצורת ציון

מל' עשרה : (ב) עדין . ססה תקרא כן כמו עדין ללוס (עליל ל'י) : (ז) עשוקים . מלשון עשוק וגו' : (י) עלילותיו . מעשיו : (ט) יסור . סמן שמירת אלויה בלב כמו לא תקום ולא תסור (ויקרא יט) : (י) גמול . עדין חלולת הכבוד : (יד) ילדנו . מלשון ילדה וזכרתי :

דאתי תחת היק גשרא
מיריחיכי : ועבד צדקתא יי
ודינין לכל מלומין : וגלי
ארחתיה למשה רבני ישראל
עובדי : ח רחמנא וחננא יי
מרחיק רנו ומסגו למעבד שבון
וקשוט : מ לא לעלמין ינצי
ולא לעלם ינמור דבבו : י לא
כחובנא עבד רנא ולא
כעויתנא שגם רנא : יא ארום
היה גביהן שבמא מעלני
ארעא הבדין גבר טוביה על
דחלוי : יב היה דרחיק
מדנחא מן מערבא הבדין
ארחיק מננא ית סורחננא :
יג היה די רחם אבא על פניא
הבדין רחם יי על דחלוי :
יד ארום הוא ידע יצרנא
בישא דמהמי יתנא דכיר
קדמוי ארום מן עפרא אנחנא :
טו בר גש היה עסבא וימיה
היה נצא דחקלא הבדין יניין :
טז ארום ועפא גתכת ביה
וליתוי וקא אשתמודיעה תוב
אתריה : יז וחסדא דיי מן
עלמא הדין ועד עלמא דאתי
על דחלוי וצדקתיה לבני
בנין : יח לנפרי קמיה ולדכרי
סקודי למעברדון : יט יי
בשמי מוזמא אתקין בורסיה
ומלכותיה בבולא שדמא :
כ בריכו שמא דיי מלאכו
דמגברין בחיקא עבדי מלויה למשמע קד מלויה : כא בריכו שמא דיי כל חירוי
משמשוני . דעבדי רעותיה : כב בריכו שמא דיי פד עובדי

אתתיריש בנשר נעורייכי : ועשה
צדקות יהוה ומשפמים לכל
עשוקים : י יודיע דרכיו למשה
לבני ישראל עלילותיו : ח רחום
וחנון יהוה ארך אפים ורב חסד :
מ לא לנצח יריב ולא לעולם יסור :
י לא כחטאינו עשה לנו ולא
בעונתינו גמר עלינו : יא פי בגבה
שמים על הארץ גבר חסדו על
יראיו : יב פרחק מורה ממערב
הרחיק ממנו את פשעינו : יג פרחם
אב על פנים רחם יהוה על יראיו :
יד פירחא ידע יצרנו זכור פיר
עפר אנתנו : טו אנוש פתציר ימיו
פציין השודה בן יציין : טז פי רוח
עברה לבו ואיינו ולא יפירנו עוד
מקומו : יז וחסד יהוה מעוקם
ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני
בנים : יח לשמרי בריתו ולזכרי
פקדיו לעשותם : יט יהוה בשמים
הבין כסאו ומלכותו בכל משלה :
כ ברכו יהוה מלאכו גברי כח
עשוי דברו לשמע בקול דברו :
כא ברכו יהוה בלצבאיו משרתיו
עשוי רצונו : כב ברכו יהוה פלד
דמגברין בחיקא עבדי מלויה למשמע קד מלויה : כא בריכו שמא דיי כל חירוי
משמשוני . דעבדי רעותיה : כב בריכו שמא דיי פד עובדי

מצורת דוד

(ט) ומשפטים . עושה משפט לכל עשוקים : (ז) יודיע . דרכי סגור דודית למשה : לבני וגו' . ככל הדבר במ"ש : (ח) רחום וגו' . ר"ל ולו הם דרכי סגור רחום וגו' : (ט) לא לנצח יריב . אף אם יריב עם החוטאים מ"מ לא לנצח יריב כי ישב ירחם : (י) לא כחטאינו . אף גמול כעונם לא ישעם בערך החסא : (יא) בגבוה . כדרך רוב נבזות השמים על הארץ כן הוא רוב התנבזות חסדו על יריאיו כי אף אם חסאו ליראים יחשטו מול ספרים מ' : (יב) הרחיק . כי מעביר ראשון ראשון ומחל עליהם : (יד) יצרנו . יזרחנו אשר הוא מעטר וא"ל להסרד מכל וכל מהאוות הנוף : זכור . ותמיד זכור לפניו שאנחנו עפר וככל הדבר במ"ש : (טו) אנוש . ר"ל עם כי ימי האדם חולפים מהרה כחזיר המהיבט מהר ממום השמש : כנין . כמו פרחי הסדה כלים צממע זמן כן הוא פריחת האדם והלחמו :

(ט) ומשפטים . עושה משפט לכל עשוקים : (ז) יודיע . דרכי סגור דודית למשה : לבני וגו' . ככל הדבר במ"ש : (ח) רחום וגו' . ר"ל ולו הם דרכי סגור רחום וגו' : (ט) לא לנצח יריב . אף אם יריב עם החוטאים מ"מ לא לנצח יריב כי ישב ירחם : (י) לא כחטאינו . אף גמול כעונם לא ישעם בערך החסא : (יא) בגבוה . כדרך רוב נבזות השמים על הארץ כן הוא רוב התנבזות חסדו על יריאיו כי אף אם חסאו ליראים יחשטו מול ספרים מ' : (יב) הרחיק . כי מעביר ראשון ראשון ומחל עליהם : (יד) יצרנו . יזרחנו אשר הוא מעטר וא"ל להסרד מכל וכל מהאוות הנוף : זכור . ותמיד זכור לפניו שאנחנו עפר וככל הדבר במ"ש : (טו) אנוש . ר"ל עם כי ימי האדם חולפים מהרה כחזיר המהיבט מהר ממום השמש : כנין . כמו פרחי הסדה כלים צממע זמן כן הוא פריחת האדם והלחמו :

תעבד האדמה תזיחא אמה נכבד : (טו) ויין . הזכיר הלחם והיין כי שניהם חיי האדם ובעבור שהזכיר מעשה היין הזכיר מעשה הלחם : להזהיר . לתקן להאריך : (טו) ישמעו . לאש- החל דבר הגשם משקה הרים : ישמעו עמי ה' הם הנותנים פרוי ישמעו פעם אחרת ארוי לבנות שם גדולים : (ח) אשר . הזכיר כי העמים הגבוהים כמו וזה לעשות : (יח) הרים . כמו שהם הרים נוח ליעלים והסלמי' כמו מחסה : (יט) עשה . מפרשים רבים אמרו כי השם עשה הירח בעבור קביעות מועדי השם ואין זה מטעם המזמור רק יספר מעשה בראשית והזכיר השמש והירח ולא הכוכבים כי אלה שניהם- המושלים וטעם להזכירם בתחום הוא כי הם סבת הגשמים כפי חנופתם ומכאן המשרתים עליהם וכפי תולדת החולות שהיו בהם ופי' עשה ירח למועדים כי אחר התחברו עם השמש מועדים ודועים בסוף כל השם ותחשק הירח ולא כן הכוכבים וכפי תוספת אורו וחסרונו יתחדשו דברי' כמתכו' ובנחמי' ובחיים וכפי טעות השמש בלפניו או בדרו' יתחדשו שינויים בכל תקומות היוצא יד אומרים כי השם לבדו ידע תבואה השמש וזה איננו נכון כי ידוע הוא תבואו בראיות גמורות רק ספר ללכנה שינויים רבים באור' ותנועתיה ודרך אחד לשמש לזרוח ולשקוע ועת שקיעתה אז הוא תשך. וזה הוא : (כ) תשת חשך . וי' חיותו נוסף : (כא) הכפירים . הזכיר בגבו' כבהמה : (כב) תזרח . יאספון . אחר התפרד' ויומו : (כג) ילא אדם . להסד כי בלילה הוא יסך : (כד) מה רבו . כמשמעו רבים או מגורת על כל רב ביתו וכולם לאות על חמתך וטעם מלאה הארץ קניניך כי אין בארץ מקום רק זה . אחר שהזכיר הכנראים בארץ הזכיר הכנראים ניס : (כה) וטעם זה . הנה הוא ידוע ונראה גדול בארץ : ורחש ידי . מקומו רחש : (כו) שם . כי בעלי האניות יספרו לנו על חיות גדולות שראו בתוך הים : ליותן . שם לכל דג גדול כחיותו או הוא בעבור שהזכיר כי הליותן משחק בו כי מאלכו מוכן אחר כי כולם ישכרו אל השם או כל אחד בעבור שהוא צריך לו שהוא מנהגו : (כח) חתן . תפתח ידך . לבד

וגומר : (טו) ויין . אשר ישמח לבד אנוש גם אותו ויזיל מן הארץ : ושמן . להזהיר בו סוים : ולחם . אשר לב אנוש יסעד : (טו) עמי ה' . בנן עדין : (יח) צפרים יקנו . ישראל ישכנו שם : יקנו . לשון קן צפור : (יח) הרים הגבוהים . כרא ליעלים : מחסה . כל לשון מחסה לשון אל ומסכה שאדם מחסכה שם מן הזרם ומן המט' אכרי' בלע"ו : (יט) למועדי' . לחמות בו זמנים ורגלים : שמש ידע מכואו . אבל ירח לא ידע מכואו פעמים שכל בארובה פעמים שכל נקצרה : (כ) תשת חשך ויחי לילה . ככל יום אפת מחשך ומעריב את השמש והיה לילה וכו' תרמוש כל חיותו יער : (כב) תורה השמש יאספון . כמסתרים ונחנאים שם מכני אדם ואו כל אדם יוצא לפעול : (כד) קניניך . מקנה קנין שלך כמו (בראשית יד) קונה שמים וארץ הכל קנוי לך : (כה) ורחש ידי . רחש מקום לריו"ש בלע"ו : (כו) לשחק בו . שלש ששת בים כך אמרו רבותינו במסכת ע"א וכן מפורש בספר איוב תפתח

נְשֵׂא דְמַשְׁקֵךְ מִן אֲרֻעָא : 1
וְחִמְרָא דְמַחְרֵי דְבַר : 2
נְשֵׂא לְאַהֲרָא אִפְיָא מִן מִשְׁחָא : 3
וְלַחְמָא דְבַר נְשֵׂא יִסְעוּ : 4
מִן שְׂבָעִין אֵילֵנָא דִּי בְרָא יי : 5
אֲרֵי דִּבְנֵי דִּי גְצִיב : יי די : 6
תְּמֵן צִפְרֵיָא עֲבָדִין שְׂרַכְפִּין : 7
וְתָא בְרָאֵתִי בֵּית מְדוּרָה : 8
יח מוֹרֵיָא רְטָא לְעֵלֵי בִּיפִי : 9
רוֹחֵצֵן לְמַפְזֵיָא : יח עֲבַד סִיְרָא : 10
דְּמִימְנֵי בֵּית זְמַנָּא שְׂמִשָּׂא : 11
יָדַע עֵידֵן מְמוּעֵיָה : כ תִּשְׁוִי : 12
חִשּׁוֹן וְהֵי לֵילָא בֵּית רַחֲשֵׁין : 13
כָּל חֵינֵת חוֹרְשָׂא : כא בְּנֵי : 14
אֲרֵינֵן אֲכֵלִין לְמִשְׁבַּח מִזְבֵּיָא : 15
וְלִמְבַעֵי מִן אֲהָרָא מִיְבִלְהוֹן : 16
כָּב תְּדַבֵּה שְׂמִשָּׂא מִתְכַּנְשֵׁין : 17
וְלִבֵּית מְדוּרָהוֹן רַבְעִין : 18
כָּב יִפּוֹק בַּר נְשֵׂא לְעוֹבְדֵיהִי : 19
וְלִפְּלִחְנֵיהִי עַד עֲרוּבֵי רְמִישָׂא : 20
כִּי מָה סְגִיעִין הַגֵּנוֹן עוֹבְדֵךְ יי : 21
פּוֹדֵהוֹן בְּחוֹכְמָתָא עֲבָדְתָא : 22
מְלֵיָא אֲרֻעָא קִנְיֵךְ : כה דִּבְנֵן : 23
יִמָּא רַבָּא וּפְתִי תְחוּמוֹן תְּמֵן : 24
רִיחֶשָׂא וְלִית מְנֵן חֵינֵתָא : 25
זַעֲרִיתָא עִם רַבְרַבְתָּא : כו תְּמֵן : 26
אִלְפִיָא אֲזוּרֵי דִּוְיָתֵן דִּין בְּרִיתָא : 27
רְמִיחָה בֵּית לְצַדִּיקָא בְּסַעֲיַת : 28
בֵּית מְדוּרָהִי : כו כּוֹדֵהוֹן עֲקֵד : 29
סְבִירֵין לְמִתָּן מִזְנָהוֹן בְּזַמְנֵיהִי : 30

מִן-הָאָרֶץ : טו ויין ו יִשְׁמַח לְבַב־
אָנוּשׁ לְהַצְחִיל פְּנִים מִשְׁמֵן וְלָתֵם
לְבַב־אָנוּשׁ יִסְעֵד : טו יִשְׁבְּעוּ עֵצֵי
יְהוָה אֲרֵזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָמַע :
י אֲשֶׁר-שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ חֲסִידֵיהֶם
בְּרוֹשִׁים בֵּיתָה : יח הַרִים תְּגַבְּהִים
לְיַעֲלִים סְלָעִים מִחֶסֶה לְשֹׁפְנִים :
יח עֲשֵׂה יִרַח לְמוֹעֲדִים שְׂמִישׁ יָדַע
מְבֹאֵוֹ : כ תִּשְׁתַּחֲשֹׁף וְיֵהִי לִילָה
בְּ-תִרְמִישׁ כָּל-חֵינֵת-יָעַר :
כא הַכְּפִירִים שְׂאֵנִים לְמַרְףּ וּלְבָקֵשׁ
מֵאֵל אֲבֹלָם : כב תִּזְרַח הַשְּׁמֶשׁ
יִאֲסְפוּן וְאֵל-מְעוֹנֹתֵם יִרְבְּצוּן :
כג יִצְא אָדָם לְפַעֲלוֹ וּלְעַבְדֵתוֹ עֵדֵי
עָרֵב : כד מְהִרְבּוֹ מְעַשֶׂה ו יְהוָה
כָּלֵם בְּחִכְמָה עֲשִׂיתָ מְלֵאָה הָאָרֶץ
קִנְיֵיךָ : כה זֶה ו הַיָּם גְּדוֹל וְרַחֲב
יָדִים שִׁם-רְמִישׁ וְאֵין מִסְפֵּר חֵינֵת
קְמִצוֹת עִם-גְּדִלּוֹת : כו שֵׁם אֲנִיּוֹת
יִהְיֶיכֶן לְוִיָּתָן זֶה-יִצְרָף לְשִׁחֵךְ
בּוֹ : כז כָּלֵם אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּן לְתֵת
אֲכָלֵם בְּעַתּוֹ : כח תִּתֵּן לָהֶם
יִלְקְמוּן תִּפְתַּח יָדֶךָ יִשְׁבְּעוּן מִזֵּב :

בח תתן להון וקנישין תפתח אידך ושבועין קבא :
שם לכל מין ידוע וכו' שם אל הים כי כל הדגים מאלכו לו והוא אינו מאלכו : (כו) כלם . שם אל חיות הארץ גם הים בעבור שהזכיר כי הליותן משחק בו כי מאלכו מוכן אחר כי כולם ישכרו אל השם או כל אחד בעבור שהוא צריך לו שהוא מנהגו : (כח) חתן . תפתח ידך . לבד

מצורת ציון

עלם כמו עשיה שפיר (דיאל ד) : (יג) מעלותיו . מלשון עליה : (טו) להזהיר . ענין הארץ כמו זאהל ושמהה (אחבר א) : יועד . ישען : (יח) צפרים . הוא שם כולל לכל העופות : יקנו . מלשון קן ומדור : חסידה . שם עוף : ברושים . מין אילן סרק : (יח) ליעלים . שם חיה יעל : לפסלים . שם חיה שפן : (כ) תרמוש . ענין הסלון והסוה ממקום למקום כמו וכלל החיה ברושמה (בראשית א') : (כב) ואל מעונתם . כמו ונמשותח וכמוהו ואל הארון תתן (שמות כא) ומשפטו ונבחרו : יקנו . הוא הטיבה לנות : (כד) מה רבו . מלת מה באה להפלת הדבר כמו מה רב סוּבָן (לעיל לא) : רבו . גדלו : (כה) ידי . ר"ל מקום : רמש . ענין חסם : (כו) ישכרו . ענין תקוה כמו הכל ישגיח לתת לכ"ל לפי טבעו ומנהגו : (יט) למועדים . למוט ע"י מועדי' ה' לפי עת הדושים : ידע מכואו . ידע סוף דרך וזו ולא שנה סדר מהלכו ולא כן הירח כי פעמים בא בארובה פעמים בקצרה כן ארו"ל : (כ) תשת . שמת את החשך ושניה נבולו לסיח בלילה : זו . בעת הלילה חתך חית היער על כי בלילה אינם מושים בני אדם כמו בניס : (כא) הכפירים . אז שאנו הכפירים למזא סרק ולנקה . שואגים לבקש מאל אכלם : (כב) יאספון . יאספו עינאם ללכת למקום מחבואם : ואל משותחם . רובים במקום מדורם ולא יצאו בניס החוצה : (כג) ילא . אז בורות השמש עת שבו החיות למקומם ילא אדם אל השדה לעשות מלאכתו ויתעכב שמה עד שיהיה שם יאצו החיות ללכת : (כד) מה רבו . מה מלוד רבו : כולם . כל מעשיך עשית בחכמה : קניניך . כל הדברים שמלאים את העולם שלך המשק וקמיה לך : (כה) שם הים . הים הזה הידוע והנראה גדול הוא באורך ורחבת מקום : שם רמש . שם יען רמש וכוונת בריות ואין מספר להם : חיות וגו' . כי כל מה שיש ביבשה יש בניס : (כו) שם אניות ילכו . והוא ממפלאות ה' אשר נתן חכמה בלב מנהיגי הספינה לשפיעה אל המקום הנראה : ליותן זה . זה הליותן הידוע ברוב גדלו אותו יצא לסיח לחיות משחק ומסיל בים הכוא ולא יחת מכל הכביות והמה לו למאלכו : (כז) כולם . כל הכביות שבטולם יקו אליך לתת מאלכם לכ"ל זמן הצריך לו : (כח) חתן . אחס תקן להם מצום אשר יקספון ואחיה תפתח ידך והמה ישכרון טוב ור"ל פעמים בזמנאם עד ילקטון מעם מעם ופעמים

מצורת דוד

וגומר : (טו) ויין . מזמיה היין המשמח לב שיהו : לסהיל . מזמיה השמן להאיר פני האדם על ידי כשירכה לאכול ממנו ולמשוח בו : ולחם . מזמיה הלחם להסעיד לב האדם מחולשתו : (טז) ישכעון . מן הממר ישכעו עמי ה' וחזור ומפרש ארוי הלבנון אשר נסע הם אילני סרק שאין מדרך האדם לנטעם וגדלים מאלהים ומעשי ה' המב : (יח) אשר שם . על ארוי הלבנון ישאו הצפרים לעזמן קן ומקום מדור וכאלו ברא הארצים לתועלת הכפירים : ברושים ביחם . מקום מדורם על הכפירים וכאלו נכראו לתועלתם : (יח) ליעלים . למדור היעלים וכן סלעים לביות מחסה לשפנים ור"ל על בא בארובה פעמים בקצרה כן ארו"ל : (כ) תשת . שמת את החשך ושניה נבולו לסיח בלילה : זו . בעת הלילה חתך חית היער על כי בלילה אינם מושים בני אדם כמו בניס : (כא) הכפירים . אז שאנו הכפירים למזא סרק ולנקה . שואגים לבקש מאל אכלם : (כב) יאספון . יאספו עינאם ללכת למקום מחבואם : ואל משותחם . רובים במקום מדורם ולא יצאו בניס החוצה : (כג) ילא . אז בורות השמש עת שבו החיות למקומם ילא אדם אל השדה לעשות מלאכתו ויתעכב שמה עד שיהיה שם יאצו החיות ללכת : (כד) מה רבו . מה מלוד רבו : כולם . כל מעשיך עשית בחכמה : קניניך . כל הדברים שמלאים את העולם שלך המשק וקמיה לך : (כה) שם הים . הים הזה הידוע והנראה גדול הוא באורך ורחבת מקום : שם רמש . שם יען רמש וכוונת בריות ואין מספר להם : חיות וגו' . כי כל מה שיש ביבשה יש בניס : (כו) שם אניות ילכו . והוא ממפלאות ה' אשר נתן חכמה בלב מנהיגי הספינה לשפיעה אל המקום הנראה : ליותן זה . זה הליותן הידוע ברוב גדלו אותו יצא לסיח לחיות משחק ומסיל בים הכוא ולא יחת מכל הכביות והמה לו למאלכו : (כז) כולם . כל הכביות שבטולם יקו אליך לתת מאלכם לכ"ל זמן הצריך לו : (כח) חתן . אחס תקן להם מצום אשר יקספון ואחיה תפתח ידך והמה ישכרון טוב ור"ל פעמים בזמנאם עד ילקטון מעם מעם ופעמים

בכחות

לכדך : (כט) תסתיר. העטם כאשר לא תסתיר וידך כאלו שכת' או איך רואה אותם או יכהלן : תוסף. כמו תאמר כדרך רוחו וגשמתו אליו יאסוף : ועל עפר ישוכן. כי הענמות הם כחיות הארץ וכס : (ל) תשלח. אנשי המחקר ואומרים כי כל מי אחר מותו יקום ויחמי התושיה אומר' כי הכללים שמירס והפרטים אובדים וטעם יבראון אחרים והמבין בו יבין דרך האמת : (לא) ויכ כבוד ה'. הם הנכבדים כי גדנרו נעשו. וטעם ישמח על עמידת הכללי : (לב) המביט. העטם כי הוא תולה ארץ והוא נושאה בכוחו והזכיר כי לא תמוט לעולם ואילו היה רוצה היתה רועדת וההרים שרוסים ויש אומרים כי טעם ותועד כל יושגי הארץ : (לג) אשירה. מייב אני להודו' לשם העושה כל אלה הגבורות בעודי חי : (לד) וערב. יוטב : אכזי לשמח בה'. כנגד ישמח ה' במעשיו והטעם כי תעמוד בשמחו ותהיה כמו הכלל : (לה) יתמו. תפלת הנביא בעבו' שלא יודו הש' ולא יבינו פעולותיו אלא אומר זה בעבור שאמר אנכי אשמח בה' ולא כן החטאים כי יתמו ויאכזו : עוד אינס. הטעם כפול : ברכי נפשי את ה'. על אבוד הרשעים ותחס לאמר למשכילים הללויה : (לו) הודו לה' קראו בשמו. דבר דוד לישראל כשנשאם הארון כי כן תכזו והעד כי עס ישראל ידבר שאמר זרע אברהם. וטעם קראו בשמו להורות דרך השם כמו אברהם ויקרא שם בשם ה' אל עלים : (לז) שירו. כסוכים : זמרו. כזמור : שמו. באחרים : (לח) ההללו. העטם כי אין לשון שקרא השם הנכבד בו רק כנגד מעשו חוץ מישראל על כן ההללו גם ישמח לב המבקשי' השם שלא ידעוהו : (לח) דרשו. ישרת אחר דרשו ה' ודרשו עוז כמו ויתן לשני עוז והוא הארון והמפרש ועוזו כמו בעוזו איננו כחן והטעם כמו לשכנו תדרשו : (ס) זכרו. כלל כלליתיו הם מעשה שמים וארץ מופתיו במזרים משפני פיו כסיני : (סא) זרע. אחס זרע אברהם והזכיר אברהם כי הוא האב הראשון שהחל לקבל מצות השם גם הזכיר יעקב כי הוא אבינו לכדו ולא ישחק עמו אחר כחובו הלא אלהי ישראל אבינו : (סב) הו. יש לנו להתהלל כי אלהינו הוא לעולם הוא עומד הוא שופט כל הארץ : (סג) זכר. אחר זכר כנגד זכרו וואת הכרית הוא כרית בין הכתרים וטעם זכר שלא תשכח : דבר אזה. כמו גור כמו ה' לא אזה וטעם לאלק דור כי גם ישראל לא יכרת ועוד יירש ארץ כנען לעולם : (סד) אשר. הכה פי' אחר ליצחק והקמותיו את השכועה

כט תסתיר פניך יבהלון חמם רוחם יגועון ואל עפרם ישוכון : תשלח רוחך ויהי יבראון ותחדש פני ארמה : לא יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו : לב המביט לארץ ותועד יגע בהרים ועשנו : אשירה ליהוה בתי אומרה לאלהי בעודי : לך יערב עליו שיחי אנכי אשמח ביהוה : יה יתמו חמאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי אתה הלהיה : קה * הודו ליהוה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו : ב שירו לו זמרו לו שירי בכל נפלאותיו : התהללו בשם קדשו ישמח רבו מביקשי יהוה : ד דרשו יהוה ועזו בקשו פניו תמיד : ה זכרו נפלאותיו אשר עשה מפתיו ומשפמיו : ו זרע אברהם עבדו בני יעקב בחיריו : ו הוא יהוה אלהינו בכל הארץ משפמיו : ח זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלק דור : ט אשר ברת את אברהם ושבועתו לישחק : י ועמידה ליעקב לחק לישראל

כט תסתיר פניך יבהלון חמם רוחם יגועון ואל עפרם ישוכון : תשלח רוחך ויהי יבראון ותחדש פני ארמה : לא יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו : לב המביט לארץ ותועד יגע בהרים ועשנו : אשירה ליהוה בתי אומרה לאלהי בעודי : לך יערב עליו שיחי אנכי אשמח ביהוה : יה יתמו חמאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי אתה הלהיה : קה * הודו ליהוה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו : ב שירו לו זמרו לו שירי בכל נפלאותיו : התהללו בשם קדשו ישמח רבו מביקשי יהוה : ד דרשו יהוה ועזו בקשו פניו תמיד : ה זכרו נפלאותיו אשר עשה מפתיו ומשפמיו : ו זרע אברהם עבדו בני יעקב בחיריו : ו הוא יהוה אלהינו בכל הארץ משפמיו : ח זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלק דור : ט אשר ברת את אברהם ושבועתו לישחק : י ועמידה ליעקב לחק לישראל

כט תסתיר פניך יבהלון חמם רוחם יגועון ואל עפרם ישוכון : תשלח רוחך ויהי יבראון ותחדש פני ארמה : לא יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו : לב המביט לארץ ותועד יגע בהרים ועשנו : אשירה ליהוה בתי אומרה לאלהי בעודי : לך יערב עליו שיחי אנכי אשמח ביהוה : יה יתמו חמאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי אתה הלהיה : קה * הודו ליהוה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו : ב שירו לו זמרו לו שירי בכל נפלאותיו : התהללו בשם קדשו ישמח רבו מביקשי יהוה : ד דרשו יהוה ועזו בקשו פניו תמיד : ה זכרו נפלאותיו אשר עשה מפתיו ומשפמיו : ו זרע אברהם עבדו בני יעקב בחיריו : ו הוא יהוה אלהינו בכל הארץ משפמיו : ח זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלק דור : ט אשר ברת את אברהם ושבועתו לישחק : י ועמידה ליעקב לחק לישראל

התשחק בו כאשר : (כט) תוסף רוחם. לשון כליון כמו (לשל) (כ) סטו תמו : (ל) תשלח רוחך בתחיות המתים : (לב) יגע בהרים ויעשו. כמו שמואל כסיני (שמות י"ט) והר סיני עשן כולו : (לג) בעודי. כמו בעודי חי (דברים ל"א) : (לה) יתמו חמאים. חטאים : (ל) עלילותיו. מעללו : (ג) תהללו. כש קדשו. התפארו במעו שם קדשו שיש לכס פטרון כמוכו. תהללו פרונוטין ו"ש כלמו : (ח) דבר טוב לאלף דור. התורה אשר צוה להודיעה בעולם לאחר אלף דור וראה שאין העולם מתקיים בלא תורה והעביר מהם תשע מאות ושבעים וארבעה דורות ויש לפתור כשעו זכר לישראל את בריתו אשר צוה והכתיב לשמור לכם לאלף דור כענין שומר הכרית והמסד להכניו ולש מרי מותיו

ישכרון : תשלח ה' בקריא' וסמי' וברוב גאונך תהרוס קמיו. שלח תשלח את האם ואת הבנים. ויאמר חזאל סרוג אדני בוכה. תשלח קצירה עד ים. תשלח רוחך ובראון. וחד ותשלח פארות : ארמה ייא בקריא' וסמי' נסכר בספר ואל סימן ב' : דרשו ה' ג' וסמי' דרשו ה' בהמצאו. ודרשו ה' ועזו. וחברו דר' : בקשו ו' וסמי' נכסר בצפניה ריש סימן ב' : לישחק ד' כמו ליצחק וסמי' גם דע יעקב ורוד עבדו אכאם ונשמו במות ישחק. ולא חמאי על בית ישחק. ושבועתו לישחק

תולדות אהרן תסתיר פניך. נכסות ס עקדס שער א : ומרע : (נכסות) (י) : יתמו חמאים. נכסות : ישמח לב. עקר ס' פ' : קטש פיו. שם ס' פ' : משפטיו. שם ס' פ' :

מצודת ציון

שברו על ה' (לקמן קמו) : (כט) תוסף. כמו תאסף והכנסת הרוח אל מקום גינתו : יגועון. ענין מיתה : (לג) ותועד. מלשון רעד ורחה : (לד) יערב. ענין מתקוות כמו וערבה לב' מנחת (מלאכי ג) : שיחי. דבורי כמו שיה לארץ (איוב יג) : (לה) יתמו. מלשון הם וסלמה : אינס. אין להם : (ס) לישחק. כמו ליצחק : חבל

כי יתמו חמאים ר"ל שני אדם יחבדו על ירס ולא יעשו חמאים וא"ל לא יהיו עוד רשעים בעולם : ברכי. כאשר כן יהיה הדרך נפשי את ה' וגם אתם כולכם הללו יש על אזה : קה (א) בשמו. הפיוחד לו לנדרו הסורס על גדולתו : הודיעו. פרסמו בין העמים פלאי מעשיו : (ב) שירו לו. זמרו לו. בכלי שיר : שירו. דברו בתמידות בכל נפלאותיו : (ג) תהללו. שבו א"ע להפאר בשם קדשו אשר יורה על ילתו. ישמח לב. למטן שישמח לב כ"א ממבקשי ה' בשמעו כל אלה : (ד) ועזו. דרשו להראות לכם עוזו ויכלתו : (ה) ומשפטיו. ששעם במאמר פיו : (ו) זרע אברהם. אחס זרע אברהם עבדו ובני יעקב הנכחרים לס' מורע של אברהם : (ז) הוא ונו'. ר"ל מי שמשפטיו שולטים בכל הארץ הוא אלהינו : (ח) זכר. סברית שכתה זכר לעולם : ד. ר אזה. כרית היה על הדבר אשר גור ואמר לשמור הכסד לאלף דור כע"ס שומר הכרית והמסד ונו' לאלף דור (דברים ז) : (ט) אשר ברת. על הדבר אשר עליה כרת ברית עם אברהם ועליה היתה כשכועה ליצחק : (י) ועמידה. סברית היא העמידה ליעקב לחוק קבוע :

מצודת דוד

נכחוטה עד ישכנון טוב : (כט) תסתיר פניך. אכל בעת הסחיר פניך. פניך תכל. כל או יאחס בסלה ופחד : תוסף. כאשר תאסף רוחם אל מקום נגיזהם או יגועון וישוכו לעפרם אשר נכרו ממנו : (ל) תשלח. וכאשר תשלח רוח החיוני בסגרי המתי' בזמן הפתחי' אז יבראון כנחחילים ותחדש בהם פני האדמה (ועס כי בראשונה יאמר על כל הכי עתה ידבר על האדם לנד שהוא מנחר הכרואים) : (ל) יפי כבוד ה'. כבודו יתמיד כל ימי עלים על כי יאחה פלאי ברואיו והשגחתו על כל : ישמח ה' בעשיו. יהיו נפלים לפתים ענבון נמשש ידיו כאשר תהיינה לרעו אכל לא כן בהמקום ב"ה : (לג) ותועד. משא"כ ב"ו אשר לפעמים ירעד הוא ממעשה ידיו : ויעשו. יהיו שרופים ויעלו העטן : (לד) בחיי. בעת אני חי : בעוד אני בקיומי וכסל הדבר במ"ס : (לד) יערב. יומחק עליו חפלתו לקבלה ברצון ואשמח אני בישועתו : (לה) יתמו. חפלתו היא שיהמו חמאים ר"ל שני אדם יחבדו על ירס ולא יעשו חמאים וא"ל לא יהיו עוד רשעים בעולם : ברכי. כאשר כן יהיה הדרך נפשי את ה' וגם אתם כולכם הללו יש על אזה : קה (א) בשמו. הפיוחד לו לנדרו הסורס על גדולתו : הודיעו. פרסמו בין העמים פלאי מעשיו : (ב) שירו לו. זמרו לו. בכלי שיר : שירו. דברו בתמידות בכל נפלאותיו : (ג) תהללו. שבו א"ע להפאר בשם קדשו אשר יורה על ילתו. ישמח לב. למטן שישמח לב כ"א ממבקשי ה' בשמעו כל אלה : (ד) ועזו. דרשו להראות לכם עוזו ויכלתו : (ה) ומשפטיו. ששעם במאמר פיו : (ו) זרע אברהם. אחס זרע אברהם עבדו ובני יעקב הנכחרים לס' מורע של אברהם : (ז) הוא ונו'. ר"ל מי שמשפטיו שולטים בכל הארץ הוא אלהינו : (ח) זכר. סברית שכתה זכר לעולם : ד. ר אזה. כרית היה על הדבר אשר גור ואמר לשמור הכסד לאלף דור כע"ס שומר הכרית והמסד ונו' לאלף דור (דברים ז) : (ט) אשר ברת. על הדבר אשר עליה כרת ברית עם אברהם ועליה היתה כשכועה ליצחק : (י) ועמידה. סברית היא העמידה ליעקב לחוק קבוע :

הזכיר דבר התמימים כי לא היתה מכה : (ל) שרץ . פועל ויזא כמו ישרא המים כי מצאנו ארץ לשון זכר כמו נעמס ארץ : (לא) אחר ויזא . מעצמו והזכיר מכת ערוב לפני כהנים כי קשה היתה : (לב) נתן . ולא הזכיר הדבר והשחין כי לא נקט פרעה מחשה לסיר המכה ולא להכות כנגד וההלך אש ארצה ותחסר אות נ"ת אש בלשונות אז ויהי אש שמוך טעם אש וטעם אש להכות כדרך חרבות אורים אף תשיב צור חרבו : (לג) ויך . הזכיר הכבוד מכל מרי העץ שיוכל אדם לחיות בללא לחם אש ויאלס : (לד) אחר . גורר והזכיר ויק אולי הוא הקשה במינוי הארצה : (לה) ואלכל . מרי אדמתם . מרי העץ אשר הותיר הכרד : (לו) ויך . במצרים לבדס כי נמלטו נכורי ישראל : ראשית ארזים . הכנים הנרואים בתחלה : (לז) ויוזאם . הם היוזאים כי יסתפק לשומע על כן לא חשב לפרש ישראל והכה שב למלת ישראל גר בארץ חס . ויוזאם ואין נשכטיו כושל עני מורד כמו והמכשלה הזאת ויתכן היותו כחשמו וטעם נשכטיו אע"פ שהם רבים : (לח) שמה . טעם שחדס שאמרו כולנו מתים : (לט) מרש . ישוב למלת כל ככור בעבור שהזכיר על האש להאיר לילה לאות כי למסדיומס : (מ) שאל . ישראל : ויזא . השם שליו להם : ולחס שמים . הוא המן : (מא) שמה . מים . ישרת פעם שנית כמו והנבואה ע"ד הכיזא וכן הוא הלכו בציות לשון רבים מן ציה מי נכר : (מב) כי . הזכיר הטובות שעשה עם ישראל שהזואיס בכסף וזכר וכלכלס במדבר עד שנאו אל הארץ וכל זה בעבור נריתו שהחל לאשר החל זכר לעולם בריתו והזכיר אכרסה לבדו כי עמו היתה נחמת : (מג) ויוזא . הטעם בעבור היות מצרים מתאכלים על כבורים : (מד) ויתן . כי השם קיים בריתו על עת לחומים . ואחר ועמל לאומים כתיים זיתים כרמים : (מה) בעבור . כי כן כתוב לאכרסה על זרעו והיותו להם לאלהים ובעבור אלה הטובות שעשה השם עם אבותיכם הללו אתם הכנים : (א) הלל יה . מי ומלל . לא הזכיר שם המשורר והוא אומר למשכילי' הללו את השם והודוהו על כמה חסדים שעשה עם אבותינו : (ב) מי . הטעם הודו לשם אף על פי שאין יכולת באל' להלל גבורותיו ולהשמיש כל תהלתו רק קלמה : (ג) אשרי . הטעם כי שומרי משפט הם ממללים קנה גבורתו והזכיר גבורות השם בעבור גבורותיו בים סוף וטעם להזכיר משפט בעבור שנות ישראל והשם שפטם כמעשים : (ד) זכרני . זה המשורר יתפלל אל השם אולי

את דברו : (ל) שרץ ארזים . אחר רבי יוחנן בכל מקום שהיו רוצים מים היו רוצים ארזים : (מ) שאל ויזא שליו . שאל ישראל נשך ויזא לו הקב"ה שליוס : (מא) הלכו בציות נכר . הלכו כהרות מן הכאר בחרן ציה : (מב) כי זכר . הקב"ה את אשר קדשו אשר עם אכרסה ענדו ששכטיו (בראשית ט"ו) ואשרי כן יאלו כרכוס גדול ודור רביעי יזכרו

דחשוכא מתינון : ואין מספר ד' וסי' כי גוי ענה על ארצי . באלף ומאתים ורכב דר"ה . זה הים גדול ורוב . אחר ויזא ארבה : שכת ג' וסי' וגם דור המלך שכת שמה : לכן שמה לבי ויגל בכדי . שכת מצרי' בצאתם : ויוציא ד' וחס' ויז' וסי' ואתכם לקח ה' ויוציא אתם . ויוציא את בן המלך דמלכים . ויוציא נזילים מסל' . ויוציא עמו בששון . וסי' כלשון ארמי נשכ ברא דמלכ' אבנא בחורו : גבור ב' מל וסי' דכר גבורות ודון ערכו . מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו :

תולדות אהרן ויטל לם . קיחשין מ : בעבור . שם : מי ימלל . זמלס ית מכות . סוריות יד זכר תולדות וימי (כרכות יב) : אשרי . כעשות נ עקדים מ"ב סכ"ג זכר וזא : זכרני ס' . ר"ף לב עקידה שער מכ :

מצודת ציון

ענין מרוד וסרז : (ל) שרץ . ענין כהולוס עם הכניו : ארזים . הוא שרץ המים : (לו) אוס . ענין כח כמו מכוז אוס (ישעיה מ) : (לז) כושל . ענין שגלות התגברות ורשו ככת ויחמר ק גס על סכנות ורשו : (לס) למשך . כן יקרא הכיך אשר ממעל גס כמחשלה לפרס כמו וזא משך כחש (שמות כ) והעק כלכסה כלך לסיכס וכנוחס סכסס ממעל : (מ) שליו . מין עוף שמן : (מא) ויוזא . נספו : (מד) ועמל . שושר האדם נקרא עמל כי כח בעמל רכ וביניעה : (מ) ימלל . מלשון מלה

את מימיהם לדם וימת את דגנתם : ל שרץ ארצם צפרדעים בחררי מלכיהם : לא אמר ויזא ערב כנים בכל גבולם : לב נתן גשמים פרד אש להבות בארצם : לג ויך גפנם ותאנתם וישפר עין גבוקם : לד אמר ויזא ארבה וילק ואין מספר : לה ויאכל כל עשב בארצם ויאכל פרי אדמתם : ליו ויך כל בארצם ראשית לכל אונם : לו ויוציאם בכסף וזהב ואין בשכטיו כושל : לח שמה מצרים בצאתם פינמל פחדם עליהם : לש פרש ענין למשך ואש להאיר לילה : מ שאל ויזא שליו ולחס שמים ישפיעם : מא פתח צור ויוזבו מים חלכו בציות נהר : מב פי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו : מג ויוציא עמו בששון ברנה את בחריו : מד ויתן להם ארצות גוים ועמל לאמים יירשו : מה בעבור ו ישמרו חקיו ותורתיו ינצרו הללויה : מו * הללויה | הורו ליהוה כיריב פי לעולם חסדו : ב מי ימלל גבורות יהוה ישמיע כל תהלתו : ג אשרי שומרי משפט עשה צדקה בקרעתו זכרני יהוה תושבת חיה : ג שוביהו דנפרי דינא עבדי צדקתא בכל עין : ד דכר יתי יי

מצודת דוד

לאדמא מימיהו וקמל כל גויהו : ל רחיש ארעהו עורדעניא בקמוני מלכיהו : לא אמר ואיתי ערבובין קממא בכל תחומיהו : לב יתב מטרון ברדא אשא מצלהבא בארעהו : לג ומחא גופניהו ותנייהו ותבר אילגי תחומיהו : לה אמר ואיתי גובאי ורשונא לית מנין : לה וגמר קד עספא בארעהו ויאכל פרי ארעהו : לו ומחא כל בוכרא במצרים שריו לכך תוקפיהו : לו ואפקינון בסימא ובהבא ולא אתתנו עם מצראי למתקלא : לה חרון מצראי במפקהו ארום נפל דחלהו עליהו : לש פרסי לענני הין וידתא ואשתא לאנהרא בליליא : מ שאלו בסרא ואיתי פסיונין ודחמא דשמיא ישבעינון : מא פתח סינרא ודאיבו מוא הליכו בצחנתא הין גהרא : מב ארום דכר ית ממלל קודשיה די עם אברהם עבדיה : מג ואפיק עמיה בחרוהו בתושבת חיה : מה חריו : מד יתב דהו ארעת עממין ולעות אומיא ירתו : מה מן בגדל דיטרון קימוי ואורייתיה ינפרון הללויה : מ א הללויה אודו קדם יי ארום סב ארום לעלם שוביה : ב מן ייכול למלא גבורתא דיי ורשי לאשמעא לכורהו תושבת חיה : ג שוביהו דנפרי דינא עבדי צדקתא בכל עין : ד דכר יתי יי

בשנו : (לח) חסדס . של ישראל נפל על מצריים : (לס) למשך . לזיות סוכך עליהם : ואש . פרש עמוד אש להאיר את הלילה : (מ) שאל . ישראל שאל בשר וסביא שליו : ולחס שמים . הוא המן : (מא) הלכו בציות . במקום ציה ומדבר הלכו המים כמו נכר : (מב) כי זכר . ס' את דבר קדשו אשר הנסיה את אכרסה ענדו : (מג) בעבור . כל המונה הזם עשס ס' להס למען ישמרו חוקיו וכו' : הללוים . לזה הללו את יס על הסונה שעשס לאבותינו : קך (א) כי שוב . כי הוא שוב ומתאו לל חלס רעס כי עד טולס עושס חסד : (ב) מי ימלל . מי יוכל לספר כל גבורות ס' ומי יוכל להשמיע כל תהלתו : (ג) אשרי שומרי משפט . אשרי אלה השומרים משפטי הבורה וששס צדקס כלל עת כי זס חשב לסלול אל התקום כי סודך אחר הבורס יורס כוס גדולס סווחן את הבורס : (ד) זכרני . נחמלל דוד על עמלו ואמר זכור גס אותי כשתסיס מרוזס לעמך ופקדני לפונס צעת בוא ישועתך

יחס . למד חכמה עם זקני פרעה : (כג) ויזא . עי"ו כה ישראל למצרים : בארץ חס . הוא מצרים כהא מחס וכלל הדבר במ"ס : (כד) ויפר . סטרס והרנס את עמו : ויעניפו . חוקו יותר מן לריו הס אנשי מצרים : (כה) ספר לנס . המקום ספר לב מצרים לשנוא את עמו : להסכל . להסונ בעבדיו מחסכס רעס וערמס : (כו) שמו כס . משס ואסרין שמו במצרים : (כז) ויחשיך . חשך את הארץ : ולא מרו . האוועה לא מרו את דבר ס' וכאשר זס כן סיס וכן נלו : (ל) שרץ . ר"ל מימי ארצם : נחלרי . כלו נחלרי מלכיסס : (לג) נחן גשמיסס ברד . במקום שנסס ירד סכרד : אש לסכות . אש מחלכז ובער ירד עם סכרד כמ"ס והלך אש ארצס (שמות ס) : (לג) ויך . סכרד הכס עני גפנס והחנחס : (לד) ילק . וגס מין ילק ואין מספר להס : (לו) ראשית . סראשון מכל בניסס סכסיס מכווס וככל סכרד במ"ס : (לז) ואין בשכטיו . כל בני שכטיו לא קיס מי כושל

והוא מלוכלך כה. ס"א ריו: (כד) וימאסו בארץ חמדה. בשלוח מרגלים והויתרו דכה על הארץ (שס ט"ו): (כו) וישא ידו. בשבועה: (כז) ולהפיל זרעם בגוים. מאותו שנה נגזר עליהם חורבן הבית שהיו ליל ט' באב כזו ואמר הקנ"ה הם כזו ככה על חסן ואני אקבע להם כזו לזרות: (לג) כי

במרו. משה ואהרן את רוחו בשמשו נא המורים: וינטל בשפתיו. שבועה לכן לא חבילו את הקהל הזה וגו' (שס): (לד) לא השמידו. בימי יהושע: את העמים. אשר אמר להם (דברים כ') לא תחיה כל נשמה לא יגזר בלחץ והם הניחום לשבת בקרבם להם עיבד: (מא) ויחנס ביד גוים. בימי השופטים בין שופט לשופט כגון עבולן וכושן. רשעים וסוטים ופושעים ומדון. (מלאתי): (מב) פעמים רבות יצילם. כמה פעמים מכשיתם והוא מאריך אפו ומצילם: וימוכו בעולם.

משה בחירי עמד בפריץ לפניו להשיב המתו מהשחית: כי וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו: כה וירגנו באחלהם לא שמעו בקול יהוה: כי וישא ידו להם להפיל אותם במדבר: כי ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות: כי ויצמדו לבצל פעור ויאכלו זבחי מתים: כט ויבטיחו במעליהם ותפריץ רגלם מגפה: ל ויעמד פינחס ויפיל ותעצר המגפה: לא ותחשב לו לצדקה לדר ודר עד עולם: לב ויקציפו עלי מי מריבה וירע למשה בעבורם: לג פיהמרו את רוחו ויבטאו בשפתיו: יד לא השמידו את העמים אשר אמר יהוה להם: לז ויתעברו בגוים וילמדו מעשיהם: לו ויעברו את עצביהם ויהיו להם למוקש: לז ויזבחו את בגיהם ואת בגותיהם לשדים: לח וישפכו דם נקי דם בגיהם ובגותיהם אשר זבחו לעצבי כנען ותחנק הארץ בדם: לש וישמאו במעשיהם ויזנו במעליהם: מי יתיר אף יהוה בעמו ויתעב את נחלתו: מא ויתגם ביד גוים וימשלו בהם שואיהם: מב וילחצום אויביהם ויבנעו תחת ידם: מג פעמים רבות יצילם והמה ימרו בעצתם וימכו

משה בחירי דקם ואתקף בצילו קדמוי לאתבא חמתי מלחמתי: כד ואתה יקח גפשוהו בארץ רגנא לא המינו בפתגמיה: כה ואתרעמו במשכנתיהו לא קבילו במימרא דיי: כו וארים ידה בשבועה מטוהו למרמי יהוה קטילין במדברא: כז ולאנלאה ורעהו בעמא ולברויהו בארעתא: כח ואדביקו בפענת פעור ואכלו נכסי מיתא: כט וארגיו קדמוי בעובדיהו ותקפת בהו מותנא: ל וקם פינחס וצלי ואתקלית מותנא: לא ואתחשבת ליה דוכו דדר ודר עד עקמא: לב וארגיו על מי מצותא ובאיש למשה בגלגליו: לג ארום קריבו על רות סודשיה ופריש בספנתיה: לד לא שריאו ית עמא די אמר יי דהו: לה ואתערבו בעמא זאליפו ית עובדיהו: לו ושלחו ית מענהו והו דהו לתקמא: לח ודבחו ית בגיהו וית בגתיהו למזיקא: לה וישדו אדם ופי דמי בגיהו ובגתיהו די דבחו למענת דכנענאי ואמנפת ארעא בחובין דקסול: לש ושמאו בעובדיהו ופעו במעליהו: מ ותיקף רגנא דיי בעמיהו ותיקת אחסנתיה: מא ומסרינו ביד עמא ושליו

בזהו סגיאיהו: מב ותיקנו בעלי דבניהו ואתבניהו תחות ידיהו: מג ומנין סגיעין ופציאנו והנון יסרבו ליה במל פתהו ואתמכאו

משה בחירי דקם ואתקף בצילו קדמוי לאתבא חמתי מלחמתי: כד ואתה יקח גפשוהו בארץ רגנא לא המינו בפתגמיה: כה ואתרעמו במשכנתיהו לא קבילו במימרא דיי: כו וארים ידה בשבועה מטוהו למרמי יהוה קטילין במדברא: כז ולאנלאה ורעהו בעמא ולברויהו בארעתא: כח ואדביקו בפענת פעור ואכלו נכסי מיתא: כט וארגיו קדמוי בעובדיהו ותקפת בהו מותנא: ל וקם פינחס וצלי ואתקלית מותנא: לא ואתחשבת ליה דוכו דדר ודר עד עקמא: לב וארגיו על מי מצותא ובאיש למשה בגלגליו: לג ארום קריבו על רות סודשיה ופריש בספנתיה: לד לא שריאו ית עמא די אמר יי דהו: לה ואתערבו בעמא זאליפו ית עובדיהו: לו ושלחו ית מענהו והו דהו לתקמא: לח ודבחו ית בגיהו וית בגתיהו למזיקא: לה וישדו אדם ופי דמי בגיהו ובגתיהו די דבחו למענת דכנענאי ואמנפת ארעא בחובין דקסול: לש ושמאו בעובדיהו ופעו במעליהו: מ ותיקף רגנא דיי בעמיהו ותיקת אחסנתיה: מא ומסרינו ביד עמא ושליו בזהו סגיאיהו: מב ותיקנו בעלי דבניהו ואתבניהו תחות ידיהו: מג ומנין סגיעין ופציאנו והנון יסרבו ליה במל פתהו ואתמכאו

משה בחירי דקם ואתקף בצילו קדמוי לאתבא חמתי מלחמתי: כד ואתה יקח גפשוהו בארץ רגנא לא המינו בפתגמיה: כה ואתרעמו במשכנתיהו לא קבילו במימרא דיי: כו וארים ידה בשבועה מטוהו למרמי יהוה קטילין במדברא: כז ולאנלאה ורעהו בעמא ולברויהו בארעתא: כח ואדביקו בפענת פעור ואכלו נכסי מיתא: כט וארגיו קדמוי בעובדיהו ותקפת בהו מותנא: ל וקם פינחס וצלי ואתקלית מותנא: לא ואתחשבת ליה דוכו דדר ודר עד עקמא: לב וארגיו על מי מצותא ובאיש למשה בגלגליו: לג ארום קריבו על רות סודשיה ופריש בספנתיה: לד לא שריאו ית עמא די אמר יי דהו: לה ואתערבו בעמא זאליפו ית עובדיהו: לו ושלחו ית מענהו והו דהו לתקמא: לח ודבחו ית בגיהו וית בגתיהו למזיקא: לה וישדו אדם ופי דמי בגיהו ובגתיהו די דבחו למענת דכנענאי ואמנפת ארעא בחובין דקסול: לש ושמאו בעובדיהו ופעו במעליהו: מ ותיקף רגנא דיי בעמיהו ותיקת אחסנתיה: מא ומסרינו ביד עמא ושליו בזהו סגיאיהו: מב ותיקנו בעלי דבניהו ואתבניהו תחות ידיהו: מג ומנין סגיעין ופציאנו והנון יסרבו ליה במל פתהו ואתמכאו

מצודת ציון

סמורס ותלוף: (כט) וירגנו. עין פלוס ארעוהו כמו דברי נגדו/משלי יח: (ס) ולזרותם. לזרות כמו מורס לרות (יחזקאל כ'): (כח) וימדו. עין דבוק וחבור כמו אמר סהיל (במדבר ט): (כט) ויפריץ. עין כחחוקות כמו מה פרת (כרמית לח): (ל) ויעלל. עין דין ומשפט כמו וכן בפליס (שמות כא): ותעלר. עין מניעה: (לג) ויקיפו. מלשון קף: (לג) המרו. מדרו וסרבו: רוחו. עין דבור כמו וכרות שפתי (ישעיה יח): וינטל. עין אמירה כמו לנשא בפסחים (ויקרא כ): (לס) ויעברו. מל' מעורבות: (לו) מעליהם. כן ויקרא בגלגלים כי מעליב לב עובדי זועקים אליו ואינם נשנים: (לח) ותחנק. תחתיב ותחשיב כן תרגמו וכן יתיף את הארץ (במדבר לג): (לח) ויחזו. עין סכרה ועשו' תקרא המנאחם זונס כי סכרה מדרכי הכשפים: (מ) וימכרו. מלשון חושב: (מב) ויחללו. מלשון לתן ודבק: (מג) ימרו. מדרו. וסרבו

משה בחירי דקם ואתקף בצילו קדמוי לאתבא חמתי מלחמתי: כד ואתה יקח גפשוהו בארץ רגנא לא המינו בפתגמיה: כה ואתרעמו במשכנתיהו לא קבילו במימרא דיי: כו וארים ידה בשבועה מטוהו למרמי יהוה קטילין במדברא: כז ולאנלאה ורעהו בעמא ולברויהו בארעתא: כח ואדביקו בפענת פעור ואכלו נכסי מיתא: כט וארגיו קדמוי בעובדיהו ותקפת בהו מותנא: ל וקם פינחס וצלי ואתקלית מותנא: לא ואתחשבת ליה דוכו דדר ודר עד עקמא: לב וארגיו על מי מצותא ובאיש למשה בגלגליו: לג ארום קריבו על רות סודשיה ופריש בספנתיה: לד לא שריאו ית עמא די אמר יי דהו: לה ואתערבו בעמא זאליפו ית עובדיהו: לו ושלחו ית מענהו והו דהו לתקמא: לח ודבחו ית בגיהו וית בגתיהו למזיקא: לה וישדו אדם ופי דמי בגיהו ובגתיהו די דבחו למענת דכנענאי ואמנפת ארעא בחובין דקסול: לש ושמאו בעובדיהו ופעו במעליהו: מ ותיקף רגנא דיי בעמיהו ותיקת אחסנתיה: מא ומסרינו ביד עמא ושליו בזהו סגיאיהו: מב ותיקנו בעלי דבניהו ואתבניהו תחות ידיהו: מג ומנין סגיעין ופציאנו והנון יסרבו ליה במל פתהו ואתמכאו

אחך בעבור ה"ס: (מד) וירא. את רנחם. אעקת' כמו ועצבור הרנס: (מח) ויזכור. ברית אברהם: יבכחו בעיני ברית סימי כי שם כתוב וזכרתי להם ברית ראשונה וכן היוצאים ממזרים וכן כתוב אשר הוצאתי אותם וקראם ראשונים כי הם אבותינו הראשונים שקבלו התורה בזה סימי כי כבר הזכיר בפרשה ברית שלשת היבות. וינחם. דרך משל: (מו) ויתן. זה סי' ולהפיל זרעם בגוים ולזרועם בלרעות הטעם בדרך לא להם: (מז) הושיענו. אמר אחד מחכמי מזרים כי זה המשורר היה לבני ישראל על כן הוא אומר וקצנו מן הגוים והם אחד אמר כי זה המשורר היה נגבל והכחן בעיניו כי זה המשורר דבר

ברוח הקדש והוא מדבר על לשון בני גלותו הושיענו כאשר דבר ושיעו על לשון החסידים למה התענו כל מדרכי: (מח) כרוך. דבריו המשורר בכנראה כי תפלת הושיענו שמה השם וכרכו על יצועת ישראל אז יקרא השם אלכי ישר' והכחן בעיני שהוא דבק עם להשכח אז נאמר כולני כרוך מן השולס ועד שולס הוא כרוך ומלת אמן מגזרת אמונה ומתם במזמור כאשר החל והוא מלת הללויה: (א) כודו לה'. (ב) יאמרו גאולי ה'. אמרו חכמים ו"ל ארבעה צרכים להודות והם הכזרים כמזמור ומלת כודו לה' יאמרו אותו בגאולים. על כן אמרו יאמרו: מיד זר. כמו זר ומזוק זר לי: ג ומארות. הזכיר מזה ומעבד כי כן היישוב מן הקצה אל הקצה והזכיר מלפניו כי שם כל היישוב ולא הזכיר דהים בעבור חוס השמש אין שם יישוב כראיות גמורות וטעם ומים יורדי הים כי יורד כתוב מהארבעה הזכרים וכן הוא מוזכר יורדי הים ואחר כן כתוב יודו לה' חסדו. ויש אומרים שפול יאמרו גאולי ה' הוא אשר גאלם מיד זר והוא לה' דבריו המשורר ללרעם הכזרים: (ד) טעו. דרך דבק עם טעו וכן גאולי השם יספר אשר קרה להם. ישמון סירשחיו: (ה) רעבים. בכלת זכה עשו כאשר קרה הגר ותלך ותתע ויכלו המים: ותתעטף. כמו הטעוס נרעב: (ו) וילעקו. אמר יעלס כמו להציל לו מרעתו: (ז) וידריכס. כסך טעו: אל סיר מושב. כנגד הטליון הכתוב למעלה סיר מושב לא מלאו: (ח) יודו. מלת יודו בעבור שנית וכן הוא ויודו כמלאותיו: (ט) כי השביע. על המים ארץ לא שבע מים זה הוא חסד השם. ומעלה שב להזכיר השבויים: (י) יושבי. כי רובם ברית כבוד וכרול כמו ענו בככל רגלו ברול: (יא) כי. הנה הראה כי רוחי השבויים ליוסרם בעבור שנותיהם ומלת המרו

בעיניכם: מד וירא בצר להם בשמעו את דברתם: מה יאמר להם בריתו ויתתם ברב חסדו: מו ויתן אותם לרחמים לפני בלשוניהם: מז הושיענו ויהיה אלהינו וקבצנו מן הגוים להודות לשם קדשה להשתבח בתהלתה: מה ברך יהיה ואלהי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר בלחיים אמן הללויה:

קו א יודו ליהיה ביישוב בי לעולם חסדו: ב יאמרו גאולי יהיה אשר גאלם מיד זר: ג ומארות קבצם ממזרח וממערב מצפון ומזם: ד תעו במדבר ביישמון דרך עיר מושב לא מצאו: ה רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף: ו ויצעקו אליהוה בצר להם ממצוקותיהם יצילם: ז וידריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב: ח יודו ליהיה חסדו ונפלאותיו לבני אדם: ט ביהשביע נפש שקקה ונפש רעבה מלא מושב: י יושבי חשך וצלמות אסירי עני וברך: יא ביהמרו אמריאל ועצת עניו נאצו: יב ויבנע בעמל לבם בשלד

אח גאון: כרב ד' חסידים בקרא' וסי' ג' מן בוקק ישראל. ה' אלהי' בחסדו. עניו ה' כבוד חסדו ויזכר להם בריתו וינחם. הללויה כרב גדלו. כי אם והנה רחם. וחוסה עלי כרב חסדו. וחד חס' אשר גבלם כרחמיו וכרב חסדיו: קבצם ב' וסי' כעמור. ומארות: וממערב ג' וסי' וממערב מקבצו. כי לא סמטא וממערב. ומארות

תולדות אהרן נזר להם. (הפנים סוף) וינחם. כרכו נד עיניו יע יציעקו. שם ר"ס טו עקרים מד טעו:

מצודת ציון

וסרכו: וימכו. ענין לוח השלוח כמו ולא מן כח (ויקרא ה'): (מז) שובים. מלאו ששט: (י) ממזקותיהם. מלאו שוק ארבי: וידריכס. ענין לרוך: (ט) שוקק. ענין חסדו כמו ונששו שוקק (ישפיה כט): (י) וללמות. אלו על מות וסור ענין מושך כחשקס הקר: (יא) כעבר. מל'

בחובריהו: מד ותקא פד עיק ליהו פד שבע ית צלותהו: מה ודכיר להו קימיה ותב מן רוגיה פסגעי חסדו: מו וידב יתהו לרחמין באנפי פד דשבי יתהו: בו פרזק יתנא יי אדהנא וכוש יתנא כפיני עממיא לאודעה בשום קדשה לא שתבא בתושבתה: מה ברך שקא דיי אהא דישראל מן עלמא הדין ועד עמא דאתי ויזכר פד עמא אמן הללויה: א שפחו קדם יי ארום מב ארום לעלם טוביה: ב וימרו פריקא דיי די פריקו מן יד מעיקא: ג ומארתא פנשינו ממדנהא וממערבא מצפונא ומן ימא דרומא: ד על עמא דברת ישראל אתנבי ואמר עמא בית ישראל טעו במדברא בגדי ארמא קרתא דמתבא לא אשפחו: ה בפנים לחוד צתו בששתיהו השתקתא: ו ויצו קדם יי פד עיק ליהו ממעקתהו פצא יתהו: ז ודפריגו באורה תריותא למיזל לירושלם קרתא דמתבא: ח יהודון קדם יי מסוד חסדיה ומשתען פרישותיה דגבי נשא: ט ארום אשבע נפש סריקא ונפשא פמיא מלי טובא: י על צדקהו וברכני ישראל אתנבי ואמר צדקהו וברכני ישראל יתו אסירין בסגוף שרי פרזא: יא ארום סריבו על מימריה דאהא ומלפת עקאה רחיקו: יב ותבר בלעותא דבתן אתיקו וזית דסעיד:

הספר חמישי יתח' כ' הוא גאלם כענין ג' י

סומן קדמא יעלם ס' יעילת ומליה י' יעילת כניעלס ומצוקותיהם וינחם יוצאש כ' מד מ' ונסו

כ' כ' ר' י

כ' כ' ר' י

מצודת דוד

(מד) וירא. ראה בצרחה צעה שמה את חפלתם: (מח) בריתו. אשר כרת עם אבותינו ואמר ואף גם זאת בזיוחם וגו' לבלותם להסר בריתו (ויקרא כו): וינחם. על הרעם: כרוב חסדו. ולא כפי מעשיהם: (מו) לרחמים. לכויות שובים לרחמים עליהם לבל יכידו שפול: (מז) הושיענו. ר"ל כמו שנתת אותם לרחמים בחסדך פנדול כן הושיענו וקבצנו אל ארצנו להודות שמה לשם קדש: להשתבח. לשנה את מעשיו בחסדך כי לסי רוב החסד שבך ירנס שנחיו אשר בחרת בנו: (מח) כרוך וגו'. ר"ל נאמר בכדלס כרוך ה' וגו': מן השולס. מתחלת השולס עד סוף השולס: ואמר כל השם. ר"ל כל השם אשר לא ידעו לברך יענו ויאמרו אמן ר"ל אמת הדבר שהוא כרוך ולזה הללו את ים אומרים אם אנו לא נדע אף להלל אתם הושיענו הללו ים: קו (ב) יאמרו גאולי ה'. יאמרו כודו וגו' על אשר גאלם מיד זר: (ג) ומארות. האנשים אשר

ימיו : (לג) יהוה . חסדו . שכינס . ונפלאותיו נמצולס : (לג) וירוממוהו .
הוסיף להזכיר בעבור שרוב בני אדם לא ראו היס : (לג) יש . שם המשורר
להזכיר גבורת השם כאילו עשה דבר וכסד הדבר כפי חכמתו והשלים
להזכיר היס ושם להזכיר הכרות ההולכים אליו ועטם למדבר ארץ זרה ומולאי
מיס הם המשיינים : (לד) ארץ .

לשון נבול . ומנחם חכרו עם וחזותם את שאלו (שם כ"ח) נבוליו שלא יכנס
נבוליו וכן מחזה מול מחזה שלשה עשרים בתחומא (מלכים א' ט"ו)
(מנחתיו) : (לג) וירוממוהו בקהל עם . לרץ לאודווי באסו די עשרה : ובמושב
זקנים . ותרין מנייחו אורכה מרבין : (לג) ישם נכרות למדבר . כלומר נותן
וישני האמות למרבין :

העיתרון : לא יהודון קדם יי
משול חסדיה ומשתען
פרישותיה לבני נשא :
רב ומרוממין יתיה בכנישת
עמא בית ישראל ובכנהדרין
דחבימא ישבחון יתיה :
אג שווי נהרנתא היך מדברא
ומפקנות מיא היך צחותא :
א ארעא דישראל דעבדא
פרי צדא היך סדום דאתהפקת
מן בישות יתבין בה : לה פד
תבו לאריתא שווי מדברא
היך אריתא דמיא וארע
ציתא למפקנות מיא :
א ונאשרי תמן כפנים ואחקינו
קריתא מיתבא : א ורע
חקרין ונציבו כרמיא ועבדו
פרי אבא : לה וברכינא ויסגון
לחדא ובעיריהון לא חער :
א וכד תבו אערדו ואתמסקנו
מן אניק בישתא ודונא :
א שדי בסרנתא על רברבניא
ואמעיאונון בלקא דקא
אורחא : א וכד תבו לאוריתא
שגב חשיבא ממספינותא
ושווי חיק עאני גניסא :
א חמון תריציא ויהודון וכל
מרי שקרא שור פוקא
ואתחם : א מן חבימא

מחוז הפצם : לא יודו ליהודה חסדו
ונפלאותיו לבני ארם : לב וירוממוהו
בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו :
ישם נהרות למדבר ומצאי
מים לצמאון : לה ארץ פרי למלחה
מרעת וישבי בה : לה ישם מדבר
לאגם מים וארץ ציה למצאי
מים : לו וישב שם רעבים
ויכוננו עיר מושב : לו וירעו שדות
ויפעו כרמים ויעשו פרי תבואה :
א ויברכם וירבו מאד ובהמתם
לא ימעט : למ וימעטו וישתו
מעצר רעה ויגון : א שפך בוז על
נדיבים ויתעם בתו לאדרה :
א וישב אביו מעוני וישם פצא
משפחות : א יראו ישראלים וישמתו
וכל עולה קפצה פיה : א מירחכם
וישמר אלה ויתבוננו חסדי יהוה :
קח * שיר מזמור לדוד :
א נכון לבי אלהים אשירה ואזמרה
אף כבודי : א עזרת הנבל וכנור
אעירה שתי : א אודה בעמים יהוה

(לד) למלחה . להיות כארץ
מלחה מעשות פרי : (לס) ישם
מדבר לאגם מים . נותן וישב
חרב לבניו ומחירו לקדמותו :
(לט) וימעטו וישתו . וכס
מתחלה כיו שוחין ומעטין
משאר רעה ויגון : (מא) ישם
כלאן משפחות . וישם האביון
משפחת זרעו כלאן רבים :
(מב) קפצה . סתמה כמו לא
תקטף את ידך (דברים ט"ו) :
(ג) נכון לבי . נאמן עמך : אף
כבודי . הוא מה שאני משיר
לך : ד"א אף כבודי אף לבי
כבודי לא חמט לשור לו ולא
אחלק לעמנו כבוד : (ג) אשירה
שחר . דרך שאר מלכים שאר
משוררם ואני משורר את השאר
שאני קס חצות לילה שהכל
והכנור מעוררי כמו שאמרו
רבתינו כבוד הים תלוי למעלה
חמטתו של דוד כיון שכניע חצי
הלילה רוח צפונית מנשבת בו
והוא

א ויאכלו : שיר מזמור ג' בפסוק
וסי' נסמר בסיפרא סימן פ"ג :
שיר ח' קמצי' מלעיל בקרא'
וסי' אשר אין לו שור . אך נפלת
משמים הלל בן . אעירה שחר .
וחברו . אשא כנפי שור . ואל
יראה בעפעפי שור . מי את
הנשקפה . ועיניו בעפעפי שור .
ודר עורי שור מעלי : סימן קרבא
רסיפרא לי גלעד ולי מנשה .
הניינא רסיפרא לי גלעד לי מנשה .
ואפ"ס ולי הדברים וגו' וסופת לי :

תולדות אחרון יחז' ל' . נסמט
אם ר"ס ח :

וינמור אלין ויתבוננו חסדי דיי : * שירא ושבתא עדידא דוד : ב תקן לבי אלהים אשבה ואומר לדוד
איקר : ג שבה נבלא ונברא אשבה בקרצתא : ד אודי קדמך בעמיא יי ואשבחיך

פיהם כי אין להם תשובה בראותם זה : (מג) מי . וישמר אלה . שישים בלבו אלה כדברי' כדרך שמר תם וראה ישר : ויתבוננו . הנבונים חסדי ה' כמו והתבונן
נבלאות אל ר' חסדי השם יהיו מתבונני' : (א) שיר מזמור לדוד : (ב) נכון לבי . שאשר : אף כבודי . נכון כדרך שמה לבו ויגל כבודי ודכי
משה אמר אף כבודי תזמר : (ג) עורה . דרך משל שיעיר הנבל מאליו נעת שיעי' השחר ורני משה אמר כי אשירה פועל ויגל כמו וירעמי ועטם שרם הנבל כי
אני אשירך בשחר : (ד) אודך . אמר אומרך נשאר במסתרים גם אומרך כיום בגלוי :

מצודת ציון

אליו : (לג) בקהל עם . בקינץ עם רב : (לג) ישם נכרות . ר"ל מלמד סנכים
האלה יששע עוד פללות דבר וחלוטו כי ישם נכרות להיות מקום יובש כמדבר :
ומולאי וגו' . כפל הדבר במ"ש : (לד) ארץ פרי . ולא הארץ שעושה פרי הדיס
נהסך להיות עפרה מלוח כל יששע פרי : מרעה . ר"ל לא על חנם יששע זאת
כ"ל בעבר רעת יושבים וגמולם הוא משלם : (לה) ישם מדבר . מקום יובש
ובמקום שהוא מושב אנשים שהיו רעבים עד סנה מבלי מלוא מקום להחיות
נפשם : ויכוננו . וחס יכוננו את המקום שהוא להיות עיר מושב לבל החסר כל בס : (לו) ויעשו . השדות והכרמים : פרי תבואה . פרי השדות
תבואה : (לז) וימעטו וישתו . כעונו ימעטו וישתו עד לעפר מן הפרס אשר תשים עטרכ וסכוכה אלגם ומן סינון אשר תס' עליהם : (מ) שוק .
פעמים יבוא ציון חרבה על גדיבים : ויחטם . עושה אותם חומים ללכת בצורח חוסו לא בדרך ישר ר"ל שנים נדעחם : (מא) וישג . ר"ל וכן בססוק כי מחס
את האביון מן השני שהים בו ומוליד משפחות רבות כעדרי האלן : (מב) יראו ישראלים . הטיבה הנאה להאביון : וישמחו . בראותם מהנחת המקום : וכל עולם
כל אים עולם יסגור פיו ויבש מלדבר על כי יראה מפללות הסנחה : (מג) מי חכם . מי אשר נשאו לו בחכמה וישמור בלבו אלה סדברים יהיו מתבוננים אליו
חסדי ה' ר"ל בשום אלה סדברים על לב יסו נגלים אליו חסדי ה' ויבן אוהם : קח (ב) אלהים . אתם אלהים סנה לבי נכון עמך להאמין בך ולזה אשירה ואמרה לך :
אף כבודי . אף חמתי חשיר לה' כפי רוחניותם : (ג) עורה . אמר בדרך מליצה
אתם הנבל וכטר עורם את עינך לומר לה' בעת

(קבלת ג') : (ג) מחו . נבול וכן עם שאלו עשיתו חסה (ישעיה כח) : (לג) לזמאון . למקום אמה
ויובש : (לה) לאגס . שם מקום כניסת המים : לים . שממה : (לט) וישתו . ענין פללות
כישיות כמו מחתיו שחמו עחרי רכב (איוב ט) : משורר . ענין הסכנה כמו נערה נא אומר
(שופטים יג) : (מ) גדיבים . ר"ל שרים בעלי מתן : (מב) קפצה . מרה כמו אם קפן בלף רחמיו
(לעיל ט) : (ג) כבודי . כן תקרא השמה : (ג) שחר . נקר : (ד) בלאומים . באומות : (ו) יתלגון .
ענין
כמדבר ישם למקום אגמי מים : וארץ יים . כפל הדבר במ"ש : (לו) ויובש שם .
נפשם : ויכוננו . וחס יכוננו את המקום שהוא להיות עיר מושב לבל החסר כל בס : (לו) ויעשו . השדות והכרמים : פרי תבואה . פרי השדות
תבואה : (לז) וימעטו וישתו . כעונו ימעטו וישתו עד לעפר מן הפרס אשר תשים עטרכ וסכוכה אלגם ומן סינון אשר תס' עליהם : (מ) שוק .
פעמים יבוא ציון חרבה על גדיבים : ויחטם . עושה אותם חומים ללכת בצורח חוסו לא בדרך ישר ר"ל שנים נדעחם : (מא) וישג . ר"ל וכן בססוק כי מחס
את האביון מן השני שהים בו ומוליד משפחות רבות כעדרי האלן : (מב) יראו ישראלים . הטיבה הנאה להאביון : וישמחו . בראותם מהנחת המקום : וכל עולם
כל אים עולם יסגור פיו ויבש מלדבר על כי יראה מפללות הסנחה : (מג) מי חכם . מי אשר נשאו לו בחכמה וישמור בלבו אלה סדברים יהיו מתבוננים אליו
חסדי ה' ר"ל בשום אלה סדברים על לב יסו נגלים אליו חסדי ה' ויבן אוהם : קח (ב) אלהים . אתם אלהים סנה לבי נכון עמך להאמין בך ולזה אשירה ואמרה לך :
אף כבודי . אף חמתי חשיר לה' כפי רוחניותם : (ג) עורה . אמר בדרך מליצה
אתם הנבל וכטר עורם את עינך לומר לה' בעת

סקודתו הוא אשתו ולפי דעתי כי הוא ופקודת כל האדם והטעם שחכיה מיתתו כידי אדם ויש אחרים כי סקודתו הוא נפשו שהוא כמו פקדון : (ט) יכיו . יתומים . קטנים : אלמנה . כימי נעוריה כי יתו יכיו מטעים : (י) וזע . כדרך וכמה ינישן לאכול . ושאלו טעל ככד כמו שאלו ישאלו כאלו . ודרשו כמו ושאלו שניקשו לחס . וטע' מהרבתיקה שחברות ידורו : (יא) ינקש . כגש' יהו עליו כימיו כי ואחזכו ימי עני : (יב) אל . כאשר כוכי' יתן אשר לא זכר עשות חסד : יכיו . בנו כמו ולא אחריתו . יתח שס האב והבן על כן שמש : (יד) יזכר . כטעם סוקד שון אבות על בניס כאשר פירשתי במקומו : (טו) יכיו . השון והכחלות מזכרים לפני השס ושימה מארץ זכרס : (טז) יתן . זכיות לאל ידו וירדוף עני ואכיון ונכחה ככד כמזוי : (יז) ויאכז . הוא היה סכה שקללכו דוד שהיה אש האלהים : (יח) וילכש . הכנכח כי הקללה כנכחהו . כמדו מלבושו והטעם מדו והזכיר כנכוח : (יט) ספי . ולמזח . כמו חגורה ומזח אפיקים רפה : (כ) זחת פעולת . כמו תגמול פעול' שבי' שוטמי כנגד יטטונו והדוכרים רע כנגד ודברי שאלה : (כא) וזחה . אחר שקלל רשעי' וכל שוטמים שד להתחנן לשס שאלו יאכז עס אלה שס חמירי' אוקו כי אין לו כח לעמוד מפסיס : (כב) כי . חלל בקרבן . טעל עטר מגורת חלל על כן הלח' סקוחה ויש אחרים מגורת חלול לזיון : (כג) ככל . טעס קלות ימיו : נעשרתי כארכה

מדיק מחייב ורשע : (ח) סקודתו . גדולתו פרושטי' כלעו כמו ויפקד כמלך סקודים (אסתר כ ד) : (י) ושאלו ודרשו מהרבתיקה . ככל ישאלו עליה' מה נכיתה כפלוגי ופלוגי מחוך קול חורכה שזא עליס : ודרשו . משמע תלפת אחרים שהרי נקוד חטף קמץ וכן ושאלו מפי אחרים הוא משמע שישאלו אחרים על כס . ויש לספור ושאלו ממשקל חוק יכיו משאלים על כפתחים : (יא) ינקש חסד לכל אשר לו . אדם הטורח מסויר ולהוט לעשות דבר נוטל בו לשון מחוקק כלומר מוטורף ומתלבס כמו (דניאל ה) וארכובסיס : ח לדא נקש וכן סן נקש אחרים חף כחן יכיה הנוטה כעש חת עבודתו שאלו . ורכ יעבד נעיר . ל"א יכיה הנוטה נוגע ונקרב לכל אשר לו ונקש שייטאטוסי' כלעו יהי משפט הנוטה סקס וכשען על כל ממונו וכו' יעקב הנוטה כעשו חת עבודתו שנאמר ורכ יעבד נעיר מצאטי כדוד אחר שיכא אחר טרפון יתח שמו וטכשו שאפילו וזכרון לא יסול עליו כפי כדור הכולד בשל' לאחר ששחת שמו שארטרמיר' כלעו : שון אבותי . שון שהעט על אבותיו . לאכרכס שרע שמש שים מחייו ולכיו גרס כהיון פירס : וזחלת אמו . ששחסיס רחמה ושגרס לכעלים חס קבורתה מן יכבריות אלס יקללוה שיכא מחרסיס עש כמו שנאמר (בראשית ל"ג) ותמת דבורה מיינקת רבקה וגומר חלון זכות כלשן יוני קורין לאחר חלון שאלו אחר היה ליעקב עס על דבורה שמש אמו והטליו מיתתה : (טו) יכיו . העזו' האלה נד' ס' תמיד : ויכרת מארץ זכרס . של עש ואלופסי : (טז) יתן אשר לא זכר עשות חסד . לעסוק כאלו אכיו כמו ששעס יעקב נזיד עדיס לנחס חת יתחק שחיותו כיום חת אכרכס : איש עני . ישראל : (יז) ויאכז קללה . קללתו על הקדוש נדק הוא שער טו : (יח) וילכש קללה . ככרים עצמו כקללה וגוחה לו פריקת עיל הקרבן וזכרת ככרים וקללת האומות : (יט) חתי לו . כקללה משטכ ככד (מלאתי) : ולמזח תמיד . סגורס . וכן ומזוח אפיקים רפס (אזוי י"ב) נעשרתי

מַעֲפִים פְּקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר : מ יתיד' בְּנֵי יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה : י ינוע ינועו בְּנֵי וְשָׁאֲלוּ וְדָרְשׁוּ מִתְּרַבּוֹתֵיהֶם : יא ינקש נִישָׂה קָבֵל-אֲשֶׁר-לָוּ וַיְבִיזוּ זָרִים יְגִיעוּ : יב אֶל-יְהִירָדוּ מִשֶּׁךְ חֶסֶד וְאֶל-יְהִי חוֹנֵן קִיתוּמוֹ : יג יְהִירְאֲתֵרִיתוֹ לְהַכְרִית בְּדָרָד אַחֵר יִמַח שְׁמֵם : יד יִזְכֹּר אֶן אֲבֹתָיו אֶל-יְהוָה וְהַפְּאֵת אֲמוֹ אֶר-תִּמְנָח : טו יִהְיֶה נִגְדֵי-יְהוָה תָּמִיד וַיְכַרֵּת מֵאֲרֶץ זְכָרִים : טז יֶעַן אֲשֶׁר-לוֹ לֹא-זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ-עֵנִי וְאֲבִיוֹן וְנִכְאֹד לִבִּי לְמוֹתָת : יז וַיֹּאחֲזֵב קַלְלָה וְתִבּוֹאֲהוּ וְלֹא-חֲפִצַּן בְּבִרְכָה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ : יח וַיִּלְבַּשׂ קַלְלָה כְּמֹדוֹ וְהִבָּא בְּמִים בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן פִּעְצָמוֹתָיו : יט תִּהְיֶה-לוֹ כְּבִגְדֵי יַעֲטָה וְלִמּוֹחַ תִּמְדֵּי יִהְיֶה : כ זָאת א פְּעֵלַת שְׁמֵנִי מֵאֵת יְהוָה וְהִדְבַּרְיָם רַע עַל-נַפְשִׁי : כא וְאֵתָהּ וַיְהִי אֲדָנִי עֲשָׂה-אֵתִי לְמַעַן שְׁמֶךָ כִּי-טוֹב חֶסְדְּךָ הַצִּיּוֹנִי : כב כִּי-עֵנִי וְאֲבִיוֹן אֲנִי וְלִפִּי חֶלֶל בְּקִרְבִּי : כג כִּי צָלַל בְּנַטוֹתָיו נְהַלְכֹתִי תולדות אהרן כמים . שנת טו יתח טו מ'ק טו נדה לב : ולני מלג . נכחות סכ כ'כ' יו ע'ד :

מַעֲפִים פְּקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר : מ יתיד' בְּנֵי יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה : י ינוע ינועו בְּנֵי וְשָׁאֲלוּ וְדָרְשׁוּ מִתְּרַבּוֹתֵיהֶם : יא ינקש נִישָׂה קָבֵל-אֲשֶׁר-לָוּ וַיְבִיזוּ זָרִים יְגִיעוּ : יב אֶל-יְהִירָדוּ מִשֶּׁךְ חֶסֶד וְאֶל-יְהִי חוֹנֵן קִיתוּמוֹ : יג יְהִירְאֲתֵרִיתוֹ לְהַכְרִית בְּדָרָד אַחֵר יִמַח שְׁמֵם : יד יִזְכֹּר אֶן אֲבֹתָיו אֶל-יְהוָה וְהַפְּאֵת אֲמוֹ אֶר-תִּמְנָח : טו יִהְיֶה נִגְדֵי-יְהוָה תָּמִיד וַיְכַרֵּת מֵאֲרֶץ זְכָרִים : טז יֶעַן אֲשֶׁר-לוֹ לֹא-זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ-עֵנִי וְאֲבִיוֹן וְנִכְאֹד לִבִּי לְמוֹתָת : יז וַיֹּאחֲזֵב קַלְלָה וְתִבּוֹאֲהוּ וְלֹא-חֲפִצַּן בְּבִרְכָה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ : יח וַיִּלְבַּשׂ קַלְלָה כְּמֹדוֹ וְהִבָּא בְּמִים בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן פִּעְצָמוֹתָיו : יט תִּהְיֶה-לוֹ כְּבִגְדֵי יַעֲטָה וְלִמּוֹחַ תִּמְדֵּי יִהְיֶה : כ זָאת א פְּעֵלַת שְׁמֵנִי מֵאֵת יְהוָה וְהִדְבַּרְיָם רַע עַל-נַפְשִׁי : כא וְאֵתָהּ וַיְהִי אֲדָנִי עֲשָׂה-אֵתִי לְמַעַן שְׁמֶךָ כִּי-טוֹב חֶסְדְּךָ הַצִּיּוֹנִי : כב כִּי-עֵנִי וְאֲבִיוֹן אֲנִי וְלִפִּי חֶלֶל בְּקִרְבִּי : כג כִּי צָלַל בְּנַטוֹתָיו נְהַלְכֹתִי תולדות אהרן כמים . שנת טו יתח טו מ'ק טו נדה לב : ולני מלג . נכחות סכ כ'כ' יו ע'ד :

מצודת דוד

מצודת ציון

(י) ונוע יטעו . יהיו נעים וגדים לשאלו פה לחס נס ישאלו וירדשו מתן ממקום מושבותם מבתיסם כהריבוח ר"ל נס על כפתחים ישאלו נס כמשנתוהם משבירי דרך : (יא) ינקש . הנוטה טו ישיס פה יקוש ללכוד לעזמו חת הכל והככרים ממנו שאינם ראוים לירשו ישללו עשרו : (יב) אל יסי . לא יכיה לו שוס אובכ לסיח מושך עליו חסד ולא יכיה מי אשר יחנן ליתומיו : (יג) יכיה אחריו . כט יכיה לכריחה וכדור האחר שאחר כט ר"ל כדור השלישי יתח שס האב וכן אל לענוס נכר על כנס : (טו) יכיו נגד ס' . לקמרג עליו וכעבור יכרית זכרס מן הארץ : (מו) יתן . כעטר אשר לא זכר לעשות חסד למי שזריך אל חסד ורדף סענוים ונשבירי לב לסמית אותס : (יז) ויאכז קללה . אכז לעשות דברים אשר הקללה מעוהדת לבוא עליהם ולכן חנא עליו סקללה המעוהדת : ולא חפץ ככרכס . לא רש לעשות דברים אשר ככרכס מעוהדת לבוא עליהם ולכן חסיהם רחוקים ממנו : (יח) וילכש . יכיה מעוסף כקללס כמדו כמעטפת חת כל גוט : זחנא . סקללה הנוא כקרטו כעמט רב כמים : ולשמן . עס כי המשיחס היא למעלה על הנוף כעשוי כחא סיא ככעזמות כן סקללס חרד טו אל חדרי כסן אל עצמו וכשרו : (יט) ככגד יעמס . סקללס חסיס על גופו מסכניב ככגד סע סע-כל הנוף : ולמזח . יחנור סקללס תמיד להיחז לו למזח : (כ) זחת פעולה . זכו גמול פעולת שמי מלח ס' ונמול סדוכרים רע על נפשי : (כא) עשס אחי . חסד וזמח : למנן שמן . למנן יוגדל שמן : כי טוב חסדך . כלשכ חסדך טוב לכל כן סללני נס אחי : (כב) כי עני . אני ככע ומוספל כעני וזכיון ולכי נעשה חלל כקריני יוגדל ספסד וסחונס : (כג) כלל ככטור . כמו כלל וחור ומסרס ככו נמית סלל שאינו כח מפלח עצמו כ"א ע"י נמית סדכר העוסס סלל כן ככלכתי אני ר"ל מכלכי לא כחא מפלח עצמי ומרלני כ"א ע"י מכריחים סלכתי גולס ומסולל

(יא) ינקש . מ' מוקס : טעס . סמולה כמו והטסה כח לקח (מ' ד) : ויחזו . לשון כח ושלו : יגיעו . העושר ככע ע"י עמל ויניס : (יג) אחריתו . כנו וכן ולא לאחריתו (דניאל יא) : יתח . עני מחוקק : (טז) ונכח . עני שביס כמו ונכח רוח ישעיס סו) : (יח) כמדו . עני מלכט מה כמו ומדו כד (ויקרא ו') : (יט) יעסה . עני עסיסה וכן עוטה אור כשלמה (לעיל קד) : ולמזח . עני חורכה כמו ומית אפיקים רפס (אזוי יב) : (כ) שוטמי . אויבי ושוטמי : (כג) נעשרתי . עני סררוד והטעס כחוקס כמו חלני נעשרתי (נחמיה ה') שר' סייתי מנענע חלני כחטעס

נכרתו לשון תשוק וטרף ואוטם כארבע שהוא נודד ונע ומטרף . (מחלתי) : (כט) ויטעו כמעיל . הטובה וטעף כל בגוף לכל לבוש : (א) נאם ה' לאדני . רבוקיו דרשיו בארבע אביו ואני אפרשו כדרכים נאם ה' לארבע שקראוהו

כארבע . שאין לו קץ : (כד) נרכי . אין כי כח ללכת כי יענה נפשו אולי ינצל מידם שלא יראה נכשו לחלוה : (כה) ואני . כאשר יראוני חייבי ואני רוב כיותי חרס לבי : (כו) מרני . טעם כחסד עמי פמחים רבות : (כז) וידעו . כי כבר הזכיר עמי ואכיון ואתה ה' גשית ואת הישועה ולא אני :

כח) יקללו . לא אחיש מקללתי כי אתה תכרני . קמו עלי ויבשו : (כט) ילכו . כל שטני מחיסו וטעם אחרי מלכד אלה כי כבר הזכיר על אלה ויבשו : (ל) אלה . שאורח כפי זה חסד שעשה השם עמי עד שדשו רכבים : (לא) כי . השם ישמח לימין אביו להושיעו מחספסו להיחם שטני נפשו :

ובתחילת לה' אין ישיבה אלא עבדה וכן הוא אומר ותשבו בקדש (דברים א) : לימיני . לתשועת ימיני : עד אשית אויביך . אמרסל וחזריו : (כ) מטה . לשון משען כמו (לעיל ק"ה) כל מטה לחם : מטה עווד ישלח ה' מציון . כשתשוב מן המלחמה ואנשך עייפס ורודפס ישלח לך ה' את מלכי צדק חלך שלם להוציא לחם ויין (בראשית י"ד) : רדע . בתלחמה : בקרב אויביך . לבטח : (ב) עמד נדבות ביום חילך . כשתלחם חיל לרדוף אחריכם יתנדבו עמך ואויביך לנצח עמד כמו שחזינו (שם) וירק את חניכו וילדי ביתו ולא יותר ו-מ ואשכול וממרח התנדבו מחלוקם לנצח ללכת מרחיו בעזרתו : כהדרי קודש מרחם משחר . זאת חכי . לך כזכות הדרת קדושה שהיה בך מנען אמך שהכיר צוראו בן ג' שנים : מרחם משחר . משגלח מן הרחם כמו שחילן דתות דרד ארובה ביו"ט ואיכא דתות משחירן : לך טל ילדותי . לך יחשב ילדותך דרכי יושך שגהגת בהם בילדותך ויהי לך לנעם כעל זה שהוא נעים וכוז : (ד) נשבע ה' ולא ינחם . לפי שהיה נתיירא שלא יענה על האוכלוסין שהרס נאמר לו (שם ט"ו) אל תירא ארס יגו' לא ינחם על הטובה אשר דבר עליך : אתה כהן לשלם על דברתי מלכי צדק . מתוך תלא כהכונה ומלכות להיות בניך יורשן את שם אחי אביך הכהונה והמלכות שאתם לו : דברתי מלכי צדק . יו"ד יתירה כמו רכתי עם (איכה א) . על דברתי מלכי צדק על סודות מלכי צדק : אתה כהן . יש במשמע כהן כהונה ושררה כמו (שמואל ב ח) וכני דוד כהנים

נְגַעְרֵתִי בְּאַרְבֶּה : כִּי בְּרַפִּי בְּשִׁלְוִי
מִצֹּמֶם וּבְשָׂרֵי בָחַשׁ מִשְׁמֵן : כִּי וְאֲנִי
הֵייתִי חֲרִפָּה לָהֶם יְרֵאוֹנִי יִנְעִיעוּ
רֵאשִׁים : כִּי עֲזַרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי
בְּחַסְדֶּךָ : כִּי וַיִּדְעוּ בִּי יְיָדֶךָ וְאֵת
אֲתָהּ יְהוָה עֲשִׂיתָהּ : כִּי יִקְלְלוּ
הַמָּוֶה וְאֲתָהּ תִּבְרַךְ קָמוּ וַיִּבְשׂוּ
וַעֲבַדְךָ יִשְׁמַח : כִּי יִלְבְּשׁוּ שׂוֹמְנֵי
בְּלִמְתָּה וַיַּעֲמֵנוּ כַּמַּעֲלִיל בְּשִׁתְּמֵם : לֵאמֹר
יְהוָה מֵאֵד בְּפִי וּבַתּוֹךְ רַבִּים
אֶחְלִלְנֶנּוּ : לֹא בִרְעֵמֶד לִימִן אֲבִיוֹן
לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטֵי נַפְשׁוֹ :

אמלמלית היך גזבאי : כדרכי אתקדו מצומא ובסרי פתרון מלחמו פמים : בה ואנא הויתי קלנא דהון יחמוני יתי ימלמלון רישיהון : כי סעוד לי יי אלוה פרוק יתי היך חסדך : כי וידעו ארום מחתך דא אנת יי עבדתה : כי ילמטון הגון ואת תברך יקומון ויבחתון ועבדך יחרי : כי יבשון סמני כסופא ויעספון היך מעיקא ברתהון : ל אודי יי לחדא בפומי ובמצע חבימא אשבחניה : לא ירום יקום מן ימינא דחשיבא למפרק ממדיני נפשיה : מעל יד דוד תושבחה אמר יי במימריה לשואה יתי רבון ער פל ישראל פרם אמר לי תוב ואורך לשאול דכון שבטא דבנימין עד דימות ארום לית מלכותא מקרבא אחברתה וברת בן אשוו בעלי דבקה בביש דרנדה : (ח"א) אמר יי במימריה קמתן לי רבנותא חנה דיתבית לאוקסן אוריתא דימיני אורך עד דאשוו בעל דבקה בביש לרנדה : ב חושרא דעושנה ישוד יי מציון ויהי רדי במצע בעלי דבקה : ג עמה דבית ישראל דאוריתא ביום אנחותא קרבא תסמיע עמהון בשבחוהי קודשא רחמן דאלהא יסתרבון קה היך נחתת מלא יתבון לרוחצן הולדתך : ד קים יי וקא יתוב דאנת מתמני דרבא לעלמא דאתי בגין זכותא דחיותא

כמ) יקללו . לא אחיש מקללתי כי אתה תכרני . קמו עלי ויבשו : (כט) ילכו . כל שטני מחיסו וטעם אחרי מלכד אלה כי כבר הזכיר על אלה ויבשו : (ל) אלה . שאורח כפי זה חסד שעשה השם עמי עד שדשו רכבים : (לא) כי . השם ישמח לימין אביו להושיעו מחספסו להיחם שטני נפשו :

קִי לְדוֹד מְזוֹמֵר נָאֵם יְהוָה
לְאֹדֵי שֵׁב לִימִינֵי עַד אֲשִׁית אֵיבֶיךָ
הַדָּם לְרִגְלֶיךָ : ב מִפֶּה עֲזָה יִשְׁלַח
יְהוָה מִצִּיּוֹן רִדָּה בְּקֶרֶב אֵיבֶיךָ :
ג עֲמֶךָ נִדְבַת בְּיּוֹם חִילֶךָ בְּתוֹרֵי
דֹשׁ מִרְחֹם מִשְׁחַר לָךְ מִלְּיָדְתֶךָ :
ד נִשְׁבַּע יְהוָה וְלֹא יִנְחֵם אֶתְּחַכֵּן
לְעוֹלָם עַל דְּבַרְתִּי מִלְּבִי צֶדֶק :

אמר יי במימריה לשואה יתי רבון ער פל ישראל פרם אמר לי תוב ואורך לשאול דכון שבטא דבנימין עד דימות ארום לית מלכותא מקרבא אחברתה וברת בן אשוו בעלי דבקה בביש דרנדה : (ח"א) אמר יי במימריה קמתן לי רבנותא חנה דיתבית לאוקסן אוריתא דימיני אורך עד דאשוו בעל דבקה בביש לרנדה : ב חושרא דעושנה ישוד יי מציון ויהי רדי במצע בעלי דבקה : ג עמה דבית ישראל דאוריתא ביום אנחותא קרבא תסמיע עמהון בשבחוהי קודשא רחמן דאלהא יסתרבון קה היך נחתת מלא יתבון לרוחצן הולדתך : ד קים יי וקא יתוב דאנת מתמני דרבא לעלמא דאתי בגין זכותא דחיותא

כמ) יקללו . לא אחיש מקללתי כי אתה תכרני . קמו עלי ויבשו : (כט) ילכו . כל שטני מחיסו וטעם אחרי מלכד אלה כי כבר הזכיר על אלה ויבשו : (ל) אלה . שאורח כפי זה חסד שעשה השם עמי עד שדשו רכבים : (לא) כי . השם ישמח לימין אביו להושיעו מחספסו להיחם שטני נפשו :

כעל נפשו . ימינו בעל עובר : בשתם ר' בקריאה וסימ' הגני עשה את כל מעניך בסוף צפניה . ישמו על עקב בשתם . ישבו על עקב בשתם . ויעשו כמעיל בשתם : לרגלך ב' וסימ' והם תבו לרגלך ישא סבירתיך . עד אשית אויביך הרום לרגלך . בתרא ט"ל ינחם ה' וסימ' מן ינחם העם . כי ינחם ה' סנאקתם . לא ישקר ורא ינחם . נשבע ה' ולא ינחם . וא' וינחם ה' על הרעה :

כעל נפשו . ימינו בעל עובר : בשתם ר' בקריאה וסימ' הגני עשה את כל מעניך בסוף צפניה . ישמו על עקב בשתם . ישבו על עקב בשתם . ויעשו כמעיל בשתם : לרגלך ב' וסימ' והם תבו לרגלך ישא סבירתיך . עד אשית אויביך הרום לרגלך . בתרא ט"ל ינחם ה' וסימ' מן ינחם העם . כי ינחם ה' סנאקתם . לא ישקר ורא ינחם . נשבע ה' ולא ינחם . וא' וינחם ה' על הרעה :

כעל נפשו . ימינו בעל עובר : בשתם ר' בקריאה וסימ' הגני עשה את כל מעניך בסוף צפניה . ישמו על עקב בשתם . ישבו על עקב בשתם . ויעשו כמעיל בשתם : לרגלך ב' וסימ' והם תבו לרגלך ישא סבירתיך . עד אשית אויביך הרום לרגלך . בתרא ט"ל ינחם ה' וסימ' מן ינחם העם . כי ינחם ה' סנאקתם . לא ישקר ורא ינחם . נשבע ה' ולא ינחם . וא' וינחם ה' על הרעה :

תולדות אהרן כי יעמר . נכוח שם : נאם ה' . נדלים לב סטולין קת וזכר בראשית : נשבע ה' . נדלים שם וזכר משפטים : ותראם כהדרי קדש מרחם משחר ממת עלות השחר יבוא כעל שהרגלת לראות בילדותך כאשר היית רושה בצאן : (ד) נשבע . אתה כהן . כל כהן משרת וכן וכני דוד כהנס

מצורת דוד

מצורת ציון

ומסולל : ננרתחי כארבע . ננרתחי לשון תשוק וטרף ואוטם כארבע שהוא נודד ונע ומטרף . (מחלתי) : (כט) ויטעו כמעיל . הטובה וטעף כל בגוף לכל לבוש : (א) נאם ה' לאדני . רבוקיו דרשיו בארבע אביו ואני אפרשו כדרכים נאם ה' לארבע שקראוהו כעולל אדוני שמעני אדוני (בראשית כ"ג) : שב לימיני . התעבכ לתשועתי

כעל נפשו . ימינו בעל עובר : בשתם ר' בקריאה וסימ' הגני עשה את כל מעניך בסוף צפניה . ישמו על עקב בשתם . ישבו על עקב בשתם . ויעשו כמעיל בשתם : לרגלך ב' וסימ' והם תבו לרגלך ישא סבירתיך . עד אשית אויביך הרום לרגלך . בתרא ט"ל ינחם ה' וסימ' מן ינחם העם . כי ינחם ה' סנאקתם . לא ישקר ורא ינחם . נשבע ה' ולא ינחם . וא' וינחם ה' על הרעה :

כעל נפשו . ימינו בעל עובר : בשתם ר' בקריאה וסימ' הגני עשה את כל מעניך בסוף צפניה . ישמו על עקב בשתם . ישבו על עקב בשתם . ויעשו כמעיל בשתם : לרגלך ב' וסימ' והם תבו לרגלך ישא סבירתיך . עד אשית אויביך הרום לרגלך . בתרא ט"ל ינחם ה' וסימ' מן ינחם העם . כי ינחם ה' סנאקתם . לא ישקר ורא ינחם . נשבע ה' ולא ינחם . וא' וינחם ה' על הרעה :

כפיוס היו והטעם לעבוד את השם והנה הטעם שישאל ילחמו ואתה תקח המעשר כאשר לקח מלכי זדק מאזכרם. וי"ד דברתי נוסף וסירוס על דבר' על מנהג כמו דבורים בים א' תחסר אות כ"ף אתה ככן לעולם על דברת כמו על דבר שאתה כמלכי זדק ועליו פתוח והוא ככן לאל עליון והנה תביה מלת אתה

כיו : (פ) אדני . אשר היה על ימיו כמלחמה : מחז ביום אשו מלכים . את ארבעה מלכים הוא ידיו בגוים מלא גויות זו היא צדורת ברית בין הכתרים שנאמר לו על מצרים וגם את הגוי אשר יעזובו דן אנכי (בראשית ט"ו) : (ו) מלא גויות . אסיסת פגרים . מלא לשון אסיסת כמו (ירמיה י"ד) קראו אחריו מלא . אשר יקרא עליו מלא רועים (ישעיה ל"א) . ויבין דן מלא גויות את מצרים על שפת הים (שמות ט"ו) : מחז ראש על ארץ רבה . זו היא דוגמת נבואת (חזקיק ג') מחצת ראש מבית רשע ראש פרעה שהיה ראש ושר על ארץ גדולה ומצובה על כל הכרזית כמו שנאמר (לשיל ק"ה) מושל עמים ויפתחהו שהיו כל הכחות תחת ממלכת מצרים : (ז) מנחל בדרך ישתה וגו' . מנילוס הכרד בדרך הליכתו היתה ארצו שותה ולא היתה צריכה למי גשמים על כן היה מרים ראש ומתפאר (יחזקאל כ"ט) יאור לי ואני עשיתי . ענין אחר יש לפרש המזמור כזה כדור : (ח) נאס ה' לאדני . על ע"ק אדוני שאול כשהייתי נדף מעני : לאדני . על אדוני כמו ואמר פרעה לכני ישראל (שמות יד) . ושאלו אנשי המקום לאשמו (בראשית כ"ו) : שב לימימי . התעכב והמתן לישועתי :

ה אדני על ימינה מחז ביום אפן מלכים יודין בגוים מלא גויות מחז ראש על ארץ רבה : מנחל בדרך ישתה על ימין ירים ראש :

קיא א הללויה א אודה יהוה בכל לבב פסוד ישירים ועדה : גדלים מעשי יהוה דרושים לכל הפציהם : הוד והדר פעלו וצדקתו עמדת לעד : זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחמים יהוה : מרף נתן ליראיו זכר לעולם בריתו : בן מעשיו הגיד לעמו לתת להם

ק"ז א' מ"ד זבי : ה שבתא דני עד ימנך מנא ביום רוגזיה מקבא : ו אתמנא לדון עד עממא מרי ארעא גושמי רשיעין קטידין מנא רישא עד ארעא פגינא דחדא : ז מפנה נביא באורחא אולפן יקבר מסול היבנא תיקה רישא : א הדלויה אשבת קדם יי פקד לפא ברוהון דתריצינא וכן שותא : ב רב רבין עובדיא דיי מתבעין לקד דצבון קהון : ג שבתא ושבתא קימא עובדיה וזכותיה קימא לעמין : ד דברן סב עבד לפרשנותיה חננא ורחמנא יי :

ה מונא יב דחלו ידבר לעם קימיה : ו חז עובדי חזי לעמיה למתן קהון

גויות ב' א' מ"ד וא' חס' וסי' אח גויות שאול ואת גוית בניו . ידיו בגוים מלא גויות : וסי' מאן דמיל מיל : מנחל ר' וסי' נמסר בסדר דברים : גדולי הגדולים בולחון חס' במי' מיל וסי' נמסר בשפטים סימן ח' ובירמיה סימן כ"ה : וצדקתו ג' וסי' וחסד ה' מעולם ועד עולם . הוד והדר פעלו . הון ועשר בביתו : הון ורחום ה' וסי' וקרעו לבבם ואל בגדיכם . על כן קרמתי לברוח חרשישה . כי בשובכם עד ה' . זכר עשה לנפלאותיו . וזכר בחשך אור . הון ורחום ה' ארך אפיו רתהלה לדור . ויטאנו לישמע דעווא . וברחמיך תולדות אהרן מנחל . פסחם קיו : אודס ס' . וזכר וילך וישלח ומחמה : מרף נתן . שם משפטים ואמור :

גויות ב' א' מ"ד וא' חס' וסי' אח גויות שאול ואת גוית בניו . ידיו בגוים מלא גויות : וסי' מאן דמיל מיל : מנחל ר' וסי' נמסר בסדר דברים : גדולי הגדולים בולחון חס' במי' מיל וסי' נמסר בשפטים סימן ח' ובירמיה סימן כ"ה : וצדקתו ג' וסי' וחסד ה' מעולם ועד עולם . הוד והדר פעלו . הון ועשר בביתו : הון ורחום ה' וסי' וקרעו לבבם ואל בגדיכם . על כן קרמתי לברוח חרשישה . כי בשובכם עד ה' . זכר עשה לנפלאותיו . וזכר בחשך אור . הון ורחום ה' ארך אפיו רתהלה לדור . ויטאנו לישמע דעווא . וברחמיך תולדות אהרן מנחל . פסחם קיו : אודס ס' . וזכר וילך וישלח ומחמה : מרף נתן . שם משפטים ואמור :

מבואר . אחר ר' מריוס על חפציהם על משקל וקניהם והטעם שימנא כהם כדורש כל חפצו שידרוש כמו וכל חפציהם לא ישוו בה : (ג) הוד . אע"פ שמעשו גדולים דרושים הם לדושיהם ומבוארים כי על השם נראה לעין על כן הוד והדר וטעם וצדקתו שכל פעלו זדק : (ד) זכר . הטעם בכל דור יעש' זכר לנפלאותיו שפשה במצרים שהוא חנון ורחום לחון הכועסים אליו כמו ושמעתי כי חנון אני : (ה) טרף . דבר וינלו את מצרים כמו הטריפ . טעם יזכור לעולם בריתו הוא ברית בין הכתרים ועם כתוב ואחרי כן יאלו ברכוש גדול : (ו) כח . הטעם שהשם משה חסד ומשפט וצדקה וזה הוא שהג' לעמו ללכת אחריו לתת להם כדרך כי לא נאחז עם משה וכו' כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען ועם כח' את משפטו תעשה והנה פירש

כעבור אחרת . וזכר משה אמר בעבור שאתה שאתה זדק כמו ויהי דוד ששה משפט וצדקה לכל עמו הטעם רב לך להלכת כי השם שור וימיו ומחז ביום אשו מלכים על ידיו : (ו) ידיו . תחסר מלת אשר כמו עט לנכנס שלם וכן הוא ידיו בגוים אשר הוא מלא גויות שיש לו כנח רב הוא יעשה דין בגוים : על ארץ רבה . שאיננה נקראת או ויהי ארץ ישראל ומדי ופרס . ו כי משה אמר כי הטעם רבת בני עמון : (ז) מנחל . הטעם כל כך היו האויבים מפחדו ממנו כי נלכתם בדרכים היה שותה מנחליהם ואין לאל ידם למוגש על כן היה מרים ראש ויש אומרים כי מרוב נכחותיו היה צריך ללכת דרך שש נחל כי לא יספיקו לו מעיינים או הטעם שיוכל אליו בדרכים המים מן הכנולים בלי מחד כדרך מי יסקני מים ואל תחמה על ישתה גם ידים כי הנה מחז לשון עבר והנה הוא על דרך המדבר על ענין עמד וכחולו רבים : (ח) הללויה אודה ה' . הללויה דכרי המשורר כללוי כמותו כי אני אודה השם בכל לב : יסוד ישרים . נסתר ועד בגלוי וזה הוא שאודה לאמר : (כ) גדולים מעשי ה' ודרושים מבואר . אחר ר' מריוס על חפציהם על משקל וקניהם והטעם שימנא כהם כדורש כל חפצו שידרוש כמו וכל חפציהם לא ישוו בה : (ג) הוד . אע"פ שמעשו גדולים דרושים הם לדושיהם ומבוארים כי על השם נראה לעין על כן הוד והדר וטעם וצדקתו שכל פעלו זדק : (ד) זכר . הטעם בכל דור יעש' זכר לנפלאותיו שפשה במצרים שהוא חנון ורחום לחון הכועסים אליו כמו ושמעתי כי חנון אני : (ה) טרף . דבר וינלו את מצרים כמו הטריפ . טעם יזכור לעולם בריתו הוא ברית בין הכתרים ועם כתוב ואחרי כן יאלו ברכוש גדול : (ו) כח . הטעם שהשם משה חסד ומשפט וצדקה וזה הוא שהג' לעמו ללכת אחריו לתת להם כדרך כי לא נאחז עם משה וכו' כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען ועם כח' את משפטו תעשה והנה פירש

וימתן במהרה שהוא ראשה של מינוה ואשור שהיא ארץ רבה אשר מנחל בדרך היה שותה שנתפאר ששמו אוכלסו מימי הירדן שנאמר (ישעיה ל"ו) אני קרתי ושתיתי מים ואחריי וגו' : [ז] על כן ירים ראש . היה משתכח ומתפאר בנדולו : (ח) הללויה וגו' . מזמור זה הוסד באלף בית אות אחד בראש הספיק ואחד באמצעותיו וכן כלס מאל"ף ועד תי"ו . וכמו כן מזמור השני . הראשון מדבר בשכחו של הקב"ה והשני מספר בשכחו של צדיק : (ד) זכר עשה . קבע לישראל שנתות ומזעדים ומנות שנאמר בהם וזכרת כי היים במצרים (דברים ט"ז) לפי שהוא חנון ורחום על בניו וחסן להצדיקים : (כ) טרף נתן . מוון : (ו) כח מעשי הגיד לעמו . כשנתן להם נחלת גוים הודיעם כח וגבורתו . ומדרש תנחומא כתב לישראל מעשה בראשית להודיעם שהארץ שלו ובידו להושיב בה כל מי שירצה ולעקור אלו ולהושיב אחרים שלא יוכלו האומות לומר לישראל גולנים אתם שכבשתם ארץ שכבש גוים :

מצודת ציון

על דברתי . על ענין כמו על דברת בני אדם (קבלת ג') וסו"ד יחזיק : (ס) מתן . ענין כחלה ופיעה כמו מחלמי ואני אפא (דברים לב) : (ו) גויות . גויות בני אדם כמו ושכנ לנו כסילים (משלי כ) : רבה . גדולה : (ח) כבוד . ענין ענה כי נעשית כבוד לכל יגלה . או הוא מל' יסוד כי הענה למעשה היא כמו היסוד להכנין : (ס) טרף . ענין מוון כמו הפרישתי להם חוקי והנחת מלחמתו את המלכים האלה ולא נכה סרוכ : (ו) ידיו בגוים . ה' הוא עשה דין ומשפט בעובדי גוילים הסם עד שמקום המלחמה היה מלא גויות משפטים פחים : מתן ראש . הוא השם ראש כ"א על ארץ הכלה רבה עד לא יוסף לקום : (ז) מנחל בדרך ישתה . היה משתכח ומתפאר בנדולו : (ח) הללויה וגו' . מזמור זה הוסד באלף בית אות אחד בראש הספיק ואחד באמצעותיו וכן כלס מאל"ף ועד תי"ו . וכמו כן מזמור השני . הראשון מדבר בשכחו של הקב"ה והשני מספר בשכחו של צדיק : (ד) זכר עשה . קבע לישראל שנתות ומזעדים ומנות שנאמר בהם וזכרת כי היים במצרים (דברים ט"ז) לפי שהוא חנון ורחום על בניו וחסן להצדיקים : (כ) טרף נתן . מוון : (ו) כח מעשי הגיד לעמו . כשנתן להם נחלת גוים הודיעם כח וגבורתו . ומדרש תנחומא כתב לישראל מעשה בראשית להודיעם שהארץ שלו ובידו להושיב בה כל מי שירצה ולעקור אלו ולהושיב אחרים שלא יוכלו האומות לומר לישראל גולנים אתם שכבשתם ארץ שכבש גוים :

מצודת רוד

ינחם . לחזר משנעטו ולהשוב מחשבת אחרת : אהם כפן . השנוטם סיחה אשר ממך מלא סכסוכה : על דברתי . על ענין מלכי זדק ר"ל כמו מלכי זדק שנאמר בו ומלכי זדק וגו' ופוא כן (בראשית יד) : (ס) ה' על ימיו . כאלו אל של אצרכם ידבר לומר על כי הים ה' על ימיו לזם מחז וככס ביום הראות אשו מנחל בדרך דין ומשפט בעובדי גוילים הסם עד שמקום המלחמה היה מלא גויות משפטים פחים : מתן ראש . הוא השם ראש כ"א על ארץ הכלה רבה עד לא יוסף לקום : (ז) מנחל בדרך ישתה . היה משתכח ומתפאר בנדולו : (ח) הללויה וגו' . מזמור זה הוסד באלף בית אות אחד בראש הספיק ואחד באמצעותיו וכן כלס מאל"ף ועד תי"ו . וכמו כן מזמור השני . הראשון מדבר בשכחו של הקב"ה והשני מספר בשכחו של צדיק : (ד) זכר עשה . קבע לישראל שנתות ומזעדים ומנות שנאמר בהם וזכרת כי היים במצרים (דברים ט"ז) לפי שהוא חנון ורחום על בניו וחסן להצדיקים : (כ) טרף נתן . מוון : (ו) כח מעשי הגיד לעמו . כשנתן להם נחלת גוים הודיעם כח וגבורתו . ומדרש תנחומא כתב לישראל מעשה בראשית להודיעם שהארץ שלו ובידו להושיב בה כל מי שירצה ולעקור אלו ולהושיב אחרים שלא יוכלו האומות לומר לישראל גולנים אתם שכבשתם ארץ שכבש גוים :

(ח) סמוכים. הם פקודיו על סמך עז מחוקקו בעושקין ואזכרות ופרשיות קבוצות זו על זו כסדר ולדרוש וכו' שאמר שלמה שקיו עמודי שש וגו' (שיר פ') : (ב) דור ישרים. אשר יבורך יהיה זרעו : (ד) זרע כחשך אור. כמו הזרית. ומדרשו הוא עצמו כביכול נעשה להם אור כמו ה' אורי וישעי

כח מעשיו : (ז) כל פקודיו. הם המורות והמנוח הכשופות בלב כל האדם על כן אמר עמהם נאמנים : (ח) סמוכים. הם סמוכים לעד על כן יעמדו והוא עשה בלחמך ובדרך ישר : (ט) פדות. ששם פדות לעולם ישלח פדות לעמו והם השומרים בריתו כי בריתו לעולם עומדת והוא קדוש ולא יוכל נכרה לחלל בריתו על כן מלת ונורא :

(לעיל כ"ז) : (ה) טוב איש חינו ומלוה וגו' שחוק דלים ומלוה להם ואינו מדקדק לומר אלו יכולת דביו. ואת דבריו הכריזו לו במאכל ובמשתה ובכסות מכלכל במשפט ובמדה וחס על נכסיו : יכלכל דבריו במשפט. מוכיב חפציו : (ז) נכון לבו. נאמן לבו ליושרו : (ח) סמוך לבו. נשקט וכוחו על הקני' : (ו) רשע ירעה בעל הקני' : ל' פעל כמו ויכעס לסיכך נקוד חזיו קמץ וחזיו פתח וטעמו למטה : (ה) מי כה' אלכינו. בשמים ובארץ שהוא מגביהו משפלת ומקטיו להושיבו מושיבו כלם יו"ד יתירה נכס : (ט) עקרת הכית. ציון שהיא כעקרה וישיבנה : אם פניו שמחה. כי חלה גם ילדה ציון חת נביה. (ישעי כו)

נחלת גוים : ו מעשיו ידיו אמת ומשפט נאמנים בל פקודיו : ה סמוכים לעד לעולם עשויים בפאמת וישעיה : ה פדות שלח לעמו צנה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו : ר' ראשית חכמה יראת יהוה שכל מוצב לקר עשייהם תהלתו עמדת לעד :

ידיו קושטא ודינא מהימנין עד פקודיו : ה סמוכין לעלמי עלמא מתעבדין בקושטא ותירוצא : ה פורקנא שלח לעמיה פקד לעמם קימיה קדישא ודחילא שמייה : י שרתי חוכמתא דחלתא דיי סבבא סבא דקר עובדיהון הושבתיהיה קימא לעלמין :

קיב א הללויה אשר איש ירא את יהוה במצותיו תפין מאד : ב גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבנה : ג הון ועשר בביתו וצדקתו עמדת לעד : ד זרעו בתוך אור לישרים חנון ורחום וצדיק : ה טוב איש חנון ומלוה וכלכל דבריו במשפט : ו פיר לעולם לא ימוט לזכר עולם יהיה צדיק : ז משמועה רעה לא ירא נכון לבו במח ביהוה : ח סמוך לבו לא ירא עד אשר יראה בצדו : ט פור ונתן לאביונים צדקתו עמדת לעד קרנו תרום בכבוד : י רשע יראהו וכעס שניו יתק ונמם תאות רשעים תאבד :

א הללויה טוביה דגברא דחד ית יי בפקודיה צבי לחדא : ב גבר באורייתא והון פגוי דדר תריצא ותפרך : ג מולא ועותרא בביתיה וזכותיה קימא לעלמין : ד דנח בחשוכא נהור לתריצא חננא ורחמנא וצדיקא : ה גברא סבא חים על צניי ומזוין : ו סובר מלוי בהקבא : ז ארום לעמם לא יזע דדבךן עלם דיי נפי : ז משמועתא בישא לא ידחל תפין דביה : ח רחן במימרא דיי : ח סמוך דביה לא ידחל עד דייחמי פורקנא בעקתא : ט בדר ממוניה יתב דחשיכו וזכותיה קימא לעלמא תוקפיה תרום באיקרא : י רשעא יחמי ויבעוס גדוי שניו יעסי ואתמסא רגו רשיעי תיביד :

הרכים דעור' : פרות ג' חד חס' וס' ושמתי פרת . פרות שלח לעמו. והריבה עמו פרות. קדמא חס' : יבורך ד' ב' פתחין וסימ' הגה כי כן יבדך גבר. גבור בארץ יהיה זרעו. ותתה הוולא וברך את בית עבדך דשמואל. טוב עין הוא יברך. עבדא וגברא פתחין : במוח ב' דה חס' וד מ' ל' וסימ' יצר סמוך. משמועה רעה לא יירא. קרמ' בלא : סמוך ב' וסי' יצר סמוך. סמוך לבו לא יירא : ובעס ב' חד פתח וחד קמץ וסי' רשע יראה ובעס שניו ידק. גם כל ימיו בחשך יאכל ובעס. קדמא פתח. ואינון מן א"ב א' פתח וא' קמץ וסימ' וססר בסס' רבתי

מצודת ציון

(סג) והואל ממוזן המיה הכהא על ידי סף : (ס) יכלכל. ענין סמוך כצורך כמו וכלכלו את המלך (מ"א ד) : (ח) סמוך. ענין השענה : (ט) קיבו. חקו וממלטו : (י) יתק. ענינו שחיקת ומחית

תולדות אהרן סמוכים. נכרות י. פדות. זכר יתרו : ראשית. נכרות ס פסחים קיא עקידה שער א עקידה גג פ"א זכר בראשית ויתרו עקידה נעילת עשרים כל בהמור (שבת ג) : סללוים. פסחים שס : אשרי אים. נכרות ח פ"ג יט : גבור בזה. עקידה גג פל"ד : סון ועשר. כמות ג (ככורים סס) : טון. תולין פד : משמועס. נכרות ס : פור נתן. נמאל י זכר יוגס ובעטלתך : רשע ירא. פסחים קיז :

(ח) סמוך לבו. נכרה שחכא עליו לבדו מאוויבו : (ט) סר. לא הזכיר טעול סור גם נתן כי הוא נודע כי מלת לאכיוונים תודיענו. וטעם דקמך כי מדרך דק לעזור בני גילו או על דרך ודקס תהיה לנו : (י) רשע. הסך הכדיק בראותו עושר הכדיק יבעס ברוב הקנאה : שניו. כפי מחשבתו שיהרוק עד שניו להקס וזה יהיה כי ימס לב

מצודת דוד

זה בלבד שאשרי לו כי גם לזרעו יימיז ויהיה כ"א גבור בארץ ואף כל אנשי הדור של ישרים יהיו מצורכים כי מכרישים את העלם לזכות : (ג) הון ושעור. עס כי יקבל גמול טוב בזה העולם ויהיה הון ושעור בניתו עכ"ל סכר זקתו עומדת לעד ושומרה לו לשפ"ג : (ד) זרע נחשך. בעת בוא השנה הניכסם יוריה המקום אוה לישרים כי הוא חנון וס' ולא ינכס. להם עס שקבלו גמול נשפ"ג : (ה) טוב. לזה טוב להאיש אשר חנון עניו ועלוס להם בעת דקס וזרתי ביהו מכלכל במשפט הרלוי וחס על נכסיו כי נסיות כן כפולס וזוהו על כי מקמך לעצמו ומסור לעניו : (ו) לא ימוט. לא יהיה נופס לגמול : לזכר עולם. אף נשפ"ג יזכר לדקס ויקבל עוד גמול : (ז) משמועס רעה. פת יאמע נפולס שמועס רעה לא יירא ממנס ולבו יהיה נכון בעיה בכ' שלא חגע בו פרעס : (ח) סמוך. כ"כ יהיה לבו סמוך נס' ולא יירא עד יתן לב לראות בהרעס סכנה על לריו כי כשפאלס סוא כפחד ליט עתן לב לראות נקמת לריו : (ט) סר. כעבור סור שמועס

בא : (ו) מעשיו ידיו אמת ובמשפט סיה כי השבדי גולוים נגרשו נשנס : נאמנים. כי כל פקודיו סמה נאמנים ולא ימלא כספ דבר עול : (ח) סמוכים. פקודיו סמה סמוכים ונשענים להסתיים לעולס כי סמה עשויס בלחמך וישר ואין א"כ מקוס שיהיו נטלים נשוס זמן : (ט) פדות. להספוחס ממזרים : טס. על כי זיה להס סחורה הנחונה בבדיח המתקיימה לעלוס ובעבור קבלתם שלח ספדות : קדוש וגו'. ולזה קדש סוא סוחס נמחוי למטן סחיס ירלח ה' על פניס : (י) ראשית חכמה. כנכון סוא שבהחלה למוד סחכמה ישרים סלדס בלבו ירלח ס' ולשכל טוב יחסז לכל העושים כן כי אז סחיס סלחלו עומדת לעד לסיות סחולל סחכמה כי סחיס מתקיימת משפ"כ סס לא חקיים סירלח אל סחכמה וכמ"ס דו"ל : קיב (א) סל ויה אשרי וגו'. סללו את יס ואמרו סלולו אשרי איס וגו' כי סדבר סוס יחסז סלול לס' : ירל וגו'. מלעבור על ל"ח : נמחוי וגו'. לקיים מלות סטנין : (ג) גבור. לא

תפלה שהיא יבנה וי' לחמיו
עבורנו כמו אמרי לי: כי לשמן
כעבור כי מן השמים תחאכא כל
מעשה די אדם. דרך קלון להם

נוסף והנה הטעם כי השם לבדו יעשה דבר והסך הדבר והנה היס והירדן והצורי' בקעם והסך תולדתם: (א) לא לנו ה' לא לנו.
שואו נקרא עלינו תן כבוד וזה ששעשה בעבור חסדך: (ב) למה. נא. עתה וכבר פירשתיו: (ג) ואלהינו בשמים. בעליונים או
בגרות בדרך: (ד) עניינם. הוכיר גדולות השם ושאלו כח לאלהי השמים וקראם עלנכם כי הם לעצבון לעובדיהם ולא יועילם:
שיעבדו מעשיהם: (ה) פה. והמציירים וככדים מהם כי הם יריגו ויגדלו וידברו: (ו) אויבם. הוכיר ארבע הרגשות והנה האכילה כי אין
אורך לה: (ז) ידיהם. כנגד

ידיהם ורגליה' וטעם יבגו אפילו
לא יבגו כיונה גם עוף אחי:
(ח) כמוהם. דרך תפלה:
(ט) ישראל. אמר בטח כנגד
כל אשר בועט בהם. אמר בן
בלעם כי עורם ומניגים הוא
היה ראוי להיותו עורכם ומנגי'
הוא והכבון בעיניו שהוא כך
ישראל בטח בה' כי הוא לעולם
עור לישראל ומנגם כמו מגן
עורך: (י) בית. אמר שהוכיר
ישראל הוכיר קדושו והם בית
הארץ: (יא) יראי. אמר כן כלל
ליראי השם בכל עש ועם:
(יב) ה'. אמר ר' משע כי יבגו
הזכרים שלנו ויכרך בית ישראל
הנקבות ואין זה נכון כי בית
הארץ אויב נקבות הוא וביטו
בכל המקרא רק זכרנו מגזרת
ויכיר והאות על זה שהוא קמץ
כי אילו היה מגזרת זכרים היה
הר"ש בקמץ קטן רק הטעם
השם שזכרנו תמיד הוא יכרך
אלה הבעותים בו ועד להוכינם:
(יג) יכרך. וטעם הקטנים
שיהיו שוים בזכרה עם הגדולים:
(יד) יוסף. הכה ערש מה
הוא בזכרה כי הוא תוספת
ולכך הקלה היא חסרון:
(טו) ברוכים. שב לפרש כי
התפלה שתתפלל לזכרם תתקיי'
וטעם עשה שמים וארץ שתקן
היבש' והרקיע כמו ביום עשות
ה' אלהים ארץ ושמים והנה
הטעם כי הוא מושג בעליון
ובשפל והוא יכרך אתכם:
(טז) השמים. אמר רבי משע
כי השמים כמו מקום ואני כבר
פירשתי בספר השם כי שמים
על מתכונת שנים וגזרתו משם
בעבור שני מקומות כבוד ששם
נעושים וכן כתוב לנעוץ שמים
וליסוד ארץ וחסרי דעה חשבו
פי ממשלת האדם בדרך
כממשלת השם בשמים ולא דברו
ככונה כי מלכות השם בכל
משלה רק פירושו נתן לבני
האדם שהאדם כמו סקיד
אלהים בדרך על כל מה שיש
בה והכל בדבר השם: (יז) לא.
טעם השם כח נשמה בלדס

דמיון: א לא ממונתנא יי קא
ממוז וכוונתנא ארום לשמוך
הב איקרא ממוז מוכי' וממוז
קישטך: ב למא יימרין
עממיא אן השתא אלהון:
ג ואדהנא מדוריה בשמיא כר
די יצבי עבד: ד מעותהון
דכספא ודהבא עובד ידוי בר
נש: ה פומא להון ולא
ממקדין עינין להון ולא חמין:
ו אודנין להון ולא שמעין נחירי
להון ולא מריחין: ז ויריהון
וקא ממשמשין רגיהון ולא
מהקבין לא מרגנין בענקהון:
ח דכמתהון יהון עובדיהון כל
די מתרחץ עליהון: ט ישראל
רחין במימרא דיי סעדהון
והריסהון הוא: י דבית אהרן
רחיצו במימרא דיי סעדהון
והריסהון הוא: יא דחמרא דיי
רחיצו במימרא דיי סעדהון
והריסהון הוא: יב מימרא דיי
דבר יתנא לטב יברך יברך
ית בית ישראל יברך ית
בית אהרן: יג יברך דחמרא
דיי ועיריבא עם רברביא:
יד יוסף מימרא דיי עזיבון
עזיבון ועלו בניבון: טו בריבין
אתון מן קדם יי עבד שמא
וארעא: טז שמו שמא
לשכינת יקרא דיווארעא יתב
לבני נשא: יז לא מתרא
מושבחין שמא דיי וקא כר
נחתי בית קבורת אדמתא:
יח ואנהנא נברך יה מן השתא

קטו א לא לנו יהוה לא לנו
ביי לשמך תן כבוד על חסדך עלי
אמתך: ב למא יאמרין הנזים איה
נא אלהיהם: ג ואלהינו בשמים
כל אשר חפץ עשה: ד עצביהם
כסף וזהב מעשה ידי אדם: ה פה
להם ולא ידברו עינים להם ולא
יראו: ו אזנים להם ולא ישמעו
אף להם ולא יריהון: ז ויריהם ו
לא ימישון רגליהם ולא יחלבו לא
יהנו בגרונם: ח כמוהם יהיו עשיהם
כל אשר יפשה בהם: ט ישראל
במה ביהוה עזרם ומנגנס הוא: בית
אהרן בטהו ביהוה עזרם ומנגנס
הוא: י יראי יהוה בטהו ביהוה
עזרם ומנגנס הוא: יב יהוה זכרנו
יברך יברך אתה בית ישראל יברך
אתה בית אהרן: יג יברך יהוה יהוה
הקמנים עם הגדולים: ד יוסף יהוה
עליכם עליכם ועל בניכם: טו ברוכים
אתם ליהוה עשה שמים וארץ:
טז השמים שמים ליהוה והארץ
נתן לבני אדם: יז לא המתים
יהללו יהוה ולא פלידדי דומה:
יח אנהנו ו נברך יה מעתה ועד
עולם תללויה:

יער (למל ק"ד): (א) לא לנו.
לא נשכילנו ובכשר מעשינו
תעשה טמא: כי לשמן מן כבוד.
כדי ש' א יאמרין איה נא אלהיהם:
(ז) ולא ימשינו. לשון ימוטוי
לבי (בראש' כ"ז): (יח) יראי
יה

על חסדך על דה מן י"ח פסוקים
על על ומלת בנייתו וסימ' נמכר
בכללים ב' סימ' פ"ו: אויבם ד'
וסימ' פקוח אצל לא. להשמעות
אזני'. בן אדם בתוך בית המדי.
שמעו נא מאת עם סבל. אויבם
לדם ולא ישמעו. והכירו ולא
יאזינו. אזנים כרית לי: בגרונם
קבר פתוח גרם. ולא יהנו
בגרונם. רוממות אל בגרונם:
יוסף יא בלשון אוטופי ג' מל'
וח' חס' וזים' נמסר בסדר ויצא
יזכב: ברוכים ג' ב' מל' וא' חס'
וסימ' ברוכא שחם לח' בי תולתם.
אשר עשייתם חס'. ברוכים אתם
לה עשה שמים וארץ. ריבש
גליד חס' יורד ג' חסר וסי' המה
את ערלים ישכבו. לא המתים
יהללו יה. ומשלתו עם דרך נור.

תולדות אהרן לא לנו. פסוקים
קח שקדים מלך
פג' (כרסח ר פנינם עג): פס לפס.
עקרה שזר ט: ה' גברע. עבר
ויחי ונמדב: כשעם: ברכות לר'
שכך קמ שוכס ו נכחם כג נמק מן
סעדהון ק' זכר וקמ': לא השמים.
שכך מן זכר ארנס אחיט:

מזודת ציון
וכי' יתרה: (ג) נא. עתה:
(ד) סעדיהם. כן מקרא טרת בעלונים:
(ו) ירושן. מלשון רים: (ז) ימיון.
בלשון פשים ונעשה כדבר מה וכן אזני
ימוטוי חס' (בראשית כ): יסנו.
שמינו קול נסוף וכן אכנס כיונה (שעיש
לח) רל' אפילו קול נסוף נעלמה און
כנס: עגרום. פיראס: (ח) דומה.
כוף הקבר שהוא מקום דממה ופסוקים
נששם טעם. פאלומדך אל הקבר עם
בדוף

נתן כתב הסתם והכמתים להכיר מעשה השם ולהללו בעודו חי: יורדי דומה. מקום כריתות וארץ גזירה כמו דמיתוי אמך ויש אומרים כי הוא מגזרת ולא דומיה
לי ואל תתני דמי לו ואף כי אחריו כסוב': (יח) ואנהנו. זאת כזכרה היא כפס לכודות כי נשמת כדקין לעולם תפלל את השם:

מזודת דוד

יחשו. כנס: (ח) מעוסי. קלל את השמים אותם לאליהם ואמר שמי
כמתים לכל יבדו ונז': כל. וכן יסיה כל הכותם כנס: (ט) ישראל. אצל ישראל
הוא בועט בה'. כי משולם הוא מורס ומניגס ר"ל סוף לעוץ מן
על הלוכבו: (יח) יראי ה'. כמס חסדי איהם: (יג) זכרנו. ס' אמר זכרנו
משולם. הוא יכרך וחזור ומפרש את מי יכרך ואמר יכרך את בית ישראל ונז':
(יד) יוסף. בכל טח יוסף מליכס כרכס: (טו) ברוכים אתם. השם ברוכים לם'
השש שמים וארץ ורל' יכרך אתכם ויחזור ויכרך: (טז) השמים. טפ' לי השמים
השם שמים. לם' מיוחד למכון שנסו פ"מ יענית בדרך ונתנם לבני אדם למי
שישד בעיניו ותפיו אתם לזכרם בקרב הארץ: (יז) לא מתים. סכסרס' כס'
שומדים למות מיתה עולם לא יללו. את ים על: פסונם סבלם כי לא עשיסם
חסים: ולא ונז'. ככל סלמי כמלות שגות: (יח) ואנהנו. אצל כמלתיים כס'
פזידיים

השם הירדן לאחור: (י) הסרים. פס לנס סררים כי סרקדו ונז': (ז) מלמאי.
כאילו ישינו עמר אט נקיס ונז' מלמאי: פחד כהך החולל את הארץ: מלמאי
ונז'. ככל סלמי כמלות שגות: (ח) סכסכי. סכוסך את סאר סיבס לטיות
לנס קיס: חלמשי. ככל סלמי כמלות שגות: (ט) חמין. חמין לא לנו. לא למען זדקפיהו
קסס דק תן כבוד למך. לשיח מתכוד במבנר הסכס וקיס סלמח שששש טמנו:
(ג) איה נא. איה אלקיסס מדוק לא יבינ ריב טמו: (ג) ואלכטו. אצל אלכטו.
ישב כקיסס וספילו תלס למעלס לגבור יתכב ומכ"ס נטח למעלס ולס ששס כל
לשך חזן וככזו לו כח שחס וקסכ למעלס לומר מן כבוד לשמן והמס ירך
למטן יכרך סיהס: (ד) עניינם. סן עניינם. סל סטנדי גלגליס פין. כהס ממס כי
קסגיס סס ככ: ק וקס עקסס יד אדס ולא אלמסי סמס: (ס) סס לסס. פס כי
סל לסס סס סל לא יכרכו ונז': (ז) ידיהם. פס כי ידיהם' עשיס ססס סלל לא
(תהלים) 20

יבאנו . וטעם עד שיהיה קרוב אל קרנות המזבח בעבור זריקת הדם : (כח) אלי . זה יאמר הכהן כוח המזבח כהן ואל תתמה בעבור שלא יזכיר בתחילת מי הם האומרים כי זאת דרך נחות בשירים כמו משפתי ית כחנתי ורבים נכח : (כט) סודו . אחר שיאמר הכהן אלי אתה או ישנו הכהנים והלוים כדור לה' זאת היא השמחה שהזכיר בתחלה נגילה ושמחה בו לספר זה המעשה : (ל) אשרי תמימי דרך . אלה המלה ושנעים ושעס פסוקים שהם אל"ף ב"ית כבר הזכיר בעל המסורה כי אין פסוק שאין שם זכר דרך או מורה או עדות או פקודים או אמירה או חוק או מזה או משפט או דבר חוץ מפסוק אחד וכו' ערוב ענדך לזכר וכבר הזכרתי בתחלת הספר מה שאמרו המשרשים כאלה הפסוקים כי יש אומרים שלא חרס דוד : אשרי . דרך . משרת אחר וכן הוא הבולטים בדרך תורת ה' : (ג) אשרי . דבר בתחלה על המרגיל עמו ללכת בדרך ושרה גם הזכיר עתה שמר העדות שקבל מהאבות ועקרים עדות העין : (ג) אף . אמר רבי מרינוס שהוא כמו אף שזכיר בתי חומר שלא עו עו עולה לעבור פי השם במצות לא תעשה רק הלך בדרכי השם שהם מצות עשה ויתכן שהוא כמשמעו גם אשר לא עשו עולה יחסך להם כי הלכו בדרכי השם : (ד) אתה . פקודיך . שהם בלב וטעם כוונת על יד וכו' וטעם אתה שהיא החילוק : (ה) אחלי כמו אחלי אדוני על משקל אשרי אלוים כמו כל חסדי ורובי ושאלתי שיכוננו דרכי : (ו) אז . מצותיך הם מצות עשה ויש מהם שלא פורט למה צו וכאשר יביט עליהם בעין הדעת ידעם על כן לא אבוש : (ז) אודך . כלמדי משפטי דדך . שהם דיני נפשות ומשון כולם דרך : (ח) את . אמר רבי משה על מאוד דבק עם חקיך כמו ולא פחדו מאבותם וכן בלעם אמר כי עד מהד כמו לעד ולפי דעתו כי אני אשמר חקיך ואתה אל תעזובי עד מהד והטעם עושה שלא אוכל לשומרם : (ט) במה אמר רבי משה תשובת במה הוא לשמור והשמור ארצו ולפי דעתו שהוא קשור בפסוק העליון שאמר את חקיך אשמור אף על פי שלא אוכל לשמור כראוי כדב' : (י) בכל . אתה תדע כל לבי ואתה עורני שלא אשגה : (יא) בלבי . שם הם תמיד פסוקים אמרתך : (יב) בדרך . בעבר שאודה כי אודך בדרך למדני חקיך וזה שאבנך לאבני דורי : (יד) בדרך . כאשר ארגיל נפש בדרך עזותך או אשמח : (טו) בפקודיך אשיחה . עם בלבי בפקודים נטישים בו ובפקודים יורוכי לשמור אורחותיך שהם ישרים בכללים אף על פי שמרטיים ירשו עמי שהם בכללים שמורים לטוב לכל העמים וסירוש הדבר חזק מהאשם שהוא כלל שער לטוב לכל העולם וכללו שהוא מטיב יבוא ממנו חקרה רע למטעים : (טז) בחקותיך . בחוקות שהם כהן שלמו

תג בעבתים עד קרנות המזבח : כח אלהי אתה ואודה אלהי ארוממך : כט הודו ליהוה ביריב כי לעולם חסדו :

קים אשרי תמימי דרך : תהלכים בתורת יהוה : ב אשרי נצרי ערותי בכל לב ידרשהו : יאה לא פעלו עולה בדרך הלב : ד אתה צויתך פקודיך לשמר מאד : ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך : ו אז לא אבוש בתבימי אל בל מצותיך : אודה בישר רבב בלמדי משפטי דדך : ח את חקיך אשמר אל תעזובני עד מאד : י וזה נדע את ארצו לשמר בדרך : י בל לבי דרשתיה אל תשגני ממצותיך : יא בלבי צפנותי אמרתך למען לא אחטא קך : יב ברוך אתה יהוה למדני חקיך : יג בשפתי ספרתי כל משפטי פיך : יד בדרך עדותיך ששתי בעל בל הודו : ט בפקודיך אשיחה ואביטה ארחתך : טו בחקותיך חריתי פעלוי כל מוצא : טז בפקודיך אמלל ואסתכל אורחתך : טז בגורתך אתפרנק

ואילך אמר דוד ושמאל ויש ורחי דוד כמו שמורש בערבי פסוקים מי שאמר זה לא אמר זה : (ג) אף לא פעלו עולה . אשריכם אם כל זה כהם בדרכיו הלכו . אע"פ שלא פעלו עולה אין שרם שלם אל"כ בדרכיו הלכו וכן הוא אומר (לפיל לה) סור מרעושה עוב אע"פ שאתה סור מרע חין הכל שלם אלא אם כן תעשה טוב (מדרש אנדה) : (כ) אחלי יכוננו דרכי . אל"ף יסוד כתיב הנופל ממנו לשרקי' כמו אל"ף שנחמתי בזונוכס (איוב ג) ואל"ף של אסד שמן (מלכים ב ד) אחלי תפלותי אלו קן שיכינו דרכי וכן (שם ה') אחלי אדוני לפני הנביא אשר בשמרון וכו' וזכיר אדוני להתפלל שגן לפני הנביא אשר בשמרון ולשון אחליות שהיו"ט בלע"ז כאלה האומר הלוואי וייתי נביא וחסם : (יא) בלבי כננתי

אל ה' ויאר לנו : אסרו ב' וחסם' אסרו הסוסים . אסרו תג בעבותים : א"ב רבתי א' עדותי ה' בלש' וסי' נמסר בסוד התהלה והחליט סמן צ"ש : צויתך ג' מל' וסי' את כל אשר צויתך לעשות לם ולא עשו . אתה צויתך פקודיך לשמר . אשר צויתך לא יבאו בקהל דך . וב' וצויתך א' סלא וא' חסר וסימן וצויתך אוחז לעניניהם . את כל ארדיהם . קדמה מל' ב' כדבך י"ג חס' וסי' נמס' בסוד ויצא יעקב : צפנותי ג' וסי' בלבי צפנותי אברתיך . בחקך צפנותי אבתי פי' . דודי צפנותיך : עדותיך מ' מפקדן וי"ו וסי' השלמה בני חן לבב שלם דדיה . וחי' אידון בינינו בא"ב וסי' פי' ב' דרסיה תולדות אהרן כדור ל' . סוכס לא נח : אשרי . פקדים מנ פס"ו (קדשין ח) : בלבי . שרובין פ' : בדרך עדותיך . שרביש מנ פ"ו ופ"ג :

עד די תקרבוגיה ותשדון אדמיה בקרנות מדבחת אמר שמואל נביא : כח אודה את ואודי קדמך אלהי אשבחינה אמר דוד : כט מתביב שמוצי ואמר שבתו כנשתא דישראל אודו קדם יי ארום טב ארום לעלם טוביה : א טוביהו דשלימי אורחיה דמהלכין באוריתא דיו : ב טוביהו דנברי סהדותיה בכל דפא יתבעון אולפניה : ג ברם לא עבדו שקרא באורחיה תקניא היכיבו : ד אנת פקדתא פקודך למשר נחרא : ה טב לי דתקנן אורחתי למשר נורתך : ו הדיולא אבדות באסתפקותי דקד פקודך : ז אודי קדמך בתריצות קבא בפלמי דיני וכותך : ח ית נורתך אמר לא תשובוקיני עד נחרא : ט במא ידבי שליא ית אורחתייה למשר היך דברך : י בקד קבי תבעית אולפנ' לא תשלגני כפקודיך : יא בלבי אשישית מימרך מן בגדך דלא אחוב קדמך : יב ברוך את יי אלה יתי נורתך : יג בספותי אשתעית קד דיני פומך : יד באורח סהדותך חריתי פעלוי כל מוצא : טו בפקודיך אמלל ואסתכל אורחתך : טז בגורתך אתפרנק

מצודת ציון

באים כהן : כפוזים . נחלי פנות : קרעות . הם הכליפות שנראה המזבח : (ה) אשרי . עינו סלול ושכח : תמימי . מלאן חס : (ג) טלרי . שומרי : עדותי . הם המלות שהם לעדות שם מדוע פעולם כשנת ומעדיהם וכו' : (ה) אחלי . עמן נקשה כמו אחלי אדוני לפני הנביא (מ"ב ה) : (י) תשני . מלאן שגגה ומשנה : (יא) תשני . ענין הסמס : (טז) אשיחה . ענין דבור : (טז) אשתעשע . עינו התפסקות בדבר

מצודת דוד

עד יבוא ומן הכחיסם לחם הדם על קרנות המזבח (כי עיקר הקרבן זריקת הדם) : (כח) אלי אתה . בלל אתה חזקי מעולם ולזה אודך וארוממך : (כט) סודו . ואתה מלכס סודו לה' כי טוב הוא כי עושה חסד לעולם : קים (ה) אשרי תמימי דרך . הפלול והסכח של הסולכים בדרך המים הוא בעבור כי סולכים בתורת ה' וזו דרך חיים ואין וזאתה : (ג) בכל לב ידרשהו . כאשר ידרשוהו בכל לב לדעת חוקי סדבר ואמתחו : (ג) אף ונו' . ר"ל אף אם לא פעלו עולם נשכ ואל תעשה לא היה די להם נוח כ"ל עוד הלכו בדרכי התורה והמאה לקיימם נקום ועשה : (ד) אהם . סלל אתה ס' צויתך פקודיך ואין רלוי אל"כ לסקל בנס רלש וכן הוא לשמור מאוד : (ה) אחלי . אבקש מה' שיסיר דרכי נכונים לשמור חקיך ר"ל לביע אתי מן השמים : (ו) אז . כשסיר דרכי נכונים אז לא אבוש בנביסי אל כל מחסוך כי מי שלא קיים המצות הוא בוש וכלם כשרואם המצות הםם כחובים בחורם : (ז) בלמדי . כשאלמוד משפטי דדך אדע אז איך אודך ביושר לבב : (ח) עד מאוד . הוא הסוך כלינו אמר את חוקיך אשמור עד מאוד ר"ל מהשכחי לשמור מאוד חוקיך לכן אל תעזובי לכל יכיה לי שום מניעה : (ט) במה . באיום ענין ישנה את ארצו וכלי בעת ריגיל עמו מנעורו לילך באורח מישור : לשמור כדבךך . ד"ל לא יאמר אי אשתי צבירה אלא יאמר אשתי צו אכל אשמור בדברי ה' : (י) אל חשגני . אל חשיעני שוגם מלכנין מחותך ר"ל חן בלבי ביס לסינין על צוריה : (יא) בלבי נפתי . שמורים הם בלבי למען לא אחטא לך כי אם אשכח מה מסס אטיב כלכך נחטא בלבי לעת : (יב) ברוך . אומר אני ברוך אתה ס' על נחיתת חוקיך ואשאל סמך שחלמדי אוחס ר"ל חן בלבי בינה לסינים : (יג) בשפתי . כי משפטי התורה שפתי' ללמד לזולתי אל"כ כשחלמדי אופיל גם לזולתי : (יד) בדרך . שמחתי בסיחתי סולך בדרך עדותיך כמו השמח על רבי סון : (טו) ואביטה . אביט כחובות כלל ולא מן הספה ולחון כ"ל לקיים וללכת באורחותיך : (טז) אשתעשע . כלל מה אני תשתעשע בנס למען לא אשכח

אשתעשע על כן לא אשכח דכריך שאמרת אחרי ס' אלככי' תלכו: (ז) גמול . בעבור שהכיר למעלה לא אשכח דכריך אמר גמול על עבדך אחיה ואשמרה כמו לא אשכח: (יח) נפלאות מתורתך . איננו דבק כי אם ואניטה כמו ולא כחדו מאבותם וכן הוא גל עיני ואניטה מתורתך נפלאות ממני: (יט) גר . בעבור כיות גר כמו תועה ושוגג

זמנתי . לא נתתי להשכח ממני: (פז) אשתעשע . אחתעס כמו ישעה כהיום אל עושהו (ישעיה י"ז) ואל ישעי בדבי שקר (שמות ה') (ז) גמול על עבדך . דבר שאחיה בו בגמול ח:דד: (יח) נפלאות מתורתך . דברים המכוסים בה שאינם מפורשים בה: מתורתך . נפלאות מסירותי תורתך שאינם מפורשים בה (מזכרתי): (יט) גר אככי בארך . ימים מועטים: אל תסתור ממני . מזמך הנעלמות שאוכל לקיימם שאם לא תכשוו אומותי: (כ) גרסה . משתברת נפשי מחמת תאוה כמו (ויקרא כג) גרש כרמל . ומנחם חזר לתאבה עם מתאב אככי את גאון ועקב (עמ"ס ו') ושניהם לשון שגר: (כב) גל מעלי . לשון גלגול כמו ויגל את האבן (בראשית כט): (כג) בי כדור . אע"פ שגלגל חיותם כעולם מתלוננים עלי שאני עוסק בתורה: (כד) שטעוטי . עסקי: (כה) חיוני כדכרך . כמו שהכנתני על ידי נתן הכהן טוביה: (כו) ספרתי . לך את כרכי ואת חטאתי ואתה עיניתני: (כז) דלפה נפשי . נטפה כלומר נחסרת וכולכת: (ל) משפטך שיתי . שמתו עממי למשפטך ודבקתי בעדוּתך לנחור כדרך אמונה לך אני שאל דרך שקר הסר ממני: (לג) ולאכרעה עקב . אשמרנה בכל מעלותיה ועקבי נתיבותי ל' עקבי סראג' נלמ: כקס

במ"א ציח ערוּתך: ג' אזהר וסמ' ויפל אזהרה בעד השכחה . מאסתי לא לעולם אזהרה . לא אמות כי אזהרה . גבל על עבדך אזהרה . וא' הבינוני ואזהרה . אזהרה ג' וסמ' ועתה אזהרה אמת דהושע . וזו בני האדם אזהרה הם לפני ה'. נשאת זרים אזהרה: ד' כדכרך יג' חס' וסמ' נסמך בספר ויצא ועקב . ספרתי ב' ובעטן וסמ' בשפתי ספרתי . דכתי ספרתי ונתעני: דלפה ב' וסמ' דלפה נפשי סמוגה . אל אלוה דלפה עיני: בעדוּתך ח' בא"ב וסמ' פריץ בין דמ"ה במ"א ציח צרע ערוּתך: ארוץ ד' וסמ' בסמ' בשמואל ב' סימן י"ח ה' תורתך מתורתך ש' בא"ב וסמ' גר עיני ואביהם . הבינוני ואזהרה . לעשות אזהרתי . זכרתי בלילה כיו לי ויהי . מת אהבתי . עת לעשות ה' . פלגי סמ' . שלום רב לאהבתי

לא אתגשי דבוריך: ח שלום . סב ער עבדך אחי ואמר דבוריך: יח גלי עיני ואסתפל פרישן מאוריך: ים דרך אנא בארעא לא תפקמני פקודיך: כ ריגנת נפשי דרגנתא פקודיך בקר עדן: כא גופתא וזונון לישודאשתמיז מפקודיך: כב אעדי מעלי קנא ובזותא ארום קהדוּתך נפרית: כג ארום יתבין כרבין מני סמליון עבדך עסק באחיות גורתך: כד דחוד קהדוּתך פרינקי מרי עצתי: כה אדבקת לעפרא נפשי אמי ותי פדברייך: כו אורחי מניתי וקבדתא צלותי אגף ותי גורתך: כז אורח פקודיך תביגני ואמלל בפרישותך: ז עיני . כח אנמת נפשי מדבונא קים ותי פדברייך: כט אורח דשקרא אעדי מני ואוריךך חים לי: ל אורח הימנותא בקרית דינקי שוית: ג' לא אדבקית בקהדוּתה יי לא תבהתני: יב אורח פקודיך אדחום ארום תמתי לפי: יג אלת ותי יי אורח גורתך ואנפרניה עד גמירא: יד תביגני ואנפר אוריךך יי ואנפרניה בקל לקא: טו אורח פקודיך

תולדות אורח גל עיני . עקידה שער סח וסע וזר מלאים: גרסה נפשי . פ"ז יס: דבקס . עקידה שער מד ונס: דלסה נפשי . נכרות כס:

אשתעשע לא אשכח דכרתי: י' גמל על עבדך אחיה ואשמרה דכרתי: יח גלי עיני ואפיימה נפלאות מתורתך: ים גר אנכי בארץ אל תסתור ממני מצותיך: כ גרסה נפשי לתאבה אר משפטך בכלעת: כא גערף זדים ארזים השנים ממצותיך: כב גל מעלי חרפה ובזו פי עדותיך נצרת: כג גם ישבו שרים פי נדברו עבדך ישיח בתקוה: כד גם עדותיך שעשע אנשי עצתי: כה דבקה לעפר נפשי חיוני פדברייך: כו דרכי ספרתי ותעניני למדני חקוק: כז דרך פקודיך הבינני ואשיתה בגמלאותיך: כח דלפה נפשי מתוגה קיימני פדברייך: כט דרך שקר הסר ממני ותורתך תנני: ל דרך אמונה בחרתי משפטך שויתי: לא דבקותי בעדוּתך יהיה ארתי בשני: לב דרך מצותיך ארוץ פי תרחיב לפי: לג הורני יהיה דרך חקוק ואצרנה עקב: לד הבינני ואצרה תורתך ואשמרנה בכל לב: לה הדריכני בנתיב מצותיך פי בו תפצתי: לו הטלפי ארעוּתך

ארום ביה צביתי: לו אצלי לפי קהדוּתך וזאת קמונא:

מצורת ציון

דבר מה לשמות כמו ושעשע יונק (ישעיה יח) (יח) גל . מלשון גלוי: (כ) גרסה . ענין שניה כמו ויגרס כהן שני (איכה ג') לתאבה . כמו לתאבה (כא) השונים . מלשון שוגג ומשגשג: (כב) גל . גלגל וסבב: וכו' . ציון: (כח) דלסה . ענין סתם כמו דלף סוד (משלי ח') מתאם . מל' יונן: (ג) ארוץ . מל' ריב וריבוי: (ג) כורי . ענין למוד כמו אם מי יורכ דעה (ישעיה כח): עקב . ענין סוף ואחרית ע"פ שהעקב הוא סוף כגון ובעבור זה יקרא גם שהכר כלשון עקב כמ"ג וסמ' עקב שתמעת (דברים י) כי שהכר הוא סוף המשעשע: (ל) נתיב . ענין שיהל ומכיל: (לו) נאם . אהבת שונים ממזמריך בעבור זדון לכם אשר לא למדו ולוה אהבה אל משפטך ללמדם ולפשוטם: (כז) גל . כעבר מעלי חרפה וציון כי שמרתי הכתוב ולינו דין להכבוזת למען יגדל כבוד התורה: (כח) גס ישנו . לא לגד באקראי ידברו כי גס ישנו דרך קנע אבל אני לא אדבר עם כ"ל אשוח בחוקך: (כד) גס עדותך . לא לגד אשוח נפש דרך ערלי כי גס שטעוטי המס בכל מה ויהשבו לאנשי עמתי לדבר בהם בהמידות כאלה עם יועזר: (כה) דבקס . שחם נפשי ודבקס עד לעפר ואשאל מן חייני מהצרה כדכרך עלי ע"מ נתן סנביא: (ס) דרכי . ענייני סייחתי מספר לסיך לשאל לך ענה עליהם כמ"ג וישאל דוד כה' (ש"ב ס): וחטני . ענית לי על שלחתי: למדני . לכן אשאל גם זוח אשר תלמדני חכמת התורה ועניני גס עתה למלא משאלותי: (כז) דרך פקודיך . ר"ל מסחרי המ"ה ויעקיר: ואשחש . ואדבר עוד לזולתי ללמד דבריי הנפלאים והמכוסים שבהם: (כח) דלסה . ללכת בדרך תורתך: (ל) שויתי . שמתו דברי משפטך כדכרך . קיימני צהים כדכרך ע"מ נתן סנביא: (כט) הסר ממני . לבל לתאוס ללכת עם: ואחרך חני . ללכת בדרך תורתך: (ל) שויתי . שמתו דברי משפטך לנגד עיני ללכת בהם: (לא) דנקתי . על כי דנקתי בעדוּתך לכן אחס כ' אל חניאני לידי בזה: (לג) ארוץ . ר"ל בורחות רב אעשה מצותיך כי ידעתי אשר בעבורם הרחיב לבי בחמנוני עו"פ: (לג) ולאכרעה עקב . ואשמרנה: עד סוף ימי מבלי הספק: (לד) סניני . דרכי התורה: (לס) הדרכני . ר"ל מן השמים יפיע לי לדרך נתיב מצותיך: כי זו חפצתי . וסבב לנסר מסייטין לו: (לו) סמ

מצורת הוד

מס מס: (ז) גמול . ר"ל גמול חסד על עבדך שאמרת למען אשמור דכריך ולא בעבור נפלאות עו"פ: (יח) גל עיני . סליר עיני לסנין מתורתך דברים נפלאים ומכוסים: (יט) גר . סלל אני בארך כנר הוא שמעט זמן יושב במקום נרחו ושואף הוא אל מקום מולדתו כן שני חיי מעטים ושואף אני לשונ למק ר נשמתו ולוה אל הסתר ממני סלמי מצותיך מלכניס נמסע ימי: (כ) גרסה נפשי . נשברס מרוב חלוא: ככל מה אל משפטך: (כא) גערת . ר"ל כי ראייתו אשר מעולם גערת בזדים ארורים אשר הם (כב) גל . כעבר מעלי חרפה וציון כי שמרתי הכתוב ולינו דין להכבוזת למען יגדל כבוד התורה: (כח) גס ישנו . לא לגד באקראי ידברו כי גס ישנו דרך קנע אבל אני לא אדבר עם כ"ל אשוח בחוקך: (כד) גס עדותך . לא לגד אשוח נפש דרך ערלי כי גס שטעוטי המס בכל מה ויהשבו לאנשי עמתי לדבר בהם בהמידות כאלה עם יועזר: (כה) דבקס . שחם נפשי ודבקס עד לעפר ואשאל מן חייני מהצרה כדכרך עלי ע"מ נתן סנביא: (ס) דרכי . ענייני סייחתי מספר לסיך לשאל לך ענה עליהם כמ"ג וישאל דוד כה' (ש"ב ס): וחטני . ענית לי על שלחתי: למדני . לכן אשאל גם זוח אשר תלמדני חכמת התורה ועניני גס עתה למלא משאלותי: (כז) דרך פקודיך . ר"ל מסחרי המ"ה ויעקיר: ואשחש . ואדבר עוד לזולתי ללמד דבריי הנפלאים והמכוסים שבהם: (כח) דלסה . ללכת בדרך תורתך: (ל) שויתי . שמתו דברי משפטך לנגד עיני ללכת בהם: (לא) דנקתי . על כי דנקתי בעדוּתך לכן אחס כ' אל חניאני לידי בזה: (לג) ארוץ . ר"ל בורחות רב אעשה מצותיך כי ידעתי אשר בעבורם הרחיב לבי בחמנוני עו"פ: (לג) ולאכרעה עקב . ואשמרנה: עד סוף ימי מבלי הספק: (לד) סניני . דרכי התורה: (לס) הדרכני . ר"ל מן השמים יפיע לי לדרך נתיב מצותיך: כי זו חפצתי . וסבב לנסר מסייטין לו: (לו) סמ

(לח) הקס לענדך אמרתך . אשר בעטחתי . אשר ליראתך . שאכיה אני חרפי יראי שמך שעל מנת כן בעטחתי את ישמרו נבין את דרכי וגו' (מ"א) (ב) : (לט) העבר חרפתי . מחול לי על אופי עון ושוב לא יוכלו אויבי לחרסני : כי משפטך טובים . וכבר אני מחבל עלי לשלם כענשך ארבעתיים : (מא) ויבואני . משועתך תנח אלו כחמתך . שבעטחתי : (מב) ואל תכל מפי דבר אמת . ואל תכבל מפי דבר אמת כמו ויכל אליהם את מקנה אביכן (בראשית ל"א) (מג) : דבר אמת עד מאד . בכל הוראותי וככל דיני שלא אכשל בהם : יחלתי . קיומי : (מח) ואתכלכלה ברחמי . כהלכה מרוחת ופושטת ביראלי דרשתי . בקשתי : (מט) זכר דבר . אשר יחלתי ע"י נחן הכניא לעבדך : (נ) משפטך משובלם . שאתה מביא יסורן וחזור מחמתך וסילה ועל כן אתנחם : (נא) זכרתי בלילה . בעת צרה ואפילה : (נב) זאת היתה לי . עטרת הסולמת אותי לי לעדות ולורשי הראוי למלך בשכר שפקודיך נצתי כך דרשתי חכמי ישראל (מגלה) : (נז) לשמר דברך

מורכב בהכנה כמו גם כלתה נפשו וכלות אליהם על כן מתאחד אנוכי הסך כדבר על כן חייני : (מא) ויבואוני . כמו ויבואו אלו ויועקד : כחמתך . אשר בעטחתי : (מב) ואענה חרפי . שאמר שלא תשיעני : (מג) ואל וכל בקשתי עד מאד שלא תכל מפי דבר אמת כמו ויכללו את מרסי והאמת שתשפט משפט בחורסי : (מד) ואשמרה . אז אשמרה כמו אל ישאלו כי אז איתם : (מה) ואתכלכלה . בדרך רחבה : דרשתי . כמו בחרתי וכמו דרושים לכל הפניהם : (מו) ואדכרה . בגלוי : נגד מלכים . שמוכב אדם ליראה מהם : (מז) ואשתעשע . כסתר : (מח) ואשא . דרך כבוד וקבול מאהבם : (מט) זכר . שבעתי וחמסי' מלת לו יחלתי לו וכה יוצא לשנים פעולים : (נ) זאת . זכרתי כי אמרתך חייני כמה פעמים וזאת היא נחמתי בעת עיני : (נא) זדים . אפ"ס שזדים בליוני התלווה כי כמו לא נענעך נגענו כך : (נב) זכרתי . משפטים שעשית כודים כמוס : (נג) זלעס . מן רוח זלעסות סחתי אף יעזבו רשעי' תורתך : (נד) זמרות . חלדס בבית מגוריו משתומ' וכסך ומירות : (נה) זכרתי . גדולת שמך ואשמרה תורתך ביום : (נו) זאת . הטובה בתולדתי : (נז) חלקי . זה אמרתי

לו אעבר עיני מלמחמי שקרא בדבריה אמי יתי : לה אקים לעבדך מימרה די לדחלת : לה אעבר חסדי די דחילת ארום דיניך תבין : מה דא רגנית לפקודיך בצדקתך אמי יתי : בא ויתון עלי חסדיך וי פורקנהיך מימרה : סב ואתיב מחסדי פתנם ארום סברית בדבריהך : סג וקא תסלק מפומי פתנם דקשזט עד לחרא ארום לדינה אורכית : מד ואמור אורייתך תדירא לעלמי עלמין : מה ואתה בפתיחת אורייתך ארום פקודיה תבעית : מה ואמלך בסהדותך בבל מלכיא וקא אבהית : מה ואת פרנק בפקודיך די רחמיט : מה ואקוף ידי לפקודיך דרחמיט ואמלך בגורתך : מה א"כר פתנמא לעבדך די אורכתי : מה דא היא תנחומתי בקסופי ארום מימרה קרים יתי : מה ודזין ממיקנולי עד לחרא מאורייתך לא אצילתי : מה אדפרית דיניך מן עקמא וי ואתנחמית : מה רתימא אחידת יתי מרשיעי דשקין אורייתך : מה תושבתן הווי לי נזרתך בבית מדורי : מה אדפרית בליניא שמה וי ונשרית אורייתך : מה דא תת לי לזכותא ארום פקודיך נשרית : מה חלקי וי אמרתי

ואל אר בצע : יהעבר עיני מראות שוא בדרך חייני : לה הקס לעבדך אמרתך אשר ליראתך : לה העבר חרפתי אשר יגרתני כי משפטך טובים : מה הגה האבתי לפקודיך בצדקתך חייני : מה ויבאני חסדי יהוה השועתך באמרתך : מבוא ענה חרפי דבר פרי בטחתי בדברך : מה ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד כי למשפטך יחלתי : מה ואשמרה תורתך תמיד לעולם ועד : מה ואתכלכלה ברחמי פי פקודיך רשתי : מה ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש : מה ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי : מה ואשא כפי אל מצותיך אשר אהבתי ואשיחה בתקיה : מה זכר דבר לעבדך על אשר יחלונני : מה זאת נחמתי בעיני פי אמרתך חייני : מה זדים חייני עד מאד מתורתך לא נשיתי : מה זכרתי משפטך מעולם : יהוה ואתנחם : מה זלעפה אחותני מרשעים עיני תורתך : מה זמרות הוילי חקיה בבית מגורי : מה זכרתי בלינה שמה יהוה ואשמרה תורתך : מה זאת היתה לי פי פקודיך נצותי : חלקי

תורתך : יגרתו ד' וחס' וסימ' בסדר עקב : ו' חסרין בלחון מיל במ"א ויבאני חסד ה' רא"ב : חייני ג' וסי' ובענה חרפי דבר : ואשיחה חרפי דבר . באשר היתה בימי דרפי . בתרא נקוד חרפי קסך חסד שאמא בתולם : ואשתעשע חסד ה' פסוקי' בא"ב סוף ד' מלין וסי' בוס"ק : ו' נחמתי ג' וסימ' זאת נחמתי בעיני כי אמרתך . ותרתי עור נחמתי ואסלדתי דים ו' בא"ב וסי' גו"ס יכ"ע וד' בשאר קריאת וסי' נכסר בסוף מלאכי : תורתך ה' בא"ב וסי' לעיל באת ה' : זמרות ד' ג' מ"א וסי' חסד וסימ' נכסר בשמאל ב' ריש סימן ב"ג וסימרא סי' צ"ח : ה' חלקי ב' ר"ף וסימ' חלקי ה' אמרה נפשי . חלקי ה' תולדות אהרן והרמס . שס ד : זכר . עקדס מ"ד פמ"ז : זלם נחמתי . עקדס שער פמ" : זמרות . סוסס לט : נאצי . ע"ג פד :

מצורת ציון

אכנת כחמון כמו שואני כעס (שמות יח) : (לט) יגורתי . עיני פחד כמו ויגור מואב (במדבר כ"ג) : (מג) תלל . עיני כסרה וכן אשר כילי אליהם מחלתי (בראשית לא) : (נא) בליוני . משלן לך : (נג) זלעס . עיני בעתה ורעסי כמו רוח זלעסות (נעיל יא) : חליתי

מצורת דוד

ציון . מן בלתי להיות מוטע אל הבורס ולא אל אהבה חסיתת סמטון : (לו) כעבר עיני . מנט עיני מלרעה דבר שוא ואיסור כי סן אחמוד בה ואכשל : בדרךך חייני . סחיה את נפשי בעטחנות לרדך לתמוד אליהם : (לח) הקס . חקיס לעבדך בעטחנה אמרתך אשר ביה מנוא ליראתך כי על ידי הסקס אוכל לירוא את ס' : (לט) חרפתי . חרפה בעון אשר אסוד ממנו כעבר נא ומחול עליו כי הלא טובים משפטך בעשות חסד עם המשפט : (מ) כנס האנתי . אני מחאוס לעשות פקדיך ואם לא עשיתי כלם עכ"ל חייני כפי לזקתך אשר חרף מהשנה טובה למשפט : (מא) ויבואני . יבואו לי חסדיך ואכיה נישע ע"י משוערך כלאר אמרה ע"י נחן הכניא : (מב) ואענה . אשנז למחרסי דבר ר"ל דבני חרוף כלאר דבר אלי : כי בעטחתי נדכרתי . אשר בעטחתי שלא יוכל לי ולכן אדבר ולא אירא : (מג) ואל תכל מפי דבר אמת ועד מאד לא הסור ר"ל כלל וכלל לא אכיה נישע מדבר הוראה אמת במשפטי הבורס : כי למשפטך יחלתי . כי אני מייחל ומקיס לעשות משפטך לזה אין מבראוי לפיות נכשל בהם : (מד) ואשמרה . מן בלתי לשמור : לעולם ועד . כל ימי פיותי על האדמה : (מה) ברחמי . במקס רחב ר"ל לא אכשל בדבר משפטי הבורס כהסוך נמקס רחב שאני עת לסכל : כי

אמרתי לרכיב אולי ישמרו דברי: (נח) חליתי כאלמתי. ומגותי את אשר לחון: השכתי. כאשר אהבתי כי זכ דרך אלך אשיב רגלי אל דרך עדותי: (ס) חשתי. זריון מקדומון למנות: (סא) חבלי. מודוני חון לו ריע והאומר שהוא מוגרם יאכל עד אין לו טעם וטעמו הם אסונו חבלים

דברך. קיים דברך שחלפני נכך אפס חלתי: (נח) חליתי פניך. כלשון חלקי כ' אמרה נסתי על כן אוחיל לו (אויכה ג'): (ט) חשכתי דרכי. הססד מנכס כנגד שכר ושכר עבירה כנגד הססד לפיכך ואשיב רגלי אל עדותך כי ראיני עשיה הטובה שכתוב: (סא) חבלי רשעים עזונו. כשעו של רשעים שללוי כמו (כראשית טט) ויאלץ פד. כן חזרו מנחם. ויש לכוונתו לשון עוד כלומר נוסף ורבו עלי: (סז) טרם אעשה. אומר כחלוף טרם. סגותי כסס כמתי מדרשות אמי טובב כהס וחוטא ועתה משעננתי כסס תורתך שמרתי שהמדרש מלמדני לסור מן העבירה לכן אני מנקט מתן טוב טעם ובעת לפדני: אענה. לשון שוכה והוכה ככות המדרש כולו כמו חטן לשון אמרתך וכן (מלאכי ב') יצרת כ' לאיך אשד ועשית עד ושוכה מלאכי יעקב עד נחמתי ועונה כפלאידיס: (סט) טעלו עלי שקר. חזרו עלי שקר וכן וטעמו על שמי (איוב ד): (עא) טוב לי כי עניתו. גתחיתו ועיניו למתן אשור מדרך רשע ואשמור הקיד. כסירושים אחרים מלאכי כן טוב לי כי עניתו וגו'. טוב היה בעיני כשהייתי סובל יסורים כדי ללמוד תורה כעש: (עד) יראוך יראוני. בעונה וישמחו כי כגמולי גמולס אדרי מיראוך אני ולדברך יחלמי: (עכ) ואמונה עניתני. כדון עניתני

למטר דברך: נח צליתי: קדמך בכל לבא חס עלי היך סימרה: נח חשיבות לאמבא ארתי ואתיב רגלי לקהלותך: ס ורנית וקא אתעבבית למטר שקדך: ס סיעת רשיעיא אתכנשו עלי אריתך לא אתגשיתי: ס בפלגות לדיא אקום לשבחא קדמך מסא דיני צדקה: ס חברא אנא לך דדחין מנך וגמרי שקדך: ס סונב יי מלא ארעא גורתך אקה יתי: ס סבא עבדתא עם עבדך יי היך דבורך: ס שפיר מעם ומנדעא אלה יתי ארום בפקדיך הימנית: ס עד לא אסתגף אנא שרי וקדון מימך נפרית: ס סב את ומטיב אלה יתי גורתך: ס סב חברו עלי שקרא וידוני אנא בכל לבא אמור שקדך: ע אמפוש היך תרב יצרא דדבדון אנא אורייתך פרוקי: ע סב לי ארום אתענית מן בגלד דאיך גורתך: ע סב לי אורית פוקד מן אקה כפרין דהב וסימא: ע אידך עבדו יתי ואתקינו יתי תבנינו ואיך שקדך: ע עד דחקה יחמון יתי ויחון ארום לפתוקך אורייתך: ע עד דעית יי ארום וקאנדיניך נבגשמיא

יהוה אמרתי לשמר דברך: נח חליתי פניך בכל לב חנני באמרתך יתחבבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותי: ס חשתי ולא התמהמתני לשמר מצותיך: ס חבלי רשעים עזוני תורתך לא שבתתי: ס מצות לילה אקים להודות לך על משפטי צדקה: ס סתבר אני לכל אשר יראוהו ולשמרי שקדך: ס סוד חסדך יהוה מלאה הארץ תקיה לפדני: ס סב טוב עשית עם עבדך יהוה פדברך: ס סב טוב טעמו ועתל לפדני כי במצותיך האמנתי: ס סו טרם אענה אני שגג ועתה אמרתך שמרתי: ס סב טוב אתה ומטיב לפדני תקיה: ס סב מפלו עלי שקר דים אני בכל לבו אצד פקדיך: ע טפוש בחלב לבם אני תורתך שעשעתי: ע טוב לי כי עניתני למען אלמד תקיה: ע טוב לי תורת פיך מארפי והב וכמה עני ידך עשוני ויכווננוני תבנינו ואלמדה מצותיך: ע יראוהו יראוני וישמחו פי לדברך יחלמי: ע ידעתי ידעה בייצק משפטיך ואמנה תולדות אהרן השכתי. פקדום נח ס': חסם. כרסו' ג' זוכך לך. (ברכות ב): טוב אעמי. עקבם מן פ'ב: טוב לי. אנוח י: יראך. שרזין ג:

מצודת ציון

(נח) חליתי. ענין נקשה כמו ויסל מפס (שמות לג): (ס) חשתי. ענין חסירות כמו ימחר יחשס מעשכו (ישעיה ס'): כהמסההי. ענין הסתככות כמו חס ימחמ' חכה לו (חכוק ב): (סא) חבלי. ענין כישה וחכורה כמו חבל נפילים (ש"א י'): עודדי. ענין כהס ושלל כמו נבקר ויאלץ עד (כראשית סא): (סז) חסתי. מלשון עיניו: (סא) סבלו. ענין חבור כמו וחסטול על עיני (איוב ד): (ע) טעם. ענין שמון כי השמן לכ הסס חוה (ישעיה ו) מרנומו קסס לגל ומהו קראו לכסיל קסס: (עד) יחלמי. קויטי

אמרתי לשמר דברך: חנני מן ריש סיפרא עד אל' ביתא רבתי ודני ומן אלפא ביתא רבתי עד סוף סיפרא דיני במ' חנני וסי' דרך שקר חסר ממני. חליתי פניך בכל עת. פנתי אלו חנני ומ' עבדך לי באנתחא: ורעת ד' ג' קמץ וא' פחה וסי' יהיה אמנות עתך חסן. טוב פקס ורעת. כתבתי לך שלשים. ולבי ראה דדבה דבס' ודום ו' בא'ב וסי' גרש יבוע: כחלב לי וא' מלרע כחלב ואינון מן א'ב מן דוד וד' ב' ברש חיובתא ולי' דבול' וסי' נסטר כסס' רבתי במערבת אות הב' בס' י' יודך. כל סיפרא מיל במיה חס' וסי' נסטר בס' פ' ל'ב: יחלמי ה' ובעניינא בא'ב וסי' ואל תצל סמו דברי. יראוך יראוני. כלהת לחשוותך. קדמתי בששף.

תולדות אהרן השכתי. פקדום נח ס': חסם. כרסו' ג' זוכך לך. (ברכות ב): טוב אעמי. עקבם מן פ'ב: טוב לי. אנוח י: יראך. שרזין ג:

מצודת דוד

(נו) זמח. ר"ל הנדולה הוזה שאני עתה כס סיא כלס לי על אשר שמרתי שקדך: (נז) חלקי ב'. אמרה: ל'ל ס' סוף חלקי וט' אני מאמין וסנא מנשינו למתן עס כל השומע ישמור דברך: (נח) כאלמתי. ע"י נחן סגניו: (נט) חשכתי דרכי. כאשר אהבתי חסן דרך אלך אשיב רגלי אל דרך עדותי: (ס) חשתי. במסירות רב ולא נהעכנס אלך לשמור מצותיך: (סא) חבלי רשעים. סבורות רשעים שללו אותי ועס כל כאשר כוה לא שכתתי הורתך: (סב) על משפטי צדק. על משפט ה'צק ששעית ברשעים שונאי נסתי: (סג) חגרי פני. אונכ ורע לכל היראים מנך: (סד) חקך למדני. ר"ל מכל החסדים טעם עמדי חסדך כוס אשר חלמדני חוקיך: (סה) סיב. מעולם עשית טוב עם עבדך: ס' כדברך. אהס ס' כול עשית כדברך שהנחת לי ולא נפל דבר ארעס: (סו) טוב טעם. הסוב אשר בעמתי הסורה וידעת אשר כהס למדני ר"ל כמו שפסקת למנות לי כדבר ישועס ורחמיס כן עשה לי גם את זמח: אי בפטוחך הסמנתי. אני מאמין במצותך שהחס זייחם וזוה חלב לא לדעת טוב טעמם: (סז) מרס אענס. מרס ענית עמי ב'מול הסורה הסמנתי כח לו הייתי אני שוגג נדבר קיח הסמנתי כי לא

יעתים על אמתחם אבל עתה אחרי למדי את כל דברי הסורה שמרתי אמרתך ולא אשנה עוד: (סח) טוב אהס. גם בלי נקסס על פקענס: זמסיב. להמקס את הסוינס. למדני. ר"ל ואת זה אני מנקט לפדני חוקיך לדעת מסחרי הסורים: (סט) ספלו. סודיס חזרו עלי שקר ר"ל חלו זי דבר שקר לומר שאין חוכי כברי ומעשי הסס נשקר אבל לא כן הוא כי אני בכל לב אשמור שקדך וכברי כן חוכי: (ע) טעם. לנס נפשו שמן כחלב כי שעשעו בעתנונות בזמן אל' אני חורח' ס'ס ששעשתי כהשחת עוד את הכח: (עא) טוב לי. טובס ס'ס בעיני אשר סייח' מסנס עמ'י בלמוד הסורה הסמנתי כח למען אלמד וסכן שומק חוקיך כי סרעס הוזה כהסס ס'ס: (עב) טוב לי. הסורס סוכס נעיני מלאסי וגו' וכלומר אס רניס ירבו עמל ומעניס נפסס לקנות סון כ"ס שיש לקנות הססס בעבור קנין הסורס: (עג) ויסונוני. ר"ל עשו אותי קלי מוכן לקבל סגניס לכן סיינינו ואלמד: (עד) יראוני. כסנדולס שאני עומד כס יסתמן גם כהס כי כל אלי על אשר יחלמי לדברך וכלס גם הסס מן פתיחילס לס' ומטעמדיס לנדולס: (עז) זקק משפטך. הסמנסיס ששעתי זי נלדק ססס: ואלמנכ. נבאטונכ עניס

אמר

עמיתני: (עח) כי שקר עויתי. כי על חנם כרשעו (מלאתי). אומר אני על לבן טים שאומר לו באל על אשת איש מיתתו כמה והוא לא חטא: (עט) יאזבו לי יראיך. שפירש הימנו סאדרין כשנשטרע מאותו עון אף אם גרושה היא נתן מינו זה כל הנוגע לא יקס: (פא) כלתה וגו' נפשי. אותה: (פב) כלו מיני. זופים תמיד עד כי כלו: (כג) כנאל בקיטור. כנאל של עור המתקבש בעטן: (סד) מחי חשכה. שאלהה דימי: (סז) כרו לי שיחות. לא כחורה באלים לסלמי: (סח) שקר רדפוני. לשאל רדפוני חויבי: כל מוצתך אמונה. מואני ולא מואניתי וחס על שקר רדפו לאסרי: (פז) כחטם כלוני. כלל הייתי אהיה כאלך ואני עמדת על בורח. וכן לי קור רשעים לאכדני

רבות: (טו) וכו'. לנחמי. שלא תעניי טיננים רבים כאשר הכפחתי כי אסוד שלמות על כן אחריו: (עז) יבואני רחמיך. בעבור שאין לי טעשני כי אם תורתך: (עח) יבואו. שרצו לשנות אותי מדרך ישרה ולא יוכלו כי אני אשיח בסיקדיך: (עט) יאזבו. יראיך. כסך חודים: (פ) יהי. בעבור שהזכיר יבואו זדים התפלל שימורה כסם להיות לבו תמים ולא יבוש כמו הזד: (פא) כלתה לחשומתך. לאות ולמד כי יסחד מאויביו: (פב) כלו. הזכיר כעלם והיא הכפש ואחר כן הגרסה והוא הסין ועטם לאמרתך גורתך: (פג) כי. כנאל בקיטור. כעט דרך משל והכמשל עור צדור כי הוא יבש: (פד) כמה. יסחד וימו' קודם טינקס מאיביו: (פה) כרו. קשור כססוק העליון כי יסחד מהשיחות: אשר לא כחורתך. שליות לא יקס דס נקי: (פו) כל. הכס מוצתך לעשות אמונה וחס ירדפו שקר עורני עלויס: (פז) כחטם. זמן מעט: (פח) כחסךך. עד כיום עמדי: (פט) לשלם. דכרך נכז. גזירותך עומדים בשמי': (צ) לדור. יש כוח עמוק כי הזכיר למעלה כי דברו וחס שוכני שמיסלשולס נכזים וזכוני הארך הכללים נכזים על כן לדור ודור. עטס ותעמי' שנקודת הארך היא נקדת בגלגל העליון כראיות גמורו': (צא) למשטריך. הזכיר השמים והארץ וחס עומדים כעבדי' לשמות משטריך כדרך קורא אני אליהם יעמדו יחדו: (צב) לולי. כנגד דור ודור לולי שמרתני כחורתך אז הייתי אובד כדרך הכס רחוקו יאכדו כאשר מירשתיו: (צג) לשלם. הכתרה מה שזכרתי נמלת אדמתי כי כנגד חיימתי חוי עד: (צד) לך אני. דרשתי. לאות סיקודיך לאות כי שלך אני: (צז) לי. טעם לאכדני מחוי עד אז אוסיף להתכוון עמותך כי בכל רגע יתגלו לי סודות עמותך אע"פ שאין לסי סוף על כן אחריו

עניתי: ע יתירנא חסדך לנחמי

באמרתך לעבדך: ע יבאני רחמי

ואהיה בירתורתך שעשעתי: ע יבשו

זדים בישקר עורני אני אשיח

בפקדיך: עם ישובו לי יראיך וידעו

עדתיך: פ יהי לבי תמים בתוך

למען לא אבוש: פאכלתה לתשועתך

נפשי לדברך יחלתי: פב בלו עיני

לאמרתך לאמר מתי הנחמני:

פגבי הייתי פנאר בקיטור חקך לא

שכתתי: פד כמה ימיעבדך מתי

תעשה ברדפי משפט: פה ברודלי

זדים שיתות אשר לא כתורתך:

פז בל מצותיך אמונה שקר רדפוני

עורני: פח במעט פלוגי בארץ ואני

לא עזבתי פקדיך: פח בחסדך

חיני ואשמרה עדות פיך: פט לעולם

יהיה דברך נצב בשמים: צ לך

ודר אמונתך בוננת ארץ ותעמד:

צא למשפטיו עמדו היום כי הגבל

עבדך: צב לולי תורתך שעשעתי

אז אבדתי בעיני: צג לעולם לא

אשפח פקדיך בירבם חייתי ויעדך

אני הושיעני כי פקדיך דרשתי:

צה לי קנו רשעים לאבדני עדתיך

צד די קך אגא פרוק יתי ארום פקדיה הבעית: צח ליתי אמתינו רשיעיא להובדא יתי

בגפתני: ע יתי כדון חסדך

לנחמתי יהיה מימרך לעבדך:

ע ייתן עלי רחמי ואחי

ארום אוריתך פרנקי:

עח יבדתן ודונין ארום עד

שקרא עינתו יתי אגא אמלל

בפקדיך: עט יתובן לאולפני

דחיקי וידעין סהדותך:

פ יהי לבי דלא מום בגורתך

מן בגלל דלא אכתי: פא רגית

לפורקנה נפשי לפנתך

אורכית: פב ספו עיני

למימרך למימר אימתי הנחם

יחי: פג ארום הויתי היך

ורנקא דחיי בקמרא גורתך

לא אתנשיתי: פד כמה יומי

עבדך אימתי תעביד ברודפי

דינא: פה כרו לי ודונין שווקן

דא פקדתנן באוריתך:

פז כל פקדיך קושמא עד

שקרא רדפו יתי סעדי:

פח פועיר שציאו יתי בארעא

ואגא לא שבקית פקדיך:

פח היך חסדך מים יתי ואמוד

סהדות פוקך: פט לעלמא יי

פתך קים בשמיא: צ לך

ודר הימנותך אתקנתא ארעא

וקימא: צא לדיניך קמו וימנא

ארום פודון עבדך: צב ארוני

אוריתך פרנקי הידין אובדית

בסגופי: צג לעולם לא אתנשי

פקדיך ארום בהון קימתי:

צד די קך אגא פרוק יתי ארום פקדיה הבעית: צח ליתי אמתינו רשיעיא להובדא יתי

תולדות אהרן ישונו. זמא כז סכסדין ק: כרו. עקרים נג פכ"א: לעולם. מקדים. עקרם אשר נא:

מצודת ציון

קריתי: (עח) שותווי. מלשון פון: (פא) כלפי. ענין תורה וחשק כמו כספה וגם כלתה נפשי (לעיל פז): (פב) כלו מיני. כמחלוקת לדבר מה ומהלכות לבוא קרא כלשון המקרא כליון מינס כמו ועיך רוחות וכלות וגו' (דברים כח): (פג) כנאל. סם כל ימינו זו סין: בקיטור. ענין עטס וכל כמו קיטור ככשן (כראשי' פז): (פה) כרו. תארו: שיחות. בורות כמו כרו לפי שחס (לעיל פז): (פז) קו. מלשון מקום: כללתי

מצודת רוד

קרוז: ואני לא מנחתי פקדיך. ר"ל עם כי טעמים רבות סייתי קרוז למות זידם ודמס סיס לפעמים מקור זידי פכ"ו לא מנחתי פקדיך ומנחתי לשלוח יד בנס: (פח) כחסךך. אף אם אין זי זכות: ואשמרס ונו'. ולא בעבור הנאה שיה' : (פט) לשלם ס'. אחס ס' עד פולס נכז דכרך בשמים ר"ל אף אם מערכת שטמים וכסיליסס יורז להרע או להסיב הכס גורח דכרך עימדה בשמים ומבטל הורחאס: (צ) אמונתך. אמונה וקיום הכחחך היא לדור ודור עם כי מערכת השמים יורז החלוק: כוננה פרו'. סלג אחס כוננה סארץ והיא עומדת על סך ומי א"כ ימחס זיךך מלעשות כס כרוזך: (צא) למשפטך עמדו סיוס. ר"ל בכל יום ויום עומדים מערכת שטמים וכסיליסס לעשות משפטך כסי סגור ועס הורחאס יסיה כפיטוך כי סכל סם עבדיך ונכנעי' סמס לגורח הסקס: (צב) לולי תורתך שעשעתי. אם לא סיחס עסק חורתך משמח אותי אז הייתי נאלד בעבור רוב עניי וכאומר סלג הותרס מחשח כח וסך חוסף אומץ אל סללכד כחכלי שוני דכר שאין סכנס יורה עליו אלל ע"כ דכר מלך שלמן על סכנס וסכנסה שולס: (צג) כי כס. בעבור שמירת הפקדיים נחה לי סיוס: (צד) לך אני. סיני הלויס סליך לסושיעני כי דרשתי לשמור פקודיך: (צז) לי קו. עלי יקו פרשעים לאכדני מן השמים"כ כי מירידונו למען לא אשכיל בחורס סכל עכ"ף

ארום בעיני כנס: (עז) יסי נא. עתה יכי חסךך עלי לנחמני כאשר אמרת על עבדיך בידי נתן הכניא: (עח) כי תורתך שעשעתי. ורלוי אני לרחמים: (עח) כי שקר שואני. בשקר תוליס ני עון אשר לא כן כי אני אשיח בפקודיך ועסק הותרס סלג מללח מן שטון: (עט) יאזבו. כאשר יבואו חזדים וילכו לסס יאזבו אני יראיך אשר סרו מני כנא חזדים לקנטר: (פ) חמים. כזכוס סנוסס לעמס: למען לא לטש. ככאסר יסקיר אל סיועד העלמות: (פא) כלתה. נפשי החלשס לתעופך כי פקיס לדכרך סכנסחה על סיועס: (פב) כלו מיני. מיני זופים וכסם כלים על איחור אמרת סכנסחך: לאמר. כי אומר אני מתי הנחם אותי: (פג) כי הייתי. עם כי סייתי כחוס וקס כח כנאל החלוי כעטן ומחייבט זו על כל זכ לא סכחתי חוקך: (פד) כמס. ר"ל וכי ערוזים סמס ומתי א"כ חעסס ברודפי משפט כי סן אמוח ולא ארחס סנקסס: (פז) כרו לי. חזדים ספרו עלי בורות שאסול ככס ר"ל יסו עלי מחשבות רעים: אשר לא כחורתך. כי הותרס אמרס וסכנסה לרסס כמך (ויקרא י"ט): (פח) כל מוצתך אמונה. כל סחשח סלג סמס לעשות אמונה לסס סמזכ וחס רדפוני לשקר זי ר"ל אף סכמס אומרים שאני איש שון ופסע רכ אסן עטס סוכוסה בעבור מזה ס' לנכר סרע כ"ל לשקר זי ולכן עורני לסחנכר עול עליסס: (פז) כמעט. כפייער זמן מוטס סיס לללות אותי ככרך ר"ל מלך סיס סדכר (תהיסי)

באים לכלחם כי : (שיר למעלות . הפסע כשכו . כלום מתחילין לעלות במעלות אחרו שיר זה אע"פ שזה השיר לא נכתב בראשונה אכן מוקדם ומאוחר .) (ס"א מלאחתי) : (ב) שיר למעלות . רמו במחזור שני למעלות השוליות לנדקיים לעתיד לבא מתחת עץ החיים לכסא הכבוד דקניא בספרי שיר המעלות אכן כחוב כאלן אלא שיר למעלות שיר למי שמחיר לעשות מעלות לנדקיים לעתיד לבא . וזכו שיד הקליר (כסילוק דיוצר של יום ב' דסוכה שיד ר' אליעזר הקליר סבא בנו של רש"י בהגיה פ' אכן דורשין ע"ט) ומתחזק שלשים מעלות זו למעלה מזו עד כסא הכבוד טבות ועלות נביח נעיונות שיר המעלות : (ב) שמחתי בלחורים לי . שמעתי בני חרם שאחרים מחי ימות אותו וכן וימלך שלמה בנו ויבנה בית המקדש ובעל לרגל ואחי שמח : (ב) שמחודת היו רגליו במלחמה (כל מקום כשגלו שמרד ירושלים ששסוקן בהן בתורה : (ג) ירושלים הבנויה . כשיבנה שלמה בני בית המקדש בתוכה סבא בנו' כשיבנה המקדש אחרון ומזבח : כשיר שזוכרה לב . כשילב שזימה הכתיב זו לזו שאחר (דברים י"ג) אל המזבח ואל המזבח מנוחה זו . שילב מחלכ זו ירושלים . ורבותיו אחרו יש ירושלים הבנויה בשמים ומתודה ירושלים של חטב להיות כמותה : (ד) שש עלו שטנים . אחר שם כשילב עלו שטנים כשעלו ממזרח ונקבע המשק בתוכה : שטני יב שהוא עדות לישראל . לפי שהיו האומות מליו אחריהם כשילבו ממזרים ואומרים עליהם שהם ממזרים אס בנוסם היו שולטין המזרים בנשותיהם לא כל שכן אמר הקב"ה אני מעור עליהם שהם בני אבותיהם הטיל שמו עליהם הראוני השמטתי (במדבר כ"ז) כוסף עליהם אוקיות השם אחת מכלן ואחת תכלן נמצא השם כזה יב עדות לישראל : (ה) כי שמה ושבו וגומר . כי גם בירושלים תשרה השכינה ושבו שם כסאות לשפטם בהם את האומות וכסאות מלוכה לבית דוד : (ו) שאלו שלום ירושלים . ואמר לה ישליו אהבך ויהי שלום בחילך :

איש שלום כמו ואחי תפלה . וכי אדבר שלום לאכזה משך וקדר ולחמוני : (ה) שיר המעלות . נוטע פוט תחלקו למעלות וזה נאמר על ישראל שהו במצור ובמצוק או על בני גלותו : אשם . מאב כל שהוא במצור לשאת שינוי אולי יבואו עוזרים לו להרחיק החיוב ומלת מאין בזה כמו אלה אכזה שוליס ואין כמוהו בן כולכם מאין וזאת בגורם לא מלאכה כמסרן מ"ס : (ג) עזרי . דרך נבואה או על דרך פקוד און לי יורד למורת אדם כי אס למורת השם לבד שהוא עושה כעליוני' והארץ השפלה : (ג) אל . כמו לא וככה דרך נחיה אל מות כבוד' אל תבא נפשי המשורר יאמר לנפשו או לבני הגלות אס בעור מהשם לבדו לא תפחד כי לא יתן למוט רגליך בלכתך כרחוקות העיר או על החומה : ואל ינוס שומך . כי כל שיר שהוא במצור יש לה שומרי החומות בלילה : (ד) כנה שומר . ישראל הוא ישקב אצונו ושומרתיו בכל אשר תלך וכו' היה יסן : (ה) שומך . מאכר ומכל חולי כי הוא כלך על די ימך : (ו) וכוזר טעם כלל יומם כשני ממו"ס יום כלל לילה וידוע כי השם תוקף כבוד חוסם שלב וכלבנה בלילה כוסף להם מולדת תחלואים וזה כדבר ברור ומנוסה : (ו) ס' . מכל רע שיקרה לאדם מחץ וממני' : (ח) ס' ישמר אצקן . בלחמד למלחמה גם כדאך כדרך הכאה וכיוצא : (ה) שיר המעלות . שמחתי בלחורים . אחר רבי משה כי זה השיר אמרו דוד שאמר עם חומרות בבית השם בעת שיבנה הבית ורבי ישועה אמר כי זה בעבור הבית שהקים לו דוד בזיון ויש אומרים על הבית השלישי כל אחד מישראל סומרים שמחתי בלחורים הס עלי רגלים : (ב) עומדות . טעם שפדנו להסתכל בנייני החומות ויפוי השערים וכסבן כי היל ביתה מלאה אדם וכיונו מתעריס בשערים לא נוכל להכנס מדוב השם הבאים וכיוצאים : (ג) ירושלים : ביתה דומה בשל רגלים למדינה שהתעוררו אליה כל בנותיה מסביב בעת הסוד : (ד) שש . שטנים . שהם שטני השם עדות וחק ומטוב לבא שלט פממים וכו' מודים השם בראות מלכות דוד קיימת ואם זה המזמור על שלמה וכו' הכסאות לשלמה ואחיו ולעלתה למשיח ולכבו : (ו) שאלו . פועל עבר לשלם שאלים על שלום ירושלים' כי אז יחזו אליה ויתפללו לאמר לנכחה ישליו אהבך ששם אהמו או השוכנים שם תמיד : (ז) יכי . בחילך

קבא * שיר למעלות אשא

עניי אלה תהרים מאין יבא עזרי :
 בעזרי מעם יהוה עשה שמים וארץ :
 אל יתן למוט רגליך אל ינוס :
 שמחה : ד תנה לא ינוס ולא יישן שומר ישראל : ה יהוה שמחה יהוה צלף עליך ימינה : ו יומם השמש לא יפכה ורח בלילה : ז יהוה ישמרה מפל רע ישמר את נפשך : ח יהוה ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם :

קבב * שיר המעלות לדוד

שמחתי באמרים לי בית יהוה נלך : בעמדות היו רגלינו בשעריך ירושלים : ג ירושלים הבנויה בעיר שחברה לה יהו : ד ששם עלו שבטים שבמריה עדות לישראל להודות לשם יהוה : ה כי שמה וישבו כסאות למשפטם כסאות לבית דוד : ו שארו שלום ירושלים אהבך : ז יהי שלום בחילך שלום תמן מתיתבין כורסן בירושלים כורסן בבית מקדשא למלכא דבית דוד : ז שאלו בשקטא דירושלים יתבון בשלוחתא רחמיך :

* שירא דאתאמר עד מסוקין דתהומא אוקף עיני השוראן מן תמן ייתי פעדי : ב פעדי מן קדמי דעבר שמיא וארעא : ג לא יתן למוט רגליך לא ינוס : ד תנה לא יישן שומר ישראל : ה יהוה שמחה יהוה צלף עליך ימינה : ו יומם השמש לא יפכה ורח בלילה : ז יהוה ישמרה מפל רע ישמר את נפשך : ח יהוה ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם :

אל ההרים ב' וסימ' ראיתי את כל ישראל נמוצים אל ההרים דמלכים . אשא עיני אל ההרים . וכל יחזקאל דבוי' כסב על ההרים וסימ' על ההרים לא אכל תגינא רסיס' . ונתחתי את בשרך על ההרים : הנה לא ג' וסימ' ויאמר דו היליה . ואמר אתה אדני ה' הנה לא ידעתי דבר . הנה לא ינוס ולא ישן : יבנה ג' בקריאה וסי' אשור בשבש יבנה . למה יבנה ארצה ריהוין בן קרח . יומם השמש לא יבכה וירח : באמרים לי ג' בליש' וסימ' הלא ממשל משלם . ישסו על עקב בשתם . שמחתי באמרים לי בית ה' נלך : כי שמה דר מן' ר' דמלה תגינא שמה וסימ' גאססו שמה כל הערדים וגללו את . וגוערתו שמה לבני ישראל . והנאתם שמה עלתיכם וחברכם ואת מעשרותיכם . לגום שמה רוחא דאויביד . וחברו ויהושע . ויסורו שמה ויבאו אל בית . וישלח שמה סוסים ורמב . ובאת שמת וראת שם יהוא . כי שמת ישבו כסאות למשפטם :

תולדות אהרן אהרן אהרן עיני . וזכר ויגש : ע"ז יא : שמחתי . שמחתי עקידת שער ב זוא יבא (מכרות ד בכורים סס שקלים מנ) : עומדות . ע"ז יא (בכרים מה) : ירושלים . פשנות מ (תגינה מט) : שטני יס . קירחין פ עוזר פקודי ונמדבר : שאלו . מגלה זו : יב שטם . נכבות סד : ולכבו : (ו) שאלו . פועל עבר לשלם שאלים על שלום ירושלים' כי אז יחזו אליה ויתפללו לאמר לנכחה ישליו אהבך ששם אהמו או השוכנים שם תמיד : (ז) יכי . בחילך

מצורת דוד

מתעוררים למחשם : **קבא** (ה) אשא עיני . דרך המשפס על העררים לעלות על הכרים ונוטע עיניו למרחוק לראות מאין יבאו : (ג) עזרי . ר"ל אכל לא מלאחי מר רקסמ' וגו' : (ג) אל יתן למוט . כאלו אחד יאמר להכריז דרך נחמה סכ עורס שוכה היא כי לא יתן רגלך לנשים ותעידם ולא ינוס שומך ר"ל לא יסיר השגתו . מנך : (ד) סכ לא ינוס . כי סנה מעולם אינו מסיר השגתו : (ס) ס' לך . כמו סלל מגין מחוס השמש כן יגן על ימיך לעשות כה חיל : (ו) יומם . ביום לא ייקך רוח שמש ונבילם לא ייקך רך לחות הירח סבבא תחלואים : (ח) לאחך . שלא תחלל בלאתך בדרך ובנטוף : **קבב** (ב) שמחתי . הוא מאמר בני הטוב שאמרים סן מלו שמחתי בעת שסיו אומרים לי נלך אל בית ס' בומן סרגל : (ב) עומדות . מרוב אדם הנאים וסיוואים היינו מתעכבים ועומדים בשערים זמן מה עד אשר נוכל לבוא בס : (ג) ירושלים . זאת ירושלים אשר היא בנויה בכל מיני סאר כעיר אשר חונכה לס יחיד כל סבונים לכללם בכל מיני סאר ויפוי : (ד) שש . אשר שם עלו השנפים ששם שטני יס ר"ל פס ס' : עדות לישראל . העלים הזאת היתה עדות לישראל שהשכינה שוכן בה לגודל הנם הנפשה אז כי היתה מכילה את כל הסטן סזה ולא סיה נר לסס סמקס : לארזת נפש ס' . ומסרלמי סיס לארזות לס' על סדכר ססאס : (ס) כי שמש . ר"ל רלויס סיסס סקרתל סכניס כי שמש סקן

מצודת ציון

טובה ססס בניסס : (ה) למעלות . כמו המעלות והלמד' במקום ס"א הידיעה : אל ססריס . כמו על ססריס : מאין . מארס מקום וכן מאין ארס (ברלשית סס) : (ג) למוט . מלשון סיס ומשדה : יומם . מלשון טמח וסוא סינה מועסת וקלס : (ו) סליו . מלשון שלום : (ו) כחילך . היא ססומס ססומס אסר מחון לססומס סגנוסס וכן יסלל חיל וסומס (אכיס ס) : בלחמטיך . עין

לא כן הקב"ה סביב לשמו: (ג) כי לא ינוח שנתו הרשע על גורל הצדיקים. (כ) לא יתן הקב"ה את מחשבת הרשעים לנוח על הצדיקים (למשן כי הצדיקים נוכחין מלשלות ידוהם בשלה: (ה) והמטוס עקלקלותם. על הכרות למחוא עלילות רשע ויולכס ה' את מגלות בכל היונו כחולמים: (ד) כאפיקוס כנגד. כאפיק מוס בדרך יבשה שמהלכות אותה כך נהיה מרטיבין כשוד את שבותינו אשר הורשים זה בדרך ציה בדמעה דואגים שבורים שמה לא תלמח. כרכה קוצרין על ודי אפיקי המוס כהם משולחין בה: (ו) הלך ילך וככה וגו'. כך ישראל זורשין לפני הקב"ה לרקב בדמעה בגלות וברכה יקצרו כשתלם משבורתם לעתיד: (ה) שיר המעלות לשלמה. שיר זה אמר דוד על שלמה בנו שמה ברוח הקודש שעתיד לבנות בית המקדש ובו ביום ושא שלמה את בת פרעה ועל זה נאמר (ירמיה ל"ב) כי על אפי ועל חמתי הנה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה לכך אמר המזמור הזה למחך בני לבנות בית אלסור מאחרי המקום מאחרי שאינו חסך בה לשוא עמלו בזויו בו: שוא שקד שומר. על חסך נופה בה השומר: (ב) שוא לכס. בעלי האומות המשכמים ומחחרים למלחמתם ומחפרים בעצבן ובינועה

ירושלים: (ג) כי טעם גורל הצדיקים הם ובהסילכס את הארץ בגורל: שנת הרשע. כטעם אשר לא ילמדו אתכם: (ד) הטיבה והוא היסוד והדבור והמעשה כמו בניין: (ה) והמטוס. כמו ומטי גר ולא יראוני והבית חסרה כמו הנמל' בית ה' וככה הוא והמטוס בעקלקלות' יתפלל שירחיקם השם ויהיו עם טועלי און עם הגוים אז יהיו שלום על ישראל: (ה) שיר המעלו. כשוכ ה'. טעם זה השיר כטעם שיר העליון: שיבת. על משקל שנתם וקומתם כן יאמר ישראל כשוכ השם שנתם און אדם רואה נהקין הפלא כזה רק בחלוס: (ב) אז. סינו. לשון יסוד כמו נפשינו ככסור מלטה והטעם כי כל אחד אז יאמר אלה לאלה אז מוכשרים גוים כגדיל ה' לעשות עם אלה שהשיב שיבת ציון: (ג) הגדיל. כראותינו כך. אז נשמה: (ד) שוכה. המשורר ידבר על לשון ישראל: כאפיקוס. כמים חוקים כנגד לעולם חס בעבור השמש או לשון תרגום כגורו מוח: (ה) הורשים. המשל הגלות כנגד שאין שם מוס והשועה כאפיקי מוס ודימה בני הגלות הורשים והטעם שומרי התורה: (ו) הלך וככה טעם היה בוכה שיפחד שיאבד כורע וטעם משך הכלי שיש בו כורע. וי"ו אלומותיו שב אל כורע וזה משל לשכר שומרי התורה וס כלי הגלות: (ה) שיר המעלות לשלמה. בעבור שלמה כמו וללוי אמר וזה השיר חכרו אחד מהמשררים על שלמה כאשר חסך דוד לבנות בית לשם והתנבא נתן כי שלמה בנו יבנו אז שמה דוד אחרי דואג והחל המשורר להכיר כי הכל ביד השם ולא כפי מחשבות אדם ולא כפי שיפטר במעשיו יתחוק ככל כחו והכה החל להכיר בכנין שהוא צורך גדול לבני אדם ועוד כי היתה במחשבת דוד לבנות היתה והכין הכסף והכזה והכשת וטעם שוא עמלו אם לא יעורר השם אז יביא רוח ויהרס הכל והכה הכיר בעלי האומות וס

ויהוה סביב לעמו מעתה ועד עולם: ג פי לא ינוח שנתו הרשע על גורל הצדיקים למען לא ישלחו הצדיקים ובעולתה ידיהם: המיכה יהוה לשוכים ולישרים בלבותם: הוהמפשים עקלקלותם ויליכם יהוה את פעלי האון שלום על ישראל: קבו * שיר המעלות בשוב יהוה את שיבת ציון והינו פהלמים: ב או יפלא שחוק פיננו ורשוננו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל יהוה לעשות עם אלה: ג הגדיל יהוה לעשות עמנו הינו שמחים בשובה יהוה את שיבתנו פאפיקים בנגב: ה הזרעים בדרמעה ברנה יקצרו: ו הלך ילך ו זככה נשא משך הרע פא יבוא ברנה נשא אלפתיו: קבו * שיר המעלות לשלמה אמ יהוה | לא יבנה בית שוא עמלו בזונו פו אמ יהוה לא ישמר עיר שוא שקד שומר: ב שוא לכסו ארדילוי ביה אין מימרא דדי לא נטר קרתא דירושים מן אתער גשיר: ב עד מן תולדת אהרן לא ינוח שומרי העיר. ומלת שקד כמו לשקד על דלתותיו ואחר כך הזכיר אנשי סחר העיר: (ב) ואמר. שוא משכמים קוס למלחכה

דיי תזור תזור לעמיה מן השתא ועד עקמא: ג ארום לא ינוח שנתו רשעא על פצתא דצדיקא מן בגדר דא ישישון צדיקא בשקרא אידיהון: ד אוטיב יי לטבין ולתריצין בדבריהון: ה ודמפין פתר עוקמנותהון יוליבגון בנהגם חוקיהון עם עבדי שקר שלמא על ישראל: * שירא דאתאמר על מסוקין דתהומא פד יתוב יי ית גדת ציון הוינא היר מרעיא דאתמין: ב היכרין יתמלי פומנא חוקא ורשוננא תושבתיא הידין יימרון בעמיה אסני יי דמעבד מבא עם ארין: ג אסני יי למעבד שבא עמנא הוינא חרין: ד אטיב יי ית גדות היהדמיתבא ארעא פד גבעין מפני מיא בבצורתא: ה דרעין בדרמעתא בשבחתא יחצדון: ו מהלכא יהלוד בבכותא מסוכר נגרא דבר ורעא מיתא ייתי בתושבתיא פד יסוכר אפרתוי: * שירא דאתאמר על מסוקין דתהומא על יד שלמה אין מימרא דיי לא יבגי קרתא מן לען ארדילוי ביה אין מימרא דדי לא נטר קרתא דירושים מן אתער גשיר: ב עד מן תולדת אהרן לא ינוח שומרי העיר. ומלת שקד כמו לשקד על דלתותיו ואחר כך הזכיר אנשי סחר העיר: (ב) ואמר. שוא משכמים קוס למלחכה

גורל ד' פתוד' בליש' וסימ' כלשון ארמי אחסנא דבנימין צדיקא גריעא. וביאור' ובגורל נחלתינו ירע. נחלתם רשבת הלוי. ויעל גורל כמה בנימין. על גורל הצדיקים: ימלא ה' וסימ' נמסר בירמיה סי' י"ג: שובה ה' מלרע וסי' נמסר בישעיה סימן מ"ה ובתלים סימן ו' בסדר בהעלתך: יקצרו ג' הסי' כי רוח ידעו וסוחרתה יקצרו. הוועים ברמעה ברנה יקצרו. בשדה בליו: בא יבא ה' חס' כשסואל ובכרתים וסי' בא אל פלגשי אביד. כי אם בא אהה. עד עת בא דברו. בא יבא ברנה. ובא עם המלך

תולדת אהרן לא ינוח שומרי העיר. ומלת שקד כמו לשקד על דלתותיו ואחר כך הזכיר אנשי סחר העיר: (ב) ואמר. שוא משכמים קוס למלחכה

גורל ד' פתוד' בליש' וסימ' כלשון ארמי אחסנא דבנימין צדיקא גריעא. וביאור' ובגורל נחלתינו ירע. נחלתם רשבת הלוי. ויעל גורל כמה בנימין. על גורל הצדיקים: ימלא ה' וסימ' נמסר בירמיה סי' י"ג: שובה ה' מלרע וסי' נמסר בישעיה סימן מ"ה ובתלים סימן ו' בסדר בהעלתך: יקצרו ג' הסי' כי רוח ידעו וסוחרתה יקצרו. הוועים ברמעה ברנה יקצרו. בשדה בליו: בא יבא ה' חס' כשסואל ובכרתים וסי' בא אל פלגשי אביד. כי אם בא אהה. עד עת בא דברו. בא יבא ברנה. ובא עם המלך

תולדת אהרן לא ינוח שומרי העיר. ומלת שקד כמו לשקד על דלתותיו ואחר כך הזכיר אנשי סחר העיר: (ב) ואמר. שוא משכמים קוס למלחכה

בנינים ואמרי כן שומרי בנין הם שומרי העיר. ומלת שקד כמו לשקד על דלתותיו ואחר כך הזכיר אנשי סחר העיר: (ב) ואמר. שוא משכמים קוס למלחכה

מצודת ציון

ג) שבת. עין ממשלה על כי ביד המושל שנת המוסר לייצר המחויב וכן לא יסור שנת מייסוד (בראשית חס): גורל. הנתלה שנתל לגורלם לחלקם ועל כי על פי רוב מחלקים נתלה בגורל אמר לשון גורל: (ה) והמטוס. מלשון נחיש: עקלקלותם. ענין עקמימות כמו אריות עקלקלות (שופטים ה): (ה) כשוכ. מלשון השכס: שיבת. מלשון שני: (ד) שוכה. מלשון השכה: שמיטתו. מלשון שני: כאפיקוס. ענינו מוס הכערים בחוק כמו אפיקי מוס (לעיל מב): כנגד. ענין יובש כמו הרץ הנגב נחתי (יובש פו): (ו) משך. מלשון משיכה והולכה: אלומותיו. ענין אגודות תבואה כמו מאלמים אלומים (בראשית לו): (ה) שקד. ענין המהירות והשאלות כמו שקדו ושמרו (שפרא ח)

מצודת הוד

ג) שבת. עין ממשלה על כי ביד המושל שנת המוסר לייצר המחויב וכן לא יסור שנת מייסוד (בראשית חס): גורל. הנתלה שנתל לגורלם לחלקם ועל כי על פי רוב מחלקים נתלה בגורל אמר לשון גורל: (ה) והמטוס. מלשון נחיש: עקלקלותם. ענין עקמימות כמו אריות עקלקלות (שופטים ה): (ה) כשוכ. מלשון השכס: שיבת. מלשון שני: (ד) שוכה. מלשון השכה: שמיטתו. מלשון שני: כאפיקוס. ענינו מוס הכערים בחוק כמו אפיקי מוס (לעיל מב): כנגד. ענין יובש כמו הרץ הנגב נחתי (יובש פו): (ו) משך. מלשון משיכה והולכה: אלומותיו. ענין אגודות תבואה כמו מאלמים אלומים (בראשית לו): (ה) שקד. ענין המהירות והשאלות כמו שקדו ושמרו (שפרא ח)

ג) שבת. עין ממשלה על כי ביד המושל שנת המוסר לייצר המחויב וכן לא יסור שנת מייסוד (בראשית חס): גורל. הנתלה שנתל לגורלם לחלקם ועל כי על פי רוב מחלקים נתלה בגורל אמר לשון גורל: (ה) והמטוס. מלשון נחיש: עקלקלותם. ענין עקמימות כמו אריות עקלקלות (שופטים ה): (ה) כשוכ. מלשון השכס: שיבת. מלשון שני: (ד) שוכה. מלשון השכה: שמיטתו. מלשון שני: כאפיקוס. ענינו מוס הכערים בחוק כמו אפיקי מוס (לעיל מב): כנגד. ענין יובש כמו הרץ הנגב נחתי (יובש פו): (ו) משך. מלשון משיכה והולכה: אלומותיו. ענין אגודות תבואה כמו מאלמים אלומים (בראשית לו): (ה) שקד. ענין המהירות והשאלות כמו שקדו ושמרו (שפרא ח)

(יב) ועדושי זו אלמדם . זו אשר אלמדם : (טו) צידה . מוזהב : (יח) יצין . יארד כמו ונולדים כעין מחשבה (יחזקאל א') : (א) שיר וגו' . ככה מה טוב ומח נעים שבת אחים גם יחד . כשישכב בקב"ל בנית כמחילה עם ישראל הקרוין אחים ורעים ויחיה גם הוא יחד עמכם : (ב) כשמן הטוב . שנמשך בו אהרן כהן :

ממכה : (יג) אס . ועדותי . החולס תחת שר"ק או הוא מלה זרה מורכבת מלי יחד ודנים מו והפלא כ' את מכותך . ומ"ס אלמדם שבה אל ברתו ועדותי . ומלת גם הם ישכו גם כמיהם : (יג) כי . הזכיר ציון בעבור שנקראה עיר דוד כי שמח בהגלות לו כי כר בית ה' הוא ציון : (יד) זאת . ידבר על לשון השם : (טו) צידה . הארץ תהיה נעמה ומבורכ' ועטם להזכיר צידה מגזרת צדס לדרך ובהא זאת כמלה על דרך אלל פנה כי ברכה תחלה ככל צדה שיוצאו ממנה העוזרים : (טו) וכמה . שהם לנשים בגדי כשיה אולי הם בגדי צדק ולינישם בגדי ישע כדרך הלנישמי בגדי ישע שהיה ישועה מפורסמת ונראה עליהם כנגד : ומסודים . הם הלויים : (יז) שם . כדרך נבואה כי תעמוד מלכות דוד : ערכמו כר . הטעם ככול כמו ישרוך אותו אהרן וכניו : (יח) אויביו . אחר אלניש בשת אויביו דוד כדך שילביש ישע ככהניש המתפללים בעדו וישוה מלת מרו למלת שם אצמיה קרן לדוד ויצן מרו כמו יאל ונראה וכן כו מנין מן המרכים :

לְבַסְא־לָךְ : יב אִם-יִשְׁמְרוּ בְנֵיךָ וּ בְרִיתִי וְעֲדוֹתַי זֹאת אֶלְמָדֶם גַּם-בְּנֵיהֶם עַד-יָעֵד יִשְׁבוּ לְבַסְא־לָךְ : יג בֵּר-בְּתֵר יִתְּה בְּצִיּוֹן אֱוִה לְמוֹשֵׁב לָךְ : יד וְאֶת-מְנוּחָתִי עַד-יָעֵד פֶּה אֲשַׁב כִּי אֹתִיהָ : טו צִידָה בְּרַךְ אֲבִירָךְ אֲבִיזְיָה אֲשַׁפִּיעַ לָהֶם : טז וְכַתְּוִיָּה אֲלֵבִישׁ יִשְׁע וְחִסְדִּיהָ רַגְו יִרְנְנוּ : יז שֵׁם אֲצִמִּית קָרן לְדוֹד עַרְבָתִי יָר לְמִשְׁחִיתִי : יח אוֹיְבָיו אֲלֵבִישׁ בְּשֵׁת וְעָלְיוּ יְצִיץ נְגִוִו :

ו' רשי
ב' כמכור
ג' אלאם
ד' ו' רשי
ה' ב' מ'
ו' כאל לעיר
ז'
ח'
ט'
י'
יא'
יב' מ'
יג'
יד'

לכסא ו' רשון וס'מ' ותקעתי ותר במקום זמאן . כי עשית משפטי ודיני . ועל ידך החזיק מלשיח הגבעני . וירבר אחו טובו . נשבע ה' לדוד אמת אם ישכרו בניך בריחי : ערכתי ג' וס'מ' את שבע המזבחות ערכתי . נר למשיחיה . הנה נא ערכתי משפט : הזקן ג' וס'מ' צדקת הראש או הזקן . וגם את הזקן תספה . ירד על הזקן זקן אהרן : תכרסה ב' אשר' אהנהא וס'מ' את הכרסה אשר תשמעו . כי שם צוה ה' הברכה : בלילות ד' וס'מ' גמסר בס'מ' ס'מ' צ'ב : וברבו ב' וס'מ' ובמח אכפר רגעונים . שמו ירכס קדש וברכו תאלוזה אהרן את מנחתו . ונחיס קיע וזכר פקדין פו (ס'ס'ס'ס'ס') : כי נחל . שם עקד שער פו מנחת פו נחש פ' פקדש שער כד : מה ע' . כוריות יב כריתות ס' וזכר כריתות אברי קדושים ויקרא : כשמן ס'מ' . שם אשר : כעל . סודיות יב כריתות ס' : כסס כרסו . כסס לט וזכר מלכות (כריתות ס') : השועים . מנחת קי וזכר ויקרא : שמו ידיכם . כס'ס'ס'ס' :

קלג * שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדוֹד הַגֵּה מִהַר-טוֹב וּמִהַר-נָעִים שֶׁבַת אַחִים גַּם-יָחַד : ב פֶּשֶׁמֶן הַטוֹב וְעַל-הָאֵשׁ יָרֵד עַל-הַזֶּקֶן וְקוֹן-אֲהָרֹן שִׁירָד עַר-פִּי מִזֹּחֲתוֹ : ג פֶּמֶל תְּרַמֹּן שִׁירָד עַל-הָרִי צִיּוֹן בִּי שֵׁמוּ צִוְהָ יְהוָה אֶת-הַבְּרָכָה הַזֵּה עַד-הָעוֹקֵם :

ו'
ז'
ח'
ט'
י'
יא'
יב' מ'
יג'
יד'

קלד * שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַגֵּה בְּרַכּוּ אֶת-יְהוָה בְּלִ-עַבְדֵי יְהוָה הָעֹמְדִים בְּבֵית-יְהוָה בְּלִילֹת : ב שְׁאֵר-יְדֵכֶם קִדְשׁ וּבְרַכּוּ אֶת-יְהוָה : ג יִבְרַכֶּךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :

קלד * שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַגֵּה בְּרַכּוּ אֶת-יְהוָה בְּלִ-עַבְדֵי יְהוָה הָעֹמְדִים בְּבֵית-יְהוָה בְּלִילֹת : ב שְׁאֵר-יְדֵכֶם קִדְשׁ וּבְרַכּוּ אֶת-יְהוָה : ג יִבְרַכֶּךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :

ו'
ז'
ח'
ט'
י'
יא'
יב' מ'
יג'
יד'

קלד * שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַגֵּה בְּרַכּוּ אֶת-יְהוָה בְּלִ-עַבְדֵי יְהוָה הָעֹמְדִים בְּבֵית-יְהוָה בְּלִילֹת : ב שְׁאֵר-יְדֵכֶם קִדְשׁ וּבְרַכּוּ אֶת-יְהוָה : ג יִבְרַכֶּךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :

קלד * שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַגֵּה בְּרַכּוּ אֶת-יְהוָה בְּלִ-עַבְדֵי יְהוָה הָעֹמְדִים בְּבֵית-יְהוָה בְּלִילֹת : ב שְׁאֵר-יְדֵכֶם קִדְשׁ וּבְרַכּוּ אֶת-יְהוָה : ג יִבְרַכֶּךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :

ו'
ז'
ח'
ט'
י'
יא'
יב' מ'
יג'
יד'

קלד * שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַגֵּה בְּרַכּוּ אֶת-יְהוָה בְּלִ-עַבְדֵי יְהוָה הָעֹמְדִים בְּבֵית-יְהוָה בְּלִילֹת : ב שְׁאֵר-יְדֵכֶם קִדְשׁ וּבְרַכּוּ אֶת-יְהוָה : ג יִבְרַכֶּךָ יְהוָה מִצִּיּוֹן עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ :

מצורת ציון

ק' : (יג) אוב אוימים . מל תלוס ותפק כמו נמש אוחה ישע (אויב ע) : (ח) קרן . כמלה כסיה כושאל לממשלה והתמקדות ע"ש בעשלי הקרנים יתחוקו כנס ככלחמש עס מי : ערכתי . עיין סודו : (יח) יצין . מלשון נילוח וענינו הארכ הירחה וכן ווללס כעין נחשקם קלל (יחזקאל א') : מרו . כמרו כמו את המר (מ"א) : (ה) נעים . עיין ערבות ומתיקות : (ג) מדותיו . מלגטיו כמו

מצורת דוד

והרי סדר דומה כשמן המשחה שנתון על הראש בשפט רב עד כי ירד משע ע' : סוקן וכו' זקן אהרן שהיה הראשין להנמסחים בשמן המשחה : שירד . אשר ירד עוד על סי מלכותיו נפתחה בית הארז ור"ל כמו שמן המשחה עס כי הים נחון על הראש לבד מ"מ בלש השמן ממנו על מקימות מחולפות על כי פהם דבוקות ו כו כן אס כל בית ישראל אחת וראש אחד להם התחלק אז השפט לנילוס בלחמטיח המלך המקבל השפט בראשונה : (ג) כעל חרמון . כמו כעל סורד מהר חרמון על כררי ציון הנמוכים ממנו כן בלש השפט בלחמטח המלך ליתר טעם : כי שם . בציון ציה ס' את הנרכס והחיים עד הטולס ר"ל בציון בלש השפט וחלל ראשונה על המלך הטולך כה וממט וישפט על בני העס ולכן טוב הדבר שיסוי לאחדים : קלד (ה) השומדים וגו' . להלל את ס' בנית סמקדש : (ג) שאו . כרימו ידכס לב' נקדוטה לנכד אותו כי כן דרך המנרכים להרים ידיהם למעל : (ג) יברכך וגו' . סרס סמקלס יברכך ס' טושס וגו' : מליון . ר"ל אס תכרכו את ס' אוי גס הוא יברך אתכם מליון כי משס נקשפים כל פכרכות והסונוח כי הוא מקס

והסונוטה היא שהנסיחו לומר מורשך אשיח מלך לנחה על הכסא שלך : (יב) זו אלמדם . אשר אלמדם ביד הנביאים : גם כניסס . על כניך עד עולם ישבי לכסא כמלוכה : (יג) כי נחר ס' וגו' . ר"ל הואיל וס' נחר את ציון ודוד סלס טרח וסכין את סמקס סכוא לוס יקבל בגמול שכרו את המלכות לו ולזרעו עד עולם : (יד) זאת מטוחה . וכה אמר ס' זאת חסיה מנוחה עדי עד וסס אשכ כי מחלוס אני לב' : (טו) צידס . מן סמקס סכוא אשפיע לנכד מיון ערתי ולהשיעט אבינו עמי : (סז) אלניש יש . ר"ל ע"י לנישה בגדי כהונה תנוס השישועס כי מהס מככרס ובלס ע"י סהשועס : וחסידיס . הלויס ירננו כציר : (ח) שס . בציון אצמיה קרן ממסלס לדוד ר"ל שס יתרכס ויתגדל ממסלוח ככל עת : ערכתי נר . ר"ל סרס ערכתי נר ר"ל סרס וזריחס וממסל רב : (יח) אלניש כושח . יסיו מטמפס כושח כלוטס כוז סממקס את כל כנוף : ועליו . על דוד יאיר וזרח כחר סמלכות ר"ל חרכס גדולוח למטלס : קלג (ה) ככס מה סוב . מה מלוד סוב ומס מלוד נעים סדכר כלסר ישנו וע"י אלמחס כל בית ישראל הנקראים אחיס לגדול סחוחס שניססס : גם יחד . ויסו גס יחד כמלכות אחת ולא יחלו לשחי ממלכות שד : (ג) כשמן הטוב .

(א) כללוי. דברי משורר לכהנים כליום המשוררים: (ב) שומדים. הם הכהנים המקריבים העולות בחצרות הם המשוררים: (ג) כללוי. פסם אחר פסם: כי נשים. תאר לשם הכבוד: (ד) כי. שחטם זרעו: (ה) כי. התכרר לי עולם גדולתו על כן אשאל מכם שתכרכבו ותכללוכו מכל המלאכים העליונים והאלכים השפלים עמם כללויים וקראם אלהים כנגד מחשבות שובדיו כמו אמרה הכניא וכו' והוא היה נביא שקר ורבים כאלה במקרא וסרטיה הגמורה על גדולת הסם: (ו) כל אשר. כוכר בשמים וכארץ כימים עמם רבים וכל תהומות: (ז) מעלה. כתוב בירמיה היה כהנא וחס השמי' תולדות' ותנו רבנים רק הכל נחמד הסם וכן אמר איוב ששה גדולות עד אין חקר ואחריו כנותן מטר: נשיאים. איד הארץ שפלה ועמם מקנה הארץ כנגד מקנה השמים מוצאו כי העגול אין לו ראשית רק כנגד המחל וכנגד הסמך הדבר אליו והסם כעמם מכל מקום ועמם נרקים כי הם אש עם מטר שהוא מים ולמ"ד למטר נשבור. ועמם אחרות לרוח שהם ככה כי ככה דבר אזור והסם הכתבר כי כל חספו ישש והסם ראה אחת וראה שנית איתות הסם במזרים: (ח) והכיר תחלה מכת בכורות בעבור שני דברי האחד כי עיקר יוצאתו ממזרי' היה בעבור מכת בכורות וכן כתוב הנה הכני הרג את נדך בכורד והשני בעבור שנמלטו בכורד ישראל והנה היה נס נחמד נס: (ט) שלח. הם שהיו לפני מכת בכורות ויו"ד בתוככי לנוכח מזרים ומכוחו ועוררתי נדך ציון על נדך ויון והכיר כפרטה וכל עבדיו ואף כי בשמו: (י) שהסם. מלכים עצומים. כמו מלכי מדין או הפירוט ככה אחריו: (יא) לסיוון. הזכירם בעבור תקפטם וכלל בחמורם וכלל ממלכות כנען: (יב) ונתן. ארץ סיוון ושג וכלתן לנחלה סר' של ישראל לבדו חתום לנחלה: (יג) לאחר שהכיר אלה השמים הראיות אמר על כן שמך לשלם עומד וזה הסם נודע לישראל לבדו ועליו הוא קרא והוא יעמוד כי הסם יעמידו ואם עבר על ישראל רע שדי שוב כשהיה על כן: (יד) כי ידון. כאשר דן עמו מיד פרעה: ועל עבדיו יתנחם. דרך משל וכאשר יקח הסם דין עמו מיד הגוים לא יעלום עניניהם כמו אלהי מזרים שטשה הסם כהם שפטים: (טו) עבדי. קראם עבדים דרך ציון שאין נכס תועלת רק טכנון חנם ועמם מעשה ידי אדם כי עושה ככד מהם: (טז) סה. וכבוד האדם על כל נכרתי מטר

דברי תורה וקבלה משל ומליצה ודברי חכמים ומדותם ועיקר שיר המעלות על בית המקדש נאמר: (א) כללוי. כללו את שם כ' וגו': (ב) נרקים למטר עשה. הם וזכוריו דרקים כמבדקים ומאזרים למי כמטר שקורין אשליד'ש כלט"ו מוצא ל' מציאה כלומ' אחרות תקן לרוח ושם הסם מצויים לו לשלחם במשלחמו: (ט) בתוככי. כמו בתוכך: (יג) כ' שמך לעולם. כדולמתך וכממשלתך אז כן הוא גם עמך והכילת בידך לדון ולנקום נקמתו: (יד) כי ידון כ' עמו. יספוט משפטם מאזיניהם: יתנחם. יתפסק

קרה * הללויה ו הללו את שם יהוה הללו עבדי יהוה: ב שעמדים בבית יהוה בחצרות בית אלהינו: ג הללויה בירמוב יהוה זמרו לשמו כי נעים: ד כר יעקב בחר לזיה ישראל לסגלתו: ה כי אני ידעתי בירגודל יהוה ואדרינו מפל אלהים: ו כל אשר תפץ יהוה עשה בשמים ובארץ בימים וקררתהמות: ז מעלה נשאים מקצה הארץ ברקים למטר עשה מוצא רוח מאוצרותיו: ח שהכה בכורי מצרים מאדם עד בהמה: ט שלח איתות ומפתים בתוככי מצרים בפרעה ובכל עבדיו: י שהכה גוים רבים והרג מדקים עצומים: יא לסיוון ו מלך האמרי ולעוג מלך הבשן ולכך ממלכות כנען: יב ונתן ארצם נחלה נחלה לישראל עמו: יג יהוה שמך לעולם יהוה זכרה לדורותי: יד ביריתן יהוה עמו ועל עבדיו יתנחם: טו עצפי הגוים כסף וחב מעשה ידי אדם: טז פה להם ולא ידברו עינים להם ולא

שמיא וארעא: * הקלויה שברו ית שמיא דיי שברו עבדיא דיי: ב דקומין בבית מקדשא דיי בדרת בית אלהנא: ג הקלויה ארום טב יי זמרו לשמיה ארום בסימ: ד ארום דבית יעקב בחר ליה יי ישראל לחבוביה: ה ארום אנא ידעית ארום רב יי ורבונא עד כל אלהים: ו כל די יתעיי יי עבד בשמיא ובארעא ביימיא וכל תהומיא: ז דמסיק עניני מסיפי ארעא ברקון למחת משרא עבד דמסק זעמא מן מוספריא דיליה: ח די קטר בוכריא דמצראי מאנשא עד בעירא: ט שדר אתין ותקוין במציעיק מצרים בפרעה ובכל עבדיו: י די מרא עממין סניעין וקטר מלכין תקיפין: יא דסיוון מלךא אמורקא ולעוג מלךא דמתן וכל מלכות כנען: יב ויתב ארעוון אחקנא אחקנא לישראל עמיה: יג שמיך זעמם יי דכרנדך דדר ודר: יד ארום ידיו יי במימריה דינא דעמיה ועל עבדיו צדיקיא יתוב ברחמי: טו מעונ דעממיא סימא ודקבא עבד אידי בר נש: טז פהם דהון ולא סמליון עניני דהון

את ה': בבית ה' של בקר' וסמי' וכן יעשה שנה בשנה כדי עלותה אם יעלה חנם הח' ובשנה השנייה שלח יחידע רמלכים. ויתרבות דשרי האמות רמלכים. ויתנה על כנה מוכחי' בבית ה'. ויתנה על יד עשי המלכה תניא דסוק רמלכים: ספר התורה כמאחי דייאמר חקיקו רמלכים. והכר דר'ה יוען חקיקו. ויעל הכלל בית ה' וכל איש יהודה תניא דסוק רמלכים. ויתן את בתי הקרשים אשר בבית ה' רמלכים. ואת עמדי הנחשת תניא דסוק דסוק מלכים. וישכס פשוטו בן אטר. ויכת פשוטו את ירמיהו. וישמעו הכהני' והנביאים דירמיהו. מדוע נבית בשם ה'. ואם נביאים הם. יהו בשנה הדיא בראשית. ויאמר ירמיה הנביא אל הטהו. וישלח המלך צדקיה ויקח. ואת עמדי הנחשת אשר תניא דסוק רמלכים. ויער ה' את רוח דכבל. ביום ההוא יהיה על מצלת הטוס. והיה כל סר בירושלם. לאלה מולקת השערי' דר'ה. ויכל שלטת את בית ה'. וככלותם תבואו לפני המלך. ויועז עזתו וברו. ויאמר יוחיקו להבין לשכות. ובנה מזבחות בבית ה' דר'ה. ויתנו על ידי עשת המלאכה דר'ה ב' בפתח. ויתכחו את הכסף בבית ה' דר'ה. אך טוב וחסד ירמיהו. אחת שאלתי פתח ה' שהלכים בבית ה' בחצרות. שיר המעלות חנה ברבו. שעמרים בבית ה'. וזח' מוכחו נאר מקדשו. ועיין סח דקשיא לי בחגי סמטון במסרה רבנא בערך ארזי:

תולדות אהרן כללו. כסם לה מגלה יד זוסר וימי: שומדים. סמטם קח: כי יעב. סם קית זוסר תולדות: לאגלתי. יאמר נדדג: מעלה שויאים. (סמטם לנ חמניס ספ). חנה ברבו. שעמרים בבית ה'. וזח' מוכחו נאר מקדשו. ועיין סח דקשיא לי בחגי סמטון במסרה רבנא בערך ארזי:

מזד (ויקרא): (ד) לגולתו. עיין אור נחמד כמו וסגולת מלכים (קהלת): (ו) תהומות. עומק כאים. שמיים. ענינם ע"ש שמשאים עמון למשלם וכן נשיאים ורות וגם אין (משלי כס): (ס) בתוככי. סויד' ירמיה והוא כמו בתוכך וכללו דבר למ' ים לנוכח: (יא) לסיוון. את סיוון כמו הרגו לאבנר (ש"ב ג): (טז) עני. כן תקרא באורות גולמים כי מענת לה עבדיה קורא ידעתי וגו'. לכן אני משורר לבות בני אדם להללו: ואלוינו. מוסב על מלה גדול לומר ואלוינו גדול מכל אלהים מלאכי מעלה: (ז) מקסם סרן. ר"ל כאשר הסם נראים למראם ה"ן סמם בשפתי דרקים נקסם סרן אז מעלה מוחם כרום דרקים אל המקום אשר ירצם להמסיר שמש: דרקים. לעה הוא כמספר מנריק דרקים ואין סמפר מכנס מוחם: מולא. הוא מוציא את הרוח ממקום אורזו: (ח) ששכס. הוא כאל אשר הכס בכורי מזרים וכסחין בין סמם של כבור ונומר: (ט) בתוככי מזרים. ולא הלו המכות על ישראל שהיו בארצם: (י) גוים רבים. הם שנעמם השמים עובדי גולמים כנענן: (יא) לסיוון. סרן לסיוון וגו' והזכירם בפרט לרוב חוקם ואח"כ כלל כל מלכי כנען יחד: (יב) ארצם. של המלכים הסם נחן נחלם וחזר ופירש שנתן נחלה לישראל עמו: (יג) שמך לעולם. ר"ל כאשר כחו מלא כן כחו עד השולם: וכך. היא היא כי בשמו יזכר וכל סדכר לחוק: (יד) כי ידון. כי עוד יוצא זמן אשר ידון ס' דין עמו: יתנחם. יתחנן מהשכס אחרת להיטיב להם: (טז) עניי להם. אכל סגולתם אשר שובדי גולמים עובדים להם סלם המס מכסף ומזכב והמס מעשה ידי אדם ואין מעש כהם: (טז). סם להם

לסם מצודת ציון מצודת דוד

מקום השראת סוכני: קרה (א) כללוי כללו וגו'. סרם סמק' א כללו אמר כללוי ומי יכל ואמר כללו עבדי ס' אחס כללו את סם ה' אכל לפרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי: (ב) שומדים וגו'. להסתכל בה לס': (ד) נחר לו יס. כ' נחר לעממו את יעקב: לסגולתו. לסיוון לו כאוצר נחמד: (ס) כי אני ידעתי וגו'. לכן אני משורר לבות בני אדם להללו: ואלוינו. מוסב על מלה גדול לומר ואלוינו גדול מכל אלהים מלאכי מעלה: (ז) מקסם סרן. ר"ל כאשר הסם נראים למראם ה"ן סמם בשפתי דרקים נקסם סרן אז מעלה מוחם כרום דרקים אל המקום אשר ירצם להמסיר שמש: דרקים. לעה הוא כמספר מנריק דרקים ואין סמפר מכנס מוחם: מולא. הוא מוציא את הרוח ממקום אורזו: (ח) ששכס. הוא כאל אשר הכס בכורי מזרים וכסחין בין סמם של כבור ונומר: (ט) בתוככי מזרים. ולא הלו המכות על ישראל שהיו בארצם: (י) גוים רבים. הם שנעמם השמים עובדי גולמים כנענן: (יא) לסיוון. סרן לסיוון וגו' והזכירם בפרט לרוב חוקם ואח"כ כלל כל מלכי כנען יחד: (יב) ארצם. של המלכים הסם נחן נחלם וחזר ופירש שנתן נחלה לישראל עמו: (יג) שמך לעולם. ר"ל כאשר כחו מלא כן כחו עד השולם: וכך. היא היא כי בשמו יזכר וכל סדכר לחוק: (יד) כי ידון. כי עוד יוצא זמן אשר ידון ס' דין עמו: יתנחם. יתחנן מהשכס אחרת להיטיב להם: (טז) עניי להם. אכל סגולתם אשר שובדי גולמים עובדים להם סלם המס מכסף ומזכב והמס מעשה ידי אדם ואין מעש כהם: (טז). סם להם

מקום השראת סוכני: קרה (א) כללוי כללו וגו'. סרם סמק' א כללו אמר כללוי ומי יכל ואמר כללו עבדי ס' אחס כללו את סם ה' אכל לפרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי: (ב) שומדים וגו'. להסתכל בה לס': (ד) נחר לו יס. כ' נחר לעממו את יעקב: לסגולתו. לסיוון לו כאוצר נחמד: (ס) כי אני ידעתי וגו'. לכן אני משורר לבות בני אדם להללו: ואלוינו. מוסב על מלה גדול לומר ואלוינו גדול מכל אלהים מלאכי מעלה: (ז) מקסם סרן. ר"ל כאשר הסם נראים למראם ה"ן סמם בשפתי דרקים נקסם סרן אז מעלה מוחם כרום דרקים אל המקום אשר ירצם להמסיר שמש: דרקים. לעה הוא כמספר מנריק דרקים ואין סמפר מכנס מוחם: מולא. הוא מוציא את הרוח ממקום אורזו: (ח) ששכס. הוא כאל אשר הכס בכורי מזרים וכסחין בין סמם של כבור ונומר: (ט) בתוככי מזרים. ולא הלו המכות על ישראל שהיו בארצם: (י) גוים רבים. הם שנעמם השמים עובדי גולמים כנענן: (יא) לסיוון. סרן לסיוון וגו' והזכירם בפרט לרוב חוקם ואח"כ כלל כל מלכי כנען יחד: (יב) ארצם. של המלכים הסם נחן נחלם וחזר ופירש שנתן נחלה לישראל עמו: (יג) שמך לעולם. ר"ל כאשר כחו מלא כן כחו עד השולם: וכך. היא היא כי בשמו יזכר וכל סדכר לחוק: (יד) כי ידון. כי עוד יוצא זמן אשר ידון ס' דין עמו: יתנחם. יתחנן מהשכס אחרת להיטיב להם: (טז) עניי להם. אכל סגולתם אשר שובדי גולמים עובדים להם סלם המס מכסף ומזכב והמס מעשה ידי אדם ואין מעש כהם: (טז). סם להם

מקום השראת סוכני: קרה (א) כללוי כללו וגו'. סרם סמק' א כללו אמר כללוי ומי יכל ואמר כללו עבדי ס' אחס כללו את סם ה' אכל לפרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי: (ב) שומדים וגו'. להסתכל בה לס': (ד) נחר לו יס. כ' נחר לעממו את יעקב: לסגולתו. לסיוון לו כאוצר נחמד: (ס) כי אני ידעתי וגו'. לכן אני משורר לבות בני אדם להללו: ואלוינו. מוסב על מלה גדול לומר ואלוינו גדול מכל אלהים מלאכי מעלה: (ז) מקסם סרן. ר"ל כאשר הסם נראים למראם ה"ן סמם בשפתי דרקים נקסם סרן אז מעלה מוחם כרום דרקים אל המקום אשר ירצם להמסיר שמש: דרקים. לעה הוא כמספר מנריק דרקים ואין סמפר מכנס מוחם: מולא. הוא מוציא את הרוח ממקום אורזו: (ח) ששכס. הוא כאל אשר הכס בכורי מזרים וכסחין בין סמם של כבור ונומר: (ט) בתוככי מזרים. ולא הלו המכות על ישראל שהיו בארצם: (י) גוים רבים. הם שנעמם השמים עובדי גולמים כנענן: (יא) לסיוון. סרן לסיוון וגו' והזכירם בפרט לרוב חוקם ואח"כ כלל כל מלכי כנען יחד: (יב) ארצם. של המלכים הסם נחן נחלם וחזר ופירש שנתן נחלה לישראל עמו: (יג) שמך לעולם. ר"ל כאשר כחו מלא כן כחו עד השולם: וכך. היא היא כי בשמו יזכר וכל סדכר לחוק: (יד) כי ידון. כי עוד יוצא זמן אשר ידון ס' דין עמו: יתנחם. יתחנן מהשכס אחרת להיטיב להם: (טז) עניי להם. אכל סגולתם אשר שובדי גולמים עובדים להם סלם המס מכסף ומזכב והמס מעשה ידי אדם ואין מעש כהם: (טז). סם להם

מקום השראת סוכני: קרה (א) כללוי כללו וגו'. סרם סמק' א כללו אמר כללוי ומי יכל ואמר כללו עבדי ס' אחס כללו את סם ה' אכל לפרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי: (ב) שומדים וגו'. להסתכל בה לס': (ד) נחר לו יס. כ' נחר לעממו את יעקב: לסגולתו. לסיוון לו כאוצר נחמד: (ס) כי אני ידעתי וגו'. לכן אני משורר לבות בני אדם להללו: ואלוינו. מוסב על מלה גדול לומר ואלוינו גדול מכל אלהים מלאכי מעלה: (ז) מקסם סרן. ר"ל כאשר הסם נראים למראם ה"ן סמם בשפתי דרקים נקסם סרן אז מעלה מוחם כרום דרקים אל המקום אשר ירצם להמסיר שמש: דרקים. לעה הוא כמספר מנריק דרקים ואין סמפר מכנס מוחם: מולא. הוא מוציא את הרוח ממקום אורזו: (ח) ששכס. הוא כאל אשר הכס בכורי מזרים וכסחין בין סמם של כבור ונומר: (ט) בתוככי מזרים. ולא הלו המכות על ישראל שהיו בארצם: (י) גוים רבים. הם שנעמם השמים עובדי גולמים כנענן: (יא) לסיוון. סרן לסיוון וגו' והזכירם בפרט לרוב חוקם ואח"כ כלל כל מלכי כנען יחד: (יב) ארצם. של המלכים הסם נחן נחלם וחזר ופירש שנתן נחלה לישראל עמו: (יג) שמך לעולם. ר"ל כאשר כחו מלא כן כחו עד השולם: וכך. היא היא כי בשמו יזכר וכל סדכר לחוק: (יד) כי ידון. כי עוד יוצא זמן אשר ידון ס' דין עמו: יתנחם. יתחנן מהשכס אחרת להיטיב להם: (טז) עניי להם. אכל סגולתם אשר שובדי גולמים עובדים להם סלם המס מכסף ומזכב והמס מעשה ידי אדם ואין מעש כהם: (טז). סם להם

לכס: (ח) ואחר כן הזכיר כרגשת השני גם האזינים שהם נכבדות כהרגשות והכונה בשלש האחרות ושעם אף אין יש רוח בפיכס הרוח שהוא כגוף שחלף ללחם ולבכמה ולשף לכל מ-גיש ואף עיקר כל כרגשות והכונה בעצב סחית מכל מרגיש ושעם בפיכס כי הרוח הנכנס מפיכה יחיה יעמוד זה הרוח בלב ובלחתי מלכב יצא נסע על כן אחר בפיכס: (יח) כמאוס. שהם בלא נאמה ובלא מראה ושמה וריח: (יט) בית. כרכ את ה'. שהכדיל אחיכס מן השמים וכלל בחמל' בית ישראל ואחר כך הזכיר נכבדו הנכבדים שהם ב"ת אהרן ואחר כן כלל כל השנע וכללם אחריו כל יראי ה' מישאל ומן הגוים ואת היה הכרסה: (כא) כרוך ה'. הללויה. שהאמרו כרוך ה'. (כב) כרוך. דברי המשורר לישאל והשעם כי הוא טוב:

וְאֵל חֲמֵן: י' אֲדִיגִין לְמִן וְאֵל
 צִיחִין נְחִירֵי וְלֹא אֵית רִוּחָא
 דְחַי בְּפִמְוִהוּ: י"ה דִּי בְּמַתְהוּן
 יְהוֹן עֹבְדֵיהוֹן כָּל דְּמַתְרַחֲזִין
 עֲלֵיהוֹן: י"ט דְּבֵית יִשְׂרָאֵל
 בְּרִיכוּ יְת' י"י דְּבֵית אֱהֲרֹן
 בְּרִיכוּ יְת' י"י: כ' דְּבֵית
 קְנָאֵי בְּרִיכוּ יְת' י"י דְּחֵלְיָא
 דִּי בְּרִיכוּ יְת' י"י: כא בְּרִיךְ
 י"י מִצִּיּוֹן דְּאֲשֵׁרֵי שְׁכֵנֵתֵיהָ
 בִּירוּשָׁלַם הַלְלוּקָה: א' שְׁבַחוּ
 קְדָם י"י אַרְוֹם סָב אַרְוֹם לְעַלְמַם
 מוֹבִיָּה: ב' שְׁבַחוּ לְאֱלֹהֵי אֱלֹהֵי
 אַרְוֹם לְעַלְמַם מוֹבִיָּה: ג' שְׁבַחוּ
 לְמַרְי מְרִיא אַרְוֹם לְעַלְמַם
 מוֹבִיָּה: ד' לְעַבְד פְּרִישָׁן רַבְרָבָן
 בְּדַחֲדִיָּה אַרְוֹם לְעַלְמַם מוֹבִיָּה:
 ה' לְעַבְד שְׁמִיא בְּסוֹכְדֵתְנָו
 אַרְוֹם לְעַלְמַם מוֹבִיָּה: ו' לְרִדֵי
 אַרְעָא עֲלֵי דְמִיא אַרְוֹם לְעַלְמַם
 מוֹבִיָּה: ז' לְעַבְד נְהוּרִין
 רַבְרָבִין אַרְוֹם לְעַלְמַם מוֹבִיָּה:
 ח' יְת' שְׁמִשָּׂא לְמִשְׁלַמַם בִּימְקָא
 אַרְוֹם לְעַלְמַם מוֹבִיָּה: ט' יְת'
 סִיחָא וְכֹכְבָא לְמִשְׁלַמַם
 בְּרִיָּקָא אַרְוֹם לְעַלְמַם מוֹבִיָּה:
 י' לְמַחֵי מְצִרָאֵי בְּמַכְתְּשִׁין
 קְפַל אַרְוֹם לְעַלְמַם מוֹבִיָּה:
 י"א וְאַשְׁקֵי יִשְׂרָאֵל פְּרִיקִין
 מַבְיַגִּיהוֹן אַרְוֹם לְעַלְמַם מוֹבִיָּה:
 י"ב בְּאַדָּא תְּקִיפָא וּבְדַדְעָא
 מְדַמְקָא אַרְוֹם לְעַלְמַם מוֹבִיָּה:
 י"ג לְעִזָּה יִמָּא דְסוּף לְעִזְוָתָא
 אַרְוֹם לְעַלְמַם מוֹבִיָּה: י"ד וְאַעְבְּרָ
 יִשְׂרָאֵל בְּמִצִּיעִיהָ אַרְוֹם לְעַלְמַם
 מוֹבִיָּה: ט"ו וְשִׁנְק פְּרַעָה
 וְחִיקוּתֵיהָ בִּימָא דְסוּף אַרְוֹם

יִרְאוּ: י' אֲזִינִים לָהֶם וְלֹא יִאֲדִיגוּ
 אֶף אִין יִשְׁרִיחַ בְּפִיחֵיהֶם כְּמִוְהֵם
 יְהִי עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר בְּפִמַח בָּהֶם:
 י"ט בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִכּוּ אֶת־יְהוָה
 בֵּית אֱהֲרֹן בְּרִכּוּ אֶת־יְהוָה: כ' בֵּית
 הַלְוִי בְּרִכּוּ אֶת־יְהוָה יִרְאוּ יְהוָה
 בְּרִכּוּ אֶת־יְהוָה: כא בְּרִיךְ יְהוָה
 מִצִּיּוֹן שְׁכֵן יְרוּשָׁלַם הַלְלוּקָה:
 קלו * הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ב' הוֹדוּ לְאֱלֹהֵי
 הַאֲלֹהִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ג' הוֹדוּ
 לְאֲדֹנֵי הָאֲזִינִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 ד' לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדֹלוֹת לְבָדּוֹ כִּי
 לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ה' לַעֲשֵׂה הַשְּׁמַיִם
 בְּתַבּוּנָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ו' לְרוֹקַע
 הָאָרֶץ עַל־הַמַּיִם כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 ז' לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים כִּי לְעוֹלָם
 חֲסִדּוֹ: ח' אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ לְמַשְׁלַת
 בַּיּוֹם כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ט' אֶת־הַיָּרֵחַ
 וְכֹכְבֵים לְמַשְׁלַת בַּלַּיְלָה כִּי
 לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: י' לְמַפָּה מְצִרִים
 בְּבִכּוּרֵיהֶם כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 י"א וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכֶם כִּי לְעוֹלָם
 חֲסִדּוֹ: י"ב בְּיַד חֹזֶק וּבְזוּרַע
 נְמוּיָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: י"ג לְגֹזֵר
 יַם־סוּף לְגֹזְרִים כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:
 י"ד וַחֲעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכּוֹ כִּי
 לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ט"ו וַנֶּעַר פְּרַעָה
 וַחֲלָו בַּיַם־סוּף כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

ותעשה (יתעצב): (ח) אף אין יש רוח בפיכס. גם רוח אין צמיח' אפילו כבכמה זו כל שכן שלא ידברו כלדם ומאחר שאין נסע רוח אין צריך לפרש רוח כחשט. אף זה פתח' ואף לכס ולא ריחיון קמץ (סא"א): (כ) יראי ה'. אלו הנריס (מלאחי): (ד) לעשה נפלאות גדולות לבדו. כראשונה לא נרא מלאך כשעשאן לנפלאות הללו השמים והארץ כשמש והירח: (ו) למכה מצרים נכבדויהם. כזכוריהם לא ואחר אלא נכבדויהם עמדו כזכורים וקמחו שוקן של אביכס התעכבתי ישראל כששמשו נגע עשירי חמי משה: (יג) לגזרים. י"ב קרעם

לאדני האזינים ד' ספקין א' בליש' וסמ' הוא אלהי אלהים ואדוני האדנים: לאדניהם לכל מצרים. פירות הבשר האסורות לאדניהם הביאה ונשתה. ואדניהו דוד לא ידע. ואדניהו ככל אלהים. הודו לאדני האדנים. כי קדוש היום לאדניהו. ועין במסרה רבתא בשערי הנקור והגנינות בשער משח וכלב ובשער שמתחיל כר לשון אלהות ונכסר גם בעמס סמ' ד' ויוצא י"ב מיל בקריא' וס' ויוצא אתו ההוציא ויאמר הבם נא השמימה. ויוצא העבד כלי כקפ וכלי גב. ויאמר שלום לכם אל תיראו. ויוצא יוסף אותם מעם ברכו. ויוצא משה את העם לקראת האלהים. ונרצון בא ויעש גדי עולם. ויוצא משה את כלי ויהי חכוך. פתח ה' את אוצרו דרביה. לקול תתו הסון מים בשמיים ויוצא יהוירע הכתן. לקול תתו הלון מים תניגא דסיפא. ויוצא ישראל מתוכם אליו מיל ויג חס' בקריאה וס' נסמר בסדר

מצודת ציון
 אליה ואינו נענה: (ח) יאזינו. עין שמיש וכוח מלשון אחן: (ו) לרוקע. עין שמיחא ופריסה כמו ולורף כוסב דיקעט (שמיס מ): (ג) לגוזר. עין כריסס וחזק כמו גזרו את סלד (ט"ז ז'): (טו) וער. עין תנוטה חזקה כמו חצי ענתי (נחיהס ה): וחילו. מל' חיל ונל: ויפקטו

תולדות אהרן בית אהן. שנושים י' י: כרוך ה'. פסס לג וסד ויקא: כווד ל'. פסחיס קח (שוכס ג): כווד לאלס. (פסחיס לג פסחיס טו): לעשה סמיסה. ווכ כלק: לרוקע. חגיגס יב (חגיגס טו): לגוזר. פסחיס קח:

מצודת רוד

גדולות וכן כולם: לבדו. ואינו צריך לעור מלאכי מעלה: (ו) על הכים. וסוף נגד הפנע כי פנע כמים לעלות מעל לארץ: (ח) את השמש. ר"ל סודו לשושה את השמש למשול ביום וקנע לו חסומו ולא יעטר: (י) נכבדויהם. ביד נכבדויהם כי כאשר שמום הנכבדים מעמך על אבותיהם למסר לשלח את ישראל: (יא) ויוצא. ר"ל סודו לאשר הויגא את ישראל מתוך מצרים: (יב) ביד. ר"ל סודו לאשר הויגא ביד חזקה וצדוע נמוים והמשילו לנצור הטעם בידו וול פא י: כנלחמו עמו ואמר סודו לו על שהויגאס ביד רמס ולא כעבדים כטורחיס: (יג) לגזרים. לקרעיס סרבה לכל שנע שניל לעמטו: (יד) והעביר. סודו לאשר כעביר את ישראל בתוך סיס: (טו) וער. סודו לאשר נער וטרד נתעטס חזקס את פרעס וגו': לעוליק

לכס. ר"ל אס אמנע עמו לכס סס מס בנד סלס לא ידברו טו: (ח) אף אין יש רוח. אפילו רוח החיוני כנסמס אין בפיכס: (יח) כמוכס'. כקלס אמר ססאומניס כעושים את סנולויס יסו כמו סנולויס לבל ידברו וכו' וכן יסו כל סנוסח כסס: (יט) כרכו. על ססכדיל אחכס מן סעזדי גלוליס סחומיס: ביה אהרן וגו'. ר"ל כל אחד כרכו לפי כח ססכנס: (כ) יראי ה'. אלו חסידי א"י: (כא) מציון. כמשפיע אור סכיחה מציון ססוכן בירושלים: סללויס. סללו את יח כזס סכנול לומר כרוך ה' מציון וכו': קלו' (א) כי לעולם חסדו. כי חסד ה' סוה דנר סמחקייס לעולם ולא כן חסדו על כ"ץ: (ב) סלכסיס. סס מלאכי מעלס: (ג) סלדוויס. סס נכס ססמיס וכסילויס ססס אדוויס למשול כארץ וס' סוה אדון אליסס ולכל אסר יחפזן יסס: (ד) לעשס. מוכס מל מלח סודו לומר כודו לעשס נפלאות

אבן עזרא

תהרים קרו קרו

רשי

ישראל : (פו) למולך . בעקן זה חסד או במדבר הגדול ככתוב לכתך אקרי במדבר : (יח) למכה : (יח) ויברג . הטעם כפול ושמה פירש אותם בעבור שהיו חזקים וכן אמר הכניח על האמורי אשר כגוב' ארוים גבבו וחסון הוא כאלו' וככה מוד האמורי בחרי ובקשתי כי לא שלם עון האמורי :

קרעים ל"ב שנים : (ח) מלכים גדולים . כאן רמז ל"א מלכים והשיב להם פרעה וחילו ומכת מזרים למלכים אדירים קשים מהם שקול סיחון כנגד כלם כל אחד לעצמו וכן פירש למעלה לסיחון מלך האמורי ולשון מלך הכנען ולכל ממלכות כנען . כן באגדה : (כג) ששאלנו זכר לנו . במזרי' זכר לנו : (כד) ויפרקנו . מתוכם והסליח לנו כל זה :

לעלם שוביה : מו קמחך
עמיה במדברא ארום לעלם
שוביה א"י קמחי מלכין
רבבין ארום לעלם שוביה :
יה וקמח מלכין גיורתין ארום
לעלם שוביה : יו קסחון מדקא
אמורא ארום לעלם שוביה :
לעלם מלכא דמתנן ארום
לעלם שוביה : כא ויתב ארעהון
לאחסנא ארום לעלם שוביה :
בב אחסנתא לישראל עבדיה
ארום לעלם שוביה :
בב פאתמכנתא דכר לנא
קמיה ארום לעלם שוביה :
כד ופריקנא מן מעיקנא ארום
לעלם שוביה : כה דיהב מוזניה
דכל בסרא ארום לעלם שוביה :
בו שפחו לאלהא שמיא ארום
לעלם שוביה : א עד גהרותא
דבבד תמון ותבגא דחוד בבינא
פר הוינא דכרין ית ציון :
ב עד ערבין במציעתא תלין
בגנא : ג ארום תמן שילו
יתנא בבקאי דשבוי יתנא
למימר מזין דשירא ובגנא
עד עסק חדנא אמרין שבו
גנא מן שירתא דהוינתן אמרין
בציון : ד מן יד דאי אמרין
היבדן נשבה ית תושבתא
דיי עד ארעא חילוניתא :

ג' וזמן
מתחילת
פ' ו

ג' ומל

ג' ועל

ג' ואינו
השבת

מז למזליך עמו במדבר פי לעולם
חסדו : י' למכה מלכים גדלים פי
לעולם חסדו : יח ויהרג מלכים
אדירים פי לעולם חסדו : יט קסחון
מלך האמרי פי לעולם חסדו :
כ' לעוג מלך הבשן פי לעולם חסדו :
כא ונתן ארצם לנחלה פי לעולם
חסדו : כב נחלה לישראל עבדו
פי לעולם חסדו : כג שבשפילנו
זכר לנו פי לעולם חסדו : כד ויפרקנו
מצרינו פי לעולם חסדו : כה נתן
רחם לבר בשר פי לעולם חסדו :
כו חודו לאל השמים פי לעולם
חסדו :

קרו * על-גהרות | בבל שם
ישבנו גם-בכינו בזכרנו את-ציון :
ב על-ערבים בתוכה תלינו
בגזרותינו : ג פי שם | שאלנו
שויבנו דברי-שיר ותוללינו שמתה
שירו לנו משיר ציון : ד איך נשיר
את-שיר-יהוה על אדמת נכר :
ה אם-אשבתך ירושלם תשבח
ימיני : ו תדבק לשוני | לחיבי אם-

(כז) נותן לחם . רמז כאן חסד
(כל המעשים) : (כו) חדו לחל
השמים . המזין כהן מוזן לכל
כריה . עשרים וששה כי לשלם
חסדו נאמרו במזמור זה כנגד
עשרים וששה דורות שהיה בעול'
בלא תורה ונתקיים בחסדו
של הקב"ה : (א) על נהרות
בבל שם ישבו . כשירדנו לבבל
ושאלם נבוכדנצר שישירו לו כמו
שהיו משוררין על הדוכן : (ב) על
עבדי' . ערבי נחל : (ג) ותוללינו
שמה . מיני כלי זמר על שם
שקס תולין (שתולין) אותם .
קד פירשו מנחם . ותוללינו
שמה ותוללינו של שמה . ויש
לפתר ותוללינו שישירו שם
מכוללים ומשטים בנו לשון
ומכוללי בו נשבו (לעיל קב) :
(כ) אם אשכחך ירושלים .
כנסת

ויקח ק"ח : נהרות ג' וסימ' הובשח
נהרות איתן . הלא טוב אמנה
ופיר . על נהרות בבל שם ישבנו
אשכחך ב' וסי' ואבכי לא אשכחך .

תולדות אהרן נשא לחם : מכות
ד פסחים ק"ח וזה
פרומס (פסחים פו) : פל נדרות :
פסחים ק"ח נמן מ וזה ויקל :
אם אשכחך . ל"ב ס ע"ג ג פסחים
שער נח :

מצודת ציון

(כד) ויפרקנו . הוא חרסו של יחזקאל
ובן שורק אין מידס (איכה ה) : (כז)
ערכים . שם אינן סרק הגדל אלל
הנהלים כמו וערבי נחל (ויקרא כג) :
תלני . מלשון תלים : (ג) שנים .
מל שני : ותוללו . מל' חללות ולפ
וקן

ה מתיבא קד רוחא דקודשא ואמרא דאין כנשנא דיד ירושלם אנשיה לימיני : יתדבק לישני דמוריני אין

אם כן למה היו מתקשים שישירו והטעת בגדולת שמושיכו . תואר אדם ותוללינו שם ולפי דמתי כנה תאלמו שרם את חלכים חשחרר עלינו גם השחרר וכן שמו
כל עבדי דרך מפעלי הכפל והמה טובים את הנגרות שרשו שסה וככה יהיה תלל גם תלה שנים שרשי' והטעם אחד והנה ותוללינו כמו תלנינו כנורוקינו וכה
ותוללינו ותליתינו כלי השמחה והנה הטעם כפול חלחל היסע תשובתנו אד נשיר : (ד) נכר . תאר כי אדמת מלך סמוכה לשון נקבה אדמת נוי נכר או אדמת
אל נכר הסך שיר ה' : (ה) אם . דברי כל אחד מהמשררי' בלגם וטעם אשכחך כנגד בזכרנו וטעם ימימי בעבור כנורוקינו כי בימים נגון היתרים ופסול תשבת
ימימי חסר כמו המטעה והכיר על הימין תשבח דרך משל יש אומרים שפירושו תיכש כלי חסר : (ו) תדבק . טעם לשוני כי הלשון כונה נשירי' . אזכרכי בדבור כמו
ומשח

מצודת דוד

ויספרו את הקורות אותם בדרך ויאמרו הנה בסיוותינו על נכרות בבל שם ישבת
ישיבה הראויה לגולים מפסע לארץ וגם כבים על כי זכרנו את ציון השחררה והשומחה :
(ב) על ערכים . על איני ערכים שנחל תלני כנורוק שבייט מנגנים ססס
בכח' וכוונתם היה להעלימם פן . העין חך ענסי האילנות למשן לא יראום האירי :
(ג) כי שם . ר"ל טעם העלמתי היה כי שם שאלו השנאים מאחזו לנגן על כנורות
דברי שיר : ותוללו . הסתהלים והמלעינים בנו שאלו דברי שמחה ואמרו לט שירו לט
מן השיר אשר שוררתי בציון : (ד) איך נשיר . ר"ל אמרנו אז בלבנו איך נשיר את
שיר ה' על אדמת נכר שאינו מקום המקדש לפי שפחדנו פן יטפו אותנו לשורר
לום העלמטט מן העין ואמרו שנאלדו בדרך : (ה) אם אשכחך . ידבר בלשון בני
הגולה שיאמרו אם אשכחך ירושלים או הימין שלי תשכח את כוחה ואת חטותיה :
(ו) תדבק . הכים לשוני דבוקה לחכי לבל אוכל לדבר אם לא אזכיר אותך תמיד
אם

(פו) למולך . ר"ל היה שוליים בדרך הישר ע"י עמוד הענן : (יח) ויכרונו . הודו
לאשר הרג מלכים אדירים של כנען וסם המלכים הגדולים שזכר וכפל הדבר במ"ש :
(יט) לסיחון . הודו לאשר הרג לסיחון וגו' ובעבור חזקו פרטו לעצמו : (כ) ולשג .
הודו לאשר הרג גם לשג וגו' ובעבור חזקו פרט גם אותו : (כא) ונתן . הודו
לאשר גם נתן ארצם לתלם עם כי לא שאלו רק לעטר גבבילו : (כב) נחלה . הודו
לאשר נחנם נחלה לכל ישראל עבדו כי לקיים שבועתו להאבות הים די אם הים
נחנם להבדיקים עבדו : (כג) ששאלנו . הודו לאשר זכר אותנו צדוד סיינו בחלל ת
השפלות במזרים נזוים ומלוכלכים בעבודת פרך : (כד) ויפרקנו . ה' דו לאשר פרק
השועי לנו מזרינו : (כה) נותן . הודו לנותן לחם לכל הנבריות ומשגיח על הכל :
(כו) לאל השמים . לאל היותם בשמים סגליון על כל : קרן (א) על נהרות בבל .
דוד וסם נרוס"ק אשר יגלה ל"א את ישראל לבבל ואמר בלשון סלויים אשר יקינו

כנסת ישראל אומרת כן : (ו) אם לא אעלה את ירושלים . את זכרון אהל חורבנה אעלה להזכירו בראש כל שמחתי : ערו ערו . לשון חורבן וכן תומתו ככל כרחבער ערער חמערער (ירמיה נא ט) וכן ערות יסוד (תקוק ג') ואינו נוטל אלא על דבר שערקין שרשיו מהארץ : (א) נגד אלהים אומדן . למיני השמים (מלאכים) : (ב) כי הגדלת על כל שנת אחרת . שנת בעל גבורות קנאו וקוסק ואמרת הכעסת טובא וחסדך הגדלת על כל שנת אחרת שאתה מעביר לנו על מדותיך וסולח לנו : (ג) תריבני . בגדלתי . (ד) כי שמש . כששמעו אמרי סיד לא תרצה לא תנאף יהוה על אמרי סיד על אנכי ולא יבכה לך כדו הוא להקבילם עול מלכותו עליהם תחלה ואת"כ יגזור כל גזרותיו : (ו) יודע . ייסר כמו וידע כהם את אנשי סכות : (ז) יגמור בעדי . יסכים ע"י נקשותיו : מטעם יודך . כנית הכתירה שנאמר בו כוננו יודך

לא אֶזְכְּרֶנְךָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתַי
 יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמֹתַי : ז זכר
 יְהוָה לְבָנַי אֲדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַם
 הָאֹמְרִים עָרוּ אֶעְרוּ עַד הַיּוֹם פֶּה :
 בַּת־בְּבִלְיָה תִשְׁדָּדֶנּוּ אֲשֶׁר־
 יִשְׁלַח־לְךָ אֶת־גְּמֹלְךָ שְׁנֵי־מַלְאָכָי
 לָנוּ : מ אֲשֶׁר־וְשִׂיאוֹ וְנִפְּץ אֶת־
 עַלְלֶיךָ אֶרְהֶסְלַע :
 קלח * קָדוֹךְ אֲוִדָה בְּכָל־
 לְבַי נִגְדַת אֱלֹהִים אֲמַרְתֶּךָ : ב אֲשֶׁתְּחַוְהוּ
 אֶל־הַיֵּבֶל קִדְשֶׁךָ וְאוֹדָה אֶת־שְׁמֹךָ
 עַל־חֲסֶדְךָ וְעַל־אֲמִתְּךָ כִּי־הִגְדַּלְתָּ
 עַד־כָּל־שְׁמֹךָ אֲמַרְתֶּךָ : ג בְּיוֹם
 קִרְאתִי וְתַעֲנֵנִי תִרְהַבְנֵי בְּנַפְשִׁי
 עוֹ : ד יוֹדָה יְהוָה כָּל־מַלְכֵי־אֶרֶץ
 כִּי־שָׁמְעוּ אֲמַר־יִפְיָה : ה וַיִּשְׁיִירוּ
 בְּדַרְבֵּי יְהוָה כִּי גָדוֹל כְּבוֹד יְהוָה :
 ו כִּי־רָם יְהוָה וְשָׁפַל יִרְאֶה וְנִבְּוֶה
 מִמֶּרְחַק יִידַע : ז אִם־אֵלֶיךָ אֶבְקֶרֶב
 צָרָה תִּחְיֶנִי עַד אֵף אֵיבִי תִשְׁלַח
 יָדְךָ וְתוֹשִׁיעֵנִי יְמִינְךָ : ח יְהוָה
 יִגְמַר בְּעַדִּי יְהוָה חֲסֶדְךָ לְעוֹלָם
 מַעֲשֵׂי יָדְךָ אֶל־תִּרְף :
 לְתַבְּלֹתְהוֹן וְתִפְרַקְנֵנִי יְמִינְךָ : ח יִי יִשְׂרָאֵל בִּישָׂא עֲמוּדְהוֹן אֲמַטְלֹתַי יִי שׁוֹבֵךְ לַעֲדָם עוֹבְדֵי אֵיבֶיךָ קָא תִשְׁבּוּק :

לא אֶזְכְּרֶנְךָ יְיָ אֵין לָא אֲסִיק
 דְּכָרְנִי יְרוּשָׁלַם עַד שְׁרַיִי חֲדוּת
 בֵּית שְׁמַשִּׁי : ז אָמַר מִיכָאֵל
 רַבָּא דִּירוּשָׁלַם אֲדַבֵּר יִי
 דַּעֲלֵמָא לְאֲדוּמָא דְאַחֲרִיבּוּ
 יְרוּשָׁלַם דְאַמְרִין צְדוּ צְדוּ עַד
 דְשִׁתְּאַסָּא פֶּה : ח אָמַר
 גְּבַרְיָאֵךְ רַבָּא דְצִיּוֹן לְאֲוּמָא
 בְּבַלְיָתָא בּוֹחֲרִיתָא טָב לִיה
 דִּישְׁלַח לָךְ ית גְּמֹלְךָ בִּישְׁרֵי
 גְּמֹלְתָא לָנָא : ט טָב לִיה
 דְאַחַד וּמְרַשֵּׁשׁ ית שְׁרִיבָה עַל
 בִּיפָּא : א עַל יד דוֹד אוֹדֵי
 קְדָמְךָ יִי בְּכָל לְבַי קְבֵד דִּינְיָא
 אֲוִמְרָךְ : ב אֲסַגּוֹד קְדָם
 דִּיכִלְא דְקִדְשֶׁךָ וְאוֹדֵי ית
 שְׁמֶךָ מִטּוֹל שׁוֹבֵךְ וּמְטוֹד
 קוֹשְׁפֶךָ אַרוֹם אֲסַנְיָתָא עַל פִּי
 שְׁמֶךָ מִימְרֵי תוֹשְׁבַתְךָ :
 ג בְּיוֹמָא דִּי קָרִית עֲנֵי יְתִי
 אֲסַנְיָתֵנִי בְּנַפְשִׁי עוֹשְׁנָא :
 ד יוֹדוּן קְדָמְךָ יִי כִּד מַרְבִּי
 אַרְעָא אַרוֹם שְׁמַעוּ מִימְרֵי
 תוֹשְׁבַתְךָ : ה וַיִּשְׁבַּחוּן עַד
 כְּבִישֵׁי אַרוֹם רַב אֵיקְרָא דִּי :
 ו אַרוֹם רָמָא יִי וּמְכִיָּה יְחַמֵּי
 לְכַב וְגִיּוֹתְנָא מִן שְׁמַיָּא רַחֲמִין
 יִמְאִיךָ : ז אֵין אֲהֵלְךָ בְּמַצַּע
 עֲקָתָא תִּחְיֶנִי עַד נְחִירָא
 בְּעַדִּי דְבְבֵי תוֹשִׁיט אֵיבֶיךָ
 יִי וְיִשְׂרָאֵל בִּישָׂא עֲמוּדְהוֹן אֲמַטְלֹתַי יִי שׁוֹבֵךְ לַעֲדָם עוֹבְדֵי אֵיבֶיךָ קָא תִשְׁבּוּק :

אם אשכחך ירושלים : אעלה ח'
 פתרון וסימ' כלשון ארמי אמר
 מלאכא לאנתחיה דארונא אריך
 למבטיש קשרת' בירושלים ובאר'
 בסר' שמות' ולרוד' במע' בסיפרא
 וסי' נמסר בסיפרא סימ' כ"ו וסימ'
 ק"ג . אמרתך י"ב חס' בלישנא
 וסימ' האומר לאביו ולאמו לא
 ראיתיו . בלבי צפנתי . כי הגדלת
 על כל שנת . הקם לעבדך . כלו
 ויבואנו חסדך . חליתו פניך . כלו
 עיני . מה נמצינו לחבי . פעמי
 הבן . קדמו עיני אשמורות . שש
 אביו . תען לשוני . תרף ג' וסימ'
 אל תרף יודך בעבדך דיהושע
 החזק במסור אל תרף . מעשי

לשנים טעוים : (ד) יודך . טעם שמשו אמרי סיד שמחתי להיותי נגיד ועמים ישרתוני : (ה) וישירו . לא יהיה להם שירות חשק או שירות מלחמות רק שירות בדרכי . טעם ולמסר מעשיו : (ו) כי . אז יתברר להם כי השם אף על פי שהוא רם על הכל הוא רואה השפל כמוני שהייתי בתחלה רועש לאן וטעם רואה שיושעני ומלת יודע מהכבד כמו יושע ונפתח הכל'ת בעבור אות הגרון : ממרחק . ממקום רחוק כנבזה שמים מעל הארץ ומלת יודע ולמדני דעת שייסרונו כמו יודע כהם את אנשי סכות : (ז) אם . כהה ידעתי כי אתה רם ותראה השפל על כן אדע אם אלך בקרב צרה אדע שתחייני ואיך תחייני שתשלח ידך הנטויה וטעמי : על אף אויבי' א"ר משה אף על אויבי ולפי דמתי שהוא כמשמעו על אף אויבי כמו להכעיסם וטעם בעל כרחם : (ח) ה' . יגמר . חפצי בעדי או יגמור מעשו והכח

מצודת ציון

מצודת רוד

וכן מהוללי כי נכשו (לעיל ק"ב) : (ו) על ראש . כמו בראש וכן עמדאם על חניכס (יחזקאל ג') ומשפטו כהרעם : (ז) ערו . עין חורבן והשתח' כמו ערות יסוד (תקוק ג') : (ח) בת ככל . עדת ככל : השודים . מלאשן שזידה גול : שגמלת . לפעמים יאמר לשון גמול על תחלת עשיית הרעה וכן ואם גומלים אדם עליו (יחזקאל ד') : (ט) וכן . עין כשכירה עם הרצון והספור כמו ונפון כרדים (שופטים ז') : עוללך . בנך הקצים כמו עוללים ויונקים (לעיל ח') : (ג) תרכיבני . עין התחוקות כמו ורעם עמל ואון (לעיל ז') : (ו) יידע . ייסר כמו וידע כהם את אנשי סכות (שופטים ח) : (ח) יגמור . מלאשן גמר והשגמה : בעדי . עלי : תרף . מל' רפיון : כהם

על שאתה מאמת אמרי הנמחה לקבל שבים : כי הגדלת על כל שנת אחרת . כי הנה כל שנות המעקב ב"ש מורים על מורית גדולתו והמורה במלך גדול הלא אחת דתו להמית ואין מושיל שים פיוס ולזה אמר כי אתה הגדלת על כל שם שיש לך המורה על הגדול ומאשימים את החומא מאוד הנה על כולם הגדלת אמרתי' שהנמחה לקבל שבים ועם כי מלך גדול אתה : (ג) תרכיבני . תחוקני לשום בנפשי שו ואמתה להחזק בעבודתך : (ד) כי שמעו . כאשר שמעו אמרי סיד שאתה מקבל שבים אז יודך : (ה) וישירו . לא ישירו שירי חשק כ"א ישירו בדרכי ה' בהנכנת מדוחיו : כי גדול וגו' . וראוי אם כן לשיר בדרכיו : (ו) כי רם ה' . עם שהוא רם מאוד מ"מ יראה את השפל וישגיח בו להקישו : ונגבו . עם כי מושבו בגבהי השמים מ"מ ממרחק ייסר את החופאים : (ז) תחייני . ר"ל תחייני מהרעם : על אף אויבי . על כי בערם כהם אפס וחמתם לבלעני לזה תשלח עליהם מכת ידך ו תושעני לי צימיק : (ח) יגמור בעדי . כאשר החל להראות חסדו כי יגמור בעדי ר"ל ישלים חסדו עליו לעולם : מטעם יודך . כלא אני מעשה ידך כי אתה המלכתני לז

ואם לא אעלה את זכרון אהלי ירושלים בראש שמחתי ר"ל בתחילת השמחה אשים לה זכרון לכל אשכחה בעת תוקף השמחה : (ז) זכור וגו' . לשלם להם גמול על זה : את יוס ירושלי' . מה שמעו בעת חורבן ירושלי' אשר אמרו לבלעני' החריבו והשחיתו עד שתגלו היסוד אשר צה והסיתו אותם לעקור את הכל : (ח) השודים . אשר סיפר ליות שדודה על ידי דרוש סמדי : אשרי ששלים . משונח ומסולל יהיה זה אשר ישלם לך את גמולך הרפוי לך כפי אשר גלמת לו (ט) : אשרי שיאחז . משונח ומסולל יהיה זה אשר יאחז בידו את עוללך וירעם על פני הסלע : קרחה (א) נגד אלהים הם השופטים והסומים כמו על דבר שנים (שמות כב) : (ב) ושל אמתיך . על שנות המעקב ב"ש מורים על מורית גדולתו והמורה במלך גדול הלא אחת דתו להמית ואין מושיל שים פיוס ולזה אמר כי אתה הגדלת על כל שם שיש לך המורה על הגדול ומאשימים את החומא מאוד הנה על כולם הגדלת אמרתי' שהנמחה לקבל שבים ועם כי מלך גדול אתה : (ג) תרכיבני . תחוקני לשום בנפשי שו ואמתה להחזק בעבודתך : (ד) כי שמעו . כאשר שמעו אמרי סיד שאתה מקבל שבים אז יודך : (ה) וישירו . לא ישירו שירי חשק כ"א ישירו בדרכי ה' בהנכנת מדוחיו : כי גדול וגו' . וראוי אם כן לשיר בדרכיו : (ו) כי רם ה' . עם שהוא רם מאוד מ"מ יראה את השפל וישגיח בו להקישו : ונגבו . עם כי מושבו בגבהי השמים מ"מ ממרחק ייסר את החופאים : (ז) תחייני . ר"ל תחייני מהרעם : על אף אויבי . על כי בערם כהם אפס וחמתם לבלעני לזה תשלח עליהם מכת ידך ו תושעני לי צימיק : (ח) יגמור בעדי . כאשר החל להראות חסדו כי יגמור בעדי ר"ל ישלים חסדו עליו לעולם : מטעם יודך . כלא אני מעשה ידך כי אתה המלכתני לז

אם אשכחך ירושלים : אעלה ח'
 פתרון וסימ' כלשון ארמי אמר
 מלאכא לאנתחיה דארונא אריך
 למבטיש קשרת' בירושלים ובאר'
 בסר' שמות' ולרוד' במע' בסיפרא
 וסי' נמסר בסיפרא סימ' כ"ו וסימ'
 ק"ג . אמרתך י"ב חס' בלישנא
 וסימ' האומר לאביו ולאמו לא
 ראיתיו . בלבי צפנתי . כי הגדלת
 על כל שנת . הקם לעבדך . כלו
 ויבואנו חסדך . חליתו פניך . כלו
 עיני . מה נמצינו לחבי . פעמי
 הבן . קדמו עיני אשמורות . שש
 אביו . תען לשוני . תרף ג' וסימ'
 אל תרף יודך בעבדך דיהושע
 החזק במסור אל תרף . מעשי

תולדות אהרן זכר ה' . ר"ה לג
 גיעון נח . ומעטני
 טעמים מד פ"ח : יודך ה' . קידושין
 נא : רס ה' . סוטה ה' :

וכה הוא חסר כמו תשכח ימינו והכח חסדך לשלם שומד ואני מעשה ידך אם כן לא תרפני ומלת חרף מהכנין ככדך דרך למעשה ידך: (א) למנחה לדוד מומור כ"ח חקרתי. זה המומור ככדך מאוד דררתי השם ואין באלה המעשה ספרים מומור כמורו וכפי צינת אדם דררתי השם ודררתי הנשמה יפזקן בטעמיו וטעה אפרסמו בדרך קרה בע"ה:

קלט * למנצח לדרך מומור

והנה תקרתי ותדע: ב אתה ידעת שבתתי וקומי בנתה לרעי מרחוק: ארתי ורבעי זריתי וכל דררתי הסבנתה: ד פי אין מלה בלשוני הן יהיה ידעת בלה: ה אהור וקרם צרתני ותשת עלי בפכה: ו פלאיה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה: ז אנה אלך מרוחה ואנה מפניה אברה: ח אס אפק שמים שם אתה ואציעה שאול הנד: ט אשא כנפרי שחר אשכנה באחרית ים: י גם שסידה תנהני ותאחוני ימינה: יא ואמר אך חשך ישופני ולילה אור בעדני: יב גם חשך לא יחשיך מפנה ולילה ביום יאיר בהשיכה פאורה: יג פיר אתה קנית בליתי

* לשבתא על יד דוד תושבחהא יי פשפשתי וידעתא: ב את קדמך נלי איתבתי למעסק באוריתא ואוקימותי למד בקרבא את ב ינתא דתברותי בקנשתך מן עם רחיק: ג דון בהליכותא באורתא וברבעותי למעסק באוריתא אתעבדתא חלוני וכל ארתי אסבנתא: ד וכד לית ממלך בלשוני הא יידעתא מחשבת דפי בוקא: ה מאחורי וכאפי אעקתא יתי וגרית עלי מחתא דידך: ו מפיא למידע מני אתקפת לא אבוד לה: ז אן איל מן קדם ועפך ואן מן קדמך אפוך: ח אין אסק לשמיה תמן אנת ואמוך: ט אן אן מן מימך: י אוקון ציצין דקריין אשרי בסופי ימא: יא דחוד תמן אידך: יב דבר יתי ותהדני ימינה: יג אמטותי יב דחוד חשוקא לא יחשיך מן מימך וזיבא דידך יומא יגהר דידך חשוקא דידך גהורא שוין: יד ארם אנת קגיתא אשית לי בבריסא דאמי:

תולדות אהרן ידעת. עקדס שר נט כל המעשר עקיים מ"ב ס"ב: ארתי. נהם לא: אחר וקדס. נככות סג ערובין יח מגיב יב סהלדן לה ע"ג ו ח וזכר פקודי: נאנס. עקדס שר ע"ב: כנטי שחר. וזכר אחרי: א' חך. פסחים: טרלוח. מס לא:

קתגר כס ומלת וקדס לטנים ואחר הסך ינועת האדם והנה הטעם כי צרתני אחר ולטנים ותשת עלי כפכה ואין מצור ומצוק כזה: (ו) פליאה. שם התואר והמתואר הדעת המהשגת היא: (ז) אנה. אין יכולת בלדס ללכת אם לא יליככו רוח השם על כן אנה אלך מרחוק והטעם כמו מפניך: (ח) אם. חשבתי בלבי אזלי אוכל לעלות אל השמים שם אתה ומלת אסק כמו תרבוס וכמוהו אש נשקה ניעקב כמו עלתה אע"פ שהוא כתוב בע"ז: ואציעה. אם שמתו מצעי או יועי שאול שהוא תחתיות הארץ הסך שמים והנה אציעה טועל יוצא: (ט) אשא. דע כי בקרה פתח מערב ים בעבור היות היס בגדול במערב ארץ ישראל רק באחרית היס הטעם ים ממש כי כבר הוכיח השמים והארץ שהמוקף הוא השאול וטעה וזכר היס וטעם כפי שחר אילו היו לו כנפים עפות במהרה שירימם וישאלם כי ברגע עלות השחר יהיה פרוש מקצה מזרח עד סוף מערב האור בהרהר בעצמם לפי זרוח השמש גם כפי טעם נכדך: (י) גם שם. לא הייתי יכול ללכת אל אחרית ים אם לא תנחוני ידך והנה ידך תנחני ותאחוני ומיך הייתי כבורח מידך אל ידך: (יא) ואומר. כמו אמרתי אני עם לבי ומלת ישופני מגזרת נשף ואם הם שמים שרשים כמו כי מילים הם ונמלתם וכמוהו אחרים והנה ישופני כמו יסתירני והטעם אולי החשך יסתירני שלא תראה מה אני עושה או מחשב ומלת ישופני מושגת אחרת כמו וכנבואה עודד כנבוא והנה לילה ישוב אור בעדני חס אור כחשמו ור' משה אחר כל הלילה וכי אור בעדני והכיון בעיני מה שהזכרתי והעד: (יב) גם. פעול יחשך חסר לא יחשך דבר ממך ומלת כחשכה כאורה דרך קרה כעבד כדאדוניו כעמי והטעם עמי כעמך ועמך כעמי אין הפרש ביניהם: (יג) כי. עתה יבוא ראייה לדבריו וטעם כליותי הם המקומות הסתרות והם הקרבים

קתגר כס ומלת וקדס לטנים ואחר הסך ינועת האדם והנה הטעם כי צרתני אחר ולטנים ותשת עלי כפכה ואין מצור ומצוק כזה: (ו) פליאה. שם התואר והמתואר הדעת המהשגת היא: (ז) אנה. אין יכולת בלדס ללכת אם לא יליככו רוח השם על כן אנה אלך מרחוק והטעם כמו מפניך: (ח) אם. חשבתי בלבי אזלי אוכל לעלות אל השמים שם אתה ומלת אסק כמו תרבוס וכמוהו אש נשקה ניעקב כמו עלתה אע"פ שהוא כתוב בע"ז: ואציעה. אם שמתו מצעי או יועי שאול שהוא תחתיות הארץ הסך שמים והנה אציעה טועל יוצא: (ט) אשא. דע כי בקרה פתח מערב ים בעבור היות היס בגדול במערב ארץ ישראל רק באחרית היס הטעם ים ממש כי כבר הוכיח השמים והארץ שהמוקף הוא השאול וטעה וזכר היס וטעם כפי שחר אילו היו לו כנפים עפות במהרה שירימם וישאלם כי ברגע עלות השחר יהיה פרוש מקצה מזרח עד סוף מערב האור בהרהר בעצמם לפי זרוח השמש גם כפי טעם נכדך: (י) גם שם. לא הייתי יכול ללכת אל אחרית ים אם לא תנחוני ידך והנה ידך תנחני ותאחוני ומיך הייתי כבורח מידך אל ידך: (יא) ואומר. כמו אמרתי אני עם לבי ומלת ישופני מגזרת נשף ואם הם שמים שרשים כמו כי מילים הם ונמלתם וכמוהו אחרים והנה ישופני כמו יסתירני והטעם אולי החשך יסתירני שלא תראה מה אני עושה או מחשב ומלת ישופני מושגת אחרת כמו וכנבואה עודד כנבוא והנה לילה ישוב אור בעדני חס אור כחשמו ור' משה אחר כל הלילה וכי אור בעדני והכיון בעיני מה שהזכרתי והעד: (יב) גם. פעול יחשך חסר לא יחשך דבר ממך ומלת כחשכה כאורה דרך קרה כעבד כדאדוניו כעמי והטעם עמי כעמך ועמך כעמי אין הפרש ביניהם: (יג) כי. עתה יבוא ראייה לדבריו וטעם כליותי הם המקומות הסתרות והם הקרבים

תולדות אהרן ידעת. עקדס שר נט כל המעשר עקיים מ"ב ס"ב: ארתי. נהם לא: אחר וקדס. נככות סג ערובין יח מגיב יב סהלדן לה ע"ג ו ח וזכר פקודי: נאנס. עקדס שר ע"ב: כנטי שחר. וזכר אחרי: א' חך. פסחים: טרלוח. מס לא:

מצודת דוד

לזה אל חרף ידך ממני ואחוז בי: קלט (א) חקרתי. חקרת מהשגות לבי ותדע אוחס: (ב) שבתתי וקומי. מהשגת שבתתי וקומי: בנתה. תנין לרפיון לבני מזמן רחוק ר"ל משעם שנבראתי: (ג) ארתי ורבעי. דררתי ורבעי סבנת ונדרת להם חוק ונבול ולא יעבור: הסבנת. ר"ל אתה יודעם בלדס המורגל בנדר שידוע כל זמן: (ד) כי אין מלה. כאשר המלה עדיין איננה בלשוני ולא החילתה לנדר כן אתה ה' ידעת כל המלה שרם לנדרתיים: (ה) אהור וקרם. נרת עליו מפידי מלאחור ומקדם לכל אברת ושמת עלי כפר לכותני ר"ל אני חמוד צדק ואין לי מטם והמשיל בדבר לאנשי חיל השרים על עיר מסבני לבני חת יוצא ומרים בדם חתולתם והטעם המאור לא אוכל לדעתם: (ו) אנה. איס המקום אשר אלך אליה לכסתר מרוח כעסך ואנס אברת ממך והוא ענין מליצה והסלסל: (ח) אם אסק. אם אעלה אל השמים בלא אתה שם ואם אעשה לי משכנ בשאול מתחת לארץ בלא סך גם שם: (ט) אשא כנפי שחר. אם אמרתי אשא כנפים לטוף חיש מהר בקצה היס כשחר הוא המנביח ברגע אחת עד קצה העולם: (י) גם שם. בלא גם באחרית היס ידך תנחני וימיך תאחוני לטוליד אחי חסך ואם כן אברת מידך לידך: (יא) ואומר. ואם אומר אך חשכה פליאה יחשיך בעדי וכו אסתיר: ולינה. אל בלילה שאיר בעדני ותראני בלילה כמו ביום: (יב) גם חושך. כי גם החושך לא יחשיך דבר ממך ואליך יאיר בלילה כיום: כחשכה כאורה. שיום הם לעולך זה כזה ואין הפרש ביניהם: (יג) קנית כליותי. בלא כליותי קניס מסך לך

מצודת ציון

(ג) בנתה. מלשון בנה: לרעי. ענין מהשגת כמו וברעיון לבו (קבלת ב) ארתי. דררתי ורבעי. ענין רביעה וכוף השביעה לטח כמו ומרנן חתח בלעם (במדבר כג) פרגומו ורבעתי וקדס לו לא חרביש בלדס (ויקרא י"ט) זרית. ענין סבוב וכוף מלשון זר זכר (שמות כ"ב) כסכתה. ענין סברגל כמו הסכך הסבכתי (במדבר כג) מלה. ענין דבור: (ס) זרתני. מלשון מזור וכובד: ותשת. ענין שימה: (ו) פליאה. מכוסס כמו וכוף שאלי (שופטים ג) נשגבה חוק: אוכל. מל' יכולת: (ז) אנה. לביכן: מרוחך. ענין כעס כמו אל תבטל כרוחך (קלח ז) (ח) אסק. אענה כמו והוכך דניאל מן גונא (דניאל ז) ואציעה. מלשון מנע ומשכך: סך. כה אתה: (י) תנחני. ענין הכנסה: (יא) ישופני. ענין חשך כמו על כרי נשף (ירמיה ג) בעדני. עדי: (יג) קנית כליותי. ענין מנייה כמו קונה שמים (בראשית יד) כליותי

כרונס: (ו) פליאה דעת ממני. מכוסס ממני ידיעת בללס ממך: נשגבה. דבר החבולת ההללס חקוקססה מאור לא אוכל לדעתם: (ו) אנה. איס המקום אשר אלך אליה לכסתר מרוח כעסך ואנס אברת ממך והוא ענין מליצה והסלסל: (ח) אם אסק. אם אעלה אל השמים בלא אתה שם ואם אעשה לי משכנ בשאול מתחת לארץ בלא סך גם שם: (ט) אשא כנפי שחר. אם אמרתי אשא כנפים לטוף חיש מהר בקצה היס כשחר הוא המנביח ברגע אחת עד קצה העולם: (י) גם שם. בלא גם באחרית היס ידך תנחני וימיך תאחוני לטוליד אחי חסך ואם כן אברת מידך לידך: (יא) ואומר. ואם אומר אך חשכה פליאה יחשיך בעדי וכו אסתיר: ולינה. אל בלילה שאיר בעדני ותראני בלילה כמו ביום: (יב) גם חושך. כי גם החושך לא יחשיך דבר ממך ואליך יאיר בלילה כיום: כחשכה כאורה. שיום הם לעולך זה כזה ואין הפרש ביניהם: (יג) קנית כליותי. בלא כליותי קניס מסך לך

ידך (שמות טו): (ג) בנתה לרעי מרחוק. בנתה מרחוק למשכני אל רעוהך וחכתך: לרעי. לקרעני אלך: (ג) ארתי ורבעי זריתי. דררתי ורבעי ורבעי סבנת מחיבה שאין לי לעשות דבר בלא ידיעתך. ורית לשון זר זכר סבני (שמות כה) וכן חבדו ממנס. ורבותיו דרשו על טיפת שמיש שאלד סכר מן הכרור שנה ופירושו זרית לשן זורה התבואה לנרור את הכס לת שנה: הסכנת. למדת: (ה) אהור וקדס זרתני. סמי ואחוריו: כפכה. אכסך ורדויק דיטרוויט בלמי: (ו) פליאה דעת וגומר. מכוסס ובעלס ממני מקוס לכרוח מפניך (מלאחי): (ח) ואציעה. מנע ומשכך: (ט) אשא כנפי שחר. אם אשא לי כנפים כשחר הוא המנביח לפי שעה מסוף העולם לסופו כן אמהר לשפך עד אשר אשכון בלאחורית ים: (י) גם שם. אין לי מנוס כי כל חשך לא יחשיך ממך: (יא) ואמר אך חשך ישופני. אם אמרתי אחיבה כשחר במחשך והחשך יחשיך עלי ולא תראה. ישופני לשון נשף: ולילה אור בעדני. והלילה ימי משפיל לנגדי. אור זה לשון אופל הוא כמו (איוב לו) יפך ענן אדמו וכן כל ככבי אור (לקמן קמ"ח) וכן ויאר את כלילה (שמות י"ד) (יב) כחשכה כאורה. שיהס שוין לך: (יג) כליותי. כליותי. כחשכים כל מחשבותי

ידך אל חרף: ארדו ב' חסי' ארדו ורבעי זרית. ארדו גדר ולא אעבור. כפכה ל' כתיב כן והוא דר מן מלך רמשש' כה ודיא בסוף חיבותא וסימ' נסמר בסדר וירא: אנה ב' כפע' כלרע וסימ' אנה אנה: עולים. אנה אלך כרוחך: ישופני ב' וסי' ואמר אך חשך ישופני. אשר בשערה ישופני: ולילה ר' בעמוד אש להאיר. ולילה ולא דומיה ל'. ולילה ללילה יתורה דעת. ולילה אור בעדני. ולילה כיום יאיר.

קתגר כס ומלת וקדס לטנים ואחר הסך ינועת האדם והנה הטעם כי צרתני אחר ולטנים ותשת עלי כפכה ואין מצור ומצוק כזה: (ו) פליאה. שם התואר והמתואר הדעת המהשגת היא: (ז) אנה. אין יכולת בלדס ללכת אם לא יליככו רוח השם על כן אנה אלך מרחוק והטעם כמו מפניך: (ח) אם. חשבתי בלבי אזלי אוכל לעלות אל השמים שם אתה ומלת אסק כמו תרבוס וכמוהו אש נשקה ניעקב כמו עלתה אע"פ שהוא כתוב בע"ז: ואציעה. אם שמתו מצעי או יועי שאול שהוא תחתיות הארץ הסך שמים והנה אציעה טועל יוצא: (ט) אשא. דע כי בקרה פתח מערב ים בעבור היות היס בגדול במערב ארץ ישראל רק באחרית היס הטעם ים ממש כי כבר הוכיח השמים והארץ שהמוקף הוא השאול וטעה וזכר היס וטעם כפי שחר אילו היו לו כנפים עפות במהרה שירימם וישאלם כי ברגע עלות השחר יהיה פרוש מקצה מזרח עד סוף מערב האור בהרהר בעצמם לפי זרוח השמש גם כפי טעם נכדך: (י) גם שם. לא הייתי יכול ללכת אל אחרית ים אם לא תנחוני ידך והנה ידך תנחני ותאחוני ומיך הייתי כבורח מידך אל ידך: (יא) ואומר. כמו אמרתי אני עם לבי ומלת ישופני מגזרת נשף ואם הם שמים שרשים כמו כי מילים הם ונמלתם וכמוהו אחרים והנה ישופני כמו יסתירני והטעם אולי החשך יסתירני שלא תראה מה אני עושה או מחשב ומלת ישופני מושגת אחרת כמו וכנבואה עודד כנבוא והנה לילה ישוב אור בעדני חס אור כחשמו ור' משה אחר כל הלילה וכי אור בעדני והכיון בעיני מה שהזכרתי והעד: (יב) גם. פעול יחשך חסר לא יחשך דבר ממך ומלת כחשכה כאורה דרך קרה כעבד כדאדוניו כעמי והטעם עמי כעמך ועמך כעמי אין הפרש ביניהם: (יג) כי. עתה יבוא ראייה לדבריו וטעם כליותי הם המקומות הסתרות והם הקרבים

תולדות אהרן ידעת. עקדס שר נט כל המעשר עקיים מ"ב ס"ב: ארתי. נהם לא: אחר וקדס. נככות סג ערובין יח מגיב יב סהלדן לה ע"ג ו ח וזכר פקודי: נאנס. עקדס שר ע"ב: כנטי שחר. וזכר אחרי: א' חך. פסחים: טרלוח. מס לא:

מחשבותי : תסוכני . תסוכני : (טו) עשיתי כסתר . בתשמיש : בתחתיות ארץ . במדור התחתון שנמשי אמי : (טז) גלמי ראו שיניך . מאלו בראת את העולם ראו שיניך את כל גו מי הדורות כנאים גלומי זכרתי ומצנית צורתי בטרם הולדי ובטרם נולדי לעולם ראו שיניך : ועל ספרך פולם יכתבו . וכל יצורי עולם כמוני במהם גוס כלם בטרם יכראם יחדיו גלויים לפניך :

כי הם כזרם הפנימית וי"א כי הכליות נבראות תחלה כי הם כמו שמי סדני בגלגל וי"א בעבור שיש להם כח בתאות המשגל על כן נקראו כליות מגורת נכספה וגם כלתה נפשי : תסכני . אע"פ שה' כ' כמ"ד הוא כמו ובעצמות וגידים תסוכני והנה הטעם כי אתה קימתי וסו ככתמי נבטן אמי שהיא נסתרה ואין אור שם : (יד) אודך נוראות . תאר לעלילות כמו

יודבר אתם קשות וטעם ונפשי הלוו מ"כ נפלאים ממני מעשיך אף על פי שנפשי יודע' מאד ולפי דעתי כי הוא קשור וכן הוא ונפשי יודעת מאד והיא עדה כי נפלאים הם מעשיך ורבי משל אמר כי מאד דבק עם נפלאים מעשיך כמו אל המזכני עד מאד גם הוא נכון : (טז) לא . עשמי . הכה של תולד' שלא נראה ולא ידע במעש' ככה היוון נכסר הקטן וכדבור כנולד ואם הוא נכסר ממראה כשני גם ממראה שני הלכ לא נכסר מחד מגורת לא נכסר מאדני . עשיתי מגורת מעשה לא מגורת ועסותם רשעים ועם עשו דדי בתוליון . וטעם רקמתי היא הזורה שיוצאה למעשה אמר רבי משה כי דבר דוד כנגד הראשון שנברא מן האדמה על כן אמר רקמתי בתחתיות ארץ ולפי דעתי כי על עלמו ידבר ודומה סתרי הכתם כמו סתרי תחתיות ארץ והנה בחיות כתוב והנה אוסן שכל כנגד אוסנים למעלה ממנו : (טז) גלמי . הוא הגוף הראשון שהיה כמו טפה קטנה והוא מגורת ויגלוס וכמוהו וחיולוסיין . בגולס שאין לו לב רק גוף לבדו וטעם ועל ספרך כולם על איבריו כאילו צורתו כתובה על ספר והוא יוצאה בלא תוספת ובלא מגרעת : ימים יוצרו . כמו בטרם הריס יולדו מגורת יצירך וטעם ולא אחד בהם בדרך אל"ף כי על ספרך כל איברי ומתכונתם נכתבו בצורתם הימים שיוצרו ולא היה אחד מהם כבר וכדל כי ככה תהילדת להיות צורת העין והאוזן והלב בטיפה הראשונה ואם אין שם אבר

תסכני בבטן אמי : יד אודך על פי נוראות נפליתי נפלאים מעשיך ונפשי ידעת מאד : יו לא נתבטא גרמי כנגד די אתעבדות במומרא אצמירית בכריסא דאמא : יו גשמי חמון עיגד ועל ספר דברך בודיון יומי מפתבין ביומא דאתברי עלמא מן שרוא אתבריאו בודיון בריתא ולית פחד חד בגיהון : יו ודי פמא יקירין רחמיך צדיקא אהרא פמא אתחילו רבגיהון : יח אמננו בעלמא הדין יתיר מן תלא יבעוון אתערית בעלמא דאתי ועד פדון אנא נבד : יח אין תקפול אהרא דרשיעא ונגרין דחיבין דין דקפול יזורון מני : כ די יימון בשמך על נבלא משתבעין על מן בעדי דבבך : כא הקאמסנאך יי אנא מני וכד

ולילה באים להרגך ויכתבו ד' וסימ' נמסר בידמה סימן י"ז ויחוקאל סימן י"ג וסיפרא סימן ט"ט עריך ח' בלש' דבבו וס' נמסר בשמואל א' סימן כ"ח ובסיכה סימן ה' תכלית ה' וס' תכלית שנאה ש"איים . וכל תכלית הוא דוקר . אם עד תכלית שדי תמנא . עד תכלית אור עם חשך . ועד תכלית בית אלישיב : תולדות אהרן גלמי . סהדיין לת ע"ג : ה . אסגס . כ"ז : ו . אשר ימרו . עקיים ט"ג סימ' : משנאך . שנת קיו פקדס שזר לב (שנת טו) :

מזכירים שמך על כל מחשבות רעתי ומכנסי אלהותך לע"ג : גשאו לשוא . כמו גשאו לשוא : עריך . אויניך . גשאו לשוא

נכדל : (יז) ולי . רשיך . מחשבותיך כנגד בנת לרשי וטעם כי אתה תדע כל מחשבותי ואני לא אדע מה שנתתיך כי נשגבו ממני ויקרים הם לדעתם והטעם דבר חל הוא כמו ויקר עדין נפש ולעולם אם המחשבה אחת העלילות תהיינה רבות על כן אמר מה עמור ראשי' והטעם ראשי' : מחשבותיך : (יח) אספרס . ארץ אוכל לספרס וחס רבים מהחול אילו הייתי תמיד מקיץ כי חזי חיי האדם יאן הוא . ועודי עמד שיהיה עמד תמיד ולא תמות לא לספרס והנה הקיצויות ואין שם זכר שינה כמו אשכפה בהקיץ תמונתך ופי' אחר אני בזדק אחזה פניך במראות אלהים בלילה על כן אשכפה בהקיץ מתמונת מראות אלהים ומראות אלהים על שנים דרכי' ויהיה רשיך כאשר אני חושב בלבי לדעת רשיך והנה הוא כמראה אלהים והגוף שוכב בהדבק נשמת האדם בנשמה העליונה אז תראה תמונות נפלאות על כן הקיצויות ועודי עמד כי אין זה כדרך כל החלומות : (יט) אם . תשובת אם הלא משנאך אם אתה הרגת הרשע ואנשי דמים שהם חייבים מיתה שאני אומר להם תמיד סורו ממני : (כ) אשר . השם הוא האמור אז יאמרו כך כפי מומתם ומלת גשאו עבר והאל"ף נוסף כמו ההלכות אתו כי הוא כמו גשאו את כלמתם ומלת עריך כמו אויביך ותחסר מלת אוחך אז שמך ורבי משה אמר כי גשאו פעול ועריך כוונת שמך כמו כי נאך לאצת את אויבי' ה' אם כן יהיה גשאו פעול עבר : (כא) כלא . אשגאם בכל מאדי ובתקומתיך תאר ותתקוטע כמו אקוטע דבור והטעם כפ' : (כב) תכלית . שנאחסי . יהיו שנואים לי . וטעם לאויבים כאילו עשו

מצודת דוד

מצודת ציון

כי אתה בראתם עם כי המה במקום היותר נסתר בנוף ואין א"ל נסתר ממך כל דבר : הסיכני . עודי נבטן אמי במקום חודך כסכה אותי בנשר ועור ואך א"ל יחשיך ממך כל חושך : (יד) על כי נוראות נפליתי . על אשר עלילות נוראות נפליתי ר"ל סלאי יצירתי סיחה בעלילות נוראות ונדולות : נפלאים מעשיך . מעשיך המכ מכוסים ולא ידעתים אף כי נפשי היא משכלה ויודעה מאד דברים מוסכלים עכ"ל סלאי מעשיך אינה יודעת : (טו) לא נכסר עממי שמך . לא נעלם ממך עצמות נופי ותכונתו צעד אשר נעשתי בנסה צבית כרחה ונרקמתי בתחתיות ספרך ר"ל במקום השפל במדור ההחתון שנמשי אמי : (טז) גלמי . בטרד הייתי גולם אחד בלא חתוך איברים ולא נשלמה עדיין צורתי סבה אז ראו אותם שיניך : כולם יכתבו . כל המקרים כולם ידועים לך כלאו כחוצים לפניך כספר : ימים יוצרו . אף כי יהיו צמים אשר יוצרו לאחר זמן : ולי מאד בהם . כי לפניו אחד הוא בכל אלה כי אין לפניו הפרש אם כבר נעשה אם שיהיה לאחר זמן בכל אחד : (יז) ולי מה יקרו . ומש מאוד יקרו לפני מחשבותיך ומש עממו ורבו ראשי הכריס וכללותיהם : (יח) אספרס . איך אספרס והמה רבים מחול סיס ואף אם הייתי כל הימים ביקיפה מבלי שינה ואפילו בשודי בעולם אהיה אני עמך בשמים ולא אסרד במרדות אנושית עכ"ל א"ל לפרס : (יט) אם תקפול . ר"ל אם אמנם סכל גלויית לך ועל כל זה ירשיעו הרשעים לזאת נכון הדבר אשר תקפול את הרשע ואנשי שופכי דמים אשר מאכתי אותם לאמר להם סורו ממני ולא ארצה לנצת עמכם : (כ) אשר ימרוך למימם . הם מרוממים אוחך למטן עשות את הוים ר"ל שומרים בהם רס ב' ואין זה כבודו להשיגת בעולם השפל וכל עמם כוונת מחשבתם לעשות את הוים : גשאו לשוא עריך . מהם עשאו ומרומם נפי שונאך למטן עשות את השוא ואינם מרומים אוחך כבודו כנודך וכלל הדבר נמ"ש כדרך המליצה : (כא) משנאך . המשנאים ממך עשוי

כליותי . הם סיועות לאדם : תסכני . מל' סכך וכסוי : (יד) נפלאותי . מל' פלא ודבר מכוסה : (טו) לא נכסר . לא נעלם כמו לא נכסר מאדוני (שם מו) : עממי . עיני עצמות הדבר ופכותו כמו בנישו עצמותיכם (ישעי' מא) : עשיתי . מל' עשית : רוקמתי . דומה יצרת הולד בנשר וגידים למעשה הרקמה שנעשה על פנים רבים והכלים מסתכבים : (טז) גלמי . עיני דבר שלא עמרה מלאכתו וכדור'ל גולמי כלי עץ (חולין כט) : (יז) יקרו . מל' יקר וחשוב : רשיך . מל' רשיון ומחשבה : עממו . עיני רבוי כמו עממו לי אלמותיו (ירמיה טו) : (יח) אם תקפול . אשר תכרוך : (כ) יומרוך . עיני רוסמות וכן את ס' הסמרת (דברים כו) וכל סיו"ד במקום אל"ף וכן ונכנסו תחיתמו (ישעי' סא) : למתם . עיני דבר תועבה ומעשה רע וכן ומה היא (ויקרא כ)

(ט) : (יב) איש לשון . עשו כי יד נסיו כל את אביו נסיו . יאודנו . כרע שכול עשה הוא יאודנו : (יג) ידעתי . כי סוף כדברים יעשה ס' דין עני וינקום נקמת עבדיו : (יד) אך . וימחר ויעשה כדי שיהיה דיוקים לשמו : (טו) משאלת כפי . מה שאני נושא כפי אלך : (ג) שיהיה ס' . שמרס למי . בהתפללי

(יב) איש . יתכנו לו עלילות שלא יכון בארץ והטעם ישב בראש : יאודנו . יאוד נפשו למדחמות שיהסוכו אנשי ארצו : (יג) ידעתי . או ארע ומלת יעשה נעבור אחרת יעשה משפט אביונים : (יד) אך . טעם אך להוציא כרשעים ויכריסו יתמידו לשבת את פניך בבית התפלה : (טו) מומור לדוד : (כ) חבון . קטרת תחסר מלת כ"ף בקטורת לפיך כמו ונשלהם מרים שפתינו וככה מנחת ערב כי הקטורת היא בבקר : (ג) שיהיה . אמר רבי משה כי שמרס עס כמו שמירה על משקל עמלה ירסה ולפי דעתי כי כסועל ירסה כמו שיהיה ס' מחסום או כדמו' מחסום ומלת שמרס כמו שמרה נפשי והכלילי ומלת נכרס לשון צווי וכדגש נוסף כדל"י לדבר זכ כחות כמו אם יקד שון וככה כדל"י נכרס כי הוא חייך ומלת דל כמו דלת כי התל"ו סימן לשון נקבס הדלת תלכ על צורה וככה הטעם כמו פתחי פך והטעם שיעורנו שלא ידבר כלסונו מה שאינו נכון : (ד) אל . וככה שיעורנו לתקן סבות שלא יטה לו לדבר רע : להתעלל עלילות . שיהיה ככס שום רשע עס אישי' פועלי און . וכל אלהס כמו אל תלחם את לחס רע עין ופירוט אוכל : (ה) יכלמני . הטעם לא אחפון לפתחם ביש למחשב מחשבון ברשעא עם גברי עבדי עקר וקא אסעוד בזמר בית משתייהן : ה יפפתני צדיקא מטוד חסדא ויכסני משה רבות קודשא דא יבמד מן רישי ארום עד פדון צלותי מסתדרא בבישתהון : י אשתמימו מביית מדרשא

במתמדות בלי יקומו : יב איש לשון בלי יבון בארץ איש חסם רע יצודנו למדהפת : יג ידעת פי יעשה יהיה דיועני משפט אביונים : יד אף צדיקים יודו לעמה ישמו ישירים את פניה :

קמא מומור לדוד יהיה קראתיה הושה לי האזינה קולי בקראי לך : ב תבון תפלת קטרת לפניה משאת פפי מנחת ערב : שיתה יהיה שמרה לפי נצרה על דל שפתי : ד אל תמל לבי לדבר רע להתעלל עלילות ברשע את אישים פערי און ובר אלהם במנעמיהם : ה יהלכני צדיק וחסד ויכתיני שמן ראש אליני ראשי ביעוד ותפלת ברעותיהם : נשמו בידי סלע שפתייהם ושמו אמרי פי נעמו : ו פמו פתח ובקע בארץ נפוזו עצמינו

על ידי תקוה דיניהון תיבון ושמיני מימרי ארום בסימו : ז די כמא גבר דפלה ומבוע במבדרא בארעא הכדון אתפדרו אברנא על פום

עלמא : יב גבר דמשתיעי לישן תליתי דא אפשר דיתבון בארעא דחיי גבר תפואא ביש יצודניה כלאף דמותא ינקפניה בגהנם : יג תבון גלי קדמי ארום יעבר יי דינדון דעניי דינא דחשיכי : יד פרם צדיקא יהודון לשפך יחבון תריצי לצלאה קדמך : ה תושבתחמא לדוד יי קריתך חיש די אצית קלי במקרי קד : ב תחבון צלותי היה קטרת בוסמין קדמך זקפות ידי בצלו היה דרוזן בסים דמתקרב ברמש : ג שוי יי כמרא לפומי גמר עד זקוף ספתי : ד קא תצלי לבי לפתחם ביש למחשב מחשבון ברשעא עם גברי עבדי עקר וקא אסעוד בזמר בית משתייהן : ה יפפתני צדיקא מטוד חסדא ויכסני משה רבות קודשא דא יבמד מן רישי ארום עד פדון צלותי מסתדרא בבישתהון : י אשתמימו מביית מדרשא

על ידי תקוה דיניהון תיבון ושמיני מימרי ארום בסימו : ז די כמא גבר דפלה ומבוע במבדרא בארעא הכדון אתפדרו אברנא על פום

אביונים ג' חס' בליש' וסמ' כי יעשה ה' דין עני משפט אביונים . ימו אביונים כרדך . וכתנות לאביונים : דל ודל הדל ידל יב פתחי בליש' בקריא וסמ' העשיר לא ירבה והדל לא ימעט . ואם דל הוא ואין ידו משנת . הגה אלפי הדל במגשה . מרוע אחת ככה דל בן רמלך . ביום ההוא ידל כבוד יעקב . נצרה על דל שפתי . והדל לדל תקוה ועולתה קפצה . דלו מאנוש נעו . אל תגזול דל כי דל הוא . ודל מבין יחקרנו . אם דל ואם עשיר . וידל ישראל כאר . וכל דסמך לעני ואביון דרבו :

תולדות אהרן אך דיוקים . נכרות לב (שם ת) : סכון פלמי . עס וזכר וימי : אל סט . וזכר פומי :

מצודת דוד

עמוקות לכל זיכלו קום : (יב) איש לשון . מהראו שהאים בעל לס"ר כל יהיה נכון בארץ על כנו וביסוי : רע . כרע שהוא עשה הוא יאוד אותו עד שיכיר נדקף מעט אל רעם : (יג) ידעתי . הן ידעתי סוף הדבר אשר יעשה ס' דין עני לנקום נקמתו : (יד) אך דיוקים . הנדיוקים לנד הם יודו לשון וכישרים ישנו לסיך להלך ולא כן כרשעים באלס כי ילכו לאגזון ולא יוכירו ככס ס' רבא (ה) קראחך כאשר קרס לך מכל לשמוע : (ג) חבון חסתי . חכיס נכונס לפניך כבקטרת קטרת : משאלת כפי . נשיאלת כפי לפניך בהפלת חשכ כמנחה ערב וסיה עולת חמיד של צין הערבים : (ג) שיהיה . סיס שמירס לפי לכל אדכר דבר שאינו כגון . הן שמירה על הרמה שחיי למטן ירמו לדבר וכפל הדבר נמ"ס לגודל השמירה : (ד) לדבר רע . לשעות דבר רע : לסתולל . לשעות מעשים נרשע עס אנשים פועלי און ודומה להס : וכל אלהס . כל אחאופ לאכול נעממי מאכלס ר"ל של א ימשך לבי אל חאות השולם כמו שנמשך לבס : (ה) יס'מיני דיוק . מנעמיהס לא יערט לי אכל אס הנדיוק יכני יעשר דרכי ויערז לי ויחשך לי לחסד : ויכתיני . ואס יכסה מאור פני כזוכחה סלס ע"י כוכחה לא יאור מראשי השמן כנמשח נרשמי להלכה למלוכס ר"ל כלס ע"י אשאר כמלוכס וא"כ סוב לי הכחה הנדיוק מנעמי מאכלי כרשעים : כי עוד . כי כצורי בעולם חכיס תפלתו כצבור רעות כרשעים שיילני סלס מנעמיהס כרשעים ואיך א"כ יערט לי לנעמיהס : (ו) נשמו . ר"ל עס כי שופסיהס נשמו מני במקס כלע הוא סלע המחלוקות שחיס דוד קרוב להיות נחשפ זיד שאלו ושריו וזכ מלאך אל שאלו והחזירו על כי שסמו פלשחים בארץ כמ"ס נש"ל ואמר דוד סלס אז ראו סס' עמדי : ושמטו . כשכרתי כנף נגד שאלו כנעמיהס וכשלקחתי החנית מראשותי דברתי אז עמכס לדברס נעמיס וככריס שאיני מנקס רעות שאלו כמ"ס נש"ל והלס שמשו אמרי אשר נכמו : (ז) כמו פולה . עכ"ל כוסיפו לרדוף אחרי וככ אני ואנשי כמו סמנקס עמיס בארץ שאו כנקעיס מחסוריס אנס ואנס כמרחס סארץ כן נפוזו עממינו על ידיכס לו דה אל פי ככסול וכוא עיין ספלגה ולמר עמלוד היו קרובים למיהס :

מצודת ציון

מלשון נסיה : כמחמורות . כמו וכמחמורות וענינו שוחות עמוקות וכדל"ל כראשונה היו קורבין אותה כמחמורות וכו' (ירושלמי מ"ק ס"ג) : (יד) את פניך . לפיך : (ה) חושש . עיין מחמורות כמו לערתי חושש (לעיל כג) : מנחת ערב . מעיין תשורה : (ג) דל . עיין הרמה כמו דלו עיני למרוס (ישעיה לח) : (ד) להעלל עלילות . עיין פועל ומעללים כמו אשר עולל לי (איכה א) : אישים . אנשים : אלהס . מל' לחס וענינו מאכל כי כל דבר מאכל נקרא ככס לחס : כנעמיהס . מלשון נעמיות וענינו מתוק וערב : (ה) יכלמני . עיין ככאס כמסכרת כמו וכלמס סיסרל (שופטים ס) : יי . עיין ככרס ומניעס כמו כי כניא אכיס (כמדבר ל) : (ו) נשמו . עיין החורה ממקומו כמו משמו בבקר (ש"ב ז) : שופסיהס . כס שרי שאלו ששפטו עליו כמיית כי השנוכו למורד כמלכות : (ז) פולה ונוקע . כס אחת כשמות נרדפים כמו ילח כליותי (איוב פז) וכן דרך המקרא לנטול כשמות

לשעות מעשים נרשע : לסתולל . לשעות מעשים נרשע עס אנשים פועלי און ודומה להס : וכל אלהס . כל אחאופ לאכול נעממי מאכלס ר"ל של א ימשך לבי אל חאות השולם כמו שנמשך לבס : (ה) יס'מיני דיוק . מנעמיהס לא יערט לי אכל אס הנדיוק יכני יעשר דרכי ויערז לי ויחשך לי לחסד : ויכתיני . ואס יכסה מאור פני כזוכחה סלס ע"י כוכחה לא יאור מראשי השמן כנמשח נרשמי להלכה למלוכס ר"ל כלס ע"י אשאר כמלוכס וא"כ סוב לי הכחה הנדיוק מנעמי מאכלי כרשעים : כי עוד . כי כצורי בעולם חכיס תפלתו כצבור רעות כרשעים שיילני סלס מנעמיהס כרשעים ואיך א"כ יערט לי לנעמיהס : (ו) נשמו . ר"ל עס כי שופסיהס נשמו מני במקס כלע הוא סלע המחלוקות שחיס דוד קרוב להיות נחשפ זיד שאלו ושריו וזכ מלאך אל שאלו והחזירו על כי שסמו פלשחים בארץ כמ"ס נש"ל ואמר דוד סלס אז ראו סס' עמדי : ושמטו . כשכרתי כנף נגד שאלו כנעמיהס וכשלקחתי החנית מראשותי דברתי אז עמכס לדברס נעמיס וככריס שאיני מנקס רעות שאלו כמ"ס נש"ל והלס שמשו אמרי אשר נכמו : (ז) כמו פולה . עכ"ל כוסיפו לרדוף אחרי וככ אני ואנשי כמו סמנקס עמיס בארץ כן נפוזו עממינו על ידיכס לו דה אל פי ככסול וכוא עיין ספלגה ולמר עמלוד היו קרובים למיהס :

אבן עזרא

תהלים קמב קמג

רשי

כולנו נמות ולמי דמתי הטעם שברחו מלפני דוד על דרך והתפרדו כל עממותיו: (ח) כי אל תער כמו וטער כדכ כי כרוח מלל כגוף: (ט) שמרני יקשו לי אלל ומוקשות אחרים טועלי און: (י) יסלו כולם במכמור אחד מהם כי כל מחשבותם וסודם יחד אלכי אללי אטער על הסא ואלבד ואספס כדרך

(ח) כי אלך ה' אדני שוני מוסב למקראות של מלכ שיהא שמרני לבי ואל תער כמו וטער כדכ כי כרוח מלל כגוף: (ט) שמרני יקשו לי אלל ומוקשות אחרים טועלי און: (י) יסלו כולם במכמור אחד מהם כי כל מחשבותם וסודם יחד אלכי אללי אטער על הסא ואלבד ואספס כדרך

ואנכי מעשיכם ומחשבותיכם על כן יסיה מלך יחד דכס עס אונכי ורבי משה הכהן אמר כי כטעם יסלו יחד עד שאטער אזי ולא יתפשוני: (א) משכיל לדוד על נועם פיוט תחלתו משכיל: (ב) קולי זה הוא קולי שאכעק אל השם: (ג) אשטור בעבור קויל הקול בגלוי יהיה שיהי נסתר: (ד) כהתעטף כמו תפלל לערבי יטעוף כהתעטף קנתי על קנתי ואתה ידעת הכתיב שספדי ללכת בו ורבי משה הכהן אמר נתיבתי שהיא ישרה לנגדך ולא הכיר לטעמונים כמו אשר ילדה אותה: (ה) בטע אמר רבי משה כי כס על לשון ולפי דמתי כי הכט שם כס על כמו וככל חזיל ורעה כמו ראות גם הוא שם הסועל על משקל למען כיס לם ברק: (ו) זעקתי כהשר החל זעק וטעם חלקי בדרך החיים כי לא אקוה שירפאני אלם מחרץ החיים רק אתה חלקי: (ז) בקשיבה כנגד קולי אל ה' כי דלוסי מחד כפנים כמחר כנגד רנתי: (ח) הויליאה טעם ממסגר בעבור היותו כמערס וככר הזכרתי כי כח השמות כפעלי אס כן הוא כי יכתירו דזיקים לחר הטעם שיתפארו כאלו כחר מלכות כראשס: (א) מומר לדוד ה' שמע תפלתו כי"ת כדקתך כנ"ת עניי כמחר יס והטעם שחראה כדקתך: (ב) ואל את עבדך כמו עס זהטעם אס חטאתי לך אל תכא כמטעט עמי עתה כי זכר גדולה יס לי מהאויב וכלל כי לא ידק לסניד כל מי ואיך אדק אני: (ג) כי דכא רמו לכו ולקלון וטעם כמחשכים שהוא נחבא מפניו או יתמה צרת הלכ ליושב חשך שאינו רואה: כמתי עולי וחתעטף

קבדתיאמא מפור היכנא דותא אלהים יי עיני מודיקון מימרך סברית לא תתקן נפשי: נפטר יתי מן אדני פהא דאתקילו די ותקלן עבדי שקר: י יפלון במצותתי רשעיו בחדא אנא עד זמן די אעפר: * שכדא מב על ידי דוד במהווי באספלידא צלותא: ב גלי קדם יי אקבל קלי קדם יי אצלי: ג אשוד קדמוי שותי עקתי קדמוי אתגי: ד באשתהדות עלי רוחי ואת ידעת שבילי בכבישא דגן דאתקד כמנו פתא לי: ה אסתפדית על ימינא נחמית וית לי משתמודע הובד שויבו מני וית תבע לנפשי: ו קבלית דותך יי אמרית אנת משוכי הוגקי בארע תניא: ז אצית דלוחי ארם אתמספגית דחדא פצי יתי מרדפי ארם אתחידו מני: ח הנפיק מן מסגריא נפשי לאוהא ית שקך אמסותתי ועבדון דך בלד דשבח צדיקא ארם תשלם גומקא מבא ערי: * שכדא דוד יי שמע צלותי אצית דתחנוני בקושטך עני יתי בצדקתך: ב וקא תעור לבית דינא עם עבדך ארם לא יפני קדמך כל דחי: ג ארם רחב בעל דבבא נפשי דכדך לארעא תתי אוהבני בחדא וקא הך שכיבי

לפי שאול: ה פי אליה ו יהוה אדני עיני בכה חסיתי אל תער נפשי: * שמרני מידי פח יקשו לי ומקשות פעלי און: י יפלון במכמורו רשעים יחד אנכי עד אעבור:

קמב * משכיל לדוד בהיותו במערה תפלה: ב קולי אלהייה אועק קולי אלהייה אתחנן: ג אשפך לפני שיתי צרתי לפני אנדי: ד בהתעטף עליו רוחי ואתה ידעת נתיבתי בארחהו אהלך ממנו פת לי: ה הניש ימין וראיה ואיך לי מכיר אבד מנום ממני אין דורש לנפשי: ו זעקתי אליה יהוה אמרתי אתה מחסי חלקי בארץ החיים: ז הקשיבה אל דנתתי פיר דלתי מאד הצילני מרדפי פי אמנו ממני: ח הוציאה ממסגר נפשי דהודות את שמוך בי יכתירו צדיקים פי תגמל עלי:

קמג * מומר לדוד יהוה ו שמע תפלת האזינה אל תחנוני באמנתך ענני בצדקתך: ב ואל תבוא במשפט את עבדך פי לא יצדק לפניך בלחי: ג פי רחם אויב ו נפשי דבא לארץ חיתי הושיבני במחשבים כמתי עולם:

מתיבתי כמח מוקשים יש בכ: (ה) ואין לי מכיר און בכל משרתי שאלו שמחה כדו: (ח) כי יכתירו דזיקים כשבילי וכתירו דזיקים וידו לשמך שאתה סומך את ירחיך: (א) בלחמך נתן לבלחמך כבטחה שכתחתמי: (ג) כי דרך אויב נפשי כלומר אס חטאתי לך כרי לקיתי וכנגד כל ישראל נאמר

אעבור ג' מלאים וסימנאון ותאמר לא אעבור כי על גבעה יחד אנכי עד אעבור ארד עד יד אעבור: בהתעטף ב' וסימ' עלי נפשי דיונה בהתעטף עלי רוח: ד' דרש ר' סל וסימ' ואין דורש ואין מבקש ומה ה' דרש כמך דמיכה כי כל לבבות דורש ה' דרש ואין דורש לנפשי דלותי ב' דוד מלך וחד כולעיל וסימ' ולי יהושע הקשיבה אל רנתי כי דלותי מאד בתרא מלעיל: יכתרו ב' וסימ' בי יכתרו צדיקים וחכמים יכתרו דעת: האזינה יי וסימ' נמש' בתלי' סימן ע"ח: באמנתך ד' חס' בליש' וסי' נמש' באמ' רבתי סימ' אות למ' ד: כי ר' בסעם וסימ' כי גדול ה' ומהלל מאד נרמא הוא כי גבר עלינו חסרו ואמת ה' כי רחם אויב נפשי כי יוסיף על חסרנו

תולדות אהרן משכיל לדוד סוף דברי הסכה שם משפטים: אשפך ע"י:

מצודת ציון

כשמות נרדפים כמו דרשתי עפר דניאל (י): (ח) חמר ענין שפירס וסרס כמו וטער כדכ (כראשית כד) (י) כמכמוריו ענינו פח ורשע כמו יאספסו כמכמורו (תקוף א): (ג) שיתי ענין ספור התלוצות: (ד) כהתעטף כשהאדם נלרס הוא מעונה וכסוף וחלילו מעוסף קת כגוף קלחו ורוחו כקרו גם סא כאליו מתעטף: מתיבתי ענין שכל ומיטיל: (ה) כטע ימין כמו כטע ימין ושמאל כי מהאחד יתן האחר ואחר דרך קלרס: (ו) אמנו חסו: (ח) יכתירו מלשון כתר: (ג) דכא כמ' ענין שבר וכתיתס: חתי סא כמטס כמ' ויסי האדם לנפש חיה (כרא' כ): ישתמט

מצודת דוד

אנכי אס יש לי מכיר אכל און לי מכיר לחשוב עלי לדבר שוב כסני שאול: אכד מנוס און לי למי לנוס למרס: (ו) בחרץ החיים ר"ל לא אמות ביד שאלו חיים חלקי מיושני בחרץ החיים כזס העלם: (ז) כי ד' יחי נעשיתי דל וטוכע: כי אמנו ממני ואון כי כח לעמוד נגדם אס לא תחילני אחס: (ח) הויליאה ממסגר כהשר מחנולי שאני סמון ונסגר כס: להודות למען אודס שמך: כי יכתירו וגי' כאשר תגמול עלי כוז או הסדיקים יתפארו כי וישמו אותי עמרה לראשם אכל עמס ערדי מעוכס וקדך מי יסנס אלי ומי יתשב אותי: קמג (א) בלחמך נתן לבלחמך ולאשפך כהתחך עלי: עניי כדקדך אס און ביד וכות עניי כדקתך: (ב) כמטעס לפשות עמדי כפי נמול ידי: כי לא ידק אס תשלם כפי הנמול און מי בשולם שיהיס דיק לסניד לואת סחא אתה סמטעט ועסם צדקס: (ג) כי דרך ר"ל וככס חפתי סיא על אשר רךך אויב נפשי: דכא וגי' כחם מיי לטורידס לארץ: הושיבני סלויב כושיב אותי במקום חושך כמו סמחיס אשר מעולס סוככים כהשכת אקבר: וחתעטף

(ח) אל תער נפשי אל השטור נפשי וסוה ענין מליה כי גלחם סוקסס מן סניף סיא כאלו כפכס ממת: (ט) יקשו לי אשר סכינו לי למוקס: ומקשות שאלו מיני מוקס מלכ ספח ר"ל ומכרנה מיני פטת רשוע אשר תחבו עלי: (י) יסלו כמכמוריו כולם יסלו כ"ל כרשאו אשר עתן עלי: יחד כולם יחד זס כוס אים לא נעדר: אנכי עד אטער סרס סמקרא עד אנכי אטער ר"ל סס יסלו כסח סרס אשר אטער אני כמקס ספח וכשאטער אני לא יהיס עוד ספס פרוס כי כס יסיו ללכדים כס ואמר כדרך משל מן לבידה סעוף: קמב (א) כהיותו כמערס כהכרת ככף שאלו וזו סחלל סחפלה ססיא: (ב) קולי בקולי זעק לה': (ג) אשטור ר"ל ארנס לספר סתלוח ככאות עלי: (ד) כהתעטף בעת חתעטף רוחי בעבור ר"ב סררוח ואתה סלל ידעת מתיבתי אשר אלק בעת ססיא כי לא אלק לפשות למי מהסס ממוטה רע ועכ"ל בלורח זו אשר אהלך כסוף ומעונה סמנו עלי פח ללכני עס כי לא סלכתי להרע להס: (ה) כטע כשלביס ימין ושמאל ורואס

אבן עזרא

תהלים קמ"ד

רשי

(ה) ה' . בט . רמו . לגזירות כבאות העתידות מהשמים וטעם גע צהרים כאלו היורדת אף כי ויעשו והטעם כי ההרים שהם שומדים אם תגע צהם מיד יעשו אף כי האדם שהוא הכל : (ו) צרוק . כדרך משלה חזיו : (ז) שלח . כמו תשלח ידך ושלה ממרום הימנה האויב אל מים רבים על כן פירש מיד . בני נכר : (ח) אשר . אמר בן בלעם כי וימינם לשון קדר שבוטחם והכזון בנימי שהוא כמחשבו והטעם כחם וגבורתם והנה פיהם הוא וכהם שקר והנה הכזור והמטעם : (ט) אלהים שיר חדש . על הכסד שהלחתי בנגל עשור כבר פירשתיו שהוא בנגל בעשור : (י) הנותן . הסוכה . מגורת ופאתה האדמה כדרך ויסקרנו מזריו : מהרדע . חסר וי"ו ורעה וי"א כי רעה תאר למחנה או פדה או חיה : (יא) פלגי . טעם אחרת כן עשה עמי תמיד והזכיר עם הראשון שיר חדש ועם האחרון שיכנו לנכוח : (יב) אשר בנימו . הם מגדלים בנעוריהם כנעניים : בנותינו כוונות . ארמון מלך שהם משתחו' ומזוירות . מחוטכות כמו הטובות אטון מזרים : תבנית היכל . הטעם כסול : (יג) מזונו . זיוות . בתונו מלאים מפיקים רמו למשפטים . מוזן אל זן מין כמו תרגם למינו לזוניה וכן וזנים מרוקחים והטעם מיני חטה ואורז ודוחן והדומה להם וי"א מגורת מזון וזה המפרש אמר כי מלת מפיקים שבה אל מזונו ופירושה כפי צורך התקום בלי חנר : לאננו מאלויות . עושות אלק : מרובנו' מגורת רבבה עליון והטעם לאננו שהיו מאלויות שבו מרובנות : (יד) אלוסינו . כמו שגר אלסד וכמוכו ככבש אלוף : ממובלים . כי הם סובלים העגלו' המלחות : אין פרו . בחומות בעיר : ואין יוצאת . מהשערים הגדולים הידועים : ואין צוה רחובותינו . כי כן היה מנהגם בבוא שמועה רעה כי נגף ישראל לפני אויביו : (טו) אשרי . ולמה ויהא לו כל זאת הטובה בעבור

כלו של עוף הסורח : (ז) פלגי . היציאה ולשון הכלה הוא וכן הסוכה את דוד עבדו (מלאתי) : (ח) פיהם דבר שוא וגו' . תלה הכתוב שוא צהם ושקר דימין . כאלו למסר צהם צדקים גומלים על שוא אף לשנות את הידוע . כאלו לפשוט ימינם לשעוה חלו משוא שנתכם עליו כנגד הכל (י) הנותן תשובה למלכים . מדבר על סלע המחלקות שהיה דוד קרוב ליתסס ביד שאלו ובה מלמד אל שאלו מרבה ולכה וגו' (ט"ז כ"ג) סילל את שאלו מהיות ששך דם נקי ואת דוד מהיות נהרג : (יא) פלגי סגני והצילני . כאשר גאית אז כן פלגי עתה : (יב) אשר בנינו וגו' . כלומר גם עתה דור זה כשר הוא : בנינו כנעניים . שאין צהם מוס כל כך הם מנוקים מעבירה (מלאתי) : מגדלים כנעריים . כשם טוב זה שהם כנעניים בנעוריהם גדלים כל יומיהם ואז מפא לקיים כל שנה זה אלא בדורו של חוקיכו : במוסיו . גבכות קומה נאה כוונות של בית אכנים שזיות אכן מכוונות כנגד מרתה ושלה למעלה עד שהזיות מיושרות : מהטבות תבנית היכל . מהוללות כפי רואיין ומדמין ארסם לתבנית קומת היכל . ורבותינו פירש בנותינו כוונות מתחללות תאזה כוונות מזוכה במלחות דם ולחן כעלמות אלא לנעליהן : (יג) מזונו מלאים . זיוות אורחותינו מלאים טוב : מפיקים מן אל זן . מספיקים מזון משאכ לשנה . מוזן אל זן משמט אסוף מוזן לשנה זו על זמן אסוף לשנה אחרת . זן גבורתינו' כללם : מאלויות מרובנות . לאלסיס ולרבונו' עושו' פרו : (יד) אלוסינו מסבלים . אלוסיס גדולים שבו כסבלים על קטנויטם שהקטנים נשמטים לגדולים ומתוך כך אין פרו צנו : ואין יוצאת . אין שמוע רעה יוצאת למרחוק : ואין קול מהמות מלחמה : (טו) שכה לו . שכל טוב

ה יהוה המִשְׁפִּיחַ וְתַדְרֵגַע בְּתַרְיִם וַיַּעֲשֵׂנוּ : וּבְרוּק בְּרוּק וְתַפְיִצִים שְׁלַח הַצִּיָּדָה וְתַהַפֵּם : וְשַׁלַּח יְדֶיךָ מִמְרוֹם פְּצַנִי וְהַצִּילֵנִי מִמַּיִם רַבִּים מִיַּד בְּנֵי נֹכַר : ה אֲשֶׁר פִּיהֶם דְּבַר־שׂוֹא וְיַמִּינָם יַמִּין שִׁקָּר : מ אֱלֹהִים שִׁיר חֲדָשׁ אֲשִׁירָה לְךָ בְּנִבְלַעֲשׂוֹר אֹמְרָה־לְךָ : הַנּוֹתֵן תְּשׁוּעָה לַמְּלָכִים הַפּוֹצֵה אֶת־יְדֵיךָ עַבְדֶּיךָ מִחֶרֶב רָעָה : יֵא פְצַנִי וְהַצִּילֵנִי מִיַּד בְּנֵי־נֹכַר אֲשֶׁר פִּיהֶם דְּבַר־שׂוֹא וְיַמִּינָם יַמִּין שִׁקָּר : יב אֲשֶׁר בְּנִינוּ בְּנִמְעִים מְגֻדְּלִים בְּנַעֲוִיָּהוּ בְּנוֹתֵינוּ בְּנוֹת מַחֲבֹבֹת תַּבְנִית הַיֵּכָל : יג מְזוּנֵינוּ מְלֵאִים מִפִּיקִים מִן אֱלֹהֵינוּ צְאוּנֵנוּ מֵאֲרִיפּוֹת מְרַבְּבוֹת בְּחִיצוֹתֵינוּ : יד אֲלוֹפֵינוּ מְסַפְּלִים אֵין פְּרוֹן וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צֹחֶת בְּרַחֲבֵיתֵנוּ : טו אֲשֶׁר־יִהְיֶה הָעַם שְׂכֵבָה לֹא אֲשֶׁר־יִהְיֶה שִׁחָהוּ אֲרָהֵיוּ : מטל לית תקוף וקא מפקא בישא ולית צחות טובוי דעמא דהקדין ליה טובוי דעמא דני

בנותינו ד' מ'ל בליש' וסימ' מה נעשה להם לנותרים . ואנחנו לא נוכל לתת דבנינו . חנה נפלו אבותינו . בנותינו כוונות . יוצאת היוצאת ה' מ'ל וסימ' נמסר בסדר כי חבא ועמוס סימן ה' : שכבה ב' וסימ' אשרי העם שכבה לו אשרי . שכבה השבעתנו :

תולדות אהרן אשר פיהם . כי צהם נדס מט : אשר נליט . פסחים פו כ"ב פס כהאדון ק : מזונו . פסחים פו : אלוסינו . כנכות יו (ר"ס נה) : אשרי . וזכר אהרן כשא :

בנותינו ד' מ'ל בליש' וסימ' מה נעשה להם לנותרים . ואנחנו לא נוכל לתת דבנינו . חנה נפלו אבותינו . בנותינו כוונות . יוצאת היוצאת ה' מ'ל וסימ' נמסר בסדר כי חבא ועמוס סימן ה' : שכבה ב' וסימ' אשרי העם שכבה לו אשרי . שכבה השבעתנו :

מצודת ציון

ג) כי המחבב למי הוא ידעו ומכירו : (ד) דמה . מל' דמיון : (ו) צרוק צרק . ר"ל שלח את הנרק : והפילס . פנין סור : והתאסם . מלשון מחוסם : (ז) פלגי . ענין פתיחה כמו פלתי פי (שפוקים יב) ור"ל פתח חותי והסכנס : (יב) מחוטכות . ענין כריתת כוונות כמו מחוטב ענין (דברים כט) : תבנית . דמות : (יג) מזונו . מל' זיוות : מפיקים . מוליאים כמו ופיק ראון (משלי ה') : מן . מלשון הנה ומזון : (יד) אלוסינו . הם השוורים וכן שגר אלסד (דבריהם) : מסבלים . ענין קשיית משא כמו טשא כלל (מ"א ט) : שר . מלשון פרה : צוהה . ענין הכעקה על הפרה וכן וזאת ירושלים פתח (ירמיה יד) : (טו) אשרי . ענין שנה כמו אשרי האיש (לעיל א) : השיתה

ממים רבים ולתוספת ציבור אמר מיד בני נכר הם הטובדי גולוים אשר קמו עליו : (ח) אשר פיהם . על אשר פיהם ידבר שוא וזה ימינם הוא מיומן לפשות שקר ולא נברו לאמונה ולא כן אפי ולום הליני מידם : (ט) אשירה לך . כשאנאל מידם : בנגל עשור . תחברת סוי"ו ומשפטו בנגל ועשור והוא שם כלי נגון צה עשרה יתרים : (י) הנותן . פתח הוא הנותן תשובה למלכים כי עם כל חוקי המלכים צריכים סמם להשועתך : הסוכה את דוד . עם כי דוד עלמו אמרו עכ"ל אמר כאשר סבדנר וכן ושלח ה' וגו' ואת שמואל (ש"ל י"ב) ולא אמר ואותי עם כי שמואל עלמו אמרו : מהרדע רעה . היא חרצ שאלו וקרייה רעה על כי לא חשך במלדוק אחריו כי היא צפוח שודל ר"ל שלח את יד כי משיח ה' הוא : (יא) פלגי . כמו פלתי אותי מהרדע רעה על שאלו כן פלגי מיד בני נכר אשר דוברים שוא ושטוים שקר ולא כן פלגי : (יב) אשר בנינו . ר"ל ראיה אנו להטלם על אשר בנינו הם כנעיים הלינות נאים ומטוקים ממום עבירה : מגדלים כנעריים . כי כן הםה מגדלים ציראת חסא מימי עטריים וכמ"ש חנוך לנער וכו' גם כי חקין לא יסור ממנה (משלי כב) : בנחטיו כוונות . כמו זיוות סבנין העשויות מאכנים מחוטכות ציושר רב עד אשר ידמו לאכן אחת והמם דמות תבנית אבני צנין היכל מלך שהמם מחוטכות מאד ור"ל כמו זיוות כאלה נראים יסם מכלי מקום מעוקס כן . בנחטיו לא נמלא צנו דבר מעוקס והום נדטוד עבירה ופרייות : (יג) מזונו . הדרך לתת התשובה בלמנעית החדר וכשפיה רבם נתמללים גם כוונות ולזה אמר מזונו מלאים וגו' ר"ל בעבור זה רשעים אנו לכיות זיוות חדרי התבואה מלאים מתבואה עד אשר יוצאו מהם לפרינסה משעת האסוף מוזן שנה זו עד שעת האסוף מוזן שנה שאחריה ולא יחסר כל ימות השנה : לאננו מאלויות . האלן יחרטו בחזותינו לאלתיס ולרבונו' : (יד) אלוסינו מסבלים . השוורים שלטו יסיו בעלי סבל טעונות משא ככד ר"ל יהיו שמינים ובעלי בשר כלינו יחשב עליהם למשא : אין פרו . לא יבא פרה לא בנו ולא בנבטמנו : ואין יוצאת . לא יבא נפש מהם יוצאת נפשי : ואין צוהה . לא יסם נשמט ברחובותינו קול צוהם בעבור שהם כשא : (טו) החסיס בני . מאוכזב טעם שכן סרכס

ויכנה : (ג) דקק ומשפט ומשלים : דקק . דקק מתמונו : ומשפט . לשפט לחת : ומשלים . כיון כפורה דרך חלק ומישר שזה לוח ולוח : (ד) לתת לפתאים שמה . משלים אלו אמר קהלת לקנות כהם הפתאים שמה . לנער דעת . וגם לנער הכומר מכל למוד שלל למד עדין כלום . מוימה . מחשבת טעה :

(כ) ישמע חכם . המשלים כלו : ויוסף . על חכמתו : לקח . למוד : חכם . זה כשל כשמועה : ונכון . ויוסף על ידיעת חכם שידע לבנין דבר מתוך דבר ויוסף על שמועה : (ו) לבנין משל ומליצה . שמה לכל לבנין מתקראו שני דרכים המשל והמליצה שכיבו את מה לא ישירו כלם עם חכם לריכס לבנין כשומר לכלוך חלטה זרה ונכדיה על כללי חכמים נאמר הרי המשל והף המליצה שחיה משלו בלשון אש כן נכח : והוא מלצה אש (פ"ח זונה) : דברי חכמים ויודוס . דורשי רשימות מקרא חלל וחסר רחמיין ויודי : (ז) יראה כ' ראשית דעת . ע"כ סי' לערך מה עשה שלמה הסדר כה ועתה מתחיל הס' וראה כ' ראשית דעת . כיון תרומת עיקר כדעת ויהי תכיה לך הראשונה לדעת לפני חכמתך קודם ליראה את יוצרך והיא חסן בלכך לשמוך בחכמה ובלדת כי האוילים אשר אינם יראים את כ' הם זווים את החכמה אצל הכומר : (ח) שמת בני מוסר אדם . מה שמת הקב"ה למשה כנכח ועל פי : אשך . אומתך כנסת ישראל כמו (ויחוקל יו) מה אמת לביאה

(ג) לקחת . השמיטה והלמוד מפי הכומר הם בלקוח : השכל . שם הסועל וכו' חסר וי"ו . דקק כולל עבודה האלהי וכל מעשה הטוב . משפט שיטתו בין איש ובין רעהו . ומישר שיד' כיושב במשפט וי"ו השכל לדעת לעשי' דק : (ד) לפת . על משקל הרה ללת מן יללה והכין לתנת ללכת על משקל לשנת ושעמו ויכיו לתת כהם לפתאים עימה שיסירו כסתיו מהסכין שלא יוכלו להשיג חממה ויכיו ויכיו דרכ' כשולם הוב ואיך יחיו שגאמר חכמת ערום כיון דרכו : לנער . ולפת לנער במשלים דעת ואל"ף פתאים חמת יו"ד סתיו וכן רפאים . ולאס כהוזר חכם יוסף לקח ואס כיון תחבולות יקנה וכל זה : (ו) לבנין . משל ומליצה ויודות משל שמתו יוצא דבר אחר חידה דבר מכוסה ואינו מובן עד שיפרש שגאמר כלל אלה כלם עליו משל . ישאו ולקח יקרא כן כעבור מה שיקח לדס מן הדעת וכן מה יקח לבד ותחבולות עיני ענה ומשפט וכעד מחשבות לדיקוי משפט וגומר וכן חובליך והטעם תחבולות יקנה כעבור שיכין משל ומליצה ודברי חכמים חתמים : (ז) יראה . יודיע כי ראש' כדעת הכומר הוא שיהיה ירא שמים אף על פי שחכמת היראה והמוסר אוילים וכו' וכן ראו לבח ארוס על כן אחריו : (ח) שמת בני מוסר וגו' . תורת אמת . כי הלאה חכמה מורה כדרך השרה לבנה ככת שבע שבי' יסרה למול ומלת אל לשון פיוס מן המשפט ומחס אלקוס עמו אל מות : (ט) כי לוי' . חסר כ"ף והו'

בִּינָה : ג לַקַּחַת מוֹסֵר הַשֶּׁבֶל צַדִּיק וּמְשַׁפֵּם וּמְשִׁירִים : ד לַתֵּת לַפְתָּאִים עֲרַמָּה לְנֹעַר דַּעַת וּמוֹפְתָה : ה יִשְׁמַע חָכֵם וְיוֹסֵף לַקַּח וְנִבְּוֹן תַּחְבּוּלוֹת יִקְנֶה : ו לְהַבִּין מִשָּׁל וּמְלִיצָה דְּבָרֵי חֲכָמִים וְחִידוֹתָם : ז יִרְאֵת יְהוָה רֵאשִׁית דַּעַת חֲכָמָה וּמוֹסֵר אֲוִיָּלִים בְּזוֹ : ח שְׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר אֲבִיךָ וְאַל תִּפְשֵׁשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ : ט כִּי וְלוֹתֵת חֵן הֵם לְרֵאשִׁיף וְעַנְקִים לְגַרְזָרְתָּהּ : י בְּנֵי אִם יִפְתּוּהוּ הַפְּאִים אֶל־תֵּבֵא : י"א אִם יִאמְרוּ לָכֵה אֶתְּנוּ נֶאֱרָבָה לָדָם

לֹא תִתְנֶם : י"ב אֵין יִימְרוּן אֵאתָ עֲקָנָא נִכְמוֹן לְדָמָא

ומוסר ה' וסי' לדעת חכמה ומוסר . יראה ה' ראשית דעת . הנה אשרי אנשו ויכיהו . אמת קנה ואל חכבור . סקר דיים שכל בעליו : לנרדתך ב' חס' דחס' וסי' כי לוי' חן הם לראשך . ענים על גרירתך . וברוב הספרים ראיתי גרירתך לוי' חן מל' ב' וד' וחסר וי"ו ודענדם חס' דחסר אמנם לשון זאת המסורה אינו מוכיח כן וא' מל' יו"ד לחדד ויהיו חיים לנשפך . וד' מל' יו"ו לחדד וסי' חסר וא"ת תולדות אחרון ישמע חכם . (כלאס לב) : שמת בני . דרכות לד סתמים נ סתדיין קי וזיר ימרו : ואל סתום . פלין א : טים ח . עדין דו כוסט מו אבות ג : וענקים . עדין דו כ"כ עם : אס יפתוך . עקידט שער א כל כפרס :

ומוסר ה' וסי' לדעת חכמה ומוסר . יראה ה' ראשית דעת . הנה אשרי אנשו ויכיהו . אמת קנה ואל חכבור . סקר דיים שכל בעליו : לנרדתך ב' חס' דחס' וסי' כי לוי' חן הם לראשך . ענים על גרירתך . וברוב הספרים ראיתי גרירתך לוי' חן מל' ב' וד' וחסר וי"ו ודענדם חס' דחסר אמנם לשון זאת המסורה אינו מוכיח כן וא' מל' יו"ד לחדד ויהיו חיים לנשפך . וד' מל' יו"ו לחדד וסי' חסר וא"ת תולדות אחרון ישמע חכם . (כלאס לב) : שמת בני . דרכות לד סתמים נ סתדיין קי וזיר ימרו : ואל סתום . פלין א : טים ח . עדין דו כוסט מו אבות ג : וענקים . עדין דו כ"כ עם : אס יפתוך . עקידט שער א כל כפרס :

משיג ילוח אישי וסירושו כחכו' דבר חן כן הם הכומר והתורה נאים לראשך . לגרנותך סכינות כגרון נקראו גרנות וכן על צאורי במימין וכן סכינ' כראש מראשותיו : (יא) אס . לדס . לשפוך דס : חס . מלשון חן אלהים מלשון מתנה וחס' :

וכס דברי סופרים שחשו והסופו ועשו סייגים לתורה : (ס) לוי' חן . חכור אל חן הם לראשך כלומר התורה והמוסר יהיו לראשך לוי' חן וכענקים של עדי זכר יח' לגרנותך . ולעל עם שקכה עשיה טכשפת טכשפת קורא כולר כלשון דברים : (ו) חתאים : אל תנה . אל תאכס לנס : (יא) נארכס לדס . לשפוך דס :

רלבג

והספר אל קיין דעת כי לא ימך שירדך האדם לקיין המושגלות עם חיותו נלכד כרשת המדות הפחותות והנס האוילים אשר הם המוחסים המוסר ויכיוס אותו סם זווים חכמה ומוסר ולא ירגישו כס כי בחלחם המוסר ירחיקו מסס כחכמה והוא מנארח כי האויל לא יקח מוסר מוסר לא לקחו : שמת בני . כסס המוסר כראשון שיקח הוא מוסר האל והאס כי סם יישרו אותו ויישיגוהו בקשתו ואח"כ ייעשר ללקיחת המוסר מדבני החורס ולזה עשה הסופר כשנשג הנשאל לכן סוכר ומור' משני שלא ישמע בקול אביו ונקול אמו ולזה הסיר זכ החכם ואמר שמת בני מוסר אביו ואל תמונ ככנסה שנתכרך אמת נס כי אלו המוסרים שנתקס פתלס מסס סם כמו מוכשיים לך לסיר מעך לכלוך המדות הפחותות או קרל מוסר אכ וטורת אס סעורס וכס יקח אס' אכ כלאמרו כאלו הוא אביו קק והאס הוא השכל סעועל אשר כאלמשיתו גיעס כנוואס והמשיל אל סקקס כיהס אל כס"י כי הוא שיקבל ככה ממש וכס"י הוא סעועל כשלימות לו כעסס אמרו כעס"ס שסעס"ס לו אמו לאחס ססכס קראוהו ז'ל מסקרון ססוא אס כשלוס רומי : כי לוי' חן . ואמר אחר זס משכח אלו המוסרים כסס סם לראשך כמו חבור והוא סקעוס כיהס אשר כשיתכר לראש האדם ענק מלארדוק ופתס שוכר סרלס ובאגרתס לכסיר שזס פמוסר הוא סירסר אל כיוס כרלס אשר לו כרנס סככות ססשיגות ססשיגות אל סססגות ססכליות ואל כיוס כגרגרות ססס כלי כדטור ככויול מסס דברי חכמה כלימס למוד ולפי שיר' לב האדם רע מנעויו והוא מוכן מסני זס אל סרררר כרסיס אשר יאמרו אליס האכסס כפסאס חסיר זס חכסס ואמר בני אס ישחק כפסאס לספכבר פססס ולכנסס כררררס אל פסכס ולא שמת אלויס : אס יאמרו לכס חסס . ומארכס לברכ

אשר יכחו מסס אל סדיסס כחכמת האלוות וכנס שיהס מנסס שלא ססינס ססקדמות כעניו' אל סעליות וכס' נס כן חוטל' לקח . המוסר כעיון ר'ל שירדך ככעסו כרררס כרלויס ואל יעיון כנס שאין דרך אל כעיון זו וכסס ג'כ מועלת לסכסכ כרררס כרררס כעניו' וככסו' וכלכסו' ר'ל כדק וככסו' וככסו' וכסס ג'כ מועלת : ביאר מכלות . ערסס . כוא לפול כרררס ככדיס . דעת סם מושלות כרלשות או מס שקורב אלויס לנלות חלמת כו . ומחס סיו סכסכס ססל סססלס לדעת ומירסס אלו חס שפכבר ירלס האדם לפמוד על האמת כדבר יקח ככסכסס כטולות כו יקח חודק מסס ויח סכליו חודק כמו סככר ככסר כטולות וככסר פס סלח' כעס' : לקח . קיין : מתכונות . כרררס לקוחס כדק' מחכסס : וחיודוס . כסס כחידס סיו מלכר ססוס חלמר על דבר ד' ככסל ויסכול כוונות מתחלסוק : ביאר דרררס . לתת לספאס . שמת מתכנס וקלס לפול יסמרו כו סספסיות ולתת לעציר ככסס כרררס אשר סם סססלות סעיון וכס ככסכסס וככסכסס כרלשות או מס שקרב אלויס ואלוס זכר מתלס כדעת כי הוא יסר נככו סכסכססות ואל יתכונ שלא יסס כסס חוטלס כי אס לאלו שוכר שאין לכס שס סלישות חלל ימול ג'כ סור : ס' לחכסס ולכטוים חס סככר ישמע חסס אלו סעשלים סססלות סעיון וכס ככסכסס ויסעס ארוס כ'כ יקנה תחבולות לסמיל ססקדמות סמסרססות אשר יכילו אל ככסכס כדדוס דרות מאלו סקדירות סענוססיות כסס אלו סעשלים יסירו אכסס : לכין משל ומליצה . אשר יאמרו ככסכסס וככסכסס כי כסס ילמד' האדם דברי סקדיסס אשר יכילו ככסכסס ולקחו כסס וככסס ויסיר לכין דברי סכסכסס וחס סם רכי כעומק ויכין סדוסססס מל' ככס דרכי סקדיסס אשר יכילו לסמיל כסס : יראה כ' . סיו פמוסר כמדות סיו סכסלס

מצודת ציון

א (ג) לקחת . ענין ידיעה ולמוד כמו לקח טוב נתי' לכס (לקמן ד) : (ד) ערסס . ענין סתחכות כמו ערוס יעירס הוא (ש"ל כ"ג) : ומתסס . ענין מתכנס כמו ומתס סדס ותקכרו (לקמן ל) : (ס) תחבולות . עניית דקות כעיון כמו וכתחבולות עשה מלתסס (לקמן כ) : יקסס . מליץ לשון קיין אף אס אין שס מוכר כמו קוסס שמים וארץ (כרלשית יד) ורביס כמוכו : (ו) ומליצה . עניית אמריס חסס סתקובלים על כלל : וחיודוס . עניית כרררס סתומים קשי ככנס : (ז) אוילים . ר'ל רשעים כי חין אדם עובר כעירכ אל"כ ככסס כו רוח סקוט : (ח) סתום . ענין עיכס כמו כי לא יסוה ס' חת עמו (ש"ל י) : סורס . ענין למוד וסורלס : (ט) לוי' חן . ענין חבור דבוק כמו ככסס לויס אישי (כרלשית כ"ס) : וענקים . עניני עדי כולר כמו וככד מן סענקות (שפססס ח) : כגרגרותך . מלשון גרון וטורר : יפתוך . מלשון ספירו וכססס : (י) מנל . ענין רלון כמו לא אכס יעמי (כרררס כ) :

מצודת חור

בינס כי הוא מנזח גדול לקנות סכנסס : (ג) לקחת . ללמוד מוסר מתוכס : דק . סיו סעורס סללסס : ומססס . מס כעיון אדם לחניו : ומסריס . כדכר כמדות וסססגס סללס : (ד) לתת . כרררס ככלמריס סס יועילו לתת לשופיס ככככות לכסיר ספסיות מלנס : לנער . למי ססוא רך כשנים אשר יעשה מעשיו ככלי דעת וכלי מחכסס קדומס כרררס ססס יועילו לקנות דעת ומחכסס ר'ל מעשה יסכוב כררר עד ל' יעססס : (ס) ישמע חסס . ר'ל וגס לחכס יועילו כרררס כי כשיסמסס יוסף עוד למוד לרעסס וככנון יקסס ע"ס תחבולות וכס כרררס עמוקס כעיון כס כדקסס סכסכסס : (ו) לכין משל ומליצה . ר'ל כרררס סללס כלמריס על ככי כרררס לכין אס סמסל ר'ל מס ססמסל אל סמליזס ונס אס סמליזס עמסס כשלימר מלכסס זכס ולחיססס כיואר אמר דברי חכמים וחיודוס ר'ל כרררס סלמריס כסס

בסמליזס לססמר מוכנס ומסורס לסמסל על אסיקורכת כסס יס לכין כה לסיית מוסר נס מלס וסררמויס כדכך חידס : (ז) יראה ס' . עתה סחל לדבר כרררו ואמר יראה כ' וס'

תבונה תנצרך. להצילך
 מאשה זרה: (ז) תושיה. התי"ו
 נוסף מן יש ותקרא כן החכמה
 בעבור שהיא יש ועומדת לעד
 והשם יפסנה לישרים בעבור
 שינצורוה כח ארחות משפט והם
 המלות. ודרך חסידיו ישמור
 השם כאשר ישמרו הארחות:
 (ט) אז. תבין. מושך שנים עמו
 וכן הוא תבין משרים ותבין כל
 מעגל טוב: (יח) כי תבוא.
 כאשר תבוא חכמה בלבך. ינעם
 בלשון זכר כמו דעת לנכון
 נקל. תנצרכה כדי שתצילך
 מדרך איש רע: (יב) תסוכות.
 הדברים שאינם על תקוים
 והענין העובדים ארחות ושר
 והם תסוכות: (יד) בתסוכות
 רע. פירוט איש רע: ובלוים.
 משוקלים: (טז) להצילך. פירוטו
 כי כאשר התבונה תנצרכה
 מאיש רע כן תצילך מאשה
 רעה וככריה בעבור שלא למדו
 מעשה הטוב כאילו הם מזרע
 זר

תתן קקך: ויתבועי היך סימא
 היך סימא תצבתי: ה הידין
 התבון דחלתיה דאקתא
 וידעתא מן קדם אדרא
 תשכח: ו מסוד דאלהא דהב
 חכמתא מן פומיה ידיעתא
 ובינא: ו ימשי לתריצי
 שבהור ומפייע לאין דמהדין
 בקא מום: חלמנמור ארתתא
 דדינא וארתתא דצדיקין
 ננמור: ה הידין תתבון צדקתא
 ודינא ותריצותא דקד שבלי
 שפירי: י ארי תעול חכמתא
 לקבך וידעתא לנפשך יבסם:
 יא תרעיתא תנמור עלך
 ביונתא הנצרה: יב די תתפיצי
 מן ארתא בישא ומן נברא
 דמלד מפרכיתא: יג דשבקין
 ארתתא תריצתא ואזין
 בארתתא דחשוכא: יד דהדין
 למעפד ביש ודיצין בהופכא
 דבישתא: טו דארת זהון
 מעקמן ומפתין שביהיון:
 טז דתתפיצי מן אתתא
 חילוניתא מנובריתא דמקדא

ב' דגש
 וישס מרר
 יצאון ק'
 ב' דתמיו'
 חסידיו ק'
 מ' מל כסיה'
 מ' מל
 ב' לשמרך

תתן קולך: ד אסתבתקשנה
 ככספך וכמטמנים תחפשנה: ה אז
 תבין יראת יהוה ודעת אלהים
 תמצא: ו פרייהוה יתן חכמה
 מפיו דעת ותבונה: ז וצפן לישרים
 תושיה מגן להלכי תם: ח לנצור
 ארתות משפט ודרך חסידיו ישמר:
 ט אז תבין צדק ומשפט ומישרים
 כל מעגל טוב: י פיתבוא חכמה
 בלבך ודעת לנפשך ינעם: יא מומה
 תשמר עליך תבונה תנצרכה:
 יב להצילך מדרך רע מאיש מדבר
 תהפכות: יג העזבים ארתות ישר
 ללכת בדרך חשך: יד השמחים
 לעשות רע יגילו בתהפכות רע:
 טו אשר ארתותיהם עקשים ונרזוים
 במעגלותם: טז להצילך מאשה
 זרה מנובריה אמריה החליקה:
 אחרון אם תנקנס. עקרים מ' מל: ז' ח תבין. (ככבות ח אלים מנ): כי ה' מה ע עקרים
 מכס' יו': מומס. ס' ז': ח כסמסיס. עקרים שמר יב:

(כ) אז תבין יראת ה'. מוסר
 על ענין שלמעלה שאמר כי
 אם לבינה תקרא: (ו) כי ה'
 יתן חכמה. כל למדע גדולה
 היא שהרי נתנה מפי הקב"ה
 לקד אחת דרך לקומה:
 (ז) יצפון לישרים תושיה.
 גנוה הקב"ה אללו כ"ז דוחם
 עד שנתנה לדרו המדבר: מנן
 להולכי תום. (יבסון מנן
 להולכי תום) כלומר והיא תהיה
 לך למגן: (ח) לנצור ארחות
 משפט. שטל דיה ונצור ארחות
 משפט והוא דרך חסידיו ישמור
 שלא יכשלו: (יא) מומה תשמור
 עלך. המורה תשמור עלך.
 (יב) מאיש מדבר תסוכות.
 הם האפקורסין שחטפין את
 ישראל תלמו' ומכסין את
 המורה לרשע: (טז) ונלוחם
 במעגלותם. כל ל' נלח ל'
 מקומות הוא שכנ"ו הוא סמוך
 לעקס ועקס הוא ל' מקום
 כמו שאלמר ומקמס למוסר.
 (ישטיח מכ): ונלוחם במעגלות.
 הסטקומ' בדרבי' המקולקל':
 (טז) מאש' זרה. מכנסיח של
 אפיקורסות והיא המונות ולא
 יתכן לומר שלא דבר אללה על
 המולפת ממש כי מה שבה על
 תורה שאמר כאלו להצילך מאשה
 זרה ולא מעטירה תורת
 אללה

ודעת אלהים ג' בלישנא וסימ'
 אין אמת ואין חסד כי חסד הפצתי.
 ורעת אלהים תמצא: חש ב'
 בתמיותה וסימ' הם וישר יצוינו.
 מגן להלכי תם. ו'א' תקוחד. והם
 דרבן. וכלהו"ח' בסים' ו'ח' חס'
 בשאר קרי' וסימ' בסדר ברה סיני:
 להצילך ג' בקרי' וסימ' להצילך
 ולתת אציון לשאר והיה מחנך.
 להצילך מדרך רע. מאשה זרה
 מנובריה אמריה: השמחים ג' וסי'
 השמחים ללא דבר. לעשות רע. אלו גיל ישישו:

רלבג

סודמה לוח אש מפאת התשנה והדמיון חולת זה המדברים המטעים: אז תבין. כנה כשפנת
 כן ותשיג הצניעם האלהיים כום האופן הקודם כנה תחישר מהם להכין הפילוסופיה המדינית שפנת
 אל דרך ומשפט ומישרים וכל דרך טוב בנדות השפלות חס כי כשתאכל בלופן חסד והמנה
 והיושר המלא כמה שישע מהשי"ב בעולם העליון והאלמני. והספל כנה יישרך זה לקטע משפט
 ומכאן ללכת בדרךי' שם יתברך שזאת הכנסה גם כן תהיה נצור בשם יתברך למנוח הדרכים
 והסדרים המישרים להגיע אל השלימות בואת הפילוסופיה: כי תבוא. כאשר תבוא חכמה נקל
 כשתדלך בלמודם בלופן קודם לקשיב אלהיו וישרך שרע לנשך וימתק: מומס' סה
 החכמה תשמור עליך המתשנה בלופן שלא תיחלף המתשנה אל ענוש בעיני החכמה
 ובעיני האלהיים והפילוסופיה המדינית ותשמור וך התבונה שלא תשעם בם לא מלך שמתשנה
 כמו שזכר ולא מלך דברים אחרים כמו שזכר אחר זה או ירעל בלמרו תבונה מגריה
 והתבונה שגייע לך בלופן הקודם אחרי השנתך החכמה תשמור אותך מהכנוש בללו שמיני
 הנדולים כמו דבר ההשגחה האלהית ומה שדמה להם מתה שאסור לעשות בו בואת המלצה אש
 יהיה הפשות בה סבה להרחיק האדם משלימותו האחרון: להצילך מדרך רע. כנה התבונה היא
 תשמור אותך להצילך מדרך רע כזה בלמוד הפילוסופיה והוא קטעות אשר יקדם מלך דמיון מדרך
 אש מדבר תסוכות וכוזים בשם יתברך ומדרך כעושים ארחות ישר נדעות ללכת בדרךי' חן זה
 קדם להם מפי הקדמה מה קדמום והוא תניחם להכניס אמונתו כמו שקדם למי שנתל כבוים מהדברים
 מפני הקדמה אחת קטנה וכוזים זה לקיים שאין כחן פועל אלל המתחדש מתחדש מקרי ואלט
 בדרכים חשוכים ונעלו הדברים הנגלים האמת והיושר: השמחים לעשות רע. כנה האששים כשפנת
 לעשות רע ולממשך אחר תאוותם הנבמית יגלו בתסוכות אש רע וכשבו בפילוסופיה האלהית והמל'
 כי מי שהקים שאין שם אלה או שאין גם גמול ועונש יבין הדך לתאשים לתשא על דרכים
 עונש על זה וכן יגלו בתסוכות הרע המעשה וכשבו: אשר ארחותיהם. האנשים אשר דרכים
 מעוותים נדעות גם תשמור אותך להצילך מאשה זרה והיא כנסת המתאווה כי היא זרה וככריה לאש
 ר"ל שאין לו כמה שהוא שם אדם אשר התליקס אמריה למשון האדם אל המדד וכתאף מד שפנת
 אש

מצודת דוד

תתן קולך לבינה להסתרן אלים: (ד) ככסף. כסמנקס נצור ככסף: (ה) ודעת אלהים.
 הם רזי השמים: (ו) יתן חכמה. יתן לך חכמה מפיו ר"ל יגלס לך מסחר
 החכמה כאלו מפיו יאמר לך: (ז) יצפון. ס' ספזיר רזי השמים ושופרם לחתם
 לישרים בלנפס ומנן היא להולכי חס דרך לנסילס מתכשול: (ח) לנצור. להשכיל
 ר"ל כאשר תחסס אחר סחמס ובעבור זה ישכילך ס' אז תבין וכו': כל פנול
 מושפת החכמה תשמור עליך: (יב) מדרך רע מאיש. מפציזי אש המדבר תסוכות. ר"ל
 סמסוקר דברי הסודס אחר סחמס נעיס לנסך להסחמות לס כחאק כפלא: (יא) מומס. ח
 ר"ל המוכים דרך סלמית: (יד) סממסיס. כאשר הרע ישמרו ולא לאלו דרך סממין כהשגחה וסכר
 ועונש שאף אש נל לירו דבר עבדים כסמס
 היס"ל מלא מלא מלאה סממית סדיו: כחמסוכות. כנה ימלאו מקום לספן כסוכה סדיו: ר"ל אין
 חברה ישרים כל
 דרכי למוד: (טז) להצילך. מוסר למעלה לומר סחמס תשמור פניך להצילך מאשה זרה
 אש

מצודת ציון

השקט כמו לעשות אגון (איוב י): (ד) וכמטמנים. אולרות העמומים: (ז) תושיה. התורה הקראת
 תושיה מלשון יש כי ישנה נטולם ולא תשוב לאלן כאשר הדברים שבעולם. ור"ל אמרו ע"ש שמתשת
 גוף האדם הלוהמים: (ט) מעגל. שגיל ודרך כמו פרשו רשת ליד מעגל (תהלים קמ): (י) ינעם.
 ענין מתקוה וערבות: (טז) עקשים. סקוקמים. ונלוחם. עקיס מדך הישר וכן ונלח דרכיו כחוס
 (לקמן)
 לשמור ארחות משפט כי הוא ישמור דרך חסידיו לכל ימו מדרך סלמית: (ט) אז. ר"ל
 תבין מכו המעגל היסחר טוב: (י) כי תבוא. כאשר תבוא סחמס
 מושפת סחמס תשמור עליך: (יב) מדרך רע מאיש. מפציזי אש המדבר תסוכות. ר"ל
 סמסוקר דברי סלמית: (יד) סממסיס. כאשר הרע ישמרו ולא לאלו דרך סממין כהשגחה וסכר
 ועונש שאף אש נל לירו דבר עבדים כסמס
 היס"ל מלא מלא מלאה סממית סדיו: כחמסוכות. כנה ימלאו מקום לספן כסוכה סדיו: ר"ל אין
 חברה ישרים כל
 דרכי למוד: (טז) להצילך. מוסר למעלה לומר סחמס תשמור פניך להצילך מאשה זרה
 אש

שחטת רחוק עלי. ומצונו שקראו
 הקב"ה לשלמה בן שאמר אני
 אהיה לו לאב וגו' (שמואל ב'
 ז): דך ויחיד למי אמי. לאומתי
 אני נבחר וחיוב כבן דך ויחיד
 לכך יורני אני: (ו) אל תעונה
 וגו'. אהבה. אהוב אותה:
 (ז) ראשית חכמה קנה חכמה.
 חקלת חכמתך למוד מחמרים
 קנה לך שמועה מפי הרב.
 ואח"כ בכל קנין קנה בונה.
 מתבונן בה מעמדת להשכיל
 טעמים דבר מתוך דבר:
 (ח) סלסלה. חפשה היה חוזר
 עליה לדקדק בה כמו כבול על
 סלסלות (ירמיהו ו) כחוזר והולך
 נכרס ומשיב ידו לנקה את
 השללות ובלשון חכמים מסלסל
 נשערו: (ט) מתן לראשך לית
 לראשך: (י) שמע בני וקח אמרי
 וגו': (יב) בלכתך לא יצר נעדר.
 מי שאינו מרחיק רגליו קרוב
 ליטול: (יג) החוק נמוסר אל
 תרף. אחוז בתורה כעו והחויקי
 את ידן בו (כראשית כא)
 ושלח ידו ויחוק בו (שמות ד)
 (יד) בצורה רשעים אל תבא ואל
 חאשר. ואל תדרוך כמו כאלשורו
 אחוז רגלי (איוב כג). וכן
 ונכון וינן לאלשורו: (טו) פרעשו.
 בעלנו: שטח מעליו. סור:
 (טז) כי לא ישנו. אינם יכולין
 לישן: (יז) ואורח לדקדק כחור
 נוגה. שחולק ומאיר מעמוד
 השחר: עד נכון היום. עד חצות
 היום שהוא בידורו של יום
 דרך

דברי לבה שמר מצותי וחייה:
 הקנה חכמה קנה בינה ארתי שבח
 ואלהיך מאמרי פי: ואלהיך עונה
 ותשמרה אהבה ותצורך: וראשית
 חכמה קנה חכמה ובכר קנינה
 קנה בינה: סלסלה ותרוממך
 תכבדך כי תחבקנה: שתתן לראשך
 לית יחן עמרת הפארת המגנך:
 שמע בני וקח אמרי וירבו לך
 שנות חיים: בדרך חכמה היתיה
 הדרך ביה במעגרי אשר: יב בלכתך
 לא ייצר צערה ואם תרוץ לא
 תבישל: תחוק במוסר אל תרף
 נצורה פייה חיה: באתה
 ראשית אל תבא ואל תאשר
 בדרך רעים: פרעשו אל תעבר
 בו שמה מעליו ועבר: מי פי לא
 ישנו אם לא ירעו ונגולה שנתמאם
 לא יבשלו: פי רחמו לחם רשע
 ויין חמסים ישותו: יי וארה צדיקים
 באור נגה הולך ואור עדר נכון
 דצדיקי בנהורא דמותר ואז נהיה עד מה דתקין וימא:

מלי לבה נמר פקודי וחייה:
 הקנה חכמתא קנה ביונא לא
 תנשי ולא תספי מן מאמרי
 פומי: וקח תשקפיה ותנמריך
 רחמה ותשגיב: וראש
 חכמתא קנה חכמתא ובכר
 קנינה קנה ביונא: ח חבבתי
 די תרוממך ותבקיה
 דתיקך: ויתשים ברישך
 יאיתא דחסדא פלילא
 דשבחורא ערך: שמע בני
 וקבל מני ונסיון שניא דתי:
 יא ארתא דחכמתא אלפתך
 והלכתך בשבילי תריצי:
 יב בד תיזר לא תתעוס ארתך
 ואין תרעב לא תתקד:
 יג תתחוק במוסר וקח
 תרפא נמריה מפי דהיא תיך:
 יד בארתא דרשיעי לא תיזל
 וקח תמן בארתא דבישין:
 טו אדיש וקח תעבר עמהון
 סמי ועבר מנהון: מי לא
 דמכין עד מה דמבאשין
 ופרדא שנתהון עד מה
 דעבדין תקלא: יז דמביתתהון
 מיבדתא דרשיעי ותמרא
 דחמופאי שתין: יח וארתא
 דצדיקי בנהורא דמותר ואז נהיה עד מה דתקין וימא:

כמו: (י) אל תעונה. חכמה
 כי היא תשמך מנרה:
 (ז) ראשית חכמה קנה חכמה.
 במקלת חוקך ואם לא תוכל
 לדעתה מן כל היד: (ח) סלסלה.
 הגביה סורוממה מן סוליו לרכב.
 כדכרך תשמך במעלת הכבוד.
 כי תחנקנה ללמוד אותה תמיד:
 (ט) תמנך. מן מגן דרך:
 (י) בדרך חכמה. בעבור דרך
 חכמה שתלמד: (יב) בלכתך.
 כאשר תלך בדרך חכמה:
 (יג) נצרה. ראוי להיות נפתח
 וכו"ל כנוי לחכמה הנזכרת
 למעלה בדרך חכמה והטעם
 החוק נמוסר שיסרתך ללך כה:
 (טו) פרעשו. מן ופרעשו כל
 ענתי מן למרע: שטח. סור:
 (יז) ואורח לדקדק. סור
 וכנכון אור אורח לדקדק:
 בני

תולדות אהרן קנה חכמה. נרכזו בו (סריות מה): סלסלה. רש כו עגל ית מיר ג: לית תן. אבות י: סחוק נמוסר. טקידה שער סד: פרעשו. ינמות כל: ואלה דקיקים. וסר
 נראשית ויקבל עקידה שער סח עקידים מד פלג:

רלבג

וכאמזשון הניפה הכוונה יורני. אז הסי ואמר לי לך יתמוך דברי ויסמוך אוחס נחקרו כראוי על
 כוחת מלוח החורס כי כזה יגלה מה שיש מהשלימות והחכמה הסלסלה בדברי החורס. שמור בלך
 דברי מלוחי ותשיג בה החיים האמתיים אשר אין עמה מות: קנה חכמה. כנס תקנה חכמה
 ותקנה ביה. אל תשכח דבר מדברי ואל תקנה כלל מאמרי פי כי בה האופן עם רוב השקידה
 והחקירה יגלו לך הרבה מכוונות החורס: אל תעונה. אל תענוב החורס ואם תהיה חסר מה הוא
 יסמך מכל רע מלך מה שישך לך נכסחה מהסגנונה האלהית האהוב את החורס והיא תתנכר
 והיא תשכחך אותה יסגן שתקנה סנות ראויות לדבר דבר מדברים ובה האופן תעמוד על קנה
 טוונותיה: ראשית. כראשית חכמה שתקנה מהחורס תקנה חכמה זה יגיע לך ממנה בולת עמל
 רב אך קנין הבינה תאסרך לעבור בה בכל קנין שתקנה ממנה וכלם ייסרוך אל העמידה
 עליה ובה אמר זה כי קנין החכמה מגו. יגדים ענמיים לה וסר ראשית חכמה ולא כן ענין
 הבינה כמו שזכרנו: סלסלה. דרוך. גלג המיד במסלול החורס והיא מתן לך כבוד כי תדבק בו
 ותתן לראשך חבר יחובר בו לך תן ותתן לך עטרת הפארת והנה אמר זה כי מלך השקידה בחורס
 ובכוונותיה יגיע לאדם הרוממות והכבוד ואם אין זה המכוון בה אך הכוב המכוון בה הוא החיים
 הנצחיים וכבר זכרו ראשונה בחמרו שמור מלוחי וחסה אמר כאליו ידבר כש"י: שמע בני וקח
 אמרי. וסר קסורי החורס: ורכזו לך שנות חיים. כי הם משימים מאל לשלימות המדות ולשלמות

המושלכות כמו שביארנו עם אז ידבר בה שלמה וזהו לקחת חמרו שיזוב עליהם: בדרך חכמה
 סוריתך. ללכת בדרך חכמה ובדרכי יושר וזאת מה שסבחתך ללכת בדרכי החורס ולחקור בה
 מחקר בראוי ואם תעשה כן תהיה נעזר בשם יתגבר כלפון שיכונה מהשנותך וישלימו חסדיך כמה
 שתרצה לעשותו: בלכתך לא יצר נעדר. כהה בלכתך לעשות דבר מה לא יצר נעדר מלפונע
 ולהשלים סדך וגם אם תרוץ בדרךך לא תכשל בלפן עק ואור מכשול: החוק נמוסר החורס אל
 תרף ממנו נגור החורס בלך כי היא בעצמה היא חייך הכלמיים כמה שגלגל ככוונותיה מהחכמה
 והבינה: נארת רשעים אל תבא. אל תבא ואל תהלך בדרך אששים רעים: פרעשו אל תעבר בו. אם
 תוכל בעל והשכית סדך הסוא רוצה לומר שפרע דרך הרשעים בדרך שלא ישלמו הרע אל תעבור
 להכריע עמם ואם לא תוכל לבעלו נסה מעליו ועבור ואלה המרשעים רשע וידך לא תהיה עמם וס
 כי הרשעים הם חסדים לעשות רע כל כך עד שחאשר הסלסלו בדרך ובמנוח אחד לא יוספו שית
 להסתלק בו אם לא היה בדרך הסוא רעה והשחטה: כי לא ישנו אם לא ירעו. גם לא יוכלו
 לישן בליכ אם לא עשו רע להכשיל האנשים: כי תאמו לחם רשע. מאלס ומשתיכס וסיו כלם
 רשע ותמם כי הרשע נתן שנת לעויתס לרוב שמתחם בו גם לא יסרכו למון אחר מרוב התענוג
 בו: וארת דקיקים. בה זה דרך הדקיקים סוא כחור נוגה כשחר שחולך אורו ומתחוק עד נכון
 היום

מלוחי וחסה אמר כאליו ידבר כש"י: שמע בני וקח
 אמרי. וסר קסורי החורס: ורכזו לך שנות חיים. כי הם משימים מאל לשלימות המדות ולשלמות

מלוחי וחסה אמר כאליו ידבר כש"י: שמע בני וקח
 אמרי. וסר קסורי החורס: ורכזו לך שנות חיים. כי הם משימים מאל לשלימות המדות ולשלמות

מצודת דוד

ומס לכל אסנתו אני למדני הכרבים סלסל ואמר לי דברי חוכחתי
 יסעדו לך למתן השאר עומד בירכא ס' ? שמור מלוחי. סמאס אשר אני דובר
 אליך בשם ס': וחסה. נשמירתה השני חיים: (ס) קנה. ראש שחטס חכמה
 ובכיים קניס לך ומזים אללך ואל תשכחה: מאמרי פי. מדברי אכזרותי: (ו) אל
 תעונה. אל תענוב את החורס וגם סיה השמרך מכל מכשול: (ז) ראשית חכמה.
 כראשית למוד חכמה ראש שחטס קניס לך ר"ל מעה תחיל למוד למוד אותה
 ושקיעים אללך תהיה קניית הבינה: (ח) סלסלה. תהא מממשג בה נבקיטות ותרוסם אותך: כי תחנקנה. כאשר תחנק אותה לסיח דבוקה כך: (ט) לית חן.
 הדנק לראשך חבורי חן: תמנך. חמסר לך עטרת חספארת: (י) שמע בני. ענין חיכס סוא זה לומר חניב אחס לי כי בני אחס וחפך אלי בחקנתך: שנות
 חיים. ר"ל שנים מוכים ושלוים: (יא) סוריתך. אני מלמדך ללכת בדרך חכמה: סדרחיתך. אני מוליךך בדרך ישר: (יב) לא יצר. לא יסיה זר מקיס הססיטות
 ולא יפן סם תרוץ בו לא תכשל במעשך: (יג) אל תרף. אל תרעס דך ממנו: (טו) פרעשו. ככל בדרך הסוא ואל תעבור בו נסה מאליו ועבור ממנו: (טז) כי
 לא ישנו. סולכים בדרך הסוא לא יוכלו לישן אם לא יעשו פרעס: יא לא יכשלו. את אחרים וכלם כדבר כמ"ס: (ח) לחם רשע. ר"ל ככא מנול: חמסים. כהא
 עממס: (יח) ואורח לדקיקים. האורח שהדקיקים סולכים בו סוא כחור סיסס סמזייר והולך ומאיר ככל טעם יותר עד אשר יכון סיסס בעלימותו וכוא חצות סיסס ר"ל
 ככל

מצודת ציון
 כ"ח: (ח) סלסלה. ענין משמוש כמו כבולר על סלסלות (ירמיהו ו) ודח"ל מסלסל בעפרו (סיר
 ג'): (ט) תמנך. ענין משיכס כמו אשר מגן זרך (כראשית ד) (יא) סוריתך. ענין למוד:
 (יב) נעדר. ססיטותך: תרוץ. ענין סרית סלסיכס: (יז) חאשר. ענין סלון וסיטות כמו ואשרו
 בדרך בינה (לקמן ט): (טו) פרעשו. ענין נקול והכנתה כמו ופרעשו כל פלחי (לעיל ג): שטח.
 ענין סיסס והסרס כמו אל ישע אל דרכים (לקמן ז'): (יח) נוגס. ענין סארס כמו מטנב עזו
 חלכס

מצודת ציון
 כ"ח: (ח) סלסלה. ענין משמוש כמו כבולר על סלסלות (ירמיהו ו) ודח"ל מסלסל בעפרו (סיר
 ג'): (ט) תמנך. ענין משיכס כמו אשר מגן זרך (כראשית ד) (יא) סוריתך. ענין למוד:
 (יב) נעדר. ססיטותך: תרוץ. ענין סרית סלסיכס: (יז) חאשר. ענין סלון וסיטות כמו ואשרו
 בדרך בינה (לקמן ט): (טו) פרעשו. ענין נקול והכנתה כמו ופרעשו כל פלחי (לעיל ג): שטח.
 ענין סיסס והסרס כמו אל ישע אל דרכים (לקמן ז'): (יח) נוגס. ענין סארס כמו מטנב עזו
 חלכס

מצודת ציון
 כ"ח: (ח) סלסלה. ענין משמוש כמו כבולר על סלסלות (ירמיהו ו) ודח"ל מסלסל בעפרו (סיר
 ג'): (ט) תמנך. ענין משיכס כמו אשר מגן זרך (כראשית ד) (יא) סוריתך. ענין למוד:
 (יב) נעדר. ססיטותך: תרוץ. ענין סרית סלסיכס: (יז) חאשר. ענין סלון וסיטות כמו ואשרו
 בדרך בינה (לקמן ט): (טו) פרעשו. ענין נקול והכנתה כמו ופרעשו כל פלחי (לעיל ג): שטח.
 ענין סיסס והסרס כמו אל ישע אל דרכים (לקמן ז'): (יח) נוגס. ענין סארס כמו מטנב עזו
 חלכס

לכנת' תכיה שגג נשאר עסקך כי היא משמרת על שך אמרו עליו על ר"ח בן שדת סביב דורש כשוק התחתון וסדיו מוטל כשוק העליון פעם אחת בא חכם אחד ומלא נחש כרוך עליו : (בא) כי נוכח עיני כ' דרכי איש וגו' מסלם . שוקל דרכו ויודע כמה עונות וכמה זכויות צדו : (כב) שוונתיו וילכדו . כמו וילכדו : וכחלי טמאתו יתמד . יתלה שהלוי נחמד כחכל שהוא חלוי כס : (כג) הוא יתמוס באין מוסר . כשכיל שלא לקח מוסר : (א) בני אש ערבת . ערבות ממון כמשמעו פירש רבותינו : (ג) לך התרפס התה לו פס יד לשלם לו ממנו : ורוב רשך . ואם אין לו ממון עמד אלא שנוקטת באמרי פוך לדבר לו קשות הרב' עליו רעים לבקש ממנו שיחמול לך . דבר אחר בני אש ערבת לרשך . אחר שנעשית ערב להקב"ה שהוא רשך כדקתוב זה דודי וזה רשוי (שיר ה) וקבלת עליך כסיוי ובערנות מואב באלה ובשבוש לשמור מצותי : תקפת לור כסף . שתשוב ותסור מדרכיו ותדיק באספורסין ללכת בדרכיה : (ב) נוקטת באמרי פוך . שתקפת כף להדבק עם הורים : (ג) עשה זאת אשוי בני וגלל . הואיל וזאת כסף רשך כסיוי וקבלת אלהותו עליך : לך התרפס הכנע למנוי כחאסופה הרפסת וגדרסת : ורוב רשך . הרבה רשום שיתפללו עליך למנוי וכן נדרש במדרש תוליס : (ה) הגלל ככני מיד . מחכר והשחט משם כלני הנמלט מיד האדם : (ו) לך גלל נמלה עלל וגו' וחכס . והתחכס : (ז) אשר אין לה קצין . שיוכיח אותה ויזרונה ויזליח מידה אם תגזול דבר מהבדקת ואף על פי כן : (ח) קצין נקון לחמה אגרה בקציר מאלה . מווי' כל אחת ואחת אויבנות מחבורתה

תק נכריה : כא פי נכח עיני יהוה דרכי איש וכל מעגלתי מפלם : כב עוונותיו ילכדנו את הרשע ובחבלי תפאתו יתמד : כג הוא ימות באין מוסר וברב אולתו ישנה : ו בני אש ערבת לרעה תקפת לור כסף : ב נוקטת באמרי פוך נלפת באמרי פוך : ג עשה זאת אשוי בני והנצל פי באת בכף רעה לך התרפס ורחב רעך : ד אל תתן שנה לעיניך ותנומה לעפעפך : ה הנצל כעבי מיד וכצפור מיד יקוש : ו לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם : ז אשר אידלה קצין שטר ומשל : ח תקין בקצין לחמה אגרה בקציר

הקבא דאמריה : כא קבאר ד' חס' נלוי דקדם עיני דאלהא אגון ארתתיה דנברא ונאדון שבידיו וכן קדמוי : כב דלבו דרשעא קמטין ליה ובחבלי דחמיו נתפבר : כג הוא ימות בלא מרדתא ובסוגיא דשפיותיה נמעי : * ברי אין ערבתא לחברך אשלימתא דנברא דך : ב אתצידתא במאמרא דמוקד ארמדתא במאמרא דמוקד : ג עביר היכנא בני ואתפצא מברא דנפלתא ביד דחברך אזל גרג חביל חברך : ד לא תתן שנתא לעינך ותימתא לגבינך : ה דתתפצי יהך מברא מן נשקא ויהך צפרא מן פוקא : ו אתרמי לשוכממנא עמלא חמי ארתתון ואתחכס : ז דית קה תצדא יהך אף לא סרקא ושלימא : ח מתקנא בקיפא לחמה ונבשא בתצדא מיקלה :

האדם משכוח השם : (כב) ימות באין מוסר . כעבור שאין מקבל מוסר וכעבור רוב אולתו ישגה דרך הישרה : (א) בני אש ערבת . תקפת לור כסף . לור המלוה תקפת כסף לרשע . החוב הוא המוקט שאלכדת בו כס אמרי פוך : (ג) כי באת . אף על פי כמו כי רכב ברזל כי עם קשה עורף . ככך ברשותו כמו בן הכא צדו . התרפס מן ברבל רססה והטעם לך אלו והכנע והיה לו למרמס . ורוב טועל שומד והוא כמות דבק עם רשך : (ד) אל תתן אחר התרפס ותיגע ולא תישן עד שתטרע החוב : (ה) אז תללל ככני שמתל מיד אדם : (ו) אל נמלה . שהיא מקטני ארץ ותלמוד מחכמתה : (ז) אשר אין לה קצין . שיוכיחה לעשות כן אלא מחכמתה תכין לחמה

חק ד' חסר בלישנא וסימ' כליהויה בקי . ותברק חק נכריה . שדח מרמק רשע יקח . וישרו ביה עורח : עונותיו חד מן י"ב סלין דכתיבן בהו תרין ווי' וסימ' נמסר בסדר פקדו ר' ס' ב' ב' ו' וסימ' נמס' במלכים ב' ס' מ' ו' ובתהלים ס' ג' : ג' א' : נוקטת ל' גלברת ל' רעך ל' מ' לך התרפס ורהב . וכל אוריתא חס' וכל נביאים דכו' חס' כמ"ב מ"ל ולקחתי את נשך

אתה ורעך היושבים לפניך . וכן כתובי' מל"ב מ' משלי דבולתון ספרים כמ"א לך התרפס ורהב רעך : נמלה ל' מאלה ל' וצינן מן מלין דשמיים לה בסוף חיבתו' וליה דכו' וסימ' במסרה רבתא במערבת איה ותמר כסדי :

תולדות אהרן הוא יתום . כסדרין קו : אם ערבת . יחא פו כ"ז קפו כ"ז קא עקדים עמר כג (ימות יג) : אל נמלה . תולין ט עקדים עמר כה עקדים מ"ג פ"א : נקון נמלה . סהדרין ו :

רלבג

החורס : ולא שמעתי בקול מורי . לברתיק אלו האמונות ולא ספיתי אחי למלמי : ביאור המלות . וכל מעגלותיו מסלם . ר"ל וכל דרכיו שוקל . ר"ל ילכדו את הרשע . כס שמי כודשות כמו ותרלו את הילד : (ג) עשה זאת . התרפס . הכנע : ורוב רשך . מן לו רוממות וגאווה עליך : הגלל ככני מיד . מיד המקום אשר נוקט בו והוא הפח או הרשע ומה שילמה לס : ביאור הרברים . כמעט כסיוי ככל רע בתוך וגו' שלא כסיוי כוז מהס לעולב נפתי מוסר או יסיה סרלון כוז כמעט כסיוי מפני זה ככל רע ולרס בתוך קבל רע שיתפסע אס ללכות ויראו נרעתי . היתרחק מזה האדם הארס ולא תתן כוז שכלל לך אף שחם מים מנודך והוא שכלל אשר ממנו טבעים מים תמיד לא יתסרו כשחוקת מהס ישעמו המושכלות ושחם המים הטולים מתוך נאךך וגם כן הוא שכל אשר ממנו . והאשר שרמו באמרו שחם מים מנודך שיהא התפסע אשר כס מים נלתי נכעיס אל האורות הדמיוניות והסגנות החושיים שחם נלקחו ההקדמות הראשונות עם הכשגות כי אלו הכשגות החושיות אינם טבעות אף יחסרו כשילקחו קולס אחר קולס עד שאשר שילקחו כולס ורמו כאלמרו וטוליס מתוך נאךך אל הכלל שיושפע ממנו המושכלות וסס טבעות תמיד ולכס כמשילו לנאך מים חיים ואחר שגיע לך השלמות כעיון ישולו משיטתך חולס להשפיע מהס לולתך ישולו מהס סלגי מים כרחובות אשר ישולו עם אשויס רביס ללמד אחס חכמתך ולסיפסירס אל השלמות כי עם שזס כנלך נלכתך אחרי עמי ראו מיד עלמו לסיפסירס לולתו סס יתוקף שלמותך כוז סכס אלו המשניות ישיו לך לנךך ואין לוריס אחר ככסך מה שסיס כענין נלכתך אחר ענת האכס כוז כי אז תתן יגיעך לחאריס אף יגיעך ושמלך נחכמה ושלמות באשויס יסיו לך לנךך ר"ל שאכס לנךך תחלל . מריס נמס שחקס מוז מהחיים הנלתיים והערכיים נחלית הערבות כמו שגארטו נראשון בספר מ"י ואין זס סותר מ"ש ישולו משיטתך חולס כי ששלמו כוז יגלל פריס הוא לנרו וסס יקחו חלקס כעמלס ששלמו כוז שהשיגו ממנו מהחכמה והסגנות : יס . המקור ששלם ממנו נרדך כי פמיס שטובים ממנו תמיד לא יכינו וסס כטוליס שתקח מתוך נאךך והוא שכלל שטועל ושעמו וגו' אשר תמלא לך במחשבות נדרוש דרוש עם שחשור כוז לדעת ההקדמות הראשונות סטוריות אל הדרוש שהוא : חילת הכניס . מרוב הכניס שחאכך תרון למלוא חסך כמרזח חילת או מרלס כוז שיהא רלס כמרזח חילת למלוא חכמיס שדרסת ככשגת כדרוש שחחקר כוז והיא כמו ישלס לרדך נקלות למלוא מה שיענך לך וישא חן בעיניך כוז שחלס לחקור כוז מדדיס תמיד אלו הכשגות

מצודת רוד

(כא) כי נוכח ר"ל וכן תאמר מי רחמי לום אמר דע כי מול עיני ס' דרכי אש ומייר מעגלותי אל הנמול ר"ל משלס מלס נמסל לרמס שנמול כלס ולא כמקרי : (כב) שוטחיו . שוטח כרפס סס ילכדו לרזו ולחוספיה ביאר אמר לח פריש : וכחליו . כסחליוס שנעשים מחשבות כסס יסיס כעמן כלסר יתלוס כסס ר"ל סון עמו יקמרנ עליו ויסרע ממנו : (כג) באין מוסר . כעבור שלא לקח מוסר . ערבת ממון כשכיל אחר : לור . כעבור כוז חקפת כסף והיא ענין קיום ותוקף על הערבות : (ג) עשה זאת אשוי בני . ר"ל עשה עשה זאת בני וסלל מיד סטולס כי בלס צידו ונחמיכח לו : לך התרפס . סיס לו למרמס סרלן ר"ל ככני שנתן לפני : ורוב רשך . שחוק וכחכל רשך . על

מצודת ציון

ענין שביעס . מלשון משגס וחלס : (ג) אשוי . כמו עתס וק מסך לך אפח (שביס כג) : התרפס . ענין דריסס ורימסס כמו וסלרס כרגלס רפסס (דחלל ו') : ורוב . ענין התחקות כמו ירכבו סעור כוק (ישעיס ג') : (ו) נמלה . שס כריס קסס : (ז) קצין . שר ומשל : (ח) אגרה . ענין חסיס

מחברתה: (ו) הנוק ידים. כיון
 שרוב ידיו אברהם ר' כלפי' (ו)
 (יא) וזה כמחלך ראש. אם
 תשע' כן ינה הסודק ודבר שאל'
 רש תמנו ינה לך מה כלדס
 המחלך מהר ומחסוד ינה
 ויחמלה: כליט חגן. כהנא מהר
 לבין על אדוניו. המחרלות
 אלו עקן תשל על המחללן
 לשסוק כמורה: (ז) כולך עשע'
 ס. כהולך בעקומת שפתים:
 (ז) קורן בעיניו. רמחו' של
 מרחה: מולל ברגליו. כלומר
 משעשע זה על זה: ומורה
 כלאכזביו. כולם מן ל' רמח'
 הם זה נוסל על העין וזה נוסל
 על הרגל זה נוסל על הכאב
 והשקר הוא מדבר על המין
 הכחשיין את הכריות לע"ל:
 (ד) מדויס יטל. כן אלדס
 לכדור: (ט) תחלס ומטע.
 ו' תכיסה היא ו' ידע את
 המלס שקרוב לישול עליו:
 (זו) עש הכס טעל כ' וטע
 קושבת נטעו. כלו' גס הכשיר'
 שחמס: (ט) יסח. לשון דבר
 הוא כי כל דבר גרוח חסס הוא:
 נגור

מאכלה: ערמתי עצל ותשכב
 מתי תקום משנתה: מעט שנות
 מעט תנומות מעט חבק ידים
 לשכב: יא וקא כמהלך ראשה
 ומחורה באיש מנו: יב אדם בליעל
 איש און הולך עקשות פה: יג קורני
 בעיניו מולל ברגלו מרה
 באצבעותיו: יד תהפכותו בלבו
 הרשע בכלעת מדינים ישלח:
 עררין פתאם יבוא אידו פתע
 ישבר ואין מרפא: טו עששהנה
 שנה יהיה ושבע תועבות נפשו:
 עינים רמות לשון שקר וידים
 שפכות דם ינקי: יז לב הרש
 מחשבות און רגלים ממדת לרוץ
 לרעה: יח יפיה בזבים עד שקר
 קמיה לבישתא: יט סתידא דשקרא דמל ברבנותא ומן

עד מה לאימת אנת דמיק
 אנת עקרא ולאימת קימת מן
 שנתך: קליל שנתא קליל
 נבמתא קליל מתבק ידך
 קמ דמקא: יא ותיתי ותדרוך
 מסבנותך וחוטרך יהך נברא
 כשקרא: יב בר נש מלומא
 נברא עוקא מוהך בעקימות
 פומיה: יג רמח בעיניו ותכס
 ברגליו ורמח באצבעותיה:
 יד ומחרהך בקריה וחקשך
 בישתא בקל ומן תגרי
 רמי: טו ספסל הכנא מן
 שקרא יתי תבריה ומן שקרא
 נחבר וקא תהוי ליה אסיותא:
 שית אינו דמי אדנא
 ובשבע אסית נפשיה:
 יו עיני רמתא ודישנא דשקרא
 וידי דשקן דמא ובי:
 יח לבא דחשך מחשבתא
 רעתא ורגלי דמסרתהון
 קמיה לבישתא: יט סתידא דשקרא דמל ברבנותא ומן

תולדות אחרון ענין המלך דה"ח ומשמיו ועל יפול ברמות. וג' כתי' ראבות מלאים באלף וכו' וי' ראבות ונביש לא יזכר וג' דר"ה. וג' ראבות חסר ו' וס' בסדר ואתהון ויחמל ס' כ"ח:

לבב

שיעור אל מה שתפסו כי אין לה קצין שוער ומושל שיגיה כסגנתה ונמקרה:
 וכבר תראה ממש שהיא מבינה נכון להחם כביחם מסירות כחורים מה שיפול לה כלל הפנה
 וס' היא אונתה נקין מאכלה ותפלה מאד מדרכים כהם ענין כי אחס תמלא שחם ביתה מורס
 נכחלה כהה היא מעלה זו ארחות עקלקלות כחוקן. שלא תקפס כל כי פעלים עם כוכב המשא שמשא
 נשים גם סמאל מדרכים שהיא אולתה תודו על זרע אשר בו מה שמדברתו מדרגה זרע הכוכר כמו
 שמכר כספר המהים כדרך שלא ילא מבגריים כעמון נכרין וס' יס' נשמר מהשיפוש גם תמלא
 ומדרכים שחם ינורו מים כחורי כמגלים וילאו תפך כורע משם ליכשו וחרת כן יס' ונ' הלגיו
 לשמרו מהשיפוש: עד מהו. אחס העלל תשכח ותתרגל מקיין השלימות מהי תקום משענה לעשות
 משקיין האנושי' מן לעמך עמט שניות ומעט התמות להיות מתממס לא יסן ולא ער כמשפס האים
 הכרין הכרי כלשר תבואתו כשי' ותמח' מעט לכסירי ממש אונס כשינס ומעט יתבק ידיו לשכח לתת
 מרגוע אל חושיו טלוחים מהר מרדחם נקיקו' כהם כשתמגזזו סמסג' יכא זס' העורין לך וזה
 פמסלך ל' עמדי נורו יק' לו ויסקר ומחסודך יכא לך כליט בעל מנן וכלי' מלחמה כלאשר יכא
 במקום מה לא יתעכב כס' אלל יק' אל מלחמה חס כי מהר וריותך כחכמה גיטיה כשי' ויתן לך מס
 שי' מקין לך או ירכס כהם כי מהר מלחמות יק' לו כשינוי שלא וללסוף בו כעמלו מה שיחפס
 ט וביצור כהלשון הוא ונתר כנון וכס' הסיר החלה לנלתי הות בעל חלום כי היא תממ'
 השלימות וחרו זס' הסיר מהעלס כי היא ל' כחממט השלימות ותסיס סכס אל שניות האלס כחוסר
 כל וחרת זס' הסיר מדברי השקרים חר' יתחוב האלס שלא יתקף וס' סכס לרעות גדולות עם שס
 יפכב שחלום האים הוס דעות כחכות להכמות השקר וחרת: אלס בליעל. סכס אלס רשע הוא
 מי שחול' איש און אשר סולך עקבות ס' ר' ל' דיבר שקרים כס: קורן בעיניו. או כרשיותיו
 אל שיקר כסס כעמט כרומחיס כשיכיס ומולל ברגליו לרמח כסס ומורס כלאכזבו: החשכות
 נלכו. סכס נלכו כניס תמיד וכוכיס שיחמיד וימליא נלכו הוא חורס רע ככל פת ומשלח מדניס
 כן אחיס ומחלוקות וריות כן כאלכיס כשיסכר כוכיס מוס לוש ויחחדש מוס סכסר רכ נקבויס
 סמדייס על אלו הרשות שהוא טושס יכ' כשי' גמולו: עש כהם טעל ס'. וסכנישי הוא מסס

תועבת נפשו וסס עינים רמות מהר כאלום וענות חמלה. לשון שקר שהוא אוסב לדבר שקרים
 והדייס שפכות דם נקי: לזי חורס. [אלל כליטסס מהשנות שקר ומרמסס לרעס לזס והרגלים
 סימחרו לרוץ לעשות רשע וזי שידבר כוכיס ויכיס עד סקד וזכר האיםכריס על הסדר והתחיל
 שקר מי מהשלח מדריס כין אחיס כספרו כוכיס מוכ לזס. וזה זכר האיםכריס על הסדר והתחיל
 מחלכר ככנון וכשכל כלס. סכס זס' הוא כילור אלל כדכריס שהנגללו כילורס ס'. ואלום החושלות
 סמניעות מסס סכס יס'. סל' הוא לטודיע כי חורס ומלוחיס מניחות האלס אל השגת החכמה
 והתכונס אל כפילוסופיא האלסית אל כפילוסופיא כמדריית חס יעמיק האלס כחוקר כס ובמלוחיס
 מחקר רלור וזס יכיס כשיממרו כלכנון תמיד וכס יגיע לו ככרי' צוק' זכנשס כהתגבו לסי מלוחיס
 ויכיס חוכבו ללכניס ואלוכו לזס עד שמתדי ויחי עיניו כו לא יעורכו וישיג מה כחיס כעריכיס
 סללחיס וכוונות כנוסיות עד שאין פחד אליו מהרע': סכ' הוא לטודיע שאין רלור אלס שיכנס
 כדכריס אשר ילזס לכשיגס כניעתו וכסכות חד' המליא להנישו אליסס ח' יסיס מעטחו כשי' לנד
 וימור עם זס כסכות כמניחות כדכר כהוא: סג' הוא לטודיע שרלוי אלסס שיתן כולד לשי'
 כחקירותו כחכמה וכחורס כי זס ממ' שייסירכו למלוא החמת כדכריס לסי מה שאכסר לו ווכיס זס כן כי
 חכמת כשי' היא טעלחס מלד וכלשכר יר' האלס למלוא כאלו כדכריס חכס' נעלחס ולא יסחפס
 כככות החלשות או יזיכר מלד למלוא כדכרי חסן ומס זס למדעו מוס חושלת אחר והוא שמי שיכנס
 ס' מוכנו ומטכר פירותיו ותנולתו יתן כשי' סכרו כשיכנסכו קניינו: סד' הוא לטודיע שככר
 יקרי' שיכנולו לטוביס רעות על לז כמוסר וכסכבת' ולזס רלור אלסס שיקנלס מהכס' ולו יגיע לו חכס
 סחולות אשר כעכרו כביחס כשי' עליו: סה' הוא לטודיע שמוזל החכמה מללו כדכרי' השפלי'
 כחקרנו כסס למה כיו כמה שסס עליו מהמליחות ונוליא סהכונס מוכרייס השמימיס כחקרנו כהס
 לסי מה שרלוי כן סעס מליחות חכמת כשי' ותכונתו ולזס הדבק כזס האוסון כחכמת כשי' ותכונתו
 דכקות מס אשר החכמה והסכונק' שהיא היא עלמותו ית' וככר כלרנו זס והתרס סכסיקות הוסולות
 כו כרלחשן וכס' מס' מ' ומוס האוסון כותר סכספך ח' יתכן גיטישו לטו כדיעות מהכסנות החושיות
 ולא יסקדו כספקדס כמו שנירלחט כרלחשן מלחמות ס': סו' הוא לטודיע שאין רלור אלסס שיעמט

מצודת רוד

על פתך: אל התן חנם. ר"ל אל החענל כדכר: (ח) כנלל ככני. רלסס לנסלל
 במסירות ככני סמפסר לכרות מיד כולכדו כשימלל מניס: מיד יקוס. מיד מוקס
 סלח: (ו) ענל. סלסס הענל לך אל סממס ורלס מנסנס ולמד סממס חכמס:
 (ז) סלח ח' לך סל קיין. לסכריהס על סממס סלכין מלכלס לבל תגזול מחכריס:
 (ח) חכין. ככ"י מנסנס כחכמה חכין לחמס ככין פת חמלל ע"ס סכריס וממסס
 לטוד לכין סכל כשוד ללל ידך: (י) מעט שנות. סן החשבו איטן מעט וסלח'
 אנוס מעט וסלח' סלככ כהנוק ידים לזס כי כן דרך סוכוב להכק ידיו זס כוס:
 סחלום לביח מלוט ולא נודע פרס נולו: ומחסודך. דכר סמחכר שוערך מסרס יכא כליט סמלונכס כמנן לרדה אל סמלחמס שאין לרכו לסתעכב כדכך מהלכו:
 (יג) אלס בליעל. מי שטורק מעליו על מקוס הוא איש און וסולך עקשות סס: חורס רע. חותכ רע ככל פת ומגריס מחלוקת כין אנכיס ר' ל' כיון עסרס של סמקוס כודלוי
 לס"ר: (יד) סחשכות כלכו. מחשנות לכו לספוך כדכר מכוות ססוט: חורס רע. חותכ רע ככל פת ומגריס מחלוקת כין אנכיס ר' ל' כיון עסרס של סמקוס כודלוי
 חלל כל אלס יעמס: (טו) זלח' מרפס. לל יסיס רלחלס לשכרו: (טז) וטע. סשניעית סיל חושבת נפשו רעטל סמלון: (ח) מיניס רמות. זס סמחמלס כמלריס מיניו
 כלפי מעלס לל כדכך ספלי סרוח אשר יפסילו עיניסס להכחלל כלפי מסס: (יח) לב חורס. סממסס לככו לחשבו מחשבות און לרוץ לרעס לעשות כמסירות עד לל יתחמס:
 (יט) יפיה ונו'. ר' ל' עד שקר מדכר כוכיס וסלחס סיל: כין אחיס. כין אוכיס יגריס מחלוקת ככסטר לה"ד וסיל סשניעית סקסס מכוון כי כוס כורג שללס חלל טעמז

מצודת ציון

חסיסס כמו חוגר כקין (למנו י'): (י) חטמות. סיל שיטס קלס: (יא) רלשך. ענין עווי ודלות כמו
 רלש עסס כ' רמיס (סס): (יז) כליעל. כלי על ר' ל' סכורק על שמיס: (יז) קורן. ענין כידודור
 לרמח סלפס וסול מלשון קרן מלשון (רמיס מו) כי כוכב כידודור כאלו כורת ומשכר סמייס: מולל.
 סול מלשון מלס ודכור ר' ל' כאלו מדכר כרגליו דכר סלעג: מורס. כאלו מלמד דכר סלעג כלאכזבותיו:
 (יד) מדריס. מלשון מדון ומריכס: יטלח. ענין גרוי וסכסי כמו זסן כסמות אלסל כס (דכריס
 ל' ז'): (טו) חליו. ענין זכר ומקריס רע: סעפ. סול כמו סחלום: (יט) יסיה. ענין דכור ע"ס
 שחל

שואב שקוראם כסם בעשמיים: (ט) כי בעד אשה זוגה עד ככר לחם. לדידי שניתי וחסר כל טוב: נפש יקרתי תכוד. נפש שתיקה יקרתי קודם לכן כהא וזדה לגיכוס: (כו) כיחתי אש. ויחזק אש בחלים בשלוי בגדיו ולא ישרפו כל לשון חתיית בתלים לשון חתייה הוא כשחמשה כשחמלה הכלי כחך המדורה: (כז) אל אשת רשעו. כשחמשה ואף על ע"ג יש לדרשה שהיא מיוחדת ללא לך: (ל) לא יבחו וגו': (לז) ומהא ישלם וגו': (לח) נושא אשה וגו'. שלשם מחוברים דכור אחד אם יגנוב בגנב גנבה אין לבנותו כ"כ כמו כוואף למה כי לרעבון נפש הוא עושה ואולי אין לו מה יאכל וכשחמשה יש לו חקקה בהשלמותי ולכל היותר ישלם שבתים כלומר השלומי ככל כרכה ואפילו חמשים על אחד. ויש תפרישם שבעתים כמו גונב שור וכלו וטובו שמשלם חמשה נקר ושלומי ככל על הכלים (כרי עשה): (לא) אח כל הון יבשו יתן. ואפי' נרדף למחור כל אש לו על זה מכל מקום יש לו פקדה ומתקלה מתחת רעב טעה. (לב) אכל כוואף אש חסר לב. הוא שרדי לא לרעבון טעה: משמית נפש הוא וטעה. כחמה: (לג) נגע וקלון ומלא. על שבועה גלגלים ועל גילויו שריוס כנגשים כאים: (לד) כי קנאה. מתקלה בו לחרע בו תחתו על הקבי' שאלו גבור על כל ולא יחמול ביום נקם: (לה) לא ישא. מים. לכל חשון לכסר על אשר כסר בו ודבק בעבודה גלגלים. ורבוהו דרש לא יבחו לגנב. זה החסונג ממחר חניו הולך לכתו חמדה ועוסק בתורה. ומלא ישלם שבעתים: כוס שחמשה לזין ומורח כוראות שאין שבעתים אלא תורה שאלמר חוקק שבעתים (תהלים יב): כני שמור אמרי ומלומי: (כ) ותורסי כאישון עיניך. שמור על עין שהוא דומה להשך כמו הישן לילה: לחותי

השמי': (ט) עד ככר לחם. ואחד ממנו עד שהוא צריך לשלול מן הכרית ככר לחם. ואשת איש תכוד נפש כוואף עמה ואמר יקרתי בעבור שהיא אלוכל חמור השם. תכוד כי הוא תכוד כענין תלודות את הכפשות: (כו) כיחתי. פירוש נושא או מניח והטעם בלא הכנדים תשרפנה וכרגלים תכתייה: (כט) כן. כוואף יקרתי שמי' יכרע מן וקס לא חנק: (ל) לא יבחו. אנשים לגנוב שרעב אין לו מה יאכל כי אם יגנוב למלאת התאוה הוא טוב: (לא) שבעתים. שבע לכד וכך את הכנעה ישלם ארבעתים כענין וארבע עלן תחת השם וכן שבעתים יוקס קין וכענין כוואר שבעת כמים וכעבור שרוב תשלומי הגנבה כחמרת הם חמשה וקרוב במחלשים שמים על כן אמר שבעתים. כל הון ביתו יתן עד ישלם שבעתי' וככר אמר השם ומחר בגנבתו: (לג) אכל כוואף אשת איש. הוא חסר דעת כי אם ישחית לרס נפשו הוא סבב הכשתתה וכו' הוא שבעתים: (לד) נגע. השם יבוא עליו כשסכענין וינגע ה' את פרעה. וקלון שיהיה ככוד בעיני כל רואיו. ותורסו כשכנו עם אשת איש. לא תמחה מפני בני אדם: (לז) חמת גנב. כי בקנאה מולדת החמה וגנב הוא בעל האשה כי בעלות חמתו היה מקנא בו לשכנו עם אשתו: (לח) כני שמור: (ג) על לוח לך

השרגנג בנביתתהא: כוואף דמא מלמא דנייתא דרף נרצתא דחמא ואמת נברא נפשא יקרתי צידא: כוואף קים בר נשא נורא בעובדיה (בחובביה) וברשיה קא יקיד: כה אי דמא מלה נברא עליו גומרי ורגליו לא מתבוי: כה היכנא מה דעאל על אמת חבריה למגור עמה לא גזכי קל סן דקריב בה: ל קא למתדמרו לגנבא דגנבתה שופע נפשיה מסול דכפן: לא ומן דמשתכח פריע חד בשבעה ובריה מולא דבייתה ירעב: לב מן דגיר בארתא חסיד דרעינא ומן דבעי די יחבר נפשיה תוא עבד להאלי סבתשי וצערי יארע והסודיה לא מסעי: לז מסול דמנא חמתא דנברא ולא חים בימא דמפרענא: לה קא נקב באמיה דכל דיתב ליה סבתא וקא מתפס בד חמא שותרא: א ברי גמר מימרי ופקודי חמשי גבך: ב גמר פקודי ויהיה וגיממי היך בבתא דעינא: ג קמור אנון על אצבעתך בתוב אנון על רח וסי' וארזי כן נאם ה' אחן את צדיקו מלך יהודה. וישלך עליו ולא יחבור. יסכו עליו רביו. כי קבאת חסר גבר: ויחמול ר' סלא' תולדות אהרן אש וזם. נור כן סוס ד דריות י (סוסט טו): ואשת איש. סוסט ד: כחמס. מסודין ק: לא יגאו. פקידט שער לע פקידט מ' פכ': סוף אש. ס סודין למ ט: קאס. גדיס סכ קיחשין ל:

שבת קדשך נחת: ואשת ו' וסימ' כססי בישעיה סימ' ג' ו' ובגדיו ד' וסימ' נכסר בסוד תוצה: יהלך ג' וסימ' דרך לפניו יהלך. בחקתי יהלך וכששפי שמר. אם יהלך איש על הגללים. ו' ויהלך אם: יגנוב ב' א' חסר וסימ' לא יבחו לגנב. כי יגנב איש. בתרא חסר: שבעתים ו' וסימ' בסדר בראשית: חמתי ב' וסימ' והשאתם מלפניך. נגע וקלון יצא: ולא יחמול ר' ויחמול ר' סלא' שבת קדשך נחת: ואשת ו' וסימ' כססי בישעיה סימ' ג' ו' ובגדיו ד' וסימ' נכסר בסוד תוצה: יהלך ג' וסימ' דרך לפניו יהלך. בחקתי יהלך וכששפי שמר. אם יהלך איש על הגללים. ו' ויהלך אם: יגנוב ב' א' חסר וסימ' לא יבחו לגנב. כי יגנב איש. בתרא חסר: שבעתים ו' וסימ' בסדר בראשית: חמתי ב' וסימ' והשאתם מלפניך. נגע וקלון יצא: ולא יחמול ר' ויחמול ר' סלא'

בעפעפיה: כי פי בעד אשה זונה עז כפר לחם ואשת איש נפש יקרתי תכוד: כי יהיתה איש אש בחיקו ובגליו לא תשרפנה: כי אש יהלך איש על הגללים ורגליו לא תבוינה: כה פן הבא אל אשת רעו לא ינקח בלהנגע בה: לא יבחו לגנב פי יגנב דמלא נפשו פי ירעב: לא תמצא ישלם שבעתים את בלדון ביתו יתן: לב נאף אשה חסר לב משתית נפשו היא יעשנה: לז נגע ומלא ימצא ודרפתו לא תמחה: יד ברי קנאה חמת גבר ולא יחמול ביום נקם: ליה לא ישא פני כל כפר ולא יאבה פי תרבה שחד: ז א בני שמר אמרי ומצותי תצפן אתך: ב שמר מצותי ותיח ותורתי באישון עיניך: ג קשרם על אצבעתך כתבם על לוח לבך: ויהיה וגיממי היך בבתא דעינא: ג קמור אנון על אצבעתך בתוב אנון על רח וסי' וארזי כן נאם ה' אחן את צדיקו מלך יהודה. וישלך עליו ולא יחבור. יסכו עליו רביו. כי קבאת חסר גבר: ויחמול ר' סלא' תולדות אהרן אש וזם. נור כן סוס ד דריות י (סוסט טו): ואשת איש. סוסט ד: כחמס. מסודין ק: לא יגאו. פקידט שער לע פקידט מ' פכ': סוף אש. ס סודין למ ט: קאס. גדיס סכ קיחשין ל:

רלבג

שרי אשת אכרס וכה קרא את כלשה אשת רע לזרות כי פסי' לא יתן כמו זאת האשה המלאכה לזכרים וקראה נעריה לפי שאינם אשתו אכל היא אשת איש אחר: אל תחמוד. יוסי האשה המלאכה לזכר ואל פקח בעשמיים אשר זורת הכסחה כסם מושכת האדם לחשוק בה: כי בעד אשה ונה. כי בעבור אשה זונה יבא איש עד ככר לחם ר"ל שלא יבא לו מהוסי כי אם ככר לחם כי יאבד בוט בה כלמרו ורובש זונת ואבד סון וכה ראו' לחדם להשמר מאד משול בגמרה כי ככרית לה כח לזר נפש יקרתי מאד קלח סתמות האדם אל המגל: היחטה. סנה רמו שתי אפשר שיהיה איש חופס אש בגדיו ולא תשרפנה מדוי: אם. או שילך על בעמלים לא תבינה רגליו: כן ככה וגו' לא יקס. שלא יגנבו שונם נפלא רחם והתנוון אך הוא תגונה מאד ענין האישוף: סנה לא יבחו. האנשים לגנב כי יגנוב וגו': ומלא ישלם שבעתים. ואם נמלא לנפשו החון בולת הגנבה סנה ישע על גנבתו כשישלם על אחד שבעט גם כל הון ביתו יתן או יהיה הרלון חס וכו' ויתר כון האש ממלא סגנב נחת ככל הכריח סנה תחפיש עם בעל בעריכה כשישלם לו על אחד שבעט גם יתן לו כל הון ביתו ויחשוו וכספרו ויתלו לו בעל בעריכה גלי סק וזה הוא מנאר שלא יתעשו כס

בשת מהכאמים כאשר לקחו למלא נפשו כי ירעב גם לא יעשו עם גבוש מעל הכריכה כי כספר וכשחד יתרו לו ולאם לנשאף ראו' שיבחו כי הוא לוקח לעמו חוק כעל וגונבו ממנו לא למלא נפשו כמו ענין גנב אכל ישחית עלמו כחיפוף כספרו כחומר סבורי ולחוחו סכע' ככריו כמגל וזה הוא מנאר כי נושא אשה הוא חסר דעת זה כי משחית נפשו סוף יעשה זאת כפסונה כמגונה וזה מה כספר גנב בגונב למלא נפשו וכה זה הקלון הוא חסר ומתמיד עד שלא תמחה לעולם תרפשו ואמר' כי ימלא עם המתגבר על כוואף עם אשתו כי קנאה חוקק ולא יחמול עליו מלכותו מכת אכרי בלי זה נקם שיוקן לו לנקה ממנו ולי' שיתרס נמנון כמו סענין גנב סה לא יא פיר כל כפר ולא יאכה כי תרבה שחד: בני שמור אמרי. כלכנך וסס ספרי סתורה ומלות סתורה הלשון אתר לשמרה: שמור מצותי ודסי. מלות סתורה ושפי כסיים סתורים ושמור סתורי כשמך אישון עיניך ולא די לך במלות ששמרה עלך אל לך צריך וגו': קשרם. עיינים כמו דריון: (ה) סמור: אשתו ואמר אלנעוסיך כסעס אמרו מעשה אלנעוסיך. כסעס על לוח לבך שיכו נזירך תמיד: אמור

מצודת ציון

השיתך. מלשון ציהה ודכור: (ט) ככר לחם. כן נקרא לחם שלם: (כו) כיחתי. ענין שאינם האש מתקומו כמו לחתות אש מיקוד (וישע ל): בחיקו. ר"ל בגדיו שמתול החיק: (כח) וטביה. ענין שרפה כמו כיים תחת כיים (שמות כח): (לג) וקלון. כיוון תמחה. ענין מחיקס: (לד) קנאה. נקמה: חמת. מלשון חמס וכעס: (לה) כפר שחד. עיינים כמו דריון: (ה) סמור. אשתו: (כ) כאישון. הוא גם ענין וכעבור קעטת זורת אפי' הגרסה גם קרוי אישון כמו סאמינן אשך (ש')

מצודת חזק

רמזי עשמיים: (ט) כי בעד אשה זונה. בעבור חמדה אשה זונה כל האדם המלאכה לזכרים וקראה נעריה לפי שאינם אשתו אכל היא אשת איש אחר: אל תחמוד. יוסי האשה המלאכה לזכר ואל פקח בעשמיים אשר זורת הכסחה כסם מושכת האדם לחשוק בה: כי בעד אשה ונה. כי בעבור אשה זונה יבא איש עד ככר לחם ר"ל שלא יבא לו מהוסי כי אם ככר לחם כי יאבד בוט בה כלמרו ורובש זונת ואבד סון וכה ראו' לחדם להשמר מאד משול בגמרה כי ככרית לה כח לזר נפש יקרתי מאד קלח סתמות האדם אל המגל: היחטה. סנה רמו שתי אפשר שיהיה איש חופס אש בגדיו ולא תשרפנה מדוי: אם. או שילך על בעמלים לא תבינה רגליו: כן ככה וגו' לא יקס. שלא יגנבו שונם נפלא רחם והתנוון אך הוא תגונה מאד ענין האישוף: סנה לא יבחו. האנשים לגנב כי יגנוב וגו': ומלא ישלם שבעתים. ואם נמלא לנפשו החון בולת הגנבה סנה ישע על גנבתו כשישלם על אחד שבעט גם כל הון ביתו יתן או יהיה הרלון חס וכו' ויתר כון האש ממלא סגנב נחת ככל הכריח סנה תחפיש עם בעל בעריכה כשישלם לו על אחד שבעט גם יתן לו כל הון ביתו ויחשוו וכספרו ויתלו לו בעל בעריכה גלי סק וזה הוא מנאר שלא יתעשו כס

ואלו שם חסרי לז רישם יתח אוחה: (טז) פעולת לדיק . מעשיו בעשיל שיג אורחות חיים . תבואת רשע הוא פרי מחשבתיו שיחזק לטע' חטאת: (יז) אורה . מלמא חיים הוא שמירת המוסר . ועוז תוכחת הוא מתעב אחרים . מ"א שומר מוסר ועוז תוכחת מתעב שוכיחוהו לתעב ג"כ אורה חיים ופי' טוב חטא: (יח) מכסה .

הוא מחיתתם: (טז) פעולת לדיק לחיים . כמאמרו . ומדרש אגדה שלמכ עשה פעולת המקדש לחיים של ישראל לכפרתן: ותבואת רשע . קנאותו (מ"א כבאסו) של מנשה שהכניס בו הסמל היא היחה לחטאת: (יז) אורה לחיים . השימר מוסר היא הדרך לחיים: ועוז תוכחת מתעב . חס עלמו ואת אחרים: (יח) מכסה עשה חיים ופי' טוב חטא: (יח) מכסה .

דעושיגיה ושצנא דמסכנא צריכותהון: מו עובדי דצדיקא דחיי עלקתיה דרשיעא קחשונתא: יז אורה דחיי נבדרי מרדוהא דשבק מסכנותא תעי: יח מסכנא בעל כ' דבבא ספותא דשקרא ומפיק שקבא הוא סבלא: יט בסונתא דמלי לא פסק חובא דהחשד שפותיה שובקתנא: כ סאמא נבבא לשיגיה דצדיקא וקבא דרשיעי מחתא: כא שפותא דצדיקי רענן סניאי ושמיין בהסירות רענא ימותון: ג' ס' כ' כב ברפתא דאקדא היא מערתא וקא נוסף פייבא עמה: כג פד נחך סבלא עבד עבדידתא והכמתא לנבבא דמתבין: כד הרצותא דרשיעא היא אתיא ליה ורגנתא דצדיקא תתיב לדון: כה היה דיעבר ערעולא היבנא געבר רשיעא וצדיקא שחאסיא

מתחת דלים רישם: מו פעולת צדיק לחיים תבואת רשע לתפאת: יז אורה לחיים שומר מוסר ועוז תוכחת מתעב: יח מכסה עשה חיים ופי' טוב חטא: (יח) מכסה . עשיו שקר . החופק עשיו שקר ומכסה עשה בלבו: ותחיל דכח הוא כסיל . לפי שה ארשים דוכנין בו על חירו: (יט) כבוד דברים לא יחדל מעש המרנה דברים מביל חטא: ומשך שטחיו . הוא המשגיל: (כ) כסף נכחד לשון לדיק . שידע לכוחו: לז רשעים כחשם . שאינו שומע לתוכחת לדיק ומדרש רבי תחומא אומר על עדו הכיח נאמר שקדא על המוכח בבית אל וידעם לטיע שיבש ידו קבל תוכחה שנאמר חל נח את מי' ח' אלכך וגו' (מ"א יג) ולא אלהי ואומר וחסד ידו ככרשאוה (טס) שדד ומקליר לעבודה גלולים וחק בסוף ק: (כא) עשיו לדיק ורשע רבים וגומר . שריש אכולים נכחושו ותפלתו: (כב) ברכת כ' היא פשעיר . ולא יוסף עבד עמה . לון לדיק להקיינע להשגיר בו די בברכה מה שהוא מוכרס: (כג) כשחוק לכסיל עשות זכא . עמט חסות: והכחה . כשחוק לליש סמוה . כל' קלה היא נעמינו לטעו: (כד) מגורת רשע . מה שהא ירח יבא לו דור כסלגה ודלו ואחרו (כרשעי' י) קן נסן וסון כחית ווסן כ' אוחת מש (טס): ותאות לדיקים יתן . מי שצדק לתעב (לפת): (כז) כסבור . מוסר ולא רשע . פעולתו נח עברת

ל' וזה לומר חיים י' מ' כ' ודן

מה מל' כ' למעשה

ג' ס' כ' כב

ג' מה חס' כ' מה חס' כנאים

שומר י' מ"ל וסימ' וישש את האזן על שומר . הנח לא יגום ולא ישון . שוא שקר שומר י' שומר ח' את כל אהבו . ארה לחיים שומר מוסר . צנים פחים . שומר מצוה לא ירע . שומר הבגדי דיה . שומר הברית והחסד אל ימים לשניך הנין דהכחיה . ואם שומר ואם דוחם: והתקשינא בקדמינא מובא די מנהון משומר הברית והחסד מ"ל ובשמואל סימ' יז לא ברירנא די מינייהו הוא ובס"ד אתבירי לן כחספריס הסודייקים ומספרי המסרת שנתגנה לו אח"כ לירנא דהוא שומר הברית והחסד אל ימעש לשניך תנינא דהכחיה . ויוסף ה' חבוש יוסף ומי' בישעיה סימ' כ"א:

תלדות אהרן דנט . ספחים ג: נכנס . וזר מה עקרים מ"כ כ"ז (מכוס ס' ג"ק פ"ה): מגורס . פקידש שר ס:

רלבג

דבריו כל שומעיה אשר לא יעמדו עלמה עכסה מן רשע . הון עשיר הוא להמט מן הרעות כמו קרית עמ שילמק האדם נה בעתה המלחמה ולה יעמק לכו על כונו ויתחוק בו . פעולת הצדיק היא חמיר מחיבת למול חיים כי בהשיג חיים כנלחיים והחיים הנוסיה והחיים הנבואת רשע וטוב אשר ישקו הוא נחסרון והכחשת ולמות כי בה המוח לנסאו ולגוף חס מבוחר מחד לא ימרח לניאור: אורה לחיים . מי שהוא שומר מוסר במדותיו הוא דורך אל החיי' הגלתי' והכחיי' כי טוב המדות והתכונות ויעילו לחדם דברים המדיני' ויהיה מפי זה ארכוב לאנשי' והוא ג"כ מישר אל קנין שלמות המושכלו' כמו שקדם ואולם מי שהוא עוזב תוכחת הוא תועב בדעותיו ומתעב וזלמו מאורח חיים כי רבי' ימשכו לו להיות יר לב האד' רע מעוררו כה דונבר שקריים יותר מגונים מהכביל יותר מיוק חס כי מכסה שאלה שפתי שקר יכבו השלש ויהיה זה סכס' אל שלא יהיה נשמת משנאו וישול כרשות ואולם הכסיל יוליא חסיו דברים והדבות ויהיה זה סכס' אל שישמר השנוא ממנו ולפי שזכר שי אלו שהאחד מדבר והאחר מעלים ושעלים הוא היומר מגונה נח לנכר ככבר ימלא ד' אחד שיהיה המעלים יותר מבוזר ואמר כי מי שרענו גוי: כבוד דברים . ואמר כי מי שירכס לדבר כפי הגדולים הנה לא ימעט כריניו דבריו שגא יקרה לו לפע ושגס כי לא יוכל האדם לכלכל בהשפט ריבוי הדברים ואולם מי שיגעט שפתיו מריבוי דברים הוא משכיל ומלית בקניניו וביחוד כהס מי שירכ' כסאי יק' ראו' שיהיו דבריו מעטים כמו שנארתו בספר קהלת כי גבוה מחד מדרגתו מעט: כסף נכחד . הנה לשון

לדיק הוא כמו הכסף שאין לו סיגים ואם חסיו זה חסן קיים וחוק מסתפד ואולם כהס הרשעים לוח לא ישאיר כי אם מעט ולא זכר לשון הרשעים כי אינם מולאים כהס שהחיתם כמו שקדם: עשוי דיק . כהס שפתי לדיק לא די שיחיו אלא ישיגו רבים ויכללו אוחס כמו שירשע סרו עה אה סאן ואלה האולי' לא די שלא יועילו לזולתם אלא ייחלו על עמ' המוח מזד חסרון דעתם: ברכת ס' היא העשיר . האנשים המושגחים מהס' ולא ימרח עשיר להיות יגע ועמל עמם כמו ענין כחאר העשירים שימלו ולא ימות לטס עשרם לישן חס כי כהס יתנכך הוא ישר עניניו כולם מזד דבקות שבגתו ס' או יחל כהס כי ברכת ס' היא העשיר שכל האנשי מקריי החכמה והנה זה העשיר הוא בחזון שלא יוסף על עמם כי הוא נלחי וקיים: כשחוק לכסיל . כהס הכסיל לא יבא כחכמה עניניו וכמה שיחיד לעשו ולזה חסיה כגעת חסלו לו דמיון מה שיחדש מסקרי או מפעולת השחוק שאינם מכוונת לאוחס הפליו' ואולם לליש חכמה חסיה עשות מהשגחה כהס' כי כחכמה יחדלו שגיני מהשגחה אל הפעול וכמה סאחיות: מגורת רשע . מה שיירא רשע שיבא עליו מרעות היא תבואת כי לא יליחו כס' ממש אחת סיראה וספחד היא חודשם מהולשת כהס' עליו מהס' כמו שנארתו כרארט לספר חיזק ומאחד כד' משפח מ"י ואולם הצדיקים לא די שיהיו נשמרים מחזון כרעות אלא יתן להם כס' מפחוסת מה שיחזו מה: כעבור סוסה . הנה כשתעבור סוסה פענבור על הרשע להשחיתו כהילו הוא כהס עשר סוסה לתלית שפתחיהו ואולם הדיק הוא כהס כי הוא יסוד עולם וסנת קיזמו ושמידתו מהשגחה כלמרו

מצודת דוד

דעתה מחיירים לכל סגולה כ"א לסרליים לה נחשנשם פן יביש למוקם למי שלם יבינם על האמת אכל מי כסיל חגיר דבר אשר סמתהס קרובס ומשחד לנח בעבורכ וליתי חושש: (טז) הון עשיר . ממון עשיר הוא לו למחסס כעיר מנלר ועל עשירי בצורס ידבר: מחתה . מסרון סרליס בצורס סיה ענינתס כי ענבור מעשה הרשע סיה סינס להחסיר ימי חייו: (יז) שומר מוסר . ר"ל שמירת המוסר הוא אורה לחיים: מחטס . הוא תועב מאורח חיים: (יח) מכסה עטאה . המכסה שהנחס בלז ואינס עוזכ ערס עוד ענינס לדבר שפתי שקר להרעות עלמו כלאס: ומוליא דיבס . מי שאינו מכסה שהנחס ומררס כעסו להוילא לעו על חנירו סיניו אנשים דונביס בו סלס ליאמר כל סוסמל כמותו שוסל: (יט) נכר . במריבוי הדברים לא יחדל מהס דבר פתע כי א"ל לסוחר כבולס על מי מרזבים כהס: (כ) מעט אמרי שפתי מכל וכל הוא משגיל: (כ) לשון לדיק . השוכח לב"א הוא כחכר נכחר אכל לבז כרשעים הוא קמנה כשישיר היותר מעט ר"ל און לסס לבז לסנין כ"א מעט מועיר: (כ) ירשו רבים . רבים אכולים מפרי שפתי כי זרה לסס סררך חסר יכז כס לזכר אוליס . אכל סאליס אחר אלס רשע (כז) נכנס ס' . ס' סכנס ענתן ס' סיה מעשרת את האדם ועס סכנס סהוא לא ימרח להוסיק עוד עלזון ויגיטע לסרבות סון כי יהיה די לו בסכנס סהאס: (כג) כשחוק . כמו ששחוק סיה דבר נקל כן נקל לכסיל לפשות זמס וכ"כ נקל לליש חכונס לעשות דבר חכמס: (כד) מגורת . מסדנר אשר ישחד הרשע סיה תבוא עליו ודבר כמכסה אשר יתאוס לש סרדיק יתן לו מי שנידו ליתן והוא הקצים: (כה) כעבור סוסה . מיד כהאר יעבור סוסהס ר"ל כהאר תבוא סארעניזח יורכת סרשע וליניט אכל סרדיק

כחית ווסן כ' אוחת מש (טס): ותאות לדיקים יתן . מי שצדק לתעב (לפת): (כז) כסבור . מוסר ולא רשע . פעולתו נח עברת

לכבוד הקב"ל ותורתו: ועריליים יתמכו עשר. בני אדום מתקדמים אלל גניבות
 ממון וגול: (וי) גומל נפשו. גומל טובה לקרוביו איש שהוא חסד: ועקר שארו
 אכזרי. והאכזרי הוא עובר את קרוביו: (וי) רשע עשה פעולת שקר. פעולתו של
 רשע משקרת לו כסבור שתתקיים בו כללחמו וכלל אבד: וזרע זדקת שבר אמת.

רמו לממון והוא הכון בעיניו והתמיכה שלא תוליא ממנו לזרכה ותחסון
 בתחת אחרים. ועריליים נוראים יתמכו עשרם ברוב מתנות אחרים שיחשדום.
 אכל: (וי) איש חסד גומל נפשו. ותומך אוחז כסדו ומשלימה עד שנת בלח.
 שארו. כשרו הוא אכזרי שיעשה בעברת זדון עד שימשיח אחר אחר שארו
 עם האכזרי כי רצונו להשמיד
 הגוף בתענוגי הטולם והחסיד
 ממעיד כעס בישור ותחסדו:
 (וי) שבר אמת. ומי שזרע
 אמת שכרו שיתן לו כסס הוא
 בלדת חריעת הכדק הוא המעט:
 (וט כן זדקת. כאשר שבר
 הכדק אמת כן הכדק בעבור
 חיים ששיגוד בה וחס חיו
 כעס. ומדרך פועל יוצא ללב
 אללאחר וכן הוא מצוה לרדוף
 בעבור מותו שימות בלא עמו:
 (כא) זד ליד. כסס לנגד יד
 כרע על כן לא יקנה והטעם
 לא יכיר נקי כי כסס ישיב גמולו
 בראשו. וזרע זדקיים הם בני
 הזדקיים שישלטו מזהר בשביל
 אבותם: (כב) בלח חזיר.
 כי הוא יביאכו בעיטו וישחיתם
 ויחמשלו וכן היוט כוכב והכח
 האולת כחזיר שאין לו דעת
 ויוטו בה נשחת כאשר סרה
 מעטם חכמה וסרת ע"מ ומגר'
 ביתם: (כג) תאות. אך ממעט
 כל התאוות לנד תאות מעשה
 הטוב והרשעים יקוו לעשות
 עבר'. והטעם להחטור באחרים'
 ומדת כעסם שמעבור על מדת
 תקרה עברה: (כד) יש מסור.
 לעניים. ונוסף עוד כממון.
 וחושך ממון מיושר. מעשות
 יושר שלא יתן לעניים. ויחשך
 בעבור שיבואכו מחסור ואך
 יחסר

ועריליים מתמכר עשר: יי גמל נפשו
 איש חסד ועקר שארו אכזרי:
 יח רשע עשה פעולת שקר וזרע
 זדקה שבר אמת: יי פון צדקה
 לחיים ומרדף רעה למותו: יי תועבת
 יהיה עקש ללב ורצונו תמימי
 דרך: כי יד ליד לא ינקה רע וזרע
 צדיקים גמלט: כי גום זהב באף
 חזיר אשה יפה וסרת טעם:
 כי תאות צדיקים ארמוב תקות
 רשעים עברה: כי יש מפזר ונוסף
 עוד וחושך מיושר אך למחסור:
 כי נפש פרכה תרשון ומרה נסיהוא
 ברנא: כי אית דפרד ומוסיף תוב ותשוק מן תרצותא חוסרנא ליה:
 כי נפשא דברכתא תדהן ומן דמארא

והטעם שישלטו מזהר בשביל אבותם: (כב) בלח חזיר. כי הוא יביאכו בעיטו וישחיתם ויחמשלו וכן היוט כוכב והכח האולת כחזיר שאין לו דעת ויוטו בה נשחת כאשר סרה מעטם חכמה וסרת ע"מ ומגר' ביתם: (כג) תאות. אך ממעט כל התאוות לנד תאות מעשה הטוב והרשעים יקוו לעשות עבר'. והטעם להחטור באחרים' ומדת כעסם שמעבור על מדת תקרה עברה: (כד) יש מסור. לעניים. ונוסף עוד כממון. וחושך ממון מיושר. מעשות יושר שלא יתן לעניים. ויחשך בעבור שיבואכו מחסור ואך יחסר

יחזי כי ערב זר: שבר ב' וסמ' ודיו שותחה מדוכאים. וזרע זדקה שבר אמת: תמימי דרך ב' וסמ' אשרי תמימי דרך דתהלו'. תועב' ה' עקש רב ורצונו תמימי דרך: ונוסף ג' ב' פחה וא' קסץ וסמ' ונוסף גם הוא על שונאיו. ונוסף על נחלת החמה. יש מפזר ונוסף עוד. ברתא קמץ. וא' ועוד נוסף תולדות אהרן גומל. פעמים יא עקידה ע' ג. יקנה. ברכות סב ערובין יח סוסד ז: חס. אצט יב: מסור. ברכות סג. וזכר כעלנות: ומורה. ססד' זכ:

מעט פוסמת המסור: (כז) יורא. מלשן וזרית להס ופי' נעט כנוספת מתכונתיה כסס ידשכ וירכה כסס שהוא מרוב אוחז גם הוא יורא וזכו להרוות איש אשר יחסר

רלבג

פיר ליד לא יקנה האיש הרשע מהס כי אין כפי' משנית עליו לשמרו מהס ואמנם זרע הזדקיים נמלט ממנו כי שנחת כפי' הדק כסס לשמרו או יוכי הרצון כזה בעת כרעות הגדולות הפתאומיות שיבואו מיד ליד אשר אין אחד נקי מברע כי הוא משחית הרעים והטובים כנה זרע הזדקיים והוא פריס אשר להס כשלימות השכל הוא נמלט כי לא יוכל זה סרע למשול בשכל: נוס זכר. כנה האשה היסע שפיר נעדרת השכל היא דומה לנס זכר שיושם במקום הנבאש בתכלית והוא אף החזיר אשר הוא כאלפי' נמלא וכבר שיעור כזה להסתלק מן האשכס הוונס אשר היא יפה כי בלא ספק שפיר סרת טעם וזכו פתחה לזה כשיקון והגנות וירמו כה אל היופי והכבוד אשר כס הש"י בחומר האדם וכחתייו כעשיות לעבודת השכל ואש יסור מן ההסתדלות כנה שסוקן לו מהשלימות כנה יוכי זה סיוט וחתה כהכנס מונחש במקום אחר מנוחש מאד וזה כי האדם החסר הוא יושר רע מהרעים שבכ"ח כי כהכנסו שסוכנה לו להשיג שלימות השכל ישחמש כפעלות כעשיות וזכו יפליג להרע יותר מהחיות והכ"ח: תאות זדקיים. כנה הזדקיים לא תחיה תחיות ומכליתם וגוונלם אשר יכנוו אליו רק אל כעוב ואלום מה שקיוו כרשעים התכלית אשר כונו אליו הוא דבר חמה ועברה כי הם משתדלים תמיד בעשיית הרעות וכבר נאח זאת על זר מליצת השיר שכל אחד מאלו משגי מה שיקווס אליו וזה כשזדקיק יקנה התכלית כעוב ככל אשר יעשה וזה יתן כסס יתבדק שכרו שישג כעוב כשפיי והרשעים יקשו תכלית רע ככל אשר יעשו וזה ישיגו רעע לפאום: יש מסור. כסס י' מי שמסור ינוסף עוד והוא כעל השלימות כעיון כי כל מה שיוסיף לנגד דעת לאנשים תחיה נוספת כחמתו וכינוו כחמרת ומתלמידו יתמר מכלס. ואמנם מי שהוא לומד עלמו מלמד שיעור לאנשים כנה זה כעיון הוא לו להחסור משלימותו כי להעלמו דברי היושר מהאנשים חמטע

מצורת ציון

כח: (יא) ועובר. ענין השחתה וכלול כמו עכרתם אותי (בראשית לז): שארו. כשרו כמו אש וכן שאר (תהלים פח): (יח) אמת. ענינו דבר מקוים וכן ודברך יסיו אמת (שמואל ב ז'): (יט) כן. ענינו כמו אמת ודק כמו כן בעת ל'סחד דוכרות (במדבר כו): (כ) עקשי. ענין עקוס: (כב) חס. עדי יושם על בלח וכן חח ומס (שמות לו): טעם. ענינו כעלה ותוכן כדבר כמו טעם וקטס יקח (איוב יג): (כד) וחושך. ומונע: (כס) כרכס. כל לשון כרכס ענינו כוספת מונע: חדשן. מל

להחיות ולסעמידים עמזכ הבריאות הוא זולתי איש חסד כי כאשר יחמול על נפשו כן יחמול על נפש הבורר אבל הבורר נשכר עמו ומרעיט עלמו כי יחוש על הממון כ"ש שהוא אכזרי עמ' הוונל: (יח) פעולת שקר. ר"ל פעולת משקרת בו ולא תשאר בקיומו: וזרע. הבורר זדקת שכרו כה נחמת א"כ פעולתו היא גמול זדקתה כנה בלח ומתקיים: (יט) כן זדקס. אפיתח זדקת ר"ל הווננס לשמה היא כנה להשיג החיים אבל המרדף עם הזדקת את הרעס לרעות כה את הבריית לעמן וחייקוסו לזדקיק היא עוד סינכ למותו כי לא תשכר לזכות כ"ל לחונס: (כ) עקשי לב. מראש לאדם יושר ומשחנות לבו עקשות: חמימי דרך. כהס כדרכיו ומשום מסחרו לנגלוו הוא יוצא לה': (כא) יד ליד. מידו של מקס יבוא הנמול ליד המחוויז ולא יקנה כרע ממנו כי לא תשזר ריקס אבל זרע זדקיים לפעמים נמלטו מן הרעס אשר ישולח עליהם בעבור זכות כשרון מעשה האנוח: (כב) נוס זכר. כמו אליו ישומו חס זכר בלח חזיר כנה לא תשמור סעדי וס להקטקס כה אבל תלכך אוחז נצואס כן דרך אשס יפס אשר כרס ממנו מעס וענת החכמה כי לא תשמור יפס להמותר לס כ"ל להנאכר לס ונאמר למשל על מי שמנא חכמה וזיוו משחמש כה להכמת החזרה כ"ל לרמות הבריית וזדומה: (כג) אך מוב. מכל התאוות נחריס אך תאות פעשה כעוב ועחזים כשאר: עברס. כל תקווס למטא דבר מה לכעוס ולסחקף על מי: (כד) יש מסור. ר"ל ינא דבר אס מסורו כענין מס ויתחפך עוד יושר ואס ימנע מליצת חמרתו אף כרלוי' לא יוכי סינכ לקווס כדבר כ"ל לסחסיכון (משלי)

מצורת דוד

לא ידעו אס הוא נאמן אבל הוונל להקוט כפיו כעברות מכל וכל כצוח הוא מעבירס ורנינא: (יח) אמת חן. אשס כטשלת חן כעבור כשרון מעשים דרכה לכסוך את כסדו שלל חלך ממנס ועושה כמיכות אל כסדו כנוספת כשרון מעשים: וטריים. כעלי כח רב דרכס עשות כעוכות אל השוער לכל יסיף אכוד מפיס: (יא) גומל נפשו. מי שגומל מוב לנפשו סמחאוס לחת לה די מחסורה סהכרתי להחיות ולסעמידים עמזכ הבריאות הוא זולתי איש חסד כי כאשר יחמול על נפשו כן יחמול על נפש הבורר אבל הבורר נשכר עמו ומרעיט עלמו כי יחוש על הממון כ"ש שהוא אכזרי עמ' הוונל: (יח) פעולת שקר. ר"ל פעולת משקרת בו ולא תשאר בקיומו: וזרע. הבורר זדקת שכרו כה נחמת א"כ פעולתו היא גמול זדקתה כנה בלח ומתקיים: (יט) כן זדקס. אפיתח זדקת ר"ל הווננס לשמה היא כנה להשיג החיים אבל המרדף עם הזדקת את הרעס לרעות כה את הבריית לעמן וחייקוסו לזדקיק היא עוד סינכ למותו כי לא תשכר לזכות כ"ל לחונס: (כ) עקשי לב. מראש לאדם יושר ומשחנות לבו עקשות: חמימי דרך. כהס כדרכיו ומשום מסחרו לנגלוו הוא יוצא לה': (כא) יד ליד. מידו של מקס יבוא הנמול ליד המחוויז ולא יקנה כרע ממנו כי לא תשזר ריקס אבל זרע זדקיים לפעמים נמלטו מן הרעס אשר ישולח עליהם בעבור זכות כשרון מעשה האנוח: (כב) נוס זכר. כמו אליו ישומו חס זכר בלח חזיר כנה לא תשמור סעדי וס להקטקס כה אבל תלכך אוחז נצואס כן דרך אשס יפס אשר כרס ממנו מעס וענת החכמה כי לא תשמור יפס להמותר לס כ"ל להנאכר לס ונאמר למשל על מי שמנא חכמה וזיוו משחמש כה להכמת החזרה כ"ל לרמות הבריית וזדומה: (כג) אך מוב. מכל התאוות נחריס אך תאות פעשה כעוב ועחזים כשאר: עברס. כל תקווס למטא דבר מה לכעוס ולסחקף על מי: (כד) יש מסור. ר"ל ינא דבר אס מסורו כענין מס ויתחפך עוד יושר ואס ימנע מליצת חמרתו אף כרלוי' לא יוכי סינכ לקווס כדבר כ"ל לסחסיכון (משלי)

והכר וזכו הענק תעניק לו והחזקת בו . ס"א ומרוה דקק עס נפש ברכה וסירוש איש מרוה גם הוא יורא ענין קדשן כי הוא מדושן בכרותו איש מחסור . ס"א הכחם שהוא מרוה אחר' האל יתן לו שררה : (כו) בר . הוא כקנין מן הכתוב ע"מ חג פת צב . יקבוצו מענין קבץ כי משקל קבץ הכה וכן ארז

טוב : (כו) מונע בר . מלמד קורה : (כו) שומר טוב . חסדן להדריך את הכרית בדרך טובה ומוכיח ומיסר אותם : יבקש רצון . הוא חסדן שיהיה קבץ רוצה גם ומתפטר עמו . רצון . אפייתו יע' נלמט : (כט) ע"כ ביותו יחל רוח . ארט עזל שיחל רוח קמור ואינו יגע בתורה וללך במלאכה סוף שוכר את בני ביתו שאין להם מה לאכול :

אף הוא יליף : כו מן דקדא עבדא בארצא נשקבניה לבצע דבבוי וברכתא תהוי לאנא דמזבן : כי דמקדים מכתא פעי צבינא ותבע בישתא אתיא עלוייה דמספר בעותריה הוא גפר ואיך מרפא צדיקי מפרחין : כעבר ביתיה ירית פרתא ומכלא יהוי עבדא לחבים קבא : ל פרוי דצדיקא אינא דתי ומקבלנותא דנפשי חכמתא : לא הן צדיקא בארעא מתחסן ורשיעי ותמאי קיפין מן ארעא : * מן דרחים דהו' חס' מרדווא רחם ידיעתא וקני מבכנותא בורא הוא ? ב טב מן דקבל רעותיה דאתא ונברא רשיעא רעינא תרעיתיה : ג לא נזוג : ד אתתא קשרתא בליא לבעלה ואנתתא

יורא : בו מנע בריקבתו לאומו ברכה לראש משפיר : בו שחר טוב יבקש רצון וירוש רעה תבאנו : כה בומת בעשרו הוא יפל ובעלה צדיקים יפרתו : כט עבר ביתו ינחירוהו ועבר אויל לחכמלב : ל פרי צדיק עין חיים ולקח נפשות חכם : יא הן צדיק בארץ ישלם אף קידשע ותומא :

יב * אהב מוסר אהב דעת ושונא תוכחת בער : ב מוב יפיק רצון מיתה ואיש מזמות ירשיע : גלא יבון אדם ברשע ושרש צדיקים בלי ימוט : ד אשת חיל עמרת לא נתקן בר נשא ברשעא ועקרדון דצדיקי

תולדות אהרן מונע . ססדדיון אל וזכר דברים : פרי דיק . כ"מ פס ב"ב א :

(ל) סרי דיק . גמול מידת מעשה הצדיקים ען חיים הם לעולם : ולוקח נפשות חכם . מי שהוא חכם סוכה לו נפש' שחלח' דרך טוב וברי הם לו כאלו קאלס כענין שנאמר ואת נפש אשר עשו בחרן (בראשית יב) : (לא) כן צדיק בחרן ישלם . למה יבטח הרשע בשעו שחלח' לו הלא הוא רוא' שהצדיק משתלם שר הטבירים שנידו כעודו על הארץ בחיים : ואף כי רשע וחוטא . וכ"ש שסופו של רשע להשתלם לו או בחייו או במוותו : (ב) טוב ויפיק . מוציא מן הקב"ה נחת רוח להכילו טובה לעולם : ואיש מזמות ירשיע . בעל עלינות ירשיע מחייב את הבריות להכילו רעב . וכן הוא אומר וחוטא אחד יאכר טובה הרבה (קבלת ט) : (ג) לא יבן אדם נדשע .

עליהם : ראש ב' וסימ' מע בר . ובאדם לאדם כבוד . וחד המס מלאם : וברכת ב' בחתי איסוי הראש ארבעי . מע בר : הנושא ב' ב' מיל וסימ' כל די עמל . מנות רשע . ודורש רעה . קדמ' ח' : ישלם ג' וסימ' לקמן י"ג ירשיע ו' א' חס' וסימ' כסמ' בשמאל סוף

בכחמתו ויול אותו מרע : (לא) בחרן ישולם . בשדו חי ישלם לו השם מעשה הטוב . אף כמו כן הרשעים ישולם שר שחלחם טרם מותם כענין אל' עמו ישלם לו : (א) אוכב מוסר . מי שהוא אוכב הדעת הוא אוכב המוסר שומר רוחו : (ב) טוב . לא . שנים דנקים . יפיק סירוש ויוציא כלומר איש טוב ויוציא רצון הטוב כלומר הוא ירצה בו . ואיש המחשבות רעות ירשיע השם בהשפטו על כן אחריו : (ג) לא יבן אדם נדשע . כל ימות צמת צרה . ושרש משל לשארית ורשע אחר מותם . ס"א וכשרש שלא ימות כד הצדיקים יעמדו וללך ימותו : (ד) חיל . מן חילך סירוש ממון כלומר האשה שתקל' ממון היא עמרת בעלה כשעבוד' יכבדוהו כלשך האלך בכד

תמע הקירטו לולת סכסס ג"כ הם נפש ברכה מדושן ומרוה גם הוא זכר נפש איש ברכה שיבקש חמיר הכרס והחוספת בעיני חסיד דשם ושמה מדשן נשמות המושכלות ומי שהוא מרוה אחרים ממה שהסוי מדשן הפחמה הכה הוא גם כן מרוה ומלמד לעמו כי הוא הטוב יליגי יומר החקירה בזה הענין מד' ירדחו לגאר החקירה כואת לחלמידים כהם מי שימנע מהסביר בר הענין יקללוהו כל כהם או האומה מפני שאיש רוצה לכוויל לאנשים נמה שהעילכו ס"א : בו ולראש האיש הטבסיר ותמלד דעת את השם תחל לו ברכה כי כה יברכוהו ותחל לו גם כן ברכה בעיניו ועלמיו שהסוי כה הפועל גם תחל לו ברכה מהם יתברך שיתן חמת זאת סוקר אשר עשה ואשאר שיתשורו אלו השלש ספוקים לזר על פועל הצדק : שומר טוב . מי שהוא טוב דורש אותו הוא רצון השם ויתברך שיעי' לו כי השם יתברך עשה את האדם בחאר שיבקש אל ספוקות ולזה יגיע לו בלא ספק המכלית שכוון אליו . ודורש ומבקש לעשות רע ויבואו והוא שכבר יבא לו הרע כהסך מה שכוון כי הוא כיון הרע לזולתו וינא לעמו כרשתו אשר עמן לזולתו ילכד : נוסח בעשור . מי שיבקש בעשורו ולזה יתשב להגדל ולהתגא על האנשים הוא יפול כי אין ראוי לגלותו כי אם ב"ש' וכמו העלה שינא מחייו ספרת כן יסרוה הצדיקים לעשות פרים אשר יבטחו בו מהש" : שוכר ביתו . מי שהוא מחשבת ביתו ר"ל כנון בנין הגוף ואיכריו ובחיותו הנשיות עד שלא ישתמש בהם לתועלות המכוון בהם הטוב ינחל רוח וכלי אין בו פועלת ותחת מונע עמו מלעבוד שכלו במכוון בו ישוב עבד לזולתו ר"ל שכבר יהיה החייל עבד לחכם לב או ירצה במלח עבד שם מקרס והרצון בו שיעיפה החייל אשר עבד בו יסיה לחכם לב כאמרו יבין וצדיק יבגש : פרי דיק ען חיים . כי הצדיק יגיע אל החיים הנלחמים

רלבג

ומי שהוא לוקח ומשך לעבודתו הנשיות הנחמדות כדי שיעוררו כלם אל השכל להשגת אלו חיים הכלחיים הוא חכם או יביא הסעם כפול והרצון פרי דיק הוא ען שיתן חיים וזה כי לא די לדיק שיבקש החיים לעמו אלא יקטס אותם לזולתו והסכס הוא לוקח נפשות האנשים ומשך אותם לעשות כהם יתברך שיקטו כלם החיים הנלחמים : כן דיק בחרן . כהם הצדיק לא יספיק לו קנין החיים הנלחמים אלא יעמוד בשלום בחייו בחרן אין סוד רעה לגד עיניו וגם כאשר רשע והוא חסדא חקא מה ג"ז יעמוד בשלום בחרן כמו שפיראס מיהושפט שהסתבר עם אחאב שביה רשע וחסדא כהם כילי' מה' מברע כשקמו עליו חיל ארס להכנו בעבור כי נמלאו בו דברים טובים כמו שזכר בספר דברי היסוד וכזה המלא כדור כשחמא דכר אותה האשה אמר לו הניחא גם' הכסיר חסדא חקא לא תמות נש אל שעולותיו וזולתו זאת היא בחכמית השלמי' כמו שזכר שם ולזה מלאש שנענש שאלו יחזר משה ששם זה ויהי חקא שאלו יומר מעש אלא שלא עשה המכוונות כל כך כמו שפיראס דוד אך רוב פעולותיו בלתי נטות על היסוד : אוכב מוסר . מי שהוא אוכב מוסר במדות הוא אוכב דעם כי זה מוסר שישייריהו לשלום המושכלות ולזה הוא מבוחר כי מי שהוא שונא המוכחות ונסקד ממנו בשלימות במדות כהם הוא נער ר יפקד ממנו שלימות המושכלות גם כן : טוב ויפיק . האיש הטוב ויוציא רצון מהש" כי השגחתו דקקט עם שרצונו רצון הש"י כמו שקדם ואולם איש מזמות והוא האיש הנמשך אחר מתשבותיו לחתא בהם כאמרו כי זמה עשו כהם ירשיעו הש"י ויחייב בלחוח שביניה עליו מברע כמדמ' למד' : לא יבן לא יבון בנין האדם שהוא כרשע ולא יעמוד כי נמשע בהשגחתו ואמנם שרש הצדיקים לא ימות אך יתקיים ויעמוד חמיר : אשת חיל . הטוב האדם הורס נמשעים הוא עמרת בעלה ואולם האשה המתעללת

מחמיר הקירטו לולת סכסס ג"כ הם נפש ברכה מדושן ומרוה גם הוא זכר נפש איש ברכה שיבקש חמיר הכרס והחוספת בעיני חסיד דשם ושמה מדשן נשמות המושכלות ומי שהוא מרוה אחרים ממה שהסוי מדשן הפחמה הכה הוא גם כן מרוה ומלמד לעמו כי הוא הטוב יליגי יומר החקירה בזה הענין מד' ירדחו לגאר החקירה כואת לחלמידים כהם מי שימנע מהסביר בר הענין יקללוהו כל כהם או האומה מפני שאיש רוצה לכוויל לאנשים נמה שהעילכו ס"א : בו ולראש האיש הטבסיר ותמלד דעת את השם תחל לו ברכה כי כה יברכוהו ותחל לו גם כן ברכה בעיניו ועלמיו שהסוי כה הפועל גם תחל לו ברכה מהם יתברך שיתן חמת זאת סוקר אשר עשה ואשאר שיתשורו אלו השלש ספוקים לזר על פועל הצדק : שומר טוב . מי שהוא טוב דורש אותו הוא רצון השם ויתברך שיעי' לו כי השם יתברך עשה את האדם בחאר שיבקש אל ספוקות ולזה יגיע לו בלא ספק המכלית שכוון אליו . ודורש ומבקש לעשות רע ויבואו והוא שכבר יבא לו הרע כהסך מה שכוון כי הוא כיון הרע לזולתו וינא לעמו כרשתו אשר עמן לזולתו ילכד : נוסח בעשור . מי שיבקש בעשורו ולזה יתשב להגדל ולהתגא על האנשים הוא יפול כי אין ראוי לגלותו כי אם ב"ש' וכמו העלה שינא מחייו ספרת כן יסרוה הצדיקים לעשות פרים אשר יבטחו בו מהש" : שוכר ביתו . מי שהוא מחשבת ביתו ר"ל כנון בנין הגוף ואיכריו ובחיותו הנשיות עד שלא ישתמש בהם לתועלות המכוון בהם הטוב ינחל רוח וכלי אין בו פועלת ותחת מונע עמו מלעבוד שכלו במכוון בו ישוב עבד לזולתו ר"ל שכבר יהיה החייל עבד לחכם לב או ירצה במלח עבד שם מקרס והרצון בו שיעיפה החייל אשר עבד בו יסיה לחכם לב כאמרו יבין וצדיק יבגש : פרי דיק ען חיים . כי הצדיק יגיע אל החיים הנלחמים

מצודת דוד

לחסדיו וסוף שרצון המעון לנדק כי הספור וס' : (כס) נפש ברכה . הפחמה סוספת טובה לזולת גם היא חדושן : ומרוה . המשכית את הענינים עם סוף שיבט טוב : (כו) מונע בר . החדל למכור תבואתו בעת הצורך ומשמרה עד זמן שיצק יקללוהו בו רומחו ויברכס בהם לרלש סמוכר שרצ עבד סלורך כי הכל יבריסה וסוף נאמר למשל על השפעת הפחמה לזולת : (כז) שומר טוב . הדורש אחר שובת בני אדם וחסדן בהם יבקש בזה רצון מה' כי ע"מ ירצה לו : ודורש . אבל הדורש אחר רעות בני אדם ובהם הוא חסדן אזי הרעם יהיה תבוא עליו : (כה) סוף ישלם ולא יושלם לו פשרו אבל הצדיקים שנותחים בהם יסרוה כעני' סליין : (כט) שוכר ביתו . הפעל אשר בעבור עלולתו שוכר ומשחית בני ביתו כי לא מלאה ידו לחל להם די מחסורם כהם בזה יתברס המריבה והכעם וכאלו ינחל לעמו רוח הכעם וסוף הדיבר יהיה אשר החייל סיה עבד לחכם לב להחיות כשם עמו : (ל) פרי דיק . מעשה הצדיק יהי כען בהגדל חיים כי על ידי מעשיו בא החיים : ולוקח . הלוקח נלמטו נפשות להדריכס בדרך ששר וסרי הוא כאלו קאלס כמ"ס ואת סיספס אשר עשו בחרן (בראשית י"ב) הלוקח כהם לחכם יתשג : (לא) כן וגו' . כאמור למה יבטח הרשע בלא צדיק ישלם לו הלא הטבירים שנידו בחרן עבד לא ימות וכל עבד הרשע מחזיק ברשעו וחוטא עד שנזדויל יקבל נמול מעשיו אם קודם שיחיה אם לאחרי : י' א' אוכב . האוכב את המוסר הוא אוכב דעת כי נלמעט את סמוכר יקטס דעת מהם עלל שמע מאלו אכל השונא היחיה קול בער וסופיה כי ישרא בגלולתו : (ב) טוב . איש טוב מציא רצון מה' (לפיכא

מצודת ציון

מל' דשן ושמן : ומרוה . ענין שביעה כמו כהן רוס (יעשיה נח) : (כז) בר . תבואה כמו לשכר בר (בראש' מז) : יקבוצו כמו לכה קבס לי (צמדבר כג) : לאוס . אומה כמו ולאוס גלאוס יאמץ (בראשית כה) : משפיר . ענין מכירת תבואה כמו לשכר בר (בראשית מז) : (כח) שומר . ענין דרישם כמו ששורו אל (תהלים מח) : (כט) רוח . עיניו כעם כמו פניו את רוחי (זכריה ו) : (לא) אף כי . עיניו כמו כל עבן וכן אף כי את אלתהו (יחזקאל טו) : (ה) בער . שופט ע"ש שמשל ככהמות והוא בני אדם וחסדן בהם יבקש בזה רצון מה' כי ע"מ ירצה לו : ודורש . אבל הדורש אחר רעות בני אדם ובהם הוא חסדן אזי הרעם יהיה תבוא עליו : (כה) סוף ישלם ולא יושלם לו פשרו אבל הצדיקים שנותחים בהם יסרוה כעני' סליין : (כט) שוכר ביתו . הפעל אשר בעבור עלולתו שוכר ומשחית בני ביתו כי לא מלאה ידו לחל להם די מחסורם כהם בזה יתברס המריבה והכעם וכאלו ינחל לעמו רוח הכעם וסוף הדיבר יהיה אשר החייל סיה עבד לחכם לב להחיות כשם עמו : (ל) פרי דיק . מעשה הצדיק יהי כען בהגדל חיים כי על ידי מעשיו בא החיים : ולוקח . הלוקח נלמטו נפשות להדריכס בדרך ששר וסרי הוא כאלו קאלס כמ"ס ואת סיספס אשר עשו בחרן (בראשית י"ב) הלוקח כהם לחכם יתשג : (לא) כן וגו' . כאמור למה יבטח הרשע בלא צדיק ישלם לו הלא הטבירים שנידו בחרן עבד לא ימות וכל עבד הרשע מחזיק ברשעו וחוטא עד שנזדויל יקבל נמול מעשיו אם קודם שיחיה אם לאחרי : י' א' אוכב . האוכב את המוסר הוא אוכב דעת כי נלמעט את סמוכר יקטס דעת מהם עלל שמע מאלו אכל השונא היחיה קול בער וסופיה כי ישרא בגלולתו : (ב) טוב . איש טוב מציא רצון מה' (לפיכא

חאמין למוכח ומו שישמע לטעם אחרים חכם : (טו) אביל ביום ודע כעסו . ביום שזאל כעסו בו ביום אדם אז יודע כעסו שיעשע עמכם . וכוסה קלון שידבר עליו האביל ויסתורכו הוא חכם בעיני אל: חסן כסיל : ס"א מי שזכש קלון אינו לבוש כי הוא ערום אף על פי שזוא כשורק : (יו) יסיה . דובר האמונה הוא יגיד דקד בתשטט . ועד דובר שקרים הוא איש מרמה: (יח) יש בוטה . והענין דבוק למעלה טס עד שקר כלומר יש בוטה ומפרש עדות שקר והעדות קשה כמדקרות חרב . ולשון חכמים הם חוקרי העדות ומכוייבם 'הדקדק כלעד שקר . פ"א יש בוטה כשזיל הכווד דבר קשה : (יט) שפת . הדוברת עדות אמת היא תכון לעד . ארנישע שקט ומנוחה כלומר ולעד ארנישע ואשקיע אמת : (כ) חורשי רע . שיהטבו לדמות חכם משלמי מדגים והוא מפרש ארש רע ככל עת מדגים ישלח . וליוטעי שלום בין איש לרעהו תבוא שמחה רמו לשמחת השועות : (כא) יאווה . מן אנה לידו עניונו עילכ וסכה . ורשעים עניונו אף על פי שסס מלאים מהשנות רע לא יוכלו לטכס שום חון על הכדיק . ס"א ורשעים מלאו רע רמו לזרות שיהיו שנישם ומלאים חכם : (כב) שפתי שקר . הוא מד שקר . ושזש אמונה הם הדייני' השס ורזה כס כשזיל שלל יאמונו לעדי שקר אז עושש אמונה שלל אזכ לטעיד שקר : (כג) אדם ערום . והכס מסתיר חכמה כלכו שלל ישכחכו . ולכ כסילים ידויו וכרזו אולת' כמו ואמר לכל סכל הוא : (כד) יד . משרת צבור שנים . חרושים מן אז תחרן שטעמו כוע כלומר מתנוטעש אחר

קיימת להם לעו"ה : (טו) אביל ביום ודע כעסו . ביום שזאל כעסו בו ביום הדוע כעסו שזאל מתגרס ומחרף חביו . כרבים ואין מעטר לרוחו . אבל הערים כוסה קלון ואינו ממחר לריב . ומדרש אנדה ביום שזכר אדם כראשון נודע סורחמו והקנ"ה שזאל ערום לא רצה לשפת כריותיו כסס קלונו ודח' לנורחו מיוס של אדם ליום שלל שזאל חלף ענה : (יו) יסיה אמונה יגיד דק . מי שמדבר אמונה מוד דבין עדות דקד לזכות כזאל : (יח) יש בוטה . מדבר כמו לנעל כשפטים (ויקרא ה) : כמדקרות חרב . שמשכסד את כריות' וגורס להם להכרוג : ולשון חכמי' המביא שלום בין אדם לחביו : מרפא . לתנע' הכוא : (יט) שפת אמת תבון לעד . ותתקיים : ועד ארנישע . לתנע רגע הוא כלה והולך ששקד חן לו רגלים : (כ) מרמה כלל מרשי רע . ומחוק ס' עורדים במחשנות של תרומות חן להס שמחה וליוטעי שלום שמה : (כא) לא יאווה ללדק . לא ארש לא תודתן לו ענייה ללירשם : (כב) אדם ערום כוסה דעת חסילו כחמתו הוא צנע וכל שכן לדברי שעות הוא מכסס . לכל ולכ כסילים יקרא אולת . מכרזו אולת בקול רס : (כד) יד חרושים . יסרי' : קמשול . כשעיד : (כה) דלגה כלל איש ישאה . ישיהנה מדעתו : ודע עוב ישמחה כמורכ והאל ישמחה כמורכ והאל קשמת את כדלגה שכלט ומלילו מוכה . ולדברי כומר ישמה לאמר' קד כוס של מקרא ודע טוב שיחמתו חביו ישמח את כדלגה

חכמיא הוא : סז שמיא בדר ג' דמטען ככז יומיה מודע רוגינה וערים ד' ס' דמיון מכסי צעריה : י' מן דמסהיד הימנותא נתני צדיקתא ו' י' וסחד דשקרא רמאה הוא : י' י' אית דאמריה ספסיא רגישא ולישנא דחכימי מאמיה : י' שפתא דקשמא תתקן לעלם וסחדא מסתרהב י' י' פלישנא דשקרא : כ רמייתא בדרהו דחשלין בשתא ואליון דיעצין שלמא דדוהא תהיו : י' כ' א קא שפיר לצדיקא בר מדעם דעאתא ורשיעי קלון פישתא : כב מרתקתיה דאלדא ספתי דשקרא ובליון דעבדיו הימנותא מתרעי : כג בר גש ערימא מבהה דיעתא ודבהו דמגלי בני דיעתא : כד אידא דתיקפי תשלם ורמאי חון דמיסא : כה מלתא דחילתא בלביה דבגרא מדקא ומליא שקביא מתדון ושמע תוכחה קונה לב : ארנישע ג' דחוס' וס' כי ארנישע ארנישו . כי ארנישע ארושם בן כתיב . ועד ארנישע רשון שקר ארושם חס' ויד . ראיתו בבלול בספרי המסורה בחמי סים' יש מי שסביא לאור עמים ארניש ומשמיים כי ארנישע ארושם ויש מי שמשמיים לאור עמים ארניש ואנן הכין חידא דאנון ג' ארנישע ולאור עמים ארניש שעות כי הוא נגרא ארניש ואם דחוס' ח' דיה נמנה בספרת עם אות' הכ"ש חס' ח' בסוף חינו' וקריין ומה דמסרנא בירמו' סים' מ"ש רבינא לאור עמים שעות ע"ש

אביל ביום יודע בעסו זכמה קלון ערום : י' יפית אמונה יגיד צדק ועד שקרים מרמה : י' יש בוזמה כמדקרות הרב ולשון חכמים מרפא : י' שפת אמת תבון לעד ועד ארנישע לשון שקר : כ מרמה בלב חרשי רע וליועצי שלום שמחה : כא לא יאווה לצדיק כל און ורשעים מלאי רע : כב תועבת יהיה שפת שקר ועשי אמונה רצונו : כג אדם ערום כסה דעת ולב כסילים יקרא אולת : כד יד חרוצים תמשול ורמיה תהיה למס : כה דלגה בלב איש ישחנה ודבר דחילתא בלביה דבגרא מדקא ומליא שקביא מתדון ושמע תוכחה קונה לב : ארנישע ג' דחוס' וס' כי ארנישע ארנישו . כי ארנישע ארושם בן כתיב . ועד ארנישע רשון שקר ארושם חס' ויד . ראיתו בבלול בספרי המסורה בחמי סים' יש מי שסביא לאור עמים ארניש ומשמיים כי ארנישע ארושם ויש מי שמשמיים לאור עמים ארניש ואנן הכין חידא דאנון ג' ארנישע ולאור עמים ארניש שעות כי הוא נגרא ארניש ואם דחוס' ח' דיה נמנה בספרת עם אות' הכ"ש חס' ח' בסוף חינו' וקריין ומה דמסרנא בירמו' סים' מ"ש רבינא לאור עמים שעות ע"ש

תולדות אהרן נוסח . עונק סג מדגים כל (פ"ג מדרגים מל) . שנים . וסר טאל : לא יאווה . כריתס ח יבמות קבל חולין טו : דלגה . יומא עם סוט : מן משהלן ק :

תולדות אהרן נוסח . עונק סג מדגים כל (פ"ג מדרגים מל) . שנים . וסר טאל : לא יאווה . כריתס ח יבמות קבל חולין טו : דלגה . יומא עם סוט : מן משהלן ק :

מפני זה ענינו אף כחכם אף על פי שיהיה ראויו לו לסמוך על דעתו כנה הוא שומע לנעם : אביל ביום יודע כעסו . כס האביל יפרכס קלונו כי ביו' שישמעו כל האנשים דבריו יודע להם כעסו והכחונט על מה שבו קלונו כי אולתו מסוף דרכו ועל ה' יסע לבו ואמנם כערוס כשקרה לו רע ככנת סכול פלשו הוא מורגל כן כנה כשישאל העדות דבר אמונה בלי ספק ולא ישול נכוחות ואמנם איש מרמה שזאל מורגל לכזב ככר יבי' עד שקרים כשישאל לעדות מה מפני אכחכו השקר עובול : יש בוטה . י' מי שדבר שמוק דבריו לאנשים כמו שדק' נחרב מפני כוללת לשון כרע אז שס רע ואולס לשון חכמי' לא די שלל יוק אכל הוא עם זה מרפא להסיר החלואים הגדולים מריב לשונות ממומי כמדוות והעדות : שפת אמת . דבר אמת יחיה כעון ודוק חמיד לא יתכן חלוטו כעת מן כעתיים ואמנם לשון שקר אס היה שמתק' ידק כעת מה לא יתקיים כי אס עד רגע שזוא ומן קר מאל לא יתכן שיוציר קר ממנו לפי כחלת אמת והכומר כי כרופא יכנה מלד בקר' לרבונו כרופא שזוא כוסה אף אס נאמר הרופא ירפא הכה זכ מאמר ידק חמיד : מרשם בלג מורשי רע . חמאל מרממה כי יתחכמו אף וכלו כמרמה להשחית לזולתם והנה כמרמה שיהטבו ליוטעי שלום והס כדדיקס אשר עתים והשתדלותס חמיד לשלום ולטוב תבוב שמחה להס כי לא יוקר כדדיקס כמרמה אשר חשנו כרעי' עליהם אף על קדקס חמסס יד כי הסי' לא יעונס בוד הרשעים ולזו יקבס מוס שמחה לדדיקס ושמחה לעולם

כי זה יהיה סכס לזכרון הרשעים או יהיה סכסן כזה לכ מורשי רע היא חמיד עם מרמ' כרע וליוטעי שלום חמאל חמיד שמחה כלכס ולזו יהיה כלכ כרשעים כרע חמיד וכלכ כדדיקס חמאל כחמה חמיד חן כמו ראיה על ד' מליאט כשיר כי כרע דבק לרשים והשמחה דבקה לדדיקס וס כלמט לו מה שכתבאר מדבריו כמה שקדס : לא יאווה . לא יקרב לדדיקס שום דבר און כי שס יסען ישמחס מחלון שיהטבו עליהם כרשעים כזאופן שלל חוקו בו וגס ישמחס מחלון כמדוות וכדעש על חן כהשגחה ואמנם כרשעים מלאו רע מכל אלו כספרי כי אין כס' משגיח כסס לשמחס חמס : עושגה ס' שפתי שקר . כי כס יבואו לרעות גדולות ונפלאות כמו שקדס כחמרו אדם כלילס איש חון ונ' ס' כנה שזאל ס' וגו' וכעתיים שטולות אמת הם רגלים לו לא אמר שפתי אמת כי לא יספק ללדס שזיו דבריו אמת אס לא תכיינה שטולותיו בן : אדם ערום . הלאס כערוס כוסכ כדעם שמואל כעויות עד שיתכרר לו שהוא דוקד כדי שלא ישיגט מוס כושט ולכ ככסילים הוא כספק כי הוא יכיר וק' לאנשים ענין אולתו ולא ירגיש ככנת ששיגכו מוס : יד חרושים . יד האנשי' כחרושים חמאל כי כחרויותם יקנו חון יתחוקו לו למשול על האנשים ואלס כרמיים הכיה למס עובד כספק כשנין כחרושים וכס כרלון כס כחמרו רמיה אנשי רמיים וכו' האנשים כסס עליהם לא ישאו שמלככה כי יעשו שיריו לחמס מכרמיים או יהיה כרלון כס כחרושים ישרים אשר כל מעשיהם נחמתיים וגבור' לפי כששפת ומה כד חס כסר כעלי כרמיים : דלגה כלל איש . כשקרב שיהיה דלגה כלל איש קריר כשמשול להניע ולכשיל

מצודת ציון

מצודת הוד

כי זה כהפחה רוח חספ : (יח) נוסח . ענין דבור כמו לנעל כשפטים (ויקרא ה) : כמדקרות . ענין חחיכה דבר מה כמו כל כעמאל ידק (ישעיה ו) : (יט) ארנישע . מל' רגע . (כ) חרשי . ענין מחשבה : (כא) יאווה . ענין חדמטת כמו לא תאווה אלך רעס (תהלים אל) : (כד) חרושים . ורויים : למס . מל' מהסס והמנה : (כה) ישמה . מל' שחיה והספלה כמו שחו רשים (לקמן ה) : (כז) יתרו . ענין

לו חמקוס אס עוב וואס רע : (טו) יסר כעניו . כי מחיק עמלו לחכס : ושומע . כאומר אכל לא כן סוא כי שזומע לטעם זולתו לחכס יחשנ : (טז) ביום . בו ביום כעכס על מי ביום סוס יודע כעסו ויחפרסכו בו כשולס כי מיד יתקופע עמו ויכסו אכל כערוס עם כי יכעס כוסס סוא את כסלון ולא יכסו את רעבו מיד כפרסוס : העדות מרמה כסיו וסרנה יש לחקור כדבריו יגיד דקד אכל סמורגל לדבר שקרים עם כי סמס כדבריים של מוס ככר עכ"ר קרוב סדבר אסר נס כדבר אמי ליון חכמים סמס עד למרפא כי כמתק אמרי נועס יסיה חלדס לחזובה ושז ורספ לו : (יט) חסן לעד . מתקיימת עד שולס אכל לשון שקר לא חמקיס כ"א עד רגע הוא עת האמירה כי לחס"ו יתכרר סשקר : (כ) מרמה ונו . כלכ כשחשכ רע חמאל מרמה וסוא שיר ודואג שלל יתגלה אכל כיועתיים על כהלום של ישמחו אס יתגלה : (כא) לא יאווה . אין שום ענייה מודמן לדדיק לטיות ככסל כס אכל כרשעים נחמללו מרע כי ענייה נוררה ענייה עד חון חלניה : (כב) שפתי שקר . שחמס כמדגרים שקר : רזוט . סס לרלון לו : (כג) כסה דעת . אף כדרי חכמה לא יגלס כ"א לרלואים אס אכל כסילים . מי מלכו לכ כסילים יקרא ויפרסס אף כדרי חלניה : (כד) יד חרושים . מי שזאל רזיו כמעשו לפריות כמעשס ידז כוס חרוס קרטו וימשול א"כ ידו מעלג לו אכל יד רמיס ר"ל כענייה כרמיים חסיס לנספחה ויירד מוסס חמס : (כה) כשכל דלגה כלל איש יעסע ויסיל אוחס מכמות שסיה ודבר טוב סוא אס יוכל לעזור כח לשמות עוד את סדלגס ולחזוב כי לנעוס כא מוס שנה יתר

ותעמקו: (ז) יש. כוסר. שנים דבקים מחטער שיעלכ בעשור ולא כיה לו כל מאומכ ומתרושש שיעזב רש ויהי כו ממון רב ואין ליה מעלה על זה כי בעשיר אש יתפש בעבור מחונו יתן עשור כוסר נפשו אכל רש לא ישמע גברת שוער ונוגש: (ט) אור. ישמח. דרך משל כי כשזורה ידמה כאלו הוא שמח כמו ישמע כבדור ואור

יש אדם שהוא מחטער בסופו ואין לו כלום בתחילתו. ויש שהוא כל לריו עניות ממון גדול. ד"ל מחטער בגול עניים וסוף חיו לו כלום. ויש מתרושש. ע"י שסדר ונתן לאכזריוס והון רב מוכן לו: (ח) כסר נפש איש עשיר. יעשיר של אדם הוא כוסר נפשו עשעה ממנו נדקס: (ט) אור. ישמח כמו ישמע כבדור ואור

לדיקים כאור העולם הכל או אור השמש כענין אור נגה עליהם והיה אורם. ס"א יתכן להיות האור והכר רמו לנשמתם האנוכל המור השם ודומה נפש הצדיק לאור השמש הזורה וכפי הרשע לנר שאין לו העמדה ויכלה ואמר ישמח כענין חגל נפשו. ונר רשעים ידען שתמות נפשו כלל עמם והוא כיון כענין נר אלכיים נשמת אדם: (י) רק כדון. כעבור דון שיעור אש על רשעו ויתן המויד מזה ומריבה כלומר הדון גורר המכה. נועלים שיטעו שלא יעשו כדון עמכם חכמה ואת כמו ועם: (יא) מהכל ישמע. כגולה וכנגדה לא ילח. וקובץ על יד כעבור שורה יד הוא ירבה הונו וכן ויבדל כ' אותך לרגלי כעבור טורה רגלי: (יב) מחלה. מטעלת פי מי שתחלתו נחמכה שחשם ימסכ' ולא יוכל להשיג החולת תתן חולי ללב המוחיל. וכן חיים וכעז מרסאן לתות החמאה כשתבאכו ויתכן שהוא הקובץ על יד: (יג) כו לדבר. המוסר יתכל וישחית לעצמו. וירא מלכ כי הירא מן השם הוא ירא מחמתו. ישולם יש' בשלום: (יד) תורת. שהיא מורה לסור ממוקשי מות והכסעיים הם המוקשים:

כל מדעם ומספן נפשיה ומזליה כגיא: ה אית ליה פורקנא דנפשיה דנברא עותריה ומספנא לא מקבל בעתא: ג נהרי דצדיקי גרו ושרנא דרשיעי נדעך: י לחוד בודנותא אתרא מצותא ואין דמתמלכין חכימי אנון: יא מוקא מן עולא דמריה יוצר דמקנש וידב למספנא יסגי כמזניה: יב מן דמשי דמעדריה שב מן דתרי פסברא ואיקנא דחיי רנתא מיתא: יג דבוי ער מנתא נתחבל מנה ודדחל מפוקדנא משותקם סבתא: יד גימקא דחכימא מבנע דחיי למספי מן פתא דמותא: טו שכלא מברא יתב חסדא וארחא תקיפא דבזוי תיבד: טז שריתא בישא יפל בבישתא ואוגרא ליה לשמייתא: יז

כל מתירוש ויהו רב: ה כפר נפש איש עשיר לא שמע גערה: ו אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך: ז רקבדון יתן מצה ואתנועצים חכמה: ח הון מהבל ימעט וקבץ עליד ירבה: ט תחלת ממשכה מחלה לב ועץ חיים תאנה באה: י בן דדבר יתבר לו וירא מצוה הוא ישלם: יא תורת חכם מקור חיים לסור ממוקשי מות: יב שכל טוב יתן חן ודרך בגדים איתן: יג כל ערום יעשה ברעת וכסיל פרש אולת: יד מלאך רשע יפל ברעוציר אמונים: טו צרימא עבדתיה מדעתא וסכלא פרים ליה לשמייתא: יז

שמה כמו ישמע כבדור ואור לדיקים כאור העולם הכל או אור השמש כענין אור נגה עליהם והיה אורם. ס"א יתכן להיות האור והכר רמו לנשמתם האנוכל המור השם ודומה נפש הצדיק לאור השמש הזורה וכפי הרשע לנר שאין לו העמדה ויכלה ואמר ישמח כענין חגל נפשו. ונר רשעים ידען שתמות נפשו כלל עמם והוא כיון כענין נר אלכיים נשמת אדם: (י) רק כדון. כעבור דון שיעור אש על רשעו ויתן המויד מזה ומריבה כלומר הדון גורר המכה. נועלים שיטעו שלא יעשו כדון עמכם חכמה ואת כמו ועם: (יא) מהכל ישמע. כגולה וכנגדה לא ילח. וקובץ על יד כעבור שורה יד הוא ירבה הונו וכן ויבדל כ' אותך לרגלי כעבור טורה רגלי: (יב) מחלה. מטעלת פי מי שתחלתו נחמכה שחשם ימסכ' ולא יוכל להשיג החולת תתן חולי ללב המוחיל. וכן חיים וכעז מרסאן לתות החמאה כשתבאכו ויתכן שהוא הקובץ על יד: (יג) כו לדבר. המוסר יתכל וישחית לעצמו. וירא מלכ כי הירא מן השם הוא ירא מחמתו. ישולם יש' בשלום: (יד) תורת. שהיא מורה לסור ממוקשי מות והכסעיים הם המוקשים:

נודעים ה' ומ'ל וס'מ' אך אתם נודעים. ומה אתם תרויהוון דסלכס וחבריהו דר'ה גבי רחבעם. רק בדון יתן מצה ואת נודעים חכמה: ישלם ג' וס'מ' הן צדיק בראי. וד' ישלם נר. בן דדבר יתחל לו: יב ג' חסרים בסופ' וס'מ' באין תחבולת יפל עם. וברשעתו יפל רשע. מלאך רשע יפל ברע:

נודעים ה' ומ'ל וס'מ' אך אתם נודעים. ומה אתם תרויהוון דסלכס וחבריהו דר'ה גבי רחבעם. רק בדון יתן מצה ואת נודעים חכמה: ישלם ג' וס'מ' הן צדיק בראי. וד' ישלם נר. בן דדבר יתחל לו: יב ג' חסרים בסופ' וס'מ' באין תחבולת יפל עם. וברשעתו יפל רשע. מלאך רשע יפל ברע:

תולדות אהרן אור. תיגס יב עקיים מ'כ סל'ס: סון. מלכין מד ע'ז יע: פחלם. נרכות לב נס וזכר מק: ערום. מגלס יב: וכסיל. מרסס כא:

שכיל לעשות טוב השכל יתן חנו בעיני השם ורואיו. ודרך כוגדים איתן וחוק דרכם שהמשכיל לא יוכל להשיבס מדרך כגוד' בשכלו: (טו) כל ערום. שערמה כלכו ועשה מעשהו בדעת. וכסיל יפרוש אולתו לפני אחרי'. ס'י אחר יעשה בעבור דעת כלומר יעשה ערמה ללמד דעת: (יז) מלאך רשע. אש הוא רשע הול

כתולה וגומר (מלכיס א א): וכסיל יפרוש אולת. זה אחרושו ויפקד המלך (אסתר ב) ויודעים היו שלא ישא לכלום ומי שהיה לו בת העמוסה: (ח) מלאך רשע יסול

כתולה וגומר (מלכיס א א): וכסיל יפרוש אולת. זה אחרושו ויפקד המלך (אסתר ב) ויודעים היו שלא ישא לכלום ומי שהיה לו בת העמוסה: (ח) מלאך רשע יסול

רלבג

מוסג ולואת הסכה מי שהוא קובץ אלו החלקי המעשיים על ידו חלק אחר חלק ירב: לו כון חזת שהיה סוכה למי שישתדל בשלמות הקנין מפני שלא יבזחלק מהקנין מפני קטנו אכל יקטבו ויאספכו אל הדומים לו כי כס האוסף ישיג ממנו הרבוי: תוחלת. הכס סתומלת והתקופ שימשך זמנא ויחריץ ולא כניג מה שקוון אלויו היא מחלואה כלב כי הוא תמיד עם זם סתומלת ואלם התחום שבתא בקלות יפטרנ לבול התחום כאליו היא עין חיים: בו לדבר. מי שסוף בו לדבר רע שהוא נכון לכה עליו ולא ישמל לקחת ענה עליו הכס ישחת ויחלל בעבורו ולזה אין ראוי לאדם שיקל בשום דבר ויחטגל מפני זה לקחת ענה עליו ואלם האיש הירא ממות השם לשמרט כלב ולעשות הוא לבדו יעמוד בשלום עם היוויו בו לדברים הכנוטים לכה עליו מפני כויתו כותח כ"ש: תורת חכם. הוא לו מקור חיים כי שמת חולאות חיים הנלחיים ובה ג' מקור חיים להסירו ממוקשי מות כי בעבורם יהיה מושגת חכמ'י: של טוב. השכל הטוב אשר למשכיל יתן חן לשאר האנשים לרדוף בדרכיו מד ערבות סדרך הביא ואלם דך הכוגדים הוא איתן שיקפס ללכת בו כמו שן בלע ומולדה ולזה אמר איתן מושקד ושים כבלע קק: כל ערו' יעשה דעת. לזה ישיג המנוקס ואלם הפסיל יפרוש אולתו על כל דך אשר יך נס באופן שלא יך בשום חלק מהדך לפי הראוי ולזה ימנעו עמט ממוקשיו: מלאך רשע. מי שהוא שליח

היותו כן ויש שמראש עמנו בלתי חכם ולו חכמה גדולה והסג יבאר זה חכמס כי המתרושש והון רב ישוכה יותר כי כזה הוא ממלט עמנו מכמס סבות בלות ומתגלגל' על הפעיר וזה שברש לא שמע גערה משום אדם: כוסר נפש. אף כעש' יש לו שואר' רב' מפני חמדס עשירו והוא ישים כוסר נפשו ויתן לכה' ממונו ויפייסם וכביות הענין כן כנס המתעשר ואין כל יביא על עמנו כרעו' וכבערות ואין לו ממון וימכרו כוסר נפשו. וכן יקרה כושט למחטער ואין כל דגברי החכמה ואמ' למתרושש והון רב לא יגיע לו כי אם כבוד: אור לדיקים. אור לדיקים ישמח תמיד כמושגיו אשר נתענג כסם ושככל נקטת ותכלית זאת השמח' תהיה אחר הפירד מהחומר ואמנם לב הרשעים שהוא לקחת בו התחבולת והערמות לעשות ממנו כרשע הכס הכוה נפסד ונדעך: רק כדון. האיש הכוה מתחבר כבאשי דודן הכס יקנה מהס ככוסם לחרת ריב עם האנשים ומי שימלא תמיד את האנשים כטעמים יקנה מהס חכמה. או ירכה כזה מי שהכונתו לחרת ריב לא ימלא רק באנשי דודן כי זאת החכמה ממש שמיכירי אל הדודן ומי שהוא איש חכמה ימלא את נועלים כי דרך החכמה לקחת ענה כדברי' מולתם כדי שישלם להם הפעל: סון מהכל ישמע. כסס הכון מתחבר מדבר שהוא סגל וימעט מאד כאלו חאמר שאולר החכמה יתחבר מעשר כשתחבר מהס דני

מצודת דוד

כל מאומה ושמעתקס לפעני את עצמו ישיג כזם סון רב כי המרכס שין כגול ועני והמעמיע ססין כדקס יעשיר: (ח) כוסר. מעשור יוכל איש לסדות כפשו כאשר יתן ממנו לדל חסו כאשר הרע לא שמע גערה ולא סלנימו דעת הנתיבס: (ט) אור. נשמת הצדיק תשמח בנן עדן אכל נשמת הרשע תהיה ככיהס אלא תאיר: (י) רק כדון. מי שמעשיר רק כדון והרשע הוא יתן מריבם בין בני אדם. ועם אנשים השעיים מעשיסט כעלם וכמחון עמסס המלא החכמה כי לא תבוא מריבם על ידם: (יא) סון מהכל. ר"ל לא ימיניע כפסס כ"ל מגול וחמסס הסין סה"ל ימעט ככל עת ולא החקיים אכל הקיבץ סון על יד ר"ל עם מלאכת היד הכון סהוא יתרכס: (יב) שחלת. כמייתל לדבר מה וסיה נמשכת ומתאחרת לבוא סיה לו לכאז לב וכאשר בכה החאוס סיה לו למן סאגלל חיים וירושפ מלאכ סלב: (יג) כו לדבר. סמכזה מה ממוצת ס' סוא חובל בעלמו אכל סירל מן הפעוה ומגלל מעלה ישולם לו שרר נס כעבור נס: (יד) מקור. סוא כמקור הטבע חיים כי תלמדו לסור מהמוקשים סמבאיים את סמייה וסס סעונות: (טו) שכל טוב. השכל הטוב שיש לאדם סוא יתן אותו לכן בעיני כל ועכ"ל דרך הכוגדים סוא חק מאד ולא יופיל בעל סשכל עם שכלו ורב חנו להסירס מדרך סהוא: (טז) כל ערום מעשה ערום

מצודת ציון

רש ועני: (ח) כוסר. סדיון: גערה. לעקת מוסה: (ט) ידעך. ענין יתור וקטיסו חסו ככוו סכר כי סלככת קופל מהסתולה וכן ידעך נרו לקמן כ): (י) מנה. ענין מריבס כמו סן לריב ומזה עמונו (ישעיה כח): (יא) על יד. כיד וכן עמדתה על חרככס (יחזקאל לג) ומשפסו כחרככס: (יב) מחלה. מלשון חולי ומכאוב: (יג) יתכל. מ'ל' חכלה ומכס: (טו) איתן. ענין חוק כמו איתן מושקד (במדבר כד): (טז) יפרוש. מ'ל' פריסה ושפיחה: (יז) מלאך. ענין שליח כמו מלאך שלוח אליהם (יחזקאל כג)

ויסל ברע . כנון בלעם שאמר לו הקב"ה לך עם האנשים ורשעים להשיא לנלך עצה רעה לךך כפל כשר : וזיר אמונים מרפא . זה משכ רכינו : (יה) ריש וקלון . דלות וקלון בנים על טורע מוסר : (וט) מערב לגשם . כשכזה תאווה לו לאדם היא ערכה לגשמו ולכן תועב' כסיל לסור מרע לפי שערב להם למלא תאוותם : הדיה . הוב . דבר

הוא יסול ברע . ואמונים שם דבר כלומר זיר אמונות מרפא לשולחים אותו : (יה) ריש וקלון . שקליו אחרים שיהיה זכאו לאיש שיפרע מוסר מל' מפרע . ושגו' תוכחת שוכיחוכו . יכובר . שיכדכו הלם כענין כי מכבדי אכבר : (יש) תאוב ודיה . דכך בעליון וכן הוא מי שסתאוב לשמר התוכחת וכיהיה כשאר התאוב מערב לגשמו ותועב לו . ותועבת כסילים מי שזכו סור מעשות רע סור פעול :

מַרְפָּא : י' ריש וקלון פורע מוסר
וְשֹׁמֵר הַתּוֹכַחַת יִכְבֵּד : י"ט תאוה
נְהִיָּה תִּעְרַב לְנַפְשׁוֹ וְהִוָּעֵבַת פְּסִילִים
סוֹר מֵרַע : כ הלוך את החכמים והחכם
וְרָעָה כְּסִימִים יִרְוֶע : בא תפאים
תִּרְדַּף רָעָה וְאֵת צִדִּיקִים יִשְׁלַם
מִזֶּב : כב מזב ינחיל בגר בניים וצפון
לְצִדִּיק חֵיל הוֹמָא : כג רב-אבל
זִיר רָאשִׁים וַיִּשְׁלַם פְּלֵא מִשְׁפָּט : ה
כִּי הוֹשִׁיעַ שְׁבָטוֹ שׁוֹנָא בְּנוֹ וְאֶהְבֹּ
שִׁירָו מוֹסֵר : דה צדיק אבל לשבע
נִפְשׁוֹ וּבִטָּן רְשָׁעִים תִּחְסֵר : ז
יֵד אַ חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה
בֵּיתָה וְאוֹלֵת בִּידֵיהָ תִּהְרַסְנָו : ג' ומל'
ב הוֹלֵךְ בַּיָּשָׁרוֹ יֵרָא יְהוָה וּגְלוֹ
בִּידֵהָ עֲקָרָא דֵּה : ב דמעה בתריצותא דהו מן קדם אדהא ועשיק באורחתי

מְהִימְנָא אִסְרָא הוּא י"ח מִסְכָּנָא
וּכְפֹן לִיָּה צִעְרָא מִדְּוִתָא
וּדְמִזְדִּירָה בְּמִבְּסִנְוִתָא
מִתְיָקֵר : י"ט רגתא דִּיאִיא
תְּבַסֵּם נִפְשָׁא וּמְרַחֲקָתָא
דְּסִכְרֵי פְּרִיקָא מִן יִדְעָתָא :
כ דמחלף עם חכמי גתחכם
וּדְמִחְבֵּר לְסִכְרֵי גְבָאֵשׁ לִיָּה :
כאלחטא הדרדף בישתא וצדיקי
ישתקמון מבתא : כג גברא
מבא מזרית לגני בגוהי
ומתנמר לצדיקא עותריה
דחטאה : כג רבא אכיל ארע
למסכנא ואית גברא מתנגד
גלא דינא : כד דחישף שבמיה
קני גריה ודרחם ליה מקדם
ליה מדרותא : כה צדיקא
אבל ושבעא נפשיה וכריקא
דרשיעי תחמר : א חכימתא
דנשיא בגניא ביתה ושמיתא
קדם אדהא ועשיק באורחתי

גזיה ח' וסימ' בריש סלבים סימ' א' חלוק וקר' הודק והוא חר סן וישנספה בלא משמש . מפני צורך דד' החסר ג' ב' קפן וא' פתח וסימ' לא תחסר כל בה . וצפתת השמן לאל תחמר דמלבים . ובסן רשעים תחסר . קדם' פתח : ביריה ג' סר וסימ' ביריה סו . תהרסנו . פרשה ציון .

תולדות אהרן תלמידי תורה . (פאה עו קדוהא סא סהרין סו שטעות לב מספ (א) : יאסון לדיק . כ'ק קוס : ויש נספא . גיגיה ד זוכר וינך : חכמות גים . סהרין קי :

במסכת תגיב . ויש נספא על שלוחו של מלאך חמות שמחלף עם נפש אומית את שלא הגיע זמנו אבל אם כן הוא אין עיני סוף הספוק לראשו . (כד) חושך שצטו . סופו שגולא את בנו שרואכו בכוסו יוצא לתרבות רעש : שחרו מוסר . תמיד לנכרי' מוסרה : (כס) לשבע נפשו . דומה שיהא שבע (סל'ח) ונכתב תחתיו) . תחסר . אינו דומה שיהא שבע : (א) חכמות נשים בנות ביתא . חכמות נשים בנות את בתיכם שמתקיימות על ידיכן כמו אשתו של און כן פלת כח שמטורע במרק חלק : ואלות . ואשה שטע : בידיה תהרסנו . חכמה ביתא זו אשתו של קרה : (ג) הולך בישרו ירא . ומי שהוא גללו

רלבג

לני בניס לא לניו לנד ואולם החוטא לא ינחיל נכסיו גם לניו כי קנינו אפון ואומר לביות לאיש דיק : רב אובל . סה : רב אובל ימלא בעבור תרישת בעניים כי הם יתעמלו בחרישה וזה יהיה האובל לנעלי כשדות אשר לא עמלו בו וכמו כן יש מן האנשים שיהיה נספא ברע בולת משפט כי הוא לא עשה דבר אשר בעבורו הוא נספא זה יקרה סרבה או יסו הכלון בנה כשימלא רב אובל בה הוא ניר העניים ותרישתם כי משני סרבו ימלא להם בשפט בלקיפתם בשלבים ומש שידמה לה וזה יגיע להם טוב במשפט אך כחשד וזה ימלא איש נספא בלא משפט כמו שקדם : חושך שצטו . מי שהוא מונע שצטו מכותנו כנו לנסרו הוא שוגא כי מפני זה יהיה צלון מוסר ומי שהוא אובל שחרו מוסר נקטטו למנו כחומר על פי דרכו : דיק אובל . סה האיש הצדיק אובל לשבע נפשו כי מפני דביקות הסי' עליו ימלא לו מונו עם שהוא ג' ריו כהמלאת המון כרואו כסבות כרואיות ואמנם כן רשעים תחסר פי ספ סומכים על חמסיים שיכילו מסה לתתם ולש חסר כעט : חכמות נשים . סה כל אחת מהנשים החכמות בנתה ביתא

שליח האש הרשע יסול ברע וישחת משני זה הרשע אשר הוא בעליו ואולם מי שהוא שליח איש אמונים לא די שלא יסול ברע אבל הוא מרפא לזולתו לשמרו מהרע אשר על כן שלחהו שולח : ריש וקלון וגור . מי שהוא שומר תוכחת יכבדו האנשים בעבור טעם תבועתו עם שזה יביא להתחסר וכתנמה ישיב הכבוד כאמרו כבוד חכמים ינחלו : תאוב נביה . תאוב האיש הנביה ונחלה שלא נמשך אליה מערב לגשם משכיל' כשיא נגרס על הנפש המתאוב וזה בענין הוא דבר מעט אבל הכסילים ר"ל כי תועבת כסילים סור מרע : בורך את חכמים . מי שהוא רודף את חכמים ורודף חכמת' סה הוא יחכם בלא ספק ממה שינמד מהמכחם של צדיקי' שיהיה כשם שער טוב ויהי הסוכה בגדולה ר"ל החכמה ומי שהוא בורך את כסילים ורודף חכמים ישכר וישחת : תעור' מרדף . סה הרע הרדף החכמים ותבא אליהם אל המקום שסו בו והסך נדיקים כי הם ינתקן ישלם קוב את הצדיקים מזה השגחתו עליהם וכסוב שהוא ירדסם ויהא אליהם במקום שסו בו : קוב ינחיל בני נשים . האיש סוב ינחיל נכסיו

מצודת ציון

(ב) . וזיר . גם הוא ענין שליח כמו וזיר בניים שולח (עובדיהו א) : (יה) טורע . ענין בטול : (יש) נביה . ענין שבירה כמו נכתי ונחלתי (דטאל ח) : תערב . ענין מתקוות כמו וערכה לסי' מנחת (מלאכי ג) : (כ) ירוע . ענין שבירה ורליה כמו תרועם בשבת כרול (תכלים כ) : (כג) ולפון . ענין הסתרה : חיל . עורר . (כג) ניר . ענין תריפה כמו נירו גכס ניר (ירמיהו ד) : ראשים . מלשון רש ועני : נספא . ענין מיתה כמו אני נאסף אל עמי (בראשית מט) : (כד) חושך . מונע : שחרו . ענינו ימי הילדות שהוא תחילת הימים והשאל מל' שחר כהקד וכן הילדות והשחרם הכל (קבלת יא) : (ג) וגללו . ענין

מצודת דוד
הפסוק המה בדעת וכוונת מיוחדת ואם כי לא יצינו כל אבל כסיל פורע אולתו למען יכירו הכל כי אולת הוא : (יו) מלאך רשע . שליח רשע שמנסה מדברי משלחו לרעה הוא בעלמו יסול ברעם סהיא אבל זיר מאנשי אמונים ירפא עוד את דבר השליחות אם יראם נדבר חולשה מזה מה ירפאנה במחק הלשון : (יה) ריש . עניות ובזיון מתולדים לבוא על המנצל המוסר אבל השומר בלבו דברי השוכחות יכובד מן סבריו : (יש) האוב נביה . כאשר נכזרם חמות האדם בענייני הנוף או הערב לגשם המשכלת כי אז השכיל אבל כרשעים דבר הטוב הוא להם כלאשר סהם סרים מן הרע מחסרון התאוב כי יחטר יחפזו שיתאוו לנצרים ויעשוה : (כ) יחכם . כי ילמד מהם : ורועס . המחנך עמלו לכסילים להסיוה לו לרעים יושבר וירוכץ עמסה כי ילמוד מהם ונמולו ישיב לו : (כא) תרדף רעס . הרעס שפועים חספאים סיה תרדף אותם עד השמדם כי תקמרו עליהם : ואח צדיקים . סיכות שטם הצדיקים הוא ישלם להם שער טוב כי יליץ טובה עליהם : (כב) סוב . איש טוב : ינחיל . נחלתו אף לניו בניו אבל עושר החופט הוא צפון לנדיק ואפילו לניו לא ינחיל : (כג) סרוב . סרבה מאכל' לא לשלם ע"י חרישת בעניים החורשים בשדס חטאה והנה הספירים אשר לא עמלו בו יאכלום וכ"כ יש מי אשר נאסף מכל השולם בלא משפט מוח כי לא עשה דבר אשר יועיל עמלו' לא לשלם ע"י חרישת בעניים החורשים בשדס חטאה והנה הספירים אשר לא עמלו בו יאכלום החשב כי קוטו יאל לתרבות רעה וישות בעונו : ואוסכו . האוכב את בנו מייסרו בעת שחזור ר"ל בילדותו עת וכל לנפשו לכל אשר יחפץ : (כס) לשבע . אינו חסך במענינים ויקב' לדבר המשניע את הנפש אבל הרשעים יתענוו בלכילת מענינים מתוקים וערבים ותמיד בעת חסרה כי רוחם לנפשיהם שכיחא ויכול ער למלאותם ; יד' (א) חכמות נשים , כל אחת מהחכמות שיהיה ביהם ר"ל משארת ביתא על נפשיהם : תהרסנו . מפרשת גיהס צדידי : (ג) הולך בישרו

(ג) חומר . מטב וכו' רמז ללשון שנמשלה למטה כלומר נתקן פי האויל
יש מטב וכו' הלשון שוכה כה דבר גאון . ושפתי חכמים שלא תדברנה
בגאון . תשמורם תשמור אותם השפה כי על כל אחד ידבר : (ד) בלשון אלפים .
זוה הפסוק הזכיר להתעסק בעבודת האלמה . אלפים שורים וכן ככבש אלף
כלומר בעבור שאין אלפים
נשאר הכבש בר וקני שאין
שם כלום . פ"ח בלשון שורים
יש אלוס אחד מן בר מעיני
לשגור בר וכו' התבואה הנקיה
מן התבן . ורז תבואות ואכזבי'
רבים מלאים בר ככה שור
וכואו כבן : (ה) עד אמונים .
שם דבר כלומר עד שידבר
אמונית . לא יכזב בעת הכבוד .
וישח דובר וכן הוא עד שקר
וישח כזנים : (ו) נקש לך
חכמה . ללמד חכמה : ואין .
בעבור התעסקו בדבר ליצנות
לא יוכל לדעתך . והעת לבנון
לאיש נבון נקל ללמד ויכור
(ז) והע' לנפשך יעט :
(ח) לך מנגד . כהיות המלה
קשורה עם מ"ם הוא ענין
ריחוק וכהיות עם למ"ו הודיע
קירוב לדבר והמ"ם משמש
במקום שמים כמ"ם מאל אביך
כלומר לך מנגד וכתרחק לאיש
כסיל ומכילי דעת שהוא איש
שפתי דעת כמו כתרחק ממנו
כלומר מליש שלא ידעתו חכם :
(ט) חכמת . הבין . שם הפועל
כלומר חכמתו היא תבינו
כדרך הראו לו . ואולת כסילים
היא גוררת חרמה ולשלם
יחשבו לרמות אחרים במסלת :
(ע) אוילס יליך אשם כל

נלח דרכים כלומר שקום דרכיו : נחשו . לסקב"י : (ג) כפי אויל חומר גאון .
מקל של גאון כגון סרע' שאמר מי כ' אשר אשמע בקולו (שמות כ) : קשעור .
כמו תשמרם תשמור את החכמים : (ד) בלשון אלפים אלוס בר . נלח
שורים הכוזב ריקם שאפילו תבן אין תבן . כפי וריקם כלומר
במקום שאין תלמידו חכמים
אין כוראה נחלפת כהלכה :
(ה) ויפיה כזבים . ופמיד חזר
כזב עד שקר : (ו) נקש לך
חכמה . כשהוא צריך אל המורה
איו מוצאה כלבו : (ז) לך
מנגד לאיש כסיל . מהקתור
תמיד אללו : וכל ידעת . שוק
שלא ידעת חכמה : (ח) חכמת
ערום . מי שהוא חכם הבין
דרכו ללמד אחרותיו : ואולת
כסילים . היא חרמה שלגס
סופה שמכילתם ליד טענות :
(ט) אוילס יליך אשם . שם
חוטאים שצריכין לתת מחון
למי שחטאו לו וילך בעדם
אשם שם מניחים חמוס לו
כמו בשלשנים שאמר קחו
לכם כ' שחורו וכן וכו' עכברי
זכב ונמד ונתקם לאלהי ישראל
כבוד אוילי וקל את ידו ממליכס
(ש"ו) : אשם . אמוד"ל כלט"ו :
וכין ישרים רצן . אשיות"ס
כלע"ל הקב"ה מרואה לטם :
(י) לך יודע מרת נסעו . טרחו
והיגעו שגמל נחמד לסיק
בשמתתו לא יתעבר זר נשקל
שכח

שָׁאֵם לִיה : ג בְּפִימִיה דְּשִׁמְרָא
וְקָתָא דְּעֵצָא וְשִׁפְתֵיהּ
דְּחִבְיָי גִּנְמִרְן אָנּוּן : ד אֲתֵר
דְּלִית תּוֹרָא דְּבִין אֲדוֹתָא
וּסְנֵיָא דְּעֵלְקָתָא בְּחִילִיה
דְּתוֹרָא : ה סְהֵדָא מְדוּמְנָא
לָא מְכּוּב וּדְמִמְלָא כְּדוּבָתָא
סְהֵדָא רְגָלָא הוּא : ו בְּעֵי
מְמִיקָנָא חֲכָמָתָא וְלִית
וּדְיֵיעָתָא לְמִן דְּמִתְבִּין וְלִיקָא : ז
אָדוּ בְּאַרְתָּא אֲחֵרִיתָא מִן
קָדָם סְבָלָא דְּלִית בְּשִׁפְתֵיהּ
דְּיֵיעָתָא : ח חֲכָמָתָא דְּעֵרִיקָא
בְּיוֹנָא דְּאַרְתָּא וּבְשִׁפְתֵיהּ
דְּסְבָלִי רְמִיזָתָא : ט בְּסִילִי
מְתִיקָן בְּחִפְזָא וּבִיקָתָא תִּרְצִי
רְעוּתָא : י קָבָא יֵיעָתָא מְרִירוּתָא דְּנִפְשִׁיהּ וּבְחֵדוּתָיהּ לָא מִתְעַרְב
נִבְרָהָא : יא בֵּיתָא

כ' וילא חסד
ג' וילא חסד
ד' וילא חסד
ה' וילא חסד
ו' וילא חסד
ז' וילא חסד
ח' וילא חסד
ט' וילא חסד
י' וילא חסד
יא' וילא חסד

בר ל' קמץ סימן כל ברזי דיוסף כגון בר . פרוי דבלק כגון פרו ואל . קרוי דבלעם כגון ויקר אלהים . כוזי
דמשלי כגון בו דלבר . כברוי דקהלת כגון כבר . קרוי דהניאל כגון קל קינא . כלחון קמפון
ושאר קרי' פתרון במ"א בר בסים' וסמ' באין אלפים אבות בר : הבין ה' קמפון וס' כלשון ארמי הוון
כרביא שאילין תבנתא לסוסיא . ובארורם רען ה' אליו יען אשרי שאלת חכמתו ומרע . והכבדים עדי נפש .
סדי עברו יקח אחכס . אל תהיו בטוס כפרד . חכמת ערום הבין דרבו :

אחד מהם וכו' מלשון דבור מלשון המליך בינותם כלומר יליך לעשות אשם : וכן ישרים רצון . שירצה איש את חברו וסירוש כענין וחסותם כבודם כגון .
פ"ח כשיעשה אשם יתלוץ ואומר שאינו מועיל בשביל כך אין מביאים אותו שאין בור ירא הטע' וכן בכל המקום אכל האשם אכל כישר' רצון לפני המקום שממקד
בו עונותיהם אי נמו מתלווצים בעין ולסיך אין חוששין לגזול ולחמוס ול- הטע' אכל בין ישרים לא תמצא . אלא רצון המקום וכני אדם שהיה כדרך כושר ונש'
אמר רצון סוס : (ו) מרת . ידבר על כנסת המתאוו : יתעבר מענין ערב רב כלומר הלכ ייכח ראו שיהי' יודע למדד נסעו ולענות' כלום ולתנעה משענו בשלם
הזכ ובשמתו שישמח לא יתעבר דבר זר וכו' כיגון שלא יתעבר בשמתו וכו' שמתה בעולם ככל שאין עמה תונכ או שמתה כישועה כענין שמתה נישועת :
(יב) ואכל ישרים . שאינם רוצים בניינוי בתום כמו הרשעים ומואסים חמדת העולם ויוצאים באהלים ועמידם השם כען

רלבג

כמים הוא עד שקר : נקש לך חכמה ואין . הכה לך נקש חכמה ולא יוכל ללמד ואולם בענין נק
היובר עמוק שיהיה בעניני הכינה וכו' דיעת קדושים ר"ל דיעת מלאכי השת : לך מנגד לאיש כסיל .
לכתתור עמו וכן על כל דעת שפתי דעת כי חברתו תמנע אותו מזה : חכמת ערום . חכמת האיש בערו
הוא הבין דרכו שילך בה בשיתחכם בדרכים וכסדרים שיובילוהו אל תפלו ואלוה ככסילים הוא הבין
מממה כי לא יתחמנו למאוד הדרכים ישרים אשר יגיעו כסם אל המליכס ולח השתדלו למאוד
אין ומרמה ישב אלס שיגיע : בו אל מנוקסם זה לא יבינו דרכם ולא יגיעו אליו : אוילס יליך . אשם
הוא ככה שידברו האוילים כי כאשר יראו שלא בניעו אל מנוקסם שיהיה אשמה סכב לה או יתעבר
זכ לזכ ויתמחו נמס שהיתה חכמתם הוה ויגידו או חס' שמתאילו מנסב' אשר הוא אשם לטם
כשיחקרו נמוס הסבות כסס ואמנם בין ישרים יוספר השגם הרצון כי ס' יבואו בדרכים כשצדיק
ולזכ ישגו רצונם מזורק להם כסס נעורים בו מהשם יתנרך : לך יודע מרת נסעו . לך פלחם והא
כשכל יודע ממירות נסעו בהכמת ועשרה מלך היות כסס' אחרת אף לא יתעבר עמו זר משאר כח
כסס' בשמתו כמה שהשיג מהסגות עיוניו : בית הרשעים אף על פי שבינו חוק מלך ישמח ויהרג
כי אין השם יתנרך משגתו בו לשמרו מהפגעים והוא בעלמו ירא אל פלמו עפדים גדולים מלמי חת
פפולותיו

ביתם כחכמתה כי היא עמדת את הכית ושומרת הקיינים אשר בו והאשה האולת תהרס ביתה
ידיה מלך העדר השגחה מהכית וזה הערה נס'ן לאשה חכמה כהשתתף השכל בחכמה כמחשבה
לצנות ביתו בעיוניות כי היא עוזרת מלך לנניין הכית ואולם האשה האולת לא תעבור אליו כזה
אכל כורסת ירד הכית שהיה ראו שינכסו השכל : הולך נישרו . מי שסוה הולך כיושר הוא ירא את כ'
כי כס' ישיב לזכ תבורתו וכמתו ומי כהוא נוסט מדרכי כושר הוא מבוה כס' : כפי אויל .
הכ כפי אויל מטה גאון להשחיתו ובהסך בדרכי החכמים כי כס' בלחון מהשפלות וסוים לאנשים שישמרו
מלך רע : בלשון אלפים . כהנ יקרה שמתאילות הדברים ומסקרו ימשך דבר אחר בעיני חס' כשלא
יתאלו שרים יתאלו אחרות התבואה שאוכלים השורים מלאים בר וכזה מפני המלאם יתאלו רכ
תבואות כי רכ תבואות ככה שור ואפשר שירלכ כזה והוא יותר כגון כאשר לא היו שורים של פסס
שמשמשים אותם כלום בר כה אז יכיו רכ תבואות ככה שור והעיר כזה כי כנסת החמרת כאשר לא
ישתמשו בה בעבודת השכל היא תאלל פרי תבואתו ותשחיתו כהשתמשו כהכנתו להשתתף בהגעת
תאות החומר ואש' ישמשו בה לעבודת השכל יגיעו בנתה רכ תבואות בעינים כשיוניים : עד אמונים לח
יכז . מי שלא יכזב והוא מי ששואה השקר הוא כהכרת עד אמונים כששאל על עדות מה ומי שידבר

מצודת חוד

מצודת ציון

נישור . סוכך בדרכך ישר הוא ירא את ס' וכמסיר דרכיו מן פושר יבוה את הסוכן
נישור כי מחשיבו לכסיל : (ג) חומר גאון . גאון זקופה כמקל : השעורס . מלדנר
גאון : (ד) בלשון אלפים . כהעדר הנקר יהיה אור התבואה ברור וקני ר"ל במקום
שלין ח"ח אין סורא מטיה : ורכ . הרבה תבואות בלס ע"י כה ששור כי יתרו
כדס ר"ל במקבל פליו טול תורה כשור לשול יתאל על ידו תורה הרבס : (ה) עד
לדבר רכזים ועס סמכ כדברים של מס נכך מ"מ הואיל ורגילי נכך יעיד ג"כ שקר
לך מנגד . לך מנרחק לכסיל : וכל ידעת . או לו
יסוד חכמה ערום . יסוד חכמה ערום הוא לביני דרכו לכל יעשה כפי השזדמן ויסוד אולת הסכסיל
היא טעות המרמה שחשבו כי לא יעבו גס המס כפי השזדמן : (ט) יליך אשם . האשם עמניא היא הליך פליו להסתפר על מעלו אכל בין ישרים יש ויש רצון ס' ורגילי
קרנן : (י) לך יודע . לכו של האדם הוא יודע ומרגיש במירות נסעו כעמל הוורס ואין זולת מרגיש נעפרו של זה לך בשמתו כעה קבול הסכר לא יתעבר זר
לחלוק בו כי לנדו יקבל שכרו מעולם : (יא) בית . ר"ל עם ששוא בנין חוק כדרך הכית : ואול . עם שהוא פראי כדרך האוילס מ"מ ישרת ועלם ממלס פעלס :

ענין הכיס והסרה כמו ונארים במשגותם (לעיל ב) : (ג) חומר . מטב כמו וילא חומר מנגד ישי
(ישעי' ו) : (ד) אלפים . שורים כמו עבר אלפיך (דברים ז) : אלוס . אור התבואה כמו פתחו
מחבוסיה (יחזק' ג) : כר . ברור וקני : (ה) ויפיה . ענין דבור : (ו) מנגד . ממרחק כמו כי מנגד
תראה את הארץ (דברים לב) : וכל . כו"ז הוא במקום או כמו אכיו ואמו קלל (ויקרא כ) : (ס) יליך .
מל' מליס : אשם . קרבן אשם : (י) יתעבר . מלשון תערוכות : (יא) חונס . מל' גיוון ושכונן :
סוג

אמונים . סעד אשר יתמיד לדבר אמונות בודלי לא יכזב לדבר העדות אכל הרגילי
וע לחקור הרבה בדבריו : (ו) ואין . לא יתאל כלבו חכמה כי השמן לבו אכל לבנון נקל למאוד דעת כי סורגל כס : (ז) לך מנגד . לך מנרחק לכסיל : וכל ידעת . או לו
חדע שפתי דעת כלומר או כרחק ממנו או סוכך להיות כעטו : (ח) חכמת ערום . יסוד חכמה ערום הוא לביני דרכו לכל יעשה כפי השזדמן ויסוד אולת הסכסיל
היא טעות המרמה שחשבו כי לא יעבו גס המס כפי השזדמן : (ט) יליך אשם . האשם עמניא היא הליך פליו להסתפר על מעלו אכל בין ישרים יש ויש רצון ס' ורגילי
קרנן : (י) לך יודע . לכו של האדם הוא יודע ומרגיש במירות נסעו כעמל הוורס ואין זולת מרגיש נעפרו של זה לך בשמתו כעה קבול הסכר לא יתעבר זר
לחלוק בו כי לנדו יקבל שכרו מעולם : (יא) בית . ר"ל עם ששוא בנין חוק כדרך הכית : ואול . עם שהוא פראי כדרך האוילס מ"מ ישרת ועלם ממלס פעלס :
ישר

תועים חורשי רע למו הורעותם כי כשיתרוס כרע הוא תועה מדרך הישרה. וחסד ואמת ויבואו לחורשי טוב: (כג) ככל ענב. עומד כמקום שנים כלומר בעבור כל ענבון ועמל שיטרה לזורך מחייתו יש יתרון ותועלת ובענב דבור שפתים שהם דברי תומו יש מחסור והטעם שחסר כל ואך ממעט מותר המתענב: (כד) עשרם. עם הכתום הוא תפארת ועטרת ראשסכי העושר ויעיל לחכמה. ואולת כסילים ואת"פ שיש להם עושר לא ויעילם להסירה מהם כי אולתם בעשרם אולת היא או אולת שאין כמוה: (כה) מזלו. עד אמת הוא יעיל הכפשות הלכות' למות ועד שמנהגו דבר כוז הוא איש מרמה: (כו) ביראת. יראת. שנים דקיים וכבית משמש' בעבור שנים בראש הפסוק וכן הפירוט בעבור יראת ה' והיה השם מכנה עו לירא להמלט בו בעת צרתו ולכמו בזכותו ויהי השם מחסה עו ויראת ה' מקור חיים כאילו הירא' מקור החיים לירא בעבור שיסור ממוקשי מות וכן הפשט: (כז) דבר עם הדת מלך. צ"ת דבר ובחסם ענב בעבור סירוס בעבור עם רב שיש למלך יכדוהו בני אדם ובעבור אין לאוס לרונ תבואה מחסה ויתכן שלא היה ירא שמים על כן אין לו לאוס: (כט) ארך. מי שארך ארוך אמו רב תבונה הוא ומי שלא יוכל לסבול טעמו רוחו קצרה על כן יקרא קצר רוח: מרים אולת. כי מאריך אמו יפיל האולת וזה ירימה כהתכעסו: (ל) חיי כשרים לב מרסא. מענין עד חיותם והלך שאל יוסף ולא יקרא בלחר הוא כמרסא לגוס' ומלת לב מושך אחר עמו כלומר חיי

(כג) ככל ענב. ככל יגיע מלאכה ויהי ריוח אצל דברי הכל אך למחסור: (כד) עשרת חכמים עשרם. שהם עשירים צתורה: ואולת כסילים אולת. קלקלקן של כסילים היא האולת שנתעלל מן החכמה: (כו) ביראת ה' מכנה עו. נאמר באלכרסם כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה (בראשית כו) והכשיתו כי נדך אכרך וגו': ולכמו יהי. הוא: מחסה. שיחסו וחסדו ככל זכותו: (כח) כרז עם. שהצבור זכאים לדרת הקב"ה הוא: וכאפסם לאוס. כש יגיע דקיים בו: מחמת ריון. חסון רונתו הוא כביכול נוסף מנצחו לאלהי נכר ומשלים את האמות על כמו: (כט) מרים אולת. מפרשם לחלקו: (ל) חיי כשרים לב מרסא. לב כשר שהוא רועא את הרעש ושכר על מדותיו הוא חיי כרונותו של הקב"ה שכן כשר הם: ורקב עצמות קנאה. אדם בעל חמה רקבון עצמות הוא לכל: (לג) ותסי צמותו דיוק. כשימות הוא כמות שיכל לג'ע: (לד) כלל רבון תמות חכמה. לשכון ותקיים בנתח לשון מוחה ומרנוע: וכקרב כסילים תודע. מטט חכמה שללנו מנחיה איסרתא בלגינאל קיש קיש קייל: דקק

בבל ענב יהיה מותר ודבר שפתים אך למחסור: כי עמרת חכמים עשרם אודת כסילים אולת: כה מציל נפשות עד אמת ויפה פזבים מרמה: כי ביראת יהיה מבטח עו ויבגיו יהיה מחסה: כי יראת יהיה מקור חיים לסור ממקשי מות: כי ברבעים הדרת מלך ובאפסם לאם מהית רזון: כט אך אפים רב תבונה וקצרה רוח מרים אולת: ל חיי כשרים לב מרסא ורקב עצמות קנאה: לא עשק דל חרף עשהו ומכבדו חנן אביון: לב ברעתו ידחה רשע וחוסה במותו צדיק: לג בלב גבון תנוח חכמה ובקרב כסילים תודע:

וקשום חשלין קבי: כג בקד מן דאצפא לך יהו קד ויתרנא וספוקא ויתרתא לחוסרנא: כד פדילא דחכימי עותרהון ושבהרהון דסבלי שמייהון: כה מפצא נפשא קהדא דקיששא ודמלך פדבוקא רמא הוא: כי דחלתיה דאלהא סברא דעשנא ורבנוי גהוי תוכלן: כי דחלתא דאהא מבוז דחי דממתי מן פחא דמותא: כי בסונעא דעמא הדריה דמקא והיך דבציר עמא מתתבר פרנסיה: כט מן דנגידא רותיה סניעא ביוגיה ומן דבריא רותיה מסגי שמייהון: י דמפנין חמתא דלביה אסיא הוא דביסריה והיך מלמיתא בקיקא הכן קנאתא בגרמיה: לא דעשק למספנא חסודא עביד דבריה ודמרתם עליבא יקריה: לג בקבא דמתבין תשרי חכמתא ובגויהון דסבלי צדיקא הוא: לג בקבא דמתבין תשרי חכמתא ובגויהון דסבלי

לואם דר מן ב"ה וזינו תד מ"ל ו' במצעות חיבואו וחד נסב' ב"ה חיבואו וחס' וס' נסב' בסורה רבא במערתא אות דהי' נס' ב' בשרים ב' ומב' לישנא וס' הי' בשירי רב מרסא.

תולדות אהרן ככל על: מרת (ככט) חסות מן ככרית סד: ככר עם. מרת מ פתחם סד יומא כו עטוב נכר' יד נזחם יב מנחם סב וזר מרומם: ורקב. שנת קנב: דרעמו. עקיים מד פ"ט: כנג. ג"מ פת עקידת שר' ס: מרת

הבוסות לרספתם כביות להם לב מרסא והוא כלל הטוב והשמה שירסא בגוף בשמתו. ורקב עצמות תקנא לעשו' רע: (לג) חרף עושהו. שגור עליו הדלות שבוור השושק שלא יוכל השם לכזילו מידו. ומכדו מכבד השם בעבור שאמר הענק תעניק לו על כן: (לד) כרעמו. שיחשוב לעשות לנלים ידחה ויסול רשע. ויש מחסה ובטחון על השם בעת מות הרשע פ"א ואדיק בעת שימות עוד חוסה כמותו כמו חוקיו: (לג) תנוח. תמצא מנוחה בלבו כשילמדה כי כלל משק לחכמי' תודע

זנחם יב מנחם סב וזר מרומם: ורקב. שנת קנב: דרעמו. עקיים מד פ"ט: כנג. ג"מ פת עקידת שר' ס: מרת

רלבג

עם. דבר המלך הוא כשיסע לורכו עם כי גם יתחוק כנגד סקמי' עליו ואולם כשפדר העם ממט' לו מחסה שיסע לו רזון וכנה בקום עליו אדם להלחם בו: ארך אפים. מי שכו' ארוך סיון וחוקר בו מחקר ארוך כו' רב תבון' כי כה יסו' האמת ממה שיחך בו ואולם מי שהוא קר' חם מהלמת כחוקרים אכל ישועת חק' סנה סו' יריס לו מהלקי כסותר מק' שכו' אולת ר"ל מה שכו' סק האמת: חיי כשרי'. הנה רלבג שכו' מרסא ונתן רסיון ומרנוע לכסול אוח חיי כשרי' כי סה חותמת לו לשמרו הסכסלות הכעס וכו' ג"כ פועלת לשמרו מרסע שיתמך ממנו לו ולולתו וז"ל כי פוח' הי' כשרי' ואמ' לב קנאה ושנאה הוא מנלה גם העלמו' לרוב שיגיש כרע ממט: עושק דל. מי שכו' עשק דל הוא כלינו חרף כשי' כי חשב שאין שם מי שישמרכו מידו לחששו ועל זה נשען בלעשקו ולא מן אל לבו כי כשי' יוכל להכילו מידו ולזה יסיה מי שחוקר אכיון מכבד כשי' כי הוא איש מקה בוחם כמתנה גמול כי אם מהשי': כרעמו ידחה רשע. הנה כרעס ידחה כרעמו כשחפץ לו תחלתן כשי' כי ירעב וסחקף בלבויו וסנה לעמלה ואולם כלויק לא ידחה מאמותו וחי' ככבת כמות אלל צמותו יתשה כשי': כלל נצון תנות חכמה. הנה כלל נצון תנות חכמה ולא יסול להם ספקנה אחר האעסה כי סס יודעים אותם ככמותים ואמנם כקרב כסילים תגדך להסודע להם כי סס (מחסורם)

האנשים שהם חורשי רע יתשו בדרכם כי ימלאו להם מועטים רבים מההגעה למבוקשם ואולם חורשי טוב ימלאו בדרכים חסד ואמת והנה האמת הוא שיתושר להם הדרך כדרך שחשבו אותו והחסד הוא שיתושר להם מהכסוד יותר ממה שחשבו מפני העושר האלפי אשר ילוח אליהם: ככל ענב. הנה ככל יגיע ועמל יסיה לחדם יתרון ותועלת עד שכל מה שיעמול בו יותר יגיע לו מהמועיל יותר ואולם דבר שפחיס סנה היגיע ורכבו בו אינו יתרון אכל למחסור: עמרת חכמים עשרם. הנה עמרת החכמים עשרם אשר חכמתם מילאוחו כי בו יכדו תכונותיהם הטובות נדיבות ונדיק ונכוער גם כן יהיו מוטים לענין חכמה ואולם אולת הכסילים גיל היולסה מהדעת החלושה אשר ככס כנה אולתם סנה לו כי הוא סנה הרוע והבלבול ככונותיהם ופעולותיהם והסכסד שהוא סנה שילאו מדעתם מרוב הלעור והדלגה: מניל נפשוח. הנה מי שיעיד אמת כמה שישאל עליו מניל נפשות מהחמם ואולם איש מרמ' ידבר כניסם בעדותו כאשר ישאל עליו והנה זה סנה להשחית נפשו' נחמם: ביראת ה'. יש לבנות בעושו יח' שילל האיש שהוא ירא ה' גם לבני האיש יהיה כשי' למנן ולמחמה עליהם כביות אביה' ולהלילים מהרעות הכבונות לבוא עליהם: יראת ה'. היא מקור חיים כי מנחם תולאות חכמה' אכבד כה יסגו חכיים הלחמי' והיא ג"כ סנה לסור ממוקשי מות עשירי' כעניני' כוסיני': ככר

מצודת דוד

טוב הוא חסד ואמת כי בעבור מהחנכתם הטובה ישמך עליהם חסד ויאמנת מהשנחתם על מי אשר חשבו כטוב עליו: (כג) ככל ענב. ככל דבר עלנבון ועמל יגיעת המלאכה יסיה לחדם יתרון וריוח מס אכל דבר שפחיס העמל בו הוא אך למחסור כי כרוב דברים לא יחדל פשע: (כד) עשרם. אס מלאו עושר ומספרת אוחה כי יוכר לכל חסרתקם וכדינות לנס כחמה לעכיונים די מחסורו ופסטים יפות: אולת יוכר לכל חסרתקם וכדינות לנס כחמה לעכיונים די מחסורו ופסטים יפות: אולת

מצודת ציון

החופע דרעמו: חורשי. ענין מחשבה: (כג) ענב. גם העמל נקרא ענב כי ענב כעמל: מחרת יתרון וכרחה: (כח) ובאפס. עניינו כמו כאין וכן אפס בלעדי (ישעיה מה): לאוס. חומה. מחמת. שבר ופחד: רזון. עניינו כמו שר וכן באינו רזונים (שופטים ה): (ל) חיי. ענין רפואה כמו וימרחו על השמין ויחי (ישעיה לה): מרסא. מלשון ריון עם שהוא באל"ף כמו על כן הוא מרסא (רמיה לח): קנאה. עניינו כעם וכן קנאוני כנל אל (דברים לג): (לג) חרף. ענין גדוף: (לג) ועברתו. מ' עברס.

וגו'. ר"ל במעשה אולתם יוכר האולת הסמוכה בלנס כי בעבור היות כל מעשיהם אולת נראה מום כי יש עוד הרבה אולת חקונם בלנס וינוגם בעת הסודתן: (כח) מניל וגו'. עד אמת הוא מניל נפשות כי אם יעיד לכרונ הרונח אז יעיל מידו נפשות בני אדם ואם יעיד לנכרו אז יעיל נפש הכרונ: ויסיף. המבדר ככונים מניל בכזבו את איש מרמה כי מביים לו בעדותו: (כו) ביראת ה'. הליכות האדם ביראת ה' היא לו מנחה עו ונס לבניו יסיה מחספ לחסית כלל זכות: (כז) מקור. יראת ה' הוא מקור הנובע חיים כי היראה חזקירו לסור ממוקשי מות הם שנות ופשעים: (כח) כרז עם סדרת מלך. סדרת מלך נראה בעבור רוב השם אשר איתו: ובאפס. וכשאין עמו עם רב אזי נראה הדרחו כמה שחרוניהם יתחו ויפחדו מפניו והוא למשל לומר סדרת המקום הוא כשרכנים עשירים את המנוה ואם מופסים סמם אס יעשוה ביתר שאת וככונה רצויה הם המכדרים את המקום: (כט) ארך אפים. מי שאינו ממספ לכעוס הוא רב תבונה אכל קצר רוח הממסר לכעוס הוא מרים האולת על החבונה כי פ"ה הכעם החכמה מסתלקת וטוחר הוא א"כ בולנת יותר מן החכמה: (ל) חיי כשרים. מי שיש לו לב רפוי ואינו מקאס לבו לנמוך קנאה הוא לו לחיי כשרים כי לא ירלאו אך וזמה ינקוס נקס אכל המקשה לבו וטער קנאה הוא סנה להביא רקטון בעלמתינו להחמדתה כדלגה: (לג) חרף עושהו. כי בעבור תולשתו עושק וחוסה הוא שאין צד המקס עשעהו לכזילו מיד עושק אכל סחונן את סלכנין הוא מכבד את הפקיס שעשהו: (לג) ברעשו. בעת נוא

(ו) מוסר . שאלו . שנים דקיים . אכדון בעבור שהוא אוכל ממנו' ומדעת בני אדם : מוסר רע . כלומר המוסר נכבד רע הוא לעובד אורח כמלות שלא יחפון ואשונת תוכחה כמאוס ימות וכשם שהשאל והאכדון גלויים נגדו הוא כוח המשתנות ולכות בני אדם הוא אורח מוסר ושונת תוכחה וכו' וכן שר' שימתם בלל עתם וירדו אליה' :

(ו) מוסר רע לעובד אורח . יסורים קשים מוכנים לעובד אורח של הקד' : אדם : מוסר רע . כלומר המוסר נכבד רע הוא לעובד אורח כמלות שלא יחפון ואשונת תוכחה כמאוס ימות וכשם שהשאל והאכדון גלויים נגדו הוא כוח המשתנות ולכות בני אדם הוא אורח מוסר ושונת תוכחה וכו' וכן שר' שימתם בלל עתם וירדו אליה' :

(יב) כוכה לו . פירושו להוכיח . אל חכמים אל בית חכמים . לא ילך שיחשוב שיכניחו על כן יסור מהם : (יג) לל . לל . כל . ג' דקיים ויטיב מן טובת מראה יפה הפנים . רוח נכחה וכשרות היא על כן אל תלמוד הדע' אבל לל נכון שיטמה ואין לו עוצב בעולם הוא יבקש ללמוד דעת . כל ימי עמי תאר וכו' המתעבב . משת' חסר כ"ף סתומה עני דעת וממון ימיו רעים הסך לב שמה ולל טוב ושמה כמשתה תמיד כלומר כלל אוכל ושמה ושמה בכל יום : (טו) מאור רב . מקובץ קגול המורה באור ועמו עבר מן ויהי ה' פירושו שרשע יהיה בני אדם המורה גדולה עש' : (ז) טוב ארוחת . עומד במקום שנים בעבור הנושאה עלי אורח כמו שלוחים מן ישלח ומתנה מן נחה . שם בארוחה השלוחה כלומר שיאכז זה לזה טוב מארוחת שר וישנאו זה לזה : (יח) יגרה . מענין מתגרת ידן : (יט) עלל . בכל מקום רשע פירושו דרך עלל כאלו סוככה משוכת חדק קוליס שאינו יודע ללאת ממנה . סלול עגנון סולו סולו כמסלה פירושו הרימו ההרמה ורומז על הציונים הרמים כדי שלא יטעו הסולכים עליה וכן סוללה כאלו

גַּתְרָהֶם : י בְּרִדוֹתָא דְבִישָׁא
בְּמַעְיָא אֲוֹרְחִיהּ וּבְמִן דְּסִגְי
מִכְּסֻנוֹתָא יָמוּת : י א שׁוֹד
וְאוֹבְדָנָא בְּדָם אֲדָהָא אֶף לְבִי
בְּרַגְשָׁא : י ב קֵא רַחֵם מִמִּיקְנָא
לְמִן דְּמִכְּסֻן לִיהּ וְלוֹת חֲכִימִי כ' חס' יוד
קֵא אֲזַר : י ג קֵא חֲדָא
כְּשִׁפִיר אִפִּי וּבְבִיבָא דְלִבָּא
רוּחָא מִמְכַתָּא : י ד לִבָּא
דְּמַתְבִּין בְּעֵי דִיעֲתָא וּפּוֹמְדָוּן
דְּסַכְלֵי שְׂמִיּוֹתָא : י ו פֶּר יִמִּי
דְּמִסְפָּנָא בִּישׁוּן וּמִן דְּסָב לְבִיהּ
מִשְׁקִיָּא תִדְרִיא : י ז מִן קִבְּרִי
בְּדַחְרִיתִיהּ דְּאֲדָהָא מִן סִימְתָא
רְבִרְבָתָא וְעֲתָתָא בְּתוּן : י ח מְבָא
שְׂרוּתָא דִירְקָא וְרַחְמוֹתָא תְּבוּן
מִן תּוֹרֵי מַסְפְּמֵי בְּסִינְיָתָא :
יח גְּבִרָא חֲמִתָּנָא מְנַרָא חֲנַרָא
וּנְגִיד רַחֵמָא מְדַעַךְ חֲרָמָא : י ט אֲוֹרְחִיהוֹן דְּעַמְלֵי מְרַצְוֵי וְכוּנְיָ וְאוֹרְחָא דְחֲרִיצֵי שְׂפִיָּא :

י מוסר רע לעובד אורח שונת תוכחת ימות : יא שאל ואכדון נגד יהוה אהפיק לבות בני אדם : יב לא יאבה לך הזכח לו אל חכמים לא ילך לב עמית ייטב פנים ובעצבת לב רוח נכחה : יג לב נבון יבקש דעת לפני כסילים ירעה אורת : יד פלימיעני רעים ומוב לב משתה תמיד : יו טוב מעט ביראת יהוה מאיצר לב ומחוימה בו : יז טוב ארתת ירק ואהבה שם משוד אבום ושנאה רבו : יח איש חמה יגרה מדון וארד אפים ישקוט ריב : יט דרך עצל במשכת חדק וארח ונגיד רחמא מדעך חרמא : י ט אורחיהון דעמלי מרצוי וכוני ואורחא דחריצי שפיא :

כג : בני אדם ט' וסי' בהנהגת עליון גוים . גדול הצעה ורב . למען אשר לא יגבהו בקומתם . ובנגעי בני אדם רשואים . הגפן הובישת והתאנה . והנה ברמות בני אדם . אליכם אישים אקרא וקולי . ושעשעי את בני אדם . שאלו ואכדון נגד ה' . בהרבה ספרי מסר' וא מסרי כי אם ו' בני אדם והני תליתיהון דמשלי לא מני יתהון ומכח המסורה דמסר' בני האדם ו' וכל קהלת רבו' ירענא דשאר איתון בני אדם ואשכחנא דאיתון מ' ובקצה ספרי מסרה אספמייס מני לון ט' וכל תולדות רבו' בני אדם במ' בני האדם וסימ' לרודיע לבני האדם . משמים הביט ה' : יגרה ג' ובספ' וסימ' איש חמה יגרה מדון : רחב נפש יגרה בעין . איש אף תולדות אהרן כל ימי עמי . כ' קס קמו ססדרין קא :

כג : בני אדם ט' וסי' בהנהגת עליון גוים . גדול הצעה ורב . למען אשר לא יגבהו בקומתם . ובנגעי בני אדם רשואים . הגפן הובישת והתאנה . והנה ברמות בני אדם . אליכם אישים אקרא וקולי . ושעשעי את בני אדם . שאלו ואכדון נגד ה' . בהרבה ספרי מסר' וא מסרי כי אם ו' בני אדם והני תליתיהון דמשלי לא מני יתהון ומכח המסורה דמסר' בני האדם ו' וכל קהלת רבו' ירענא דשאר איתון בני אדם ואשכחנא דאיתון מ' ובקצה ספרי מסרה אספמייס מני לון ט' וכל תולדות רבו' בני אדם במ' בני האדם וסימ' לרודיע לבני האדם . משמים הביט ה' : יגרה ג' ובספ' וסימ' איש חמה יגרה מדון : רחב נפש יגרה בעין . איש אף תולדות אהרן כל ימי עמי . כ' קס קמו ססדרין קא :

קוים : ואורח ישרים סלולה . כבושה ומוסר . ומדרש אגדה דרבו על עזו קקון זה כנסך בגיות צמר אט תטלוו מאכן הוא מתעבב ככלן ק' און אדם

רלבג

יאכהו הש' : מוסר רע לעובד אורח . ומי ששונת תוכחה ימות ברעתו כי לא ישוב ממנה ואפשר שרלכ בוס כי מי שהוא עובד הדרך הראוי נמדות או דעות כבר היה לו מוסר רע וחסר ואמנם מי שהוא שונת תוכחה ימות כמו שקדם : שאלו ואכדון נגד ה' . אף יחשוב חושב שלא ישיגו הש' בלכות בני אדם להסכים בלא-שאלו ואכדון הם יותר חכמים מהם מאלו ועכו' הם עד ה' דבריהם בעולם כי בשאלו הוא כמרכו אשר סביבו הרקיע הכמיני לפתקים ולוח יתוייב שישיה לו זיון כמרכו הכוח וקראו שאלו כי הקבר הוא נמקום השלל והמרכו הוא המקום השלל כמותלע וקראו אכדון כי הוא רחוק מאלו מהשנוי לנבוס אורה אחרת ולפי שהאדם בארצות הוא השלל כמאורות הנמלחות הטבעיות קרא המקום הכוח אכדון והוא מבוואר כי לנכות בני אדם מתיחותו כחוטן מה לש' כמו שבלחנו בספר' הן אל כביר ולא ימאס כביר כה לב : לא יאכז לך שוכה לו . ככה הלך לא יאכז הפוכחה ולואת הככה גם כן לא יאכז כהמכה ולוח לא ילך אל חכמים ללמד חכמתם : לב שמה . ככה הלך שמה ייטיב העיון ויכעס הלך ועלבוט הטיה כעס נכחה ודואגת ולוח היתה כשמה משוכחת באופן מהכסה ולוח המלא כי אלישע אמר שיקחו לו מנגן לכמה לבו יזאו היתה עליו יד ה' ונתחבר ג' שכל ימי כעס יעקב על בני יוסף לא שרחה עליו רוח הקדש : לב עגון . יבקש תמיד דעת קדושים וסוף כסילים יהיה רועת תמיד אולת בלב כסילים כי מהלך יבא שדבור אל הפס : כל ימי

עמי רעים . כל מי שהוא עמי בדעות כל ימיו הם רעים אף מי שהוא טוב שלל שמה בכל ימיו כאלו יעשה משתה בכל יום עם שמתיד הוא שזוהם מנהל ערדי נעיונות דעיות : טוב עשע רחל ה' . טוב מעט מהמון שיקובך ביראת ה' ויבושר מאלור רב שיקובך כמאוסה ולעקב ממי דמשע כששוקים כי סוף הקנין המעט אל הסלחה ובקיום וסוף זה כאלור הכר אל כששוקה וספסל : טוב ארוחת ירק . טוב לאדם וערב ארוחת ירק עם חרס שהיה אכזה עם בייטס וימר מהר שכן עם חרס שמתים שגאס כייטס כי שגאס חגרס מדון כייטס ותויס סכס לרעות גדלות : איש חמה יגרה מדון . כאיש כשעסן יגרה מדון במקום שיש שלום ואמנם מי שהוא מאוחר כעס ישיקו סייב והמדון יהיה סכס הפלוס : דרך עלל . כעס דרך עלל היא אללו כמו גדר קוליס שהליכס עליו קבוי ויוק שהתלך בו בכל המקומות שחדך כפ רגלו ואמס ארס חלשטי שישר כשפולותיכס שאינס עלים היא סלולס דרכו' ילכו עם בקלות ואפשר שירלס כוס וסווא סגנון דין כשעלל כחקירות סעיונות מתקור כעס מתקור רחוי היא קשם לו כמו סדריכס כמשוכת שקוליס וה כי תמיד ימלא מי שזס עיט כדרך חקירתו סקוליס וערבוים לא יתכן לו סיליאס מסס כי לא סקדים כל אותם המתענות לעיון כעס ולכבוד סדוקת מסכלתי לודקת ואמנס דרך שישר שדורכיס כחקירותיכס ציושר ולוח יקדימו חתלת כל המתענות כסולוס כדרכס סכס ויכררו כודקת מסכלתי לודקת היא סלולס ודחכס לא יתעפס רגליכס כס ולא יעפלו כסליכס : ק

מצודת ציון

(אזיז ית) : (יא) אף כי . עניינו כמו כל שכן וכן אף כי אש אכלתו (יחזקאל ט"ו) : (יג) יאכהו . שנכרס כמו וכאה לכב (תהלים קט) : (יז) ארוחת . ענין הכילה התמידית בכל יום כמו וארוחתו ארוחת תמיד (תהלים כ כ"ה) : אבום . שם המקום שמספמייס בו את ככמותו כמו וחמור אבום בעליו (ישעיה א) : (יח) יגרה . מל' אגר וחמור כמו ואל תתגר כס מלחמס (דברים כ) . מדון . מלשון דין ומריב : (יט) כמשוכת . ענין גבר כמו סכס משוכתו (ישעיה ס) . חדק . מן קוליס כמו

יאכז לב' : (י) מוסר רע . יסורים רעים מוכנים לעובד אורח הכבושה וסרלוי : (יא) שאלו . סקנר ובסינס סמס נגד ה' ויודע כל אשר כעס ומכ' שידע הוא כל משתנות לבות בני אדם : (יב) לא יאכז . בעבור שלא יאכז כמאוס לזס לא ילך אל חכמים מתקדו סן יזכיהו : (יג) לב עמה . שמהת סכב חייפ' מאור ספטיס חסח וכעבור עכנס לב כשכרס סרווח וישלל בעיני עמטו : (יד) יבקש דעת . יחזר אגר כל ימי עמי רעים . פס כי מצי' לו די מחסורו כי יתקנע כשפירי ששס ורשע עיט כשלוסס אלל מי שיז לו לב טוב לכל ירע עינו כולותו ישמה כחלק וימיו נדמים לו תמיד כימי משתה ושמס : (טז) טוב מעט . יחזר טוב מעט סון סכס בירלס ס' ובושר מאלור רב וכו' מהומה קול בני אדם נעפיקס על סעשק אחר בו : (יז) ארוחת . סעודס על ירק כמקום שאוסבין אורח מוכס ויחר מסעודת שור ספסל על סכס וככיקוס ששונין אותו : (יח) איש חמה . מי כדרכו לכעס יגרכ מרינע עם בני אדם אלל כמארין אף ואינו ממחר לכעוס יסקים כוס אט המרינע : (יט) דרך אחר אחר ידרך העלל ידמס לו כאלו גדר על קוליס לפעין ומעטנו ללכת בו לגדל העללות ימלא מנישות כלל מעשיו אלל אורח ישרים הוא

הדעת ללמד : ירעה . יעשה את האולת לרעה וחבר לסוית רגיל עמם : (טו) כל ימי עמי רעים . פס כי מצי' לו די מחסורו כי יתקנע כשפירי ששס ורשע עיט כשלוסס אלל מי שיז לו לב טוב לכל ירע עינו כולותו ישמה כחלק וימיו נדמים לו תמיד כימי משתה ושמס : (טז) טוב מעט . יחזר טוב מעט סון סכס בירלס ס' ובושר מאלור רב וכו' מהומה קול בני אדם נעפיקס על סעשק אחר בו : (יז) ארוחת . סעודס על ירק כמקום שאוסבין אורח מוכס ויחר מסעודת שור ספסל על סכס וככיקוס ששונין אותו : (יח) איש חמה . מי כדרכו לכעס יגרכ מרינע עם בני אדם אלל כמארין אף ואינו ממחר לכעוס יסקים כוס אט המרינע : (יט) דרך אחר אחר ידרך העלל ידמס לו כאלו גדר על קוליס לפעין ומעטנו ללכת בו לגדל העללות ימלא מנישות כלל מעשיו אלל אורח ישרים הוא

קס

אדם יכול ללכת ידי עלילותיו בלא ממון : (כ) בן חכם ישמח אב וכו' אדם כזה אמו . גורם ללמו שמחים אותה : (כא) אולת . שמחה היא לחסר לב : (כב) כמר מחשבות באין סוד . בלא ענה לא תקום מחשבה : (כג) שמחה לאיש במענה פיו . כמשמעו ע"י מטען דך ודבר וחת ככריות אוכזנים אותו ורבותיו דרשונו על

כאלו יש לה ציונים סלולים ללכת דרך ישר : (כא) ישר . יבקש דרך ישר ללכת בה : (כב) הכר . שמחה . שמים דנקים . סוד ענין ענה פירוש שחיתים וסוד מחשבות כחושני' בעבור כי אין ענה ובעבור יועצים תקום מחשבת כנוענים ותבא שמחה לאיש כיוען כבא מענה סיו . ודבר הענה שיבא בעתו מה טוב לנוענים :

בעלי גירסא אס מואלים כמי' מנכה או תקיים כס ושמחה: ודבר נעמו מה טוב . שאולים בכלכות הפסח וברלכות החג: בזמנו: (כד) אורח חיים למעלה למשכיל . כמו שפסע עומדים ממעל לו (ישעיהו) כלומר לפני כסכס קשוקט ומוכנת אורח חיים: (כו) שוכר ביתו . שהוא כונע כנע : ושואל מתנות ויחי . מאחר שהוא שואל מתנת כל שכן ששואל את הגזל : (כז) לב גדיק יבנה לענות . יחשוב ויבין מה יענה קודם שישני דבר : (ל) מאור עינים . בתורה . ישמח לב . ששואל ממונו דבר ויודע מה להשיב . ולפי פשוטו כמשמעו דבר שהוא תלוי למראות עינים . שמחה כלב ומחנה חונת כלב כגון גן ירק

ישרים סללה : ב בן חכם ישמח אב וכו' אדם כזה אמו : לא אולת שמחה לחסר לב ואיש תבונה יישר לכת : כב דבר מחשבות באין סוד וכו' אדם כזה אמו : לא אולת לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב : כי ארח חיים למעלה למשכיל למען סוד משאל מפה : כה בית גאים יפחו יהוה ויצב גבור אלמנה : כי תועבת יהוה בהשבות רע ומהרים אמרי נעם : כי עכר ביתו בוצע בצוע ושונא מתנת יחיה : כה לב צדיק יהנה רענות ופי רשעים יביע רעות : כה רחוק יהוה מרשעים ותפלת צדיקים ישמע : ל מאור עינים ישמח לב שמועה טובה תרשך עצם : לא און שמעת תוכחת חיים שומעתא וסבא מדתא גרמא : לא אודנא דשמעא מכסנתא

ב בן חכם ישמח אב וכו' אדם כזה אמו : לא אולת שמחה לחסר לב ואיש תבונה יישר לכת : כב דבר מחשבות באין סוד וכו' אדם כזה אמו : לא אולת לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב : כי ארח חיים למעלה למשכיל למען סוד משאל מפה : כה בית גאים יפחו יהוה ויצב גבור אלמנה : כי תועבת יהוה בהשבות רע ומהרים אמרי נעם : כי עכר ביתו בוצע בצוע ושונא מתנת יחיה : כה לב צדיק יהנה רענות ופי רשעים יביע רעות : כה רחוק יהוה מרשעים ותפלת צדיקים ישמע : ל מאור עינים ישמח לב שמועה טובה תרשך עצם : לא און שמעת תוכחת חיים שומעתא וסבא מדתא גרמא : לא אודנא דשמעא מכסנתא

גירא מרין : ישמח ז' וסי' ג' נסמר בתהלות סימ' ק"ד' ישר כ' וסימ' והוא ישר ארדוהיך . ואיש תבונה ישר לבת : כמשמעו מענה ג' כספין וסימ' בלשון ארמי חרותא רב' נשא ברתא . וביאורים ובושן החיים והפירוש . שמחה לאיש במענה פיו . לאדם מעדי לב : מתנה ג' ב חס' וא' מ'ל וסימ' ולבני היילשים אשר לאברהם . ויהן להם אביהם ברה"ק . וישנו כחנה וידה . מצעתא מ'ל' שומעת ז' ה' פתרון וא' קמץ חס' וסי' ושרה שומעת פתח . ורובק שמעת בדבר יצחק . ומלכא שבא שמעת רמלית . און שמעת תוכחת חיים . און שמעת ועין ראח . טוכיח חכם על און

קא : ארח חיים . עקידס ע' קא : בית גאים . מכות נח (מכות יג) : וטואל טוכחת . גאלס כח כוסס מו קדושין כח כחלל יג חולין מד : שמועס טוכס . גיסיין נו : און שומעס . עקידס נג פ"ב : ודבר נעמו . עקידס סס' :

רלבג

בן חכם . כן שהוא חכם האז שמענו בענין שלימו' החמתו יוח' מהלס . והאדם גדול שהוא כסיל הוא נחם אמו כי אליה יוחם יתור רוע מוכרו מפני שקדו תמיד אלנה נקטעו או ירנה שה' כזה גם אמו וכו' וכו' אולת שמח' . מי שהוא חסר שכל ישמח באולת וכו' והשכלות בדבר בולת סג'ו' כראויות ואמ' איש תבונ' ישר הליכס אל המנוקס כי שו' יבא בה כנסתיו כראויות : ספר פהשנו' . כנס כנסת שלא היה סוד וענה דבר' ויפירו במחשבות נו רועה לו' שלא ילאו לפועל וכו'מלא רוב יועצים דבר' לפועל אל המנוקס תשוב המעשה שחשבו נעשיית הדבר כהוא : שמחה לאיש במענה פיו . שם ישמח האיש בדבור פיו כשישיר לו לדבר אל המלך או אל גדול ואמנם היה ראוי תולס שיסתד שיה' דבורו נעמו כראוי נקדי' לו מה שראוי לקדום כי דבר נעמו מה טוב : ארח חיי' . כנס דרך חיים הוא למעלה אל איש המשכיל כי כל מה שיהיה הדבר המושכל יותר וכדן תהיה ההשגה כי יותר נכבד' ויותר ערכ' ולזה יעלה תמיד כהשגותיו והקירותיו אל הדברים היותר עליונים וכו' וכד' וכד' והנה קרא לעליונים שם יותר כבד' למעל' כי השמו' יותר כבד' מהסוד' והעליון כיסודות הוא יותר נכד' מהשכל ממנו ולזה היה ארח חיים למעלה אל האיש המשכיל כלנו היה זה לכיחוק מהמקום שיותר שכל שהוא שאל : בית גאים . יש האמנים גאים והתקיים יחייב כפי'

ישמח גדול האלמנה ואם הוא תלוש והאלמנה ג'כ היא תלושה : טוענת ס' . מחשבות רע הם טוענת פ' כי הם כחלה לתפול' נדעות וכמדות ואמנם אמרי טועס הם סכורי' ונחיתים אל הפ' או ירנה כזה כי טוענת ס' היא מחשבות האיש כרע כי הם נרע תמיד ואולם מחשבות האכזבים סכסורים הם אמרים שיעממו נש' ויתפננו : שוכר ביתו וגו' . מי שהוא לוקח תובל לדון דין הוא שוכר ביתו ואמתי כספן מה שהוא חושב ואמנם מי שהוא שוגג גם המחשבות זלז ירנה ללקח' מהאכזבים יהיה ויתקיים לו שהוא כוסם כש' ואיש נשפן על מזנית האכזבים : לב . הצדיקים יבנה ויתפסק תמיד לפעול ולתועלת ואמנם פי רשעים ודבורים ישם כרעות והשפחות טעניות כי דבורם יישר אל כל רע ואמנם הוא ישמע חייפיר אל הסוב : רחוק ס' מרשעים . ספ' רחוק מעורר לרשעים ומשמוע לקולם והאמנים הוא ישמע חפלות הצדיקים לפנות נקמס וס לאות כי תפלתם היא כשמתע : מאור עינים ישמח לב . מאור עיני הלכ ישמח השכל כי שמחה כהשגות אשיותיו ושמועס טובה ישמע האדם כס עד שכבר השפין העלם ותמלאו מוח וכלל כנס המלא שמשמחה השפין האדם : און שומעת . שנה כאון השומעת תוכחת חיים ר'ל שתקבל מוסר כהשגת החכמה שהיא החיים כנס היא תלין בקרב חכמים ר'ל שכבר יישרו ז' אל שיתחכם ויעמוד בין החכמים או ירנה כס שכבר תלין בקרב חכמים

מצודת דוד

לכס דרך סולס' וכונס' כי ימלא זרדים לנעל סמיניעות : (כ) ישמח אב . בראותו ראית נמועס החכמים : בוס אמו . כי דרך נשים לנענע על בניסן ולמטע מהס שנס מוסר וכבריות מבין אורח לומר ארור שזו גזל : (כא) אולת . כלפס יעשה חסר לב אולת יחשב בעיניו לשמחה : ואיש חבונה . ישמח כלפס ילך בדרך הישר : (כב) ספר . מחשבות האדם יוסר ויבטל כשלא יועץ עצמו עם יועצים לסמתיק סוד לכל ע"י סריס יועצים חקוס המחשבה : (כג) שמחה . כל איש ישמח בלמרי כיו כי יומתק לו ענה כפשו אבל דבר נעמו מה מאלד הוא טוב ור'ל אף אם לא העתים שוות ואולי היועצים יגלו אזנו לאמר לא עה עתם לפעוה בוחה : (כד) אורח . שמויה אורח חיים לנפש המשכיל ללכת למעלה אז תשוב אל אלסיה למען חסיר סנפס למרדה אז אל שאל מוסר וכו' הניכנס אל תשוב אל מקורס אשר חוננס ממנו : (כס) ויבן . במקמו יעמיד גבול אלמנס א'ס כי תשס כוחס והלפס שזרחה : (כז) מחשבות רע . הסדקר רעות ומחשבותיו לרעה : וספורים . וספורים . ארח חיים יתען כס' או סמקוס יהו לו עוד חיים מה שאין ביד אדם לחה : (כח) יהנס . סרס יפנס יחשוב בלבו מה יענס וע"כ דבריו מפיס אל ס' רשעים ירנה לדבר רעוה כמעין טוכע כי ידבר כל העולם על רוחו ואינו חושש : (כט) רחוק וגו' . מלשמוע את תפלתס : (ל) מאור עינים . הלאה עינים בדבר המוסק ישמח לב כי אין בעולם שמחה כהרתה כספוקת : שמועק טוכס בדבר תדוסי התורס : (לא) און שומעת . און אשר השמט הטוכחס העניאס חיים קופס חסי כיוך אחר החקמס

מצודת ציון

כמו טובס חקדק (מיכה ז) : סולס . ר'ל ממושטס בו סרסס לפסר אפי סאכשול ודוגמתו סלסלס והרושקן (לעיל ד) : (ככ) סוד . ענין ענה שדרכו להיות כסוד לכל יודע . או ספסלס הוא למעשה כיסוד לבנין : (כג) כמעט . ענין אשירס כמו וס' מענה לשון (לקמן ח) : (כד) יסח . ענין עקירה כמו וספחטס מעל האדמס (דברים כח) : (כז) כונע נעס . כגול סון כסו וכונע כדך (תהלים י) וכמו מה כנס (בראשית לז) : (כח) יהנס . יחשוב כמו בנין לבי (תהלים יט) : לענות . מלשון עניס ותשובה : (ל) תדעס . ענין שומן : (לא) תלין . ענין סתמדה כמו דק ילין כס (ישעיה א') : טורע

יהיה ענה כפשו כששכל ואף אם סלניח כהעסס הסיס בדבר כיוולס בו מ"מ אין כל שמורה אורח חיים לנפש המשכיל ללכת למעלה אז תשוב אל אלסיה למען חסיר סנפס למרדה אז אל שאל מוסר וכו' הניכנס אל תשוב אל מקורס אשר חוננס ממנו : (כס) ויבן . במקמו יעמיד גבול אלמנס א'ס כי תשס כוחס והלפס שזרחה : (כז) מחשבות רע . הסדקר רעות ומחשבותיו לרעה : וספורים . וספורים . ארח חיים יתען כס' או סמקוס יהו לו עוד חיים מה שאין ביד אדם לחה : (כח) יהנס . סרס יפנס יחשוב בלבו מה יענס וע"כ דבריו מפיס אל ס' רשעים ירנה לדבר רעוה כמעין טוכע כי ידבר כל העולם על רוחו ואינו חושש : (כט) רחוק וגו' . מלשמוע את תפלתס : (ל) מאור עינים . הלאה עינים בדבר המוסק ישמח לב כי אין בעולם שמחה כהרתה כספוקת : שמועק טוכס בדבר תדוסי התורס : (לא) און שומעת . און אשר השמט הטוכחס העניאס חיים קופס חסי כיוך אחר החקמס

אבן עזרא

משלי טז

רשי

(לג) פורע. כי לומר מוסר יבחרו וימנעו והמתרחק ממנו כאלו יגלבו ויפריעו חן כי פורע כלומר פורע מוסר החכמים חסן לכהיות נפשו ושומע תוכחת מסיכה הוא קונה לב והטעם דעת ויראת השם: (ה) לאדם. כל גול. כל ד' דקיים. מערכי לב שיערוך בלבו המחשבות ומאחז השם

דבור הלשון שהוא יוצאנו כי טרם הדבור ידענו כענין אין מלה בלשון והשם שידע ומערכי לב רואה מענה איש וזהו כל דרכי איש שהוא זך ונקי בעיניו רואה השם דרכיו כי הוא תוכן הרוחות לעשות רצונו: (ג) גול. עם המוחזר ידבר כלומר הודיעהו דרכיו כי הכל יסעל השם למחן הדן ויתן שאלתו ויפעה חפלו בלאשר שאלו וכאשר תגול אליו ימלא משאלותיו. וגם לרבות על משאלות הדן כלומר אפי' גם הרשע יבוא ליום רעה שלא יזיק לזך: (ה) יד ליד. יד השם בעבור ד' הרשע כלומר יד השם שחיתתו בעבור ידו שחטטק על כן לא יהי נקי כי יקבל שכרו: (ו) סור. כיראה גוררת שיסור מרע: (ז) ישלים. יביאם בזכות שלם עמו ומלת גם לרבות על הרצון: (ח) טוב מעט. מתון מקובץ כדקדק מהמון רבה מקובץ כרעש. בלא משפט ולא יעשה דקדק כמשפט: (ט) לב אדם. דקדק שיחשוב דרכו הראוי לו והסם יכין צדו שלא יכשל ויעוררו כענין בל ליטער מסייעין אותו: (י) קסם. חסר כף לדמיון קוסם קסמי' כלומר גזר גורים וקסם שם כלל על גזרת משפט הכוכבים וכן גזרין שיגורו לכויות כן כלומר קסם שהוא דבר גזר כן יאות להיות על שפתי

דחיי בינת דחכימי תבות: לב מדייש מרדנתא מסלו נפשיה ודשמיע מכבנתא דחיי קני הובמתא: לג דחתייה דיי מרדנתא דחובמתא ופן דמתיקר דחיי ענון: א מן בר נש תרעיתא דלפא ופן יי ממקלא דדישנא: ב בלהון ארחתיה דנברא דכין אנון בעיניו ואלהא מתקוארחתיה: ג גדי אלהא עובדך ומתקנן מחשבתך: ד בלהון עובדין דאלהא לאלין דמשמתעין גיה ורשיעא דזמא בישא: ה מרחקתיה דאלהא פד דרם בדייה מן בישתא לא נדכי: ו בטיבתא וקושטא מתכפר סורגא ודחתייה דאלהא מסמי מן בישתא: ז בד אתרעי אלהא בארחתיה דנברא אף לבעלי דבבו גשלים גיה: ח שב קליל בצדקתא מן סגיעא דעלתא דלא בדינא: ט לגיה דבר גשא מהשב ארחתיה ואלהא מתקוארחתיה: י קסמא על שפתייה דמקא ובריא לא

בקרוב חכמים תליון: לב פורע מוסר מואם נפשו ושומע תוכחת קונה לב: יג יראת יהוה מוסר חכמה וילפני כבוד ענוה: מז * ראדם מערכי לב ומיתוה מענה לשון: נ בלהון איש נד בעיניו ותכן רוחות יהוה: ג גל אל יהוה מעשיה ויכנו מחשבתיה: יב לפעל יהוה למענהו ונסרשע ליום רעה: ה תועבת יהוה כל גבה לב יד ליד לא ינקת: ו בהסד ואמת יכפר עון ובראת יהוה סור מרע: י ברוצות יהוה דרכי איש גם אויביו ישלם אתו: ח טוב מעט בצדקה מרב תבואות בלא משפט: ט לב אדם יחשב דרכו ויהוה יכין צעדו: י קסם על שפתי מלך במשפט לא ימער

ירק ונהרות המושכי: (ג) ולפני כבוד ענוה. (ה) מענה גורמת שהכבוד נא: (ה) לאדם מערכי לב. הוא סודר עולמו ודבריו בלבו: ומה' מענה לשון. כצד להשיב הק"ס משכילו בדבריו או אם זכה מומן לו מענה טוב: (ג) ומוכן רוחות ה'. ומונה הלכות מן הטוב ומי הרע: (ג) גול אל ה' משפך. גלגל והשכל עליו כרכיך ויטו מחשבותיך. ד"ל גול אל ה' משפך. חסלל לפניו על כל כרכיך ויכונו. יתבססו ויתקיימו: (ד) כל פעל ה' למענהו. הכל עשה בשביל קילוסו כמו עזר לה' בתורה (תהלים קמו) ד"ל להעיד עליו כלומר פעלו משד עליו על גבורותיו שמה' בהגדת תולדות: וגם רשע. עשה להמחו ליום רעה. וכל זה לקילוסו: (ה) יד ליד לא ינקת. מיד ליד בל לו גמול גובה לבו: (ו) וברא' ה' סור מרע. על ידי ויראת ה' סור מרע: (ז) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. ירעה לו שיהיו שלמים עמו: (ט) לב אדם יחשב דרכו. ללכת דרך ישר: וה' יכין צעדו. כמו ששינוי (שבת קד). הכל לטער מסייעין לו: (י) קסם על שפתי מלך. על שפתי חכם היושב בדיון: פלם

שמעת בתרא קמין ומא' ד' וסי' ומה' מענה לשון. בדיק ויחל אה הבורל. בית יהוה נחלת אבות. רבים מבקשים פני מושל: יסר ד' וסי' נכסר בסדר ספי: אויביו ה' מיל וסי' וההבן נחל לך: יקום אלהים ויחנן ויחנן ימון צדו. אויביו יכבוש בשת ברצות ה' דרכי איש גם אויביו: תולדות אהרן כל פעל. שנת ע קוי ויחל לח קסד שער לש מדיום כב פ (ויחל חל): טע: ט: פ. סוטס ד: ס: בחמד וחמ. ככות ה: כטוטס פ. כ' ק' ו' ז' תולדות (מרומו ט): קסס. תענה ה:

רלבג

חכמים ללמוד החכמה: פורע מוסר מואם נפשו. טעם מי שהוא פורע מוסר נמדות הוא מואם נפשו כי לא יתכן שיהיה לנפש שלימות בולת זה ואמנם מי שהוא שומע תוכחות הוא קונה שכל כי הטוב הוא התחלה להשגת החכמה: יראת ה' מוסר חכמה. יראת ה' היא חשיב אל לקחת מוסר חכמה ויטעם והשפלות חשיב להשגת הכבוד: לאדם מערכי לב ומה'. כמה סיכר מסדברים בלבו אך יתקד עם זה מור אלהי להזניח סדברים כפי כי כמה דברים ימלא שילגלו הדברים כפי אף על פי שמערכו בלב בחפון שלם: כל דרכי איש זך בעיניו. הנה כל אחד מדרכי איש הוא זך בעיניו והמשל כי הכה המתעורר השכלי יהיה סדריך קטוב זך בעיניו והסם המתעורר הדמיוני יהיה סדריך הרע זך בעיניו מזה יהיו ערכ או שועל לפי מחשבתו ומי שיעור לתכן שרוחות אל שיסחר הרוח והרצון נדריך קטוב הוא הש"י הוא התכלית והזועלת כי על זד ההשגחה ישמר האיש השוכן מהתגלגל נשעלות הרעות: גול אל ה' משפך. רבב כל מעשיך לעבודת הש"י ואז יבנו מחשבותיך כי הש"י יעורך להשלימה: כל פעל ה' למענהו. הנה כל אשר פעל הש"י הוא לתכלית ולתועלת וגם מפ שתרעה שיוך הרשע ליום רעה הוא לתועלת כי בזה תועלת לקחת מוסר: תועבת ה'. טעם הגאוס הוא מדה מגונה מאד ומתועבת לש"י כי הוא טעם לרע' גדולת בעיניו המדיניים והיא ג"כ מה גדולת שכבות למעט השלימו' הנפשי וזהו יסיה כרע זה האיש המתנבט באת המדה הפחותה ולא ינקת מהרעות הסחאומיות שלא יזקק כסם: בחמד וחמ. טעם מ' שיהיה ביושר ובחמם נגמילו' חסדים יבואר לו כעונש שיהיה ראוי

לכא עליו: ברצות ה' דרכי איש. כאשר יראה השם יתברך דרכי האיש מפני פוס דרכיו טעם השם יתברך יסיר ממנו הרעות הנכונות לכא עליו ולזה ישלים אותו כל אויביו וכל שכן שישמרו משיעורו לו מדינים אכזבים לא היו שואלו מקדם ואשם' שרמו בזה עוד אל סעור האלטי שילום לו בדעות ואמר כי ברצות השם ית' דרכו ישמרו מהטעם' בעיון עם שגם אויביו האמת בעיון הכוח ישל' עם סדרות וסם הספוקות הטופלות בו מזה המחשבות מתקיימות והמחשבות לו וטעם להשלים הוא הסרת הספק הכוח בעיתגלר שהמשכ' היותו תחלתם נטעם אחר זולת זה ואמנם כמשכשכ שאין' לודק' נעלמה לא יתקד כפ לשלמה אלל שחוכר לגמרי: טוב מעט. מהאמון שיקובץ נלקד ויבשר עמי ציקבן רב תפלות בלא משפט רואם לומר בגול ובחמם ובדרכים נחתי ישרים וכן סער בזה בעיניו העיוטים ואחר כי טוב שיציג האדם מעט מהדברים הטובים וישלים כסם החקירה נלקד ויבשו' מאז' י'ג: קסס טעם נעלה חקירה ישר' כי זה ממש שזיכורו לחשוב כשפיג האמת מוולת שיהיה כן וגם אם שתי' סא' סה לא השיגורו דרכיו ולא יכנסו על נגד הדיעה: לב אדם. הנה לב האדם יתנון אף ראו שידרך דרכו כמה שיראה לעשותו אמנם כשואלה לפועל יתערך עזר אלטי שירין צעדו וישיריכו אל מה שראוי ל דרך שהוא כי לא לאד' דרכו: קסם על שפתי מלך. טעם על שפתי מלך דבר דומה לקסם לאידי האמת בדברים כי כל דבר לא יכחד מן המלך לטוב רבות יתקבלו כזה הא' כי בעיניו נעלכותו סאדריס מה' נחמרו פלני מים לב מלך דר ה' והשנית כי נכחת רצון האנשים למחול חן בעיניו ימלא כל דבר מ שיגלס

מצודת ציון

(לג) פורע. שני השכחה ובטול כמו ותפירו כל עתה (לעיל א'): (ה) מערכי. ענין סודר: מענה. ענין אמירה: (ג) זך. כבוד ונקי כמו שמן זית זך (שמות כו): ותוכן. מלשון תוך: (ג) גול. גלגל וסכך: (ז) ישלים. מלשון שלום: (י) קסם. ענין יחוש כמו קוסם קסמים (דברים יח'): ימעל

היא טעם להביא את הכבוד אל' היא לפניו: (א) לאדם. יד האדם לערוך: (ב) הוא בנהן רוחו של כל אדם ויודע הוא אם דרכיו זכאים אם לא: (ג) גול. כבב משפך אל ה' להיות מביא לעיניו ולא יכינו ויתבססו מחשבותיך: (ד) כל. הכל ברא ה' לשמן קלוטו וגם טובת הרשע וכה הרוע שנתן בו הוא לסיח מוכן לרעות מרדות בזה בוא הרעם להיות שגם אטו ואם כן גם זה הוא למענהו: (ה) יד ליד. מידו של מקום יבוא הנמול ליד המחויב ולא ינקת ממנו כי לא חזבו ריקס: (ו) בחסד. בעבור חסד והאמת אשר יעשה האדם יבוסר שטון ובלבד כשהוא סור מרע בעבור רצונו: (ז) ברצות יהוה. כאשר יראה ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו: (ח) טוב מעט. ייתר טוב סון מעט סבא בלדק וביושר מהסרס הטאות כהאססיס גלל משפט כי אם בגול ובטעמך: (ט) יחשב דרכו. באיש דרך יחלך: יכין. מכין פשיעוהו ללכה במקום שיראש: (י) קסם. אמרי המלך ברורים כלאו סם קסם על שפתי כי אין דבר נכחד מאת המלך לפי שכל האנשים יחזרו למחול חן בעיניו ולזה ימלא כל המלך לזון במשפטו לשם דין מחמת

עליך שיני (תכלית לב) : כלה רעה . כמו כי כלה אליו כרעה וגומר וגורם לכה רעה לעולם : (לא) בדרך דקדק תמצא . ע"ה הדקדק מאריכוך ומוהס : (לב) ומושל ברוחו . כובש את יצרו : (לג) בחיק יוטל את הגורל . כינו לבין עצמו אדם מטיל גורל : ומה' כל משפטו . לכבוד לכל אחד ואחד חלקו : (ד) טוב סת תריבה וטובה צה . טוב כיה

אוחס את שיניס וכמו כן ותפתח ותראה את הילד לחללו את ביתו הככון לחלל אותו וכן הסדרות עזב שיניו אוטס שיניו בעבור שלא ילך לבו אחרי עיניו בעבור שיחשוב תהסוכו כרצונו . כלה משלים הרעה כאשר חשב : (לא) עזרת . השיכה היא כעטרת תפארת לראש : (לב) טוב . בחיק . טוב . ג' דבקים . טוב עומד במקום שנים וארך חיים הוא טוב מנבור כי הוא יבדוק כעטו והגבור אש"ס שכובש אחרים אינו יכול לכבוש כעטו . מושל ברוחו לבדו טוב ממושל לוכד עיר שארץ למור אחרים וכאשר יוטל הגורל בחיק ומה' משפטו אף וטול כן מלחט הכס מו שיוכל למשול ברוחו : (א) טוב . הרבה למוטלים ברוחם כפת חרבה שיש שלוח צה . מניח מלא זכחי ריב ומריבה שיחכטטו תמיד : (ב) כבן מניש . כסיל . יחלוק יקח חלק : (ג) מזרף . מרע . לועג . סר . ד' דבקים . מזרף מין כור . מיון כראוי מאזין כלומר יש מזרף לכסף וכור לוכד לזקוק וכן יבין הלככות השס וידע מי שכוף מרע ומחשב רכילות שכוף על שפת אש . שמה מי ששמה לאיה . הרש לא יקנה לא יהיה נקי כל אחד מהס כי השס בוחן הלככות ויתן שכר למרע וללועג ולשמה לאיד : (ו) כני כניס . שבעבורס מוכדוס הקוקיס בעבור חכמתס ותפארת כניס אבות החכמי : (ז) לא נאוו לכלל . לא נחמדת ונאוו לו . שפת יתר כלומר לא יתאוה לעצת שפת חכמים שתבואהו ידיו יתרון חכל לדיב

תהפכות קרין שפתיו בלה רעה :

לא עמרת תפארת שיבה בדרך

צדקה תמצא : לב טוב ארך אפים

מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר :

לב בחיק יוטל את הגורל ומיהוה

כל משפטו :

יז * טוב פת תרבה ושלחה

בה מפית מלא ובחיריב : בעבר

משביל ימשל בבוך מביש ובתוך

אחים יחלק נחלה : ג מצרף לכסף

וכור לזהב ובחן לבות יהוה :

י מרע מקשיב על שפת און שקר

מזין על לשון הות : ה לעג לרש

חרף עשהו שמה לאיד לא ינקה :

ועמרת זקנים בני בנים ותפארת

בנים אבותם : ו לא נאוו לנבל

שפת יתר אף לנדיב שפת

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

והשב הפכתא גוים בשפותיה
 ונמר בישתא : לא בדיקא
 דשבהירא סיבותא פארקא
 דצדקתא משתפתא : לב טב
 נגיד אפי רחא מן נברא
 דמכביש נפשיה טב מן הוא
 דאחד מדינתא : לב בעוקא
 דעצתא נפלא פצתא וכן
 אדהא נפק דיניה : א טבא היא
 דחמא שרבתא ושלותא בה
 מן פיתא דמזי דבחי דדינא :
 ב עבדא סובלתנא ישתלם
 בברא מבהתנא ובינת אחי
 נפג ירותתא : ג צרפא
 נקי דסאמא וכורא דדהבא
 ואלתא בדיק לבאי : ד נברא
 בישא צית לספותא דעאתא
 שקרא ורגלותא על לישנא
 דעאתא : ה דמצדי למספנא
 מרגו לבריה ודחרי לתברא
 דתבריה לא מודבי : ו בליקא
 דסבי בני בנאי ושבהרהון
 דבניא אבהתהו : ו לא יאוי למששא שפתא ותירתא אף לא לשלישא שפתא דשקרא :

ימשל ג' ב' מ' וא' חס' וסוכן כי יפיר לא ימשל . בחיק יוטל את הגורל . תגס אל מראיו ימשל . בתרא חס' : ומה' ר' וס' ליל ריש ס' מו : משפטו וס' נסם' בשמואל א' סוף סימן ב' : חרבה ג' וסוכן ואמר למלך לעולם יהיה . ואמר אליהם ארם ראם דרעה . טוב פת חרבה . וא' ודיבה וכל מנחה : נאור ד' קציון וס'מ' נאור בירושלים איומה כדגלות . לישרים נאור תהלה . כי נעים נאור תהלה . לא נאור דנבל שפת יתר . וא' שזורה אני ונאור :

תולדות אהרן עמדת תפארת . אבות ג' : טוב ארך . שס ק עקידס עשר ס'ס : טוב פת . עקידס עשר מא' : לועג לבס . נרכות ית יס סוכס עג (נרכות ד) : עמדת זקנים . אבות יג מנתוס מה וזכר שמיני (סנהדרין ג) :

רלבג

התפארת כסס יותר ועוד כי הטוב שגייע מאורך האף הוא יותר עמוס ויותר מעט סכנס מהסוכן שגייע מהגבורס וכן הענין במושל ברוחו עם לוכד עיר עם שבוש יגיע לאדם הקצוב והכמלס מוולת שירע לוולתו : טוב פת חרבה . והנה שנה עוד השלוש ונגה הקטטה ואמר כי טוב לאדם שיאכל פת יבשס בלא פרפת עם השלוש משאכל הנחתס וכבר לשוכע עם סריב והקטטס : עבד משכיל . סנה יקרה בעבד האדם כשהס רחי ומשכיל שיהס מושל בן אדוניו כשה' עלל וכלל כי אדוניו ימשילס עליו להסבינו כהסנה לראוים וכבר יקרה שיתלס זה העבד נחלס בתוך סני' שסס בני אדוניו כי אדוניו לאסבתו אוחו יתן לו נמותו חלק מה נכסיו : מזרף לכסף . סנה ככסף כי לו מזרף יוכל האדם לכדכו מסיונו וכו יוכל לנחון כמה יש בו מן הסניגס כשיקח ממנו משקל מה ויעמוד על השעור שיחשב ממנו וכזה יש ג' כ כור לוכד לברר אוחו מסיונו וחולס הלככות אין שס מי שיכנס וולתי כס' יתברך : מרע מקשיב . סנה האיס מרע הוא מקשיב על דבר און כי חסן וזה ג' כ הוא מתהסך וכו' כי האיס שקרן מאזין ומקשיב על דבני הישע הסעות מהשקר ימשכו סרעות ומכרעות ימשך השקר : לועג לרש חרף עושהו . סנה מי שזאף מלעג על סני מסי עניו ככר חרף כס' סיסודר ממנו זה הענין באוסן מה כמו שמנגס המלאכה הוא מקרף כוס הסועל אוחס ומי שזאף שמה לאיד שיבוא על איש אחר לא יקנה שיסול ככמו הרע כהוא : עמרת זקנים . כי כהסנה סדמינית תמשך אליהס אף אין הענין כן באבות כי אין כהסנה עולה כל כך לאחי סהז חכל תפארת כניס סיו אבותס : לא נאוו . סנה לא יאוח לנבל לדיב דברי

שיני וסוכס אוחס או אחד מהס כדי ששסלסנו יותר מתפארת סהפכות וסוכניס ותחר כך סוליא מה שמתכנסו אל סועל כשהתך שפתיו וספת אוחס לדבר סדכניס כסיו סנה דכורו סלניס הרע כי כנס שסכס לא היס מניע סך לאשסיס אס לא יוילאוו כסיו : עמרת תפארת שיהס . סנה סניכס היא עמרת של תפארת כי כהשסיס כנס יכדכו איש שיהס ויגיעו כהשסיס לוכ בתוך זקק ויושר נמדות או נדשות כי כולת זכ יתכן שימות האדם בלא עמו או יהיה סרלון כזה כי סניכס אשר בדרך דקס תמצא הוא עמרת תפארת כי מרד סיובר נדשות ונמדות ומלד סייסות אשר יחוככ שמהס עול מדרגס האיס וממלתו נחמסה ונכסוסוסוס סהדוית כי כישיש' תכמה וארך ימים חנוסה מלד רוב מה שעמד עליו מהכוס ומלד אורך כמות אשר שקדו כנקטת סהכמה ומלד סקטס רחיות סקפעי נפת סניכס : טוב ארך . סנה מי שימשול ככעסו שיוכל להסריך אפו הוא יותר טוב מעבור סמלס וולסו כמתלמס ומי שימשול כרלונס ותאוחו להטיעס אל אשר יתפוס הוא יותר משונה ממי שלכד עיר כי אף ימשול כולתו מי שלל יוכל למשול כרלונס . יש דברים יתכוסו סיוס חדוקס קרי וסודגן וכסס כחמת כנגלס וסודר מהס' בחיק וזכ כי הגורל יוטל בחיק ויתשוב סיו' משפטו בדרך סקרי וסנה תמצא כי מה' כל משפטו חס סמורסס מענין הגורל' כססורי דברי כנגולס וכבר סתמוד על זכ מהכוס כי למלניסיס יבא על סרוב לוס בגורל סיותר טוב וסספך לאשסיס סק' יוס וסכס אמר לי מה שחשבו כי בגבורס נמלחמה ולכידת סעיר הוא מה' וזה אין להפארת כנס ואלס ספכותס סהדויתת אשר לאדם עם נפשו סס ספארת כתיירו ולו יהיה

מצורת ציון

שיניס (ישעיס כס) : קוד . ענין דגוד לרמו כמו קודר נעיוון (ליל ו) : כלה . ענין גמר וסולתס : (ג) ברוחו . ענין כעס : (ג) חסל . ענין סלכס : (ה) סת . תחיתת לחס מלי סמות אוחס סחיס (ויקרא ב) : סדיכס . יכסס : (ג) מזרף וכור . שמות סלניס אשר יתיכו כסס סוכס וסכספ : (ד) מיון . כמו מאזין ר'ל מקשיב באנו : סוות . ענין סבר ורעס' כמו מדכר סוות (סלניס יא') : (ס) לאיד . ענין חקלס ומקיס רע כמו סלל איד לעול (איוב ל') : (ו) נאוו . מ' נאוו וכן נאוו סלניס (תכלית קמו)

מצורת רוד

לרמו לס'ר' : כלה רעס . סנה זס גמר סיעס אשר חשב עליס כי רמוס ועסס מעסס : (א) עמרת וגו' . סולגן בדרך דקס תמצא בו עמרת תפארת שיהס כי ירכס ימיס כנגולס ותפארת : (ב) מנבור . כי סנבור לא יתפוס לא כ'לל כמעסס סנבורס והסאריך אף יתנכר . על כל כשז ואל תעסס : מושל ברוחו . מי סנידו לכנס כעטו סוס טוב מנבור סולכד עיר מנבר וכסל סדכר כמ"ס : (ג) בחיק . דרך מעילי סנורל לסניח סתקין כחיק או לוולתו במקום כסחר ומסס יקחוס להניחס על כי כבוד סנינו סתקי סנוכ' אל כחיק עול לא סוילאוס ככר נגור משפט סדכר מס' חכר כל א' כחלקו אשר חלק לו אלוס מעטל : י' (א) טוב . יותר טוב לאכול פת חרסס כעולס . מעסיס לו מלא סניח כשר זכוח כריב וקטטס : (ב) כנן מניס . כנן כאלדון אשר הוא מלא מדכרי כושס : יחלוק נחלס . העבד סיס יקח חלק נחלס כחוך סחסיס כלאו סיס אחר' מסס : (ג) מזרף . סכספ וסכס ככשר מי ילכס לדעס כמה יש כסס מן ססיגיס יקח ממנו כמשקל ידוע וייסמו ככיר וססינ . ישרף וכשאר סכספ וכוסכ נקי וזכוס יתכן סכל אלל כנל בני אדם יכנס ס' ססונס סיו אס רעס : (ד) מרע . איס רע מקשיב לשמוע דבר און ושקר וכן כספוך כי איס שקרן מאזין לטעוע לטון סווה לטעוע בני אדם ולהרע לוס ור'ל אסוניס סקס סס לוס ולס חרף שטטס . כי כלעגו כלאו יאמר סלחטרון דכחו סניו ולא ס' סל (משרי) 30

לנדיב לא נחמדת לו כל מר הכדיב לא יתאוה שפתי איש שקר כאשר
כתאוב הכסיל: (ח) אכן חן. חסר כ"ף וכן ידה ליתך תשלחכ' אע"פ שאין
זכ מקומו אפרטנו לפי שהוא נעלם בעבור מלת תשלחכ' שהוא בלשון
רבות וכן עניינו כידה ליתך
אם תעשינה כאשר עשית על
כן תכיה מבורכת יותר מכן
וכן זה כאבן היקרה שיש לה
חן בעיני כל רואיה כן יש חן
לשיחד בעיני בעליו וכוח הכותן
כי בעבור שהוא חסוד לקחתו
לא יקרה כלוקח בעליו וכן אל
תמנע טוב מבעליו כי הוא
כלוקח: (ט) מכסה. מי שמבקש
לאהוב רעהו וכסה פשעו שפסע
בו ולא יודיעהו: ושונה בדבר.
לפשיע פסע אחרת מפריד אלוף
שיאכבנו יותר ממנו: (י) תחת.
י"א חן תחת עליו ידך תרגום
וירד כמו נוד מן ויוד לטעת
מן נטע וכוח רחוק: (יא) אף.
ממשט בעגרה מן המרי כי לא
תועיל בו וכוח חסר כמו איש
מרי שמרה כי השם יבקש
לעשות לו רע: אכזרי שלא
ירחמנו. יושלח בו כלמיתו:
(יב) פגוש. ואל יפגוש בו
כסיל בעת אולתו כי הוא קשה
מכדיב: (יג) סטור. לשון
פתיחה כלומר פתיחה מקור
מיס ההולכים ויתעברו עם
אחרים עד שיתגברו על הארץ
כן הוא ראשית מדון המלחמה
למים. וקידם התגלה התערב
זה בזה במדון ראוי הריב
לנטוש אותו. י"א כסטר מיס
כן ראשית מדון תתחיל כמעט
ויאלה הריב התגלה בעגלות:
(טו) חסוד. לקנות בו חממה
ואין לו לב שיחטוף ללמוד:
(טז) ככל עת. יאכב איש
רעבו זאת אוכב לעת צרכ
כולגת

נאכ שפת שקר לנדיב: (ח) אכן חן. כשהאדם נא לפני הקב"ה ומפייסו בדברים
ושב לו. אכן חן ומרגליות הוא בעיניו: אל כל אשר יפנה ישכיל: ככל מה
שיבקש ממנו מלפניו: (ט) מכסה פשע מבקש אכזה. אם יחטא איש לנפש חיה
מכסה עליו ואינו מזכיר לו הטאתו ואינו מראה לו פנים ונשמתו גירס לו שיאכב
אותו: ושונה בדבר. עטור
איכב ומזכירו כך וכך עשה לי
חוד: מפריד אלף. חן מפריד אלף. חן מפריד
ממנו אלוסו של עולם שהא
הקב"ה שזכירו לא תקום ולא
תטור (ויקרא י"ט): (י) תחת
גשרה כמבין. תחת זו עטמו
למעלה כתי"ו מה שאין כן ככל
המקרה לכך אפי אומר שהיא שם
דבר כמו תחת. וכן פירושו
הכנעת גשרה זיכרת כמבין יותר
ממאה מכות שמכין את הכסיל:
(יא) אף מרי יבקש רע. כלומר
מי שכל דבריו מרי וסרמפס הוא
יקבש רע תמיד: (יב) פגוש דוב
שכול באיש. טוב לאדם שימנע
בו דוב משכל ואל יפגע בו אדם
מן הכסילים הכסיתים אותו
לסור מ"ה ומתורקו: (יג) סטור
מיס ראשית מדון. התחיל
במריב הוא כפתח חוד נגדרי
אבשי אמת כמים וזכרם וזכרם
בו. והמור הולך וממריב כן
המדון הולך וגדל תמיד ולפני
התגלה. קודם שתגלע המרמך
נטוש את כריב: (טו) למה זה
מחיר ביד כסיל לקנות חממה.
ללמוד תורה. ולכן חן. ואין
בגב לקיימם ואינו לומד תורה
אלא לקנות שם: (יז) ככל עת
אוכב הרע. לשלם היו אוכב
רעים לקנות ארכים: ואלו
לצרכ יולד. לפעת כצרכ יולדך
רעע כאלה לעזור לך ולהסתפק
בצרכך

שָׁקֶר: ה' אֲבִירָתָן הַשְּׁחָד בְּעֵינַי
בְּעֵלְיוֹ אֶל-כָּל-אִישׁ יִפְנֶה יִשְׁכִּיל:
מ' מְכַסֶּה פֶּשַׁע מִבְּקֵשׁ אֶתְּכָה וְשָׁנָה
בְּדָבָר מִפְרִיד אֲלוֹף: י' תַּחַת נִצְרָה
בְּמִבְּיֵן מַהְבוֹת פְּסִיל מֵאָה: י"א אָף
מְרִי יִבְקֹשׁ-רָע וּמְלֹאךְ אֲכֹרִי
יִשְׁלַח-בּוֹ: י"ב פְּגוֹשׁ דָּב שְׂכוֹל בְּאִישׁ
וְאֶל-כָּסִיל בְּאֹתָתוֹ: י"ג מְשִׁיב רָעָה
תַּחַת טוֹבֵה לְאֶת-תְּמִישׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ:
י"ד פּוֹמֵר מִים רְאשִׁית מְדוֹן וּלְפָנָי
הַתְּגַלֵּעַ הָרִיב נְמוֹשׁ: טו' מַצְדִּיק
רָשָׁע וּמְרִשִׁיעַ צְדִיק תּוֹעֵבֶת יְהוָה
גַּם-שְׁנֵיהֶם: ט"ז לְמַה-זֶּה מְחִיר בִּיד-
כָּסִיל לְקִנְיֹת חֲכָמָה וְלִב-אֵין: י"ח כָּבֵל
עַת אֶתְּב הָרָע וְאֵח לְצַרָה יִקְרָה:

ח בִּיפֵא דְשׁוֹחֲדָא חֲסִידָא הִיא
בְּאִפִּי מֵאֵן דְּשָׁקֶר לָהּ לְבָד
אַתְר דְּמִתְפַּנֵּי שְׂכוֹלָא:
ט דְּמִכְסֵי חוֹבָה בְּעֵי רַחֲמוֹתָא
וּדְשִׁנֵּי מִלְתָּא מְפָרֵק רַחֲמָא:
י עֲלָא בְּעֵתָא בְּמֵן דְּמִתְפַּנֵּי
טָב מֵן דְּמִמְחֵי לְסִכְלָא מֵאָה
חוֹטְרִין: י"א בְּרַם נִבְרָא מְרִידָא
בְּעֵי בִישׁתָּא וּמְלֹאכָא
נִבְרָא יִשְׁמַדְר עֲלֵיהּ:
י"ב פְּגִיעַ דּוֹב וּרְתִיתָא בְּנִבְרָא
חֲבִיבָא לָא מִתְוִיעַ וְסִכְלָא
בְּעֵשִׂיתָא נִפְרַ: י"ג דְּפִרְעַ
בִּישׁתָּא חֲקֵף טָבְחָא לָא
תְּפִסּוֹק בִּישׁתָּא מֵן בֵּיתֵיהּ:
י"ד אָשֵׁד דְּמָא הִיךְ מֵיָא מְרִי
תְּגִרִי וְקָדַם אֲצִמְדָא אֲמַעֵי
דִּינָא: ט"ז דְּמִזְבֵּי לְרִשְׁעֵא
וּמְחִיב לְצִדִיקָא מְרַחֲמֵיהּ
דְּאִדְרָא אָף מְרִידוֹן: ט"ח דְּמָא
דִּין אֲזוּלָא לִיה תְּנִירוֹתָא לְסִכְלָא דְּלִית לִיה לְפֵא וְחֲכָמָתָא: י"ז פְּקֵל עֵרֵן נִבְרָא

אל כל ואל כל י"ג בכתב ותרסר וסי' אמור אל כל עם הארץ. הן ישא איש בשר קדש. אמר אל רחבעם בן
שלמה. ולא שמענו אל עבדיך. כמבין שבחו השגחה. הוודי יחד לכם המבין. או לא אבוש בהבישו.
אכן חן השחד בעיני בעליו. כי בו אשר יבדד. וישלח ספרים אל כל מדינות. וישלח ספרים ביד הרצים.
ויכתב מרדכי את הדברים. וישלח ספרים אל כל היהודים אל שבע: הרע ה' בקריאה ג' בישין ו' מפני וסי'
ואם הרע תריעו גם אחם. יהללו הרע. והתקין כושי עורו. בכל עת אוב דיע. וכל הרע לאיש סתן. וודי

תולדות אהרן אל כל. סטודין ז. תחת. נכמת. לא פגוש. פגוש מ"ה. קחשטן פ סטודין ו'. (סטודין ית). למס ז. ויחל
עג: ככל עת. זוכר בשלח: ואלה לגס. סטודין קג:

רלבג

טנות האחד מפי שאכאשים לא יתחילו להכיר לו לפי שכה רואים שהוא משיב רעב תחת חוטם
ולזה כאשר תכיה הכשיב צביתו לא תסור משם כי לא יתחיל איש בנסתתו וסכססו כשישיח יח
זם כעושה ראוי שינה עליו מהש"י על זאת הכוונה כפחותה כי כיה תמנע האדם מכל כמות
וזכר לימות חס כי האדם נכנס לש"י מפני רבוי הקינות אשר הוא נמל אותו פמיד ופי שלא
יכיר לאשים כעושה שם שופים לו לא יכיר לש"י כעוונות שהוא טוהן אותו ויהיה זה פסל אל
הכשרה כשם יתנדך: פוסר מיס. הנה ראשית המדון הוא נמדתת פותח מקיס ילא ממש כמיס
כי הם תמיד ירתיבו הסתח כהוא מלד טקף שבר בו ונכחוק בענין כן כנס ראוי לפשע כמיס
אשר הוא כבת המדון קודם שיפטר: כריב והמתהוקת כי אחר זה יסתחק פמיד כריב ואל יחס
שליט האדם להקטיו: מלדיק רעע. הנה מי שהוא מלדיק מי שהוא רשע כדון או מחייב מי
שהוא לדיק כדון ככל אחר מאלו הוא מוטעב ושואו אלל כש"י ופי כי הוא ראוי להחך
הרשעים והרעות מעש"הם כי כזה השולח להרחיק האג"ש מעש"המשיבים וזה ראוי לקרב הדיקס ולשנה
מעשיהם לוחת הסכה בעינה: למס ז. יתחלל כסיל נקין כהכסה וכנה הוא פטר סתקל
אוחה כי אין לו לקבל: ככל עג. יתחנך האוכב לאכזבו כימי כהוזה וימתי כרעה זה מדון
האוכב כמס שהוא אוכב ר"צ שלא יעוון אכזבו לפתוח בלרס. ואולם האוכב שיפחדה ויולד לו
כעט

דברי מעלס ויחזון כי כדריס כסס יאכדו כוס האופן וכ"ש שאין ראוי לנדיב דבר שקר וככל:
אכן חן כשוחד הוא אכן חן בעיני האנשים אשר יתחן להם כשוחד כאליו היו
מרגליות שיתחן חן לנוכחם אל כל אשר יפנה מהדברים ילית: מכסה פשע. מי שהוא מכסה
פשע שפסע בו ולא יראה לזכרו הוא מבקש אכזה כי כזה האופן ישינה ומי שהוא שונה בדבר
מפריד אלוף כי זכר כשפשים ינאל לרענות גדולות עד שאלו המדות כפחותו יפרידו חסר וסגדול
מעמו: תחת גשרה כמבין. הנה בעגרה תחת כמבין ליסר אותו ויקבל זה מוכר יותר ממש
שיקבל הכסיל כממסור אם יכזבו מאכ הכאות: אף מרי. הנה לא די שלא יקבל מוכר כסכא'
אלו המלאש זכר בקלות שיבקש רע והוא איש מרי כי הוא מרגיש שיוכל מלד מרי או יחולו
עליו רעות ועכ"ז יחזיק בו ולזה איננו זר אם יסג מה שיבקש כנה ישיגבו כיותר רע שאפשר
דואו לומר שכדי שילאל לככותו מכת אכזרי ולא יתמוג עליו אשר על כן מרה ככ"י או יהיה כרדון
זה כנה לא די שלא יקבל מוכר אכל הוא תמיד יבקש מרי והש"פ שישלח בו מלאך אכזרי להכותו
מכות ופלאות הנה עש כל זה יוסף על טחאחו פשע: פגוש דוב שכול. הנה פגושת הכסיל
כאלוהו היא פגישת הכסה מפגישת דוב שכול נאיש כי אולת הכסיל תשחיתו בקלות: משיב
רעע. הנה מי שהוא משיב רעע תחת עונה אשר גמלוהו ראוי שלא תסוד רעע מניתו חס לשתי

מצודת ציון

כל זאת: שמח לאיד. השמח על חקלת תבירו לא ינקם מן החקלס הפיה כי
הנזא גם עליו: (ו) בני בניס. אף בני בניס ישימוש עמרה לראשו להסתפר כנס
אם כוניהם הם אלל בניס אין דרכם כ"ל להסתפר באכזה כי יותר מאשימים יכבוד
אכיהם מכבוד בני אכיהם ולזה עיקר הסתפרם באכיהם: (ז) לא נאום. לא נאם
בעיני ככל דברי מעלס ויחזון ולא יחפון כנס וכ"ש שלא נאם שם שקר בעיני מי
שדרכם ככל כחממם ויחזר ימאם הסכס בקר משיעלם כנבד כדברי מעלס:

(קח): לנגל. אדם פחות וכזה: (ח) אכן חן. יש אבני יקרי:מרכים חן למי שנושאים ואמרו שכן
כגולה המרגליות: (ט) ושופס. מל' שנית: אלוף. שר תושב: (י) תחת. ענין פחד ושבר כמו אל
תערוך ואל תחת (ויכשע א'): (יא) ילח. ענין גריו וגסוי כמו וטן כמות אשלת כס (דברים
ל"ב): (יב) פגוש. ענין פגישה: שכול. מי שנינו מחיס קרוי שכול כמו לא תכיה משכלה (שמות
כ"ג): (יג) תמוש. ענין סכסס כמו לא ימוש (סס יג): (יד) פוסר. ענין פתיחה כמו סטר רחש
(שם): הפגלס. כמו כהגלס כ"ה' וכן ככל תושים יפגלפ (לקמן ית): טעוש. ענין: (טז) מחיר.
ענינו

(ח) אכן חן וגו'. שזוחד הוא בעיני בעליו המקבלם כאכן המסוגל להרבות חן הטשאו כי כמו כן ישא הסוהן חן בעיני המקבל ואל כל אשר יפנה ישיכיל למצוא טעם
וראיה להכדיק את הנותן: (פ) מכסה. אם יחטא איש לנפש וזוא מכסה על פשעיו ולא יזכירם כנה זכר מבקש אכזה ר"ל היא סיבה להיות המאכסב על הפרח:
ושונה בדבר. המסתפר הקשע ושונה זה לספרס שנית לכל ישתכחם מפריד מעלמו אלוסו של שלום כי יעבור על לא תטור: (ו) תחת. גערת המוכיח הוא פתלת אישם
כלל המבין יותר ממש שיחמד הכסיל אם יוכס מאס מכות: (יא) אף מרי. מי שכל דגריו אף למריה כס' הוא מבקש רעע לפגוש כש"ל: ימלאך אכרי יאנלח ט.
לדונו אחרי מותו: (יב) פגוש. מוכס לפגוש בליש דוב שכול מבני אשר דרכו לסרבו אשר יפגוש בעטור מרירה הלל יעכ"ו יותר סיב שיפגוש הוא כושיפגוש בו איש כסיל כפס
ידבר אולתו להסית לעבירה: (יג) חמס פוכס. כמקסס סמונס שטעס לו: לא תמוש וגו'. כי לא ימלא מי משחלל לפניו מהרעס סוהיל ואינו מעלס כמו כנמול:
(יד) משיב רעע וגו'. תחלת המריכס היא כפוחת חור נגדה למת המיס והמיס יאגן דרך כן והמרחת כי כן דרך המדון שכולך וגדל

הוא כמבין יותר ממש שיחמד הכסיל אם יוכס מאס מכות: (יא) אף מרי. מי שכל דגריו אף למריה כס' הוא מבקש רעע לפגוש כש"ל: ימלאך אכרי יאנלח ט.
לדונו אחרי מותו: (יב) פגוש. מוכס לפגוש בליש דוב שכול מבני אשר דרכו לסרבו אשר יפגוש בעטור מרירה הלל יעכ"ו יותר סיב שיפגוש הוא כושיפגוש בו איש כסיל כפס
ידבר אולתו להסית לעבירה: (יג) חמס פוכס. כמקסס סמונס שטעס לו: לא תמוש וגו'. כי לא ימלא מי משחלל לפניו מהרעס סוהיל ואינו מעלס כמו כנמול:
(יד) משיב רעע וגו'. תחלת המריכס היא כפוחת חור נגדה למת המיס והמיס יאגן דרך כן והמרחת כי כן דרך המדון שכולך וגדל

צדקת: (יח) אדם חסר לב, חוקק כף. ערבות מומן. ד"ל חוקק כף לאסיקורוסים כדי ללכת בדרכיהם והרי כבר: עירב ערוכה לפני רשעו. כבר ערב להקני"ט לשמור מצותיו: (וע) אוהב פשע. לפשוע בחיבירו: אוהב מלה. להתקוטט ולרדו: מגביה פתחו. מדבר בגאווה כמו שמור סתמי ע"ד (מיכ"ו): (כב) לב שמה ויטיב גבה. כשהוא רשע. כחלקו פניו מארצו: (כג) שחך מחק רשע יקה. הקני"ט, חשבון דברי הכנה ופיוס מחק כרעמי' כלומר כחוקר כינוי לנינים: להטות ארחוק משפט. להסדך דינו מרעה לטובה: (כד) את מי מנין חכמה. החכמה לפני מנין הוא: ויטיב כסיל בקנה ארץ. לומר אין החכמה מצויה לפני כי רחוקה היא ממוי' אוכל לשנות סדר מיוקין שהוא ל' פרוקים מסכת כלים ל' פרוקים מסכת שבת כ"ד פרוקים. אבל לחכם הוא דבר קל ביום טוב שני פרוקים ומחר שנים ואומר כך פשו אותן שהיו לפני משולם: (כז) כעס לאניו בן כסיל. כגון ירדעס כעס הוא להקני"ט: ומחר ליולדתו. לכנסת ישראל שהחיה אותם: (כו) גם ענוש לזדיק לא טוב. לא אחר הקני"ט למחית שם ישראל מעל הארץ כי לא טוב בעיניו למנוש כולם: להכות נדיבים עלי וישר. להכות הטובים שבהם שהיו נדיבים עלי וישר שנאמר והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הנרכים אשר לא כרעו לבעל (מלכים א' יט): נדיבים עלי וישר. דוגמת האומר נחמס אחר ונדיב נדיבות ימין וכוא על נדיבות יקום (ישעיה לב) נמצא נדיב על נדיבות: (כו) חושך אמרו. מי שחש אודע דעת אינו מרבה נדברים: יקר רוח. מונע נדברים איש

הנולדת ולא יאבה בכל עת. יולד ראוי להיות תולד כמו ואלו עליך רעה: (יח) אדם אוהב. שמיאזבוקים. כלומר אדם שתוקק כף להיות ערב לפני רשעו המלוך הוא יקרה חסר לב והוא אוהב לפשות בעבור פשע ומנה שינה עמו רשעו. פתחו רמו למסתח השפתים כלומר כאשר הוא מרים קול פתח דבריו לערוב ערוכה הוא מנקה שיבואו שבר פתחו מן שמור פתחי ע"ד: (כ) יסול ברעה. שחש למשוח: (כא) נכל. מדבר נבלות: (כב) לב. גבה. חסר כ"ף מרפא כלומר הלך שהוא שמה בחלקו ויטיב לגוף כגבה בעבור שתולדתו לשמוח כמו לא יגבה מכם אבל רוח נכאה וכועסת על הבלי העולם תיבש על שם שהוא עיקר כגוף ולא תושל צו גבה: (כג) מחיק. נכסר שם ישרות יקח השוחד: את. כעס. שנים דנקים: (כד) את פני. החכמה שבו ילמדה מכל אדם. בקנה ארץ הלא משוטטות לבקש חכמה כי יחשוב אנשי וק"מו כסילים כמוהו על כן מכנים אותו ברעותו ללכת למרחוק: (כו) גם ענוש לזדיק לא טוב. דבק בפסוק פנים ואחור וגם לרבות על השוחד שיקח רשע ואחרי כן ישנו לזדיק וכן הוא לענוש לזדיק בדיונו לא טוב הענוש כי שם הפיעל הוא מחאר נשם דבר ולא טוב להכות הנדיבים על ישרים: (כו) חושך. גם. שנים דנקים. הדיק כי מדת השמירה טובה כלומר חושך אמריו ושיתק הוא לדמן רוח הוא הדעת כלומר שדעתו יקרה והסך זה כל רוחו וצויה כסיל. וגם לרבות על חושך אמריו גם

יח אדם חסר לב תקע בך ערב
 ערבה לפני רעהו: יש אהב פשע
 אהב מצה מגביה פתחו מבקש
 שבר: כ עקש לב לא ימצא טוב
 ונהפך בלשונו יפול ברעה: כא ילך
 כסיל לתונה לו ולא ישלם אבי
 נבל: כב לב שמח ייטב גבה ורוח
 נכאה תיבש גרם: כג שחד מחק
 רשע יקה להטות ארחות משפט:
 כד אתיפני מבין חכמה ועיני
 ססיל בקצה ארץ: כה פעם לאביו
 בן כסיל וממר לזולדתו: כו גם ענוש
 לצדיק לא טוב להכות נדיבים עלי
 ישר: כז חושך אמרו יודע דעת
 וקרירות איש תבונה: כח גם אויל
 מחריש חכם יחשב אדם שפתיו
 נבון:

החיים הוא ואהא לעקתא
 מתקיד: יח בר נש חסיר
 רענא משלם ידיה וערב
 ערבותא על חבריה: יט דרחם
 חוכא רחם מצותא ומרים
 תרעיה בעי תברא: כ מן
 דעקום גביה לא משפח סבתא
 ודמתהפה בלשגיה נפד
 בבישתא: כא דמוקיד סבלא
 חמוצא דידיה וקא חדי אבוי
 דמשפא: כב לבא חדיא משפיר
 גופא ורוחא רכיבתא מיבשא
 נרמא: כג שוחדא מן עובא
 יסב רשיעא דמצלי ארחא
 דדינא: כד אפוי דסובלתנא
 חדון בחכמתא ועיניו דסכיא
 בעומקא דארעא: כה ברא
 סבלא מכביד אבוי וממרמיר
 לאמיה: כו למתד לצדיקא
 לא שפיר אף לא דממחי
 צדיקא דאמרין תריצותא:
 כז דחשך מרזי ידע ידעתא
 ודמביקא רוחיה נברא דמתבין: כח ואת שמיא דשתק חכימא הוא מתחשב ודכרי

תולדות אהרן מגיב פרו. ויקדם שר א: ורוח נבלה. גיטין נו: כעס לאניו. (תענית ט): גם ענוש. נכרות שנקטע סנהדרין קס ע"ד: חשך אמרו. עקרה ש' סב: גם אויל. ספחם טע עקידה ש' סב (ספחם ט):

רלבג

נשת ארעו הוא אה לא אוהב או ירעה מה כי פאזכר יתחבר לאהבו נכל עת כדי שימחה בסוכנו וישורכו לעת רעו ואלהם האה לא יחיה להתחבר עם אחרו בעת קוננו אך נלחמו ויתעורר לפתחו כי סכנה יכתיבו על זה מפני היותו עמו ועשור: אדם חסר לב. והנה ספר עתה מכשור לא יחשב לו טוב לעבור וכסוף בענין ישוב לו להק גדול ולזה לא יחיה זה בעזר כי אם מאלים חסר לב והנה שיעם האדם ערב נפרעו חוב רעהו ויקח כפי לפרעו כי זה יחיה סכנה אל שישוב האהבו שוגא ויגשיבו חק מה שישוב פשעו כחוב עליו: אהב פשע. מי שהוא אוהב למנוח פשע דבריו לא יושעו ורדוק נכס צוה האוסן כנס הוא אוהב מריבה ומחלוקת כי זה יולד המחלוקת ומי שהוא פתחי להספק דבריו נלד שיביט עמו בעליונות מקום כי זה יחיה סכנה אל שימצא פשע דבריו רוח תיבש מוח פעלנות: (כג) שוחד ונו'. שרשע יקה שחד פשע שבר כי זה סכנה לנכח עליו רעות גדולות וכנה לקח זה שלשון על דל שלמות כחשל כי מנוכה כפתח יקרה שיפול משה וישר: יולד כסיל. כנה כאיש המוליד כסיל יולד אותו לרעה לו כי יולד יגו בו מלד חסרון דעתו ורוע עיניו ולא ישמח האיש כנגל העושה נגלות או דבר:

לב שמה. הנה משמחת הלל יתחדש טוב מראה כגוף להפסד דהם והחוס סכנתי בחלקי גוף וכרוח נבלה סכיא כפר שמחת לב הוא תיבש האברים מפני ההקצן כדס והחוס סכנתי בעלמי כגוף והנה יבאר זה שהשמחה משוכחת והלעזר מנונה: שחד. כנה ברשע יקה שחד מחיק ר"ל שיקף אותו בלעזר בדרך שלא יודע ויקחו להטות ארחות משפט: אה פני מבין חכמה. כנה הכנין ימצא אה פניו חכמה כי כל מה שירגיש אותו מהדברים כמולאים ימצא חכמה נפלאה כשהחוקר למה שהוא על מה שהוא עליו ואולם כסיל כשיבנה החכמה הנה עינו בקנה נפלאה לחשבו כי שם לבד המאל לו ולואח הסכנה יתעל נבקשה: כעס לאניו. כנה כן שהוא כסיל מכנים אותו מתיד והוא ממר ליולדתו כי לא יקבל מואדם ולא דו צוה אכל יהיה נוחר כרע כל כך למי שחבל לא שוב גם ענוש עד שכבר יענוש הדיק על זדקו ויבש הלויים על יושרם כי כל עושה טוב הוא רע בעיניו: חשך אמרו. כנה האיש פיודע דעת מונע אמריו שאיט מדבר דבריו בלתי לרדך ומי שהוא איש תבונה טוחן לעלמו יקרת רוח ולא יהיה מסב ומתחנך מאד עם בני המעלה ולא יהיה מרבה נדברים אך דברו יהיה יקר לא שיעשה זה דרך גאווה כי זה יהיה מנונה: גם אויל מחריש

מצורת דוד

וגל: ולפני. ע"ד לא תגלם המדון לפני אדם נטוש את כריכי כי אחר שהגלם ימצאו מהררתי ולא צפטרם השקט: (שו) מלדק ונו'. ופק רק בדברים כי מסרואי לגטא מעשם פירעם ולשבת מעשם כלדיק: (תו) לטם זס. ר"ל הכסיל המוליד מחיר כסף למורים לקיזח חכמה למע לו זה המחיר ומע הועיל צס ואם לקנות חכמה לעמו הלא אינו לו לב משיג דברים מושכלים: (יח) אוהב ברע. ר"ל אהבה ברעים ה"א ככל עח בין יום טובם בין נעת זרם אבל אהבה הלא אינה חמידה כ"כ ורק צווא זרם על אחיו או ישוב להשחלד צו כי עמו יבשרו הוא וא"כ פרי הוא כאלו סאח נולד לתועלת וזרם: (יח) חוקק כף. דרך חסר לב לחקק כף בערביה מן לפני רשעו ר"ל כשכיל רכסו: (יט) אוהב. מי שאהב לפשוע בחיבירו הלא יאבה מלה כי ישע: מריבם עמו: ומגביה. המרים קול פתחי פיו כדרך גבי הרוח הוא מנקה שבר כי משחדת לבוא עליו בעבור הגאווה: (כ) עקש לב. המחשב עקשות: ונכסך בלשונו. הסהסך עמו בלשונו לדבר חמימות ונכסרו ישים לרצו הוא עמו יפול נסדעס אשר חשב לזילה: (כא) לחונה לו. ילד דבר לסיח לו לחונה: (כב) ייטיב גבה. השמחה חמיב לגיך דבר רשואם ונכרו רוח תיבש מוח פעלנות: (כג) שוחד ונו'. שרשע יקה שחד פשע שבר כי זה סכנה לנכח עליו רעות גדולות וכנה לקח זה שלשון על דל שלמות כחשל כי מנוכה כפתח יקרה שיפול משה וישר: יולד כסיל. כנה כאיש המוליד כסיל יולד אותו לרעה לו כי יולד יגו בו מלד חסרון דעתו ורוע עיניו ולא ישמח האיש כנגל העושה נגלות או דבר:

מצורת ציון

ענין דמי הכר וערכו כמו וכלל מחיר יין וחלב (ישעיה נה): (יח) ערב ערכם. מלשון ערבות ממון: (יט) מלה. עין מריבם כמו כן לרוב ומלה תלומו (שם ל"ח): פתחו. על פתח הכה יאמר וכן שמור פתחי ע"ד (מיכ"ה י'): (כא) לתונה. מל' יגון: (כב) נכסך. כמו גבהה ותחבר כ"ף השמות ועיניו רפואה כמו ולא יגבה מכם מזור (הושע ט'): נכאה. שכורה כמו ונכאה לבנ (תהלים ק"ט): גרם. עלם כמו תשכר גרם. (לקמן כ"ט): (כג) וממר. מל' מיריות: (כד) מושך. מונע: אופס

הוא כאלו סאח נולד לתועלת וזרם: (יח) חוקק כף. דרך חסר לב לחקק כף בערביה מן לפני רשעו ר"ל כשכיל רכסו: (יט) אוהב. מי שאהב לפשוע בחיבירו הלא יאבה מלה כי ישע: מריבם עמו: ומגביה. המרים קול פתחי פיו כדרך גבי הרוח הוא מנקה שבר כי משחדת לבוא עליו בעבור הגאווה: (כ) עקש לב. המחשב עקשות: ונכסך בלשונו. הסהסך עמו בלשונו לדבר חמימות ונכסרו ישים לרצו הוא עמו יפול נסדעס אשר חשב לזילה: (כא) לחונה לו. ילד דבר לסיח לו לחונה: (כב) ייטיב גבה. השמחה חמיב לגיך דבר רשואם ונכרו רוח תיבש מוח פעלנות: (כג) שוחד ונו'. שרשע יקה שחד פשע שבר כי זה סכנה לנכח עליו רעות גדולות וכנה לקח זה שלשון על דל שלמות כחשל כי מנוכה כפתח יקרה שיפול משה וישר: יולד כסיל. כנה כאיש המוליד כסיל יולד אותו לרעה לו כי יולד יגו בו מלד חסרון דעתו ורוע עיניו ולא ישמח האיש כנגל העושה נגלות או דבר:

גם אויל מחרש חכם יחש : (א) לתאוב לא : שטיס דכקיס . לח"ד לתאוב כמו בעצור . נפרד קעע והכד והנפרד ממקומו ילנקס חכמה בעצור תאוב שיתאוב ללמוד וכלל אנשי יתעורר וילך עמם : (ב) והכסיל לא יחפץ . ללמוד תבונה אלא יחפץ נחש שהתגל' לכו והוא הסכלות כי הלל הוא

כבוכה : (א) לתאוב לנקס נפרד . מי שכוה נפרד מחקב"ה שלח לשמור תאוב לתאוב לכו ויזרו הרע הוא רודף וסוף ככל פושע יתגלה בין חכמים תגלה חרפתו . ורבותיו דרשוהו כלום שגמרד מאכרסם על תאוב לכו שגאמר (בראשית ג) ויכזר לו לוט את כל כזר הירדן כל המארה סוף מ"ש יואף נאמר והוא מגלה קלונו כבתי ככסיו וכבתי מדרשו' לא יבא שמוני ומאזני (דברים כב) : (ב) כי אים בהתגלות לנו . כ"ל בגלוי לכו הוא חסן לגלות מה שכלנו : ועם קלון . חסות סרסה מי שבוחר בקלון ויאלוף חרפה סוף לו : (ד) דברי פי אש . כל אים שנמקרה ל' גבור גדול בגבורה הוא : מקור חכמה . כחלל נוכח וכמים עמוקים : (ה) שאת פני רשע לא טוב . כלש' פירשו רבותינו לא טוב להס' לרשעים שנושאים להס' פנים כעס"ו ונפרעין מהן לעס"ב : טוב וגו' . טוב להס' לזדוקים שזכרעין להס' כף מלאו' לחייב' בעולם הזה ונפרעין מהן נפייסן לעולם הבא . ולפי פשוטו במשמעו : (ו) שפתי כסיל יבואו ברוב . כל דבריו נאיים בלשון חג' : וסוף לחלומות יקרה . קורא ליסודין להבואם עליו : (ז) דברי נרנן כמתלהמים . כחלומות : (ח) גם מחרסה במלאכתו . פירש' סאורה והוא ת"ח : לבעל משחית . לשון מגדל

שפתיה מתבין : א רתא בעי כ' וחקר קונו פהיה ובקל מלבנא מצמדי : ז מ' ב לא צרי סכלא בסוכלתנא אלא בשמיותא פחי לביה : ח מ' ג בד אתי רשעא בשמיותא ייתי ובצערב ובחסדא : ט ז' ד מיא עמיקי פומיה דנברא נחלא דנביע מפוג דחכמתא : י ז' ה למסב אפי דרשעא לא שפיר אף לא למצרי דינא לצדיקא : יא ז' ו ספתייה דסכלא מיתן ליה לדינא ופומיה מסמי ליה דתרתא : יב ז' ו פומיה דסכלא שציא הוא ליה ושפתייה פתא אנון לגמשיה : יג ז' ח מלוי דשגושא מרסן ליה ומחתן ליה לעומק דשיל : יד ז' ט ו אף דמתרפה בעבדתיה חברא

יח י לתאוב יבקש נפרד בכרתושיה יתגלע : ב לא יתפני כסיל בתבונה כי אמר בהתגלות לבו : ג פבוא רשע בא גם פבו ועם קלון חרפה : ד מים עמלים דברי פיראיש נחל גבע מקור חכמה : ה שאת פני רשע לא טוב להפוז צדיק במשפט : ו שפתי כסיל יבאו בריב ופיו למחלמות יקרא : ז פיר כסיל מחתה ללו ושפתי מוקש נפשו : ח דברי נרנן כמתלהמים והם ירדו חדריי בטמן : ט גם מתרפה במלאכתו אף הוא לבעל משחית :

בבוא ח' מ"ל וסמ' נמסר בסדר מקוותלים סימן נ"ב : במשמע ח' דגש' וסמ' לא העשו עול במשמע והברו . ויגבה ח' צבאות במשמע . על כן לא יקמו רשעים . ירדו עונים . שאת פני רשע לא טוב . שפח בחר בילדותך . וכל איוב דב' כמ"א על אפקת עיניך :

תולרות אחר , לאיס . מיר עג סריות : לא יחפץ . עקידס שמר סג : כנא רשע . סאחרין קג : שאלס פני רשע . יומא פו מגלס כח : שפתי כסיל . עקידס ש' ל ו' סכ : דברי נרנן . עקידס שמר סג : גם מחרסה . עקידס שס זוקר : שלח :

רלבג

למחלמות וכלאות חזקות שונכות את האדם : פי כסיל . דברי כסיל סם מביאים חסות וסם מוקש נפשו כי גורם רע לעלמו מדדיים רכי' כי כסם יחרחר ריבם האנשים ויסיס אז סנה לו לרעות גדולות ומסס כי מלך סכלות יתשוב סרנס ספמיס לומר מה שסוף עתל לו כספסו את רעבו ויסיס ספנין כסכר ומסס כי סוף יגלס סדנר שיסיס רלוי פויסחור ויסיס אז סנה לבלבל ריב כעניניו וכמבוסקיו : דברי נרנן . דברי כליס סרניגן על לל דבר משורר פלוטס קן דמיון כליסים שחרסיס ענמס מוכיס וסנרניס כדי שיחמלו עליסס שחר כליסים וסס אל סדנרניס קסיס מלך אל סכנגדו עד שסס יורדיס אל חדרי כטט ויחפסל לבו מהס ספסלוג רכ כי יקסס מלך ללדס שיחמרו לו שחמר או עסס דנרניס מנויסיס וסוף יודע שחיין סדנר ללמס : ט מחרסה . גם מי שכוה סחמלל במלאכתו חלי' זו מלאכס שיתפסס כס סנה סוף חנר לעל ספס פייצ משיח' ללכור כליסים חסי יסיס מדדיים כ' בעל זלמ סמלאכס יכמוך על שיסעס מלאכס לחמונה ולל יגיש כמס שיחמדס לו סעללות ספועל ספוף כמו שלל יגיש כסח מי סללכר עו ד סלכדו וסכני כי אס עסס סמלאכס לעלמו סנה פללותו כו יסכנ שלל ימלל לו סרפו וימלך לסיח בעל משיח' בעצור כמון וסלניסי כי אס חסיס זלמ סמלאכס אכר ללדס כמס ספוף זלמ וסוף כסח ספסללות סנה פללותו כס חסכנ שילכר ספלל כפמי סגוף וסחיחומי' . זכר נילוח סס שיכלס לט עסס כולת ספרסס סכנגללו ניאוריסי . וכלס ספועלס סכניעוסי ממונס רכיס נניו סכנייסי סכנגלליס כס חכ מנוחר מלך כמלמכר מלמכר ממונס זלולס על דרך כלל בוס סקיך זלמל על כרקת כסליות וסרסע וסעללס וסאולס וסכקרוסי וסמרכס וססנלס וסכפדוטס וריבוי סדנרניס שלח

מחרש . והס ימשך סוכ ממייעת סדנר סכנר יעלס מללדס אולחו וכן יחשכ נגון מי שכוה סוחס ספתי' ולל ידכר : לתאוב יבקש . מי שיבקש לגכול סכקירס כדנר סנפרד וספסוס אכר אליו סעללס חלוחי סנה סוף יחעכר כספגת כל נימוס מושכל אכר כדנר זכר כי זכ דרך סכקירס סעלימס ר"ל כסללות סדנר אל יסודותיו וסככות ספסויות אכר מהס סיס אז ירלכזוס מי שיבקש בעצור חלוחי כסויות סנה אס יחקור כמוסכלות יתכלל כלל מושכל ומוסכל ואפי' כלשכר סיס מהס קל סכנסס ויתעכר לו סענין כוללות ספטי מיעוס חקירחו כדנרניס המוסכלים ורכ סקרו על ספלוות כסויות : לא יחפץ . סנה כסיל אינו חסן כתבונס רק כעס שימגלס לבו וסחרוין דעמו כי אל כנדי יתשוב שיסיס רכ תבונס אף אחר זכ ולל יודרו ללמידת סכמכס : כנוול רשע . סנה כנא רשע . כל עמו גם כו כי מדרכו לכוח כליסים ועס קלון וככז שיס עמו ספטי סעולותיו סכניעויות יחפך זלמו כדנרניס סנה כניעס כי כומוו וסכל כליסים קלונו כעלמו : מיס עמוקיס . סנה דברי פי איש חכס סס מיס עמוקיס שיכסס כניעס אל חליתס וכן יקסס לעמוד על סוד דברי פי איש חכס כי סס כמו נחל ספוף נוכח וממך כניעס ממוס חמיד כן ימלחו מקור סכמכס טענת כאלו סדנרניס וכל אכר ימלחו כסס עניין יס להס כח למלוה כסס יוחר אז יסיס רומז כזכ אל סלכ ספוף סכניעס כדנרניס כן כל מה שיניע מהס יסלר כו כח כניעס מהס יוחר : שאת פני רשע . סנה לא טוב לשאת פני רשע כמספס לכוח ממשס כליסי כי יקרה אס יכנר כליס ספועס לרשע כמספס כסוף יסחמו סענות סלדיק כחולק עמו לחשכו כי דעס כספועס קרונס אל סכנגדו : שפתי כסיל יבואו ברוב . וכמחלוקת כי אינו מדכר כי אס דברי קטורין ופיו יקרה

מצודת דוד

מצודת ציון

וישעם כסס הוא אים תבוכה וכפל סדנר כמ"ג : (כח) גם אויל מחרש . מי שיוכל להשחיק גם את סאויל שלח יוסף לדבר אולחו סמחריס סיס לחכס יסכני כנר גדול עסס : אוקס . סכוחס ספתי סאויל רל סמכדיל אורו ממלמרי' יקרה נגן וכפל סדנר כמ"ס : ירן (א) לתאוב וגו' . ח"ח סנפרד לפרוס מן סחורס כי יבקש ללכח אחר חלוחי סלכ סנה ככל מקוס שסוקסיס כחורס הנלס חרפחו על כי מלח סיס עמסס ספירס מסס : (ב) בתבונס . לסיסי' כניס על מה כניציו : כסחנלות . לסחייע כמונו : (ד) מיס עמוקיס וגו' . ר"ל כנרי איס חיחר סדנרניס סלינס סכמכת כחורס מ"ג מעני' יסרה לכנינס כי ססס לא יסישו לו אכל סכמכת סחורס סיה כחלל כנונס אכר ספסלו ימשך אל פי סחוסס אס יחקרב לו וכן סכמכת סחורס סככיל את ספסוקיס כה : (ס) שאת . סנושס פני סרסע לוכוחו כמספס סנה כסילס חסלחוי כי נשס פני סרסע וססס ממשס סלדיק אכר שניסס לא ספוינס ומלח לא סונ חחר למעלס ולמסס : (ו) יבואו כריב . לא ידכר כנחח וכסלוס כ"ל ס כמריכס וסרמח קול ופיו יקרה לעלמו סככות גדולת סמסכרות כי בעצור אפריס זכס מלגשיס : (ז) סמחס לו . סמחס לו . מניאויס מוקש לנכסו : דברי נרנן . דברי מחלוקת ססס קסיס כמכות סמסכרות וסוד סס יורדיס חדרי כמן אלל סמכות סמס מעלל סל סנוף זלמ חכמ' סמכ' סמכ' כחדרי כמן וכן קסס לרסלוח דברי סמחלון : (ט) גם מחרסה . ספי' סמחעלל כמלאכת כחורס ורסויס סיה כידו כוף אס וסכר למי סמסחיח' את דברי סחורס כדניסוח כחונת כי סוסו יסיס כמוסו כליסר יסכח דברי סחורס : (י) מגדל . משמן סס ס' סוף כמגדל חק וסוד יוחר כי סמחחוק כמגדל סנה יושכ כו כללס ולל יסנס ללכח אכס זלמס אלל כמסמך

ללכח אחר חלוחי סלכ סנה ככל מקוס שסוקסיס כחורס הנלס חרפחו על כי מלח סיס עמסס ספירס מסס : (ב) בתבונס . לסיסי' כניס על מה כניציו : כסחנלות . לסחייע כמונו : (ד) מיס עמוקיס וגו' . ר"ל כנרי איס חיחר סדנרניס סלינס סכמכת כחורס מ"ג מעני' יסרה לכנינס כי ססס לא יסישו לו אכל סכמכת סחורס סיה כחלל כנונס אכר ספסלו ימשך אל פי סחוסס אס יחקרב לו וכן סכמכת סחורס סככיל את ספסוקיס כה : (ס) שאת . סנושס פני סרסע לוכוחו כמספס סנה כסילס חסלחוי כי נשס פני סרסע וססס ממשס סלדיק אכר שניסס לא ספוינס ומלח לא סונ חחר למעלס ולמסס : (ו) יבואו כריב . לא ידכר כנחח וכסלוס כ"ל ס כמריכס וסרמח קול ופיו יקרה לעלמו סככות גדולת סמסכרות כי בעצור אפריס זכס מלגשיס : (ז) סמחס לו . סמחס לו . מניאויס מוקש לנכסו : דברי נרנן . דברי מחלוקת ססס קסיס כמכות סמסכרות וסוד סס יורדיס חדרי כמן אלל סמכות סמס מעלל סל סנוף זלמ חכמ' סמכ' סמכ' כחדרי כמן וכן קסס לרסלוח דברי סמחלון : (ט) גם מחרסה . ספי' סמחעלל כמלאכת כחורס ורסויס סיה כידו כוף אס וסכר למי סמסחיח' את דברי סחורס כדניסוח כחונת כי סוסו יסיס כמוסו כליסר יסכח דברי סחורס : (י) מגדל . משמן סס ס' סוף כמגדל חק וסוד יוחר כי סמחחוק כמגדל סנה יושכ כו כללס ולל יסנס ללכח אכס זלמס אלל כמסמך

ואזכירו : מדרך אחרים לא הכה . אומר פלוני ופלוני קרובי ופלוני ופלוני מרשי וכל דברי הכל . ויש לפתור דמי שהורש בתורה ובמעשים טובים : מדרך אחרים לא הכה . מחזר להורות כלל' ולא זו בידו . והמדרש פתרו ביוסף שהיה מוציא על אחיו דבך ואמר לאכיו עקן חזרין על אבר מן החי לכך שנאמר ונקרה

ומדרך פועל יוצא אל פועל האמתיו הכנר בו פועל כי כרש הוא המדרך ובאחרים הם הרודפים והאחים או כרשים מורדפים כמו ואזכירו ירדף חשך ורדפה את מאככיכה והענין דבך למעלה עם ודל מרעבו ופרד כל אחי כרש והדל ישאלוהו כל עקן רעיו שרחק ממנו אחר התחברותם אליו כעבור מתנותיו והרש מצא

ממנו מדרך אמרים לא הפה :
ה קנה לב אהב נפשו שמר תבונה
למצא טוב : יעד שקרים לא יגהה
ויפיה פניבים יאבד : י לא נאונה
לכסיל הענוג אף ביריעהו משל
בשרים : יא שכר אדם האריך אפו
ותפארתו עבר על פשע : יב נהם
בפפיר ושא מלך ובמל על עשב
רצונו : יג הות לאביו בן כסיל ודלף
טרף מדיני אשה : יד בית והון
נחלת אבות ומיהוה אשה משללת :
עצלה תפיר תרדמה ונפש רמיה
תרעב : יו שמר מצוה שמר נפשו
אתתא דגברא : יז עפרותא דבא שנתא ונפשא רמיתא תכפן : יח דגמר פוקדנא גמר

איפא דטרף במלוי דא שריר :
ה קני לבא פבא רחם נפשיה
גמר ביונה משבח מבתא :
ה קהיא דשקרא לא גודקא
דמיעי בדבותא גאבד :
י לא יאי לסבלא פנוקא אף
לא לעבדא דנשתלם
ברברגין : יא שכריה דבר
נשא נגידות מאורחיה
ושבהוריה דנעבר על חובא :
יב נהם הוה אריא ועפיה
דמקא והוה טרא על עסבא
רעוחיה : יג בר סבלא קשיה
הוא לאבוי הוה קרסי והוה
דלפא ודלף תגרי דאתתא :
יד ביתא ומקא וירוחתא הוא
דאבהו וכן אהא מתמסרא

לדוף אחרים שלחו אחריו
אולי ותקרבו אליו רעיו ולא
המה שומעים : (ח) קונה . עד .
כ' דכקים . הדעת יקרה לכ
אובד נפשו להחיותה עד שת
כלה . ושומר תבונה אחר שיהיה
אותה בעבור למצא בלתי
שמרה שהיא ומצוייה טובה
בעולם הזה ובצד אצל עד שקר
שלא קנה הדעת לא יהי נקי
מן השקר : (י) לא נאוי .
והחמד להיות לכסיל תענוג וזה
כלגד שומר תבונה שימצא טוב
ויתקן שהכסיל הוא עד שקר .
תענוג טעמו להחטא בעולם .
אף כי לעבד משול בצדק
ונכבדים לא נאוי : (יא) עבד על
פשע שיעבור עליו כדי שיתרחק
ממנו וזה דרך משל כי הרואה
להתקנס עומד על הפשע ונושא
עון כאלו עבר עליו ועובד .
האריך פועל עבר יוצא לפועל
האמתיו וטעמו השכל הוא יאריך
אפו של אדם . ותפארתו
שיפארוכו אחרים בעבורו על
פשע : (יב) זקן מך . על
המעשים אוחו . וטעל על עבד
שירטטבוהו כן רצונו כי מלך רמו
שירצה בו : (יג) הוות . הקירוח
תהיינה נקראות הוות כלומר
הבן הכסיל יסבד הוות לאכיו :

ככפיר ג' דגשים וסי' נהם בכפיר וזע מלך . נהם בכפיר אימת מלך . עוב בכפיר סבו . וא' כשחל לאסרים וככפיר לבית יהודה : הות ב' חס' וסימ' שקר מוזן על לשון הות . הות לאביו בן כסיל : ומה' ד' וסימ' נמסר תולדות אהרן לא נאוי . מלין קל : כית וכו' . מ' ית וזכר ויש : בזה . נהי : י
דלף . כלומר דלף טורד טעונו מגרש בני אדם כן מדויי אשכ כמו טרדון .
ס"א דלף טורד שלא יקוט ואחר שדבר בכסיל ואשה רעה אמר כי בית וכו' ינחלו האבות לבניהם ואינם יכולים להנחיל להם האשה המשכלת הגמחה כי
שם דבר ע"מ מוסק כדעה כלומר העללה היא חסיל חרדמה על העלל וכן הנפש החושבת לרמות אחרים היא תרעב ורמיה ע"מ
שלא יעזבה שומר נפשו מן המיתק . וזכה דרכיו והראויים לו . ימות כרדי שמי' טרם עתו כתיב וימות עב' ימיתוהו אס נודע שזכר דרך
המלכות

רלבג

אחיו ומרשי אחרים לא הכה ר"ל שיעלילוהו שאמר או עשה כעדם מה שאינו כן : קונה לב . מי
שהוא קונה שכל הוא אובד נפשו כי הוא גביע אל הבלות כעס וכוח שומר נפשו תכונ' למצא כבוד
האמתיו והתכליתו וכוח דעת קדוש' : עד שקר' : מי שיעיד שקרים בעיני החכמה אשר הכתירו
התולדות אל הכנות לא יק' כי הוא סבד להכשיל האנשים בסומעים עדותו דבכרים סעוויים ומי
שידי' שקר' בעינים סעוויים ונפרט בשרשים ובתחלות הנה הוא יאבד כי זה סבד להכחיקו משלמותו
שכלית הכנהגה : לא נאוי . הכה לא יתכן שיגיע לכסיל חשקנו כי סבד' סכלותו רחוי שיגיע לו זכר
ככל דבריו וי"ס שלא יתכן לעב' שיהיה מושל בשרים ובאלו אמר זה לעבד שאין רחוי שיש' האד'
מושל הכה הנפשי שהוא רחוי שיהיה עבד ומשרת . לאלה הכוח' הסגסיות המניעות האדם אל כשלימו'
כי זה הוא ממה שירגלל בסעול' האששו' וישיב פעולותיו כמחיות ולא אששו' : שכל האדם יסבד
שיבד מאריך אפו ולא יענה בקלות על דבריו' המעשי' כשיפגוש אות' ותפאר' האדם הוא שיביה
עובר על פשע ולא יחזיק בתחילתו כי תבי שיש האס' יבו וכן וזלבו : נהם בכפיר . הכה כעם המלך
יח' רב הכני' כי לו כח לעשות מה שיסור מהכעס מהרע לאשר יענה עליו ולזה דמ' כעם המלך
לנכס כפיר' שחלף לטקף ורצוי המלך ידמס לטל על עבד שיגדל אוהו ויווסה ולואת הסבה רחוי
שירכס המלך מהכעס ויתר מולתו כי כעסו יותר קשה וכו' ויתר מוזק : הוות לאכיו בן כסיל . הבן
הכסיל הוא לאכיו הוות ושכר' מרוב כעסו ויגועו על רוב עיטו וילקע' האדם כשהיה אשמו מעוררת

לו מדוי' כמו שילקע דלף כסופך שילדוף בני' בהתמדה כי זה סבד שחל לו העמיד' ביות וכן נאשח
מדוי' בשו' כמו שיאמ' אחר זה : בית וכו' . הכה אפשר שיהיה כהדם מאכותיו בית שישכל לבו בו
וכון וטע' ואמנם שזכ' לו אשכ משכלת הכה זה ממה שלא יתכן להיות כי אס מו' כי אין זה הלוי
במחיה מכלל וכל אלל לזיך שילוב לו פור אלהי' : עללה חסיל חרדמה . מדרך העללה בתפיל חרדמ'
זה מבוחר מן הכוח כי העללה חרדמ' הכוח' ותשמי' לואים וכמו זה המו' שהנפש כנוטחת שהשיג
די טרסה כרמים ותפול מפני זה מהשחמשי' במלאכו' לנקשת סרף תרעב כי לא ימצא לה זה
האופן מוונה או יראה כח כמו שהעללה חסיל חרדמה ותמנע מהנפש כהנשח פשלת' תחת חשבו
לתת טענו ומרבו לכחותיו' כן נפש איש רמים תרעב ותמנע ממנ' פעולת' בהנשח' המושכלות תחת
חשבו כי כוח האופן ישני בקלות די טרסה וישיב יותר פני' לכשלי' נפשו ויהי זה כן כי מדרך הכתוב
שחמנע האדם מהשנחם כשלימות : שומך מזה . הכה מי שאח שומר מלו' כש' בתורכו התמימ' כו'
שומר נפשו כי היא מיישר' האיש לתיקון הגוף ולתיקון הנפש ואולם מי שהוא כזה כש' חשלה ימות
משי פחיות מדותיו ותשרון כשליאשר' כס סבה אל שימות האדם בלא עזו עש שיגיע לו כש' מהכונש
על עברו על מליותו כמו שמתבאר בעדות מדברי סעוויים : מלוה ה' . הכה מי שהוא חונן דל כאילו
מלוה לש' מה שיפן לפני כי על כש' להשיג לכל מי רצון ולזה ישלם לו כש' נמולו ויברכהו בגלל
דבר הוה ולכן נתן כש' לנשיה ככרסה ככל משלת יוד' למטן שימחו כעני' נכסו כמו שמתב' בתור' :
יקר

מצודת דוד

גדולי כעם מחלים בני סנדיב להשיג נדבה לבו וכל סרעוים יחזכרו לזים הנותן מהן :
(ז) אף כי . אס אחיו שכם פעמו ובשרו שנאכחו כ"ש שכל אחד מרעבו רחק ממנו עד
כי רחקו כולם : מדרך . אף כי ירדף אמרים להשחטעש עמכם דבכרים בעלמא לא
ישמעו לו והמס לו לשמנו הואיל ואין שומע להם : (ח) קונה לב . לפי שהדעת הוא בלב אמר קונים לב ור"ל קונה הדעת הוא אובד נפשו והשומר תבונה בלבו לבל
יש-הם הוא סיבה למצוא סיב : (ט) לא יקנה . אף אס לא חסם לא יקנה מדין של מעלה : יאבד . סופו לאבדון כי יבא לידו עדות שקר : (י) לא נאוי וכו' . כי בבייתו
מהענג נכסו . יחזיק בכסילות : אף כי . כ"ש שלא נאס שהעבד ימאשל בשרים כי עוד יכריח כולם אחר רוע תכונתו אשר קנה בעבודתו : (יא) שכל . השכל שבאדם הוא
מארכת אפו כי היא חייבתו שלא לנחל לרבי מחר : והתארתו . התפארת הגאמר בו היא שיאמרו עליו שהוא עובר ומוחל למי ששטש נדדו : (יב) נאוי . כעם המלך
יהידי כהמה כפיר ורצון ורצון היותו הוא סיבה לל סוירד על כעס בן זיד המלך להשכיל או לרומס : (יג) הוות . בן כסיל יסבד הוות לאכיו : דלף . כמו פסית
הממר הדולף לתוך הבית אשר יסריד אה בני הבית ללכת ממנו כן מריבות האשה יסריד את בעלה להתרחק ממנה : (יד) נחלה . ינחל האדם מאכותיו : ומה' וכו' .
כי אין הדבר הלוי זיד אנוחיו : (טו) עולה . שהנלות חסיל על בעלים שינה עמוקס כדרך סיושך בעל : ונפש רמיה . המתאוב להיות נזון מן המרמה ולא ממעש ודיו
קספה . תרעב כי לא בכל עת יוכל לרמות : (טז) בזה דרכיו . המנוס את הדרכים

מצודת ציון

המלך (ירמיה מל) : יהוה . יקנה כמו ויהל משה (שמות לג) : (י) נאוי . נאוי ויפה : (יג) נכס .
כן נקרא שגנת הארי וכן ארי נכס (לקמן כ"ח) : זקן . כעס : (יג) כות . שברון לב : דלף . ענין
עשוק

המזות בגלוי : (ו) מלוה . מי שחון גדלים הם ילוכו כי כעשר צדיק אדם הוא פקדון וכלואה וגמולו שיחון אותו כשם כשחן גדלים : (יח) כי יש תקוה . שקוהו שיריד ימים כיסוד אמתו . ואל המיתו עימית אחרי' . אל תשא נפש לפרנס אותה מגולתו כענין ואליו הוא נושא את נפשו להתפרנס ממנה . פ"ח ואל המיתו שאחריים ימותו ואל אל תשא נפש כיסוד אמתו . פ"א ואל המיתו לאחריים

(יו) מלו' כ' חוקן דל וגמולו ישלם לו . כשיחלה ויטה למות דקתו מליצה עליו לפי מדת קדון לומר בעני היתה נפשו ממרכסת לנאת ברעב וזה פרנסה ויחזיר' לגובה אף אני אחזיר לו נפשו : (יח) יסר כדך כי יש תקוה ואל המיתו אל תשא נפש . אל תכבו מכת מות : (יט) גדל חמק נשא שונג וכו' . אם תעביר על החמק ותגיל את שונדך אם רמית רעב

גפשיה ודמשיים אורחתיה ימות ק' ימות : י' מן דבעי דנויף ו' חס' גלס' לאקדא מתרחם על מסבנא ופורענותא סבתא משלם ליה : י' רדי ברך מסוד דאית סבויה ודמיתותיה לא תרים ג' ד' ג' חס' גפשיה : י' נברא הסתנא מקבל תבא וקמה דמתעלי ער מוענייה סוסיף : כ' שמוע עיצתא וקבל סר דותא מסול דתתחכם בסוסף : כא סגנען מחשבנתא בלפיה דגברא ועצתא דאקדא היא תקום : כב דתיה דבר נשא חסדיה ושב מסבנא מן גברא בדבא : כג דחלתייה דאקדא לחיי ומן דשביע מגיה נבות וקא נפקוד בישתא : כד עסקא דמשיש ידיה בשחתיה אף לא לפומיה מסרב ליה : כה ג' למסבנא

בזנה דרכיו יומת : י' מלוה יהוה חונן דל וגמולו ישלם לו : יח יסר בנה פריש תקוה ואל המיתו אל תשא נפש : י' ג' ד' חס' ג' עניש פי אס תציל ועוד תוסף : כ' שמוע עצה וקבל מוסר למען התכם באחרייתך : כא רבות מחשבות בלב איש ועצת יהוה היא תקום : כב תאות אדם חסדו ומזב רש מאיש בוז : כג יראת יהוה לחיים ושבע ילין בל יפקד רע : כד ממן עצר ידו בצלחת גס אל פיהו לא ישיבנה : כה לין תבה ופתי יערם והוכיח לנכון יבין דעת : כו משדר אב יבריה אם בן מביש ומחפיר :

המחוי ושבברא מתערם ואכים לסובלתו דנתפיי דיעתא : כד ב' ד' לאבוי ומעריק לאמיה ברא הוא מברתנא ומחפירא : בספ' ריש סימן י' : בוחה ד' מן' וזגין ד' כתיב ה' וד' כתיב י' וקמצי' וסימ' ראח ויכשילתו עליו לשונם . ראי וחקיבוי אריו כרשנא . ורסה מקול מרש ורבה קשת . רמי בני אפרים נשקי רמי קשת . מכה אבן חליליו הוא נשא . מבי לכן תן את בנייה לרעב הגרים . מדות והשיב ה' בן את כל מדות סציים אשר יגרת דבי תבא . מדוי והסידר ה' מסך כל חלי' : בוחה שומר מצוה שומר נפשו . בויז לבם הכהנים בוד שמי' . ורסה מרגש עריהם דא יסבר . וישרי חרי בגלבוט אל מל' וסימ' : כי עירום וירעם הוא דרסיים . ושבר התבתי יערם . לין תבה ופתי יערם : ומחפיר ל' והוא ד' מן ששה דא ומה בריש' וסימ' נפסר במסרה רבתא במערכת אות המ' בס' ד' : תולדות אחרן מלוה ס' . נכוח יח נכוח י עקידס ש' סס : נטס . מססרין כו : יללס כ' עקידס נפ סלד : ושנע ילין . נכוח יד ס :

רלבג

ישר נבך . כקטנותו כי בזה יש תקוה לגישו אל השלימות ואף על פי שיצא ויחמה ככחות אמתו לא טאח נפשו אל המיתו ועקתו להסתכל ולהחמול עליו מסר זה ולהשגשג מלסרו כי טוב לו שיקבל המוסר עם הכתי' והצנע' משיעמו' שמה עם העדר קבול כמוסר : גדל חמס . מי טסוח גדול חמס לא ימלט שלא יבא עונש על זאת חמס' הפחות' כי בזה יעורר מדוי' עם האנשי' ואם יקרה שכעת מה פליטלו החמס מהקס עליו כי ירא ממנו כרחתו חוק החמו טוב עוד חוסף' זאת הכחונה להסתגב ככה עם האחרים עם שיורה כסס מי שיקוס עליו ויפילכו כרע כי הוא יקבץ רע בזאת הסתוכה הפחותה : שמוע עלה וקבל מוסר . שמוע עלה דבר' דבר כדי שמתיישר להמנגב כמנסגי' המשובחים ותדריך כמה שחלס להסגין דרכי' כראוי' וקבל מוסר מהגדולי' ממך ומסמור' כי זה יסיה סנס שחמ' בלחריטך או ירלס כוח שמוע עניו וקבל מוסר כי זה ישידך לקט' חמ' בלחריטך כי לקיחת המוסר לרדך שיקדס כקנין סחמ' במו סקדס . רחוי שדעס כי לא יועיל ללדס טוב הסתנוונות דכרי' שלא יפול כרע אם חמס לשי' נדל מן כודדי' בלחון שיכיה רחוי לעונש או שלא יגיע שם שגור השי' מססוב לשכענדו וזה כי רבות מחשבו' נבל איס' יסכנ' לפעמי' שיפול האדם במחשבה מאלס המחשבו' אשר תוכיכוס אל מה שגור השי' עליו לטוב או לרע מד' כסגמח או מד' סעונס ולכו רחוי ללדס שיסדלל להחקיר אל השי' כשי מה שחש' כי לא תועיל לו כוולת זה שום תחבו' להמלט ממה שגור השי' עליו אלפי ימלא שכל מה שחשך להחרק מהדבר טסוח ימלא סככות סקקרות אותו אליו וזה מפורסם מאל' מהרבה מספורי כטווח : תאות אדם חסדו . כנה תאות האדם היא נכטע עם טסוח חרפס לו כי

ישר נבך . רע מנשוריו ויטיו מלחמותיו מסר זה אל תאות הסומר אשר בו נשתמך להכפות ולגזי יסח ויחר טוב כרע שלא ישיג דבר מסחאות מאיש כוז שיסנע חמיר כאלו כהנאות שסס ככל וכח' אל ילכ כוח תאות האדם היא שישיג חסד השי' דכרי' ויחר טוב ללסגי זה מי טסוח רע נדעס וכוח מי שיג לו סככות טסוח סעדר מאיש כוז שיג לו כדעות סככות חס כי כרס לא יסדך כי אס ללמוד סכמס ואיש סכוב לרדך שירפא חמלס ממוס דעותיו סככות סמכרות אותו כגליות מה ספספר מהשי' וזה סמקושי סעלס ר'ל לסעתיקו מן הדעות כאלו וחרז זה יסדך ללמוד סכמס לשי סשרשים סלמתיים : ירחס ס' . כנה ירחס ס' מ'ישר סלדס אל מחיים סלמתיים וסכס כעל ירחס ס' ולין שנע כי לא ירעב ולא יסכוף סחלוות כטווי' כי לא יחר אללו דכר רע שיכרבו כי בו יללס השי' חמנעכו מלכסוף סדכרים סמגוריס סללו : עמן עלל . כנה סעלל כליו עמן ידו כללח כגלוות קסלי' שיקסס לסוליאס מסי' וכן ימלא סעמן כו כי ללחלו סמללכס ידו כלילו סס אכרות ואל ישיג שום מללכס ואף על פי שיסחר לו מוון ויסדך לו חמסי זה סכרות כמללכס מה שישיג בו די מרש ככס כל זה לא יסליע כידו לעשו' ככ מללכס יחיה ככ וזכו אמרו כס אל פיסו לא יסימס : לן סכס . ככס אס חכס לן לקנותו מוסר כנה האיש ספוחס כרווחס זה יתחכס כוכ וקח כעגטו פרמס לסלג מסדכר אשר סוכס עליו האיש סלן ויקח מוס' ככללח וילחוי אף לנכון אס תכריח לו כדמיס לנד יבין דעת כי לבו סונס אל סלילמות : משדר אכ . ככס כנן סכוח מניס ומחפיר כוריו לרעס מנאי' וכדיסחו אל סחלוות כוא סכס שיסודו שודדים אכיו כדי שיתלך מסכלל עמס או אולי לכו ססס ויכרו

מצודת צי

פסוקו כמו דלפס מיי (איוב יו) : מורד . ענין נרושין כמו וכן סרדין (דניאל ד) : (כג) ילין . ענין חמסד כמו דק ילין כה (עשיה ח) : יפקד . ענין וזרון וכסגמח : (כד) כללח . סס כלי כשוכ כמו וכדודים וכללות (דברי הימים כ לט) : (ככ) יערם . מלשון ערמה : (כו) משדר . מלשון שדדים וגולס ומחפיר . ענין כוסס נפסך להמיתו על רוע מעשיו : (יט) גדל חמס . מי טסוח גדל חמס ישא עונס על חמחו כי כודלי' יעסס רע על מי אשר יכעס כי אס חילי' אותו מידו סנס עוד חוסף חמחו כי כן לרדך גדלי' חמסס ואס חמסוד מנגד יעסס מעשסו ומשחד כוא אל סעונס : (כ) למען חכסס כלחריטך . אס לך חכמס כרלסית יסיך : (כא) רבות . לפסמיס יסחונ האדם מחשבות רטח שונות זו מזו ואין אחד כסס מחקייס אף סדכר אשר יען ס' היא חקוס ומס לך היחס מן סמחשבות שחשכ כוא : (כב) חלוות . מה ססגריח יחלוי אל דסס כוא כטנור סחכס שסכמיה לסס אלל סעשיר סמכמיה חסד וכוזכ סנס רעס סוב חממו כי על כי לא מללס ידו אין לרכו לסכמיה וכן מביא אנשי' לדי' כליון עניי' : (כג) לחיים . יסא סיכס לחיים ויחמיר כטעיות ונל אחר אל כרס ר'ל לא כרס מליו רעס : (כד) עמן עלל . כנה סעלל כליו עמן ידו כללח כגלוות קסלי' שיקסס לסוליאס מסי' וכן ימלא סעמן כו כי ללחלו סמללכס ידו כלילו סס אכרות ואל ישיג שום מללכס ואף על פי שיסחר לו מוון ויסדך לו חמסי זה סכרות כמללכס מה שישיג בו די מרש ככס כל זה לא יסליע כידו לעשו' ככ מללכס יחיה ככ וזכו אמרו כס אל פיסו לא יסימס : לן סכס . ככס אס חכס לן לקנותו מוסר כנה האיש ספוחס כרווחס זה יתחכס כוכ וקח כעגטו פרמס לסלג מסדכר אשר סוכס עליו האיש סלן ויקח מוס' ככללח וילחוי אף לנכון אס תכריח לו כדמיס לנד יבין דעת כי לבו סונס אל סלילמות : משדר אכ . ככס כנן סכוח מניס ומחפיר כוריו לרעס מנאי' וכדיסחו אל סחלוות כוא סכס שיסודו שודדים אכיו כדי שיתלך מסכלל עמס או אולי לכו ססס ויכרו

מצודת הוד
כרואים אליו ימות כלל עמו : (יז) מלוה וכו' . החונן את הכל בחת לו דקסס סח כמלוס את ס' וסנס יפרע לו דמי סלולסס ויסיף עוד ללסס לו גמול על שונח סכלואס : (יח) כי יש תקוה . ר"ל אל חסיר ידך מלייסרו אף אס חרלסס שלין כס תועלת כי יש חקוס סולי' כרבות סעוסר יועיל : ואל המיתו וכו' . אלל לא חמסס נפסך להמיתו על רוע מעשיו : (יט) גדל חמס . מי טסוח גדל חמס ישא עונס על חמחו כי כודלי' יעסס רע על מי אשר יכעס כי אס חילי' אותו מידו סנס עוד חוסף חמחו כי כן לרדך גדלי' חמסס ואס חמסוד מנגד יעסס מעשסו ומשחד כוא אל סעונס : (כ) למען חכסס כלחריטך . אס לך חכמס כרלסית יסיך : (כא) רבות . לפסמיס יסחונ האדם מחשבות רטח שונות זו מזו ואין אחד כסס מחקייס אף סדכר אשר יען ס' היא חקוס ומס לך היחס מן סמחשבות שחשכ כוא : (כב) חלוות . מה ססגריח יחלוי אל דסס כוא כטנור סחכס שסכמיה לסס אלל סעשיר סמכמיה חסד וכוזכ סנס רעס סוב חממו כי על כי לא מללס ידו אין לרכו לסכמיה וכן מביא אנשי' לדי' כליון עניי' : (כג) לחיים . יסא סיכס לחיים ויחמיר כטעיות ונל אחר אל כרס ר'ל לא כרס מליו רעס : (כד) עמן עלל . כנה סעלל כליו עמן ידו כללח כגלוות קסלי' שיקסס לסוליאס מסי' וכן ימלא סעמן כו כי ללחלו סמללכס ידו כלילו סס אכרות ואל ישיג שום מללכס ואף על פי שיסחר לו מוון ויסדך לו חמסי זה סכרות כמללכס מה שישיג בו די מרש ככס כל זה לא יסליע כידו לעשו' ככ מללכס יחיה ככ וזכו אמרו כס אל פיסו לא יסימס : לן סכס . ככס אס חכס לן לקנותו מוסר כנה האיש ספוחס כרווחס זה יתחכס כוכ וקח כעגטו פרמס לסלג מסדכר אשר סוכס עליו האיש סלן ויקח מוס' ככללח וילחוי אף לנכון אס תכריח לו כדמיס לנד יבין דעת כי לבו סונס אל סלילמות : משדר אכ . ככס כנן סכוח מניס ומחפיר כוריו לרעס מנאי' וכדיסחו אל סחלוות כוא סכס שיסודו שודדים אכיו כדי שיתלך מסכלל עמס או אולי לכו ססס ויכרו

ואחר ימלא סיכו חזן . אכלים דקות וכן וגרם נחזן (ארכה ג) : (יה) מחשבו' בעל חוב ונתחנולו' עשה כמלחמה . אם באת לבלות כנגד הטון כל בתחולו' תשיבה ותפלה ותענית : (וע) גולה סוד סולך רכיל ולמותה שפתיו . המד' חלקו' למחוק ולכסיתו : (כ) מקלל אביו ואמו ידע נרו בלשון חזן . כהנסיף . וככהשך' החזן כלומר נכח הדעה :

שעמד שהרים בעבורו : (יה) מחשבות . תכון . כל אחת בעיני שיומן עם חדרו או יכון מה שחשב לשעות : (יע) ולפניה . שיפתחו אחרים . לא תתעורר שגולה סודך וסוד כרכיל : (כ) נרו . רמו לנשמתו ידעך כנגד מות יומת . באישון חזן כשול כלומר שמות נחשיכה או החזן משל לנרות : (כא) מבוכלת בראשונה . מגולה . ואחריהם שיהא גזולה לא תבורך והטעם לא ירדו עליה גשמי ברכה ותכונ מבוכלת בחי' להידוע כי נחלה גזולה היא נחמסת ונגעלת לשם מן נחלה כס : (כב) אל . ה"א אשמה מחובר במקף בר"ש רע וכן הסי' לא תאמר לשלם רע למרעים לך . קוה לשם שיש לו כח לשל' לו נמול ויושע לך מידם : (כד) מה' . מוקש . שנים דכקים . מעלדי שיצד ללכת . וחדם אינו מיון עת לכתו עד כי השם וילוככו ויושיבו אשר מאסו מעלדי גבר . וסוד יתן מוקש כלכתו לאשר ילע ויאכל קדש ואחר שיקש ידור נדרים להביא לנקר חיל ויכל מוקמיו וילע מן כס : (כז) מור . להטיף אותם וכבר הכיב עליהם אופן עגלה לדוש אותם כלו' ידכאם ואחרי כן יסורם

ואחר ימלא פיהו חזן ומחשבות בעצה תבון ובתבלות עשה מלחמה : ים גולה סוד הוקף רכיל ולפתח שפתיו לא תתערב : מקלל אביו ואמו ידעך נרו באישון חזן כא נחלה מבחלת בראשונה ואחריה לא תברך : אל תאמר אשלימה דע קוה לידה וישע לך : כה תועבת יהוה אבן ואבן ומאזני מרמה לא טוב : כי מיהו מצעדי גבר ואדם מה יבין דרכו : כי מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרים לבקר : ט מורה רשעים מלך חכם וישב עליהם

בדחמא רגלא ובתר הידין נתמלא פומיה חיצא : מה שבחמא בעצמת התפון ובמדברנותא מתעביד קרבא : ים דגלי רוא אבל קורצא ולמן דמשרג בשפותיה לא תתלמז : דלום לאבוי ולאמיה נדעך שרגיה איך אתונא דחשובא : כא ירותא דמסרבא בקדמתא ובסופא לא תתברך : עב לא תימר אשלם בישמא סבא דאלהך ויפרקך : כה מרחקו אנון קדם אלהא מתקלא ובתקלא ומשחתא דרמיותא לא שפיר קדמו' : כי מן קדם יי הקתיה דנברא ובר נשא לא מתבון ארתיה : כה פתא הוא לנברא

דינור גבר ופיק דניאל : מבחלת נחלה מבחלת מבחלת חביב וקרי מבחלת והוא ד' מן ד' מלין כתיב ח' וקרי' ה' וסימ' עמיחור ואבשרים ברה וקרי' ה' רהיבו קרות בהיגו ואדם ביקר בל וליקואדם על

אזים . מבחלת נחלה מבחלת בראשונה . ולחם שבתים שבעים נחזן : ואדם מ' וסימ' ואדם אין לעבור את הארמה . אוקיר אנשו ממו . ואדם עליה בראיה . ואדם ביקר בל וליקואדם על עפר ישוב . ואדם מה יבין דרכו . ואדם ופיק תבונה . ואדם לא זכר את האיש המסכן . ומצא חן ושכל טוב : תולדות אהרן אל פאר . וזכר פקן : פס יצין . חולין : מוקש . ססדרין (מדיס ל) : ואחר מדיס . מדיס כל :

רלבג

תוע' (הין ויסגר עס זה שני אשר יאכל כאלמשיפס : מחשבו' נפלא תכון . סנס המחשבות המקבילות לאדם אשר בעבורם הוא כבוד נענים פס כעלם שלימה שהיבט לו כזה עין לו המחשבה הבודקת את יב' לשיקן כל אלו המחשבו' וירור הודק מהכלתי זודק נחקיר' שלי' ובישבו רב ואם יקרב שם שני מחשבו' מקבילות סלחם כהחבולות על המחש' כמרחיק' האד' משלמותו וזכר ממנו פהמנוכס נל' כעני' כנדול' אשר יבוא המחשבו' כמקביל' וספלו' ככס להחלב' בענינם או יל' כו' עלדבר המחשבות כמכיל' לאדם נחשו עשה מלחם' עמ' נעלה אשר חניו ונתחנולו' בדרך שהכניע אותם כעתבו' כרע' גולה סוד . לא תתערב עס מי שסוף גולה סוד וסולך רכיל כי זה סנס לרעות גדולות נדרים סמדיים ולא עי' עזומר דברי פתח וספתה נשפתו להדיק מעל דרכו סנסו ואשכר שירא כזה מי שסוף גולה סוד נעני המחשבה שיש במחשבות מקבילות אשר נכחלות שישקר להפלו מהם בעלם שמדון ונתחבולות סוד נמדנת מי שסוף סולך רכיל שמשמית סעולס נרכילותו כן זה יבוא מנוכס נלכ כאלשים שדעתם קרס לנח ממנו ויבוא ממנו זה עליהם כסדר רב כדשמיסס ולוח כשמר לך כהסעור עס מי שמרחיק שפיאו לזכר כאלו נדברים כי כאלו כחקירות ים מסכנה עד שזין ראו שיתר האדם לחקור כהם עס ולחו ולא עס עמנו כ"א נעם שמתחוק בלבו כדעות האמתיות הבודות והפניות כי אז יעלם מזאת סכסכה מקלל אביו ואמו מי שסוף מקלל אביו ואמו יכנה נרו וישאר נכתרות כחך וסיה זה כן לפי שזה מונע ממנו קבולו סמוכר מהם חס סכס למנוע ממנו כל שלמות עס שזה ממש שיריגלו נלחתי בכר סכסו למי שנמלכו סונ וסיה סנת היותו ונדולו כחוסן סח ויעתק מה מה אל שיכוסר כש' אשר נראו וספסו לו ממנו כל כקובות עס שזה ממש שפיסר סדר כמדיה כי לא יתחוק האדם לכויר לו' או' אל לא מפני חקונו שיכיר לו כעוזה אשר נמלשו : מלס מבחלת . סנס בלחמא כהחלה היא נכחלת בראשונה כי היא נחלה לאדם חזן וסולח עמל ונש' עמל כי אחריה לא תבורך כי מפני שלח עמל כה הידש לא תיקר בעיניו ולא יסמל מאד לשמרכ וכה כחוסן שיתים נחלו נקלות חס דכר מפורסם מאד מפני כירושם וסעלה וסיה שיער כזה פי כקניים מחשבתה אשר יעמול האדם יותר כהסגסם סס יותר יקרים

מחשבות אשר יגישו נקלות וסכלמה סנפנת מהס היא יותר עזומה ואשר ירצו להשיג כהסגות כזולת עמל וחקירה וסקודס כנס אחריהם לא תבורך כי זה יסיה סכס אל שישכסו כהסגותיהם ולא יקנו מהס כלחמא כי אם כסכס : אל תאמר אשמה רע . לאשר גמלני רע כי אין חן מדך אים אמונים כי הוא לא יחסון כעשיית סרע אך חקוס אל' ה' וסוף וישיעך מקף אויביך ולא תשאל ממנו שישכס לכס רע אך שישיעך כי זה כוף כדרוס שילוח לך כוללת כנסת רע לאחר : חטבת ס' . סנס חוטבת ס' אכן ואכן ר"ל אש יביו כמדוחין משקלים מתחלסים לנכס עס קזת כאלשים נמכוסת אחת ועס קזתם כמכוסה אחרת אך ראו שסנהב עס כלס כמכוסה אחת וסיה כקשת כסוב סיוקר וסעלימות ולוח אכן ראו שחיה סחוקת לרע לקרסם ולהכיב לקרסם אך תריה נמנת סכך להכיר כלסם וכזה חלך כדריכ' ספ' ולוחת סכסכ ג"כ לא סוב כעני' ספ' לסקול כמלחיו מרמה שישמו כמשקלים שישקלו כסס מתחלסים : מה' מעלדי גבר . סנס מעלדי גבר כדרכו שילך כסס סס מה' כי לדיך שילוח לו עזר אלקי ככל ססיעה וספסיעה . ואדם מה יבין דרכו מעמלו אם לא ילוח לו סעזר ככלהי סנס לא לאדם דרכו חס מנוכר כדברים כמדויגים כי סעמים רבות יתחדשו מונשים כדרכו או עזורים לא קוה להם יותר מנוכר זה כדברים כעיויים כי אף על פי סקזת כהסחלות ילקחו כמחשבים כיהם לא יסלם לקיחתם וסכנעם לדרוש דרוס וסדרים וסדרים כמדיים סנס לו אש כמה שישפע להם מכסס י"ח כמא שביארנו ככאוריו לספר כנסס וסר כסריים וכנאחר סרלחון מספר מ"י . מוקש . האדם וסחלו מכלל ומשמית הקדש ססופס לו מלח ספ' כי הוא שופט כלל מוכן לקבלו וסוף סכסכ לנקר ולשיין ולחפש אחר נדרים מה כיהה סכסכ המונעת שלח הגישו אל כחכילת כמכונן כסס חס כי לולל מוקשו סכסכ להסחיל כוונותיו יכונן מחשבותיו ודריו יסלם : מורה . רשעים . סנס המלך כסכס וירחו ממנו כרשעים וסחפזו אנה וסלס וסופן כמרכבה אשר סכסכו ללכת לקשיות וסלסם סכסכו עליהם עד כשרשעם אשר סמנו ילכדם וכסוחסם יסולו ואספר שיכיה סרזון כמלך כסס מי שסוף מושל באדם וסוף סכל ונתחמחו זיה וסור כרשעים וסס וסס בעלי סעוות סנספדות וסכסו שיהיו כזורים אחרו כמדעות סנסם אלא ישלימו דרכם אשר סס סוניס

מצורת דוד

סשנים וסנים סשניס ר"ל סוד ירוס ססמן כסרו : (יה) מחשבות נעלם . מחשבות סנפשים נעלם זעלס חזן וסחקיים ולס תלחם כמי עסם מלחמה כהסחכמות רב כי כודלי' גס סכנגדן כרנס מחשבות נעלם ולוס מכוזרך להסחכס כיוחר : (יע) גולס סוד ונ' . לא תתערב לסחכבר עס מי ספנעו לנגוח ססוד ולא יוכל לעמוד על עמנו לססחדי דכר מה ולא עס מי ססולך רכיל ככוונס מיוחדת ולא עס מי סדנכי ספחיו סמס ספחיות אשר כעבור סככלות יגלס ססוד לחומו : (כ) ידעך נרו . יכוסב נשמחו כשחרחו סחפוך ר"ל כנול יוס כנמול עת סחיר נעמה סלדיק ולמי סדיעס את כסנעס לנר דימס את סנעול לסח זורך סלרס סכר : (כא) כחלס עכוסלת . כחלס ככלס ללרס כרלחיה ככסלס וכסחוסן וסחלום עס כי ישמחו כעליה סנס אחריהם לא תבורך כי סלסס כס עינא כושא וסין כס סימן כרכה : (כב) אשמה רע . למי ספסע כנדי ללל יסוף סוד מי ספסע כ' : קס . אף על סל ס' וסוף יסיע לך מיד סכסלס לססוע כך : (כג) אבן ואבן . אכן משקל גדולה וקסנה מרס' אח סנדולס וסוקל כנסנס : וסלמי . מלחיים לספסו לרשות כסס לשקול כסחוס לא טוב כעני' ס' וככל סדכר כמ"ס : (כד) מס' . מדרכי כף רגלי האדם סוף מ"ס' אלא האדם עמנו מה יבין דרכו ר"ל לא ידע כלל כמו וסחמו סס (סמות ח) : (כס) מוקש אדם . מכסול עוקב עכירס סחמיה קדושה סלרס וסחקשו לכקר אחר נדרים ולזכוח לכ' לנכס על כספו : (כז) מורה . מלך חכם דרכו לסור את סרשעים ללל יסיו כחעורס אחת לסחמיק עלה רעע ומשיב לסס נמול מדס כמדס כלסופן כמחלנגלל ועכ למקוטו כן יסוב סנמול אל סמסעס

מצורת ציון

(יע) ולפניה . מ' פתי וסוסס : סחעבר . מ' סערוכות : (כ) ידעך . עין יותר וקסיה כמו דעכו כלש קזים (סלסס ק"ח) וסיה ככוי כנרי כי סלככת כדחס וקפן מן ספסילס : כלישון . עין סחרות וסחך וכן כלישון לילה (לעיל ז) : (כד) מעלדי . מדך סרגל כמו וסיה כי לעדו (סמולל ז' ו) : (כס) ילע . עין ספסחה וכנבל כמו על כן ככרי לעו (איוז ו) : לכקר . עין דרישה וססוס כמו לא יקר (ויקרא יב)

סוירם מסמו: (כו) נר כ' נשמת אדם. דרך משל כי כשנאל אלוהים מאורו וכו' מנוחה מראש ומסע תאיר לרוח ולנפש בשכלה ויארורו באורה על כן יקראו מזו חלילה הוא מחפש בו חדרי נטן והוא רמו ללך שהוא חדר הכמשת ות. פ"א נר ה' ירמו לאור שכלו כלומר נר אלהים חופש נשמת אדם וחופש כל חדרי נטן. וכשם כאשר חופש לב המלך וידע מה שיחשוב לב רשעים אז יסלח חסדו ורחמנו לנצור המ'ך מרע וימטוד השם כסאו כעבור הכסד שיעשה המלך: (כט) תפארת החרות. שנים דקנים. חצרות שיחונר כס האדם. פלע שיאל מהס הדס. תמרוק מענין תמרוקיס מרקו כרמחים מורק ושופק והוא ע"מ תגמול כלומר כאשר פטארת

אח לבו (סס כ): (כו) נר ה' נשמת אדם. כגשמה שנקרט מעידה עליו כדון: (כס) תפארת נהריוס כחם. כמו תפארת נחוריס כחם כן הדרת וקניס שיכה: חצרות פלע תמרוק נרע. לדרש רבותיו כממרוק עלמו וחצרות: ומכוע חדרי נטן. (זכ הדרוקן): (כ) בל דוד אית ישר בעיניו ומ'ק. ומול: (ד) חוס עוינים. גסרת כרוח: והנז לנ. חסך למלכות חלופת לנו הוא מיר של רשעים מרישות ומשפחתם הוא תפארת: (כ) מחשבת מרון. אדם ישר המעלה נשמת ומחשבת מרון: אך למעור. להכליח ולריוח נשום: וכל אז. דוחק את כשעה: (ו) שועל אזנרוה. להכניס כון: בלשון שק

אופן: כי נר יהוה נשמת אדם
הפיש כל-חדרי-נטן: כח חסד
ואמת יצרו-מלך וסעד בהסד
בסאו: כח תפארת בהררים פתם
והדר וקנים שיבה: ל תפנות
פצע תמריק פצע ומפוזת חרירי-
בטן:
כא * פלגי-מים לב-מלך
ביר-יהוה על-כל-אשר יחפץ ויפנו:
ב כל-דרך איש ישר בעיניו ותכן
לבנות יהוה: געשה צדקה ומשפט
נבחר ליהוה מזבח: ד רום-עינים
ודתב-לב נר רשעים תפארת:
ה מחשבות חרוץ אדל-מותר וקד
אין אדל-מחסור: ו פלע אצרות

ג'לג'א: כו שרנא דאדנא
גשמתא דבני נשא וקצנא
כדון גניא דכריסא: כח חסדא
וקושטא וימרו למלכא ומתקן
בורסיה בחסדא: כס שיבורא
דעזימא תוקפיהון ושבדנא
דקבי סיבתא: ל שדחני
ופודעתא פנעו בבישא
ומחיתא בגוה דכריסא:
א היך סיפי דמין דביה
דמלכא באידי דאדנא ולא תר
דצבי נרבן ליה: ב כדון
ארחתיה דנברא תריצן אינון
באפוי ואלהא מתקן לביה:
ג כן דעבד צדקתא ודינא
מתרעי ביה אדנא מן דבתא:
ד רמות עיניו ובעי דפאושנא
דרשיעי לחפאת: ה מחשבתא
דנבון ליותרנא ורננא
דמסרבתא דחוסרנא: ו מעבדנותא דסימתא בלשנא
תולדות אהרן נר ה'. פסחים: ה עקידת ש' פא עקידת מד פל'ס וזכר משפטים (פסחים כז): ספארת נחריס. אמת יג (ספארת): חצרות. שנת לג: פלגי מים. כרכות ט: עבד מרן. (כרכות ד ר"ט ט):

עשה ד' כ"ב וס' בס' וישא וכתלים
ס' ק"א. צדקה ומשפט ל' רוס'
וס' כי ידעתיו לטוב אשר יתה.
אורב צדקה ומשפט. עשה צדקה
ומשפט נבחר לח' מזבח. א' ד'
וב' וזין וס'ים' נבחר בחופש ס'

רלבג

פונים אליו וכו' ימלסס מכרע כעלום כהז וזה יסיה ממנו אם לעלמו אם החחיל להשתנה כאלו שדעות אם וולתו כשייטרים לעמוד על מקום בעשות כס: נר ה'. ולבאר מי הוא זה המלך אשר כי נשמת האדם והוא שכל הוא נר ה' והוא חופש כל בעמוקות אשר נמללות לעמוד על כודס לפי מה שאפשר בעור כס' נמה שישפיע עליו מאורו וזיוו בו יעמוד על אמתה דכרבים כעיונים: חסד האמת יצרו מלך. כי כחסד אשר יעשה לעמו ימך לבסם אליו והוא כמו מסעד לבסלו כי כזה ירוממוכו עולכם וישאורו ויכנעו לעבודתו ונלמתו יסיה בשל תקון (כס) והמלכות וכו' כעיר כזה על המלך שמושל באדם והעיר כזה כי אין כמכוון למי שינקס השלימות להשחית גופו ולעבור שארר כמו שיחשבו כסכילים אלל לרין שיעשה חסד להשגיח נכריות נופו ואיכריו וכו' ויסיה נשמו ויבא לו מהס כעור כרואו כי בחלותם יתלה כוח ג'כ עם שלל ויכל לנס אז לשרתו כשרות כרואו נמה שימך לו מהס דכרואים אשר יתקור כסם וכו' כלופס ג'כ יסיה מתחוק ככאו ורוממותו עליכם כי יעבדוהו מאסכסד ואם יעמיס עליכם עולו ולא יוכל שאתו יסיה זה כסכ אל כבעיטה זו: תפארת נחוריס. כסס כמו תפארתה נחוריס כחם כי אז כס ר'ל צימי הנחוריס כחלית מע'לם כגבורת כן כדור כחכמים הוא המלך כשיכס להס כי אז יתיישבו בלסם הדעות כחליתות לבנות שזכרו נמה שקדס: חצרות. פלע. כסס קלס כרעות לא ירפאו כי אם בדכר רע וזה תחנורות כפלע יסיה נקיוס ומירוקס ברע כאליו תלמר שישס כסס מה שיכל ככשר כדי שיתגלה ויסיה כס מקוס חלל כמנוגל ונמכות מגלות חדרי כטן כפלע ככוא כדי לנקוט כל עכושיו וכן רלוי ככוב להחכר כרפוזות חליי כמדות וכדעות כי כעל כמדס כפחוסה ירפא ממס כשיניגורו להתכנס ככסך כפחוסה ככיוו והכך כל חלקיו כדי שיתקס ממנה נקוי שלם ואף על פי שדכר כהחכמה ככיוו ככוא ככ עד יסור חליו וכזה חליו ימך לבעל כדעות הנכסדות שישיון ככל כמקומית כשישירוכו אל זה כעשות ויסור מהס ואס'פ שיקרס מהס שימך לחקור כמס שאין דרך אדם לחקור בו כסס לא ימנע מהס מי שגאל לרפאחו כדי להכיר חליו ממנו: פלגי מים. כסס לב המלך ורננו כוא ביד' כמו פלגי מים שיכולו לכווסס אל אשר יסיה שמה כחפן כן יסיה כס' לב המלך אל כל אשר יחפון והכס כעיר כזה כי פעולות המלך ומחשבותיו כס מוגבלות כס' והוא כמו שלית כס' נמה שיעשכו מדבר כמלכות וזה כלו כוא מיושר כחכמה כאלוית כי אליו כיה שועל. כמלך. כאלו כדכריס מכור לנחירתו כשלימות כדרך כמס' לנחירתו

ספארת למען יסרו: (כז) נר ה'. כמו שדרך ספארת לחפש צדקה ע"י סגן ק שפס כ' כל מחשבות חדרי נטן ע"י נשמת ספארת כי סיה יודעתה ככל מעידה עליו כדון: (כח) חסד האמת. אשר יעשה המלך כס שזמרים אורו כי כזה מרזנים מלכיו וכזמרים נשמו: וכסד. כחסד שיעשה המלך כסא מלכותו לעמוד על צדק (כט) תפארת. כמו שכתב הכתובים ופאעים סס המכריס כרע דע לטעור ממנו שכרית השין כי בללס כמנו מלך ותלך כשון: ומכות. גס מכות כחדרי נטן יזככו השון: כא (ב) פלגי מים. כי אימי רואה חזכס לעלמו: וחוכן. ס' כוא כחך לבו וידע כוא סס ימר דרכו או לל: (ג) עשה. עשוית דקס ומשפט נבחר נעניי כ' כפחוסה אל כל אשר יחפון: (ד) ישר בעיניו. כי אימי רואה חזכס לעלמו: וחוכן. ס' כוא כחך לבו וידע כוא סס ימר דרכו או לל: (ג) עשה. לב. ענין כקשות הענונים הרבס וכתואוס להס: נר רשעים. כדכריס ספארת כלל סמס מחשבות רשעים ויחשבו לחפאת: (ה) למוחר. אין כזהס דבר כסל אך לטויו יחרון מים: וכל אך. כממסר כמטעויו אין כזהס דבר ריוח אך לטויו עוד חסרון מה: (ו) שועל. ספארת אצרות ע"י לשון שקר שמה כסל דכך כי לא יתקיימו כידו ונקטו שד

מצודת דוד

הממשל למען יסרו: (כז) נר ה'. כמו שדרך ספארת לחפש צדקה ע"י סגן ק שפס כ' כל מחשבות חדרי נטן ע"י נשמת ספארת כי סיה יודעתה ככל מעידה עליו כדון: (כח) חסד האמת. אשר יעשה המלך כס שזמרים אורו כי כזה מרזנים מלכיו וכזמרים נשמו: וכסד. כחסד שיעשה המלך כסא מלכותו לעמוד על צדק (כט) תפארת. כמו שכתב הכתובים ופאעים סס המכריס כרע דע לטעור ממנו שכרית השין כי בללס כמנו מלך ותלך כשון: ומכות. גס מכות כחדרי נטן יזככו השון: כא (ב) פלגי מים. כי אימי רואה חזכס לעלמו: וחוכן. ס' כוא כחך לבו וידע כוא סס ימר דרכו או לל: (ג) עשה. עשוית דקס ומשפט נבחר נעניי כ' כפחוסה אל כל אשר יחפון: (ד) ישר בעיניו. כי אימי רואה חזכס לעלמו: וחוכן. ס' כוא כחך לבו וידע כוא סס ימר דרכו או לל: (ג) עשה. לב. ענין כקשות הענונים הרבס וכתואוס להס: נר רשעים. כדכריס ספארת כלל סמס מחשבות רשעים ויחשבו לחפאת: (ה) למוחר. אין כזהס דבר כסל אך לטויו יחרון מים: וכל אך. כממסר כמטעויו אין כזהס דבר ריוח אך לטויו עוד חסרון מה: (ו) שועל. ספארת אצרות ע"י לשון שקר שמה כסל דכך כי לא יתקיימו כידו ונקטו שד

מצודת ציון

(כז) מרע. ענין אור כמו מורע ישראל וקננו (ירמיה לח): חופן. בלגל: (ל) תמרוק. ענין כוך וכבירות כמו מרוק כרמחים (שס מו): (א) פלגי מים. אמת כמים: (ב) וחוכן. מל מין: (ד) ישר. ענין חריפה כמו ירו לבס ייר (שס ד) וכוא מושאל על כהשתכס כמו שבושאל לה' חריפה (כמ"ג אל תחרוש על רעך רעס (לעיל ג): (ה) חרון. וזיו וישר: אן. ענין מחדיות כמו ולא אן לבוא (יבושע)

החרוז: (ו) מועל: שוד. הפסד. ג' דקס. וכן הוא מועל שיעטלוו הן מלכות בעבור לשון שקר. ששער שקר. ככל דף וכן פועל הסמוך לו הסמוך יקרא הכל כי מהכל ושקר יקצוהו על כן וכן דף והם מנקש מות המעשים שקר וכן עוד שיעורו אחרים ושימו השוד כאלוהים יגורם מן מגוררות במגרה כל' יגורם: הפסד. שם תאר לדרך והוא שקר כלומר טכסך הוא דרך איש ודרך: (ט) טוב לשבח על סתם נג. כי כנסול הכית תשאר כפל' כי הוא חוזק בכנין וטוב שבת עליה לכד לסכול הרוח מסכול אשת מדויים. חנר שם דבר כי שם תאר מלרע כלומר וצית חנרה כל' שיהיה לו בית להחנר עמה: (י) נפש רשע אוחה. לעשות רע ולא ימצא חן בעיניו רשעו: (יא) כעש. שיעשכו כ"ד והוא מועל יוצא כמו ונש' אותו או בעושו כתחו ששש או ילמד חכמה הסתי. וכששכיל מועל יוצא לאחר. יקח דעת כלבו: (יב) משכיל. מלמד שכל לבית רשע כמו איש וציתו והכית רמו לבנים. ס"ח משכיל שומד וטעם לומד שכל בעבור בית רשע שעיניו הרשע ומסלף דרך קללה שש' וסלפס ויאלכס וזה הכנון: (יג) ארטס. סוגר מועקת דל שיעקף אליו מסי עסקו. גם הוא יקרא לשם או לבני אדם כעת רתקו: (יד) יכפ'. פי' יספיל כמו וכפף כמו שיגג ומשגב החוקק מחוקק והוא מועל יוצא והוא שומד במקום ששם כלומר שחד כמוכל בחיק כלומר כסמור יכסכ חמה עזה וזכה כפ' הכיור ששם לא תעטילו ונקקו יתן מתן ושחד כי כס ישפילו כלף והחמה כי מרחם לעלות כפלי האדם והשחד יכסס וישכילס: (טו) שמה. שחנאוהו שמת גשמה בעשיתו משפט. ומחמה חנל למועלי און: (טז) תועה. כי החכמה היא דרך נשירה והעוז אותה הוא תועה נמש' כרע. מדרך השכל והוא שם תואר

שקר. ככל דף ג'ו'. מוקש (ס"ח) מנקש) מות כס לו: (ז) יגורם. יגור אוחס: (ח) הסכסך דרך איש וור. איש והוא זר סר מן המנהג דרכו הפסד: (ט) וצית שר. שוכנס לבית הצדור לדבר עם אשתו: ומדרש אגדה כי'אל שסוף שבעה להסתלק מעל ישראל ששם כלשם מדתי: וצית חנר. בית שמחברים בו רעים להקצי"ס כגון כלס ששעמיד מנש' כהיכל כ': (יא) כעש על יחכס פתי. ע"י ויורו הללס הסמא"ס מתחכמוס ועבוס כחשוכ: (יב) משכיל דק. דקיקו על שול' הוא הקצי"ס נותן לכ להכרית בית רשע כגון זכר עחלק: (יג) מתן כסתר. דקס: ושחד כחק. אף וזדקס יכסס אף. חמה עזה: (טו) שמה להדק עשות משפט. שמה להקצי"ס לעשות דין כדלוקים כדי לזכותם לחיי כעס"כ ושמה להדק שהקצי"ס מניח ויסרין עליכס כדי שיוכו לעס"כ כך דרש במדרש חכילס: ומחמה הוא למועלי און. לפי שאין חנרין לז לשון ואין היסורין מוטילין לז' ומלעטרין ולא להועיל: (טז) חן תועה מדרך השכל. שרש מן החורכ

בְּלִשׁוֹן שֶׁקֶר הִבֵּד נִזְרָה מִבְּקִשְׁתֵּי מוֹת: אֲשֶׁר-רָשָׁעִים יִגְוֶרֶם בְּיָמָנֵנוּ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט: הִי הַפְּכֵפֶךְ דֶּרֶךְ אִישׁ וְזֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל פִּעְלֵנוּ: מִטּוֹב לִשְׁבֹּת עַד-פְּנֵת-גַּג מֵאִשְׁתֵּי מְדוּנִים וּבֵית חֶפְזֵי: יִנְפֹשׁ רִשְׁעֵי אֹתָהּ רַע לֹא-יִתֵּן בְּעֵינָיו רַעוּתוֹ: יֵא בְּעֵגֶשׂ לֵץ יִחַפְּסֵנִי וּבְהַלְבִּיל לְחֶכֶם יִקַּח דַּעַת: יֵב מִשְׁפִּיל צְדִיק לְבֵית רִשְׁעֵי מִסְלַף רִשְׁעִים לְרַע: יֵי אִמָּם אֲזוּנוּ מִזְעַק-תְּהִל גַּם-הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה: יֵי מִתֵּן בְּפִתֵי יִכְפֹּד אֵף וְשֹׁחַד בְּחֶק חֶמְהָ עֵזָה: יֵי שְׁמֹחָה לְצְדִיק עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּמְחַתָּה לְפַעֲלֵי אֲוֶן: יֵי אָדָם תּוֹעָה מְדַרְךְ בְּעֹבָא הַמְתָּא עֲשִׂינָתָא: יֵי חֲדוּתָא דְצְדִיקָא לְמַעַבְדֵי דִּינָא וְשִׁצְיָא לְאִילֵן דְעֵבְרִין עֲצָתָא: יֵי בֵר נֶשְׂא דְתַעֵי מִן אֹרְחָא דְסִבְרָא עִם בְּנֵי

י"ז: מדיים דבתי' מרונ' ו' בסי' וסימ' אח נפשע מקריה עז. טוב שבת בארץ מברר. טוב שבת על פנת גג. למי אוי למי אכוי. פחם לגחלים ועצים לאש. דלף שודר ביום סגיר: לרע' ג' קצין וד' פחרין וסימ' בסוף בחקתי: מועקת ג' וסימ' מועקת חשבון עד אלעלה. אכס אונז מועקת דל. מועקת מושל בכסילים: תועה ג' ב' חסר וא' מיל וסי' וימצאוהו איש והנה תעה. או וחבורו תעה. ארם תועה מדרך השכל. בתרא מיל:

תולדות אהרן פזי לשכס. ר"ס לא' נפש רשע. שקידש ע' יב: ארטס אונז. צניגס נס: מתן כסתר. סוסס כנרל ע (פסל כל): שמה לדק. שקיס נג פל'ג

רלבג

בשום עמה בדרך שחכנו לעבודתו וזה מנאר מאד: נפש רשע. כס הנחנר לך כי נפש כרשע אין פחותה כי אם לדבר רע כי לא יחון בעיניו רשעו ולו כימה דרך כרשע טובה בעיניו כיה כחוי שיאב כל מי שיהחנר אליו כמו שיאבנו אנשי המעלה קתם את קתם: כעש לך יחכס פתי. הכס כשיגיע בעושו לך על דברי ליגוהו אז יחכס פתי. הכסחה לכל הדברים ויבין כי זאת הדרך היא לא טובה וכל' ירא' שיליחו דרכיו לחכס אז ישמול לקנות דעת: משכיל לדיק לבית רשע. כלדיק במלית לבית כרשע וזה יכיה כשיעמד בביתו כי אז יבדך כש"י ביתו בגלל הדיק או כשהיה בסוב הכ דבק לרשעים מאזוהיכס שכיכ ככס איש לדיק אשר בעבורו ימשך לרשע הוא טוב כיה זה הענין סכס לסלף לרשעים ולהוליס בדרך רע כי כס חשבו כי זה הסוב כניע לרשע ככנת כרשע וזה ג' יקשה הסתי כי הוא נספח לכל מה שיראה לו בחמתו כמסכה שבוט טוב: ארטס אונז. כס מי שהוא חוסס אונז שאינו רואה לשמוע נשקל דל לחנון מחשך כבול אלוה בידו כנס ישיב כש"י נמולו שישוכו ללות ויקרא ולא יעכר ר"ל שלא יחמלו בהנשים עליו וזכ מדה כנגד מדה ואשכר שירצה בזה כי גם הוא יקרא לש"י וישקף אליו בעם לרתו ולא תשמע תפלתו כי כש"י יתנבג עמו בדרך אשר הוא מתנבג בזולתו: מתן כסתר. כיה כמתן שיתן האדם כסתר למי שיכעס עליו מכיף והחמה אשר לו עליו וכשחד שינבג בחיק ר"ל כסתר יכסס חמה עזה וכניעה: שמה לדק. כשיעשה משפט עדין כדק כיה זה כענין שמה לדק שאז יכסס לבו שלא ילכד ברשת במלכות כי הוא כסתר מעשות רע וזה כענין הוא מחמה ושכרון למועלי און כי אז ישמור מאד שיעשו על רוע מעשיכס: ארטס תועס

יכיה סנת עשותו כזה ביותו ממכר בואת החקירה בולת שיעמוד תחלל אם אפשר הכנסה אליה ואחר פועל מלכות. רבות דברים העיויים כהחלל כחוכס סכס כהחלל אשר עליה כמנו הוא הכל ודבר נדף שלא יתכן ששעמוד כלל והאלוהות כס מנקש מות וכספד כי לא יושגו ככס אלהות חיים וכס כעמס כלל ודבר שאינו ולוה יקרה מכס האדן הכנס והכליון: שוד. כרשעים נדעות ששודו מכס כמחשבות והכקדמות כמישירות אל החמת עד שכיכ זה ככס שכיכו לכס דעות כחונת כהחלות כיה זה כעשות יחכסס כמאסרו וימנעם ממלוך החמת כמה שחמר כהחלות וכיה זה סכס אל שיעשו ככל כדברים והכס קרב לכס זה כהכסד נדשוהכס מפני שלא רזו לעשות כמשפט כחקירתם כהחלות שיששכו ככס בדרך שימלוו החמת: כפכפך דרך איש וור. כיה משפט זה כיה כפכפך דרך על איש מכס וזכ כשיעניו כמה שאחר כהחלות כי יסרך לכס לגלגל טיוס ולכית דברים זרים כשכיים לחמת בדרך שישמרו שרשיכס והכחלותיכס. ואונס כליש הון והכני מלככות כרשעים והכחלות לא יסרך לעיין דברים כמה שאחר כהחלות כי אם ניושר ובלדק: טוב לשנת. טוב לאדם שיכס יחידי על פנת גג בזולת מחסה ומסוער מורס וממסר משיכס עם אשת מדויים והוא עם זה כבית אשר בו קבון מהאנשים כי יקשה מאד לסכול מדתי אשכ וכעיר עם זה כיה כמאמר עקוב לאדם שכיכ לסכול עזר מהאשכ אשר כנראה עמו לברחו ויכיה מתכוד משימורכו ככשגמו איש מהאנשים ולא יבין עליו זולתו מהמועשים ויכיה האשכ אשר כנראה לברחו חמד מריכס עמו כי לא יוכל אחד מכס לתקן את אשר עושה ולא יועילו לו כמוריהם אם לא יכיה

מצודת ציון

(וכושע י'): (ז) דף. ענין דחיס ומוכס כמו מדסנו רוח (הכילס א): (ז) יגורם. מל' מגור ופחד וכן מגורת רשע (לעיל י'): (ט) פנת. חכר. חבורת אנשים וכן חכר כהים (כושע ו): (י) יוחן. מלגון חן: (יב) משכיל. ענין הלחה כי המלית כמשעיו נראס לכבריות ששוכס כהשכל: חסלף. מעקס כמו ויסקף דברי בוגד (לקמן כג): (יג) ארטס. סוסס: (יד) יכסס. ענין ככוי וכדורל' ככס עליכס כר כניגות (שכת פח): (טז) ומחחס. ענין שכר: (טז) רפא"ס. כס המעיים שרפאו ומלגו: כנור

נפשו חסקס לס ולום לא יוחן בעיניו רשעו רשעו כמותו כ"ל השגס למוכס א"כ מסרואי ללכות לרשעו כמשפט אשכי סלדק: (יא) כעש. כעה בוא שוכס על סלף אם לא יועיל לעמנו מוטיל הוא לפתי המשוול סכנס כי יחחכס על כי יפחד לנפשו: וכששכיל. לכל להכס אף כלמדו דברי השכל הוא עלמו יקבל העילת ויקח דעת נוסף על מס שכדיו: (יב) משכיל לדק. כאשר סלדיק שומד כבית רשע סלדיק סוס מלית ביתו על הרשע מי כהנדך בגללו וסיא סיכס לסלף את סרשעים לעשות רע כי יהונז בעבורו כהנדך ביתו ומשעיו מוניס בעיני ס': (יג) ארטס. כסיחס אונז ששמוע נשקל דל אשר ישקף נונשיד נמולו שנס הוא יקרא כעה לרזו לעורס ואין מי שיכז לו: (יד) מתן. סנותן מתן כסתר למי שחמרס אטו בו כיה סמתן סוס יכסס את סלף ולא יכיה נרלס. שוד: וזואחד כחק. סתקן שומד כחק ר"ל ככססר אז יכסס כיה חמה עז ומחוסס וכפל סדכר כמ"ש: (טז) שמה. סלדיק ישמה כעה ישעס משפט ועשיית כמחמה. סיא שמה למועלי און: (טז) מדרך השכל. מדרך סתורס: כקסל. ר"ל אחכ קסיחס כסיסיס כקסל כהקיסס אז ינח. ולא יחכס שוד לכל כי ימי חיוו סוף מוסף

מצודת הוד

שוד את המות כי סוס סיכס למות על ידס: (ז) שוד. כנול עלמו יכיה עליכס פחד כי מאלו לעשות ששפט לקמיכ סנול כעמליו: (ח) כפכפך. סמחוסך כמשעיו ססס כך ופסס כפכך סכס פסס דרך איש לו ופסס כוא זר מן הדריך לכל סיסס סך פעלו יסיר ככל עם מבלי ששחמה: (ט) על סנת גג. מבלי מחסס מורס וממסר ויחידי מבלי חבורת אשכיס. פלחה. מלככות עם אשת מדויים אף כבית חבורת אשכיס: (י) מלחה רע. אין מעשס כרשע על כי ישעס להונז שמשעיו סוכיס לכל יודע כוא כרשעס ללכות לרשעו כמשפט אשכי סלדק: (יא) כעש. כעה בוא שוכס על סלף אם לא יועיל לעמנו מוטיל הוא לפתי המשוול סכנס כי יחחכס על כי יפחד לנפשו: וכששכיל. לכל להכס אף כלמדו דברי השכל הוא עלמו יקבל העילת ויקח דעת נוסף על מס שכדיו: (יב) משכיל לדק. כאשר סלדיק שומד כבית רשע סלדיק סוס מלית ביתו על הרשע מי כהנדך בגללו וסיא סיכס לסלף את סרשעים לעשות רע כי יהונז בעבורו כהנדך ביתו ומשעיו מוניס בעיני ס': (יג) ארטס. כסיחס אונז ששמוע נשקל דל אשר ישקף נונשיד נמולו שנס הוא יקרא כעה לרזו לעורס ואין מי שיכז לו: (יד) מתן. סנותן מתן כסתר למי שחמרס אטו בו כיה סמתן סוס יכסס את סלף ולא יכיה נרלס. שוד: וזואחד כחק. סתקן שומד כחק ר"ל ככססר אז יכסס כיה חמה עז ומחוסס וכפל סדכר כמ"ש: (טז) שמה. סלדיק ישמה כעה ישעס משפט ועשיית כמחמה. סיא שמה למועלי און: (טז) מדרך השכל. מדרך סתורס: כקסל. ר"ל אחכ קסיחס כסיסיס כקסל כהקיסס אז ינח. ולא יחכס שוד לכל כי ימי חיוו סוף מוסף

ישראל: (כח) ואיש שומע. שקבל מה שכתוב בחזרה לא תענה בדרך וגו' (שמות
ד) לנצח. תמיד: (כח) העו איש רעע בפניו. הרעע מרא' ענותו בשעת
כעסו. כפניו: מל' אף: (ל) אין חכמה וגו'. אין כל חכם וכוון חסוד לנגד כ'
כל מקום שיש הלול הסס אין חולקין כבוד לרב: (א) נגמר שס חמשה רב. שס

יחקר ותעטס: (כח) עד. כאלו כולו עד שקר. וכאיש שומע שאכזב בעד כל ימי
נצחו ודבר לאחרי' כי בעבור שקרו אכזב וזרו: (כט) כמו. נתן לעוזו כפניו
ולא יתקיים ואלס יעד ויכל לבנין דרכו הראויו ולא להיות עו פנים:
(ל) אין. סוס. שנים דנקיס. כלומר אין איש

טוב. מכסף וחזק. נבחר חן
טוב: (כ) עשה כולם כ'. כעשרי
לומר לטער פרנסיו וכולו עונה
קשות עשה כולם כ' הקב"ה
עושה אותם הדשים לזה ענין ולזה
עשיר: (ג) עוים רחוק רעה עושה
של עשירה וכחך ולא עבר
עשירי: (ד) עקב עושה. כשגיל
העושה יראת כ' נחלה. ד"ל
עושה עיקר היראה טפילה ועקב
לס מדרס לרגליה: (ס) צנים
פחים. כמו (במדבר לג) לצנינים
נלדיכם וכלו עליך הוין (יחזקאל
כ"ג) ל' נדחים ולסטים. צנים
פחים סס עמומי' דרכיו המפקק
דרכיו כלומר יסורים מוכי' לה
שומר נפשו ירחק מהס. שמעיר
מטשו ויכל מהס: (ו) חנוך
לנער. לסי מה שקלמה לנער
ותחזקכו בדברים אס לטוב אס
לרע: גם כי וחקן לא יסור
מחנה

בזמה יביאנו: כח עדר כובים יאבד
ואיש שומע לנצח ידבר: כח העו
איש רשע בפניו ילך הוא ו יבין
דרביו: ל אין חכמה ואין תבונה
ואין עצה לנגד יהוה: לא סוס מוכן
ליום מלחמה וליהוה התשועה:
כב נבחר שם מעשר רב
מבטח ומזהב חן מזב: ב עשיר
ורש נפגשו עשה כלם יהוה:
ג ערום וראה רעה ויסתר ופתתים
עברו ונענשו: י עקב ענה יראת
יהוה עשיר וכבוד ותיים: ה צנים
פחים בדרך עקש שומר נפשו
ירחק מהם: ו חנך לנער על-פי
דרכו גם כיריקין לא יסור ממנה:

כ"מ ל' מל' נלתי
והשמה חוכמה
יבין ק'
דרכו ק'
ג' ג' ר' ק'
כס' סמך.
ג'
ג' ונסתר ק'
כ' כמין כן
פחה דרך
ג' חס' נלתי
ג' חס' נלתי

מיתי ליה: כח קדמא
דבדבוקתא יאבד ונברא
שמועא שריראית ממיל:
כח מתעורר אפיו נברא רשיעא
ותריצא הוא מתקן אורחיה:
לית חכמתא לית ביונא ולית
עצמא הוין דאלמא: לא סוסיא
מתקן לזמא דקרבא ואלקמא
הוא פורקנא: א שמא טבא
אתברר מן עותרא סניעא
ומכספא ומן דהבא שפיר
חסדא: ב עתיקא ומספגא
פנעוןחד בחד ותרויחין אידמא
ברא אינון: ג ערימא חזי
בישתא ומפשי ושברי עבדון
וחסרין אנון: ד עקבא
דעונותנותא דחלקתא דיי
עותרא ויקרא וחיי: ה נשבא
בארמא עקימתא ומן דנמר
נפשיה ירחק מנהון: ו אדרבא
דסליא לקבד אורחיה דלא

עשה ח' בצירי וסימן נססר
בסדר וחי בשלחו ופתיים ב' כתיב
כן וס' ופתיים עברו ונעשו.
פחה דברך יסוד. ועיין בריש
סיפרא פה סיומן א' שוכר ו'
מל' וסי נמסר בשמואל א' סימן
י' ועיין בסיפרא סימן א' חנך
ג' חס' בלש' וס' ובני מדין עיפאה.

תולדות אהרן סעו איש. מעייתו: אין חכמה. נבכות ים עירובין כ' עקיו כסודין פס: ערום רחש. זוסר
נח: ופתיים. כתיבתו סוז עקב עוטה. (פנח ג שקלים מט): צנים פחים. קטנות ל מיעוט ק'
נכח קוד פ' ג':

ששה רע רחוק מהצנים: (ו) חנוך. למד כמו חניכו כלומר מלומדי כלי מלחמה שלו. גם לרבות חוקק על
כעשות

רלבג

והשקלות הוא נפשו כי הם מביאים אותו על החפץ וסס גלתי מנקיס עמ' מהחפץ נכסיהם הכנה
ודמה עני' (למ שיכול מטי סומח' כפת שיהי' ערן בידו ואפשר שירלב גם כי כ"ש שיהי' נחשב
הכנה כלאר יביטו בעיניו עם מהשנת החס' וכולו חמה עשש: עד כוים יאכד. ר"ל כלאר יביטו
לפטר ככז עשמים רבות ואכד העדו' ויסקו ואיש שומע ככז מטי' גידורו וישנה ככסורו אין קן
כסס גלי שנוי כי הוא יגיד אמת כמה שיעיר ששמע מטי' זה בעד שכבר שמעו מטי' וסס זה כן לפי
שדכ סכסס יש גלבו מהשנה מקבלת: סעו איש רשע. ססס לא כפיו לכדי יתחוק הרשע על מס
צבמחכמה אכל גם כפיו סעו לתחוק עלי' כסס שאחז פניו וחקס שלא יתסס השני והספסלות
כראוי שישג כחאר פני מי שדבר דבר ככז ואמנס סלסס סיער יבין גלבו דרכו אשר ידורן כס כפיו
וכחאר פניו: אין חכמה. ססס לא חושיל חכמ' ותכונס ועי' כסס שיחשוב אדם לפשותו לנגד כ' כי
אף אס יתחכם ויתכונן ויקח בו סעסס כיוחר ככונס לא יוכל לשנות גורת סס"י כלומר לכענפה כמו
שיראס מענין מכירת יוסף ומססוריס אחרים כלו דכרי סכנולס ואפשר שיהי' כרלון כס כי לא
ספקר חכמה ותכונס ועלכ כהשדלות כהנעת חפיו ללשר הוא עד כ' ואללו ר"ל למי סהוא דקכ
בו כי הוא יסיר דרכיו וארחותיו כלוסן שיכונס מהשכונסו ולטי סיערוש' ימשך יסכ מה שמכר אחר
ז: סוס מוכן. ססס סוסס מוכן: ליום מלחמה לפיות כלי לרון על כהויז וללחוז אף עקר סוסס
למשוע' כי סהשוע' מהס' היא לכד ולזה חמ' עממי' רבות שנינה החיל סמסעס וכחולס אס סרכ
והספקר חס מהס שור' שלא יושיל כלי כלי. סמלחמ' לנכסל גור' סס"י ולא יסרכו ללשר סס"י כעורו:
נבחר שס מעשור. ידוע כי ססס כהונס ססס ללדס ככס' יוש' סכונותיו וסעולותיו וכולו נבחר וסוז ללד'
משוע' רכ וסמן סכוז שיש לו סהלשעי' הוא נבחר מכסף חכב כי ככנת ישר סכונותיו וסעולותיו וסיותו

לאנשים יסיה לו מהשנה מהרעות יותר ממה שיכול לחכות ככססו וזכרו כמו שאמר משל' סדיוס
יחקר טוב אכזב כזוק מוכס כחרנו. עשיר ורש נפגשו. ולכאר כי סעורר איש נחסר מחד אחר כי
ככז יקסס כעשיר ורש שיפגשו זכ אכזב כאלו סלמס סעשעיר ירד משט מעשור ורש יעלס ויקסס
כעורר משט מעש עד שיק' מזה שיהיו שוים כקנינים לפי סהס"י עושה זכ עני חס עשיר או ירלס
כזה סהשעיר ורש נפגשו שלא יוכל להיות זכ כלא זכ ומסלל שאלס סיו כל סלשעס עשירים לא
יעלל איש עושה מללכס ססמללכס סמסעיות ופכד כיישוב וחס כיו כלס ענייס לא יוכלו לסתפרנס
זכ מהס ולזה הוא מנוח: כי סס"י עושה קות סלשעס עשירים וקלסס ענייס כדי שיתקיים סמליות
ויסיה סלמרו עשיר ורש נפגשו כלמרו חסד ואמנס נפגשו דק וסלום נקסו: ערוס. ססס כליש הערוס
וכסכס רלסס סרסס קודס כולסס וסססר לסמלס ממהס ואלום סססלסס לא תמו לנס לזס וסכרו כמקום
כרסס סס סייגס סססכד סססעו: עקב עוטה. כככר סכונס סעטס גיעס כלדס אל שיקנה יראת כ'
כי מפני סיוסו ספל כעניין יתכונן מפני זכ כנמללס סכככילס סעליויס ממנו וכלשר ירלס עולס
סס"י כסס יקנס מזה שירלס ססס"י כככלית מה סלשער זמס גיעס אל שיקנה עושר כקניינס סמלדומיס
וכדעות ויקנס ג"כ ככוד ותייס כענייניס סמדיינייס חכ' מנוח' כמעט עיון מה סקדס סמדינייס:
לזס פחיס. ססס כדכר כליש סעקס וכוס ססולך כדכר סמעות סליטו סמצינו כרליו אי זכ כדכר רליו
כסס יסלל לזיס לסמק כקיריות סלור וימלל בו פחיס ללככד כסס רגליו ומי סהוא שומר נפשו וכולו
סמסעוק כדריכו וסולך כסס דרך יסרכ סללו סדכריס סמוקיס כי הוא לא ימסור עממו
לככונס ועיין כלי זכ דבר רליו שיסמלל כססגתו וכלי זכ אופן סיהיכ סמלל סמכרעות וסכעסיס: חנוך
לנער. אשר יחקר לנער על סי כדכר אשר מנסגו וסכעו ללכס כס לסשגו וסכגתו שככר יקבל סמוסר
כלשר

מצודת דוד

וחנה לאלסים: (כח) יאבד. אף אס לא יוסס ככ"ד ולא קבל סעונס מ"ע יאכד
צדי פטים: ואיש שומע. ר"ל ועס כי יאכד סעד סהוא כעבור עונס ככזי סכס כדכרי
בלי נלכדו לסכחמ כ' אש סעונס ר"ל ועס כי לא איס סעונס דכרו יספסרס עד טולס ככזי כי אמת
שוס: (כט) כמו. סרעע מרלס מנחה ככז כעסו ולא יתכונן ככעשיו אכל סיער יבין
דרכו ככל עת אף כמון ככעס: (ל) אין חכמה. לא יושיל שוס חכמס ועסס לנכסל
גורת סמקס: (לס) סוס. עס כי טוכן ססוס לזיס סמלחמס לזוס בו כעת ירדפסור מ"מ כיד ס'
כב נבחר. שס שוין נבחר מעש' רכ וכן שוין נבחר מכסף חכס: (ב) עשיר. שוכס למעלס לומר לזס נבחר. שס וכן מעשור כי סעורר לא יסונח וסעוני לא יגונס
כי מנ' ילל סיער כגורס סיוכרס מן ססמס וסכסס כסס כזכ סעורר וזס סעוני כפי סגור כי כ' עושה כל אלה ולא כעבור רוכ סכמסס סעשיר העשיר אכל ססס וסכון
כלס כנכיריס סלדס עממו: (ג) רלס רעס. סערסס רולס סרעס סמפועדת ללכ ונסכר ממנס ר"ל עומר עממו מן סרעס סרסס כולס אכל כספחיס עברו דרך כרעס
ולל כמרו ססססס לוחס סעונס וססססס: (ד) עקב. סף סענוס סיה ירלס ח' ר"ל סעטס סככס סירלס כ' כעשיר כספלות עממו יגיל רומותו סמקס וסחול ככזו
ירלס סרומותו ויסלס עשיר וככוד ותייס: (ס) צנים פחים. קליסס ופחיס יקשעס כדכר עקס ר"ל סמקסל כדכרי יתייסר כקליסס וילכד כפת אכל סעומר נפשו
וכר מדכר סעקס סכס ירחק מנצניס ופחיס ולל עליו יסיו: (ו) חנוך. סמלל וסרגל אס סכער כענייס לסולוכ כעכודת ס' לפי דרך חכמסו אס מעס וסל סרסס וכסיהס

ענין מניעה: (כח) כמסה. כמחשבה רעה כמו זמס היא (ויקרא יח): (כט) כפניו. ככעסו וכן ופגיס
לא סיה לב (שמואל א ח) כי ככעס נרלס ככפי כלדס: (ג) נפגשו. ענין ענינה כמו רש ואיש חכמים
נפגשו (לקמן כס): (ד) נפגשו. גם סססס סממון קרוי כלי' עושה כמו וסנשו אותו סלס כספ (דכריס
ככ): (ז) עקב. עניינ סוף וסמריית ע"ס שסעקב הוא סוף סרגל: (ח) צנים. קוליס כמו וללניינס
נלדיכם (במדבר לג): (ו) חנוך. הוא ענין סמללס לככר סעמד לעפוד כו כמו ולא חככו (דכריס
כ)

שרגל

שלי וחזר לשמות : (כ) גבר חכם כעו . איש חכם הוא תמיד כעו : (ו) ראמות
 לשלל הכמות . מין אבן יקרה שאינה מזוייה כמו דתימות ראמות וגיניס (איוב כח)
 כלומר כל חכמה דומה לכסיל כלכן יקרה וכמרגליות לקנות לומר לך אשכוח
 נהדרה מתי תעלה בדי אכל החכם שני' היום משע ולמחר משע : (ח) מחש
 להרע חרש תחטות רשע . לו
 בעל מומות יקראו . גורם לו רע
 שכריתת יקראים לו בעל חמות
 שנה רשעים : (ט) זמח אולת .
 שנה אולת חטאת לבעלה :
 ותועבת לאדם לן . לזנות הוא
 המחמת את החרש על הק"ל
 ועל הכרית : (י) הכרית .
 [מן] החרש : ביום זרה זר
 כחכה . מלאכי כחות לא יהי
 מלאכין יחד זה מדרש חכמים .
 ולפי משווש הכריתת ביום זרת
 אכונך למחוד מנגד . זר כחכה .
 ביום מורעהוך דכתיב אש
 החרש תחייט וגו' (אסתר ד :
 יא) הכל לקוחים וגו' . לכוזל
 את הלקוחים למות . את החרש
 להרג . אש תחשך מלכילס על
 זה אמרתי זר כחך : (יב) כי
 תלמד . שנה תלמד חכו כי
 משע כלשון דלמח (יג) אכל
 בני דבש . כלומר דרך בני אדם
 לאכול דבש כי טוב הוא אף :
 (יד) כן דעה חכמה לנשך . וכסס
 טלחה רודף לאכול דבש כן טלח
 רודף לדעת חכמה : אש מלחת
 אומת

ג בחכמה יבנה בית ובתבונה
 יתבונן : ד וברעת חדרים יפלאו
 פלדיון יקר וגעים : ה גברתכם
 פקעו ואיש דעת מאמין כח : ו פי
 בתחבולות תעשה לה מלחמה
 ותשועה פרב יועץ : וראמות לאויר
 חכמות בשער לא יפתח פיהו :
 ה מחשב להרע לו בעל מומות
 יקראו יזמית אולת השאת ותועבת
 לאדם לן : י התרפית ביום צרה
 צד פחכה : יא תצר לקחים לפות
 וממים לתרג אסתחשוך : יב פי
 תאמר הן לא ידענו זה הלא תבן
 לפות והא יבין ונצר נפשה הוא
 ידע והשיב לאדם פפעלו : יג אכל
 בני רבש פרימוב ונפת מתוק על
 חפק : יד בן ו דעה חכמה לנפשה
 אסתמצאת ויש אחרית ותקנתה
 היה עובדי : יג פרי אכול דובשא מסור דמב וכבריתא דחילא על חפק : יד היבנא
 אתחכם בנפשה דאין משפחת קדמיתא אתיא אחריתא דמבא מנה וסכנתה לא נגמר :

בכמה כי נעבור ימלא הכות וכחדרים מכל כן : (ד) יקר . והן משם :
 (כ) גבר . שבה כעו נחל . מלאך טעל יוצא כלומר איש שיש לו דעת הוא
 מלאך : (ו) ראמות . שלל יוכל לביע אליהם . כשער שהם החכמים :
 (ח) מחשכ להרע לו . זמח . כ' דכקיס . כלומר מי שישכור רע יקראו סקוראים
 לו בעל מומות כעין ויקרא
 לו אל אלכי ישראל וטעם
 יקראו את שמו וקראו כן כי
 מומת איש אולת ומחשכמו
 לעשות חטא וזכו זמח אולת
 חטאת . ותועבת נסחך כמו
 שנת לשינוי ופי' לנבי אדם איש
 לן תועבת שהם יתעבבו :
 (ו) הכריתת . הכל . כי . ג'
 דכקיס . הכריתת ביום זרה
 כחכה על הנדך ולא כלתו .
 זר כחכה בעת זרת פי' הכל
 אש תחשך מן הלקוחים למות
 ככל זרתם שתלמד לא היינו
 יודעים עת נלחמו למות הלא
 תוכן לבנות לעשות רצונו ומור
 נשך ממות הוא יבין וירח
 שלא חכית להכילס וישכר לאדם
 כמדך כפעך שחכית נזרה
 כמחור ולא תמחל מזיל :
 (ג) אכל . כן דעה . גווי
 ובראו כקמך כמו רשע וכל
 ככחל כמו דשכח סלח . וכן
 כסירוש אכל דבש והכוסת שהם
 מתוקים לחך גם כן דעה
 החכמה נעבור נשך שחכיה .
 אש מלחת . חכמה ויש אחרית .
 רמו לוקנה או לנכיס שיטארז
 אחר מותו כמו ולא לאחריתו :
 ותקונך

תולדות אהרן ודעה . סאדרין
 זכ כי שחכלות .
 סאדרין שם מכ זכר וילל : סאדריס .
 נכרות סג זכר וילל וילל : סגל .
 (מנישח י)

ראמות ג' כ"ב ופי' נמס' בואתרון
 וביחגאל סימן כח ובמשל
 סימן י' עיני שם : כחכה ל'
 מל' דתרפית והוא מן כ' מל'ן
 נכסין כח בסוף תיבואת וסימ'
 נמס' ככר וראו : ידע י' ש' ופי'
 נמס' בספר תהלות פי' צ"ב : על
 חכר ל' אכל בני רבש . וחד ולשונך
 אודיק אל חכר . ואינון דמ' מן א"ב
 מן חד חד אל וחד על וליה
 דב' וסימ' בספר רבוא במערכת
 אהת האלף בשך אל בס"ד :

רלבנ

כעמל גדול מתי המשכב אשר כלל מתקבלת למס כשפיו זה מה שיקרה ממסך אל סחאיות והרשע
 מוכרע וסספד : נחמס . וחולס נחמס יכנס בית בנין החדש כי היא חלקו מכל עמלו והשאר ממט
 אחר מותו וכפונס יגיע יסיו והעלמות נכית כוס : ונדעת . סקורושים ימלאו מדרי זה הכית וכוז
 כסל . כל יקר ונשיס . כי זה כעלמות ערב ויקר למי שישגיבו השלמות מכל יקר כמו שקד :
 גבר . ככר יקנה החכמה כעו שישכר לשכלו לכנס חאיות התומר וללחח אולת . ואש דעת הוא מחק
 ומאמן יתי ככה אשר לשכל להכניע שאר כסחו' לעבודתו וזה כי למעלת חידע' והשקט כנגלל אשר
 לבעליה שקדו כה הסיס כל השמולותו כה וזה האופן יכנס שאר כסחו' אל זמח כדריש' : כי
 כהחטות מפשע לן מלחמה . עם הילר כרע וכוז ככה כהתעורר אל סחאיות אגופיות וסאזועה ממט
 חסיס כרנות סיוען למס עשה על זה או יכיס כרלון כחמרו ככר יוען כרניו סיוען וגדולתו כי זה
 כדריס וזכר נמשע' ויחמס' ימיר לספולא כהמגנות אשר יטול כנס הילר כרע עם שאו יקל וישר
 ללחח כי שגות החכמות והכרע' כספולא אשר כהשגת יכרע כחמות אגופי' כלם וסכסו לה כספ' מכאר
 כסכס כמס שאמר ופי' דעת מאמן כח : ראמות . כנה סחכמו' רעות לאויל לא ישער כעמלו שיוכל
 לפסגו וזה לא יפתח סיו כדיוטו כשער את החכמים ונזר אחר זה סכסו ואמר מחשכ להרע כנה
 הליש המשכנע לכו להרע לו כהחטות ולהכרע אליו ישחל כה האופן שיש' בעל כהחטות סגולות

זה בכלל סנה החכמות יקנאו אליו שיקט אותם כי זה הוא דרך אשר יגע כה השגת לאדם כמו שזכר
 ספילוסוף כספר כנולח וכמה שאחר כסכפ כי כוס יוכל לכוזר סלודק מסס מחכמתי לודך וגיניס לו
 חידע' כזה בלא שום ספק כמו שהתאר שם : זמח אולת . אף איש אולת הוא רחוק מאד מזה כי בומה
 והמחשבה היא לנאיש אולת חטאת וחכרון לפי שהוא יעשה ספולותיו בלא ספכלות ומחשבה כמו שזכרנו
 כמה שקדס וכן הוכנס והמחשבה הוא דכר מסועב והמחל לאדם לן כי אינו כי אש כדכרי לעש כולות
 סכוד והספכלות או ירע כזה כי זמח איש אולת היא חטאת וחכרון כי הוא לא ישלים המחשבות
 אכל יעש לפי המחשבה הטולה על לבו ראשית ותועבת כמות תמלל לאדם לן כי הוא לרוע שנינו לא
 יקח מן כהחטות כי אש מה שהוא ית' מתועב ויוקר מרוחק כי הוא כרלס אלנו : סאדריס . כנה אש
 סאדריס כהחטות סכרוי כקנין החכמה כנה כנל יוס זכס או כמד לו קולר מעמוד כמד סלרס
 סכוח : סלל . אש מנעע עלמד להליל הלקוחים למות ומסיס לרגז וסס ככחות סככלות כי סללחס
 חסיס כקנין החכמה וסככלות וכולתו כי יעומו ויסכרו : כי תלמד . כן לא נוכל לדעת אלו כהחטות
 אשר כקונס ככית לקנין שמהשבה סלל כשי' שהוא תוכן סככנות ומכילס אותם שהוא שומר נשך הוא
 ידע אש כשחלום כזה כקנין כלשר תמלל ידך וכוז ישיב לאדם גמול כפעלו : אכל . על כן כשחל
 לאכול זה העכר ללכ כדבש וטפת אל חקך וסוף החכמה : כן דעה . כן ידעת החכמה ימחק מאד
 לנשך

מצודת דור

סוגיסי : (ג) נחמס . כעבור עסק החכמה יכנס בית החדש ובעבור סחכונס יסכונ
 ויחסיים סכית : (ד) וכדעה . כעבור דעתה ימלאו החדרים כל סיונו : (ס) כעו .
 שומד כחקי כדכר ירלח ס' : ופי' דעת . בעל דעת סדקיפ מחכס הוא ממלך כח
 כסורלס ומוכיף וכולן : (ו) כי כהחטות . פי' כהחטות סדעת תוכל לעשות מלחמכ
 סול סיסר' סמכיס לנכירס : והחועס . כהשועה ממט סיס בלס כרבות ממלס
 סחכמות סמס לסאיל כלכן יקר אשר חקסס סשגמו וחדל מסס לוס לא יסחח סיו כעטר מקיס ענת סחכמס כי לא למד מלומס : (ח) מחשכ להרע .
 סס כי לא עשה סרעס סוף יגולס קלונ ויקראו לו בעל כהחטות רעות : (ט) זמח . מחשכת אולת ורשע נחשכת לחטאת סס כי לא עשה מעשה : ותועבת
 ונו' . רל' סיליגות מחשכת אש סלרס כעני כל עס כי אין כס כ"ל עקיסת סססיס : (י) סאדריס . אש סייח מרסל ידך מחנךך מעמור לו כיוס כרעו לוי יסיס כחך זר
 ורחק מנפאר למנמד כנוס זרס עלך : (יא) סלל ונו' . מסכס על אש חשחוך סלסור כסוף סמקרא לומר אש חשחוך להליל את סלכוחיס למות וסמסיס לסרג : (יב) כי
 חלמך . כי סחכס לומר כן לא ידענו אש לקוחיס סמס למות סלל . רל' סלל לא יועילו דכרך כי סלל ס' שהוא כחך לבות בני אדם סוף יבין אש דעת אש לא
 ידעה : וטלר ונו' . כפל כדכר כמ"ס : וספינ . הוא ישיב גמול סלרס כעפעלו וסס ידעה וסאדריס יסיס זר כחך פרס כמדם : (יג) אכל . כקס סמלל דעת סוב
 סוף וכסס שחאוס סיסין מדכר כמ"ס על חכך : (יד) כן דעה . כ"כ חכמה להקן אש נשך אש מלחמס וסס ויש לך לב פסיג : ויש סאדריס : רל' וסונס סוף
 מן סדנע כי כוס סאדריס סוכ אכל סדנע לסעמיס יוק כחמרונוס : וחקוהך . כנמול

מצודת ציון

כמו וסגיון לבי (שס יס) : (ס) מלאך . מחק : (ו) כרוכ . עיינו גדולה וחשיבות כמו ורני סעלך
 (ימיסי מל) : (ו) ראמות . שס אבן יקר וכן ראמות וגיניס (איוב כח) : (י) סאדריס . מל' רסיון :
 כחכס . כמו כחך : (יא) ומסיס . מל' נמיס : חשחך . מנענע : (יב) מוכן . מל' סוד : (יג) וטופס . עיני
 סלס

סיוען וגדולתו כדעת ולום מאמן כה ככל ספס כלשר יחכס כדעת סחכמ' : (ו) ראמות .
 סס כי לא עשה סרעס סוף יגולס קלונ ויקראו לו בעל כהחטות רעות : (ט) זמח . מחשכת אולת ורשע נחשכת לחטאת סס כי לא עשה מעשה : ותועבת
 ונו' . רל' סיליגות מחשכת אש סלרס כעני כל עס כי אין כס כ"ל עקיסת סססיס : (י) סאדריס . אש סייח מרסל ידך מחנךך מעמור לו כיוס כרעו לוי יסיס כחך זר
 ורחק מנפאר למנמד כנוס זרס עלך : (יא) סלל ונו' . מסכס על אש חשחוך סלסור כסוף סמקרא לומר אש חשחוך להליל את סלכוחיס למות וסמסיס לסרג : (יב) כי
 חלמך . כי סחכס לומר כן לא ידענו אש לקוחיס סמס למות סלל . רל' סלל לא יועילו דכרך כי סלל ס' שהוא כחך לבות בני אדם סוף יבין אש דעת אש לא
 ידעה : וטלר ונו' . כפל כדכר כמ"ס : וספינ . הוא ישיב גמול סלרס כעפעלו וסס ידעה וסאדריס יסיס זר כחך פרס כמדם : (יג) אכל . כקס סמלל דעת סוב
 סוף וכסס שחאוס סיסין מדכר כמ"ס על חכך : (יד) כן דעה . כ"כ חכמה להקן אש נשך אש מלחמס וסס ויש לך לב פסיג : ויש סאדריס : רל' וסונס סוף
 מן סדנע כי כוס סאדריס סוכ אכל סדנע לסעמיס יוק כחמרונוס : וחקוהך . כנמול

ומקומו להטיב לך השם : (טו) אל תארוז . אל תאזר לרשע שיחא אורז לכוה צדוק . פ"ח אל תארוז את הרשע לכוה הצדוק להרזו . רבנו מקום שירבנו שם ערובו : (טז) שבע . כענין רבות רעות צדוק . וקם נגד מכלם ויולנו ה' . וכשלו ברעה שחשבוני על הצדוק : (יז) אל תשמה . הוסיף שלא יאמה אדם על גורת השם אטילו ויהי אויבו : (יח) ורע בטיבו . כלומר אינו חפץ שתשמה כשתקח נקמה ממנו . והשיב מעליו אפו כשתשמה בהשגלו והטובת האף שיטיל בגורה וידחה עליו כאשר לא תרחמוהו : (יט) תתחר . תתערב . בהם לעשות כמעשיהם : (כ) כי לא תהיה אחרית . וסוף לדע והטעם לא יאחר לו בן ונגד אחריו מותי . נד שתמות נפשם טרם קצם : (כא) ירח . עומד במקום שמים . שונים מן יונה הכחם הטוב חרובם החלוף . פירוש ירח השם והמלך שהמליך השם לעשות משפט . ועם שונים ששתמו במעשים הרעים אל תתערב : (כב) כי פתאום . יקום אידם עליך אם לא תירא מהם . ופיר וידי אחד הם וטעמם זרע וזקוק . שניהם השם והמלך . מי יודע עת נא אידם ומלדס : (כג) גס . אומר . ולמוכיחם . שפתים . ד' דבקים . גס אלס הדברים ידועים לחכמים הם חכמי המשפט כי הכרת הפנים במשפט לא טוב הדבר והסופט האומר הרשע בדונו צדוק אתה יקבילו עמים בעבור שלא עשית משפט כמשפט . ולמוכיחום הרשעים על הרשעם ונא להם נועם ה' . ברכת טוב כנגד וקבילו וטעם ברכת טוב שברכתו תכלה עליו . ומשום דברים ישרים יעמדו בדיון המשפט כושק כלומר יעמדו דבריו כנשיקת

אומה . או יש אחרית : (טז) אל תתחר . לכוות כמותם כמו ארץ תתחרה . (ירמיה י"ג) כי אתה מתחר' בראו (שם כב) : (כא) ירח את ה' בני ומלך . ירח את המלך וכלכל שלל וסירך . מיראת ה' ולשולם יראת ה' קודמת עם שונים אל תתערב האומרים שמי רשות יש : (כב) ופיר שונים . שכן ע"ג ופיר עובדים : (כג) גס אלה לחכמים . כל הדברים שבענין שלמטה אחריו לחכמים הוסיבם בדיון שלא יכירו פנים במשפט כי לא טוב : (כו) שפתים יקם . ראויים כל שפתים לנשקו : הכן

ודרשנים ז' וסוים נמסר בריש סיפרא סוף סימן ב' / אל תתחר במרעום חד מן כ"ג סוף רישיון ומצונו' אל אך כך תובו ונמסר בכל הספרים וסוים נמסר בשמאל ב' / סימן א' . וקשה דהא לעיל אמרו רבאון ה' אל רשמי' למלה אדרא יודאין ולית להון זוגא ומני אל תקא באיש השם א"כ על כרחין לא יתכן שיהיה חזק אל תתחד דוד מן הכ"ג סוף אל אל לפי דעת רש"י משה ואהרן אל בולחו ספרי דוקי רחמין ג' אל תקא ואינון לדוד אל תתחד במרעום . אל תקא באיש רעה . ודן אל תקא ברשעים . ותו קשה רש"י אל תקא רשמי' למה לא נמסרו בשום ספר משה אל תקא רשמי' ואינון לא ידעא

לֹא תִבְרַח בְּרֵיחַ אֶת־הַתְּאֵרֶב רִשְׁעִי לְנֹחַ צְדִיק אֶל־תִּשְׂרֹד רַבְצוֹ : מִי כִי שָׁבַע אֶפְרַיִם צְדִיק וְקָם וְרִשְׁעִים יַפְשְׁלוּ בְרַעְיָה : בְּנַפְלֵי אֲוִיבֵיהֶם תִּשְׁמַח וּבְכַשְׁלוֹ אֶל־יִגְלֵל לְבָדֵי־יַחְפָּךְ יִרְאֶה יְהוָה וְרַע בְּעֵינָיו וְהַשִּׁיב מַעֲלֵיו אֶפְרַיִם אֶל־תִּתְחַר בְּמַרְעִים אֶל־תִּקְנֵא בְּרִשְׁעִים : כִּי לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵית לְרַע נַר רִשְׁעִים יִסְדְּעָךְ : יִרְאֵתְּ אֶת־יְהוָה בְּנִי וְכִלְכַל עִמְךָ שׁוֹנִים אֶל־תִּתְעַרֵב : כִּי כִי־פִתְאֹם יִקְוֹם אִידָם וּפִיד שְׁנֵיהֶם מִי יִרְעֶה : כִּי גַם־אֵלֶּה לְחַכְמִים הַפְּרִי־פָנִים בְּמִשְׁפַּח בְּלִמְדָה : כִּי אִמְרוּ לְרִשְׁעֵי צְדִיק אַתָּה יִקְבְּרוּ עִמָּם יַעֲמֹתוּ לְאֵמִים : כִּי וְלִמְוִיִּם יִנְעֻמוּ עֲלֵיהֶם תִּבְרָא בְּרַב־טוֹב : כִּי שְׁפָתַיִם יִשָּׁקוּ יָבִסֵם מַעֲרֹחַן הֵימָּה בְּרַבְתָּא מְבַתָּא : כִּי שְׁפֹתֶיהֶן נִנְשָׁקוּ

לֹא תִבְרַח בְּרֵיחַ אֶת־הַתְּאֵרֶב רִשְׁעִי לְנֹחַ צְדִיק אֶל־תִּשְׂרֹד רַבְצוֹ : מִי כִי שָׁבַע אֶפְרַיִם צְדִיק וְקָם וְרִשְׁעִים יַפְשְׁלוּ בְרַעְיָה : בְּנַפְלֵי אֲוִיבֵיהֶם תִּשְׁמַח וּבְכַשְׁלוֹ אֶל־יִגְלֵל לְבָדֵי־יַחְפָּךְ יִרְאֶה יְהוָה וְרַע בְּעֵינָיו וְהַשִּׁיב מַעֲלֵיו אֶפְרַיִם אֶל־תִּתְחַר בְּמַרְעִים אֶל־תִּקְנֵא בְּרִשְׁעִים : כִּי לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵית לְרַע נַר רִשְׁעִים יִסְדְּעָךְ : יִרְאֵתְּ אֶת־יְהוָה בְּנִי וְכִלְכַל עִמְךָ שׁוֹנִים אֶל־תִּתְעַרֵב : כִּי כִי־פִתְאֹם יִקְוֹם אִידָם וּפִיד שְׁנֵיהֶם מִי יִרְעֶה : כִּי גַם־אֵלֶּה לְחַכְמִים הַפְּרִי־פָנִים בְּמִשְׁפַּח בְּלִמְדָה : כִּי אִמְרוּ לְרִשְׁעֵי צְדִיק אַתָּה יִקְבְּרוּ עִמָּם יַעֲמֹתוּ לְאֵמִים : כִּי וְלִמְוִיִּם יִנְעֻמוּ עֲלֵיהֶם תִּבְרָא בְּרַב־טוֹב : כִּי שְׁפָתַיִם יִשָּׁקוּ יָבִסֵם מַעֲרֹחַן הֵימָּה בְּרַבְתָּא מְבַתָּא : כִּי שְׁפֹתֶיהֶן נִנְשָׁקוּ

מִי כִי שָׁבַע אֶפְרַיִם צְדִיק וְקָם וְרִשְׁעִים יַפְשְׁלוּ בְרַעְיָה : בְּנַפְלֵי אֲוִיבֵיהֶם תִּשְׁמַח וּבְכַשְׁלוֹ אֶל־יִגְלֵל לְבָדֵי־יַחְפָּךְ יִרְאֶה יְהוָה וְרַע בְּעֵינָיו וְהַשִּׁיב מַעֲלֵיו אֶפְרַיִם אֶל־תִּתְחַר בְּמַרְעִים אֶל־תִּקְנֵא בְּרִשְׁעִים : כִּי לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵית לְרַע נַר רִשְׁעִים יִסְדְּעָךְ : יִרְאֵתְּ אֶת־יְהוָה בְּנִי וְכִלְכַל עִמְךָ שׁוֹנִים אֶל־תִּתְעַרֵב : כִּי כִי־פִתְאֹם יִקְוֹם אִידָם וּפִיד שְׁנֵיהֶם מִי יִרְעֶה : כִּי גַם־אֵלֶּה לְחַכְמִים הַפְּרִי־פָנִים בְּמִשְׁפַּח בְּלִמְדָה : כִּי אִמְרוּ לְרִשְׁעֵי צְדִיק אַתָּה יִקְבְּרוּ עִמָּם יַעֲמֹתוּ לְאֵמִים : כִּי וְלִמְוִיִּם יִנְעֻמוּ עֲלֵיהֶם תִּבְרָא בְּרַב־טוֹב : כִּי שְׁפָתַיִם יִשָּׁקוּ יָבִסֵם מַעֲרֹחַן הֵימָּה בְּרַבְתָּא מְבַתָּא : כִּי שְׁפֹתֶיהֶן נִנְשָׁקוּ

תולדות אהרן כי שבע סנהדרין

ז' בשלל אויב . נרכות נה ענלה וי נדלים מ אלות יח : ירח אל ר' . טעם כ' : אומר לרשע . שם שם פקודים ס' : ולמוכיחם . משיד כח : שפתים יקם ג' יסין ט :

תולדות אהרן כי שבע סנהדרין ז' בשלל אויב . נרכות נה ענלה וי נדלים מ אלות יח : ירח אל ר' . טעם כ' : אומר לרשע . שם שם פקודים ס' : ולמוכיחם . משיד כח : שפתים יקם ג' יסין ט :

רלבג

ימסרו להם מה רשו' נפלאות פלאות ואמנם בעבורם על מנת המלך יקבל זה ג' כל דבר לא יבחר מן המלך לרב האש' כנסתים ליות אוהב' למלכות וסע יגלו לו סוכרים שפטים כגד משחו למלך חן נשירו . וחס חאפר שכבר קח עליה למלך מברע סהא כס לא חולל כי מי יודע ספ' ורע כהא מה' חק' שיוכל החוקא להתחם להלל ממנו וכן כענין ברע כהל המלך לעשר על דבריו כי לא חסיה לחוקא כזה סקדמת הודעה אכל ישימה חק כנית האורים עד שיבאר משפח' : גס אלה . באזהרות הם לחכמים הנה סכר פנים נמשפט לכפות דיון מקי' המשפט הוא דבר אל מה וזה לומר שהוא דבר רע : אומר לרשע . וכן סכר נמי שהוא שופט אם יאמר על זה שפטיה לרשע צדוק וקללוהו עמים וישאלוהו רבני כי זה ירח עליהם לא יאמר להלל אלא ארץ ואולם ולמוכיחם הרשעי' על רשעם ומיישרים אותם אל הטוב עליהם ירח נועם וכן שפטיהם ועליהם תנא מהאנשים נכרת טוב ואפשר של ז' דנק אל השופטים שיאמרו אל מי שהוא רע בדיון שהוא צדוק ויהיה הכרת פנים נמשפט נתינת כבוד לחל' מהתלקט כפלים לדיון כי זה מה צדוק אלא המשפט מעוקל כי מה יסתמו עטות החילק עמו לחננו שדעת הדין קרונה אל שבענו . וייראה כזה ולמוכיחם ינעם הם האיש המשגי דברים נכוחים הוא אלוה אלא כאלו נשקם נפטיה כי השקר שהוא והאמת יאבו והנה הסמוכן כזה ראש' כזה שמאמר הוא אזהרה

מצודת ציון כלה ונפיה כמו וטפת זופים (פסלים יט) : חק . מל' חק : (טו) השדר . מל' שדיר וגוה : רבנו . מקום רבנו והוא המקום אשר יפס שם לרשע כמו כרע רבן כלרים (בראשית מט) : (יט) תתחר . ענין הכתפנות לכדמות כמו ואיך תתחרה את סכוסים (ירמיה יג) : (כ) ידע . ענין יחך וקפילס כמו ודועו כלש קולים (פסלים קיח) וכו כני כרע קופסן כשכנכת מן הפסלים : (כא) שונים . מל' שחנתו וחלף כמו ודתיכס שונות (אסתר ג) : פתער . מלשון פתורות : (כב) אידם . ענין שבר ומקרה רע כמו שמה לאד (לעיל ח) : ופיר . פניית כמו איד וכן אם נסדו לכן שוע (איוב ג) : (כד) יקבורו . יקללוהו כמו מה אקוב (נמדבר כג) : יעמוסו . מל' ועם וכעם : לאומים . אומות : (כה) ינעם . מל' ינעמום ויפי : (כו) יקם . מל' נשיקם ור"ל חבור השפתים וכן דק

כי סוסם לאנדון ויובנה נר נשמחם : (כא) ירח וגו' . אהם בני מתחילה ירח את ה' המלך וילכו נטרירות ללב סרע עמסה אל החערב : (כב) יקם אידם . שזרם של בעזרים על משה ה' ודבר כלל : ופיר עניים . שגם שטורב על משה ה' וישתה המדיח מסקודת המלך : מי יודע . מה גודל הטוב : (כג) נס אלס לחכמים . ר"ל פס כי נראם שהדברים האלס כל חכם יבין מדינתו ואין מהסורד להיחזיר מ"ה אמורים גס שמה לחכמים וסס ויפשו לקח להכין חוכמה הדברים : סכר פנים . מוב ידבר כי ים בדבר ח"ם לפני הזכאים : (כד) יקטפו עמיס . כי כלשד יראם הרשע שקראים אותו לדיק יחסקר עוד יוחר למאות רפה לכל השומע בכלל הוא יקללו מיה אה שקוראו צדוק : יעמוסו לאומים . כסל כדבר נע"ם : (כה) ולמוכיחם . אלס להמוראיים אה פירש' יונעם סדבר לומר לו נמוכיחיהם הלל גלמח דיק אה רק דברים אחרים השנוס לוחס סכר ממך גס אה אלו : ופליכס . על כמוכיחים ככס הנה ברנת סוב כי כטיעו למסוח כ"ל יאמרו לו זכס מלש דרע אה ישי' קניו לומר שדין עמדו אלס דברים כלס ימסך לנב אלו לטעמו נקלו : (כו) שפתים יקם . כי עתה כדבר כדברים ה' אה ברשע אה יקם שם סה סעלה נהחחנס

מצודת דוד שחמה מקום בעבורם הסס לא הכרת כי נוה יבוא וכלל כדבר נע"ם : (טו) אל תארוז רשע . אהה רשע בראוחך כי תפס יר' צדוק כלל תארוז על מדורו ואל תגזול מקום רבנו בחושבך כלשר סחל לנפול לו יסוף לקום : (טז) כי שבע . כי אף אם הצדוק נכשל שבע פעמים יחזור ויקום אלס פסטיים סס פנכשלים מעל חקיהמה נוהא עליסם הרעה : (יז) ובכשלו וגו' . כסל סדבר נע"ם : (יח) ורע בעיני . על שאתה שמה בחקלוהו : וסחיז מעליו . ר"ל עליך יאבו סוף מלנח . כי ממנו יסר ועליך יחול : (יט) אל תתחר . אל תתערב עם סמרעים לעשות כמעשיהם ואל תקבל נפולחת הרשעים : (כ) לא חסיה אחרית . ר"ל לא חסיה האחרית כמו סדלשני וא"כ את המלך לעולם יראת ה' קודמת . ועם שונים . עם ארשים שמשפח פקודה

לחמיה אם מלאו ספרו כגוים את כבודו והגדו את כבודו השמים כי זה כבודו מדבר בהשגח האלוהים והשיע האלוהים. וכבוד מלכים מה שהוא כבוד להם הקור דבר ואל תקחור מעשה אלמים כי שמים הם למעלה מאלים והוא לשמוק מתחזיו המלכים שיש בהם יכולת להקטטק נחמיה

מרכבה ומעשה בראשית : וכבוד מלכים מקור דבר . כשאלה דורש נכסד מלכים או נכסד הכמים ששאו סיגים לקורה ובגרות שגורו כסם יש קל לחקור ולדרוש ולשאל עטם לדבר אבל כשחודש נמשע מרכבה והמשע בראשית וחוקי' . כמבוסס נקורה כגון חוקים ודברים שהשטן מקטרת עליהם ומשיב עליהם כשחילת שור

בלבד אין חקר והטעם אינם יכולים לחקור כבודו ולדעת מה למעלה ומה למטה אף כי תקחרו אתה כאשר יסור ויבנה כבודו סיגו ככסף או יבא לו מן המטרך ככלו כאשר יחסן וכן מאלך יסור כרשע שהוא למצו והזקחן נלדק כסאו וכו' כבודם ומפארתם נדון לחקור עד שיכיו חזריו במשפטי המלוכה : (ו) אל . כי ' דנקים . תחקור תביס הדור כמלכות ומרכבה כחוכו . ומקום גדולים שיעמדו עס אל תעמוד . כי טוב שילמד לך עמל . ככה ועמוד עמו המשיקל לפני דניו נלמדו לך סוד מעלי . ראו הסמלך ראו תחת ידו : (ח) אל . ריקן . סן : פסוה . מס . כ' דנקים . לפניו האלף נוסף כאלף' מי אפסים אורוע או היה שרשמן אורן עמל והטעם על סבוכו ומשכיות מלכות ומסמרים . וכן במדוע אל תלח מחר לריב במריבת אחרים סן תביס ככלס . מה תעשה בלחריה המריבה להמלט נכבליותך רעך ויחסך אלכ ריב עלק ריב עס רעך . וסוד שדויען אחר על רעך אל תגלוה במריבתך סן יחסך . ויחסך שומע ויקרלך רכיל ודעת כסוד שגלית לל תשוב כלומר שלל תשיב מה שדברת : פסוה וכן

מרתא ויקרא דמדי סוד דבי מרתא : ג שמא רמין וארעא עסיקא וקא דמדי לא מתבצי : ד גבו סודאנא מן סוקא דנפוק סאוקן צדא : ה נתמריר רשיעא מן קדם מלכא ויתקן בגדקתא בורסיה : ו לא תשם בדר קדם מלכא ובדוקתא דדברבי קא תקום : ו סמוד דמב דניכר דך סוק קבא מן דמשפיק ד קדם שליטא סן דחון עינד : ה לא תפוק פרינא סודקבאית דקא תדון בגאנתיה כד יחמיץ יתך חברך : ס דינד דון עם חברך (באחרייתא) ורנא אודנא קא תגלי : דקא נחמדך מן דשמע וסיב' לא

וכבוד מלכים חקר דבר : ג שמים לדום וארץ לעסק ודב מלכים אין חקר : ד תגו סיגים מכסף ויצא לצרף כלי : ה תגו רשע לפגרימלך ויבון בצדק בסאו : ו אלתתהדר לפגרימלך ובמקום גדלים אלת תעמד : זכי פאב אמר להעדה הנה מהשפיקה לפני נדיב אשר ראוי עיניך : ח אל תמצא ללב מחר מן מדה תעשה באחרייתה בהכלים אתה רעה : ט ריבה ריב את רעה וסוד אתה אל הגל : י סן יחסך שמע ודבתך לא תשוב : יא תפוחי וזה במשפיות כסף דבר דבר על

ובלא כרם וששנו אין קל לחקור רק להספיד ולגור גרות מלך הוא : (ג) אין סקר . לדום שמים ולשמוק הארץ ולגל מלכי אין חקר שמה דמים גלים לפסיים ומזה מלחמת וריבים לתם לב לכולם ואם כל הלשונות מדברים וכל בידים ספוקין אין יכולן לעמוד אלת : (ד) טו סיגים מכסף . השך כמו מלמד סוכב מן המכילה (שמואל נב) כסם שטין ככלו אל כסף יחל למלכת נרף עד שיוצאו פתחו סיגים על נפש שבו קל לנכד כסרין ומשלה עד שיוצאו משיב בראשית וישע כסם דן : (ו) אל תקחדר לפני חק' להדור' כבוד ולהפגלות למי חק' לו לשוד לפני מי שגדל חק' כי טוב שילמדו קל מלכ ככה נשחזר כלל רשונו וילמדו לך אל : (ז) אשר ראו עיני . שדע זה למת : (ח) סן מה תעשה סן קבא לדיד לא תדע מה לעשת בלחרייתך : (ט) ריקן ריב את רעך . ואם על כרמך יסב לך לריב ולהוכיח עס רעך מ' מה סוד אחר אל סגלה לא קוידר ל דומי אבותיו שמוקו שטין ככל יודעין אותו ולתקו נגלה : (י) סן יחסך שומע . תרפת שומע (יבוסע כ') מתרגמיק סמל דמלרל . סן יחסך . השמע ויקרלך מלית דכב : (יא) פסוה זכר . כעין כפתורין מליווין על משכיות כסף משכיות כלים כ כושין ככסף כמו ושכתי כפי (שמות לג) : דבר דבור על אפיו . על כמו דוגמתו כשאלו חישך חסוכ

הסוף : יא חזרי דהבא בנגודי דקמא מתא דמלך למלך חזקיהו : וארץ ג' וס' יהו מתיך נבלתי . כי תגני בורא שמים . שמים לדום וארץ לעסק . ובר שמים וארץ דבי : סיגים ג' מ'ל וס'מ' הגו סיגים מכסף . כסף סיגים מצופה על ח'ש . כוד סיגים כסף היו . ו'א' כספר היה לסיגים : לריב ה' וס'מ' והדה כי יבאו אבותם או אדוהם לרוב בת' . נצב לריב ח' ועוכר . והנה קרא לריב באש . ואל תמצא ללב מחר . וחד למשעם ודרריב דה' : ב' מנהון חס' אל תמצא . אם יחסך בלש' וסמן כמסר בלש' ובא' ב רבתי אור' : ר' תולדות אדרן שמים לחם . שנס יא : כנו רעע . ווסר במי : מ'ק כח : אל תאל . סגהדין מה : וינד . כס . כלום . אכר עלה : מ'יא . יחז' סה פסיס ח ינמות עס ס'סדיון כס :

כלומר כנורת פסוה וכן במלכותו כסף כלומר שיהם גלוים עס כראוי להסן כן דבר שהוא דבור על הסנים כראוי' ולא לגלות סוד אחר . ס'ס' כראויים ולא לגלות

רלבג

מלכים הוא ככסף זה ר'ל לחקור דבר כנא לפסיס גלוים שלם כדי שילא משפט אמת כי הם אינם יודעים מהדברים רק מה שיודעים ספן מה שגמלל כזה כש' : שמים לחם . כנה המעלה והמקס אפ'ס' שאינם גודים מוד טעם הקו הישר שיוייר בו הסוכפת כ' לדיו חס סמיד כנה המלא' יגבילם וסם המים המעלה אשר נחלית ומרכו בלרין סם המקס אשר נחלית ואמתם לב מלכים והשקפתם נמה שיוטרכו שיתחלו בו הספמיים כנאים לפיכס כוא לאין קו כי יתחלו כושאיים ויתחלו העיני' בנין הלאה מהדברים ויתחדשו מה עניינם רבים לאין קו בנין הלאה' ענין מהדבר' כדי שיגיע כחלך לכל אחד כראוי לו : כנו סיגים . הכ כמו שנכאר יזילאו כסיגים מכסף יאל ממנו לזרף כלי כסף לרף כן כשיסירו מתכרת המלך כרשע שכיב לפיו ויהי מלמש עמו או יבון ככאו בלרף וכסס אשר זה כי לרף למלך לחכר שלל יהי כמש' תיו וכלשי עתו או רשעים סן ייזוכו להקות משפט דק וואו לא ידע וכסס אשר שכעיר כאלו הסוקים על דבר שכל הכאשי שכוה המלך נכחות הלאה כנשעים לפי מה שידכ כש' לאדם כיוס כבראו ואמר ככאו דבר עמוק מלך מסכדות כאלה' וואו כי משי סכיס ניווס כנאלות וסדרס וישר' כעושכל כנשע וישר' ידענו כל אשר כוא בו אח' כמו שברט מ' מססר מ' ובראשון ממנו לא נלד אשר כוא בו רבים שיהוק המיליות והחמר . מה שאינו מחוק אל יור כש' כוא מנאר שכנד סש' כעושכל דבר דבר מאללו כוא כסתר דבר כי לא יראס ויפכר כעושכל כשו' מנשא' אלל כש' אין יסיכנו עס שאר כעושכל' נלד אשר כס בו אחד שילך מהס מלך כשלמות וכאורס . ואמת כבוד מלכים כוא לחקור דבר ודבר כיוחד

מחקר שלם נאוסן שיוסרו ממנו כל המהשנות המקבילות לו וואו מואר שסכה אשר לכל המעשה של כשנת המושכלות כוא עמוס ונללו עד שגדולו יאמר שאין לו קן : טו רשע . ואמר ששמו שילא לזרף כלי ראוי כשיסרו כסיגים מכסף כן כשיוסר כרשע שכוה לפני מלך וואו כנה כמסודר כדך שיכנס לעבודת שכלל עד שלל יסאלו לפאווס כנאסיות אז יבון ככאו בלרף ויסיס ככס שניע לו האמת בדשושי : אל מסכר לפי מלך . לתת מעלה וגדולה לעמך אלל חשוד לפיו כשפלות . ומקס גדולים לתת לעמך מעלה כמעלתם לשנת עמסס כמקומס כי טוב שילמדו לך שלם כנה מרוד כשילך עמך מהשפיקל לפי דניו וגדול אשר ראו עיניך וכורגלם עמו מקדס וואולס אמר זה כי מי שחנל עס אדם ואחר כן עלה כמעלה יחיר' לעמנו לפתנג עמו כנראשוס ואין זה ראוי לו שיהוק כדל נה מה שכוה עס : אל סלל לריב מבר . ולמחלוקת אלל ראוי לך להרחיק עמך מה לפי מה שאמר ככס מה תעשה בלחריית סריב כשכילים אונך רעך כנאמר דברים עגוי' כנגדך או ככשור אונך סלל סוד לך כשמר שלל מנא לוס ככלית וכאכוס : ריקן ריב את רעך . כשיקרס שייס לך מחלוקת עס רעך חסיכס דברך עמו כדברי ריבך נלד ולא סגל סיד אכר לנישו סן יחסך שמה יסב לך : והנה להרס מהשומע דברך בלונך כסוד וכדכס שפסיס מהס לא ימכן שפסוב אחר : פסוה זכר . והנה אחר שכוסר מסדור כעמוס שיסיר אל כדבור כעמוס ואמר כי כמו פסוה זכר כשכיות כפ שיש ככס נקיס דקים יראס דק כעיון מסס פסוה כוסכ כן כדבר שהוא דבור על אשוי כי כן תועלת כמה שיונן ממנו כחללת כעיון וכאשר יסליג להספסן בו האיס דק כעיון . ימאל כמוס פסוה כוכב

מצודת ציון

משש לכנס נאחר ועס כי נשארנו גס כראשון מ'מ' נראה כוא כללו מכיר משס : (ב) חקור . עיון חפוש ודריס : (ג) לרוס . מ'ל' כרשע וככוס : (ד) כנו . עיון כסרס כמו כאשר כווג מן הסמילס (שמואל נב) : סיגים . כוא סכולת ככסף : (י) יחסך . עיון חרפס כמו חסד כוא ויקרר כ) : ודכס' . על כרוב יאמר על דברי גלוי ומעמו יבון : (יא) כמשכיות . מ'ל' סק וכסוי וכן חלכן משכיות (ס)

ענייני ז' ונרין לתת לב לכולם : (ד) כנו . כמו כאשר יזכר סיגים מן ככסף יאל או כאשר יזכר כרשע העמוד לפני המלך יסיה או ככאו יבון בלרף משל'כ כשכרסס כדל ויסס להסגלות כאשר העמוד לפני המלך ואל הדחוק עמך נשפריס כשגולוים וכשנדיס שומרים עס : (ז) כי טוב . יחד סון לך לנחה כמקיס סמילס וסלומר יאמר לך מלס כנס לנחה כמקיס סגולוים משפנביה לנחה ויאמר לך ססלל ורד לפני כנדיב ואל חשב כמקיסו : אכר ראו . אכר כן ראו עיניך שיקרס לאל אשר שומרים להעולה רדכ : (ח) אל תאל . אל החגרס כמרינס ססר עד אשר החקור אס יס כוס דבר לפססס על כעמדך כי סן לא חדע עס העשס כלחריית כמרינס כעמ יכילס אונך רעך לומר כלל אין אשמש כידל וסנס סככלת עמו לפתקופס עד לא חקרת שאלמה : (ט) ריבך ריב . אף אם מללח בו לפססס אחר כהקירס מ'מ' ריב ריבך רק עמו נבואס לרשו נלד סלל לא האלס כוד על אחר להסמיל ססס כנבוחו בדברים שמיסס יחסיס לכל כי מה לך לסס לכוחס : (י) סן יחסך . סן על סמית יחסך לקרופ לך סונך רכיל : ודגתך . סדכס אכר סאלל מפך לא חוכל לפסיב אכר וחסרס ואל חוכל להקן : (יא) פסוה זכר . כמו יצירי שפתי וס סוקוסס

מצודת דור

מלכרות וכמ'ס' לך דומים חלסס (סל'ס'ס) סכל כבוד מלכים כוא לחקור דבר נחלה רשומתס סוליל וספסר לנא עס סככלית מ'כ' סממטיס יתכנ כלינו ככר ב' עס סמל' וסעסד לסכרות מלכמטיס : (ג) אין חקר . ר'ל סלל סלמס סדכרי' דומיס זל' סל'ל לחקר ולדעס רוס ספסיס וסוועק ספרין ורחס לב סמלך כי סררס מספסיס כליס לפיו חפ' לזרף כלי מסודר כי יוכל לו לעקבו וליסרו כפי טרף סמלכסס : (ב) סוה רשע . ל' לפיו יזכר כרשע העמוד לפני המלך ואל הדחוק עמך נשפריס כשגולוים וכשנדיס שומרים עס : (ז) כי טוב . יחד סון לך לנחה כמקיס סמילס וסלומר יאמר לך מלס כנס לנחה כמקיס סגולוים משפנביה לנחה ויאמר לך ססלל ורד לפני כנדיב ואל חשב כמקיסו : אכר ראו . אכר כן ראו עיניך שיקרס לאל אשר שומרים להעולה רדכ : (ח) אל תאל . אל החגרס כמרינס ססר עד אשר החקור אס יס כוס דבר לפססס על כעמדך כי סן לא חדע עס העשס כלחריית כמרינס כעמ יכילס אונך רעך לומר כלל אין אשמש כידל וסנס סככלת עמו לפתקופס עד לא חקרת שאלמה : (ט) ריבך ריב . אף אם מללח בו לפססס אחר כהקירס מ'מ' ריב ריבך רק עמו נבואס לרשו נלד סלל לא האלס כוד על אחר להסמיל ססס כנבוחו בדברים שמיסס יחסיס לכל כי מה לך לסס לכוחס : (י) סן יחסך . סן על סמית יחסך לקרופ לך סונך רכיל : ודגתך . סדכס אכר סאלל מפך לא חוכל לפסיב אכר וחסרס ואל חוכל להקן : (יא) פסוה זכר . כמו יצירי שפתי וס סוקוסס

חממה לחוח המכאזי בעבור שדבר משל ואין לו טעם : (י) רב. מן רבי המך כלומר כי רב והגדול בעם הוא מחולל הכל ומושל ומותן שר לכסיל ומכרחו בעבודתו וכן שוכר עובדים והם הסרענים כמו מדוע אחת עובר . ס"א זה הפסוק דבק בעליון ומלת רב הרבה כמו רב לטם וכן

(י) רב מחולל כל . הקב"ה ברא את הכל וזן את הכל ככסיל כחכם אין לו זריבין לשום חכמה : ושוכר כסיל . לא ככ"ז שלא ישכור אלא פועלי' בראשם ולא ישכור אלא השפסקים במלאכתו אבל הקב"ה מחולל כל ושוכר הכסילים ושוכר עובדי דרכים הכטלנים מכל מלאכה . ומדרש אגדה ושוכר כסיל מל' וסכרו מעינות תהום (למשע

פסוטיה דסקנא : י סגי תיש' וימל ומד' מסולל' י' ב' ג' בשריה דסקלא ורניא עבר ימא : יא היך פקנא דהפך ער תויוביה היכנא סכנא דתני' פסקרוהיה : יב אין חזיהא גברא דחפים בעיניו גפשיה סכנא טב מניה : יג אמר עסקא שקלא פארחא אריא בינת שוקי : יד היך תרעא דמכרד ער צירמה היכנא עסקא ער ערפיה : טו עסקא ממשו אדיה בשחתא לעי דהפכי דפומי : טז עסקא חפים בעיניו טב מן שובעא תיבי פסקא : יז דקדך באדגוי דקבנא גצי ומתנצי ער דינא דקא דריה : יח איך הוא דמתחת דפישט גירי שגיני דמותא : יט היכנא גברא דמרי בחבריה ואמר מנהך גחכית : כ היכנא דלית קיסי דעקא

רואה ה' הם' בכתובים וסו' אשר רואה את עניו . אם רואה נגב ותרץ . רואה איש חכם בעיניו . האל אשר רואה . ראה כי אתה עמל . בחר' ראהח בתי' . וכל שאר קרי' רבו' הם' במ"ב פ"ל בלוי' וסו' וראו' אתה ונאספתה . לך הגד למלך אשר רואה : להשיבה ג' וסו' במלכים א' סו' י"ג : לא לו ה' דסמ' וסו' וירע אונן כי לא לו . לרשת משכנות לא לו . הוי חמרה לא לו . עובר ופתעבר על ריב לא לו . ולא לו תודה בראשונה : תולדות אהרן ככל . יומא פו פו (יומא מה) :

רב מחילל כל ושכר פסיד ושכר עבדים : יא בכקב שב על קנאו פסיד שונה באולתו : יב ראיית איש חכם בעיניו תקנה לבסיד ממנו : יג אמר עצל שחל בדרך ארי בין הרחבות : יד הדלת תפוב על צירה ועצל על מפתחו : טו ממון עצל ידו בצלחת נלאה להשיבה אל פיו : טז חכם עצל בעיניו משבעה משגיבי מעם : יז מחזיק באזני כלב עבר מתעבר ערריב לאילו : יח במתלהלה הורה זקנים חצים ומות : יט בן איש רפה את רגליו ואמר הלא משחק אני : כ באפם עצים תכבה ראש ובאין נרנן ישתק נוקא והיכנא דלית שגושא ישתק התגרא :

דברו אין ללמד ממנו : (יז) מחזיק בלאזני כלב חסר כ"ף מחזיק בלאזני כלב שאין ראו לעשות קן מדומה למתעבר על ריב לא לו ומתעבר כושם במריב ומדת עברה שעברה על מדת הרצון : (יח) כמתלהלה . כמשחטה כמו ותלה חרץ מצרים כלומר כסתכל' עלתם כלומר כמשחטה היורה זיקים כלומר משליך ניוצו' ותאים וכלי מות : (יט) משחק . אחריס בן המרמה חכרו ואמר לרעשו המתרעם ממנו משחק אני מתוך רמייתך ואין נכון לעשות בן : (כ) באפם . פחס . באפם כלן . ישתוק תרגום מחריש חתוק כלומר ישתוק

שכח בעל קטטה ומתלוקת ממת הכל ומשחית אותם אין הוא מטיב לכסיל ולבעלי עבירה כדי שיתחברו עמו או ירלו בזה הרבה ינאלו מי שיבא צר וכאב לכל האנשים ויחזקו ויחזקו ויבטלו ובעלי עבירות שבוהו שוכר אותם מרוב שמחה לאיד וזלזול ולא ירגישו בהם זיוק ג"כ בו זה ממש שיפטרם בו חסרון דעתם ורוב הכוחות : ככלב שבע קאו . כהם כמו ככלב שבע לאכל כמאכל שהקאו אותו ולא ירגישו כי קרע לו ממנו היחן בן הענין כהכסיל שהוא שונה באלוהו אחר כתבאר לו שכבר קרה לו רע ממנה : ראיית איש . שהוא חכם בעיניו ואש אינו חכם לפי האמת כהם י' תקופ לכסיל יותר ממש לקנות קנין החכמה כי החכם בעיניו יספיק לו מה שהוא בו מהתחמה לפי דעתו ולא משתדל לקנות ממנה עוד ואולם הכסיל שאיש חכם בעיניו מכיר חסרונו וישתדל בקנין החכמה : אמר על . כהם לעלות כהכסיל לא יראה לאת מיתו לעשות שום פעולה ולא ישתדל בענין וירעם אליו כשיביאחו בכרו לאת מיתו שיש שחל בדרך אשר ילך בה בין כרחיבות שיקרעו וזה לא יא משחח יתו : דלת חסוב על ציר . כהם כמו שדלת חסוב על ציר והינה נעדרת ממנו בן דבק העלל אל מחסו לרוב אהבו כהנים כי עללם חסיל חרממה ואמר על ד' כסלנא כי לעלות כסל לא יתן ידו אל פיו להביא בו מוון כאלו טמן ידו בלוחית קטנה שלא יוכל להוציא משם ובאילו נחר בזה כי אפילו לנודך מווט לא ינכחו ידיו לרוב עלומו : חכם על . כהם האיש כהם הוא חכם בעיניו יותר מרבים מן החכמים שיבטרו טעם לכל מה שיבאלו מכם : מחזיק ונו' . מי שהוא עובר ומתעבר על ריב לא לו דומה למי שיבקש מוון מהכסיל ויחזיק מסרי זה באור כהם כאלו חכם שיבטרו כמו מי שמראה עמו כאלו הוא לואה ובלתי יכול לעשות דבר רע : כמתלהלה . ואהרז כי מלא מקומו יורד זקי אש ותאים ומות כאמרו ידעם יתו וטל בעלמוי חמלח' : בן איש רפה את רגלו . ויבין לחסוב שכל מה שעשם עשה על דרך השחוק וכלע : באפם עים . כהם כמו שכתב יעניר הפעם תכנס אש בן בעיניו כהם נרגנן פאשרר מדיים ישתוק חרנן ויחז' :

לכסיל כבוד כי מעט זמן ישאר בעבודו כי מהר יבוס את עלמו כמשמש כסילוח : (ט) חוח . כמו הקיץ העולם ביד שכור שהוא נוקד כפיז ומזיק בו לאחרים בן שטל אשר בפי הכסילים זיוק לעמו ולאחרים : (י) רב . איש ריב ירבה חללים כל הקרב ואין מי יגש אליו אכל ישכיר את הכסיל וזהו שבערים על דה לממן יחזי הם בעבירה להכאזי עמם את הכריות : (יא) ככלב . כמו הכלב אשר דרכו לחצר ולאכל את המאכל אשר קאה מנוסו ולא יבין כי בעבור רוע המאכל קאה פרוט ומס לו לאכלו שונ

מצודת ציון (י) רב . מל' מריב : מחולל . מל' חלו והרג : עובדים . ר"ל בעלי עבירה עובדים על דם : (יא) קאו . מל' קאה : שונה . מל' עים : (יב) שחל . שם משמות הארץ : (יד) ציר . רגל דלת כהמו בחור הכפתון וכן נאמר בדרך שאלה נכספו עליה ציריה (ש"ד) : (טו) נלאה . שם כלי כשול כמו וכדודים ובלוחות"ר"ס ב' לה : נלאה . ענין עייפות כמו ואלאו מרדים (שמות ז) : (יח) כמתלהלה . ענין יגיעה ועייפות כמו ותלה חרץ מצרים (בראשית מז) : היורה . ענין השלם כמו ירם כים (שמות טו) : זקים . ניוצות כמו מאחי זיקות (ישעיהו ט) : (כ) באפם . כוא כענין לא כמו ואפם כמוי (שם טו) : נרגנן . מתלוק : (כא) פחס . כס

בן הכסיל שונה לעשות שוב ואלוהו אשר נכשל על ידו ולא יבין : (יב) ראייה . כאשר חרפה אים חושב עצמו בעיניו ולחם ולא בן הוא כהם יש חקיס להמחיש קאה לכסיל ישר ממש כי הוא יגמד ויהחכם אבל המחזיק עצמו לחכם לא יחסוך ללמוד מולת : (יג) אמר עלל . לרוב הפללות יגיעו לומר איד אלך הלא שחל בדרך ונ' באפם עמק : (יד) סלנת . כמו סלנת חסכב עמם על פיר הכה וסו' ולא הלא ממנס בן העלל יחסך על מחסו ולא יקום : (טו) ממן . כהם העלל יתעלל במלאכה וכל היום עסק במלאכה וידו מעמיס בלאה לקנה הכתביל המהדבק בו והנס במוסו יהיה נלאה ועיף להשיב ידו אל פיו להשיס בה המאכל והוא ענין מליגם לומר שיחסר לחמו וכלאו נלאה להשיס המאכל אל פיו : (טז) חמלחם עלל . העלל הוא חכם בעיניו עצמו יחר מעצמו רואי פני המלך היודעים להשיב מעם על כל אשר ישאלום כי בעבור הפללות יתחכם למצא פתם על כסול המלאכה : (יז) מחזיק . כמו סלוח בלאזני כלב כהם הוא גורם לעמו נשיכה ככלב בן המתמלא עברם ועם להסתבר ולכושם על ריב שאין נוגע אליו כי כאשר זיוק בדבר סוה הוא גרם לעמו : (יח) כמתלהלה . כמו המתנייע לנודך ניוצים של אש הסככים מרם יבואו אל מי שזרקם ולא ייזקו פרוטו כהם עכ"ל לא יגע לריק כי כוננה לממן ידו לנודך בו האים ודברים הממחים : (יט) בן איש . בן המרמם את רעשו וכאשר ירגיש בדבר ישיב לומר הלא לשחוק עשיתי וטוונתי היחה לללות לך כהם ידוע פתח עלל בן הוא ופשמרו ממנו כי דעתו לרמח כאשר ימלא ידו : (כ) באפם ונו' . שני אלו שוין פתח כגן כסאין פנים תכבד פאם מעלמו בן כסאין נרגנן

ללמוד חכמה. חרפי בעבור שלא היה לו בן משכיל: (יב) ערום. פתאים עברו. חוק מלוכה על בן יענשו פתאים וימתו בלא עתם: (יג) קח. מצדך. שנים דברים. מצדך רעבו הוא עהיה ערב בעבור זר ומצד רעבו המלוכה בקול גדול כדי שישמעו אחרים הכבד' למצוא חן בעיניו שלא יקח בגדו בדקר השכסושישים למלאכתו ויזכרו יחשוב לו רעבו המצד כאלו קללו וללא יחמול מקחת בגדו: (טו) דלף. היא עפת המטר כמו ידלוף כנית. טורד מנרש תרבוט ויגרש וטורדינון. סגריר כסול הלמ"ד על משקל ורזיף כלומר ציוס שיסגרו בני אדם מפני דלף המטר הטורד הטורד המנרש אותם. או המטר נקרא סגריר. ואשת מדינים נשחיה לדלף שהיא מגורשת משכניה והרואה לצפון אותה שלא יראה לשלח מדינים יצפון רוח והכל אפילו שכן מור שמשמש ומינו האשה. יקרא לה לצפונה רוח הוא כי לא יוכל ליסרה והפסוק' הרוח רבות ואין יכולת בלדס לחמוצ כע על קדמיה כלשה לרוח ובענין שהימין מוכנת לכל דבר אמר ושמן ימינו וכמוהו. ככה וימין: (יז) ברזל כבדול. ב"ת כבדול מושכת כמקום שנים והטעם כפני רעבו וטעם כב"ת בעבור. יחד שנים שרשים חד יחד ונקרא כועס כפני בעבור שיראה כהם כמו שמצינו פני ה' חלקם ופנים לא היו. לה עוד וענינו זעם וחרון וכן פ' ברזל בעבור ברזל הוא מחודד וכן הוא איש יחד בעבור פני רעבו כלומר שהוא מחודד לריב עמו בעבור חמות רעבו: (יח) נוצר תלכה. יתכן שהיה דבק למעלה שאין ראוי להתחמד עם אדניו כמו עם רעבו ומי שישמרו מכל דבר רע האדון

שמה כד: (יב) ערום ראה רעה. רואה פורענות הנאה על הארץ ונסתר הימנה שמך ידו מן העבירה ופתאים לא נסתרו אלא עברו כדרך רעה: ונענשו. ונספדו: (יג) כי ערב זר. אדם שנעשה ערב גורם שאחר הדין למלוכה קח בגדו: (יד) מצדך רעבו. יש משנה את חכירו יום ויום והכרעה נכסל לקללה שאומרים. עליו שהוא וחרון במתו ועשיר וכלל באין ושאולין ממנו והמלכות מתגרת בו לבנו' ממון כד נדרש נכסל ערכין. ועד יש במדרש רבי תחומה כגד נלמס שהיה מצדך את ישראל בקול רם שנאמר וישל משלו וגו' (מדבר כג) ל' נשואות קול וסופו יען להחמיא: (טו) דלף טורד. נגס המטף מן הכג לתוך כנית וטורד את בני כנית. כיוס סגריר. יוס ככסם שכלל נכורים כבתי: ואשת מדינים נשחיה. שויכס שין: (טז) צופיה צפן רוח. מי שצבור לשמרה מתחומות נכונת רוח הוא כהם שאי אפשר לצפון הרוח כן היא לא חפסנה ושמן ימינו יקרא. קורא הוא ככרעת לנזול עליו עד שיגרשנה כמאורע המטטר כשמן כבדן ידו המנית: (יז) יחד פני רעבו. יחד ת"ח מחדדן זה לזכ כהלכה: (יח) ואלכ מיה. וכן שומר אדניו יוכוד. ויחלל פרי מטליו: (יט) כמיום הללו הפנים שאתה מראה לתוכן כן מראות לך: כן לב האדם לאלס. חכרו לפי מה שאלס יודע שחכירו ארכבו כן הוא מראה לו פנים: (כ) שאול ואכדון לא תשבענה. חלקבל את הרשעים לתוקם כעס

ואשיבה חרפי דבר: יב ערום ו ראה רעה נסתר פתאים עברו ג ענשו: יג קח בגדו פי ערב זר ובעד נכריה תבלהו: יד מברך רעהו בקול גדול בפני השמים קלה תחשב לו: טו דלף טורד פיום סגריר ואשת מדינים נשחיה צפניה צפן רוח ושמן ימינו יקרא: יז ברזל כבדול יחד ואיש יחד פני רעהו: יח נוצר תלכה יאכל פריה ושמן אדניו יכבד: יט כפמים הפנים פנים בן לב האדם לאדם: כ שאול ואכדון לא תשבענה ועיניו ודיך פראפי ולא דמן חד דהד היבנא לביהון דבני נשא לא דמן חד לחד: כ שיוי ואבדנא לא סבין ועיני

ואשיבה ר' וס' ואשיבה כל העם אליך. ואשיבה ידו עליך. ואשיבה כבראשנה. ואשיבה חרפי דבר: השכס ג' מל בלש' וס' מן שלש עשרה שנה. ואשרה אליכם את כל עבדי בת"א. מצדך רעהו בקול גדול בבקר השכס: ואשת ו' וס' ואשת נח ושלשת בניו. ואשת נעורים בני תמאס. היא חברתך ואשת ברייתך. ואשת איש נפש ירה. ואשת מדינים נשחיה. ואשת חצרון אביה: ועיני ו' וס' ועיני לאה רבות. והנה עיניכם ראות. ועיני ישראל כבדו כזוקן. והאמר יואב אל המלך דיוסוף ה' דסוף סמואל. וישח אדם וישל איש. ועיני רשעים תכלינה. אם אכנע מנאץ דלים. להלך יגיד רעים. שאול ואכדון לא תשבענה. את פני מבני החכמה.

תורדות אהרן מצד רעבו. ערכין יו: דלף טורד. יכמות ס: כרול. תפנית ז: נוצר תלכה. נכמות ח עירובין ז: שאל. תמד ל: וכבדו: (יט) כמיום. שאלו. מירוש כמיום שבדו בעבור מים אחרים שיתעברו גם כן הפנים בעבור הפנים חמות כמים כן לב האדם מלא רע בעבור האדם שישנאו והוא פ' נכון והזכיר שאלו ואכדון כי השואלים רעים כלבכם חנם ויורדים אליכם והם לל

ערום ראה רעה: יב ערום ראה רעה. רואה פורענות הנאה על הארץ ונסתר הימנה שמך ידו מן העבירה ופתאים לא נסתרו אלא עברו כדרך רעה: ונענשו. ונספדו: (יג) כי ערב זר. אדם שנעשה ערב גורם שאחר הדין למלוכה קח בגדו: (יד) מצדך רעבו. יש משנה את חכירו יום ויום והכרעה נכסל לקללה שאומרים. עליו שהוא וחרון במתו ועשיר וכלל באין ושאולין ממנו והמלכות מתגרת בו לבנו' ממון כד נדרש נכסל ערכין. ועד יש במדרש רבי תחומה כגד נלמס שהיה מצדך את ישראל בקול רם שנאמר וישל משלו וגו' (מדבר כג) ל' נשואות קול וסופו יען להחמיא: (טו) דלף טורד. נגס המטף מן הכג לתוך כנית וטורד את בני כנית. כיוס סגריר. יוס ככסם שכלל נכורים כבתי: ואשת מדינים נשחיה. שויכס שין: (טז) צופיה צפן רוח. מי שצבור לשמרה מתחומות נכונת רוח הוא כהם שאי אפשר לצפון הרוח כן היא לא חפסנה ושמן ימינו יקרא. קורא הוא ככרעת לנזול עליו עד שיגרשנה כמאורע המטטר כשמן כבדן ידו המנית: (יז) יחד פני רעבו. יחד ת"ח מחדדן זה לזכ כהלכה: (יח) ואלכ מיה. וכן שומר אדניו יוכוד. ויחלל פרי מטליו: (יט) כמיום הללו הפנים שאתה מראה לתוכן כן מראות לך: כן לב האדם לאלס. חכרו לפי מה שאלס יודע שחכירו ארכבו כן הוא מראה לו פנים: (כ) שאול ואכדון לא תשבענה. חלקבל את הרשעים לתוקם כעס

מצודת הוד מצודת ציון

את הפלך לטווח . פלך משי"ל . בלע"ו : (כא) לא תירא לביתה . לכני ביתה : משגל . מצויה : לבוש שים . נגדי כבשוני : (כב) מרדום . מנשות נאות לבשה כמו מרדום רבדתי (לעיל ו) : (כג) נודע בשערים בעלה . ניכר הוא בין חזיריו ממני מלבושיו שהם נאים : (כד) לכנעני . תגר : (כה) ליום אחרון . כיום מותה נפטרת בשם טוב : ותשחק . כל יומיה על יום מיתתה יהיה נכבד בשם טוב : (כו) צוסיח . היא כניסה נותנה לב על צורכי בני ביתה אף יכנו בלחם וצמישות : (כז) רבות ננות : כד מאשרין אותה בעלה וכוני : (ל) שקר הסן . אשת כהן וימי און מהללן אותה חלה הכל ככל ושקר אבל אשה יראת ה' היא לבד שתהלל : (לא) מעשי' : כשרון מעשיה חסד עליה להלל בשער העיר כל יומה וזאת ה' התלויה שסירשתי . אבל למי התגל על הקורה ולומדיה הסרה מהנארות : [ו] אשת חיל . היא הקורה : מי ומלא . אשרי כיוצא למנוח אותה : ממניו . מרגליות : [יא] ושלל לא יסאר . אוכל מרות נשתי' וכוונת' : [ג] דרשה אמר ופסקים . למי שהמשיל לאשה דבר למי המולי' כצרכי מלאכת הנשים . והמשל כד הוא . דורשה סקורה מקדם משנה מדרש ומחזרת אחריהם שהם צרכי התלמיד' : [יד] כימה כאלוהי סודר . מניחה היא ללמודי ברכה ומוון : [טו] ותקם כשד לילה . משכימו בלשמו : וסתן טרף לביתה . שוכה רוב לתלמידים החוק הקצוב להם : [טז] ומה שדה . ומה שדחם וכרסן את עשו איש שדה : ותקסו . מן השלם להכנידו : חסרי מעשה נטעה כרם . מראל לקיימם לחיי העו"כ : [יז] טעמה . דבורה : לא יכנה כלילה ורע . כליל חזירי סחר פ' כליל סחורים שגטו המצריים האירע לישראל והגיוה עליהם : [יט] ככשור . ככשורן מעשי' : פתחו סלך . משען ותשענכ כמו (שמואל ב ג) מחזיק בלך : [כ] כסה פרעה . לחי שחשים נמחו עליה כעניו בו הוא מקמי' : (כא) לא תירא לבית' תגלג . שדניו בו דרשעים מהש לבגל : לבוש שים . ברית דם חילה . ד"ל מלושם ככלל וכן חתן (דברים טו) פתוח תפתח (שם) הענק חטקו (שם) כל אלו תצילין אותן משלג גיהנם . כד הוא דרש בתנאים' : [כד] סדון עשקה . לבוש תפארת נותנת להכמים : ותגור נתנה לכנעני . (ס"א) (למי) לפי שהוא חגיר בכחרתה חטקה חזר למתקיים : [כז] ליום אחרון . און להם להתעבז ממדת קדון כי ינללו ממנו וכל ומי חייבם יצחקו ליום קדון . כמו שאינו צריך ללגז נוכל בדבר לשון צחוק כמו (איובי ו) וישחק לרעש כדון : [כז] צוסיח הליכות ביתה . כתורה חלמתם דרך הטוב לפרוש משגידיה : [כח] קמו בנייה . התלמידים : בעלה . הקב"ה : [ל] שקר כהן . שז על כל הע"צ והכל גדולתן ויוסין : [לא] תנו לה . לעתיד לבא : מסרי ידיו . תפארת וגדולה עוז פאר וממשלה :

כי טוב להקטעק בסחורה על כן לא יכנה : (כ) מרעה . לחם למי : לביקה . כניה כלי' . לא תירא משלג יסוד על הכרץ כי כל אחד מניחה לבוש מתולעת שני או כל ביתה לבוש שים שם ממין ששמים וארנמן ממין ככנעני והוא אדום : (כג) זקני . הזקנים וישיבו בעלם עמכם בעבודה : לכנעני . סוחר כמו כנעני נכבדי ארץ : (כד) עוז . כאילו הטוב וההדר לובשת : ליום אחרון . לעת זקנתה תוכל לעמוד משחקת ואינה מפחדת מן הסחרון או לעולם הכח : חסד . שכיח מוכנת לעשות חסד : (כו) עזלות . אשת עזלות : (כז) קמו . כבקר בנייה כי לא יכנה כלילה רכס . וי' ללוא . זה המהלל שיאמר לו רבות ננות עשו חיל קמו חיל . עלית כמו ותעל אחד מגוריה כלומר גדלה על כלנכ : (ל) שקר כהן . גם זה הפסוק מהלל בנייה הוא שהם אומרים לשקר אשת כהן והכל הוא כיוסוי : (לא) תנו . הכעל אומר לבניו תנו לה מסרי ידיו עד שיהללם המהללים על מעשיה או מעשיה הם יהללו והכתיוב דבור כענין תנו לה' אלהים כבוד : נשלם ספר משלי

תמכו פלך : כ בפה פרשה לעני
 וידיה שלחה לאביון : כא לא תירא
 לביתה משלג פי כל ביתה רבש
 שנים : כב מרבדים עשתה ליה שש
 וארנמן לבושה : כג נודע בשערים
 בעלה בשבתו עם יקני ארין :
 כד סדון עשתה ותמכור ותגור נתנה
 לפנעני : כה עזרה ותרר לבושה
 ותשחק ליום אחרון : כו פיה פתחה
 בחכמה ותורת חסד על לשונה :
 כז צופיה הילכות ביתה ולחם
 עזלות לא תאכל : כח קמו בניה
 ויאשרוה בעלה ותלכה : כט רבות
 בנות עשו חיל ואת עלית על
 כללה : ל שקר כהן והבל תישי אשה
 יראת יהוה היא תתהלל : לא תגור
 לה מפרי ידיה ותהללה בשערים
 מעשיה :
 חזק

מעזרא : כ ידה ששטא לעניא
 ודרעה מושיטא לעדיבי :
 כא לא ידחלון בגי ביתה מן
 תלנא ממוז דבגודון בגי
 ביתה לבישין הווי זהוריתא :
 כב תשניתא עבדת קה בוצא
 וארננא לבושה : כג ידע
 קה פינת מדינתא בעדה פד
 יתיב הוא עם סבי ארעא :
 כד פתנא עבדת חבנת
 וזונארא יהבית לבנענא :
 כה עושנא ותררא לבושה
 ותכא ביומא אחריתא :
 כו פוקה פתחת בחכמתא
 ונימוסא דחסדא על לשונה :
 כז ויגדלן ארתתא דביתה וכתמא
 חכינותא לא אכלא : כח קמו
 בגתא ויתבון קה שובא בעדה
 וישבחה : כט סניען בגתא
 דקני עתרא ואת עברת על
 קדוה : ל ממוז דשקרא הוא
 תנא וסריק הוא שופרא אתנא
 דתרתיה דאלתא היא
 משתפתא : לא תגור קה מן
 פרי דידתא וישבחה
 עובדתא בתרעי :

רלבג

עלם נכישור וכסיה תמכו פלך . לטווח
 כלומר וכפשיטתם כסיה פרשה לעני וידיה
 שחה לאביון . חס משלימות היריחוה
 שפשה . ששלים כה לשל חוקי
 לקומו מן מה שסיפק לה ולגויה
 ולתת לעניו חוקים : לא תירא . נגדי
 שר' אמ' זה מלך אמ' להורו' על חזיריו
 לקומו מה שצריך מהכסן וזו' אחר
 אמ' זה להיות מה שחפין אל השכל
 מהמוחשות רחוק מלפשות השכל והנה
 עשה לה מרדום וקמיים כמדומה
 וארנמן לבושה רואה לומר בגדים חמוד'
 וקיים כמדומה המשובחות לא בגדים
 זארים כמדומה המנוגות : אדע כנענים .
 והנה בעלה הוא נודע בחכמה ככלו
 עשתמו ארנמן רב כשיסר שחיסרו
 לקיין החכמה : סדון עשמה ותמכר
 לו כדי שיהיה לה סון לקוח בו כלל
 אשר תשאל נפשה : עוז ודבר לבושה .
 כה לבושה הוא עוז ודבר ר"ל שישלם
 כמדומים כיוצי ותקופ להכניע
 החוותים כגופיות וזה ממש שישלם
 כמתנבג דרבי סורה ושתק ליום
 סומו כדרך אשוי המעלה שלא יתרו
 מן המתה כי אין ראוה לחיות כי אם
 להשלי' השכל ואח' השלמו כמעט שימפט
 נמות כי היא חייס להם : פיה פתחה
 בחכמה . כי ממנה ילקחו התלמידים
 וימום כהד שפשה הסי' לנמלוח
 ויבאר על פניה כמה שגייע א' הסומו
 מזה כעני אשר שליו הסי' אחר
 כיוצאיו : זוסי . תמיד היא זוסי
 ומגפת הסליכות והדרכים אשר ויגלוס
 אל ביתה אשר תתחבר בו אל השכל
 להשיע לו מהמוס המצריך לו נתיירות
 ולא תחלל מוון כפול כסוף חסר חתיקין
 אך כל מה שתקום מלוא אודות סדומיות יסיה שלם ותיקון לכניע אל השכל כשעל רבות ננות . ויאמרו כי רבות ננות עשו על אך את עלית על כלנכ : שקר כהן . אשר כשה שחפין אל השכל ששמים יבוא זה לטעות בדרכים הסמוקים אשר לא תחונר להם יראת ה' : תנו לה . כה לאשה אשר כחאת וימן מפרי ידים כי ימשך מהכשנה הדבקה כפתה שכל חזן לא גם דברים כגופיים כמו שראינו בד' מספר מלחמות ה' ויגלוס מעשיה כשערים ששם יסוטר נוסם מדומים וטוב מוסרם ויראחה מהסי' והנה התולעת מה המאמ' לפי המשל מתאר וכו תועלת עוז לפי המשל להשיעיר האשה שתתהלל בעבודתה כעלה ובתיקון ביתה כזה סאוסן :

סוכס פסוקים של ספר משלי . תשע מאות וחמשה עשר ותשע
 דבורה סימן . וסריו שמונה . אז תלך לבטח דרך סימן :

כפה ב' וסי' וקנתה את כפה . כפה פרשה לעני : לא תירא ה' וסי' ביחוקאל סימן ג' : לבוש ל' חסר בכחבו'
 כי כל ביתה לבוש שנים . וכד נבי' רבי' חס' במ"ב מ"ל וסי' ושריון קשקשי' הוא לבוש . הוצא לבוש לכל
 עכר : נודע ב' קמצי' וסי' נודע ביהודה אלהים . נודע . בשערים בעדה . וד' ונודע מה שהיה : לבושה
 ג' וסי' כמשבצות זהב לבושה . שש וארנמן לבושה . עוז ותדר לבושה : הילכות ד' וליה דבוותיה כ"ב
 וסימן נמסר בתלים סימן מ"ח : ויאשרוה ב' וסי' ארת היא יונתי . קמו בניה ויאשרוה : עלית ג' וסי' מה
 לך אישה כי עלית כלך לגנות . גם שש עלית לוכח זכח . ואת עלית על כלנכ : והבל ג' וסי' נמסר בסדר
 בראשית וישעי' ריש סימן מ"ט : תתהלל ב' וסי' בקדוש ישראל' תתהלל . אשה ויראת ה' היא התהלל :

תגלרות ארזון לא תירא . זכר וידי ותקם : נודע כנענים . זכר ויאל : סדון עשמה . פסוקים ג' פיס . כנכות י
 וסר פולחם : קמו בנייה . עקידה נפילת שערים : ותורת חסד . כסם מע (שם כ) : רבות ננות .
 סאחרין כ : שקר כהן' פסגית ט :

מיליה . ד"ל מלושם ככלל וכן חתן (דברים טו) פתוח תפתח (שם) הענק חטקו (שם) כל אלו תצילין אותן משלג גיהנם . כד הוא דרש בתנאים' : [כד] סדון עשקה . לבוש תפארת נותנת להכמים : ותגור נתנה לכנעני . (ס"א) (למי) לפי שהוא חגיר בכחרתה חטקה חזר למתקיים : [כז] ליום אחרון . און להם להתעבז ממדת קדון כי ינללו ממנו וכל ומי חייבם יצחקו ליום קדון . כמו שאינו צריך ללגז נוכל בדבר לשון צחוק כמו (איובי ו) וישחק לרעש כדון : [כז] צוסיח הליכות ביתה . כתורה חלמתם דרך הטוב לפרוש משגידיה : [כח] קמו בנייה . התלמידים : בעלה . הקב"ה : [ל] שקר כהן . שז על כל הע"צ והכל גדולתן ויוסין : [לא] תנו לה . לעתיד לבא : מסרי ידיו . תפארת וגדולה עוז פאר וממשלה :

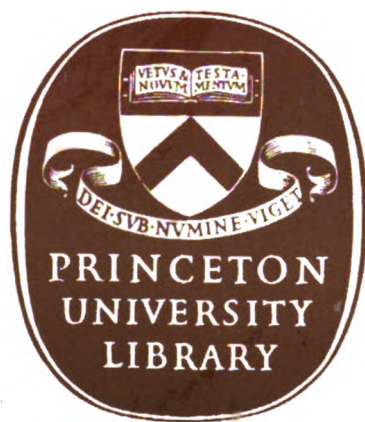
אך כל מה שתקום מלוא אודות סדומיות יסיה שלם ותיקון לכניע אל השכל כשעל רבות ננות . ויאמרו כי רבות ננות עשו על אך את עלית על כלנכ : שקר כהן . אשר כשה שחפין אל השכל ששמים יבוא זה לטעות בדרכים הסמוקים אשר לא תחונר להם יראת ה' : תנו לה . כה לאשה אשר כחאת וימן מפרי ידים כי ימשך מהכשנה הדבקה כפתה שכל חזן לא גם דברים כגופיים כמו שראינו בד' מספר מלחמות ה' ויגלוס מעשיה כשערים ששם יסוטר נוסם מדומים וטוב מוסרם ויראחה מהסי' והנה התולעת מה המאמ' לפי המשל מתאר וכו תועלת עוז לפי המשל להשיעיר האשה שתתהלל בעבודתה כעלה ובתיקון ביתה כזה סאוסן :

מצודת ציון

השערה : פלך . הוא הכלו שבו המסוה ודומם לו ותחיק בלך (שמואל ב ג') : (כב) מרדום . מנשות
 המצוה וכן מרדום רבדתי (לעיל ו) : שש . פשתן משוכה : וארנמן . לבוש כנעני אדום ושמו ארנמן
 כמו ותכלת וארנמן וגו' ושש (שמות כ"ט) : (כד) סדון . מין לבוש עשוי להתעסק : ותגור . תגור
 ואחר : לכנעני . תגר כמו כח איש כעמי (בראשית לח) : (כו) צוסיח . ענין הבטתו כמו צוסיח רעים
 וסוסיים (לעיל טו) : (כז) קמו . ענין הסתפוררות לדבר מה כמו קמו לא שנים (ראשית כז) : ויאשרוה .
 ענין שנה והלול כמו אשרי האיש (תהלים ח) : (כט) עשו . ענינו קיין וכניסה כמו ואת כנעש אשר
 עשו נחמן (ראשית יב) : חיל . טושר : עלית . מלשון עליון : (ל) שקר וסל . עמיים דבר שאין בו
 ממש : תתהלל . מלשון הלול ושבח :

מצודת רוד

סדומים : (כ) מרעה . לקחה מידם מהאשה ולא קפסה יד : שלחה . שוסיים לחת ליד
 מי שנכלם לקחה בעצמו : (כא) לא תירא . לא תפחד בעבור אנשי ביתם מקריבות
 הסלג כי כ"ל מאנשי ביתה מלוכז כמלבוש כניס תולעת שני כי נכס ששני שהוא
 אדום עשן לחתם מלוד : (כב) מרדום . מנשות נאות עשקה לעמיה ולנכמה מלבושי
 שם וארנמן אשר עשמה ממעטת ידים : (כג) נודע . בעבור מלבושי הסלג שעשמה
 לבגלה הוא מודע ויכיר בין חזיריו כשהם עשמה כשערים מקום ישיבת סוקים
 ופקחוניק

Princeton University Library

32101 061544191